

BESZÁMOLÓ

AZ ÁLLAMPOLGÁRI JOGOK
ORSZÁGGYŰLÉSI BIZTOSÁNAK
ÉS ÁLTALÁNOS HELYETTESÉNEK
2005. ÉVI
TEVÉKENYSÉGÉRŐL

BESZÁMOLÓ

AZ ÁLLAMPOLGÁRI JOGOK
ORSZÁGGYŰLÉSI BIZTOSÁNAK
ÉS ÁLTALÁNOS HELYETTESÉNEK
2005. ÉVI
TEVÉKENYSÉGÉRŐL

J/19339
Átiktatva: J/45.

Minden jog fenntartva

ISSN 1786-2744

Kiadó: Országgyűlési Biztos Hivatala
1051 Budapest, Nádor u. 22.
Telefon: 475-7100, FAX: 269-1615
Internet: www.obh.hu/allam
Felelős kiadó: Dr. Lenkovics Barnabás
Szerkesztő: Dr. Kovács Zsolt
Fotó: Kovách László
Borítóterv: Murányi Zsuzsa
Tördelte: Túrr Tamás
Nyomta az Argumentum Kiadó nyomdaüzeme

TARTALOM

BEVEZETŐ	11
1. A PANASZOK VIZSGÁLATÁNAK ÜGYTÍPUSOK SZERINTI JELLEMZŐI	13
1.1. <i>Adó- és illetékügyek, pénzüzetek, biztosítók</i>	13
1.1.1. Adó- és illetékügyek	13
1.1.2. Pénzüzetek, biztosítók	16
1.2. <i>Bentlakásos intézmények</i>	17
1.3. <i>Birtokvédelem</i>	19
1.4. <i>Büntetőeljárású ügyek</i>	20
1.4.1. Büntetőeljárású és nyomozhatóságú ügyek	20
1.4.2. Fogva tartottak ügyei	23
1.5. <i>Családjogi ügyek</i>	25
1.5.1. Gyermek és fiatalok jogai	25
1.5.2. Gondnokságú ügyek	28
1.6. <i>Egészségügy</i>	30
1.6.1. Egészségügyi igazgatás, betegjogok	30
1.6.2. Fogyatékkal élők jogai	33
1.7. <i>Egészséges környezethez való jog</i>	36
1.7.1. Környezet- és természetvédelem	36
1.7.2. Utak és a közlekedés	39
1.7.3. Telepengedélyezéssel kapcsolatos ügyek	40
1.8. <i>Építési és városrendezési ügyek</i>	41
1.9. <i>Fegyveres szervezet hivatásos állományú tagjai</i>	43
1.10. <i>Fogyasztóvédelem</i>	46
1.11. <i>Földhivatalok</i>	47
1.12. <i>Hajléktalan-ellátás</i>	49

1.13. Kamarai igazgatás	50
1.14. Kárpótlás, földkiadás, szövetkezeti üzletrészek	51
1.14.1. Kárpótlási ügyek	51
1.14.2. Földkiadási ügyek	53
1.14.3. Mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészek ügyei	57
1.15. Kisajátítási ügyek	60
1.16. Közszolgáltatók	61
1.16.1. Áramszolgáltatók	61
1.16.2. Tanyavillamosítás	64
1.16.3. Gázszolgáltatók	65
1.16.4. Mobiltelefon-szolgáltatók	65
1.16.5. Telefonszolgáltatók	66
1.16.6. Távfűtés	67
1.16.7. Temetkezés	68
1.17. Külföldiek ügyei	69
1.17.1. Állampolgársági ügyek	69
1.17.2. Idegenrendészeti és menekült-ügyek	73
1.17.3. Konzuli ügyek	74
1.18. Lakhatással kapcsolatos ügyek	75
1.19. Médiahatóság eljárásával összefüggő ügyek	80
1.20. Munkajogi ügyek	83
1.21. Oktatásügy	85
1.22. Önkormányzati ügyek	89
1.22.1. Önkormányzati testületi ügyek	89
1.22.2. Szociális ügyek	90
1.22.3. Hulladékgyűjtés	91
1.22.4. Hatósági nyilvántartás	92
1.23. Rendőri intézkedések és szabálysértési eljárások	94
1.23.1. Rendőri intézkedések	94
1.23.2. Szabálysértési eljárások	97
1.24. Társadalombiztosítás	98
1.24.1. Nyugdíjbiztosítás	100
1.24.2. Egészségbiztosítás	101
1.25. Vámügyek	101
1.26. Végrehajtók	101

1.27. Vízügyek, katasztrófavédelem	103
1.27.1. Víziközmű- és csatorna beruházás	103
1.27.2. Árvíz, belvíz és katasztrófavédelem	103
1.28. Egyes kiemelt jelentőségű vizsgálatok	105
1.28.1. Kiemelt ügyek	105
1.28.2. Rövidített jelentések	191
1.28.3. Állásfoglalások	229
1.28.4. Levelezés	243
1.28.5. Jogszabályvéleményezések	257
1.29. Összefoglaló észrevételek	266
2. A JOGALKOTÁSSAL ÖSSZEFÜGGŐ	
 OMBUDSMANI TEVÉKENYSÉG	271
2.1. A beszámolási időszakban teljesült ajánlások	271
2.1.1. Törvénymódosításra vonatkozó ajánlások	271
2.1.2. Kormányrendelet módosítására irányuló javaslatok	272
2.1.3. Miniszteri rendelet módosítására vonatkozó javaslatok	273
2.1.4. Önkormányzati rendelet módosítására tett javaslatok	274
2.1.5. Állami irányítás egyéb eszköze módosítására tett javaslatok	274
2.1.6. Az Országgyűlésnek vizsgálat tartására tett javaslatok	274
2.2. A korábbi években tett, eddig nem teljesült, fenntartott javaslatok	275
2.2.1. Törvényalkotásra és -módosításra vonatkozó javaslatok	275
2.2.2. Kormányrendelet módosítására irányuló javaslat	276
2.2.3. Miniszteri rendelet alkotására és módosítására vonatkozó javaslatok	276
2.2.4. Állami irányítás egyéb eszköze kiadására tett javaslatok	277
2.2.5. Önkormányzati rendeletalkotásra, -módosításra tett javaslat	277
2.3. A korábbi években tett, nem teljesült javaslatok	278
2.3.1. Törvényalkotásra és -módosításra vonatkozó javaslatok	278
2.3.2. Miniszteri rendelet módosítására irányuló javaslatok	278
2.3.3. Állami irányítás egyéb eszköze kiadására tett javaslatok	278
2.3.4. Önkormányzati rendelet módosítására tett javaslat	279
2.3.5. Az Országgyűlésnek vizsgálat tartására tett javaslatok	279
2.4. A tárgyévben tett javaslatok	279
2.4.1. Törvényalkotásra és -módosításra vonatkozó javaslatok	279
2.4.2. Kormányrendelet alkotására és módosítására irányuló javaslatok	281
2.4.3. Miniszteri rendelet alkotására tett javaslatok	282
2.4.4. Önkormányzati rendelet módosítására tett javaslatok	283
2.5. Javaslatok az Országgyűlésnek	285
2.5.1. A 2005. év tapasztalatai alapján kialakított javaslat	285
2.5.2. Megismételt javaslatok	286

2.6. Jogszabály-véleményezési tevékenység	286
2.6.1. Törvénytervezetek	286
2.6.2. Kormányrendelet-tervezetek	289
3. A KÖZÖS HIVATAL MŰKÖDÉSE ÉS BESZÁMOLÓJA	299
3.1. A közös Hivatal működése	299
3.2. A 2005. év statisztikai adatai	304
I. MELLÉKLET. STATISZTIKAI TÁBLÁZATOK	311
II. MELLÉKLET. SZAKMAI KAPCSOLATOK, ELŐADÁSOK, PUBLIKÁCIÓK	330
III. MELLÉKLET. TÁRGYMUTATÓ	338
IV. MELLÉKLET. MÉDIASZEREPLÉS	343
V. MELLÉKLET. MUNKATÁRSÁK	347
VI. MELLÉKLET. FOTÓTÁR	351
4. A BESZÁMOLÓ CD MELLÉKLETE	355
4.1. A Beszámoló 1–3 fejezeteinek elektronikus változata	355
4.2. Példatár. Válogatás az állampolgári jogok országgyűlési biztosainak jelentéseiből	355
A 2003-ban iktatott ügyek	355
A 2004-ben iktatott ügyek	368
A 2005-ben iktatott ügyek	507

BEVEZETŐ

Összefoglalónkban a korábbi évek gyakorlatának és az országgyűlési képviselők által igényelt tematikának megfelelően adunk számot tevékenységünkről az Országgyűlésnek.

A 2005-ös évben 4679 ügyben fordultak az állampolgárok az országgyűlési biztosokhoz. Ez a – választási évet megelőző évekre jellemző – csekély (mindössze 223-mal kevesebb ügyet jelentő) visszaesés azonban lehetőséget adott arra, hogy az előző évi, mintegy 10%-os ügyszámemelkedést kiegyenlítve, 434 pánasszal többet, 6689 ügyet fejezzünk be. Emellett lehetőségünk nyílt a hivatalból elrendelt vizsgálatok számának jelentős, 51%-os növelésére is.

Meg kell azonban említenünk azt is, hogy a jelenlegi engedélyezett létszámunk továbbra sem elegendő hivatalunk kiegyensúlyozott működéséhez.

Fontosnak tartjuk ismét kiemelni: annak ellenére, hogy az Emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottság javaslatára az Országgyűlés az állampolgári jogok országgyűlési biztosának és általános helyettesének 2003. évi tevékenységéről szóló beszámoló elfogadásáról hozott 59/2004. (VI. 14.) OGY határozatának 2. pontja kimondta, hogy „Az Országgyűlés felkéri a Kormányt, tegye meg a szükséges intézkedéseket az Országgyűlési Biztos Hivatala által használt székház jogi helyzetének rendezése érdekében”, arra máig sem került sor. Változatlanul törvényes jogcím nélkül használjuk az épület egy részét. Tovább nehezíti helyzetünket, hogy részben a felújítás során elkövetett hibák, részben az időközben felmerült új igények miatt esetenként az idegen tulajdonú épületen kell – a költségvetésből rendelkezésünkre álló szűkös, sőt egyre szűkülő kerethez képest – jelentős beruházásokat végrehajtunk, de igen körülményes a garanciális hibák javíttatása is.

Ez a helyzet nem csupán intézményünknek, de a székház „kezelőjének”, a Kincstári Vagyoni Igazgatóságunknak is terhet jelent. Változtatásra, a helyzet rendezésére a 2006. évi költségvetésből rendelkezésünkre álló összeg sem nyújt fedezetet, ezért ismét az Országgyűlés segítségét kérjük.

A tavalyihoz hasonlóan, idén is kétféle változatban jelentetjük meg a Beszámolót. Annak nyomtatott, könyv alakban megjelenő változata tartalmazza a főbb ügycsoportok összefoglaló értékelését, a nagyobb jelentőségű, kiemelt ügyek ismertetését, a jogalkotást érintő kezdeményezéseinket és a közös Hivatal beszámolóját.

Az egyedi ügyek tömör elemzését is magában foglaló teljes Példatár – terjedelmi okokból – csak a CD-mellékleten található meg.

Az országgyűlési biztosok korábbi és aktuális jelentései természetesen teljes terjedelmükben megtekinthetők a www.obh.hu/allam internetes oldalon is.

1.

A panaszok vizsgálatának ügýtípusok szerinti jellemzői

1.1.

Adó- és illetékügyek, pénzintézetek, biztosítók

1.1.1.

Adó- és illetékügyek

Az elmúlt években érkezett beadványokhoz hasonlóan, a 2005-ben vizsgált adó- és illetékügyekben is visszatükröződik, hogy az adójogszabályok bonyolultsága, évenkénti módosítása miatt a jogszabályok nehezen érthetőek, az adózók többnyire nem ismerik jogaikat, lehetőségeiket, kötelezettségeiket, és a jogkövetkezményekről is többnyire csak az adóhátralék megállapítását követően szereznek tudomást. A panaszokból kitűnik az is, hogy az adózók az Alkotmány 70/l. §-ban foglalt közteherviselési kötelezettséget nem az állami feladatok ellátásának szükséges forrásaként, hanem a mindennapi megélhetésüket sújtó állami elvonásként élik meg.

A központi adózással kapcsolatos beadványok nagy részét az országgyűlési biztosnak hatáskör hiánya miatt el kell utasítania. Az elutasítás oka az országgyűlési biztos eljárási feltételeinek hiánya, valamint a bíróság, illetve ügyészség előtt folyamatban levő vagy jogerősen elbírált adójogvita. Igen nagy számban fordulnak elő olyan panaszok, amelyek sérelmezett hatósági eljárás nélkül önmagában az adójogszabály rendelkezését – vagy annak módosítását – kifogásolják, azonban a normakontroll az Alkotmánybíróság, nem az országgyűlési biztos hatáskörébe tartozó feladat. Változatlanul sok az adózási problémákkal összefüggésben szaktanácsadást vagy felvilágosítást kérő panasz, amely esetekben a kérdés jogi háttérének tisztázásához szükséges tájékoztatást adunk, de az adózási szakkérdések megválaszolása érdekében az arra hatáskörrel rendelkező adóhatósághoz irányítjuk a panaszosokat.

Az országgyűlési biztos az adójogvita – a panaszok nagy részében vitatott – érdemében nem foglal állást, mivel az adózás rendjéről szóló törvény értelmében a döntés joga az adóhatóságot, a döntés felülvizsgálatának joga pedig a bíróságot illeti meg. A panaszosok többnyire érdemben sérelmezik a központi adó- és a társadalombiztosítási járulékellenőrzések során a terhükre megállapított köztartozás tényét vagy annak összegét. Különösen nagy számban fordul

nak elő a személyi jövedelemadó-kedvezmények érvényesítésével összefüggő panaszok.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a Sulinet programhoz tartozó adókedvezménnyel kapcsolatban tartott (OBH 1755/2004.) vizsgálata során megállapította, hogy az adókedvezményre jogosultak körének megszorító értelmezése (amely szerint jogosult csak a vér szerinti szülő lehet, az örökbefogadó, a mostoha- és nevelőszülő, a gyám nem), valamint a Pénzügyminisztérium és az Oktatási Minisztérium egymásnak ellentmondó jogértelmezése alkotmányos visszásságot okozott. Az országgyűlési biztos a konkrét ügyekben feltárt visszásságot a lezárt jogviszonyokra tekintettel nem orvosolhatta, azonban a problémát az adókedvezményre jogosultak körének kitágítását eredményező jogszabály-módosítás feloldotta.

Új adónemek az adórendszerben való megjelenése az adózókat – a törvény-előkészítés megszokott rendje mellett is – nehezen érinti, különösen akkor, ha annak jellege miatt az összege jelentős mértékű. Az országgyűlési biztos értesülései szerint a személygépkocsi-kereskedők kifogásolták a regisztrációs adó bevezetését és az adózókat érintő csoport-specifikus szabályozást (OBH 1230/2004.). Az országgyűlési biztos a kérdést érintő vizsgálatát az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozó normakontrollra és az Európai Bizottság szabályozást előkészítő kompetenciájára utalva lezárta.

Az adóhatóság vezetősége egyre több figyelmet fordít az eljárási rendelkezések betartására. Az adóhatóság az előforduló hiányosságot, mulasztást az esetek jelentős többségében saját hatáskörében orvosolja, eljárási hibák azonban az adórendszer differenciált szabályozása mellett is előfordulnak.

Az országgyűlési biztos általános helyettese az adóhatósághoz érkezett bevallások és egyéb iratok iktatásának visszaigazolására tett ajánlást, amely alapjaként szolgáló (OBH 3360/2005.) ügyben sem az adóhatóság, sem az ügyfél nem tudta kétséget kizáróan bizonyítani a bevallás átadásának megtörténtét vagy elmulasztását, és az ügyfelet az adóhatóság mulasztási bírsággal sújtotta. Az országgyűlési biztos általános helyettese alkotmányos visszássággként értékelte, amikor a vámhatóság a panaszos illetékmentességi kérelméről nem hozott döntést (OBH 4639/2005.).

A központi adózással kapcsolatban az adókülönbözet, -bírság és késedelmi pótlék megfizetését kifogásoló panaszok részben az országgyűlési biztos eljárása, megkeresése során is rendeződnek az adóhatóság saját hatáskörben folytatott felülvizsgálata vagy a méltányossági eljárás eredményeként. A méltányossági eljárást kifogásoló panaszok – a kérelem elutasításán kívül – a biztosított fizetési kedvezmény idő közben, esetleg a megélhetési körülmények rosszabbá válása során érzékelt teljesítésének nehézségeit érintik.

Sok hozzánk forduló panaszos ebben az évben is vitatta az adóvégrehajtás jogszerűségét. Beadványaikban többnyire önmagában a végrehajtás tényét sérelmezik, ami azonban szinte minden esetben jogszerű. A végrehajtást érintő panaszok között gyakori, hogy az adóhatóság alapeljárásában megállapított adó-

tartozást sérelmezik a panaszosok függetlenül attól, hogy az arra vonatkozó jogorvoslati lehetőségeket igénybe vették-e.

A társadalombiztosítási járulékfizetéssel kapcsolatos panaszokban állandó probléma az egyéni vállalkozók vállalkozói igazolványhoz, nem pedig a tevékenység gyakorlásához kötődő járulékfizetési kötelezettsége és az adóhatóság által a panaszosok terhére e téves feltevéseiből származóan megállapított adókülönbözet.

A helyi önkormányzat által beszedett gépjárműadóval kapcsolatos beadványok nagy részében a panaszosok azt kifogásolták, hogy az év közben eladott gépjármű után az adófizetési kötelezettség az év végéig a korábbi és nem az új gépjármű-tulajdonost terheli. Gyakori probléma emellett a bejelentési kötelezettség elmulasztásából származó adófizetési kötelezettség. Az Alkotmánybíróság 73/B/1996. és 662/B/1996. AB határozataiban megállapította, hogy a gépjárműadóról szóló törvény rendelkezése nem alkotmányellenes, mivel a gépjárműadó (hasonlóan pl. a telek- vagy építményadóhoz) tárgyi adóként évente, meghatározott időponthoz kötődő vagyoni helyzetre tekintettel kell megfizetni. Az adófizetési kötelezettségnek az egyéves időszakon belül meghatározott időpontban fennálló vagyoni helyzethez való igazítása nem okoz kirívó aránytalanságot, ezért nem sérti a tulajdonhoz való jognak az Alkotmány 13. §-ban és az adóztatásnak az Alkotmány 70/I. §-ban rögzített elvét, amely szerint az állampolgár a közterhekhez jövedelmi és vagyoni viszonyainak megfelelően köteles hozzájárulni. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az év elején megfizetett adót a volt tulajdonos a gépkocsi év közben történő átruházásakor a vételárban (mint felmerült költséget) átháríthatja a vevőre.

A helyi adók megfizetésével kapcsolatban – a korábbi évekhez hasonlóan – gyakori panasz a helyi adófizetési kötelezettség ténye, a fizetendő helyi adó mértéke, az adómentességi kérelem elutasítása valamint a fizetés elmulasztása következtében indított végrehajtás. Az országgyűlési biztos ilyen esetekben tájékoztatást ad a helyi adó kivetésének törvényi háttéréről, indokáról, mértékéről és fizetési nehézség esetén a méltányossági eljárás kezdeményezésének lehetőségéről.

Több panaszos kifogásolta a helyi építményadó-, telekadó- vagy kommunális adófizetési kötelezettséggel kapcsolatban, hogy a fizetendő adó nem arányos az önkormányzat által biztosított közszolgáltatásokkal, valamint, hogy az alulfinanszírozott önkormányzatok hiányzó bevételeiket a helyi adó bevezetésével vagy emelésével kívánják pótolni, ami az adózók anyagi teherbírását tovább nehezíti. Az országgyűlési biztos általános helyettese ezekben az esetekben a helyi adóztatáson alapuló közjogi jogviszony jellegzetességeiről tájékoztatta a panaszosokat, kitérve arra is, hogy a településen helyi adó megfizetésére köteles személyek a helyi adó megfizetésével teljesítik adókötelezettségüket, arra nincs jogi lehetőségük, hogy a megfizetett adó „ellenértékéként” valamely szolgáltatást követeljenek.

A helyi iparüzési adó tárgykörében érkezett panaszok többnyire azt sérelmezik, hogy az adókötelezettséget nem a végzett tevékenység helyén, hanem a vál-

lalkozás székhelyén kell fizetni. Az általános helyettes esetükben rendszerint a Htv. 35–37. §-ban foglalt rendelkezések mibenlétéről ad tájékoztatást, melyek szerint adóköteles az önkormányzat illetékességi területén állandó vagy ideiglenes jelleggel végzett vállalkozási tevékenység. A vállalkozó állandó jellegű iparüzési tevékenységet végez az önkormányzat illetékességi területén, ha ott székhellyel, telephellyel rendelkezik, függetlenül attól, hogy tevékenységét részben vagy egészben székhelyén (telephelyén) kívül folytatja.

Az illetékfizetési kötelezettséggel kapcsolatos beadványok szinte kizárólag a vagyonszerzési illeték tárgyában érkeztek, ezen belül is a legtöbb az illetékmentességi feltételekkel kapcsolatban. Ezek közül számos panaszos sérelmezte, hogy a fizetésében felfüggesztett illetékkötelezettséget az illetékhivatal újból előírta, amennyiben a telekingatlan 4 éven belüli beépítési kötelezettséget nem teljesítették vagy a használatbavételi engedély illetékhivatalnak történő bemutatását elmulasztották. Az adókról, járulékokról szóló törvény módosításáról szóló 2005. évi XXVI. törvény 28. § (2) bekezdése az ltv. rendelkezéseit 2005. május 10-i hatállyal úgy módosította, hogy a lakóház felépítésének igazolása érdekében az illetékhivatal feladata az ingatlan fekvése szerinti építésügyi hatóság megkeresése. Az ltv. módosított rendelkezéseit azokban az ügyekben lehet alkalmazni, amelyekben a lakóház felépítésére előírt 4 év még nem telt el.

Az illetékügyek nagy részének vizsgálatára hatáskör hiányában nem kerülhet sor, nagy számban érkeznek a jogszabályi rendelkezéseket sérelmező panaszok. Számos esetben az illetékhivatal a méltányossági eljárás keretében – a személyes körülményeket figyelembe véve a panaszosok kérelmének helyt adva vagy másik kedvezményt biztosítva az illetéket csökkenti, törli vagy részletfizetést engedélyez.

1.1.2.

Pénzintézetek, biztosítók

A pénzügyi intézmények tevékenységével, eljárásával összefüggésben előterjesztett panaszok vizsgálatára az Obtv. alapján az országgyűlési biztosoknak általánosságban nincs jogi lehetőségük, tekintettel arra, hogy azok általában nem tekinthetők sem hatóságnak, sem közszolgáltatóknak. A biztosok azonban megállapították a hatáskörüket azon ügyekre, ahol ezen szervezetek jogszabály rendelkezése alapján állami támogatások lebonyolításában (odaítélésében, folyósításában, ellenőrzésében) vesznek részt, vagyis kvázi közhatalmi tevékenységet végeznek.

A lakáscélú állami támogatásokkal összefüggésben állapította meg az országgyűlési biztos, hogy az előírásoknak világosaknak, egyértelműeknek, hatásukat tekintve pedig kiszámíthatóknak kell lenniük. A normavilágosság követelménye a lakástámogatási rendszer szabályozására is vonatkozik. A biztos megállapította, hogy a szabályozás összehangolatlansága, a jogorvoslat lehetőségének korlátozottsága, és a félreérthető tájékoztatás alkotmányos viaszáságot okoz.

Ezek rendezése érdekében kezdeményezte egyrészt a lakáscélú állami támogatásokról szóló kormányrendelet módosítását, másrészt a támogatásokról szóló tájékoztatás pontosítását, a téves tájékoztatás lehetőségének megszüntetését, a szabályozásban szereplő fogalmak tisztázását, az építési átlagárak meghatározását, valamint a megelőlegezett kedvezmény visszafizetési kötelezettségére vonatkozó szabályozás enyhítését azon kedvezményezettek esetében, akik önhibájukon kívül nem tudtak eleget tenni vállalt kötelezettségeiknek (OBH 3693/2004.).

Az ún. svájci alvószámlák ügyében több panaszos sérelmezte, hogy a svájci bankokban, a II. világháború előtt elhelyezett – és egy svájci–magyar nemzetközi megállapodás alapján a Magyar Állam rendelkezésére álló – betétekre vonatkozó, az igénybejelentések megtörténte – 1997 – óta, a jogos igények kifizetése érdekében semmilyen érdemi lépés nem történt. Az országgyűlési biztos általános helyettese megállapította, hogy a tulajdonhoz való joggal összefüggő – mulasztásban megnyilvánuló – visszásságot okoz, hogy a Magyar Köztársaság az ún. svájci alvószámlákon elhelyezett pénzüsszegekre vonatkozó tulajdoni igények elbírálási feltételeit nem határozta meg, illetve e tulajdoni igényeket nem bírálta el (OBH 3129/2005.).

Több panasz érkezett az ügyfelek adatainak a bankközi adós-nyilvántartási rendszerbe (BAR-lista) való feltöltésével összefüggésben. E panaszokat a biztosok hatáskör hiányában áttették az adatvédelmi biztoshoz.

A biztosítók tevékenységével, eljárásával összefüggésben előterjesztett panaszok esetében a biztosok – hatásköri korlátaik okán – csak akkor kezdeményeztek vizsgálatot, ha azok a kötelező felelősségbiztosítás körében érkeztek. Itt külön említést érdemel az a beadvány, amely vizsgálatát követően az általános helyettes kezdeményezte a 190/2004. (VI. 8.) Korm.rendelet módosítását akként, hogy ha a gépjármű eladója az eladás tényét elmulasztja bejelenteni, akkor őt tekintsék üzembentartónak, ha pedig az eladó a bejelentési kötelezettségének eleget tett, de a vevő nem, akkor a tulajdonost tekintsék annak, vagyis ő tartozzon esetleges kárfelelősséggel. Ebben az esetben a Kártalanítási Számla kezelője a károkozó személytől – üzembentartótól – követelhesse a kifizetett összeget (OBH 1229/2005.). A javaslattal kapcsolatos szakmai párbeszéd a Beszámoló lezárásakor még folyamatban volt.

1.2.

Bentlakásos intézmények

Az előző évekhez hasonlóan továbbra is számos panasz érkezett az országgyűlési biztoshoz a személyes gondoskodást nyújtó bentlakásos intézményekben élő állampolgároktól, azok hozzátartozóitól, néhány esetben az ott dolgozóktól.

Az elmúlt évek gyakorlatának megfelelően az országgyűlési biztos 2005-ben is végzett munkalátogatást, ezúttal Fejér és Jász-Nagykun-Szolnok megyék-

ben. Annak keretében lehetőség nyílt arra, hogy munkatársai helyszíni vizsgálatot folytassanak néhány bentlakásos intézményben is. A biztosok az évek során eredményes és hatékony együttműködést építettek ki az intézmények szakmai ellenőrzését végző megyei közigazgatási hivatalokkal, illetve a hatáskört 2005 szeptember 1-jétől átvevő szociális és gyámhivatalokkal.

Az ügykörre továbbra is jellemző, hogy a hozzánk fordulók elsődlegesen az intézményi ellátást, az élelmezést, a gondozási tevékenységet, az ápolók szak-képzettségének hiányát, a térítési díjak összegét, valamint az elhelyezés tárgyi körülményeit kifogásolják. Sajnálatos módon minden évben érkezik néhány bántalmazásra, testi vagy lelki agresszióra vonatkozó, valamint az otthonokban alkalmazott bánásmódot kifogásoló panasz is. A beszámolási időszakot tekintve ugyanakkor e beadványok túlnyomó többsége megalapozatlannak bizonyult, egy esetben azonban a biztos megállapította a durva hangnem alkalmazását (OBH 1226/2004.)

Sajátos problémaként jelentkezik, hogy a bentlakást nyújtó intézmények régi kastélyépületekben működnek, így szinte minden esetben jelzi a biztos, hogy építészeti adottságaik miatt ezek alkalmatlanok a személyes gondoskodást nyújtó intézménykénti működésre és javasolja az épületek kiváltását, amennyiben pedig ez nem lehetséges olyan mértékű felújítást, korszerűsítést javasol, amely elengedhetetlen ahhoz, hogy az intézmények az előírt jogszabályi feltételeket teljesíteni tudják.

A tárgyi körülmények tekintetében két vizsgálat tárt fel súlyosabb problémákat, így az OBH 2328/2005. számú ügy vizsgálata során megállapítottuk, hogy az elhelyezést nyújtó egyik épület falai salétromosak és vizesek, a vizesblokkok állapota, illetve összességében az intézmény valamennyi helyisége rossz műszaki állapotban volt. Az ÁNTSZ megyei intézete megállapította, hogy két helyiség olyan penészes, hogy az már az egészségre ártalmas. Valósnak bizonyult az a panasz is, amely szerint néhány nyílászárót beszögeltek, a szobák egy része csak a zárt folyósóra néző ablakkal rendelkezett, az akadálymentesítést nem oldották meg, a lakószobák pedig zsúfoltak. A biztos fellépésének eredményeként az egészségre ártalmas lakószobákat bezárták, és a halaszthatatlan felújításokat elvégezték.

Az OBH 3184/2005. számú ügyben folytatott vizsgálatunk hasonló jellegű hiányosságokat tárt fel egy időseket ápoló otthonban. Jelentésében a biztos hangsúlyozta, hogy több megyében tapasztalta a szenvedélybetegekre, különösen az alkoholbetegséggel küzdő célcsoportra koncentráció és segítő bentlakásos intézmények hiányát. Rámutatott arra, hogy országosan indokolt és szükséges a speciális intézményi ellátás kiépítése, mely oldaná az otthonokban tapasztalt zsúfoltságot és a vegyes elhelyezésből adódó konfliktusokat, egyúttal az ellátás színvonala is emelkedhetne. Az ágazati miniszter a megállapítással egyetértett és tájékoztatta a biztost arról, hogy e tárgykörben az intézkedési javaslatok kidolgozása folyamatban van.

Számos intézményben visszatérő problémaként jelentkezik, hogy elmulasztják a látogatók fogadására, közösségi együttlétre, a mentálhigiénés foglalkozta-

tás biztosítására alkalmas helyiségek kialakítását, nővérhívó jelzőrendszert nem építenek ki, és portaszolgálatot sem üzemeltetnek. (OBH 4921/2005.; OBH 3040/2005.)

Sajnos még mindig találkozunk olyan esetekkel, ahol a mellékhelyiségek nemenkénti elkülönítése nem történt meg, a fürdőszobák és illemhelyek száma alacsony, valamint a zuhanyzóknál az intimitás alapfeltételül szolgáló elválasztó függönyök hiányoznak. (OBH 3297/2005.; OBH 3184/2005.)

Mindezek ellenére a vizsgálatok tapasztalatai azt mutatják, hogy az intézmények szemlélete egyre inkább ellátott-központúvá válik és a tárgyi feltételek hiányosságait a magas színvonalú és elhivatott szakmai munkával igyekeznek ellensúlyozni.

Az országgyűlési biztos fellépésének eredményessége ebben az évben is teljes volt, ajánlásait és kezdeményezéseit az érintettek valamennyi esetben elfogadták és a lehetőségekhez mérten, költségvetésük függvényében megtették a szükséges intézkedéseket a kifogásolt állapotok mielőbbi felszámolása érdekében

1.3.

Birtokvédelem

A beszámolási időszakban, a korábbi évekhez hasonlóan, sok beadványban sérelmezték a jegyzők birtokvédelmi eljárását, illetve annak elmaradását.

Az e körben érkezett panaszok vizsgálatára az országgyűlési biztosnak csak szűk körben van vizsgálati jogosultsága. Nincs lehetősége ugyanis azoknak a kifogásoknak a vizsgálatára, amelyekben a határozat megváltoztatása iránt per indult. El kell utasítani azokat a beadványokat is, amelyeket a birtokvédelmi határozat jogerőre emelkedését követően egy év eltelte után nyújtanak be, illetve amelyekben a hozzánk fordul magánszemélynek (pl. szomszéd) a magatartását sérelmezi.

E szűk mezsgyén eljárva azonban alkotmányos jogokkal összefüggő visszáságot állapított meg a biztos azokban az ügyekben, amelyekben a panaszos beadványai alapján eljárta ugyan a jegyző, de azt nem határozattal zárta, hanem csak levélben tájékoztatta a panaszost eljárása eredményéről (OBH 1119/2005.; OBH 1570/2005.; OBH 3513/2005.). Az előző évekhez hasonlóan – idén is több alkalommal volt kénytelen a biztos felhívni a figyelmet az eljárási határidők betartásának törvényi kötelezettségére. Az e körben tapasztalt legkirívóbb esetben a határidő-túllépése meghaladta a tíz hónapot (OBH 5068/2005).

A biztos kezdeményezéseinek fogadtatása a vizsgált esetek túlnyomó többségében pozitív volt, az intézkedésre felszólított hatóságok általában haladéktalanul eleget tettek a biztos kezdeményezéseiben foglaltaknak. Egy esetben a beszámoló lezárásának időpontjában is folyik a biztos és az intézkedésre felszólított hatóság közötti szakmai párbeszéd.

1.4.

Büntetőeljárású ügyek

1.4.1.

Büntetőeljárású és nyomozóhatósági ügyek

Az országgyűlési biztosokhoz érkezett panaszok között 2005-ben is nagy számban szerepeltek a büntetőeljárásokkal, a nyomozó hatóságok működésével kapcsolatos ügyek. A statisztikai adatok szerint ez az ügycsoport – amely a biztosok közötti munkamegosztás alapján az általános helyettes ügyköréhez tartozik – évek óta a hivatalhoz érkezett panaszok 8-9%-át alkotja. A panaszok száma a csekély mértékű csökkenés ellenére jól tükrözi ennek a kategóriának a jelentőségét, és a segítségre szoruló problémáinak fontosságát.

Tekintettel arra, hogy a nyomozások törvényessége feletti felügyelet az ügyészség hatáskörébe tartozik – a 7/2001.(III. 14.) AB határozatra és az országgyűlési biztosok vizsgálati hatáskörét módosító 2001. évi XC. törvény rendelkezéseire figyelemmel –, ezeket a panaszokat kénytelenek voltunk elutasítani, vagy az illetékes ügyészi szervhez áttenni. Az országgyűlési biztosnak nem feladata a büntetőügyekben az eljárás alá vont panaszosok felelősségének vizsgálata, a panasz indítékának kutatása, ezért a panaszok jellegétől függetlenül, minden ügyben megfelelő részletességű, és a jogszabályokban járatlan panaszosok számára közérthető tájékoztatást adtunk a jogorvoslati, illetve a részletes vizsgálat nélkül is javasolható védekezési lehetőségekről. Önálló fejezetben való bemutatásuk azért is indokolt, mert a panaszok jellege, gyakorisága felhívja a figyelmet a nyomozó hatóságok munkájában előforduló hiányosságokra.

A büntetőeljárás az érintett részére – és természetesen a hozzátartozók részére is – olyan hátrányos következményekkel jár, amelyek közvetlenül érintik az állampolgári jogokat. A panaszosok egy része azért fordul segítségért az országgyűlési biztosokhoz, mert az ügyének nyomozása során tapasztalt – vélt vagy valós – hibákat szeretné orvosoltatni, más részük (különösen a hozzátartozók) az eljárás egészét, megindításának jogszerűségét sérelmezték. A nyomozás megindításának feltétele a büntetőeljárás 2003 nyarán hatályba lépett szabályai alapján (Be. 6. § (2) bekezdés) a bűncselekmény egyszerű gyanúja, amelyet egy feljelentés vagy a nyomozó hatóság saját hivatali hatáskörében tudomására jutott adat is megalapozhat. Az ellenőrzés hiánya vagy késedelmes végrehajtása az eljárás alá vont személy alkotmányos jogainak indokolatlan korlátozását, illetve a jogállamisággal összefüggő jogbiztonság sérelmét okozhatja. A büntetőeljárású törvény módosítása, a feljelentés-kiegészítés intézményének visszaállítása ezeknek a panaszoknak a számát várhatóan csökkenteni fogja.

A panaszosok gyakran sérelmezik a személyes szabadsághoz fűződő (előállítás, letartóztatás), illetve a tulajdonhoz fűződő (lefoglalások) alkotmányos jogaik korlátozását, de több esetben kifogásolták jóhírnévhez fűződő jogaik sérelmét is.

Egy életellenes bűncselekmény elkövetése után egy évvel, az utcáról állítottak elő egy férfit, mert hasonlított a feltételezett elkövetőről készített fantomképre. A rendőrök kikérdezték az előállított személyt és fényképfelvételt készítettek róla, majd szabadon engedték. A kikérdezésről nem készült jegyzőkönyv, és nem kérték hozzájárulását a fényképfelvétel készítéséhez. A büntetőeljárás és a bűnügyi adatkezelés szabályainak sérelme mellett az általános helyettes megállapította, hogy az intézkedés a tisztességes eljáráshoz és a jóhírnévhez fűződő jogokat is sértette, ezért a hasonló esetek megelőzésére ajánlást tett a megyei rendőr-főkapitánynak (OBH 1312/2005.). A főkapitány a javasolt intézkedéseket végrehajtotta.

Egy panaszos magánszemélytől vásárolt személygépkocsiját eredetvizsgálatra vitte, ahol megállapították, hogy a jármű alvázszámát a vásárlást megelőző időszakban átkezesztették, ezért bejelentést tettek a rendőrségen. Az eredetvizsgáló állomás bejelentése alapján a panaszoszt előállították az Oroszlányi Rendőrkapitányságra, ahol gyanúsítottként kihallgatták, rabosították, a jogairól nem tájékoztatták, a felvett jegyzőkönyvből csak az elmondott szöveget olvashatta el a számítógép monitorán. A gépkocsit lefoglalták és a panaszoszt kötelezték arra, hogy az eljárás befejezéséig saját garázsában őrizze, de a használatát megtiltották. Sem a gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyvből, sem a lefoglalásról nem kapott másolatot. A gyanúsításakor előadott kérése ellenére az eladót a két hónapig tartó nyomozás utolsó szakaszában kereste meg és hallgatta ki a rendőrség. A Tatabányai Városi Ügyészség két és fél hónap után büntethetőséget kizáró ok – tévedés – miatt megszüntette a nyomozást.

Egy panaszos azt sérelmezte, hogy adatait nem törölték a bűnügyi nyilvántartásból, annak ellenére, hogy az ellene – lőfegyverrel visszaélés miatt – folytatott büntetőeljárás az ügyészség bűncselekmény hiányában megszüntette. Megkeresésünkre a bűnügyi nyilvántartó vezetője közölte, hogy a panaszos ujj- és tenyérnyomata, valamint fényképe szerepelt a nyilvántartásban, mivel az adatközlésre kötelezett szerv – az eljárást megszüntető ügyészség – a törlésről nem intézkedett. A nyomozás megszüntetése esetén három munkanapon belül intézkedni kell az adatok törléséről. Hatáskörünk hiányában a mulasztásról tájékoztattuk a legfőbb ügyészt.

Kirívóan súlyos problémával találkoztunk az 5086/2005. számú ügyben, amely egy értelmi fogyatékos gyanúsított előzetes letartóztatása és a fogva tartása során történt sorozatos bántalmazása miatt keletkezett. Az ügyben a Legfőbb Ügyészség vizsgálatát kezdeményeztük. A vizsgálat a panaszban foglaltakat megerősítette, ezt követően rövidesen sor került a gyanúsított szabadon engedésére is. A gyanúsított, a védő jelenléte nélkül végrehajtott első kihallgatása során – a későbbiekben nem bizonyítható, de általa elmondott bántalmazás hatására – beismerte az elkövetett bűncselekményt, ügyében a nyomozás két hét alatt befejeződött, így további négy hónapi fogva tartása felesleges volt. Az általános helyettes megállapította, hogy az értelmi fogyatékos személyek elleni büntetőeljárásban a jogállamiságot sértő alkotmányos visszásságot okoz, hogy nem érvényesülnek a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosí-

tásáról szóló törvény alapelvei és rendelkezései. A vizsgálat eredményeként az általános helyettes jogszabály-módosításra tett javaslatot az igazságügyi miniszternek.

A fogva tartás elhúzódása miatt fordult hozzánk egy panaszos, akinek az előadója megígérte, hogy ha beismerő vallomást tesz, szabadon engedik. Sérelmezte azt is, hogy az eljárásban lefoglalt számítógépét használhatatlan állapotban adta vissza a hatóság. Tekintettel arra, hogy az előzetes letartóztatás fenntartása ügyészi, illetve bírósági hatáskörbe tartozik, a panaszost csak eljárási jogairól tudtuk tájékoztatni.

Számos panasz érkezett a feljelentések elutasítása, a rendőrség késedelmes reagálása, illetve a nyomozások – eredménytelenség miatt történt – felfüggesztése miatt. Többen sérelmezték, hogy a nyomozás érdekeire hivatkozva indokolatlanul korlátozzák a fogva tartottak kapcsolattartását hozzátartozóikkal, mások azt kifogásolták, hogy a gyanúsítottak védekezését szolgáló indítványokat a nyomozó hatóság figyelmen kívül hagyta. A kapcsolattartás korlátozása a fogva tartott és hozzátartozói számára gyakran a gyanúsított együtműködést célzó presszió egyik formájaként nyilvánult meg. Azokat a panaszokat, amelyekben lehetőség volt a sérelem orvoslására törvényességi felügyeleti intézkedés keretében, áttettük az ügyészi szervekhez, de a panaszok többségét el kellett utasítanunk.

Jellegüket tekintve a büntetőeljárásokhoz hasonlíthatóak azok az államigazgatási eljárások, amelyeket a rendőrség az eltűnt személyek felkutatására vagy az ismeretlen holttestek azonosítására folytat. Ezekkel az ügyekkel kapcsolatban a panaszosok általában az eljárások elhúzódását kifogásolták.

Egy panaszos sérelmezte, hogy a hozzátartozója által azonosított, vízbe fulladt személy ügyében a szakértői vélemény elkészítése egy évig húzódott (OBH 3178/2004.). A Belügyminisztérium tájékoztatása szerint a szakértői vélemény rövidebb időn belül történő elkészítését akadályozta a szakértői intézet nagyszámú ügyhátraléka, a növekvő számban beküldött vizsgálati anyag, valamint a laborkapacitás szűkössége. Az általános helyettes megállapította, hogy a rendkívüli haláleset miatt államigazgatási eljárást folytató rendőri szervek, valamint az eljárásba szakértőként bevont SOTE Igazságügyi Orvostani Intézet késedelmes eljárása súlyos visszásságot okozott. Figyelemmel arra, hogy álláspontja szerint a feltárt visszásság a jogi szabályozás hiányosságaira is visszavezethető volt, javasolta a belügyminiszternek, hogy – az igazságügyi-miniszterrel és a pénzügyminiszterrel együttesen – fontolja meg a rendkívüli halálesetekben folytatott államigazgatási eljárásra vonatkozó szabályok felülvizsgálatát, biztosítsa az irányítása alá tartozó szakértői és kutatóintézet folyamatos működéséhez szükséges anyagi feltételeket, továbbá vizsgálja meg a rendőr-főkapitányságokon tevékenykedő orvos-szakértők leterheltségét. A belügyminiszter elfogadta az ajánlást.

1.4.2.

Fogva tartottak ügyei

A bv. intézetekben, illetve a rendőrségi fogdán fogva tartottak 2005-ben is nagy számban fordultak a Hivatalhoz. Az 1998. évi XIX. törvény (Be.) 2005. január 1-től hatályos szabálya értelmében az előzetes letartóztatást büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani; rendőrségi fogdában kivételesen – a bíróság, ill. az ügyész rendelkezése alapján, korlátozott ideig – helyezhető el a fogva tartott.

Ismételten vizsgálatot folytatott az országgyűlési biztos általános helyettese egy rendőrségi fogdán előzetes letartóztatásban levő személy védőjének a panasa alapján (OBH 6370/2004.). A védő – korábbi panaszát (OBH 3617/2004.) megerősítve – a védelemhez való jog korlátozását sérelmezte. Az általános helyettes megállapította a védelemhez való joggal összefüggő visszásságot, mert a fogdán bizonyíthatóan korlátozták a fogva tartott és védője közti telefonos kapcsolattartást.

A panaszjoggal összefüggésben okoz visszásságot, ha a fogva tartottnak az Országgyűlési Biztosok Hivatalához címzett beadványát nem zárt borítékban, hanem az elolvasását követően, kíséreléssel, faxon továbbítják a fogdából. Az országos rendőrfőkapitány intézkedett a jogsértő gyakorlat megszüntetésére (OBH 5949/2004.).

Az év során az általános helyettes megvizsgálta a fegyelmi elkülönítések végrehajtását is a bv. intézetekben. Ennek során súlyos, az embertelen bánásmód tilalmával összefüggő visszásságot állapított meg abban az esetben, mikor közel egy napig nem biztosítottak vizet egy elkülönítésben levő fogva tartott számára (OBH 2597/2004.), de helyszíni vizsgálatot követően visszásságot állapított meg a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való joggal összefüggésben is, mert a bv. intézetben a fegyelmi elkülönítést nem a jogszabályi előírásoknak megfelelő zárkában hajtották végre (OBH 5229/2004.). A fegyelmi elkülönítés nem lehet előrehozott büntetés, célja éppen a fegyelmi felelősség tisztázása. Amennyiben az elkülönítés végrehajtására fegyelmi zárkát vesznek igénybe, a zárkát – a 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 143. § (2) bek. értelmében – el kell látni az általános berendezési tárgyakkal. Amennyiben a fegyelmi zárkában nincs folyóvíz, akkor az a fegyelmi elkülönítés céljára nem vehető igénybe. Az általános helyettes ajánlása nyomán a bv. országos parancsnoka körlevelet adott ki az elkülönítések jövőbeni jogszerű végrehajtására.

A beszámolási időszakban több olyan panasz érkezett, melyben a fogva tartottak sérelmezték, hogy a bv. intézetekben egyáltalán nem, vagy csak ebédre biztosítanak kóser ételmezt a számukra (OBH 2597/2004., 6670/2004., 1804/2005.). Az általános helyettes vizsgálata eredményeként megállapította, hogy a vallásgyakorlás szabadságának részét képező vallási előírásoknak megfelelő étkezés biztosítására vonatkozó törvényi szabályozás hiánya visszásságot okoz a vallásszabadsághoz való joggal összefüggésben, ezért javaslatot tett az igazságügy-miniszternek, hogy az új bv. kódexben dolgozza ki a vallásgyakorlás ezen területének szabályait. Felhívta a figyelmet arra is, hogy a vallási igényeknek

megfelelő élelmezéssel egyidejűleg a szükséges anyagi fedezetet is biztosítani kell a bv. intézetek számára.

Az általános helyettes – egy fogva tartott hozzátartozójának a panasza alapján – vizsgálta a szabadságvesztésre átváltoztatott pénzbüntetés végrehajtásának a gyakorlatát, és megállapította, hogy a vonatkozó jogi szabályozás hiányossága visszásságot okoz a jogbiztonság követelményével és a személyes szabadsághoz való joggal összefüggésben (OBH 2342/2005.).

Új típusú panaszként jelent meg a fogva tartottak azon sérelme, hogy a bíróság által jogerősen kiszabott összbüntetési ítéletüket „túltöltötték”. Az egyik ügyben – a fogva tartott jogi képviselőjének panasza alapján – a szabadságvesztés kezdő napját az összbüntetésről szóló bírói értesítők átvételéhez igazodva módosították, de a bv. intézet – jogszabályi felhatalmazás hiányában – nem végezhetett beszámítást (OBH 1803/2005.). Ha a bíróság az összbüntetés tartamát úgy állapítja meg, hogy annak jogerőre emelkedésekor az elítélt már hosszabb időt töltött le a szabadságvesztésből, mint amennyit az összbüntetési ítélet meghatároz, ez a foganatba vétel során nem korrigálható.

A másik esetben a bírói értesítő késedelmesen érkezett meg a bv. intézetbe, ahol csak az értesítő kézhezvételét követően tudták megszakítani a fogva tartott összbüntetésének a végrehajtását (OBH 4589/2005.). Az általános helyettes a bírósági eljárást – hatáskör hiányában – nem vizsgálhatta, de tájékoztatta a panaszosokat, hogy – az Alkotmány 55. § (3) bek. szerint – az, aki törvénytelen fogva tartás áldozata volt, kártérítésre jogosult, mely igény – az Alkotmány 70/K. § értelmében mint alapvető jog megsértése miatt keletkezett igény – bíróság előtt érvényesíthető.

Az ombudsman – a fogva tartottak panaszai mellett – a hivatásos állomány tagjainak a sérelmeivel is foglalkozott. A hivatásos állomány tagjaitól (a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bv. Intézet, a Veszprém Megyei Bv. Intézet és az IMEI dolgozóitól, valamint a Bv. Őri Szállójának lakóitól) származó panaszbeadványok névtelenül érkeztek a Hivatalba. Az általános helyettes – helyszíni vizsgálatot követően – megállapította, hogy a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bv. Intézetben a melegvíz, a szellőzés, ill. egyes irodákban a természetes fény hiánya közvetlenül veszélyezteti az intézet személyi állományának a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogát. Az országos parancsnok utasította a bv. intézet parancsnokát a szükséges fejlesztések végrehajtására (OBH 5420/2004.). A Veszprém Megyei Bv. Intézet dolgozóinak és – részben – az Őri Szálló lakóinak a panaszát az általános helyettes áttette az országos parancsnokhoz (OBH 5087/2005., 4511/2005.).

Az országgyűlési biztos és általános helyettese 2005 áprilisában véleményezte az Igazságügyi Minisztériumban kidolgozott Bv. kódex tervezetét, de azt a Beszámoló lezárásáig a Kormány nem tárgyalta.

1.5.

Családjogi ügyek

1.5.1.

Gyermekek és fiatalok jogai

2005 évben 197 beadvány érkezett hivatalunkhoz, amelyekben 239 panaszt fogalmaztak meg a hozzánk fordulóknak. 181 esetben a szükséges tájékoztatás megadásával, 12 ügyben jelentéssel, kilenc esetben ajánlással, két alkalommal figyelemfelhívással zárult a vizsgálat. Egy ügyet pedig alkotmányos joggal összefüggő visszasság hiányában, külön intézkedés nélkül zárt le az országgyűlési biztos.

Az előző évekhez hasonlóan idén is gyakran fordult elő, hogy a gyámhivatalok késedelmesen – esetleg már az ügyintézési határidő letelte után – kezdték meg eljárási cselekményeiket, így az elintézési határidőt jelentősen túllépve hozták meg döntéseiket. Az országgyűlési biztos általános helyettese ezekben az ügyekben – amennyiben egyéb jog nem sérült – a jogbiztonsággal összefüggésben állapította meg az alkotmányos visszasságot. Több esetben előfordult, hogy a hatóságok – a jogszabályban előírtaktól eltérően – nem határozatban döntöttek a panaszos kérelméről, hanem levélben tájékoztatták őket az eljárás lezárásáról. Ez az ügyfelek jogorvoslatához fűződő jogának sérelmét idézte elő.

Tapasztalataink szerint gyakori az eljárási törvény szabályainak figyelmen kívül hagyása is. Így a jogbiztonság követelményével összefüggő visszasságot állapítottuk meg azokban az esetekben, amikor az egyes gyámhivatalok ugyanazon jogszabályt eltérő módon értelmezték és alkalmazták.

A gyermekeket megillető megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez való jogával összefüggő visszasságot és a hátrányos megkülönböztetés tilalmának sérelmét állapította meg a biztos a családi házat gyámhivatali engedéllyel elhagyó fiatalok után folyósítandó családi pótlék összegével kapcsolatban. A szülői ház elhagyása esetén ugyanis a fiatalok után 18. életévének betöltéséig – jogszabályi rendelkezés alapján – senki nem jogosult családi pótlékot igényelni.

A panaszok közül azonban változatlanul a szülői, elsősorban apai, majd a nagyszülői kapcsolattartás végrehajtásával kapcsolatosak sérelmek (44) alkották a legnagyobb csoportot. Többször fordult elő, hogy a végrehajtási eljárás során hozott határozatban a gyámhivatal a panaszossal közölte, a végrehajtás során hozott döntés ellen fellebbezni nem lehet, ezzel egyidejűleg az ügyfelet nem tájékoztatta az igénybe vehető egyéb jogorvoslati lehetőségről. A hatóság ezzel a jogorvoslati jogot szűkítette. A kérdést – az általános helyettes kezdeményezéseit is figyelembe véve – a gyámhatóságokról és a gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) kormányrendelet 2006. január 1-jén hatályba lépett módosítása oldotta meg. Ennek megfelelően a jövőben az ügyfelet tájé-

koztatni kell arról, hogy a végrehajtás során hozott határozat ellen végrehajtási kifogást nyújthat be.

A tárgyévben két olyan panasz érkezett, amely a bv. intézetben fogva tartott szülő és gyermek közötti kapcsolattartás módját illetve lehetőségét sérelmezte. A vizsgált gyámhivatalok ügyintézői – tévesen értelmezve a jogszabály rendelkezéseit – úgy vélték, hogy a fogva tartott szülővel a kapcsolattartás kizárólag a levelezés, a csomagküldés, illetve a telefonos beszélgetés útján történhet, így a személyes – a szülővel a büntetés-végrehajtási intézetben történő – kapcsolattartást nem engedélyezték.

Jelentős számban (30) sérelmezték ügyfeleink a gyámhatóság eljárását, illetve annak módját is. Elsősorban az eljárás elhúzódását, a határozat késedelmes meghozatalát, vagy annak elmaradását, az ügyfelekkel szembeni bánásmódot. Nőtt azoknak a beadványoknak a száma is, amely a gyermek védelembe vételét mint hatósági eljárást sérelmezték. A védelembe vételt sérelmező panaszoknál – amennyiben a hatóság eljárása jogszerű volt, és a védelembe vétel a gyermek érdekét szolgálta – az eljárás lezárásával egyidejűleg a panaszost is tájékoztattuk a védelembe vétel jogintézményének lényegéről, továbbá arról is, hogy felügyeleti jogát az eljárás nem érinti.

Hivatalunkhoz 2005-ben huszonöt gyermektartásdíjjal kapcsolatos panasz érkezett. Előfordult, hogy a gyermeket gondozó szülő (elsősorban az anya) csak arról kért tájékoztatást, hogy mit tegyen abban az esetben, ha volt férje nem fizet tartásdíjat. De több beadványban fordultak hozzánk a gyermektartásdíj állam általi megelőlegezésével kapcsolatban is.

Tizenkét beadvány kifejezetten a gyermek családból való kiemelését (gyermekotthoni, lakásotthoni vagy nevelőszülőhöz helyezését) sérelmezte. Ezek a panaszok egy kivételével megalapozatlannak bizonyultak. A gyermekelhelyezéssel kapcsolatos beadványok rendszerint a bírói döntést sérelmezték, így azokat hatáskörünk hiányában kénytelenek voltunk elutasítani.

Kilenc esetben sérelmezték a hozzánk forduló a gyermekotthoni állapotokat vagy a gyermekvédelmi szakszolgálatok eljárását. Két gyermekotthonban indított a biztos vizsgálatot, de mindkét eljárást – a velünk párhuzamosan vizsgálatot végző szervek megállapításainak rögzítéséig – felfüggesztettük.

A Fejér Megyei Lakásotthon-hálózat átalakítása tárgyában benyújtott panasz vizsgálata során az általános helyettes a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot állapított meg, mert a megyei közgyűlés a tervezett lakásotthoni átalakítások során – az eredeti előterjesztéstől eltérően – más lakásotthont szüntetett meg és a módosított előterjesztést nem véleményeztette. A jogbiztonság sérelmének közvetlen veszélyét állapítottuk meg, mert a közgyűlés a lakásotthon megszüntetéséről döntő határozata meghozatala után szerezte be a szükséges szakvéleményeket. A gyermekek tájékoztatáshoz és véleménynyilvánításhoz való jogát sértette, továbbá az őket megillető kiemelt védelemhez fűződő jogukkal összefüggő visszásságot okozott, hogy a lakásotthon megszüntetése során gyámhivatali határozat nélkül helyezték őket új gondozási helyükre, azzal kapcsolatban nem kérték ki a gondozottak véleményét, a költö-

zésre nem készítették fel őket, továbbá nem volt tudomásuk arról, hogy panaszszal fordulhatnak a gyermekjogi képviselőhöz.

Az örökbefogadással kapcsolatban négy beadvány érkezett hivatalunkhoz. Ezek egyike alapján az általános helyettes, a gyermekek alkotmányos jogait érintő sérelem gyanúja miatt átfogó vizsgálatot rendelt el, melynek során a fővárosi és a megyei területi gyermekvédelmi szakszolgálatok igazgatóitól tájékoztatást kért arról, hogy az egyes szakszolgálatok nyilvántartásában hány 14 év alatti, akár testi, akár értelmi fogyatékkal élő átmeneti nevelt gyermek szerepel.

Informálódott arról is, hogy a nyilvántartásokban szereplő gyermekek közül hány olyan van, akit – jogszabályi felhatalmazás alapján – az illetékes gyámhivatalnak örökbefogadhatóvá kellett/lehetett volna nyilvánítani, illetve volt-e olyan eset, és ha igen, mi az oka, hogy a fogyatékkal élő gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánításról a gyámhivatal nem döntött (azt nem kezdeményezték, vagy a kezdeményezés ellenére nem, vagy csak késedelmesen született döntés).

A Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet igazgatójától tájékoztatást kért arról is, hogy 2004-ben intézményükön keresztül hány gyermek örökbeadása zárult le jogerősen? Ebből hány gyermeket fogadtak örökbe belföldi örökbefogadók, hányat külföldiek? Az örökbe fogadott gyermekek közül hány volt fogyatékkal élő? Ennek további részletezését is kértük.

A vizsgálat megállapította, hogy súlyos vagy halmozottan fogyatékos gyermekek örökbeadására sem belföldön, sem külföldön nincs igény, ennek hiányában pedig reális lehetőség. Az egyéb fogyatékkal élő gyermekek elenyésző számú örökbefogadását nem örökbefogadhatóvá nyilvánításuk elmaradása okozza. Lényegesen több a jogilag örökbe adható, fogyatékkal élő gyermek, mint a felnevelésükre vállalkozó örökbe fogadni szándékozó. Az örökbefogadók részéről az örökbe fogadás önkéntes, az eljárás megindulása előtt – többek között – arról is nyilatkozniuk kell, hogy fogyatékkal élő gyermek felnevelésére vállalkoznak-e. Ha az örökbe fogadni szándékozók nyilatkozatuk szerint csak egészséges gyermeket kívánnak örökbe fogadni, akkor kívánságukat a gyermekvédelmi szakszolgálatoknak, a NCSSZI-nek és a gyámhivataloknak is tiszteletben kell tartaniuk. A fogyatékkal élő gyermekek örökbeadásának problémáját tehát önmagában az a tény, hogy jogilag örökbefogadhatóvá nyilvánítja-e őket a gyámhivatal vagy sem, nem oldja meg. Összességében a vizsgálat nem igazolta a beadványban foglaltakat, ezért az általános helyettes vizsgálatát országgyűlési biztos intézkedés nélkül lezárta.

Az országgyűlési biztos általános helyettese 2000 évben vizsgálta először a 18. életévüket be nem töltött anyák újszülötteinek pénzbeli ellátásával kapcsolatos problémát (OBH 407/2000.). Akkori jelentésében megállapította, hogy az 1998. évi LXXXIV. törvény (Cst.) rendelkezései nem szabályozzák azokat az eseteket, amikor a 18. életévét még be nem töltött anya akarja és – családja segítségével – feltehetőleg tudja is nevelni újszülött gyermekét. Tekintettel arra, hogy 18. életévét még be nem töltött anya maga is szülői felügyelet alatt áll, kiskorú gyermekének nem lehet törvényes képviselője, nem igényelheti az újszülött után járó pénzbeli ellátásokat sem. A biztos a jogi szabályozást ezért

ellentétesnek találta az olyan kiskorúak érdekével, akinek édesanyja fiatalkorú, de nevelni kívánja gyermekét. A biztos ekkor a szociális és családjogi miniszternek javasolta, hogy kezdeményezze a Cst. kiegészítését úgy, hogy ha a fiatalkorú anya gyermekét neveli, a gyermek kinevezett gyámja saját jövedelmétől és bejelentett lakcímétől függetlenül, a gyermek jogán igényelhesse, és kaphassa a gyermek után járó családi pótlékot és gyermekgondozási segélyt.

A javaslatot a miniszter akkor nem fogadta el, és azt a Kormány sem támogatta. A Kormány álláspontját az országgyűlési biztos 2001 áprilisában azzal vette tudomásul, hogy a jelentésben foglaltak jogi megoldását továbbra is keresi, hasonló jellegű állampolgári panaszok vizsgálatától pedig a jövőben sem zárkózik el.

Hivatalunkhoz a jelentés kiadását követően az alapproblémát érintő panaszbeadvány nem érkezett ugyan, de az általános helyettes a médiából értesült arról, hogy a kérdés változatlanul megoldatlan. Erre figyelemmel az ifjúsági, családjogi, szociális és esélyegyenlőségi, továbbá az igazságügyi miniszter állásfoglalását kérte a 18. életévüket be nem töltött anyák újszülöttei pénzbeli ellátásának jelenleg hatályos szabályozásával kapcsolatban.

A szakminiszterek a korábbi ajánlásban foglaltak megvalósulását most támogatták. A Cst. 2006. január 1-jén hatályba lépett módosítása szerint, ha a 16. életévét betöltött kiskorú szülő a saját háztartásban nevelt gyermekének gyámjával nem él egy háztartásban, a családi pótlékot és a gyermekgondozási segélyt a kiskorú szülőnek kell megállapítani és folyósítani.

1.5.2.

Gondnoksági ügyek

A gondnoksággal kapcsolatos beadványok száma az előző beszámolási időszakhoz viszonyítva csökkent. 2004-ben e témakörben Hivatalunkhoz negyvennégy, 2005-ben harmincnégy beadvány érkezett. Huszonkilenc esetben a hozzáink fordulónak megadtuk a szükséges tájékoztatást, öt ügyben pedig jelentés készült.

Az elmúlt évekhez hasonlóan, 2005-ben is többen sérelmezték a hivatásos gondnokok vagyongazdálkodási gyakorlatát. A panaszosok véleménye szerint a gondnokok sokszor nem képviselik megfelelően érdekeiket. Az általunk vizsgált esetekben azonban ez nem igazolódott. Ezzel ellentétben, azoknak az ügyekben, akik azt sérelmezték, hogy a gyámhivatal hozzátartozójukat a gondnoki tisztség alól felmentette, és helyettük hivatásos gondnokot rendelt ki, az általános helyettes minden esetben megállapította, hogy a gondnok felmentésére azért került sor, mert nem megfelelő módon képviselte gondnokoltja érdekeit, vagy a vagyongazdálkodásról szóló éves számadványát huzamosabb ideig nem nyújtotta be a gyámhivatalnak.

A panaszosok nemegyszer a gondnokság alá helyezés kezdeményezését, tényét, illetve ügyükben a bíróság eljárását kifogásolták. Ezekben az esetekben a panaszosokat tájékoztatattuk arról, hogy a gyámhivatalnak, ha jelzést kap az

esetleges gondnokság alá helyezés szükségességéről, az eljárást kötelezően meg kell indítania. A bíróság pedig a teljes körű bizonyítást követően, és csak akkor helyez valakit cselekvőképességet korlátozó vagy kizáró gondnokság alá, ha annak orvosi és jogszabályi feltételei egyaránt fennállnak. Tájékoztatásunk kiterjedt arra is, hogy az érintettek a gondnokság alá helyezési perben teljes perbeli cselekvőképességgel rendelkeznek, a bíróság személyes meghallatásuktól – csekély kivétellel – nem tekinthet el.

Az intézményi panaszokat illetően két vizsgálatot folytattunk, amelyek – egymástól függetlenül – a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Nagykállói Pszichiátriai Szakkórházának eljárását sérelmezték. A panaszosok szerint a kórházban a bíróság személyes meghallgatást tartott, amely során az igazságügyi orvos-szakértő megállapította, hogy szükséges a panaszosok hozzátartozóinak gondnokság alá helyezése. A panaszosok azt sérelmezték, hogy a kezelőorvos a hozzátartozókat nem tájékoztatta a gondnokság alá helyezésének szükségességéről, arról csak a gyámhivatal idézéséből szereztek tudomást. Az általános helyettes megállapította, hogy a jogbiztonság követelményével összefüggő visszasság csak akkor következik be, ha a kórház elmulasztja a beteg írásbeli tájékoztatását a gondnokság alá helyezés szükségességéről. Jogszabály ugyan nem kötelezi az orvosokat arra, hogy a hozzátartozót a beteg gondnokság alá helyezésének szükségességéről tájékoztassák, de nem is tiltja azt, ezért az általános helyettes javasolta, hogy ha az orvosi szakvélemény alapján a beteg gondnokság alá helyezése szükséges, erről a beteg hozzátartozóját is tájékoztassák. A kórház főigazgatója és osztályvezető főorvosa minden munkatársa figyelmét nyomatékosan felhívta a probléma fontosságára, a betegjogok és betegtájékoztatás törvényi előírásainak betartására. Kezdeményezték a betegtájékoztatás felülvizsgálatát, szükség esetén annak átdolgozását.

Jogszabály-módosításra tett javaslatot az általános helyettes abban az ügyben is, ahol a vizsgálatát kezdeményező hivatásos gondnok panaszosok a gondnokoltak köztemetésével kapcsolatos kifogásaikkal fordultak hozzá. Sérelmezték, hogy számos esetben a temetésre kötelezett személy hiánya vagy az örökös fellelhetetlensége miatt, annak ellenére helyeznek köztemetés útján végső nyugalomra gondnokság alatt álló személyt, hogy nagyobb vagyonnal rendelkezett, ami pedig lehetővé tenné a köztemetésnél „illőbb” eltemetést. A hatályos jogszabály szerint a gondnokolt halálával a gondnoki tisztség megszűnik, a gondnoknak végszámadást kell benyújtania. Ha a gondnokoltnak nincs vagy nem lelhető fel olyan hozzátartozója, aki a temetésre kötelezhető lenne, és a gondnokolt nem kötött temetési szerződést, akkor a gondnokoltat csak köztemetés-sel lehet eltemetni. A válaszadásra adott határidő még nem telt le.

1.6.

Egészségügy

1.6.1.

Egészségügyi igazgatás, betegjogok

Mint minden évben, idén is nagy számban érkeztek hivatalunkhoz az egészségügyi ellátásokat, illetve magát az egészségügyet érintő panaszok, kérelmek, javaslatok és felvetések.

Az elmúlt évi beszámolóban már jeleztük, hogy a panaszok, kifogások már nem csupán a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való joggal összefüggésben, a betegjogok érvényesülésével kapcsolatban fogalmazódtak, hanem a jogszabályok változásai okán fennálló értelmezési vagy alkalmazhatósági (OBH 2595/2005.) problémákat is jeleznek. A jogi háttér jelentős változása, az intézményi struktúra egyidejű átalakítása, nem beszélve a finanszírozás okozta nehézségek miatti állandó feszültségről és rögtönzött megoldásokról, olyan helyzetet teremtett, amely gyakran értelmezésre vagy magyarázatra szorul.

Ugyancsak jellemző, hogy a lefolytatott vizsgálatok számát jóval meghaladta a biztosok hatáskörén kívül eső eljárást kérő beadványok száma, amelyek középpontjában egy-egy helyzet jogi elemzése, jogszabályok összevetése, valamely társadalmi-szociológiai tünet értelmezése, vagy egészen egyszerűen az egészségügyben dolgozók magatartása, etikai hozzáállása, illetve kezelési módszerének kifogásolása állt.

A jelen beszámolási időszakon (is) átívelő, az elmúlt években már több alkalommal említett estek ezúttal is az onkológiai betegek terápiás készítményeihez, a más ellátásokhoz való hozzáférésének gondjai; a beteg, koraszülött gyermekek kezelésének kockázata; általában is az egészségügy ellátó szak személyzet – orvosok, más szakemberek, mentősök – jogainak érvényesülése, illetve az ehhez való hozzásegítés szerepelt a biztosok „ügylistáján”. Nem csökken az ellátás minőségét (szakmai), vagy csupán a kezelő orvos vagy ápoló személyzet magatartását (etikai), kommunikációs stílusát kifogásoló panaszok száma sem. Ez utóbbi – jellemzően az idősek vagy az idős hozzátartozót gondozó fiatalabb családtagok részéről – mind gyakrabban – vidékről érkező panaszokban jut kifejezésre, sokszor már a háziorvos eljárását is kifogásolják.

Nem kerülték el a biztosok figyelmét azok a kérdések sem, amelyek jogalkotási feladatot is adó, új társadalmi igények megjelenését jelezték. Nagy jelentőségű, és szakmai körben is figyelmet keltő volt az általános biztos fellépése a kötelező védőoltás következtében kárt szenvedett, illetve halála esetén a hozzátartozót megillető kártalanítás ügyében (OBH 5401/2005.). Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény az elmúlt év november 1. napján hatályba lépő módosítása ugyanis olyan helyzetet teremtett volna, hogy az addigi állami felelősségvállalást – a kötelező védőoltások következtében valamely károsodást szenvedett, vagy annak hozzátartozója tekintetében – a vakcina gyártójának

egyedüli, a termékfelelősség szabályai szerint érvényesíthető kártérítési felelősségévé alakítja át. A felelősségi rendszer tervezett átalakítását az általános biztos is visszásnak ítélte. A biztos álláspontjának ismeretében pedig az egészségügyi miniszter kezdeményezte az Eütv. eredeti kártalanítási rendelkezésének hatályába történő visszaállítását.

Ugyancsak elvi jelentőségű, ám még a Beszámoló összeállításának időpontjában is lezáratlan kérdésben – a fekvőbetegeket ellátó egészségügyi intézményekben alkalmazott betegazonosító karszalag tartalmát részletező egészségügyi miniszteri irányelv rendelkezései – folyik a szakmai párbeszéd az általános biztos és helyettese, valamint az adatvédelmi biztos között, noha az ajánlás „igazi” címzettje az egészségügyi miniszter (OBH 2015/2005.).

Az általános biztos és helyettese közös jelentésében megállapította, hogy a betegazonosító rendszer alkalmazásának elemeit tartalmazó – és ezzel szándéka szerint, a fekvőbeteg-ellátást nyújtó egészségügyi intézményekben dolgozó szakemberek munkáját segítő – irányelv túlnyomórészt adatvédelmi szempontú követelményei alapján történő betegazonosítás alkalmas arra, hogy az Alkotmányban deklarált emberi méltósághoz való joggal valamint az egészséghez való joggal összefüggésben alkotmányos visszásságot okozzon. E megállapítással a címzett egyetértett, ám az adatvédelmi biztos ettől eltérő álláspontja következtében az ügy a beszámolási időszakban nem zárult le.

Hasonlóan az előzőekben vázolt különös esetekhez, további elemzések készültek a már korábban befejezett orvosi ügyelet kérdéskörben, illetve újabb lépések történtek a tengizi munkavállalók kártalanítását célzó, a 2003. évben jelentéssel zárult ügyben (OBH 1959/2003.). Előbbi esetben a Szolnok Megyei Bíróság előtt folyó „ügyeleti díj” per kapcsán alkalmazott, a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló Európai Parlament és a Tanács 2003/88/EK irányelv alapján indult, az alkalmazás dilemmáit feloldani szándékozó egyeztető tárgyalássorozat az egészségügyi, a munkaügyi tárca, a Magyar Orvosi Kamara, a Magyar Egészségügyi Szakdolgozók Kamarája, a Kórházszövetség, az Egészségügyi Gazdasági Vezetők Egyesülete részvételével, amelyre állandó meghívást kapott az országgyűlési biztos is. A tárgyalások természetesen elsősorban szakmai jellegűek, amelyen a biztos alkotmányjogi szempontú értékelemzése az uniós követelmények betartásának vagy betarthatatlanságának alapjogi aggályaira hívta fel a figyelmet.

Ezzel együtt távol áll a biztostól a bírói tevékenységre vagy általában a konkrét ítélkezési gyakorlatra történő nyomásgyakorlás, ugyanakkor kötelessége rámutatni a nem egyértelmű alkalmazhatóság jogállami konfliktusai megoldásának sürgető szükségességére.

Szintén elvi jellegű, ám remélhetőleg a normaalkotást könnyítő segítséget nyújt a biztos a Tengizben munkát vállalt magyar dolgozók ügyében. A hatásköri hiányáról, ugyanakkor az országgyűlési képviselők számára javaslatot is tartalmazó, 2003-ban készült jelentés kiadása óta érdemi intézkedés nem történt, így a betegek sorsa továbbra is rendezetlen. Az esetekkel kapcsolatba került közigazgatási, szakmai szervek vagy a bíróságok elutasító határozatai

ugyancsak nem segítették a panaszosok ügyét. Ezt a helyzetet továbbra is igyekeznek kibillenteni a holtpontról az országgyűlési biztos, annak reményében, hogy a 2006. évben pont kerülhet az egészségükben károsodott, volt tengizi munkavállalók ügyére.

Állásfoglalást adott ki a biztos egy a napjainkban sokszor napirendre kerülő probléma tárgyában. A gyógyszerárakkal összefüggésben felmerült, de az egészségügyi ellátórendszer egészét érintő verseny tényérésének egyes kérdéseivel kapcsolatban megfogalmazottak (OBH 3911/2005.) ráirányítják a figyelmet azokra a kérdésekre, amelyek a globalizáció óhatatlan velejárói, mégis különösen az egészségügy sajátos helyzetének ismeretében vitathatóak. Így hangsúlyosan hívta fel a figyelmet a biztos azokra a körülményekre, amelyek mind a gyógyszeriparban, mind az orvoslás terén olyan álversenyt gerjesztenek, amelyben – legalábbis közgazdasági értelemben – a keresleti és a kínálati piac egyaránt kiegyensúlyozatlan.

Mindebből is látható, hogy a biztosok egészségügyet érintő tevékenysége meglehetősen széles körű fellépési kötelezettséget is jelent. Így készült el a magán-állatorvosok ügyeleti tevékenységével kapcsolatos jelentés is, amelyben az országgyűlési biztos megállapította, hogy önmagában az a tény, hogy a magán-állatorvosok számára a jogalkotó nem gondoskodott a köz érdekében való kötelező rendelkezésre állás (ügyeleti szolgálat) pontos anyagi ellentételezéséről – a jogállamiságból levezethető jogbiztonsághoz, a munka megfelelő díjazásához és a pihenéshez való jogokkal összefüggésben –, okoz alkotmányos visszásságot (OBH 2832/2004.). A vizsgálat itt elsősorban a kötelező kamarai tagsággal „együtt járó” ügyeleti (készenléti) tevékenység azon része miatt folyt, mely során valamely járványveszély észlelése is a magán-állatorvos kötelezettsége. Ebből következően az állam felelőssége e tekintetben tetten érhető, s legalább a készenlét meghatározott idejére ellentételezést is jelent. A megállapításokkal a miniszter nem értett egyet, az egyeztetések még folynak.

Komoly szakmai vita folyt a magánorvosi tevékenységet folytató orvosok – elsősorban pszichiáterek –, de az intézményi orvosok, sőt a nyugdíj mellett praktizáló orvosok vényírási jogának változásaival kapcsolatban is (OBH 5410/2005., 4415/2005., OBH 5559/2005.). E kérdésben ugyancsak az egészségügyi minisztert kereste meg az országgyűlési biztos, aki a gyógyszerkasszának a finanszírozhatatlanságig pazarló jelen állapotával indokolta a radikális változásokat, ám jelzésünkre „finomítottak” a Kormányrendelet szabályain, és az érintett orvos az egészségbiztosítóval kötött szerződés keretei között továbbra is jogszerűt támogató gyógyszer felírására.

Speciális helyzetben van egészségügyi szempontból a bv. orvos és betegek egyaránt. Alapjogi vizsgálat e tekintetben a beszámolási időszakban nem folyt, de a beérkező panaszokra pontos jogi háttérrel és lehetőségeket felvázoló tájékoztató jellegű levelek születtek, az általános helyettes irányításával. Így például az elítéltek orvosválasztási joga kérdésében (OBH 4265/2005.), vagy a fogorvosi ellátással kapcsolatban, általában is az ellátás megfelelő színvonalát kifogásoló panaszok miatt.

Jelen beszámolási időszakban tovább csökkent az egyes orvosi beavatkozások következtében elszendvedett HCV-fertőzés miatti panaszok száma. Ahogy korábban is, ezekben az esetekben is minden alkalommal felhívtuk a panaszosok figyelmét arra, hogy az országgyűlési biztos feladatai között nem szerepel a kártalanítási igények érvényesítése, azok a bíróság hatáskörébe tartozó ügyek. Egyebekben pedig részletes tájékoztatást kaptak a panaszosok jogi lehetőségeikről.

A dajkaterhesség jogi szabályozásának hiányosságait számon kérő panaszosokat – az elmúlt évekhez hasonlóan – idén is csak arról tudtuk tájékoztatni, hogy a jogalkotó aggodalmát a jogi normarendszer egységességének elvesztése alapozza meg. A dajkaterhesség lehetőségének bevezetésével ugyanis az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárások köre valóban bővülne, egyúttal azonban a Családjogi törvény származás megállapítására, illetve családi jogállásra vonatkozó szabályai sem maradhatnának érintetlenül. Ezen túlmenően pedig számos etikai jogi probléma is felmerül, amelyekre tekintettel az államok többsége kifejezetten tiltja, vagy hallgat a gyermekvállalás e módjáról.

1.6.2.

Fogyatékkal élők jogai

Az országgyűlési biztosok tízéves vizsgálati gyakorlatában a fogyatékkal élő emberek esélyegyenlőségének a megteremtése kiemelkedő jelentőségű. A pozitív diszkriminációt, mint az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedéseket, az Alkotmány a 70/A. § (3) bekezdésében állami feladatként határozza meg. Az előző évekhez hasonlóan, idén is az emberi méltósághoz, a szociális biztonsághoz való jogokkal, valamint a diszkrimináció tilalmával összefüggésben érkeztek panaszok az országgyűlési biztosokhoz. A panaszosok leginkább a pénzbeli ellátásokhoz (tipikusan a fogyatékosági támogatáshoz) való hozzájutást, illetve az ezzel kapcsolatos eljárást sérelmezték, de folyamatosan érkeztek a közlekedési támogatásokkal és lakás-akadálymentesítéssel kapcsolatos panaszok is,

Az országgyűlési biztosok – a korábbi évek tapasztalatai alapján – kiemelt figyelmet fordítanak azokra a beadványokra, amelyekben a bentlakásos intézményekből érkező panaszok jellemzően névtelen, illetve a nevük elhallgatását kérő panaszosoktól érkeznek. Jelen beszámolási időszakban öt olyan ügy zárult vizsgálati jelentéssel, amelyben az országgyűlési biztos vizsgálata a gondozottak emberi méltósághoz, a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez fűződő jogával, a szociális biztonsághoz való jogával összefüggésbe hozható visszasságok feltárására irányult.

A hozzánk fordulóknak jellemzően az intézetek túlzsúfoltságát, a tárgyi feltételek hiányosságait, az étkeztetést, a dolgozók sértő, sokszor durva bánásmódját, a bentlakók pénzének szabálytalan kezelését sérelmezték (OBH 2086/2005., OBH 6216/2004., OBH 3040/2005., OBH 1226/2004., OBH 6459/2004.).

A fogyatékosági támogatásban részesülő, súlyos fogyatékos személyek utazási kedvezménye ügyében még 2003-ban tett ajánlásunkkal kapcsolatban

is sikerült előrelépést elérnünk. Az Országgyűlés Szociális és Családügyi Bizottsága 2005. szeptember 25-én megtartott ülésén meghallgatta az ombudsmant és a minisztériumok képviselőit, ezt követően felkérte a Kormányt, hogy a feltárt visszasságok megszüntetését célzó szakmai szabályokat alkossa meg, és a végrehajtáshoz szükséges anyagi források időarányos részéről a 2006-os költségvetésben gondoskodjon (OBH 1966/2004.). A Beszámoló összeállításának időpontjáig azonban ez – a Pénzügyminisztériumtól kapott tájékoztatás szerint – nem történt meg.

A pénzbeli ellátások közül a fogyatékosági támogatás iránti kérelmekkel összefüggő panaszok tipikusan az Országos Orvosszakértői Intézet illetékes szakértő bizottságainak szakvéleményét kifogásolták. A panaszosok azért fordultak az országgyűlési biztoshoz, mert úgy ítélték meg, hogy súlyos betegségeik ellenére az orvosi bizottságok nem akarták elismerni fogyatékos állapotukat. A fogyatékosági támogatás igénylésével kapcsolatos ügyekben a hatásköri szabályok ismertetésén túl az országgyűlési biztosok részletes tájékoztatást adtak a panaszosoknak azokról a jogszabályi feltételekről, amelyek meghatározzák a jogosultság törvényi feltételeit, valamint az igényléshez szükséges eljárási szabályokat, jogorvoslati lehetőségeket. Tekintettel arra, hogy az országgyűlési biztosnak nincs lehetősége orvosi szakvélemény felülvizsgálatára, ezért a panaszosokkal minden esetben ismertetni kellett, hogy a súlyosan fogyatékos állapot megállapítását kizárólagosan az Országos Orvosszakértői Intézet illetékes szakértő bizottságai végzik. Ez a szakértői vizsgálat azonban nem a hétköznapi szokásos orvosi vizsgálat, hanem a szakértői bizottságnak azt kell megállapítania – nem szubjektív alapon –, hogy a súlyos fogyatékoság minősítéséről szóló 141/2000. (VIII. 9.) Korm.rendeletben, a fogyatékos csoportonként pontosan leírt, és részletesen meghatározott feltételeknek, mértéknek megfelel-e. Akinek az állapotát az orvosszakértői bizottság a jogszabályban rögzítettek alapján súlyosan fogyatékosnak minősíti, annak – szociális rászorultságtól függetlenül – alanyi jogon jár a fogyatékosági támogatás.

Az ilyen típusú ügyekben azonban a panaszok megválaszolása nem csupán a fogyatékosági támogatás törvényi feltételeinek ismertetésére szorítkozott, hanem arra is, hogy a panaszosokkal megpróbáljuk megismertetni a fogyatékosági támogatási rendszer elveit és célkitűzéseit. Ezen túlmenően a hozzánk fordulók részletes tájékoztatást kaptak azokról a szociális rászorultságtól függő pénzbeli ellátásokról, azok igénybevételével kapcsolatos tudnivalókról, amelyek ismeretében lépéseket tehetnek nehéz anyagi helyzetük javítása érdekében.

A lakás-akadálymentesítés állami támogatásával kapcsolatosan két panasz érkezett az országgyűlési biztoshoz. Az egyikben a beadványtevő azokról a jogszabályi feltételekről kért tájékoztatást, amelyek teljesülése esetén a súlyosan mozgássérült személy részére műszakilag akadálymentes lakás kialakításának többletköltségeire vissza nem térítendő állami támogatás vehető igénybe. A másik beadványban azt sérelmezte a panaszos, hogy ugyan megkapta az állami támogatást, azonban ez nem volt elegendő az átalakítási munkálatok elvégzéséhez, és ezért a lakóhelye szerinti önkormányzattól még további vissza nem

térítendő támogatást igényelt, amit ugyancsak megkapott. A panaszos különösen azt sérelmezte, hogy az önkormányzat a támogatást úgy nyújtotta, hogy 5 évre szóló jelzálogjogot, valamint elidegenítési és terhelési tilalmat jegyeztek be az ingatlanára. A biztos tájékoztatást kért az érintett önkormányzat polgármesterétől, amelynek alapján megállapította, hogy a vissza nem térítendő támogatás esetére, a támogatás erejéig jelzálog, valamint 5 évre szóló elidegenítési és terhelési tilalom bejegyzését írja elő a helyi rendelet. Azzal a kikötéssel, hogy „amennyiben ezen időpont előtt kerül sor az ingatlan elidegenítésére, úgy a kapott támogatást – a törvényes kamatokkal emelten – egy összegben kell visszafizetnie”. Tekintettel arra, hogy nem tartozik a helyi önkormányzatok kötelezően ellátandó feladatai körébe az ott élők ilyen jellegű segítése, továbbá a panaszos a támogatás igénylésekor ismerhette annak feltételeit, a biztos a beadványt elutasította.

A jelen beszámolási időszakban, a gépjárműszerzési támogatások igénylésével összefüggésben két olyan beadvány érkezett az országgyűlési biztoshoz, amelyben az igényléssel kapcsolatos eljárást sérelmezték a panaszosok. Ezekben az ügyekben a biztos a jogszabályi feltételek ismertetésén túl – hatáskör hiányában – érdemi vizsgálatot nem folytatott.

Az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium megkeresésére az országgyűlési biztos az egyes esélyegyenlőségi tárgyú törvények módosításáról szóló kormány-előterjesztés tervezetével, az új Országos Fogyatékosügyi Programról készített kormány-előterjesztés tervezetével és „A mindenki számára akadálymentesen hozzáférhető környezet megteremtéséhez szükséges kormányzati intézkedésekről” szóló előterjesztés-tervezetével összefüggésben fejtette ki szakmai álláspontját. Az egyes esélyegyenlőségi tárgyú törvények módosításáról szóló kormány-előterjesztés tervezetével kapcsolatosan rámutatott, noha üdvözlendő a jelentősebb forrásbővítés, az akadálymentesítés valóban elodázhatatlan végrehajtásának időbeli elhúzóda meglehetősen aggályos. A kormány-előterjesztésben szereplő jelnyelvi és alternatív kommunikációs szolgáltatás (tolmácsolás) törvényi szintű szabályozása ugyancsak többéves, a biztosoknak e tárgyban végzett munkájának sikere lehet. Ezért a biztos örömmel vette a Fot. módosítását, hiszen ezzel ez a kérdés rendeződött. (Gy-523/2005.).

Az új Országos Fogyatékosügyi Programról készített kormány-előterjesztés tervezetében részletesen feltárt helyzetértékelést, illetve a jövőre vonatkozó koncepció összefoglalását a biztos üdvözölte. Ugyanakkor észrevételezte a fogyatékos személyek egészségügyi, szociális ellátásának nehézkességét, foglalkoztatásuk gazdaságpolitikai ellentmondásosságait, képzésük strukturális problematikáját. Mindezekre valóban kínál stratégiai megoldásokat a Program, de látni való, hogy amíg – ezzel egy időben – nem történik a társadalom részéről szemléletváltás, addig sem megfelelő képzés, sem ehhez igazodó, és tényleges munkahelyet biztosító foglalkoztatás, s így integráció, rehabilitáció, esélyegyenlőség nem várható. Ezzel együtt a biztos külön üdvözölte, hogy az új Program széles körű aktivitást remél a fogyatékkal élők komplex rehabilitációja érdekében – az

emberi méltóság és az esélyegyenlőség etikai, alapjogi elvárásainak megfelelően – a jogalkotótól és a szakpolitikustól egyaránt (Gy-499/2005.).

„A mindenki számára akadálymentesen hozzáférhető környezet megteremtéséhez szükséges kormányzati intézkedésekről” szóló előterjesztés-tervezetével összefüggésben a biztos egyetértését fejezte ki annak megállapításaival és a tervezett intézkedésekkel kapcsolatban, tekintettel arra, hogy azok a korábbi jelentéseiben tett megállapításaival egybecsengenek. Felhívta azonban a figyelmet a jelentéseiben már jelzett azon hiányosságokra, amelyek – úgy tűnik – továbbra sem nyernek megoldást: nevezetesen mi történjék azokkal a középületekkel, amelyeket nem lehet akadálymentessé tenni, és mi történjék azokkal a közszolgáltatásokkal, amelyek ilyen épületben vannak. Milyen következménye van az újabb határidők be nem tartásának, be kell/lehet-e zárni intézményt, visszavonni/megtagadni működési engedélyt stb. A biztos álláspontja szerint ezek a kérdések nem rendezhetők a tervezetben szereplő – egyébként feltétlenül szükséges – építésügyi jogszabályi-szervezeti intézkedéseken belül (Gy. 767/2004.).

1.7.

Egészséges környezethez való jog

1.7.1.

Környezet- és természetvédelem

A korábbi évekhez hasonlóan, 2005-ben is nagy számban vizsgáltunk az egészséges környezethez, illetve a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való joggal összefüggő beadványokat. A tágan vett környezetvédelemben való ombudsmani közreműködés elsősorban a környezeti elemek védelmével összefüggő hatósági tevékenységgel szembeni kifogások vizsgálatán keresztül valósul meg. A biztos jellemzően egyedi ügyekben, kérelmek alapján jár el – melyeket magánszemélyek mellett egyre gyakrabban nyújtanak be a környezetvédelem érdekében alakult civil szervezetek –, de széles körű, a társadalom nagyobb csoportját érintő ügyekben hivatalból is kezdeményez eljárást és folytat le vizsgálatot. A különböző szaktárcákhoz intézett jogszabály-véleményezési, módosítási, vagy jogalkotási javaslataival – segítve egyúttal a jogalkotást is – a környezetvédelem terén szerzett tapasztalatait kívánja hasznosítani a biztos.

A biztos továbbra is tapasztalja a környezetvédelmi kultúra kiforrottlanságát. Több állampolgár panaszának a tárgya változatlanul valamely általuk végzett tevékenység környezeti jogi normába ütközése, illetve a környezeti elemek védelme érdekében eljáró hatóságok munkája. Akadt olyan kérelmező, aki a hatóság „diszkriminatív” eljárását abban látta, hogy az építőanyagot hulladéknak minősítette, és büntetést rótt ki annak engedély nélküli elhelyezése miatt, illetve olyan is, aki nem fogadta el, hogy a jogszabály alapján a terület tulajdonosát terheli az illegálisan elhelyezett hulladék elszállítási és ártalmatlanítási költsége.

Örömteli tény ugyanakkor, hogy nőtt az olyan panaszok száma, melyekben a környezetükért érzett felelősségtudat következtében, a hatósági eljárásokon pont a bevezetett normák szigorát kéri számon a beadványtevők.

A környezetvédelmi ügyek változatos képet mutatnak. A kifogások közül a korábbi évekhez képest emelkedett a zajjal kapcsolatos panaszok száma, melyek forrásai elsődlegesen a vendéglátóhelyek, rendezvények, a közlekedés különböző formái (szárazföldi, légi). A biztos e körben azt tapasztalta, hogy a zajforrásokkal túlterhelt világban egyes állampolgárok már a hajnali harangozást vagy a sportolás közbeni hangoskodást is zavaró tényezőnek tartják (OBH 2973/2004.). Mindemellett a környezetvédelmi ügyek forrásai tipikusan az építkezések, a kommunális és településtisztasági, valamint a telepengedélyezési és állattartási ügyek.

A biztos az előző évek gyakorlatának megfelelően, a jogterület komplexitásából eredően tájékoztatást nyújt a kérelmezőknek arról, hogy igényeik érvényesítésére a Polgári Törvénykönyv alapján milyen polgári jogi jogintézmények szolgálhatnak eszközként (OBH 2502/2004.).

A vendéglátó egységek, szabadtéri szórakoztató rendezvények zavaró működését a létesítmények környezetében élők ismét nagy számban sérelmezték. Ezekben az ügyekben a biztos azt vizsgálja, hogy az érintett hatósági szerv kellő körültekintéssel eljár-e, amennyiben pedig azt tapasztalja, hogy a panaszosok nem fordultak a hatósághoz, úgy ennek lehetőségéről, az eljárási módokról nyújt megfelelő tájékoztatást. A biztos következetes álláspontja, hogy a tiltó vagy korlátozó döntéshez a tényállás körültekintő tisztázása, a döntést megalapozó bizonyítékok széles köre szükséges, hiszen figyelemmel kell lenni a vállalkozáshoz való alapjogra is.

Változatlanul sok kifogás érkezik a közlekedési eredetű zaj és rezgésterhelés miatt, amelyek többnyire a lakókörnyezet elviselhetetlen közlekedési helyzetével kapcsolatosak. Az országgyűlési biztos munkája során tapasztalja, hogy a levegő minőségét egyre erőteljesebben a közlekedési eredetű szennyezőanyagok kibocsátása határozza meg országszerte. A közlekedési eredetű légszennyezés, zajterhelés valamennyi régióban a jelentős belső közúti forgalmú városok – elsősorban a főváros, de az ország más térségeinek nagyvárosai is –, illetve a nagy forgalmú közlekedési útvonalak mentén fekvő települések lakosságát érinti.

E panaszok tipikusan a közúti forgalom mértékét, a nehéz-gépjárműforgalmat, a vasútvonalakon zajló közlekedést érintették. Mindazonáltal már nem csak a megnövekedett gépjárműforgalom okoz problémát, több olyan beadvány is érkezett, melyben az indítványozók a lakóhelyük fölött elhaladó repülőgépek által keltett zaj mértékét sérelmezték. A lakott területek fölött elhaladó, a fel- vagy leszállás miatt alacsonyabb magasságban repülő légi járművek magas egyedi zajterhelése miatt, a légifolyosók kijelölésekor figyelemmel kell lenni arra, hogy a repülőgépek a lehető legkisebb mértékű zavarást idézzék elő (OBH 4003/2004.). Megjelentek az olyan panaszok is, amelyek a technikailag átszerelt motorgépjárművek, illetve a légi járművek közlekedéséhez kapcsoló-

dóan, a rövid ideig tartó, de jelentősen zavaró egyedi zajterheléseket kifogásolták (OBH 3226/4004., OBH 4003/2004.).

Ezekben az ügyekben a biztos változatlanul azt vizsgálja, hogy a jelentős költségvetési forrásokat igénylő problémák kezelésére hatáskörrel és illetékes-séggel rendelkező szerv milyen intézkedéseket tehet és tesz. Eljárása során hangsúlyt fektet arra is, hogy van-e reális lehetőség alternatív útvonalak igénybevétele, illetve kijelölésére, továbbá szem előtt tartja, hogy a zavarás mögött az állampolgárok oldalán áll-e tűrési kötelezettség. Ezen túl minden esetben tájékoztatja panaszosokat a téma szempontjából jelentős bírói gyakorlatról is.

A budapesti Citadellára vezető úton rendszeresen közlekedő turistabuszok miatti panasz vizsgálata során kifejtette, hogy az idegenforgalom fejlesztése és fenntartása közérdek, emiatt az állampolgárokat fokozottabb tűrési kötelezettség terhelheti egy adott területen. Ugyanakkor utalt arra, hogy a motoros összejövetelek kapcsán nem került elő olyan adat, ami azt támasztotta volna alá, hogy ezen a két oldalon beépített lakóövezetben kell motoros összejöveteleket tartani, illetve hogy az itt lakók fokozott tűrési kötelezettségét valamely közérdek tenné indokolttá (OBH 3226/2004.).

Tapasztalataink szerint, míg egyes kérelmezők azt sérelmezik, hogy az önkormányzat a területét tovább kívánja bővíteni ipari területtel, holott az az ingatlan-nyilvántartás szerint európai jelentőségű természetvédelmi terület (OBH 4875/2005), addig más panaszosok a területrendezést abból a szempontból kifogásolták, hogy az önkormányzat a szabályozási tervében, helyi építési szabályzatában a külterületi ártéri erdő besorolását nem változtatja meg, az ártéri területet nem teszi beépíthetővé (OBH 2774/2005.).

A hulladékgazdálkodással kapcsolatos önkormányzati feladatok ellátásával kapcsolatban azt tapasztalta, hogy gondot jelent az önkormányzatok számára a közterületen elhagyott hulladék, sokan ezt ugyanis ingyenes szolgáltatásnak tekintik, holott az illegális hulladéklerakók felszámolása súlyos terhe az önkormányzatoknak.

Az idei évben is érkezett panasz parlagfű-szennyezettségű terület miatt, amikor is a biztos azt vizsgálja, hogy az önkormányzat megfelelő szervezői kötelezettségét teljesíti-e, illetve a védekezésre kötelező határozatot indokolt esetben meghozza-e. Megállapítottuk, hogy a jogszabályok előírásai az önkormányzati munka során a gyakorlatban hiányosan valósulnak meg. A jegyzők és polgármesterek csak részlegesen látják el környezetvédelmi feladataikat, környezetvédelmi hatásköreiket, eljárási lehetőségeiket nem kellőképp ismerik.

A biztos alapvető fontosságúnak tartja, hogy az önkormányzat jegyzője ismerje fel hatáskörét a szennyezőkkel szemben, hiszen például a települési folyékony hulladék nem megfelelő szintű kezelése környezeti problémát indukálhat (OBH 4969/2005.).

A beszámolási évben is jelentős számú kérelmező fordult hivatalunkhoz természetvédelmi kérdésekkel összefüggésben. A természetvédelemmel kapcsolatos ügyek köre bővült, és megjelent például a védett és fokozottan védett állatfajokat érintő hatósági engedélyezési eljárások kifogásolása. Változatlanul

tapasztalható, hogy egyes állampolgárok a természetvédelmi érdekből eljáró és intézkedő hatóság eljárását kifogásolják, mert pl. az természetvédelmi célból kisajátítási eljárást kezdeményez.

A területek európai jelentőségű természetvédelmi területté, Natura 2000 ökológiai hálózatba kapcsolása miatt több panasz is érkezett a biztoshoz. Míg egyes panaszosok szerint a hálózat gátolja a területen folytatni kívánt gazdasági tevékenységet, mások éppen a Natura 2000-rel életre hívott és képviselt, a jövő generációk érdekében is álló természetvédelmi célkitűzésekre tekintettel, a hálózat jelentőségét hangsúlyozták. A biztos álláspontja szerint a Natura 2000 ökológiai hálózat kiépítése és védelme olyan közérdekű célnak tekintendő, amelynek vonatkozásában a jogalkotó alkotmányosan rendelhet bizonyos korlátozásokat, tekintettel arra, hogy a természeti környezet minőségének védelme, a természeti feltételek megőrzése és javítás ösztársadalmi érdek (OBH 4875/2005.).

Tapasztalataink szerint a különböző hatóságok az államigazgatási eljárás általános szabályairól, valamint a tárgyi speciális jogszabályok eljárási jogi rendelkezéseit általában helyesen alkalmazzák. Előfordult azonban, hogy az ügyben elmaradt a határozathozatalhoz szükséges tényállás tisztázása (OBH 4113/2004.), a hatóság nem hozott határozatot, illetve a határozat ellen benyújtott fellebbezést késedelmesen, esetleg egyáltalán nem terjesztette fel a felettes szervének (OBH 2509/2004.).

Az eljárási szabályok érvényesülésével kapcsolatban gyakori problémaként jelentkezett az eljárás elhúzódása (2509/2004.), a végrehajtás elmaradása vagy annak jelentős elhúzódása (OBH 4232/2004), az elhúzódó ügyintézés. (OBH 5539/2004.). Problémát jelentett ezen túl megfelelő határidő kitűzésével a hiánypótlási felhívás kiadásának elmaradása (OBH 509/2004.), valamint a helyszíni szemle lefolytatásának hiánya, mely környezetvédelmi ügyekben legtöbbször elengedhetetlen (OBH 2315/2005.).

1.7.2.

Utak és a közlekedés

2005-ben 56 db közlekedési tárgyú panaszt vizsgáltunk, 20 érdemi vizsgálatban 26 panaszt bíráltunk el, 6 jelentés született. Általában a közlekedés okozta környezeti ártalmak, valamint az utak állapota, az elkerülő utak hiánya miatt fordultak a biztoshoz. Erre az ügycsoportra különösen jellemző, hogy a panaszok többsége az országgyűlési biztos fellépésével nem orvosolható.

A környezeti ártalmak a városokban a főútvonalak mentén és a turisztikai célpontok közelében élőket sújtják elsősorban. Az országos közlekedési hálózat mentén lakóknak változatlanul az autópályákat kikerülő kamionáradattal kell együtt élniük. Mivel a panaszok többsége nem forgalomszabályozási-közlekedési típusú, ezeket az ügyeket a környezetvédelmi fejezet tárgyalja (OBH 3226/2004., 5030/2004.).

Az utak állapota miatt tett panaszok az ország majd minden települését érintik. Terjed a korábbi külterületek, zártkertek belterületbe vonása, lényegében az

infrastruktúra kiépítése nélkül. Az alacsonyabb áron megszerzett ilyen területeken megépített ház megközelítése azután gyakorlatilag lehetetlen. A tulajdonosok elvárják az út kiépítését, ebben azonban az önkormányzati törvény alapján a biztosnak nincs hatásköre. („A ... feladatokban a települési önkormányzat maga határozza meg – a lakosság igényei alapján, anyagi lehetőségeitől függően –, mely feladatokat, milyen mértékben és módon lát el.”) Az országgyűlési biztos hivatalának felállítása óta érkeznek olyan panaszok, amelyekben a földutak kiépítését kéri. 2005-ben érkezett az első olyan, amelyben tiltakoznak ellene, mert jelentősen megnöveli az átmenő forgalmat. A lakókörnyezet olyan mértékben terhelt a motorizáció következményeivel, hogy inkább már út sem kell, csak nyugalom legyen.

A biztos általános helyettese egy, az M7-es autópályán megbírságolt személy panaszára indított vizsgálatban – több más megállapítás mellett – az Állami Autópálya Kezelő Rt. vezérigazgatójának is megküldte jelentését azzal, hogy törekedjék annak megszervezésére, hogy az autópályák valamennyi felhajtója közelében lehessen matricát vásárolni, mert ma ez nem így van (OBH 6086/2005.).

Egy, a 47-es főút szélesítése miatt tett panasz kapcsán a biztos megállapította, hogy a folyamatban részt vevő hatóságok, tervezők, építetők pozitívként értékelték, hogy az út szélesítésekor a védőterületen korábban épült lakóházakat érintetlenül hagyták. Kezdeményezte ezért, hogy az illetékes miniszterek a jövőre nézve biztosítsák a hasonló helyzetek olyan megoldását, amelyben közel egyenértékű műszaki-pénzügyi feltételek esetén a nyomvonal kijelölésnél, új út építésénél vagy meglévő korszerűsítésénél az érintett állampolgárok létfeltételeinek javítása, a környezeti károkkal fenyegetettek számának csökkentése elsődleges szempont. A miniszterek a kezdeményezést elfogadták (OBH 3921/2004.). A biztos véleményezte a teljesítésként megküldött, a közúti közlekedésről szóló törvény és a közutak tervezése műszaki előírás módosításának tervezeteit.

Az év folyamán – részben korábbi jelentések ajánlásaira megküldött – tervezetek további véleményezése: a vasúti közlekedéspolitikai stratégiai kérdéseiről; a vasútról szóló törvény módosításáról; a fővárosi helyi személyszállítás egy részének országos közforgalmú vasúttal, valamint menetrend szerinti helyközi autóbuszjáratokkal való ellátásával összefüggésben egyes törvények módosításáról; a transzeurópai közlekedési hálózat projektjeihez juttatott TEN-t támogatás felhasználásáról; a Magyar Köztársaság gyorsforgalmi közúthálózatának közérdekűségéről és fejlesztéséről szóló előterjesztések.

1.7.3.

Telepengedélyezéssel kapcsolatos ügyek

Az országgyűlési biztos 2005-ben átfogó vizsgálatot folytatott a telepengedélyhez kötött tevékenység hatósági eljárásának és az azt szabályozó jogszabályok alkalmazási problémáinak feltárására. A témát elemző OBH 3166/2003. számú rövidített jelentés megtalálható a Példatárban.

1.8.

Építési és városrendezési ügyek

Az országgyűlési biztos 2005-ben 373 építésügyi panaszt vizsgált. Ebből 29 jelentésben 57 panaszt bírált el. 75 panaszt teljes körű vizsgálatot követően levélben utasított el, pl. amikor az esetleges biztosi kezdeményezések magát a panaszost hoznák rosszabb helyzetbe, vagy az érintettek közötti viszony rendkívül elmérgesedett. A panaszos gyakran nincs tisztában jogaival és kötelezettségeivel, ezért még valós érdeksérelmeit sem a megfelelő eszközökkel kívánja orvosoltatni. Ilyenkor a széles körű tájékoztatás segíti az állampolgárokat panaszaik rendezésében.

A korábbi évek beszámolóiban leírt jellemzők változatlanok, ahogyan az is, hogy az országgyűlési biztoshoz csekély számban kerülnek olyan ügyek, amelyekben minden „rendben van”. Érezhetően növekszik azoknak az eseteknek a száma, ahol érintettként rendkívül sokan írják alá a panaszt. Mind többször érzékelhető, hogy a hozzánk fordulóknak úgy érzik, hogy nélkülük döntenek róluk.

Ezeknek a panaszoknak a vizsgálatából túlnyomó többségben az állapítható meg, hogy mind a településrendezésben, mind az egyes építési engedélyezési ügyekben sérül a jogegyenlőség. A nagyberuházások környezetében élők érdekeit figyelmen kívül hagyják, tiltakozásukat különböző technikákkal hátrítják el. Riasztó mértékben egyoldalúvá vált a jogok érvényesíthetősége. Az építető nagyberuházó és az érintett környezetben élők nem egyenlő rangú ügyfelek.

Egyre több zöldterület, a települések múltját dokumentáló érték tűnik el. Jellemzővé vált a sportpályák területére bevásárlóközpontok, intézmények, lakóparkok építése, arra való hivatkozással, hogy „már úgysem volt alkalmas sportolásra, a rossz levegő miatt”. Ennek „orvoslására” még azt a szabad – és részben zöld – területet is beépítik.

A rendezési terveket úgy módosítják, hogy a lakosság csak véletlenszerűen értesül a tervekről; érveiket nem veszik figyelembe. Ha mégis, akkor esetleg úgy, hogy első tervezetre a jelenleg megengedett ötszöröse beépítési lehetőséget ismertetnek, a lakosság hadd legyen elégedett, ha „kiharcolta”, hogy csak háromszorosa lesz végül. A jelentős üdülőterülettel rendelkező települések az üdülőterületet hátrányosan érintő terveket olyan időszakban függesztik ki a polgármesteri hivatalban, amikor egyetlen üdültulajdonos sem tartózkodik a településen (OBH 1586/2005; 1962/2005; 3407/2005; 5237/2005; 5383/2005; 5884/2005.).

A konkrét építési engedélyezésben a környezetben élőkrol általában utólag, a tervezett beruházás visszafordíthatatlan állapotba kerülése után „derítik ki”, hogy mégis ügyfelek lettek volna. A civil szervezetek fellépését – szintén általánosnak mondható gyakorisággal – akadékoskodásként kezelik, a tervtanácsok szakmai véleményét figyelmen kívül hagyják. A szakhatóságok „kényes kérdésben” lekésik a határidőt, úgy ítélik, hogy ha több szakhatóság – köztük az ő hatóságuk – feladatkörébe is tartozik az ügy, akkor a másoknak kell eljárnia,

nekik nem. Az „illeszkedés” szabályának tág megfogalmazása terjed engedelmeskedéshez. Mivel a rendezési tervek elkészítése nem kötelező, és ha „nem megfelelően szabályoz” is, alapot ad az építkezésre és az illeszkedés szabályának alkalmazhatóságára, gyakorlatilag bárhol bármire lehet engedélyt kapni. Az engedélyeket nem küldik meg a tényleges érintetteknek, nem tesznek különbséget a családi ház ablakcseréje esetén értesítendő szomszédok és a bevásárlóközpont környezetében érintettek között. Mivel a nagyberuházásokat általában közterület veszi körül, így azoknak gyakran nincs is érintett szomszédsága – a hatóságok szerint. Az ilyen módon „zárt körben” kiadott engedélyeket kiadásuk napján jogerősítik, az építető „jóhiszeműen szerzett és gyakorolt” jogára tekintettel a világon semmiféle – mégoly megalapozott – ellenérv vagy ellenérdekeltség sem érvényesülhet.

Az építetők a beruházás ellen potenciálisan felléphető szerveket és személyeket kizárják az eljárásból, az esetleg mégis kikényszerített jogorvoslati eljárások ideje alatt a létesítmény építése akadály nélkül folyik (OBH 4113/2004; 5237/2005.).

Lehetőség nyílt jogszerűtlen lépésekkel a jogszerzésre. Amennyiben bejelentenek egy engedély nélküli építkezést, és az építető pl. pert kezdeményez, vagy csak „húzza az időt” (határidő-módosítást kér, nem ad be fennmaradási tervdokumentációt, hiányosat, nem megfelelőt stb.), eltelik egy év, és az engedély nélkül épített létesítmény fennmarad. Az engedély nélküli építkező és az érintett szomszédság vagy a társtulajdonosok nem egyenlő rangú ügyfelek (OBH 6254/2004.).

A hatóságok nem ellensúlyoznak, jobb esetben asszisztálnak, rosszabb esetben elősegítik az egyenlőtlen helyzeteket. A közigazgatás nagyon gyakran nem lép fel a „köz” érdekében, nem látja vagy nem veszi figyelembe azt. Nem tesz annak érdekében, hogy a fejlődés valóban fejlődés legyen. Pillanatnyilag szó sincs fenntartható fejlődésre törekvésről, vagy esetleg a jövő nemzedék érdekeinek figyelembevételéről.

A hatóságok gyakran kerülnek kényszerhelyzetbe is, mert az államigazgatási jogkörben okozott kár érvényesítésével való fenyegetés már-már zsarolássá fajul. Mivel ilyen pereket sokkal inkább a beruházó-építető képes indítani, szemben a hatásterületen élő egyes érintett állampolgárral, a hatóság a kisebb ellenállás irányába megy el, és „kiküszöböli” a fellebbezőket, a jogukat érvényesíteni kívánó ellenérdekelteket.

Változatlanul súlyos probléma az építési hatóság függetlenségének hiánya. A jegyző szerepeinek keveredése táptalaja a nem hatósági megfontolásokról, nem a hatályos jog keretei között hozott döntéseknek (OBH 3013/2005; 4113/2004.).

2005 folyamán ismételtelen változott az építésügy ágazati hovatartozása. Talán ennek is tudható be, hogy a központi szakmai irányítás változó színvonalon és inkább kiragadott ügyekben valósul meg, mintsem az országosan egységes hatósági ügyintézés biztosításában, vagy az ország építészeti arculatának megőrzésében-fejlesztésében, az „épített környezet védelmében”, amit a hatályos építésügyről szóló törvény is megcélöz.

Az országgyűlési biztos tapasztalatai szerint az Országos Lakás- és Építésügyi Hivatal (OLÉH) szakmai felügyeleti tevékenysége általában kimagasló színvonalú. Azonban esetenként megtörni látszik ez a színvonal, amely okait a biztosnak nincs lehetősége feltárni. A felkérésére végzett vizsgálatok átfutási ideje részben azt mutatja, hogy ezzel a tevékenységgel nem foglalkoznak eleget a hivatalnál, holott az ilyen vizsgálatok vezethetnek az országosan egységes építésügyi igazgatás kialakításához, az elkövetett hibák jövőbeni kiküszöböléséhez. A gyakori átszervezések és költözködések hatásának kiiktatása mellett a személyi állomány megerősítése is szükséges lenne az egyenletes színvonal biztosításához, az ágazatban a közigazgatás stabilitásához.

Megkérdőjeleződni látszik az építésügyi hatósági eljárásnak, illetve magának a hatóságnak a létjogosultsága is. A kecskeméti Malom Center úgy kapott építési és használatbavételi engedélyt, hogy diszponibilis (meghatározatlan funkciójú) terek sora volt benne, a rózsadombi egykori SZOT szálló úgy, hogy a homlokzatára az építési engedély megadása után írtak ki tervpályázatot. Ha sem a homlokzatnak, sem a belső elrendezésnek, illetve rendeltetésnek nem kell ismertnek lennie az engedély megadásához, továbbá a település szerkezetére, a városképre tekintet nélkül bárhová bármi elhelyezhető, akkor mire kell egyáltalán a hatóság? (OBH 4113/2004; 5237/2005.)

Ezeket a problémákat a biztos már több jelentésben, levélben, jogszabályvéleményezésben jelezte mind az OLÉH-nak, mind az építésügyért felelős mindenkori minisztereknek, egyes elemeit pedig a korábbi évek beszámolóiban az Országgyűlésnek is. Jellemző a panaszokra az is, hogy az egyes állampolgárok – akár ugyanazok is – valamit és annak ellenkezőjét is nehezményezik. A környezetben élőként felróják az erdők kiirtását, a ferihegyi repülőtér környezetében a zajártalmat. Ha az ő tulajdonuk az erdő, és ki akarják irtani és beépíteni a területet, jogaik megsértésének értékelik, amikor ezt az önkormányzat és a hatóságok nem teszik lehetővé; ugyanúgy, amikor a repülőtér védőövezetét nem vonja belterületbe a főváros, vagy nem vezetik az erdő helyén a házaikat elkerülő utat (OBH 2745/2005; 2774/2005; 3664/2005.)

Nem változtak lényegesen az eljárási típusú jogsértések sem, túllépi az ügyintézési határidőket, nem értesítik az érintetteket, nem terjesztik fel a fellebbezéseket, nem tisztázzák a tényállást stb. Változatlan a végrehajtások elégtelensége is (OBH 3706/2004; 5686/2004; 4011/2005; 4490/2005.)

A biztos visszatérően vizsgálja és állapítja meg azt is, hogy az épített környezet továbbra sem akadálymentes. (OBH 3237/2005.)

1.9.

Fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai

A hivatásos szolgálati viszonyban állók (rendőrök, katonák, határőrök, vám- és pénzügyőrség, illetve a büntetés-végrehajtás hivatásos állományú tagjai) alkotmányos jogainak érvényesülését az országgyűlési biztos általános helyettese, a beérke-

ző panaszok gyakoriságától függetlenül időnként áttekinti. Ezt indokolja, hogy a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (Hszt.) több olyan rendelkezést tartalmaz, amely eleve korlátozza az állományba tartozók alapvető jogait, egyebek mellett a szabad mozgáshoz és a tartózkodási hely szabad megválasztásához, a véleménynyilvánításhoz, a gyülekezéshez, az egyesüléshez és a munka és foglalkozás szabad megválasztásához való jogokat.

A hivatásos állományúaktól származó konkrét panaszok legnagyobb része rendőröktől érkezett, néhány panasz a honvédség, néhány a vám- és pénzügyőrség állományára vonatkozó intézkedéseket sérelmezett. A vám- és pénzügyőrök panaszait az uniós csatlakozást követő szervezeti változások, az egyes állománycsoportokat érintő létszámcsökkentés, illetve a megváltozott bűnügyi helyzettel összefüggő új munkamódszerek (mobil ellenőrző és felderítő csoportok) bevezetése váltotta ki.

A korábbi évekhez hasonlóan, a panaszok tárgya legtöbb esetben munkaügyi jellegű volt, a szolgálati pótlékokkal, munkakörülményekkel kapcsolatban. A panaszok túlnyomó része nem hatósági határozatok vagy mulasztások miatt keletkezett, orvoslásuk a bíróságok hatáskörébe tartozott, ezért egyedi vizsgálatukra általában nem került sor. Több panasz érkezett fegyelmi eljárásokkal, kártérítési, illetve büntetőeljárásokkal összefüggésben is. A hivatásos állományúak panaszainak aránya – valamennyi állománycsoportot figyelembe véve – nem haladja meg az összes panasz 1-1,5%-át.

A rendőrség átfogó vizsgálatára utoljára 2004 végén került sor, de a vizsgálat eredményeként született ajánlások és javaslatok feldolgozása, illetve jelentős részük elfogadása 2005-ben valósult meg (OBH 1924/2004.).

A vizsgálat során feltárt alkotmányos jogokkal összefüggő visszasságok orvoslása érdekében az általános helyettes több javaslatot tett a belügyminiszternek, amelyek a Hszt. egyes rendelkezéseinek módosítására irányultak. Javaslatot tett a szolgálati érdek fogalmának meghatározására, a túlóradíj kifizetésével kapcsolatos szabályok módosítására, a vezető beosztásúak azonnali hatályú felmentésének indoklására, a büntetőeljárás alá vont rendőr szolgálati viszonya felfüggesztésének, kedvezményekből való kimaradásának határidőhöz kötésére, etikai kódex kiadására. Javasolta, hogy vizsgáltsa meg az egyenruházati cikkek minőségét, szolgálati alkalmasságát, és felügyeleti jogkörében gondoskodjon több elhanyagolt rendőri szerv felújításáról, mivel ezek nem feleltek meg az ott dolgozók vagy ügyfélként ott tartózkodók élethez és az emberi méltósághoz, továbbá a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez, végül az egészséges környezethez való joga minimális követelményeinek.

Felhívta a minisztériumot, hogy tekintse át az ügyfélfogadást végző rendőri szervek objektumainak akadálymentesítési helyzetét, és tegye meg a szükséges intézkedéseket a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény rendelkezéseinek mielőbbi végrehajtása érdekében.

Az országos rendőrfőkapitánynak tett ajánlások a végrehajtó szolgálat munkakörülményeinek javítását szolgálták a Rendőrség Biztonsági Szolgálatánál és

a kapitányságokon. Ajánlás született az áthelyezést kérők szolgálatban való visszatartásának gyakorlatával, a szolgálatba lépés és váltás, illetve a pihenőidő szabályainak betartásával, a munkahelyek munkavédelmi követelményeinek minimális szintjéről szóló szabályok betartásával, a technikai felszerelések és egyéni védőeszközök műszaki állapotával, a gépkocsipark állapotával kapcsolatban.

Az általános helyettes javasolta, hogy a Rendőrség Biztonsági Szolgálatánál a sportolási munkaidő kedvezmény kiadása során kerüljék a hivatali és a nem hivatali munkarendben szolgálatot teljesítők közötti megkülönböztetést. A vizsgálatban érintett kapitányságok vezetőinek több ajánlást tett a munkakörülmények javításával, a munkavégzés feltételeivel kapcsolatban. Az ajánlások összhangban voltak a rendőrség munkavédelmi és közegészségügyi-járványügyi helyzetéről készült korábbi belső vizsgálat megállapításaival, ahol az általunk is észlelt hiányosságok miatt ezek a munkahelyek nem feleltek meg a jogszabályi előírásoknak, és „munkavégzésre csak korlátozottan alkalmas” minősítést kaptak.

Az átfogó vizsgálat során azoknak az alkotmányos jogoknak az érvényesülését tekintettük át, amelyek minden állampolgárt megilletnek, akár hivatásos szolgálati viszonyban áll, akár nem. Elsősorban az egészséges környezethez, a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez, valamint az élethez és testi épséghez fűződő alkotmányos jogok, az egyenlő munkáért járó egyenlő bér elve és a jogbiztonság követelménye érvényesülését, illetve a hátrányos megkülönböztetés tilalmának betartását vizsgáltuk, továbbá ezekkel a jogokkal összefüggésben állapítottunk meg alkotmányos visszasságokat.

A nyilvánvalóan segítő szándék ellenére egyes rendőri vezetők részéről azt tapasztaltuk, hogy a vizsgálati megállapításokat – a hiányosságok feltárása és ezekkel kapcsolatos álláspontunk nyilvánosságra hozatala miatt – kritikával fogadták, az ajánlások egy részével nem értettek egyet, sőt megkérdőjelezték az országgyűlési biztos jogát arra, hogy a szervek vezetőivel való egyeztetés nélkül tájékoztassa megállapításairól a közvéleményt. Az erre vonatkozó megnyilvánulásokat az általános helyettes következetesen visszautasította.

A vélemény-eltérésektől függetlenül az országos rendőrfőkapitány feladattervet készítettett az ajánlások végrehajtására irányuló intézkedésekről. Az alárendelt rendőri szervek a részükre meghatározott feladatokat 2005 nyarára végrehajtották. A főkapitány tájékoztatása szerint valamennyi területi szervnél ellenőrizték a védőfelszerelések (elsősorban a lövedékálló mellények) alkalmasságát, a lökiképzések gyakorlatát, az objektumörzési szabályokat, a nem saját forrásból finanszírozott túlszolgálatokat, a szolgálatok közötti pihenőidő biztosítását. A főkapitány meghatározta az egyes szerveknél folyamatosan végrehajtandó feladatokat, és reagált azokra az ajánlásokra is, amelyeket csak a rendelkezésre álló költségvetési források függvényében – hosszabb idő alatt – lehet megvalósítani. Az általános helyettes a főkapitányi intézkedéseket elfogadta.

A belügyminiszter elfogadhatónak tartotta, hogy a szolgálati érdekre csak jogszabályban meghatározott esetekben lehessen hivatkozni, és egyetértett a túlórák kifizetésére vonatkozó szabályok módosításának szükségességével

is. A fegyelmi vagy büntetőeljárás miatt történő felfüggesztések és az illetmény-megvonások ügyében a fegyelmi szabályzatra vonatkozó – előkészítés alatt álló – BM rendelet várhatóan megoldja az elhúzódó eljárások, és az emiatt anyagilag ellehetetlenülő családok problémáját. Az általános helyettes a Hszt. és más jogszabályok módosítását kilátásba helyező miniszteri választ elfogadta. A szolgálati törvény és a végrehajtási jogszabályok 2005. évi módosítása ellenére a javasolt változtatásokra még nem került sor.

1.10.

Fogyasztóvédelem

A fogyasztóvédelemmel kapcsolatos panaszok száma az előző évhez képest nem emelkedett, a panaszosok elsősorban az áruházakban, üzletekben működő biztonsági szolgálatok (gazdasági társaságok) eljárását sérelmezték. Tekintettel arra, hogy az ombudsman – hatáskör hiányában – nem vizsgálhatja a hatóságnak, illetve közszolgáltatónak nem minősülő társaságok eljárását, az általános helyettes az erre vonatkozó tájékoztatás mellett a beadványt áttette az illetékes fogyasztóvédelmi felügyelőséghez (OBH 6517/2004.).

Amennyiben a panaszos a felügyelőség eljárását is sérelmezte, a biztos általános helyettese vizsgálatot indított. Így abban az esetben, amikor a hozzánk forduló panaszos azt sérelmezte, hogy egy élelmiszerüzletben a „biztonsági őrök” (vagyonőrök) visszatartották, majd az üzletvezető utasítására megmotozták, de nem találtak nála semmit. A panaszos hiába tett bűncselekmény, illetve szabálysértés gyanújára utaló bejelentést az illetékes fogyasztóvédelmi felügyelőségen, majd a rendőrségen, érdemi intézkedés nem történt, eljárás nem indult. Az ügyben csak a Budapesti Személy- és Vagyonvédelmi Szakmai Kamara folytatott le etikai eljárást, de ennek eredményéről is csak pótlólag tájékoztatták a panaszost. Az általános helyettes megállapította, hogy a fogyasztóvédelmi felügyelőség és a rendőrség mulasztása súlyos visszásságot okozott a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben. Fellépését követően a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség főigazgatója körlevelet adott ki a biztonsági szolgálatokkal kapcsolatos panaszok jogszerű intézésének módjáról (OBH 5228/2004.).

Megalapozottnak találta az általános helyettes egy hozzá forduló panaszos azon kifogását is, miszerint a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség honlapján a vásárlók könyvével kapcsolatban 2004 májusa óta téves információ található, de ennek korrigálását ő hiába kérte a felügyelőségtől. A főigazgató az általános helyettest arról tájékoztatta, hogy a honlap aktualizálása 2005 júliusában – a megkeresést követően – megtörtént (OBH 3238/2005.).

1.11.

Földhivatalok

Az országgyűlési biztoshoz a 2005. évben érkezett lakossági panaszok a részarány-tulajdon alapján közös tulajdonba kiadott földek önálló ingatlanokká alakításának elhúzódsát, a földhasználati nyilvántartásba való bejelentkezés elutasítását, a térképezési és földmérési hibakiigazításról szóló döntéseket sérelmezték, továbbá sürgették az ingatlanokkal és bérlakásokkal való visszaélések (lakásmaffia) visszaszorítását célzó intézkedéseket, valamint az ingatlan-nyilvántartásba a 27/1987. (VII. 30.) MT. rendelet alapján bejegyzett tartós földhasználati jogoknak tulajdonjogként való feltüntetését. Az említett panaszok ügyében az országgyűlési biztos a jogbiztonsághoz való joggal, a tulajdonhoz való joggal, a diszkrimináció tilalmára vonatkozó joggal összefüggő sérelem gyanúja miatt saját vizsgálatot folytatott, melynek során beigazolódott az említett alkotmányos jogokkal összefüggő visszaélés.

A részarány-tulajdon alapján kiadott, és osztatlan közös tulajdonként nyilvántartásba vett földeknek állami költségen történő megosztása iránti kérelmek teljesítését először 2002 szeptemberében vizsgálta az országgyűlési biztos Győr-Moson-Sopron megyében. Akkor megállapította, hogy a kérelmek teljesítésére pénzügyi fedezet hiányában nem kerülhetett sor. Ajánlást tett a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszternek, hogy haladéktalanul intézkedjen a pénzügyi fedezet biztosítása érdekében. 2003-ban a feladat végrehajtásához szükséges fedezet változatlanul nem állt rendelkezésre, de a 2002. évi LXII. törvény 81. §-a úgy rendelkezett, hogy 2004. január 1-jétől kezdődően a megosztások költségeit az állam fedezi. 2004-ben a közös tulajdonban lévő ingatlanok megosztása azért nem kezdődhetett el, mert az ehhez szükséges kormányrendeletet nem hirdették ki. Az országgyűlési biztos a hozzá fordulókat minden esetben tájékoztatta arról, hogy a termőföldek kimérésére 2005-ben 1, 2 milliárd forintot irányoztak elő, és az elkészült kormányrendelet-tervezet kihirdetését követően a földhivatalok elkezdhetik a feladat végrehajtását. A részletes szabályokat tartalmazó 63/2005. (IV. 8.) Korm.rendelet 2005. április 16-án lépett hatályba. Rendelkezéseinek végrehajtását az országgyűlési biztos 2005 szeptemberében a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Földhivatalnál vizsgálta (OBH 4922/2005.).

Az elmúlt évi Beszámolóban rögzítettük, hogy a földmérési és térképészeti hibakiigazítást kifogásoló beadványokban a panaszosok több esetben sérelmezték a földmérési szakmai szabályzatban megengedett hibahatárt, illetve annak mértékét. Ezért az országgyűlési biztos felkérte a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumot, hogy vizsgálja felül ezek indokoltságát. A tárca álláspontja szerint a felülvizsgálat nem indokolt, mert a szabályzatokban található hibahatárok megfelelnek a matematikai elveknek. A 2005-ben e tárgyban érkezett újabb kérelmek, köztük egy nevének elhallgatását kérő ingatlanrendező földmérő beadványa alapján az országgyűlési biztos vizsgálatot indított.

Ennek során megállapította, hogy az FVM Földügyi és Térképészeti Főosztályának vezetője „Az állami földmérési alaptérképek felhasználásával készülő egyes sajátos célú földmérési munkák végzéséről és az ezekkel kapcsolatos hatósági eljárások lefolytatásáról, valamint a földügyi szakigazgatásban működő adatszolgáltatás intézményi háttéréről és rendjéről” című F2 Szabályzatot jogszabály felhatalmazása nélkül adta ki. A földmérési és térképészeti tevékenységről szóló 1996. évi LXXVI. törvény (Fttv.) 29. § (2) bekezdésének e.) pontjában adott felhatalmazás ugyanis a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszternek szól. A szabályzat valójában nem jogszabály, az állami irányítás egyéb jogi eszközének sem tekinthető, kötelező jogi erővel nem bír, azonban több normatív rendelkezést tartalmaz. A szabályzatra épülő egyes földhivatalok eljárási cselekményei nem jogszabályszerűek, azok több hatályos jogszabály rendelkezéseivel ellentétesek, ezért több alkotmányos joggal összefüggésben is visszásságot okoznak. A biztos tájékoztatást kért a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztertől, aki válaszában közölte, hogy a kifogásolt szabályzat felülvizsgálata folyamatban van, azt miniszteri rendelet mellékleteként, 2006. I. negyedévében tervezik kiadni (OBH 1959/2005.).

Az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény (Inytv.) 2006. január 1-jén hatályba lépett módosítása számos olyan rendelkezést tartalmaz, mely az ingatlanokkal és a bérlakásokkal való visszaélések visszaszorítását célozzák. Azokat a panaszosokat, akik az ezzel kapcsolatos intézkedéseket sürgették, az országgyűlési biztos tájékoztatta a várható jogszabályi változásokról. Ezekben az ügyekben jogszabály-módosítás kezdeményezésére nem volt szükség, az ingatlan-nyilvántartásról szóló törvény módosításának tervezete – melyet az országgyűlési biztos több alkalommal is véleményezett – tartalmazta az említett módosítási javaslatokat. Az új szabályok közül a legfontosabb, hogy a földhivatal öt napon belül értesíti azt, akinek az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett tulajdonjoga törlését, illetve akivel szemben vételi jog bejegyzését kérik. Az értesítést az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett címre küldik.

A tulajdoni lap megrendelésének új szabályai szerint a tulajdoni lap-másolat megrendelésére vonatkozó kérelemben szereplő adatokat a körzeti földhivatal a személyazonosság, illetve a képviselői jogosultság igazolására szolgáló okmányokból ellenőrzi.

Az Inytv. 2006. január 1-jén hatályba lépett módosítása – több évtizedes jogalkotói adósságot törlesztve – rendezte a tartós földhasználatban lévő ingatlanok helyzetét is. A 27/1987. (VII. 30.) MT rendelet alapján tartós földhasználatba adott ingatlanok a tartós földhasználók kérelmére tulajdonukba kerülnek.

A panaszok eddig említett csoportjain kívül meg kell említeni azokat is, amelyek a földhivatalok késedelmes vagy téves intézkedését sérelmezték. Ezek száma 2005. évben csökkenést mutatott. Az ilyen ügyekben az országgyűlési biztos a jogbiztonsághoz való jog és a tulajdonhoz való jog sérelmének gyanúja miatt általában az eljáró hivatal vezetőjét vagy a felügyeleti szerv vezetőjét kérte fel vizsgálatra. A megkeresettek válasza alapján a legtöbb esetben bebizonyosodott, hogy az eljárás elhúzódása nem a földhivatal mulasztására, hanem

okirati hiányosságokra vezethető vissza. Ilyen volt pl., hogy a társasházi alapító okiratot még nem nyújtották be a földhivatalhoz, vagy az ingatlan-nyilvántartástól eltérő természetbeni birtokviszonyokat az érintettek szerződésben nem rendezték. Az országgyűlési biztos ezekben az esetekben levélben tájékoztatta a hozzá fordulókat arról, hogy a panaszuk alaptalan. A földhivatalnak a szükséges okiratok hiányában nincs intézkedési lehetősége, de azok pótlását követően nincs akadálya az ingatlan-nyilvántartási bejegyzésnek. Az ingatlanok téves birtoklása esetén a panaszos azt várta a földhivaltól, hogy hatósági eljárásban rendezze a jogvitát. A földhivatalnak azonban erre nincs jogi lehetősége. Amennyiben a felek között a szükséges polgári jogi szerződés nem jön létre, akkor a bejegyzéshez szükséges okirat csak a bíróság ítéletével pótolható.

1.12.

Hajléktalan-ellátás

Az országgyűlési biztos ez évi tevékenységében a hajléktalan emberek alapjogi érvényesülésének, konkrét panasz alapján történő vizsgálatára csupán néhány esetben került sor. Ennek oka azon túlmenően, hogy egy-egy krízishelyzet azonnali megoldása nem feltétlenül igényli az országgyűlési biztos vizsgálatát. Gyakran a hatásköre sem terjed ki a helyzet orvoslására. Valószínűleg a korábbi évek hatékony együttműködése az ICSSZEM miniszteri biztosával és a különböző civil szervezetekkel, a sokat bírált, de kétségtelenül megújult szemléletű szociális program nyújtotta lehetőségek megfelelő kihasználása, illetve a médiának a hajléktalanok napi gondjaival összefüggő, fokozottabb érdeklődése. Így 2005. évben csupán három konkrét panasszal kapcsolatban került az országgyűlési biztos látóterébe a hajléktalan emberek sorsa.

A 2004 évhez hasonlóan, amikor is a panaszok általában az átmeneti szálláslehetőség megszűnésekor ismét az utcára kerülők aggodalmairól, illetve a különböző pénzbeli segélyek kiutalásának jogszerűségével voltak kapcsolatosak, addig 2005-ben az életminőséget kifogásoló, az emberi méltóságot sértő körülményekről, eljárásokról szóló panaszokkal, illetve beszámolókkal találkoztunk. Közülük két ügyben, a jogbiztonság sérelme mellett az emberi méltósághoz való joggal összefüggésben állapított meg visszásságot a biztos.

Annak ellenére, hogy nem ismeretlen az országgyűlési biztosok számára a hajléktalan lét szociológiai problémái mellett a kiszolgáltatottság, az elesettség morális oldala, mégsem állapítottunk meg visszásságot abban az esetben, amikor az éjjeli menedékhelyen ellátást igénybe vevőt magaviselete miatt huzamosabb ideig kizárták az ellátást igénybe venni jogosultak köréből, mert erre az intézmény házirendje lehetőséget biztosított, és a házirendben foglaltakat bizonyíthatóan az ellátott tudomására hozták (OBH 6087/2004., OBH 3326/2005.).

A városkép megőrzése érdekében alkalmazott különböző önkormányzati „távoltartási” technikák vizsgálata során is a helyzet komplex elemzése-kezelése szükséges (OBH 3405/2005.).

1.13.

Kamarai igazgatás

2005. év folyamán 28 panasz érkezett a kamarai tevékenységekkel összefüggésben. Ezek mintegy felében – a korábbi évekhez hasonlóan – az ügyvédi kamarai tevékenységhez kapcsolódó sérelmek szerepelnek. De érkeztek panaszok a kereskedelmi és iparkamara, az orvosi kamara, az állatorvosi kamara, a személy- vagyonvédelmi és magánnyomozói kamara tevékenységével, az egyes szakmai kamarákra vonatkozó jogi szabályozással összefüggésben is. Körülben tipikusnak mondhatóak a kamarák, illetve ezek etikai bizottságai döntéseit sérelmező beadványok. Növekvő számot mutatnak azonban a kamarai tagdíjfizetéssel, illetve a kötelező kamarai tagsággal kapcsolatos kifogások is. Több panasz érkezett a beszámolási időszakban az Orvosi Kamara etikai kódexével összefüggésben is, amelyet a Gazdasági Versenyhivatal versenyjogi szempontból, az Egészségügyi Minisztérium pedig szakmai szempontból kifogásolt. Az országgyűlési biztos a minisztérium kifogása kapcsán a szabályzatot alkotmányossági szempontból – a Beszámoló lezárásának időpontjában is – vizsgálja.

A beadványok alapján – hatásköri korlátaink okán – a panaszosok általában részletes tájékoztatást kaptak a kamarák döntési jogosultságairól, illetőleg arról, hogy az országgyűlési biztos eljárása kizárólag a kamarai eljárás szabályszerűségét vizsgálhatja. Erre azonban minden olyan esetben sor került, amikor a panasz határidő elmulasztásáról, határozat, indokolás, értesítés elmaradásáról előzetes eljárás határozat nélküli megtagadásáról számolt be, illetőleg a beadványból a tisztességes eljáráshoz való alkotmányos jog sérelmének gyanúja merült fel. A feltárt visszasságokat pedig a határozat (indokolás) pótlására, a határidő újbóli megnyitására vonatkozó kezdeményezéssel orvosolta a biztos.

Figyelemre méltó, hogy míg 2003-ban számottevő volt az eljárási mulasztásokból, hibákból eredő panaszok száma, és szinte valamennyi területi és az országos kamara tekintetében is élt a biztos ennek kiküszöbölése érdekében kezdeményezéssel-ajánlással, a 2004-es beszámolási időszakban már jelentős csökkenés volt tapasztalható e téren, 2005-ben pedig e panaszkör kimerüléséről adhatunk számot.

A korábbi évekről készített Beszámolóknak már szerepeltettük a büntetőjogi felelősség esetén az ügyvédi mögöttes (polgári jogi) felelősségével kapcsolatos vizsgálatunk főbb megállapításait. A jelentésben rögzített – és azóta is fenntartott – javaslataink azonban mind a mai napig nem teljesültek. A bűncselekmények áldozatainak segítségéről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény, valamint 2006. január 1-jén hatályba lépett, a törvény végrehajtását szabályozó, az áldozatsegítő támogatások igénybevételének részletes szabályairól szóló 1/2006. (I. 6.) IM rendelet sem hozott e tekintetben előrelépést.

A jogalkotó ugyanis figyelmen kívül hagyta az országgyűlési biztos jogszabály-alkotási javaslatát, mely szerint az áldozatvédelmi törvény az erőszakos

bűncselekmények áldozatain túl, kivételes esetekben más bűncselekmények esetében is nyújtson állami kárenyhítést. E helyett a törvény hatálya kiterjeszti ugyan az áldozat fogalmát arra, aki vagyoni kárt szenvedett el, de a kárenyhítés igénybevételére jogosultság meghatározásánál (6. §) egyértelművé teszi a jogalkotó, hogy az ilyen jellegű sérelem esetén is csak a szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekmények áldozata, illetőleg a törvény által meghatározott hozzátartozó tarthat igényt kárenyhítésre.

Így az új szabályozás továbbra sem alkalmas a nem személy elleni bűncselekményekből fakadó sérelmek orvosolására, holott ez a problémakör állampolgárok tömegét érinti.

1.14.

Kárpótlás, földkiadás, szövetkezeti üzletrészek

1.14.1.

Kárpótlási ügyek

Az életüktől és szabadságuktól politikai okból jogtalanul megfosztottak kárpótlásáról szóló 1992. évi XXXII. törvény hatálya alá tartozó személyi kárpótlásra vonatkozó – főleg az élet elvesztéséért járó kárpótlásra jogosultak által – évekkel ezelőtt a jogvesztő határidőig benyújtott, valamint a vagyoni kárpótlásra vonatkozó jogszabályok hatálya alá tartozó kérelmek feldolgozásának előrehaladtával a kárpótlás munkaszervezete is változott.

Az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatal, valamint annak területi szervei a megyei (fővárosi) kárrendezési hivatalok megszüntetését követően a kárpótlási feladatokat 1998. április hó 1. napjától a Központi Kárrendezési Iroda, valamint annak területi (fővárosi) kirendeltségei látták el 2005. december 31. napjáig. 2006. január első napjától a kárpótlási feladatokat ellátó munkaszervezetet a 144/2005. (VII. 27.) kormányrendelettel létrehozott Igazságügyi Hivatal (Hivatal) szervezetébe integrálták akképpen, hogy a kárpótlási feladatokat elkülönített szervezeti egységként – részben a Hivatal Központi Igazságügyi Hivatala szervezetében, részben a Hivatal minden megyében (fővárosban) lévő igazságügyi hivatalai közül 9 szervezetében (meghatározott illetékességi területtel) – látják el 2006. március 31. napjáig. Ezt követően pedig a kárpótlási feladatokat első fokon a Fővárosi Igazságügyi Hivatal szervezetében a kárpótlási feladatok ellátására elkülönített szervezeti egység, valamint a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Igazságügyi Hivatal szervezetében – a kárpótlási feladatok ellátására elkülönített szervezeti egység – látja el. Kárpótlási ügyekben a Fővárosi Igazságügyi Hivatal illetékessége Budapestre, továbbá kizárólagos illetékességgel a külföldön állandó lakással rendelkező jogosultakra terjed ki. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Igazságügyi Hivatal illetékessége kárpótlási ügyekben – Budapestet és a külföldön állandó lakással rendelkező jogosultakat kivéve – valamennyi megyére kiterjed.

A személyi kárpótlást érintő vagy azzal összefüggő panaszbeadványok főleg a szovjet hadifogságban elhunyt katona életének elvesztésével – a szovjet hadifogságban való szabadságkorlátozás következtében elszenvedett sérelem után járó kárpótlásra jogosultakkal, a kárpótlási kérelmek benyújtására megállapított jogvesztő határidővel, a nyugati hadifogságban elszenvedett sérelemmel, a kárpótlási eljárás elhúzódásával, a kárpótoltak egy csoportja részére megállapítható juttatás kezdetével – voltak összefüggésben.

Az egyes konkrét panaszok vizsgálata során megállapítható volt, hogy a szovjet hadifogságban elhunyt katona életének elvesztéséért (OBH 2628/2005.) csak akkor állapítható meg kárpótlás, ha a halál 1945. augusztus 1-je után következett be. A szovjet hadifogságban elszenvedett sérelem miatt a hozzátartozók közül csak a túlélő házastárs, illetve élettárs jogosult a kárpótlásra, a gyermek nem (OBH 1002/2005.). A nyugati hadifogságban elszenvedett sérelem miatt a hatályos jogszabályok szerint lehetőség van a hadifogoly-utalványban megjelölt összeg kifizetésére. Ennek hiányában azonban nyugdíjmelésre, kárpótlás megállapítására a hatályos jogszabályok szerint nincs lehetőség (OBH 1680/2005.). A jogvesztő határidő leteltéig be nem nyújtott kérelem esetén (OBH 2925/2005.) kárpótlás akkor sem állapítható meg, ha a határidőben benyújtott kérelem esetén a kárpótlás megállapítható lett volna. A kárpótoltak bizonyos körét megillető juttatás kezdetének időpontja kizárólag attól függ, hogy a kérelmet a jogszabályban megállapított határidő előtt, vagy azt követően nyújtották be (OBH 1876/2005.). Az említett esetekben a biztos visszasság hiányát állapította meg, és erről tájékoztatta a panaszosokat, akárcsak azokban az esetekben, amikor a panaszosok az országgyűlési biztos tájékoztatását személyi kárpótlással összefüggő, vagy ahhoz kapcsolódó különböző ügyekben kérték (OBH 3039/2005., 3697/2005., 3851/2005.).

A mezőgazdasági vállalkozási támogatási utalvánnyal (OBH 6098/2004.); a termőföld megváltás útján történő elvételével okozott sérelemmel (OBH 5797/2005., 2493/2005., 2366/2005.); a kárpótlási törvény hatálya alá tartozó módon elvett házaspár-ingatlanok visszavásárlásának lehetőségével (OBH 2396/2005.); a kárpótlási jegyek részvényre való cseréjével (OBH 2378/2005., 2778/2005.); a jogosultsági szerinti termőföld-árverés befejezését követően elbíralt kárpótlási kérelemmel (OBH 4988/2005.); a közigazgatási határozattal megállapított vagyoni kárpótlás mértékével (OBH 3379/2005.); a vagyoni kárpótlás részlegességével (OBH 1474/2005.); a jogvesztő határidő után benyújtott kárpótlási kérelmekkel (OBH 5476/2005., 5202/2005.); a kárrendezési irodánál benyújtott kereseti kérelem továbbításával (OBH 5423/2005.) kapcsolatos vagyoni kárpótlással összefüggő panaszbeadványok vizsgálata során az országgyűlési biztos szükség szerint: tájékoztatás, adatok rendelkezésre bocsátása céljából megkereste az érintett közigazgatási szerveket (kárrendezési iroda, földhivatal). Az említett ügyekben végzett vizsgálat az alkotmányos jogokkal összefüggő visszasságot nem tárt fel. Az országgyűlési biztos vizsgálatának eredményéről a panaszosokat minden esetben írásban részletesen tájékoztatta.

A személyi, illetve vagyoni sérelemmel összefüggő, vagy az ezekhez kapcsolódó panaszbeadványok közül azokat, amelyek az adott ügyben a bíróság eljárását, illetve döntését sérelmezték: (OBH 2080/2005., 5056/2005., 5195/2005.) hatáskörének hiánya miatt – továbbá az ismételten előterjesztett, érdemben új tényt, adatot nem tartalmazó beadványokat (OBH 2019/2005., 2237/2005., 2624/2005., 3372/2005., 3842/2005., 3985/2005., 4107/2005., 5873/2005.), illetve azokat, amelyeket a jogerős közigazgatási határozat közlését követő egy év eltelte után nyújtottak be (OBH 2529/2005., 2647/2005., 2700/2005., 4189/2005.) az eljárási feltételek hiánya miatt – vizsgálat nélkül elutasította, az elutasítás indokának közlése mellett.

Magyar állampolgároknak Csehszlovákiából való áttelepülése alkalmával vagy onuk elvételével okozott sérelem törvényi rendezésének hiányával összefüggő panaszbeadványokat az országgyűlési biztos megvizsgálta (OBH 1636/2005., 1782/2005., 1846/2005., 5577/2005.). E beadványokat az országgyűlési biztos nem utasította el, azonban tájékoztatta panaszosokat, hogy a beadványuk tartalma azonos az általa korábban vizsgált más olyan beadványokéval, melynek vizsgálatáról készült jelentésében több alkotmányos joggal összefüggő visszásság miatt kezdeményezte, hogy az Országgyűlés alkossa meg a nemzetközi szerződésekkel okozott károk kárpótlásáról szóló törvényt, ugyanis az említett törvény megalkotásáig az alkotmányos jogokkal összefüggő visszásság fennáll.

Az ajánlásnak megfelelő törvény megalkotására ez ideig nem került sor annak ellenére, hogy e tárgyban született Alkotmánybírósági határozatokban [37/1966. (IX. 4.), 45/2003. (IX. 26.)] a teljesítésre megállapított határidők (1997. június 30.; 2004. június 30.) eredménytelenül elteltek. Ezért az országgyűlési biztos a hivatkozott törvény megalkotását ezúttal is ismételten sürgeti, ugyanis az említett visszásságon túl annak a veszélye is fennáll, hogy az Igazságügyi Hivatalba integrált kárpótlási szervezet a hiányzó törvény megalkotását követően rövid időn belül nehezen tud megfelelni a jelenleginél összetettebb követelményeknek.

1.14.2.

Földkiadási ügyek

A részarány-tulajdonnak megfelelő termőföldek kiadásának több mint egy évtizede tartó folyamata a befejezéshez közeledik. A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Földügyi és Térinformatikai Főosztálya által gyűjtött adatokból készült kimutatás szerint a részarány-tulajdonnak megfelelő föld 98,83%-a az arra jogosultak részére – az 1993. évi II. törvény alapján – 2005. év végéig kiadásra került. A még ki nem adott földeknek megfelelő részarány-tulajdon aranykorona-értékét a földhivatalok részarány-tulajdoni külön lapokon tartják nyilván. Az élő részarány-tulajdoni külön lapokon nyilvántartott 667519 aranykorona értéknek megfelelő termőföld még kiadásra vár, melynek több mint fele Pest, Szabolcs-Szatmár, Csongrád, illetve Baranya megyében található.

Az országgyűlési biztos az FVM Fejér Megyei Földművelésügyi Hivatala (FM Hivatal) földkiadási tevékenységét a helyszínen vizsgálta. A hivatalból indított vizsgálat célja volt annak feltárása, hogy a részarány-tulajdonnak megfelelő termőföld-kiadási munka hol tart a megyében, s hogy ennek végzése során a hivatal eljárása és döntése az alkotmányos jogokkal milyen összefüggést mutat.

A vizsgálat feltárta, hogy a földkiadó bizottságok tevékenysége a megyében 68 gazdálkodó egység gazdálkodási területén lévő termőföld kiadására terjed ki. A földkiadó bizottságok működésük megszűnéséig – 1996. december 31. napjáig – a megye közigazgatási területén a részarány föld-magántulajdonosok részére elkülönített majd' 3 millió aranykorona-értéknek megfelelő termőföldből 1,7 millió aranykorona értékű termőföldet adtak ki 67800 jogosult részére.

A földkiadó bizottságok tevékenységének megszűnését követően a megyében a földkiadási feladatokat az FM Hivatal végzi, és egyebek mellett feladatát képezte a földkiadó bizottságok által ki nem adott részarány-tulajdonnak megfelelő 1,3 millió aranykorona értékű termőföld kiadása is, amely 14 ezer részarány-tulajdonost érintett. A megyében a földkiadási munka a vizsgálat időpontját megelőzően már befejeződött. A vizsgálat időpontjában csupán egyetlen földkiadással kapcsolatos ügy van folyamatban, melyben peres eljárás folyik a Legfelsőbb Bíróság előtt. Az ügyben döntés még nem született. A földkiadási munka során az FM Hivatal az arra jogosultakat mintegy 2400 aranykorona értékű részarány-tulajdonnak megfelelő termőföld fejében kártalanításban. E munka során a kártalanításra jogosultak felkutatása nem kis gondot okozott, azonban e feladatot az FM Hivatal a települési önkormányzatok jegyzőinek segítségével eredményesen oldotta meg. Az FM Hivatal 18 árverésen mintegy 570 aranykorona értékű termőföldet értékesített 2,2 millió forint értékben, s a költségek levonása után fennmaradó összeget 700 jogosult között – tulajdoni hányaduk arányában – felosztotta. A megyében nem fordult elő olyan eset, hogy a földkiadási munka során magántulajdonba adtak volna olyan védett vagy védelemre tervezett területet, amelyek kisajátítás alóli felmentéséhez az illetékes nemzeti park igazgatósága hozzájárulását nem adta; illetve hogy a Nemzeti Földalap földkészletéből termőföldet igényeltek volna.

Az FM Hivatal vezetője és illetékes munkatársai a földkiadási munkára vonatkozó jogszabályokat ismerik, s azokat a gyakorlatban is helyesen alkalmazták. A törvényben foglalt feladatok végrehajtása érdekében elismerésre méltó szervezőmunkát végeztek. A földkiadási munkához biztosított anyagi, technikai feltételeket jól használták fel. A törvényben foglalt feladatok megvalósítására kellő időben képesek voltak mozgósítani a földkiadási munkában résztvevőket (földhivatal, önkormányzat, gazdálkodó szervek), velük jó kapcsolatot alakítottak ki és tartanak fenn ma is. A földkiadási munka befejezését a színvonalas szervezőmunkán túl a földkiadási munkában együttműködő szervekkel kialakított jó kapcsolat mellett a földkiadásra jogosultakkal való megfelelő bánásmód (tájékoztatás, egyeztetés, gyors ügyintézés) is elősegítette. A termőföldhöz jutott tulajdonosok az FM Hivatal tevékenységét elismerik. Jellemző, hogy a földkiadásra jogosultak közül az FM Hivatal által vezetett sorsolás ellen egyetlen

jogosult sem élt kifogással. Az FM Hivatal által a több mint 14 ezer jogosult részére hozott földkiadási határozat ellen a jogosultak alig több mint egy százaléka élt fellebbezéssel, azonban ezen jogorvoslati kérelmek egyötöd részét az FM Hivatal saját hatáskörében orvosolta. A vizsgálat nem tárt fel olyan – az alkotmányos jogokkal összefüggő – visszásságot, melynek kiküszöbölése a vizsgált szerv vezetőjének, illetve felettes szerve vezetőjének intézkedését igényelné, ezért az országgyűlési biztos a vizsgált szerv – vezetőjének, illetve – felettes szerve vezetőjének megküldött jelentésében ajánlást nem tett.

Az országgyűlési biztoshoz a földkiadással összefüggésben érkezett panaszbeadványok a földkiadás módjával – (OBH 3624/2003., 1488/2004.) a részarány-tulajdonosok földigényének kielégítésére elkülönített földalap kijelölésével (OBH 5956/2005.); a részarány földalapba kijelölt földekre önkormányzati rendelettel alapított elővásárlási joggal (OBH 5318/2003.); a védett természeti területeken a részarány-tulajdon aranykorona-értékének megfelelően kijelölt föld ingatlan-nyilvántartási bejegyzésével (OBH4284/2005); a földkiadási eljárás húzódásával (OBH 2513/2003.); az osztatlan közös tulajdonként kiadott földterületeknek az elsőbbség biztosításával történő kimérésével (OBH 3849/2005.) – voltak kapcsolatosak. Az említett panaszbeadványokat – az OBH 3849/2005. sz. kivételével, melynek kivizsgálására az országgyűlési biztos, hatáskörének hiánya miatt a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert kérte fel – minden esetben megvizsgálta. Ezt követően írásban tájékoztatta panaszosokat, hogy a beadványukban megjelölt sérelem alkotmányos jogaikkal összefüggésben visszásságot nem okoz, mert amennyiben a törvényben meghatározott határidőig nem jelölték meg kérelmükben a földkiadás helyét, akkor a részarány-tulajdonosoknak megfelelő föld kiadásának módját sorsolással kell meghatározni; illetve hogy a termelőszövetkezet használatában lévő termőföldek közül azok is a földalapba helyezhetők, melyeknek a törvényben írt bérlője a termőföldet a termelőszövetkezettől a helyileg kialakult áron és határidőig nem vásárolta meg; továbbá hogy az önkormányzat rendeletével nem csak a részarány földalapba kijelölt földekre, hanem bármely termőföldre elővásárlási jogot alapíthat, ha a területfejlesztés célja ezt megkívánja; valamint hogy a védett természeti területeken a részarány-tulajdon aranykorona-értékének megfelelően kijelölt föld ingatlan-nyilvántartási bejegyzése a részarány-tulajdonos nevére csak akkor történhet meg, ha az illetékes nemzeti park igazgatósága szerint az említett föld kisajátítása nélkül is biztosítható a védelem megfelelő szintje; valamint hogy

a földkiadási eljárás elhúzódása nem a földkiadást végző szervezet mulasztásával, hanem a közigazgatási határozat bírósági eljárás során történő felülvizsgálatával függ össze.

A földkiadással összefüggő – az ügyben a bíróság döntését kifogásoló – panaszbeadványokat (OBH 3809/2004., 1272/2005.) az országgyűlési biztos hatáskörének hiánya miatt vizsgálat nélkül elutasította, s e döntéséről panaszosokat minden esetben írásban tájékoztatta. Ez a megállapítás vonatkozik azokra a panaszbeadványokra is, amelyeket ismételtén úgy terjesztettek elő, hogy azok

– a korábbi beadványhoz viszonyítva – érdemben új adatot, tényt nem tartalmaztak (OBH 4113/2004., 1681/2005., 1942/2005.); úgyszintén azokra is, amelyek vizsgálatához az eljárási feltételek hiányoztak, mert a jogosultak a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőséggel nem éltek, pedig élhettek volna (OBH 5600/2003., 1255/2005.).

A részarány-tulajdonnak megfelelő aranykorona-értékű termőföld kiadására vonatkozó alapvető rendelkezéseket tartalmazó 1993. évi II. törvény egyebek mellett arról is rendelkezik, hogy annak szabályai alapján az osztatlan közös tulajdonként kiadott és az ingatlan-nyilvántartásba így jogerősen bejegyzett termőföldek esetében a kialakult tulajdonközösséget – a Ptk. rendelkezéseitől eltérően – hogyan lehet megszüntetni a föld kimérésével, illetve hogy a föld kimérési költségeit 2004. január 1. napjától a költségvetés terhére kell megtéríteni, továbbá, hogy az említett közös tulajdon megszüntetésének részletes szabályait a kormány állapítja meg. Az országgyűlési biztos 2002. októberében végzett vizsgálatáról készült jelentésében tett ajánlása következtében a 2005. évi költségvetésben már biztosított az említett tulajdonközösségek megszüntetésének 2005. évre vonatkozó egymilliárd-kettőszázmillió forintot kitevő pénzügyi fedezete. A költségvetési törvényben biztosított pénzügyi fedezet rendelkezésre állása ellenére azonban a földkimérési munka csak azt követően indulhatott meg – melynek befejezése több évig tart –, hogy hatályba lépett a részarány-földkiadás során keletkezett osztatlan közös tulajdon megszüntetésének részletes szabályairól szóló 63/2005. (IV. 8.) kormányrendelet, melynek módosítására is már sor került. A hivatkozott törvény alapján az ingatlan-nyilvántartásba jogerősen bejegyzett tulajdonközösségek megszüntetése – a kormányrendeletben írt elsőbbségi kérelmek teljesítésével – 2005. év második felében valamennyi megyében megkezdődött.

Termőföldjüket életjáradék fejében felajánló idősebb korú emberek a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (NFA) eljárását és döntését többször sérelmezték. Az országgyűlési biztos vizsgálata megállapította, hogy panaszosok (OBH 1426/2005., 1781/2005.) jogosan sérelmezték az NFA – „termőföldért életjáradékot” program keretében benyújtott pályázatukat – elutasító döntését. A vizsgálat feltárta, hogy panaszosok által határidőben benyújtott, és a pályázati kiírásban foglalt feltételeknek mindenben megfelelő pályázatokat olyan feltétel hiányára hivatkozással utasította el az NFA, mely a pályázati kiírásban kizáró okként nem szerepelt. Megállapítást nyert, hogy az említett ügyekben az NFA döntése és az azt megelőző eljárása jogbizonytalanságot okozott, mely a jogbiztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot idézett elő. Az alkotmányos joggal összefüggő visszásság megszüntetése érdekében az országgyűlési biztos ajánlást fogalmazott meg a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter részére, aki az ajánlást elfogadta. Az ajánlás elérte célját; az NFA arról tájékoztatta az országgyűlési biztost, hogy a kifogásolt döntést „az Egyeztető Bizottság felülvizsgálta és megvásárlásra alkalmasnak találta az ingatlant”. Az előbbtől eltérő megállapításra jutott az országgyűlési biztos egyes – életjáradék fejében felajánlott termőfölddel összefüggő – panaszbeadványok (OBH 2332/ 2005.,

4497/2005.) vizsgálata során, melyek az alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot nem vetettek fel. Vizsgálatának eredményéről az országgyűlési biztos panaszosokat írásban tájékoztatta. Úgyszintén tájékoztatta azokat a panaszosokat is, akik (OBH 2079/2005. 2954/2005., 3535/2005.) beadványának vizsgálatára – hatáskörének hiányában – az NFA-t felügyelő földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert kérte fel, aki a felkérésnek és vizsgálata eredményéről való írásos tájékoztatási kötelezettségének minden esetben eleget tett.

1.14.3.

Mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészek ügyei

A mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészek állami felvásárlására vonatkozó kormányhatározatokban foglaltaknak megfelelő vételi ajánlatok szerint az 1992-ben történt kibocsátáskori névértéken vásárolta fel az állam az 1967. évi III. törvény hatálya alá tartozó, és az 1992. évi II. törvény (Ámt.) szerint átalakult és működő szövetkezetek külső üzletrészesei üzletrésztét 2000. október 31. napjáig. 2002. március 31. napja volt az igénybejelentés határideje a nyugdíjas – vagy az említett időpontig nyugdíjassá váló szövetkezeti tagok, illetve az 1999. december 31. napja után nyugdíjasként kilépett – szövetkezeti tagok üzletrészei megvásárlásának. A harmadik lépcsőben került sor a csőd-, a felszámolási vagy a végelszámolási eljárás alatt álló külső üzletrészesek, illetve nyugdíjas szövetkezeti tagok üzletrészei felvásárlására, melyre vonatkozó igénybejelentés végső határideje: 2002. szeptember 30.

A mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészek állami felvásárlására vonatkozó vételi ajánlatok nem vonatkoztak: a nem nyugdíjas szövetkezeti tag üzletrésztulajdonosokra, továbbá mindazokra, akik a vételi ajánlat megfogalmazása miatt nem adhatták be igényüket a korábbiakban (póthagyatéki végzés miatt elutasítottak), vagy akiket önhibájukon kívül kirekesztettek (akik a vételi határidő lejártá után örököltek üzletrészt), vagy váltak kívülállóvá, továbbá akiknek tagsági viszonya kizárással szűnt meg. Nem volt megvásárolható a vételi ajánlatban megjelölt határidő után nyugdíjassá váló tagok üzletrésze. A felvásárlás nem vonatkozott azon működő szövetkezet, illetve már felszámolt szövetkezet üzletrészesei üzletrészeinek felvásárlására sem, akiknek szövetkezete az Ámt. szerint nem alakult át.

A mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészek kibocsátáskori névértéken történő állami felvásárlásának körülírt módja miatt keletkezett visszásság megszüntetése érdekében az országgyűlési biztos ajánlásokat fogalmazott meg. Az ajánlások arra irányultak, hogy az állami felvásárlásból kimaradt – már felsorolt üzletrészesek üzletrészei, beleértve az át nem alakult, illetve a felszámolás során megszűnt szövetkezetek üzletrészesei – üzletrészének a felvásárlására a kibocsátáskori névértéken kerüljön sor.

Az országgyűlési biztos az adásvétel, illetve az ajándékozás útján szerzett üzletrészek állami felvásárlására vonatkozó ajánlását visszavonta. Azt a fenn-

tartott ajánlását, mely az Ámt. szerint át nem alakult szövetkezetek üzletrészei üzletrészeinek felvásárlására is a kibocsátáskori névértéken kerüljön sor, illetve mely a már felszámolt szövetkezetek üzletrészei üzletrészeinek felvásárlására is a kibocsátáskori névértéken kerüljön sor, visszavonta a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter azon álláspontját elfogadva, mely szerint olyan törvényjavaslat előkészítését fogja szorgalmazni, „mely a volt üzletrész-tulajdonosok vagyonnevesítésének részleges megtérítése körében nem követeli meg a térítésre jogosultság feltételeként, hogy az annak alapjául szolgáló üzletrészetet megállapító szövetkezet az Ámt. értelmében átalakultnak minősüljön.”

A 2357/2002. (XI. 28.) kormányhatározat 1/a. pontja egyebek mellett úgy rendelkezett, hogy: „– az igénybejelentés elbírálásáig – felszámolt szövetkezetekkel összefüggő, illetve a veszteségrendezésre bevont megszűnt üzletrészekkel kapcsolatban elszenvedett vagyonvesztés részleges megtérítésre kerül, ennek mértéke az 1992. évi vagyonnevesítéskori névérték 30%-ában kerül megállapításra;”. Mindezekre tekintettel új ajánlásként került megfogalmazásra, hogy „– az igénybejelentés elbírálásáig felszámolt szövetkezetekkel összefüggő, illetve a veszteségrendezésre bevont, megszűnt üzletrészekkel kapcsolatban elszenvedett vagyonvesztésnek tulajdonosonként 500 000 Ft alatti üzletrésznek a teljes, az ezt meghaladó résznek pedig 30%-os megtérítésére kerüljön sor.” Ez utóbbi ajánlásra – határozott elfogadó vagy – elutasító válasz nem érkezett. Ezzel kapcsolatban rögzítésre került, hogy a kérdés eldöntése most még idő előtti, a rendezésre törvényi szabályozás keretében kerül sor.

A vagyonvesztés részleges megtérítéséhez szükséges intézkedésekre vonatkozó javaslat elkészítésének határidejét a határozat 2003. június 30. napjában állapította meg, mely határidőt a kormány a 2139/2004. (VI. 8.) határozatával 2005. december 31. napjára módosította.

Az állami felvásárlásból kimaradt üzletrészesek üzletrészeinek – az ajánlás szerinti – felvásárlására, illetve a vagyonvesztés részleges megtérítésére vonatkozó szükséges intézkedések kidolgozására 2005. év végéig nem került sor.

A 2006. január 4-én kihirdetett és – egyes rendelkezéseit nem tekintve – a 2006. július 1-jén hatályba lépő, a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény – az ajánlástól eltérően – nem az állami felvásárlásból kimaradt egyes mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészek kibocsátáskori névértéken történő felvásárlásáról, hanem a törvény hatálybalépésekor már működő szövetkezetek valamennyi üzletrészesének üzletrészeinek átalakításáról, bevonásáról, megszüntetéséről rendelkezik. A törvény a veszteségrendezésre bevont üzletrészek miatti térítés szabályainak meghatározásáról nem rendelkezik.

A törvénynek a szövetkezeti üzletrészekkel kapcsolatos rendelkezései szerint a törvény hatálybalépése előtt alakult szövetkezeteknél még meglévő szövetkezeti üzletrészek – a szövetkezet közgyűlése döntésének megfelelően – a törvényben foglaltak alapján megszűnnek, illetőleg 2007. május 1-jétől befektetői részjeggyé, illetve átalakított befektetői részjeggyé alakulnak át.

A szövetkezet közgyűlése az üzletrész-tulajdonosoknak felajánlhatja, hogy a szövetkezeti üzletrészt 2007. április 30-ig befektetői részjeggyé alakítja át,

vagy a tulajdonában álló részvényekre, korlátolt felelősségű társasági üzletrészekre elcseréli. A szövetkezeti üzletrész úgy is megszűnhet, hogy azt a tulajdonos a szövetkezet közösségi alapja javára ajánlja fel.

Ha a tulajdonos 2007. április 30-ig nem élt a közgyűlés által felajánlott lehetőségekkel, üzletrésze 2007. május 1-jén átalakított befektetői részjeggyé alakul át. Az átalakított befektetői részjegy a szövetkezetből annak működése során nem vonható ki, azonban örökölhető, a szövetkezetre, a szövetkezeti tagra átruházható. Az átalakított befektetői részjegyek szövetkezeti tagsági viszonyt nem keletkeztetnek. A szövetkezet közgyűlése határozza meg, hogy a szövetkezet gazdasági tevékenységéből származó, adózás utáni eredményének mekkora része jár a befektetői részjegyek után. Az átalakított befektetői részjegy a befektetői részjegyre vonatkozó szabályok szerint jogosít az adózás utáni eredményből részesedésre, és ugyanilyen módon viseli a veszteséget is. A szövetkezet által megszerzett üzletrészt, átalakított befektetői részjegyet a szövetkezet a soron következő közgyűlés határozatával bevonja. A törvény a szövetkezeti üzletrész intézményét megszünteti, s azt rendeli, hogy a hatálybalépésekor már működő szövetkezetek alapszabályukat 2007. június 30-ig kötelesek a törvény e rendelkezéseinek megfelelően módosítani, vagy az átalakulás szabályai alapján gazdasági társasággá átalakulni. A törvény választott szabályozási módja valamennyi működő szövetkezet üzletrészesére kiterjed, azonban az üzletrészek kibocsátáskori névértékének megfelelő árfolyamon való átalakítása is csak részben garantált.

A mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészek állami felvásárlásával összefüggő panaszbeadványokban sérelmezték (OBH 6011/2004., 6663/2004.), hogy az üzletrészek rendezésével összefüggő jogi szabályozás még nem jelent meg, illetve hogy a felszámolt szövetkezetekkel összefüggő, valamint a veszteségrendezésre bevont megszűnt üzletrészekkel kapcsolatban elszenvedett vagyonszertés részleges megtérítése szabályainak kidolgozására vonatkozó határidő eredménytelenül telt el. Az országgyűlési biztos tájékoztatta panaszosokat, hogy közte és az ajánlás címzettje közti párbeszéd folytatódik, s hogy az ajánlásnak megfelelő jogi szabályozás előkészítését sürgeti.

Többen sérelmezték, hogy nem nyugdíjas tagi – illetve ajándékozás útján szerzett – üzletrész (OBH 3029/2005., 4961/2005.) állami felvásárlására nem került sor, vagy arra azért nem került sor, mert a szövetkezetből nem 1999. december 31-ig, hanem azt követően lépett ki (OBH 4066/2005.). Ezekben az esetekben az országgyűlési biztos az alkotmányos jogokkal összefüggő vizsgálatot nem állapított meg, azonban tájékoztatta panaszosokat, hogy a mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészek állami felvásárlására vonatkozó vételi ajánlatok a szövetkezeti tag üzletrészesekre, illetve az ajándékozás útján szerzett üzletrészekre nem vonatkoznak.

A szövetkezet vagyonának üzletrészekben történő felosztását, valamint az üzletrészek névértékének mértékét sérelmező panaszbeadványok vizsgálata feltárta (OBH 4718/2005., 4480/2005.), hogy szövetkezetük vagyonának üzletrészekben történő felosztása, az őket törvény szerint megillető névértékű üzlet-

résznek a felvásárlása, valamint részükre történő kifizetése megtörtént. Elutasításra – csak az ismételten előterjesztett és érdemben új adatot, ténytet nem tartalmazó, valamint – kizárólag a bíróság hatáskörébe tartozó sérelmet megfogalmazó beadványok kerültek (OBH 1348/2005., 4835/2005.).

A mezőgazdasági szövetkezeti üzletrészekkel összefüggő panaszok vizsgálata során is általánosítható az a tapasztalat, hogy az országgyűlési biztos vizsgálatát a megkeresett szervek és azok munkatársai minden esetben segítették.

1.15.

Kisajátítási ügyek

2005-ben 22 a kisajátításról szóló törvényerejű rendelet (tvr.) hatálya alá tartozó ügyben nyújtottak be panaszt a biztosokhoz. Ez jelentősen meghaladja az elmúlt években érkezett panaszok számát. Az emelkedés elsődleges oka, hogy Budapesten megkezdődött a „Csepeli gerincút” építése, ezzel együtt pedig a terület biztosításához szükséges ingatlanok megszerzésére irányuló hatósági eljárások is megindultak. A korábban meghozott közigazgatási döntéseket több tulajdonos mellett, a Fővárosi Önkormányzat is keresettel támadta meg, a Fővárosi Bíróság pedig felfüggesztette a határozatok végrehajtását. Az országgyűlési biztos felkérte a csepeli jegyzőt, hogy a még folyamatban lévő kisajátítási hatósági és az említett bírósági eljárás ideje alatt fokozottan ellenőrizze a már birtokba vett – az út építéséhez szükséges – felvonulási területet, különös tekintettel a még ott élők személyes és vagyoni biztonságára. Ezen a konkrét ügyön túl is tapasztalható az országos autóutak (főutak és autópályák) építésével összefüggő, területszerzési eljárások megindulása.

A panaszosok általában a kisajátítási eljárás menetét sérelmezték vagy a hatóság által megállapított kisajátítási kártalanítási összeget kevesellték, de előfordult, amikor magának a kisajátítást elrendelő határozatnak a jogalapját vitatták. Egyes panaszokban egyidejűleg kifogásolták az eljárás megindítását megelőző, a kisajátítást kérőnek az adásvételi szerződéssel megszerezni kívánt ingatlanhoz kapcsolatos tevékenységét is.

A panaszok többségét az országgyűlési biztos hatáskörének hiányában kénytelen volt elutasítani, de ezzel egyidejűleg valamennyi hozzánk fordulót igyekeztünk ellátni a jogérvényesítésükhöz szükséges tájékoztatással.

Az országgyűlési biztos a beszámolási időszakban két ügyben jelentéssel zárta a vizsgálatát. Ezek egyikében (OBH 5760/2004.) jelezte hogy a kisajátítással kapcsolatos kártalanítási összeg kifizetéséről, valamint az értékkülönbözlet megfizetéséről szóló PM rendelet a tvr. olyan pontjára hivatkozik, amit az Alkotmánybíróság már 1991-ben megsemmisített. A pénzügyminiszter a mulasztást elismerve 2005. május 21-i hatállyal módosította a kifogásolt jogszabályt. Másik (OBH 2775/2005.) ügyünkben a panaszos sérelmezte, hogy a tvr. végrehajtására kiadott 33/1976. (IX. 5.) MT rendelet (Kr.) egyes szabályai ellentétesek az erdőről és az erdő védelméről, valamint az épített környezet alakítá-

sáról és védelméről szóló törvény egyes rendelkezéseivel. A jogállamiságból fakadó jogbiztonsággal összefüggő visszásság megszüntetése érdekében az országgyűlési biztos az igazságügy-miniszterhez címzett ajánlásában a Kr. vitatott pontjának hatályon kívül helyezésének kezdeményezését kérte. Az igazságügy-miniszter az ajánlásban foglaltakkal egyetértett, de az ajánlásnak megfelelő szabályozás a Beszámoló lezárásának időpontjában még nem történt meg.

1.16.

Közszolgáltatók

1.16.1.

Áramszolgáltatók

A beszámolási időszakban a szabálytalan áramvételezés esetén alkalmazott szankciókkal összefüggésben több panasz érkezett az országgyűlési biztoshoz. A 2003. január 1-jén hatályba lépett 2001. évi CX. törvény a villamos energiáról (új VET) – az országgyűlési biztos kezdeményezésére (OBH 5279/2001.) – eltörölte a felemelt díjat, és helyette a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) szabályainak is megfelelő kötbér fizetésére kötelezi a fogyasztót a közüzemi szerződés megszegése esetén. A fogyasztó általi szerződésszegés okait meghatározó része a jogszabálynak lényegében változatlan maradt.

Az éves díjelszámolás miatti számlareklamációkat, a felemelt díjjal, illetve a kötbér alkalmazásával összefüggő panaszokat az országgyűlési biztos – a hátsőkori szabályok megfelelő alkalmazásával – kivizsgálásra áttette a Magyar Energia Hivatal vezetőjéhez, aki a felkérésnek minden esetben eleget tett, a panaszost és az országgyűlési biztost is tájékoztatta a vizsgálat eredményéről. A jogvita sok esetben a korrigált számla kiadásával, a tulajdonos, illetve a fogyasztó és a szolgáltató megállapodásával zárult le, amit az országgyűlési biztos tudomásul vett.

Speciális jellegű volt az OBH 3125/2003. számú ügy, amelyben a felvetődött problémakör ugyanakkor az állampolgárokat nagy számban és országosan érintheti. Ebben az ügyben a panaszos azért fordult az országgyűlési biztoshoz, mert a részarány-tulajdona alapján kiadott földterületen villamos távvezeték létesítettek még abban az időben amikor az termelészövetkezeti tulajdonban volt, de a vezetékjog a földhivatali nyilvántartásban nem szerepelt. A panaszos véleménye szerint a távvezeték az ingatlan használatát korlátozza, s e korlátozásért kártalanítást nem kapott.

A vizsgálat során az országgyűlési biztos megállapította, hogy jogbizonytalanságot és ezért a jogbiztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz, hogy az 1962. évi IV. törvény hatálya alatt keletkezett vezetékjog ingatlan-nyilvántartási bejegyzéséről utóbb intézkedés nem történt. Megállapította továbbá a tulajdonhoz való joggal összefüggő visszásság veszélyét is amiatt, hogy a karbantartási munkálatok nem előzik meg a villanyoszlopok közvetlen

környezetében megtelepedett rágcsálók és a gyom elszaporodását, veszélyeztetve ezzel az adott mezőgazdasági kultúrát.

A gazdasági és közlekedési miniszter az országgyűlési biztos javaslatára arról tájékoztatót, hogy a Kormány a VET módosítása keretében javaslatot terjesztett elő a probléma megoldására, és az Országgyűlés elfogadta a villamos energiáról szóló 2001. évi CX. törvény módosításáról szóló 2005. évi LXXIX. törvényt, melynek 61. § (2) és (3) bekezdése 2005. szeptember 1-jét követően lehetővé teszi az 1994. évi XLVII. törvény hatálybalépését megelőzően idegen ingatlanon alapított vezetékjog, illetve használati jog ingatlan-nyilvántartási bejegyzését, a műszaki biztonsági felügyelőség fennmaradási engedélye alapján. A Magyar Energia Hivatal elnöke a szolgáltatók karbantartási tervének kiegészítésére vonatkozó javaslattal nem értett egyet, ezért az ajánlásokra adott válaszok alapján az országgyűlési biztos ismételtén áttekintette az idegen ingatlanok tulajdon-és használati jogának korlátozásáról szóló jogszabályokat. Ezeket összevetve a Ptk-nak a szolgalmi jogra vonatkozó rendelkezésével, korábbi megállapításait kiegészítő jelentésben foglalta össze. Ebben kifejtette, hogy a 2001. évi CX. törvény 69. § (1) bekezdésben meghatározott jogok alapításakor fizetendő egyszeri kártérítés nem zárja ki az elhelyezett vezetékek üzemeltetésével járó károk esetenkénti megtérítését. A Ptk 166. § (2) bekezdésében megállapítja, hogy telki szolgalmat többek között vezetékoszlopok elhelyezése céljára is lehet alapítani. A 169. § (1) bekezdésében arról rendelkezik, hogy a telki szolgalmat gyakorlása során a szolgálommal terhelt ingatlan birtokosának érdekeit kímélve kell eljárni. Ha ezeket a szolgalmi jog jogosultja nem teljesíti, akkor a tulajdonos kártalanítási igényt érvényesíthet.

Továbbra is fenntartotta azt a véleményét, hogy az üzemeltetés körébe tartozó feladat az oszlopok környezetének rágcsálóktól és gyomoktól való mentesítése. Ha a munkát a tulajdonos végzi el, akkor az ezzel kapcsolatos költségeket a szolgáltató a Ptk. 169. § (2) bekezdése alapján köteles megtéríteni. A Ptk. már említett 169. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha a telki szolgalmat gyakorlása valamely berendezés, vagy felszerelés használatával jár, a fenntartás költségei a szolgálom jogosultját és kötelezettjét – ellenkező megállapodás hiányában – olyan arányban terhelik, amilyen arányban a berendezést vagy felszerelést használják. Az Alkotmány 13. § (1) bekezdésében megfogalmazott tulajdonjog védelmét elsősorban a Ptk fejt ki, de erre nézve az ágazati jogszabályoknak is egyértelmű rendelkezéseket kell tartalmazniuk, illetve azok rendelkezéseit az alkotmányos és polgári jogi jogelveknek megfelelően kell értelmezni.

Javasolta a gazdasági és közlekedési miniszternek a VET, és az annak alapján kiadott jogszabályok módosítását. A miniszter az ajánlást nem fogadta el, az országgyűlési biztos azonban azt fenntartotta.

Ugyancsak az állampolgárok nagyobb csoportját érintette az összetett OBH 1036/2005. számú ügy, melyben a panaszosok a lakóterületükön többeket is érintő problémával fordultak az állampolgári jogok országgyűlési biztosához. Elégedetlenségüket fejezték ki a terület áramszolgáltatásával kapcsolatban is. Kifogásolták többek között, hogy az E.ON Észak-dunántúli Áramszolgáltató

Részvénytársaság Tatabányai Régiója magukra hagyta Tatabánya ún. VI-os telepén élő 700-800 embert, és sorsukkal sem megfelelően foglalkozik.

Az alkotmányos együttműködés, illetve az együttműködő alkotmányosság jó példája, hogy az állampolgári jogok országgyűlési biztosa, a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség, a Gazdasági Versenyhivatal és a Magyar Energia Hivatal közös nyilatkozatot adott ki 2005 augusztusában, melyben, áttekintve a hozzájuk érkezett panaszokat, több fontos megállapítást tettek. Felhívták a figyelmet arra, hogy az utóbbi időben az elosztó/szolgáltató vállalkozások nagymértékű díjemeléseket hajtottak végre olyan, csak az elosztó/szolgáltató által elvégezhető beavatkozások esetében, mely beavatkozások elvégzésének szükségessége a fogyasztó kérésén alapul, vagy a fogyasztó magatartása miatt merül fel. A beavatkozások után elkészített számlák sok esetben olyan elemeket tartalmaztak, amelyeket a fogyasztó nem tudott beazonosítani, az elosztók/szolgáltatók pedig kérésre sem adtak elegendő mértékű magyarázatot. Az előzetes tájékoztatások jelentős számú esetben nem voltak kielégítőek. Néhány társaság a jogszabályokat a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 207.§ (2) bekezdésébe ütközően, vagyis nem a fogyasztó számára legkedvezőbb módon értelmezi. Ennek következtében sok esetben felborul a szolgáltatás–ellenőrzés egyensúlya. Tekintettel arra, hogy ezen tevékenységek végzésére az elosztók/szolgáltatók ill. megbízottaik jogi és természetes monopóliummal rendelkeznek, minek következtében a klasszikus értelemben vett verseny nem alakulhat ki ezen a téren, a nyilatkozatot kiadók megállapodtak abban, hogy jelzett ügyekben eddig folytatott tevékenységüket még hatékonyabbá teszik, tapasztalataikat rendszeresen egyeztetik, és szükség esetén élnek

azzal a lehetőséggel, hogy jogszabály megváltoztatását kezdeményezzék a kifogásolt magatartások megszüntetése érdekében. Egyúttal felszólították az érintett társaságokat, hogy változtassanak eddigi magatartásukon, és fogyasztói szolgáltatási tevékenységük árait önkéntesen korlátozzák a társadalom számára elfogadható mértékűre.

A nyilatkozat szerint a fogyasztókat a lehető legszélesebb körben tájékoztatni kell arról, hogy az elosztókkal/szolgáltatókkal való kapcsolatuk során kötelezettségeik is vannak. Ennek keretében éppúgy kötelesek a számlákat kifizetni, mint eleget tenni az általános együttműködés követelményeinek. A fizetési kötelezettségeiket megfelelően teljesítő fogyasztók, továbbá a közüzemi ellátás biztonságához és színvonalához fűződő közérdek védelme úgy kívánja, hogy az elfogyasztott villamos energia díját az fizesse meg, aki a szolgáltatást igénybe vette. Valamennyi fogyasztónak meg kell értenie, hogy a Hivatalok egyikének sincs arra hatásköre, hogy szociális vagy bármely más indokok alapján elengedje vagy csökkentse a tartozás mértékét. A szolgáltatás ellenértékének meg nem fizetése következtében végrehajtott kikapcsolás (szolgáltatás-felfüggesztés) – amennyiben a jogszabályi feltételek teljesülnek – nem tekinthető az elosztók/szolgáltatók erőfölénnyel való visszaélésének.

Összességében megállapítható, hogy az ismertetett különleges jellegű, az állampolgárokat nagyobb számban érintő ügyeken kívül ebben a beszámolási időszakban is a tipikusnak mondható panaszok érkeztek többségében az állampolgári jogok országgyűlési biztosához. Az ismertetett nyilatkozat közzétételére a fogyasztóvédelem területén érintett állami szervek szorosabb együttműködésének újabb lépcsőfokát jelenti, melynek célja a fogyasztók jogainak minél hatékonyabb védelme.

1.16.2.

Tanyavillamosítás

A 2004–2005. évben benyújtott tanyavillamosítással kapcsolatos panaszok alapján az országgyűlési biztos 2005-ben utóvizsgálatot indított. A panaszosok továbbra is azt sérelmezték, hogy a probléma megoldását segítő pályázatok az önkormányzatok számára szűkös anyagi helyzetük miatt, vagy mert a pályázati források kimerültek, nem érhetőek el. A tanyán élők pedig változatlanul nem tudják megfizetni a közvetlen vezetékek kiépítési költségének a 70%-át.

A tapasztalatok alapján felmerült a kérdés, hogy eredményesek-e a tanyavillamosítást segítő támogatási rendszer és ahhoz kapcsolódó pályázatok. Megfelelnek-e a vidékfejlesztési törekvéseknek a villamos energiáról szóló törvény, és az ehhez kapcsolódó rendeletek. Kellően tisztázott-e a szolgáltató ellátási kötelezettségének tartalma, ezen belül is a hálózatfejlesztési kötelezettsége. Indokolt-e továbbra is fenntartani a fogyasztó és a szolgáltató költségviselésének 70–30%-os arányát.

A vizsgálat során az országgyűlési biztos megkereste a gazdasági és közlekedési minisztert, aki válaszában kifejtette, hogy a minisztérium a villamosenergia-ellátás általános szabályozásával foglalkozik, melynek speciális területe a tanyasi ellátást is érintő fogyasztó által létesített közvetlen vezeték. Bármely fogyasztó által létesítendő vezetékre azonos szabályozás vonatkozik. Ha egy tanyán élő fogyasztó saját ellátására kíván hálózati kapcsolatot létesíteni, rá is ez az általános szabályozás érvényes. Álláspontja szerint az általános szabályoktól támogatások révén lehet eltérni. A támogatások kérdésében a Magyar Terület és Regionális Fejlesztési Hivatal, az Országos Területfejlesztési Hivatal, az ifjúsági, családügyi, szociális és esélyegyenlőségi tárca, illetve az önkormányzatok támogatásában a Belügyminisztérium rendelkezik hatáskörrel. Az általa irányított tárca ehhez legfeljebb szakmai segítséget nyújthat.

Tájékoztatót arról is, hogy a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkárának vezetésével vizsgálat indult a tanyasi területek helyzetének rendezése érdekében. A regionális fejlesztésért és felzárkóztatásért felelős tárca nélküli miniszter arról adott tájékoztatást, hogy az elektromos árammal ellátatlan tanyák fejlesztésével kapcsolatos kormányzati feladatok koordinálását az Országos Területfejlesztési Hivatal (OTH) végzi. 2005 tavaszán a tanyavilág helyzete feltárássra került – a legkritikusabb Duna–Tisza-közi Homokhátságban – az érintett 104 önkormányzat bevonásával. A feltárással egyértelművé vált, hogy az energia-

ellátási gondokon túlmenően igen sok ágazati szinten megoldandó feladat van, mely a tanyavilág jövőbeni fejlesztési céljának tisztázását követően pontosítható. Elkészült a térség energetikai hálózatfejlesztési terve is.

Az OTH tanyavillamosítási programról szóló beszámolójában a tervezett feladatok között szerepel 2006. júniusi határidővel egy kormányelőterjesztés benyújtása a tanyavilág rehabilitációjával, fejlesztésével kapcsolatos EU Nagyprojekt jóváhagyása, illetve az önrész állami átvállalásának jóváhagyása céljából. Az országgyűlési biztos a tájékoztatást elfogadta, és kérte a regionális fejlesztésért és felzárkóztatásért felelős tárca nélküli minisztert, hogy a tervezett intézkedések, illetve a 2006 júniusában benyújtandó kormány előterjesztés eredményéről is adjon tájékoztatást. A megkezdett utóvizsgálat irányait ennek ismeretében tervezzük módosítani.

1.16.3.

Gázszolgáltatók

2005-ben, a korábbi évekhez hasonlóan, változatlanul széles körben érkeztek panaszok a gázszolgáltatók tevékenységével összefüggésben. A legtöbb panasz a Fővárosi Gázművek Rt., a Tiszántúli Gázművek Rt, valamint a Délalföldi Gázszolgáltató Rt. tevékenységét (eljárását) érintette.

A beadványok (számlavita, a díjhátralék miatti szolgáltatás megszüntetése, a szabálytalan gázvételezés következményei) többsége jellemzően a kifogásolt eljárás olyan stádiumában érkezik, amikor az országgyűlési biztosnak a jogorvoslati lehetőség kimerítésének hiánya miatt még nincs lehetősége a fellépésre. Ezekben az esetekben a vizsgálatra a panasz áttételével a Magyar Energia Hivatalt (MEH) kértük fel.

A tárgydőszakban is felmerült az alapidj jogszerűségének kérdése, amelyet az országgyűlési biztos korábban már több szolgáltató vonatkozásában is vizsgált, de kiemelkedő jelentősége volt annak a vizsgálati megállapításnak is, amely szerint, ha a MEH az általa vizsgált fogyasztói panaszok során nem az Áe. alapján jár el, és eljárását alakszerű határozat helyett, levéllel zárja, elvonja az állampolgár fellebbezési jogát, és ezzel sérti a jogorvoslati és a tisztességes eljáráshoz fűződő jogot (OBH 1163/2004.). A feltárt visszásság jövőbeni megszüntetésére és a vonatkozó jogszabály módosítására irányuló ajánlást a gazdasági és közlekedési miniszter elfogadta.

1.16.4.

Mobiltelefon-szolgáltatók

A beszámolási időszakban összesen hat panasz érkezett a mobil telefonhálózat kiépítéséhez szükséges adótoronyok, átjátszó-tornyok és antennák építésével, telepítésével kapcsolatban. A konkrét panaszokból az országgyűlési biztos által korábban vizsgált, hasonló tárgyú beadványokhoz hasonlóan változatlanul az tűnt ki, hogy az emberek félnek a tornyok, antennák által továbbított (kibocsá-

tott) sugárzástól, továbbá általában nem azok kifogásolják az építmények elhelyezését, akiknek ingatlanán felépítik, hanem a szomszédos ingatlan tulajdonosai, illetőleg a környék lakói.

A lakosság nem tesz különbséget az adótorony építési engedélye és az átjátszáshoz szükséges rádióengedély között. Természetesen építmény nélkül nincs mire felszerelni az átjátszó (továbbító) berendezést, azonban a két engedélyt két hatóság (ma már a létesítési engedélyt az építésügyi, míg a rádióengedélyt a hírközlési hatóság) adja meg.

1.16.5.

Telefonszolgáltatók

A beszámolási időszakban új típusú panaszként jelent meg a közvetítőválasztással összefüggő számlázás. A közvetítőválasztás lehetővé teszi az előfizető számára, hogy eldöntse, telefonbeszélgetéseire melyik távközlési szolgáltatót veszi igénybe. Számlát a helyi és a kiválasztott szolgáltató egyaránt postáz, az egyes hívásokért azonban csak az igénybe vett szolgáltatónak kell fizetni.

Több panaszosunk a díjcsomagokkal kapcsolatos aggályaival fordult a biztosokhoz. A tájékoztatásuk során rendszerint felhívtuk a figyelmüket arra, hogy a 3/2002. (I. 21.) MeHVM rendelet alapján, a szolgáltató jogosult olyan díjakat is képezni, amelyekkel kapcsolatban az egyes távbeszélő-szolgáltatási díjjelemekkel, illetőleg a szolgáltatás igénybevételének egyes feltételeivel összefüggő díjmértékeket egymásra tekintettel határozza meg. Ennek során a szolgáltató több díjcsomagot is képezhet, az pedig üzletpolitikai döntésük, hogy az egyes díjcsomagok sajátosságait, a használatra vonatkozó feltételeket miként határozzák meg. Az előfizető a saját telefonálási szokásaihoz igazodva maga választhatja meg, hogy melyik csomagot veszi igénybe. A szolgáltatók kötelezettsége csak az, hogy megfelelően tájékoztassák az előfizetőket a szolgáltatással kapcsolatos valamennyi lényeges kérdésről, így különösen a fizetendő díjakról és az egyes díjcsomagok jellemzőiről.

Annak ellenére, hogy csupán egyetlen ilyen tárgyú panasz érkezett hozzánk 2005. évben, mégis szükséges jelezni, hogy a vonzó nyereményeket kínáló televíziós vetélkedőkön való részvétel költséges hívásokkal történik. Az újabb és újabb telefonálásra buzdító, a nyeremény nagyságát hangoztató felhívások alkalmasak lehetnek arra, hogy a nézők figyelmen kívül hagyják a hívások díját, és csak utólag, a számla kézhezvételekor szembesülnek azzal.

A beszámolási időszakban átfogó vizsgálatot folytattunk a telefonos betárcsázó hozzáféréseken keresztül történő internet-használat során az ún. betárcsázó programok által indított költséges nemzetközi hívások miatt. Megállapítottuk, hogy a hírközlési hatóság számos intézkedést tett a felhasználók védelme érdekében, mégis hangsúlyoznunk kell, hogy a betárcsázó programok elleni védekezés területén – megelőzendő az internet-használattal összefüggő nagy összegű távbeszélő számlákat – a fogyasztók lehető legszélesebb körű, mindenki számára érthető módon megfogalmazott tájékoztatása szükséges. A biz-

tos álláspontja szerint, az új előfizetőknek a szerződés megkötésekor, míg az internet-hozzáféréssel már rendelkezők részére elektronikus levélben és a számlához mellékelte hírclevelekben kell megfelelő tájékoztatást adni a jelenségről és a védekezés módjáról.

1.16.6. Távfűtés

Változatlanul, a fővárosból és a vidéki városokból egyaránt, számos panasz érkezik a távhőszolgáltatás területéről. Elsősorban a lakóházak fűtésére és meleg vízzel való ellátására szolgáló hőmennyiség elszámolásával és a szolgáltatás magas árával kapcsolatban. A tapasztalatok azt mutatták, hogy a fogyasztók elégedetlenek a költségek elszámolásával, és sérelmezik, hogy a korábban felszerelt melegvízmérő órák adatait a szolgáltató a számla készítésekor nem veszi figyelembe. A szolgáltatás árán belül az alapdíj mértékét kifogásolták. Az országgyűlési biztos ezekben az ügyekben vizsgálatot nem folytatott, mert a 2003. évben tartott átfogó vizsgálat az említett problémákkal foglalkozott (OBH 6208/2001.).

A távhőszolgáltatás területén jelentős előrelépést jelentett, hogy 2005. július 1-jén hatályba lépett a távhőszolgáltatásról szóló 2005. évi XVIII. törvény (továbbiakban: törvény), mely az árképzéssel és az elszámolással kapcsolatban is tartalmaz új szabályokat. A törvény 6. § (2) bekezdésének b.) pontja szerint az önkormányzat képviselő-testülete az ármegállapítás előtt köteles a fogyasztóvédelmi felügyelőségek, továbbá a felhasználói érdekképviseletek véleményét kikérni. A 8. § (1) bekezdésének a.) pontja alapján a területi fogyasztóvédelmi felügyelőségek megvizsgálják a hatósági árakra vonatkozó rendelkezések megtartását, és az ezzel kapcsolatos díjfizetői számlapanaszokat. Az ártörvény módosítása folytán a jövőben a települési önkormányzatoknak a hatósági ár megállapítása előtt ki kell kérniük a gazdasági és közlekedési miniszter véleményét is.

Az önálló fogyasztói hőközpontok, hőfogadó állomások kiépítésével kapcsolatos szabályok szerint, ha a szolgáltatói hőközpontban mért távhőmennyiségből az egyes ellátott épületekre jutó hőmennyiség műszaki okokból nem határozható meg, és annak mennyisége épületenként nem szabályozható, a távhőszolgáltató az önkormányzat rendeletében meghatározott határidőig, de legkésőbb a törvény hatálybalépését követő 5 éven belül köteles felhasználói (fogyasztói) hőközpontok létesítésével és mérők beépítésével a hőmennyiségmérés feltételeit biztosítani. Az önálló fogyasztói hőközpontok kiépítése segíti a közösségekben belül történő költségfelosztást.

A törvény végrehajtási rendeletének egyik mellékleteként közzétett Távhőszolgáltatási Közüzemi Szabályzat rendezi a felhasználó (díjfizető) és a szolgáltató közötti jogviszonyt, és a mérés szerinti elszámolás rendjét. A törvény és a kormányrendelet alapján a települési önkormányzatoknak is felül kell vizsgálniuk saját rendeleteiket. A fővárosban, ahonnan a panaszok túlnyomó többsége érkezett, ez már megtörtént, 2006. január elsején hatályba léptek a közgyűlés – távfűtés-szolgáltatással kapcsolatos – új rendeletei.

A távhőszolgáltató eljárása miatt benyújtott panasz kapcsán az országgyűlési biztos egy esetben folytatott vizsgálatot. A panaszos azt sérelmezte, hogy a szolgáltató annak ellenére felszámolta a szolgáltatás díját, hogy ő a távfűtés rendszeréről levált, és önálló fűtést valósított meg. A szolgáltató követelésének a bíróság is helyt adott azzal az indokkal, hogy a távfűtés kikapcsolására vonatkozóan megállapodás nem jött létre a szolgáltató és a fogyasztó között.

Az ítélet indokolásában foglaltak szerint a szolgáltató az igényét az önkormányzat rendeletére alapozta, mely szerint a kikapcsolás nem érinti az alapdíj fizetési kötelezettséget.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a távhőszolgáltatásról szóló törvény végrehajtására kiadott 129/1991. (X. 15.) Korm.rendelet nem tartalmaz ilyen rendelkezést, ezt a szabályt az önkormányzat foglalta rendeletbe. Az önkormányzat rendelete nem lehet ellentétes a távfűtési törvénnyel és végrehajtási rendeletével.

Bármilyen szintű is a jogszabály, meg kell felelnie az alkotmányos jogelveknek, és a polgári törvénykönyv általános szabályainak, a panaszolt esetben az önkormányzat rendeletének figyelemmel kell lennie a szolgáltatás–ellenszolgáltatás arányosságának követelményére (Ptk. 201–202. §-a) is. Az országgyűlési biztos javaslatát – az önkormányzati rendeletnek a hatályos jogszabályokkal való összhang megteremtésére – a polgármester elfogadta (OBH 3953/2004.).

1.16.7.

Temetkezés

Jelen beszámolási időszakban a temetkezésekkel, és ezzel összefüggésben a kegyeleti jogokkal kapcsolatban tett panaszbeadványok jellegükben eltérnek a tavalyi évi esetektől, és azonos arculatot mutattak a 2003. év panaszaival. A 2004. évre leginkább jellemző (az egészségügyi intézményekben való halottkezeléssel, az elhunytak tárolásával, illetve az egészségügyi intézmény területén végezhető temetkezési szolgáltatással kapcsolatos) panaszokkal ellentétben a 2005. évben leggyakrabban a temetőfenntartó önkormányzatok, illetve a temető üzemeltetőinek eljárásával és a kegyeleti jogok ebből fakadó sérelmével kapcsolatos panaszok érkeztek az országgyűlési biztoshoz.

E beadványok alapján indult vizsgálataik során – egyebek mellett – súlyosan jogsértőnek találta az általános biztos azt, amikor az önkormányzat megállapodás nélkül látta el a fenntartói feladatait egy olyan temetőben, amelyre nem terjedt ki helyi temetkezési rendeletének a hatálya. Hasonlóképpen visszásnak értékelte azt is, hogy a korábban már betelt és használaton kívüli temető hivatalos lezárásáról nem rendelkezett a képviselő-testület (OBH 4763/2004.).

Több alkalommal is az önkormányzatok mulasztását állapította meg a biztos azokban az esetekben, amikor azok a közigazgatási hivatalok törvényességi észrevételeiben foglaltaknak nem tettek eleget (OBH 4763/2004., OBH 5625/2004.), és nem egyszer az állampolgárokkal való együttműködés hiányát is kénytelen volt jelentésben megállapítani (OBH 3706/2004.).

Az általános biztos a hozzátartozók jogainak védelmében adta közre állásfoglalását egy másik ügy (OBH 1990/2004.) kapcsán, amelyben azt a törvényi szabályozást kifogásolta, amelyik nem biztosította az elhunyt hozzátartozójának a részvétel lehetőségét az elhunyt – nem közegészségügyi okból történő – exhumálását megelőző eljárásban.

A biztos temetkezési tevékenységgel kapcsolatos munkájának egy külön területét adta a temetkezési szolgáltatás szakmai kérdéseinek vizsgálata. E tevékenysége lényegét tekintve eltér a temetkezési ügyek kegyeleti jogot érintő aspektusainak vizsgálatától, és a temetkezési szolgáltatókra vonatkozó joganyag és az ezzel kapcsolatos eljárások problematikus kérdéseit szakmai, technikai szempontból vizsgálta. Megállapította, hogy a szakma végzéséhez szükséges újabb képzési feltételek bevezetéséről rendelkező szabályozás, amennyiben korlátot állít a jogalanyok egy csoportjának (a falusi sírásóknak) a foglalkozásban maradáshoz, a munkához és foglalkozás szabad megválasztásához való joggal összefüggésben visszás helyzetet idéz elő (OBH 1001/2005).

1.17.

Külföldiek ügyei

1.17.1.

Állampolgársági ügyek

Az országgyűlési biztosok által a beszámolási időszakban vizsgált állampolgársági ügyek túlnyomó többsége a magyar állampolgárság megszerzése iránti (a továbbiakban: honosítási) kérelmek elbírálását érintette. Több panaszos a honosítási kérelme soron kívüli elbírálása érdekében történő közbenjáráshoz kérte az országgyűlési biztosok segítségét. Tekintettel arra, hogy az országgyűlési biztosoknak nincs hatáskörük arra, hogy valamely ügy intézésébe beavatkozzanak, azt az ügyintézési határidő letelte előtt sürgessék, ezeket a panaszokat hatáskör hiányában elutasították (OBH 3928/2005., OBH 4129/2005., OBH 4545/2005., OBH 5147/2005.).

Az országgyűlési biztos általános helyettese hatáskör hiányában utasította el annak a Magyarországon élő, katolikus lelképásztorként szolgálatot teljesítő nigériai állampolgárnak a panaszát is, aki azt sérelmezte, hogy magyar felmenők hiányában, továbbá a hivatásával összefüggő nőtlenégi fogadalma következtében a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény (a továbbiakban: Áptv.) 4. § (2) bekezdésében felsorolt, a honosítás kedvezményes feltételeinek – önhibáján kívül – nem tud eleget tenni. Az említett okból, továbbá a szülőhazája, valamint Magyarország közötti kapcsolatok elmélyítése érdekében végzett eddigi, illetve jövőbeni tevékenysége előmozdítása céljából a panaszos azt szeretne volna elérni, hogy – az országgyűlési biztosok közbenjárására – őt a köztársasági elnök az Áptv. 4. § (7) bekezdése alapján, kivételes eljárásban oly módon honosítsa, hogy az Áptv. 4. § (1) bekezdésének a) pont-

jában előírt nyolcévi várakozási időtől tekintsen el. Levelében az országgyűlési biztos általános helyettese tájékoztatta a panaszost arról, hogy az Áptv. 4. § (7) bekezdésében szabályozott „kivételes” eljárásban történő honosítás a gyakorlatban úgy történik, hogy a külföldi által végzett tevékenységgel érintett ágazati miniszter jogosult a belügyminiszternél kezdeményezni, hogy az adott személy honosítását soron kívül javasolja a köztársasági elnöknek. Amennyiben a panaszos az említett módon szeretne magyar állampolgárságot szerezni, legfőbb hazai egyházi eljárójától, a Magyar Katolikus Egyház fejétől kell kérnie, hogy a kormány egyházi kapcsolatokért felelős miniszterének közbenjárását kezdeményezze annak érdekében, hogy kérelmét a belügyminiszter soron kívül bírálja el és terjessze a köztársasági elnök elé. A Magyar Katolikus Egyház feje hivatott azon körülmények feltárására is, amelyek alapján a Magyar Köztársaság érdeke, hogy a panaszost soron kívül a magyar állampolgárok sorába fogadja (OBH 2440/2005.).

Olyan panaszosokkal is találkoztunk, akik a honosítási kérelmük elutasítása miatt fordultak az országgyűlési biztosokhoz. Őket az országgyűlési biztos általános helyettese arról tájékoztatta, hogy kérelmük ismételt előterjesztését megelőzően milyen teendők vannak annak érdekében, hogy a következő alkalommal azt a Belügyminisztérium már támogató javaslattal terjessze a köztársasági elnök elé (OBH 2152/2005., OBH 6617/2005.).

Egy román állampolgár panaszos azért fordult az országgyűlési biztoshoz, mert egy román állampolgárral történt házasságkötését követően, a magyar állampolgárságát – az 1980. évi 2. törvényerejű rendelettel kihirdetett a kettős állampolgárság eseteinek megoldásáról és megelőzéséről szóló magyar–román egyezmény alapján – 1990-ben elvesztette. A panaszos sérelmezte, hogy az elvesztett állampolgárságát miért nem kaphatja vissza. Az országgyűlési biztos tájékoztatta a panaszost arról, hogy bár az említett törvényerejű rendeletet az 1992. évi VII. törvény 1992. március 4-étől hatályon kívül helyezte, a magyar állampolgárság megszerzését visszahonosítás útján kezdeményezheti. Visszahonosítási kérelme benyújtását megelőzően a panaszosnak előbb tartózkodási célú vízumot, illetve tartózkodási engedélyt, majd letelepedési engedélyt kell kérnie. A panaszos magyarországi lakóhely, illetve a megélhetéséhez szükséges jövedelem birtokában – letelepedett külföldiként – visszahonosítási kérelmet terjeszthet elő. A panaszos a vízumkérelme előterjesztésének módjáról, az ezzel kapcsolatos teendőiről a Magyar Köztársaság Kolozsvári Főkonzulátusán érdeklődhet (OBH 1886/2005.).

A Magyarországon tartózkodó külföldiek körében változatlanul tartja magát az a hiedelem, hogy az ország területén született gyermek – szülei állampolgárságától függetlenül – automatikusan magyar állampolgárságot szerez. Két, Magyarországon letelepedett ukrán állampolgár azért fordult az országgyűlési biztosokhoz, mert a 2004. augusztus 18-án, Budapesten született gyermekük születési anyakönyvi kivonatába az anyakönyvvezető azt írta, hogy az állampolgársága „ismeretlen”. A panaszosok sérelmezték, hogy mindannyian Magyarországon élnek, és a jövőben a szülők is magyar állampolgárságot kívánnak

szerezni, így véleményük szerint gyermekük jogosult a magyar állampolgárságra. Válaszában az országgyűlési biztos általános helyettese tájékoztatta a panaszosokat, hogy Áptv. 3. § (1) bekezdése értelmében a magyar állampolgár gyermeke születésénél fogva magyar állampolgárrá válik. Az említett jogszabályi rendelkezés egyrészt azt jelenti, hogy a magyar állampolgár gyermeke születési helyétől függetlenül megszerzi a magyar állampolgárságot, másrészt a külföldi állampolgár gyermeke akkor sem szerez magyar állampolgárságot, ha a Magyar Köztársaság területén születik. Az Áptv. 11. § (1) bekezdése alapján a magyar hatóság kizárólag azt jogosult megállapítani, hogy egy személy magyar állampolgár-e vagy sem. Amennyiben a gyermek születését regisztráló anyakönyvvezető megállapítja, hogy a szülők egyike sem magyar állampolgár, mindössze annyit írhat a születési anyakönyvbe, illetve az annak tartalmát igazoló születési anyakönyvi kivonatba, hogy a gyermek állampolgársága ismeretlen. Annak megállapítására, hogy a gyermek mely ország állampolgára, kizárólag azon állam jogosult, amely őt – a saját jogszabályai alapján – állampolgárként elismeri. Ebben az esetben az illetékes ukrán hatóságnak kellett döntenie arról, hogy a gyermek ukrán állampolgár-e. A gyermek – szüleihez hasonlóan – kizárólag a honosítási eljárásban szerezhethet magyar állampolgárságot. Családként, a panaszosok és gyermekük a honosítási kérelmüket – az Áptv. 15. § (4) bekezdése alapján – a lakóhelyük szerint illetékes önkormányzat anyakönyvvezetőjénél közösen is előterjeszthetik (OBH 1125/2005.).

Az állampolgársági panaszok sajátos csoportját jelentik azok az ügyek, amikor a magyar állampolgárságú szülők, egy külföldi állampolgártól született kis-korú gyermekük családi jogállásának, illetve magyar állampolgárságának rendezése érdekében kérik az országgyűlési biztosok segítségét. Így történt annak a magyar állampolgárnak az esetében is, aki középső gyermeke ügyében fordult az állampolgári jogok országgyűlési biztosához. Megismerkedésük időpontjában a panaszos román állampolgár felesége egy román állampolgárságú férfi felesége volt, akit bűncselekmény elkövetése miatt kiutasítottak Magyarországról. Tekintettel arra, hogy első gyermekük születésekor a feleség korábbi házassága még fennállt, az újszülöttet az akkori férj családi nevére anyakönyvezték, tehát román állampolgár lett. Időközben a házasságot egy román bíróság felbontotta, és a szülők az első férjjel szemben fennálló apasági vélelmet megdöntötték. Az apasági vélelem megdöntését követően a panaszos a gyermeket a sajátjaként elismerte, vagyis legidősebb gyermeke már az ő családi nevét viselte, és magyar állampolgár volt. A bontóper idején a feleség ismét gyermeket várt, azonban a román törvények értelmében a méhmagzat tekintetében fennálló apasági vélelmet nem lehetett megdönteni. Annak ellenére, hogy a panaszos a második gyermeket is a magáénak vallotta, születésekor őt is az elvált férj családi nevére anyakönyvezték, vagyis ő is román állampolgár lett. A házasság felbontását követően a panaszos a gyermekei anyját feleségül vette, így a harmadik gyermeket már születésekor az ő családi nevére, magyar állampolgárként anyakönyvezték. Beadványában a panaszos azt sérelmezte, hogy bár a középső gyermeket is a sajátjának tekinti, ő mégis az előző férj családi

nevét viseli. Levelében az országgyűlési biztos általános helyettese tájékoztatta a panaszost, hogy a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (Csjt.) alapján a gyermek apjának azt a férfit kell tekinteni, „akivel az anya a fogamzási idő kezdetétől a gyermek születéséig eltelt idő vagy annak legalább egy része alatt házassági kötelékben állott”. „A vélelmezett fogamzási idő a gyermek születésének napjától visszafelé számított száznyolcvankettedik és háromszázadik nap között eltelt idő, mind a két határnap hozzászámításával [Csjt. 35. § (1)–(2)]. Amennyiben az anya a gyermeke születésének időpontjában férjnél van, akkor is a férjét kell a gyermek apjának tekinteni, ha a házastársak már nem élnek együtt. Miután a panaszos felesége az első gyermek születésekor férjezett volt, a születési anyakönyvbe – apaként – a férje nevét és adatait kellett bejegyezni. A korábbi férjjel szemben fennálló apasági vélelem megdöntését követően nem volt akadálya annak, hogy a panaszos a gyermeket sajátjának elismerje. Bár a panaszos beadványában sem az anya első házassága felbontásának, sem a második gyermek születésének pontos időpontját nem jelölte meg, azonban egyértelmű, hogy az anya a válás időpontjában ismét állapotos volt. Miután az anya a fogamzási idő kezdetétől a gyermek születéséig – tehát a gyermek születésének napjától visszafelé számított száznyolcvankettedik és háromszázadik nap – között eltelt idő vagy annak legalább egy része alatt házassági kötelékben állott, vagyis a korábbi házasságának felbontása az említett határnapok közötti időszakra esett, a Csjt. értelmében annak ellenére is az akkori férjét kellett a gyermek apjának tekinteni, hogy a házasságot még gyermek születése előtt felbontották. Az Áptv. 3. § (1) bekezdése alapján a magyar állampolgár gyermeke születésénél fogva magyar állampolgárrá válik. Tekintettel arra, hogy a panaszos középső gyermekének születési anyakönyvi kivonatában mindkét szülőként román állampolgár van bejegyezve, nem szerzett magyar állampolgárságot. Az említett okból egyrészt a gyermek magyarországi születését Romániában is anyakönyveztetni kell, másrészt – édesanyjához hasonlóan – ő is csak egy román úti okmány birtokában és a magyar idegenrendészeti hatóság tudtával és engedélyével tartózkodhat a Magyar Köztársaság területén. Ahhoz, hogy a panaszos a középső gyermeket is a sajátjaként elismerhesse – születése romániai anyakönyvezését követően –, az anyának az apaság vélelmének megdöntésére irányuló pert kell indítania a volt férje ellen. Amennyiben mind az anya, mind a volt férj Magyarországon laknak – azaz mindketten bevándorolt vagy letelepedett külföldiként élnek az országban –, a perben magyar bíróság is eljárhat. Ha azonban a volt férj lakóhelye nem Magyarországon van, őt az anyának az illetékes román bíróság előtt kell perelnie. A Csjt. 37. § (2) bekezdésének a) pontja értelmében teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatot csak abban az esetben lehet tenni, ha a törvény értelmében – Csjt. 35. § (1)–(2) bekezdése – nem kell más férfit a gyermek apjának tekinteni. Az említett okból a panaszosnak majd csak azt követően lesz lehetősége arra, hogy a középső gyermeket is a sajátjaként elismerje, ha a bíróság megállapította, hogy ő sem a volt férjtől származik. A gyermek a teljes

hatályú apai elismerő nyilatkozatát követően – az édesapja után –, ő is magyar állampolgár lesz (OBH 1753/2005.).

Hasonló volt a helyzet abban az esetben is, amelyben egy magyar állampolgár a férjzett, román állampolgárságú, azonban a férjétől több éve különélő élettársától származó két kiskorú gyermeke családi jogállásának, illetve magyar állampolgárságának rendezése érdekében kérte az országgyűlési biztosok segítségét (OBH 1732/2005.).

A beszámolási időszakban egyetlen olyan esettel találkoztunk, amikor egy Kanadában élő, többes állampolgárságú személy azért fordult az országgyűlési biztosához, mert az új magyar útlevél kiállításához a magyar állampolgárságát igazolnia kellett. A külföldre utazásról szóló 1998. évi XII. törvény 5. § (1) bekezdése értelmében úti okmányra – ha törvény vagy nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik – a magyar állampolgárok jogosultak. Az Áptv. 10. §-e szerint a magyar állampolgárság érvényes személyi igazolvánnyal, érvényes magyar útlevéllel vagy állampolgársági bizonyítvánnyal igazolható. A vizsgálat adatai szerint a panaszos – érvényes okmányként – mindössze egy kanadai útlevélet tudott felmutatni, és sem érvényes személyi igazolvánnyal, sem érvényes magyar útlevéllel nem rendelkezett, így az új úti okmány kiállításához az eljáró hatóságnak a magyar állampolgárságának fennállását vizsgálni kellett. Azt követően, hogy az állampolgársági bizonyítvány felmutatásával a panaszos a magyar állampolgárságát az Áptv. 10. §-ban előírt módon igazolta, a magyar úti okmány kiállításának sem volt jogi akadálya, amit időközben átvett. Miután a panaszos magyar állampolgársága fennállásának vizsgálata kapcsán az országgyűlési biztos általános helyettese alkotmányos visszasságra utaló körülményt nem észlelt, az eljárást országgyűlési biztosok intézkedés nélkül megszüntette (OBH 5435/2005.).

1.17.2.

Idegenrendészeti és menekült-ügyek

A beszámolási időszakban a külföldiek magyarországi beutazásával, illetve tartózkodásával kapcsolatos panaszok túlnyomó többsége olyan magyar állampolgároktól érkezett, akik külföldi állampolgárságú családtagjaik ügyében fordultak az állampolgári jogok országgyűlési biztosához, illetve általános helyetteséhez. Hatáskör hiányában nem járhattak el az országgyűlési biztosok azokban az ügyekben, amikor a külföldit – bűncselekmény elkövetése miatt – a bíróság utasította ki a Magyar Köztársaság területéről. Ezekben az ügyekben mindössze arról tájékoztathatták a panaszosokat, hogy a kiutasítás hatálya alatt álló külföldinek a Magyar Köztársaság területét el kell hagynia, számára az ítéletben megjelölt időtartam alatt sem vízum, sem tartózkodási engedély nem adható (OBH 2656/2005., OBH 2995/2005.).

Az korábbi évekhez hasonlóan, az országgyűlési biztosok 2005-ben is számos, a külföldiek család egyesítési célú magyarországi tartózkodásával kapcsolatos ügyben jártak el. Ezekben az ügyekben a család védelmén túl, az ál-

lampolgári jogok országgyűlési biztosa és általános helyettese kiemelt figyelmet fordítottak a gyermekek, illetve a gyermeki jogok védelmére (OBH 2248/2005.).

Az országgyűlési biztosokhoz érkező beadványok egy része azt mutatja, hogy a hatályos idegenrendészeti szabályozás bonyolult, a különféle célú beutazási és tartózkodási engedélyek intézésének módja az átlagpolgár számára szinte áttekinthetetlen. Az említett okból több olyan magyar állampolgár fordult az országgyűlési biztosokhoz, aki a külföldi állampolgárságú házastársa, illetve annak korábbi kapcsolatából származó kiskorú gyermekének jogszerű magyarországi tartózkodása rendezéséhez szükséges ügyintézéséről kért tájékoztatást (OBH 1336/2005., OBH 2195/2005., OBH 2515/2005., OBH 4644/2005.).

A külföldiek letelepedése, illetve huzamos magyarországi tartózkodása nem csak idegenrendészeti, hanem számos magánjogi természetű probléma forrása. A beszámolási időszakban a házasságkötéssel összefüggő névviselési problémák voltak azok, amelyek kapcsán az országgyűlési biztos, illetve általános helyettese a leggyakrabban vizsgálódtak (OBH 2258/2005.).

A beszámolási időszakban számos olyan beadvány is vizsgáltunk, amelyekben a panaszosok a magyar nemzetiségű, külföldi állampolgárságú házastársuk, illetve más hozzátartozóik családi nevének írásmódját sérelmezték (OBH 2005/2005., OBH 2258/2005., OBH 4319/2005.).

1.17.3.

Konzuli ügyek

Az Alkotmány 69. § (3) bekezdése értelmében minden magyar állampolgár jogosult arra, hogy törvényes külföldi tartózkodásának ideje alatt a Magyar Köztársaság védelmét élvezze. A beszámolási időszakban a külföldön tartózkodó magyar állampolgároktól az országgyűlési biztosokhoz érkezett beadványok egyik csoportját azok az ügyek képezték, amikor a panaszosok a külföldi munkaadójuk, illetve a velük kapcsolatban álló munkaközvetítők eljárását kifogásolták. Egy panaszos például azért fordult az állampolgári jogok országgyűlési biztosához, mert az a brit család, akiknél Londonban „au pair”-ként dolgozott, egyik napról a másikra összecsomagolta a holmiját és őt minden magyarázat nélkül, szó szerint az utcára rakta. A panaszos a munkaközvetítő ügynökségtől tudta meg, hogy egykori munkaadói olyan, egyébként alaptalan vádakkal – például kábítószerfogyasztás – illették, amelyek a munkavállalói referencia anyagába is bekerültek, így Londonban az említett munkakörben azóta nem talál munkát. Az Obtv. hatásköri rendelkezéseire figyelemmel az országgyűlési biztosok kizárólag a Magyar Köztársaság hatóságai működésének alkotmányosságát vizsgálhatják, így sem a magyar, sem a külföldi állampolgárságú magánszemélyek, munkáltatók, illetve munkaközvetítők tevékenységével nem foglalkozhatnak. Az említett okból az országgyűlési biztos általános helyettese az eljárást megszüntette (OBH 3929/2005.).

A korábbi évekhez hasonlóan, a beszámolási időszakban is volt olyan eset, amikor az állampolgárok a velük kapcsolatban álló állami szervekkel kapcsola-

tos kommunikációs nehézségeik miatt fordulnak az országgyűlési biztosokhoz. Ezekben az esetekben, az országgyűlési biztosok tevékenysége a mediációra korlátozódott. Így történt abban az ügyben is, amikor egy idős korú panaszos azt sérelmezte, hogy a leánya megölése miatt a Németországi Szövetségi Köztársaságban szabadságvesztés büntetését töltő, magyar állampolgárságú veje szabadulása kapcsán feltett kérdéseire a Külügyminisztériumtól érthetetlen válaszokat kapott. A Külügyminisztérium Konzuli és Igazságügyi Együtműködési Főosztálya által rendelkezésünkre bocsátott iratok szerint a félreértés oka az volt, hogy miután a panaszos a kitoloncolás – mint jogi fogalom – jelentését nem ismerte, a Konzuli és Igazságügyi Együtműködési Főosztály értesítését úgy értelmezte, hogy veje a szabadságvesztés büntetésének hátralévő részét egy magyarországi büntetés-végrehajtási intézetben fogja letölteni, ezért kérte, hogy veje majdani magyarországi lakcímét, illetve tartózkodási helyét tudassák (OBH 5356/2004.).

A Magyar Köztársaság a külföldön tartózkodó magyar állampolgárok jogvédelmét a fogadó állam jogrendszerét tiszteletben tartva, a Külügyminisztérium Konzuli Szolgálatán keresztül látja el. A beszámolási időszakban az országgyűlési biztosok olyan ügyeket is vizsgáltak, amikor a panaszosok valamelyik magyar külképviselet eljárását, illetve annak elhúzódását kifogásolták. Ezekben az esetekben a vizsgálat során többnyire arra a megállapításra jutunk, hogy a panaszosok által megjelölt kellemetlenségekért nem a konzuli szolgálat, hanem az utazási iroda vagy a személyszállítást végző cég, esetleg valamely külföldi hatóság a felelős (OBH 4814/2004.).

1.18.

Lakhatással kapcsolatos ügyek

Az országgyűlési biztos 2005-ben a lakhatási problémákat érintő panaszok közül a kérdés teljes körű vizsgálatán belül a panaszosok egyik speciális csoportjára különös figyelmet fordított. A lakáshoz jutás állami támogatásával kapcsolatos állampolgári jelzéseket, kérdéseket, panaszokat átfogó vizsgálat keretében elemezte.

Az országgyűlési biztosok az elmúlt évtizedben számos vizsgálatot végeztek a lakáshoz jutás, lakásmegtartás kérdésében, és a vizsgálataik eredményeként megállapított visszasságok rendezése érdekében többször éltek jogszabálymódosítási javaslattal. Az Alkotmány nem nevesíti hajlékhoz való jogot, ezért az országgyűlési biztosok 1997-ben az Alkotmánybíróságtól kérték a szociális biztonságához való jog értelmezését. Mint közismert, az Alkotmánybíróság a 42/2000. (XI. 8.) AB határozatában kimondta, hogy az állam csupán a hajléktalan-ellátás biztosítására köteles, minden további állami szerepvállalás politikai döntés kérdése. Az állam tehát nagy szabadsággal rendelkezik annak megítélésében, hogy a lakáshoz jutás támogatásának milyen eszközeivel él, és ezek az eszkö-

zők milyen mértékben szolgálják a népesedéspolitikát, a szociálpolitika, illetve a gazdaságpolitika céljait.

Az Alkotmánybíróság a 26/1993. (IV. 29) AB határozatában leszögezte, hogy „a célszerűség hiánya a szabályozásban, illetve a rossz vagy igazságtalan jogi szabályozás önmagában nem alkotmányossági kérdés, így az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre e kérdések érdemi vizsgálatára. Célszerűségi vagy igazságossági problémák önmagukban a törvényalkotó politikai felelősségének kérdésköréhez tartoznak.” Az Alkotmánybíróság azonban azt is kimondta, hogy a jog egészének, egyes részterületeinek és egyes szabályainak is világosaknak, egyértelműeknek, hatásukat tekintve pedig kiszámíthatóaknak kell lenniük. Ez arra kötelezi a jogalkotót, hogy politikai döntései során is tartsa tiszteletben a jogbiztonság követelményét, vagyis a lakástámogatási normák legyenek világosak, egyértelműek és hatásukat tekintve kiszámíthatóak.

Az országgyűlési biztos a vizsgálatai során arra kereste a választ, hogy a jogalkalmazó hatóságok és közszolgáltatók, illetve az ilyen jogkörben eljáró más szervezetek az egyedi ügyekben a jogszabályokat az alkotmányos jogok tiszteletben tartásával alkalmazták-e, továbbá, hogy a jogszabályok megfelelnek-e az alkotmányos elvárásoknak.

A vizsgálat a kérdést érintő jogszabályok, a lakáscélú állami támogatásokról szóló 12/2001. (I. 31.) Korm.rendelet, valamint a Fészekrakó program néven ismertté vált két különböző kormányrendelet, a 3/2005. (I. 12.) Korm.rendelet – amelynek egyik fő eleme a gyermekek után járó állami támogatás, a „szocpol” igénylésének bővítésére – és a fiatalok lakáskölcsönéhez kapcsolódó állami kezesség vállalásának és érvényesítésének részletes szabályairól szóló 4/2005. (I. 12.) Korm.rendelet által megvalósult intézkedési csomagnak a jogalkalmazásra gyakorolt hatására terjedt ki. A lakáskérdést érintő igények és panaszok kapcsán a biztos vizsgálatának egyik fő vezérelve a jogbiztonság követelménye és a döntések hatásainak előre kiszámíthatósága volt. Ennek elemzésekor figyelembe vette dr. Zlinszky János alkotmánybíró az 57/1994. (XI. 17.) AB határozat mellett kifejtett különvéleményét, amelyben kifejtette, hogy „A (lakásügyi) kérdésben sok félmegoldás és szükségszerűnek tűnő, de utóbb elhamarkodottnak bizonyult intézkedés született, s alkotmányossági követelményeket azokkal szemben érvényesíteni egyre nehezebb. Ennek alapján a biztos az egyedi panaszok alanyainak a jogszabályok kiszámíthatóságához fűződő jogainak érvényesülésén túl, azt is vizsgálta, hogy az állam hogyan élt azzal a szabadsággal, amellyel a lakáshoz jutást befolyásolhatja, és a döntései milyen mértékben szolgálják a népesedéspolitikát, a szociálpolitika, illetve a gazdaságpolitika céljait. A kiszámíthatóság különösen az olyan jogviszonyokban rendkívül fontos, ahol a döntések következményei évtizedekre, vagy esetleg akár egy egész életre szólnak. Ilyen a lakásszerzés ügye, és az ezzel jelentős mértékben összefüggő gyermekvállalás kérdése.

Az állam szerepe és feladata többek között azoknak a társadalom számára hasznos céloknak a támogatása, amelyek az egyén érdeklődésén kívül esnek, vagy annak jelentőségét a rövid távú érdekek elfedik. A népesség létszámának

alakulása ilyen nagy jelentőségű kérdés, amelyben az állami szerepvállalás elengedhetetlen. Az állam az ösztönzés eszközeivel tehet intézkedéseket a gyermekszám növelése érdekében.

Az országgyűlési biztos a 2005. május 31-én kiadott OBH 3693/2004. számú jelentésében megállapította, hogy a lakáscélú állami támogatásokról szóló rendeletek nem felelnek meg teljes mértékben az alkotmányossági követelményeknek. E megállapítás lényege, hogy a lakástámogatási jogszabályok 2003 óta történt változásai nem egyértelműek sem a bankok – mint jogalkalmazók –, sem az igénylők számára, és alkalmazásuk során nincs megfelelő jogorvoslat. Az országgyűlési biztos a jogszabályok kiszámíthatóságához fűződő alkotmányos jogok érvényesülésének lehetőségét vizsgálta meg a lakáspolitikai változásai kapcsán, és annak keretében arra keresett választ, hogy e változások mennyire szolgálták a szociálpolitika, a népesedéspolitikai vagy a gazdaságpolitika céljait.

A szociálpolitikai hatásokat tekintve megállapította, hogy a szocializmus idején a lakáspolitikai döntő eleme a szociálpolitikai szempontok erőteljes megjelenítése volt. Csak e szempontnak alávetve érvényesülhetett a tulajdonjog és más polgári jogok is. A lakhatás jogát az '50-es, '60-as években főként az államosított bérlőházakban kialakított tanácsi lakások kiutalásával, a magántulajdonban hagyott lakóházakban pedig kényszerbérlet elhelyezésével oldották meg. A '70-es évektől pedig főként a lakótelepek iparszerű építésével és az önerős építkezések állami támogatásával gondoskodtak a lakásigények kielégítéséről.

A bérlakás-állomány azonban az eltelt évtizedek alatt a tulajdonosi szemlélet hiányának következtében rendkívül leromlott. Az állami tulajdonú épületek kezelői jogát gyakorló ingatlankezelő szervezetek nem kapták meg sem a tulajdonos államtól, sem a bérlők által – a minden bérlakásra egységesen alkalmazott szociális szempontok alapján – fizetett alacsony lakbérékből azt az összeget, amelyre az épületek folyamatos karbantartásához vagy időszakos felújításához szükség lett volna. A több évtizedes mulasztás következményeit hátrította vissza az állam a korábbi – az épület fenntartásához szükséges összeg töredékét sem megfizető – bérlőkből tulajdonosokká váló lakókra. Ahogy a korábbi bérlők a felújítás költségét is fedező magasabb összegű lakbérek és egyéb díjak megfizetésére az akkori alacsony bérek, jövedelmek miatt nem lettek volna képesek, úgy ma a sokkal rosszabb állapotban lévő épületek felújítására a kényszerből tulajdonosokká vált alacsony jövedelmű lakók sem képesek. A bérlakás-rendszer csapdáját még ma sem sikerült elhárítani, mert a rendkívül leszűkült bérlakás-állomány fenntartása a bérleti díjból fedezhető költségeken felül, jelentős ráfordítást igényel, és erre az önkormányzatok közül is csak kevés képes, más szerveket pedig a rendszerből az érdektelenség kizár. Világos tendencia mutatkozik arra, hogy az önkormányzatok is meg kívánják szabadulni a már csak tehetélt jelentő régi bérlakásaiktól. Ez pedig az új bérlakások építésének megtorpanása miatt a lakásállomány csökkenésével és a szociális bérlakás-rendszer teljes összeomlásával fenyeget. A lakáspolitikában a szociálpolitikai

szempontokat leginkább figyelembe vevő bérlakás-rendszer helyzete az elmúlt két évben tovább romlott.

A népesedéspolitika napjainkban a családtámogatási rendszer szerves részeként a szűkebb értelemben vett, a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény, a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény előírásain alapul, és ezt egészíti ki speciális szempontból a lakáscélú állami támogatásokról szóló 12/2001. (I. 31.) Korm.rendelet. A demográfiai érzékenység úgy jelenik meg a lakáspolitikában, hogy az állam kifejezetten a gyermekes családok számára nyújt különböző támogatásokat a lakáshoz jutásban, mégpedig a gyermekek számától függően növekvő mértékben. A gyermekvállalási kedv növelése érdekében először a 7/1971. (II. 8.) Korm.rendeletben alkalmazták a szociálpolitikai kedvezményt a gyermekes családok kiemelt támogatására. A támogatást lehetővé tették azon fiatal házaspárok számára is, akik vállalták, hogy gyermeket nevelnek. E támogatási formát 1993-ban megszüntették, majd a kormány 2002-ben ismét bevezette. A KSH népszámlálási adatai szerint 1981 óta folyamatosan fogy az ország népessége. A kevesebb gyermek miatt két évtized alatt folyamatosan csökkent a szülőképes korú népesség, így a népességcsökkenés mértéke fokozódik. A szakértők megegyeznek abban, hogy a népességfogyás nem csupán statisztikai adat, de a társadalmi egyensúly megbomlásának veszélyével jár. Már ma is csökkenő létszámú munkaképes korú lakosság „tartja el” a befizetett járulékaiból a nyugdíjas korosztályt, ám ha a csökkenés mértéke nem változik, úgy egy munkaképes személyre egyre nagyobb teher nehezedik, ami csak a jelenleg is rendkívül magas befizetendő járulékok további növelésével oldható meg. Ebből is látható, hogy rendkívüli jelentősége van minden olyan intézkedésnek, amely a gyermekvállalási kedvet befolyásolja. A szocpol összegének az elmúlt években történt jelentős növelése, és annak igénybevitelére jogosultak körének szélesítése minden bizonnyal pozitívan érinti a gyermekvállalási kedvet. A fészekrakó program is azt célozta, hogy a gyermeket nevelő fiatalok könnyebben jussanak hozzá első önálló lakásukhoz. A program azonban a bejelentett várakozással szemben – amely százezer fiatal lakáshoz juttatását célozta meg – csak részlegesen teljesült. Annak tényleges igénybevitelére a szakmai szervezetek becslése és az ismert részeredmények alapján 2005-ben mindössze 8 ezer esetben került sor.

A program – várakozáson aluli mértékű – igénybevitelének okai között minden bizonnyal az is szerepet játszott, hogy ebben a támogatási formában 2005-ben még csak a 30, 2006-tól pedig a 35 éven aluli fiatal házaspárok vehetnek részt. További korlátot jelent, hogy amíg az ingatlanárak jelentősen növekedtek, a támogatást és a hitelt is csak átlagon aluli értékű – jobbára csak használt – kisméretű lakásokra lehet igényelni. A szocpol támogatás mértékének jelentős növelése mégsem eredményezte a lakáshoz jutás jelentős növekedését, mert a támogatás önmagában nem elegendő az új lakások építéséhez, vásárlásához, de a vételárhoz szükséges további hitelek felvételének lehetősége a korlátozó intézkedések következtében jelentősen csökkent. Ezek az intézkedések, valamint a telek-áfa előre bejelentett bevezetése azt eredményezte, hogy sokan

előrehozták telekvásárlási szándékukat. A szabályok módosulása azt eredményezte, hogy 2005-re rendkívüli módon visszaesett a lakásvásárlás iránti kereslet, és az is jobbra a használt lakások piacán realizálódik.

A lakástámogatási rendelet változásai a gazdaságpolitikát is érintették, és ezt jól mutatják az Országos Lakás- és Építésügyi Hivatal internetes honlapján közzétett statisztikai adatok. E szerint az ingatlanépítési és vásárlási hitelek állománya 2001–2003 között 330 milliárdról 1473 milliárd forintra, azaz mintegy négy és félszeresére, ezen belül a használt lakásra folyósított hitelek és támogatások alakulása ezen időszakban 50 milliárd forintról majd' kilencszeresére, 445 milliárd forintra növekedett.

A 138/2001 (VII. 31.) Korm.rendelet a három vagy több gyermeket nevelő családok számára azért tette lehetővé, hogy a meglévő lakásuk helyett másik, akár használt lakás vásárlása esetén is igényelhessék a félszocpolt, mert a több gyermeket vállaló családok gyakran „rekedtek” a kis lakásokban. Ennek előre látható veszélye nagymértékben befolyásolja a szülőket a több gyermek vállalásáról hozandó döntésben. A 3/2005. (I. 12.) Korm.rendelet tovább szélesítette a használt lakás vásárlásához nyújtott állami támogatásokat

A Kormányrendelet 2001-ben történt hatálybalépése, az új lakások építéséhez, vásárlásához igényelhető hitelek kamataihoz nyújtott állami támogatások, valamint a támogatások felhasználhatóságának növelése a lakásépítés fellendüléséhez vezetett. Ez az építőipar fejlődését, új munkahelyeket, a foglalkoztatás növelését, ezzel a szociális ellátórendszer terheinek csökkentését, az áfa, a személyi jövedelemadó és a vállalkozási nyereségadó bevételek emelkedését, így az állami bevételek jelentős növekedését eredményezte. Az állami támogatás gazdaságélénkítő hatása csak az új értékek létrehozásával, tehát új lakások építésével valósulhat meg. A használt lakások forgalmának növekedése szintén nagy jelentőségű, mert elősegíti a lakás-mobilizációt, de a használt lakások iránti aránytalanul megnőtt kereslet az ingatlanárak emelkedését is előidézte. A használt lakásokhoz igényelhető vissza nem térítendő állami támogatás a ki nem szűrhető visszaélések számát jelentősen megnövelte, mert lehetővé tette, hogy a rokonok közötti adásvételi szerződésekhez vegyék igénybe, vagy barátok ismerősök kölcsönösen többszereplős – egyébként lakáscserének is minősíthető – ingatlanvásárláshoz vegyék igénybe az állami támogatást.

Az állam a lakhatást segítő állami források összegét a gazdaság teljesítőképességének függvényében határozhatja meg, de annak keretein belül sok alkotmányos jogot figyelembe kell vennie. A szerzett jogok, a diszkrimináció tilalma és a család védelemhez való joga olyan alkotmányos elvárások az állammal szemben, amit nem hagyhat figyelmen kívül.

Az elmúlt évtized tapasztalatai alapján egyértelműen leszögezhető, hogy a szociálisan rászorultak, az alacsony jövedelemből élők számára nem kínál megfelelő megoldást a lakástulajdon szerzésének erőltetése. Még sokáig fenn kell tartani a bérlakások rendszerét. Az állami támogatás mértékének 2003-ban történt csökkentése az önkormányzati beruházásokat teljes mértékig leállította,

így 2004-ben már csak a korábban megkezdett beruházások átadására kerülhetett sor.

A biztos az OBH 3693/2004. számú jelentésében az egyedi panaszok vizsgálata alapján megállapított alkotmányos visszasságok rendezése érdekében felkérte a miniszterelnököt a rendelet módosításának kezdeményezésére, annak érdekében, hogy a lakáscélú támogatásokra való jogosultságról közigazgatási szerv hozzon határozatot, amelynek döntésével szemben biztosított a jogorvoslati lehetőség. A bankok egy ilyen jogerős határozat után már csupán a hitelképesség kérdésében járjanak el önállóan. Az ajánlás nem járt eredménnyel, mert a kormány nevében azzal utasították el, hogy egy újabb hatóság felállításával járó jelentős költségeket a költségvetés nem biztosítja. Az országgyűlési biztos az ajánlását a jogorvoslat más formáinak biztosítására tartotta fenn.

A biztos további javaslatait részben módosítva fenntartotta, de eközben a kormány úgy hirdette ki a Kormányrendelet módosítását, hogy abban a biztos ajánlásait figyelmen kívül hagyta. Az újabb szakmai egyeztetés során azonban a biztos ígéretet kapott arra, hogy a Kormányrendelet már folyamatban lévő újabb módosítása során az ajánlásait figyelembe fogják venni.

1.19.

Médiahatóság eljárásával összefüggő ügyek

Az országgyűlési biztos és általános helyettese a véleménynyilvánítás szabadsága és a sajtószabadság alkotmányos jogával kapcsolatban ritkán indít eljárást, mert közigazgatási szerveknek nincs érdemi hatáskörük e jogok tekintetében. Kivétel ez alól az Országos Rádió és Televízió Testület (ORTT), amely az elektronikus médiumokkal kapcsolatban gyakorol hatósági jogkört a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény (Médiatörvény) szerint.

A korábbi évekhez hasonlóan az országgyűlési biztos általános helyettese 2005. évben ismét több, a műsorszolgáltatók eljárását, valamint az ORTT-t érintő vizsgálatot fejezett be. Elmondható, hogy az országgyűlési biztosok többszöri és ismételt javaslata ellenére – legalábbis az Országgyűlés alelnökének az OBH 4513/2005. sz. ügyben adott válasza szerint – az országgyűlési képviselők „a szükséges politikai konszenzus hiányára” tekintettel időszerűtlennek tekintik a Médiatv. alapvető jogok, garanciák és alkotmányos értékek magasabb szintű biztosítására irányuló módosítást.

Az MTV M1 műsorának 19.30-kor kezdődő Híradója műsorvezetési gyakorlatát hivatalból indított eljárásában vizsgálva (OBH 5159/2005.) az országgyűlési biztos általános helyettese – az Európai Bíróság gyakorlatára hivatkozva – megállapította, hogy az átláthatóságot nélkülöző munkaerő-felvételi rendszer sérti a munkához való egyenlő hozzáférés elvét, mivel az átláthatóság hiánya lehetetlenné teszi az ellenőrzés valamennyi formáját az ombudsman részéről. Ezzel az MTV Rt. vizsgált intézkedése az esélyegyenlőtlenség kiküszöbölését

célzó intézkedések kötelezettsége teljesítésével összefüggő visszásságot is keletkeztethet, és ez a közvetett diszkrimináció veszélyét is magában rejti.

A TV2 „Barbara – Dumáljuk meg!” (Barbara-show) című műsorszámával kapcsolatban egy társadalmi szervezet beadványa alapján folytatott vizsgálatot az országgyűlési biztos általános helyettese (OBH 6086/2004.). Figyelemmel arra, hogy a panasz közszolgálati műsorszámra vonatkozott, az ombudsman megállapította közvetlenül a műsorszolgáltató eljárásának vizsgálatára is hatáskörét, így azt az ORTT eljárásával együtt vizsgálta. Megállapította, hogy az ORTT eljárásával, a jogállamiság elvével, és az abból levezethető jogbiztonság követelményével, a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásságot okozott, továbbá az állam objektív alapjogvédelmi kötelezettségének sem tett eleget. Emellett pedig a műsorszolgáltató azzal, hogy a műsorszám klasszifikálása során nem volt kellő figyelemmel arra, hogy a műsorszám alapvető jogokat sértő/veszélyeztető helyzetet semleges színben tüntetett fel, ugyancsak a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásság közvetlen veszélyét okozta.

Az állampolgári panaszok alapján indított vizsgálata során (OBH 4513/2005. és OBH 5350/2005.) az országgyűlési biztos általános helyettese közszolgálatást végző szervnek minősítette az ORTT-t műsorszolgáltatási jog megújítására irányuló eljárása során. (Hatáskörét az ORTT többsége vitatta.) Az ombudsman jelentésében megállapította, hogy az ORTT eljárása során a jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot, valamint – mivel nem volt figyelemmel korábbi határozataira – a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásság közvetlen veszélyét okozta. Az ombudsman valamennyi korábbi javaslatát fenntartva több újonnan megfogalmazott javaslatot tett a Médiatv. módosítására, emellett kezdeményezte a Legfőbb Ügyész és a Gazdasági Versenyhivatal eljárását, és az ORTT-nél a meghozott döntések módosított műsorszolgáltatási szerződések korrekcióját.

Az OBH 3600/2005. számú, a műsorszolgáltatók bűncselekmény áldozatává vált kiskorúak képmásának hírműsoraik bemutatásával kapcsolatban hivatalból indított vizsgálata során az országgyűlési biztos általános helyettese sem a műsorszolgáltatók, sem pedig az ORTT eljárásával kapcsolatban alkotmányos joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem állapított meg. Nem mellőzte azonban annak kifejtését, hogy ha a közszolgálati műsorszolgáltató, valamint más műsorszolgáltató közszolgálati műsorszámában más képmáshoz fűződő jogát, illetve halott emlékéhez fűződő jogot sértve, a jogosult engedélye nélkül mutat be képfelvételt, az emberi méltósághoz való joggal, valamint az abból levezethető kegyeleti joggal összefüggő visszásságot, illetve annak közvetlen veszélyét okozhatja.

2005. évben az országgyűlési biztos általános helyettese állampolgári panasz alapján Székesfehérvár Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának honlapján (szekesfehervar.hu) üzemeltetett önkormányzati internetes fórumon moderálási gyakorlatát vizsgálta (OBH 4541/2004.). Vizsgálatai hatáskörét arra alapozta, hogy az internet – annak ellenére, hogy nélkülözi a hagyományos-

nak tekinthető terek, utcák, parkok gyökereit – olyan sok közös vonást mutat a klasszikus értelemben vett közösségi terekkel, hogy funkciója gyakorlatilag azokkal azonosnak tekinthető. Az állami vagy önkormányzati internetes oldalak, illetőleg internetes fórumok bárki számára rendelkezésre állnak, azokat döntően állami vagy önkormányzati forrásokból, vagyis közpénzből tartják fenn, és az állampolgárok – nem mellékesen: üdvözlendő – közéleti részvételében jelentős szerepet játszanak. Mindezek alapján pedig az állami vagy önkormányzati szervek által fenntartott internetes honlapokon üzemelő fórumokat közszolgáltatásnak tekintette. Vizsgálata során megállapította, hogy a Polgármesteri Hivatal előmoderálásnak nevezett gyakorlata cenzúrának tekintendő, ezért ezen eljárásával a véleménynyilvánítási szabadsággal összefüggő alkotmányos visszasságot okozott. Az általános helyettes ajánlása nyomán a panasszal érintett honlapon megszűnt az előmoderálás. A Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter és a belügyminiszter útján valamennyi állami és önkormányzati szerv vezetőjének figyelmét felhívta arra, hogy hivatalos honlapjaik fórumain történő moderálást csak a véleménynyilvánítási szabadság korlátozásával kapcsolatos szigorú, garanciális jelentőségű követelményeknek megfelelően végezzenek. (A jelentést követően több minisztérium felelőse rövid úton jelezte, hogy moderálási gyakorlatuk már korábban is megfelelt a vázolt kritériumoknak.)

Az országgyűlési biztos általános helyettese egy internetes portál fórum rovatában megtalálható obszcén és rasszista tartalmakat sérelmező panasz alapján megállapította, hogy nem tekinthetők közszolgáltatást végző szervnek az internetes portálok, amelyek nem látnak el állami vagy önkormányzati feladatot, nem részesülnek semmilyen állami támogatásban, továbbá az internet-felhasználóknak lehetőségük van arra, hogy az igényelt szolgáltatást több, könnyen elérhető más szervtől vegyék igénybe, ezért eljárásuk vizsgálatára az állampolgári jogok országgyűlési biztosának általános helyettesének vizsgálata nem terjed ki.

Az országgyűlési biztos általános helyettese egy hírügynökség panasza alapján folytatott vizsgálata (OBH 6143/2004.) során a Honvédelmi Minisztérium és a Belügyminisztérium tájékoztatási gyakorlatát vizsgálta. Ennek során megállapította, hogy a HM azon gyakorlata, miszerint „a sajtóközleményeket kizárólag a Magyar Távirati Irodának, mint közszolgálati feladatot ellátó szervnek” küldi meg, a sajtószabadsággal összefüggő visszasságot okoz, emellett a HM és az MH által követett gyakorlat a sajtószervek között nem ún. ésszerű indok szerint tesz megkülönböztetést, így a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszasságot okoz. A Belügyminisztérium tájékoztatási gyakorlatának vizsgálata során az ombudsman alkotmányos joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt nem tapasztalt.

1.20.

Munkajogi ügyek

A munkaviszony, illetve egyéb foglalkoztatási jogviszony során bekövetkező konfliktusok, érdeksérelmek alapvetően befolyásolják az állampolgárok mindennapjait, ezért munkajogi sérelmeik orvoslása érdekében ebben az esztendőben is több százan fordultak az országgyűlési biztoshoz. A beadványokból az is megállapítható, hogy a panaszosok – a gyakran sokáig elhúzódó, lassú – bírósági eljárás helyett, illetve mellett reméltek gyors, hathatós segítséget az ombudsmantól. Az ilyen jellegű beadványok főként a munkaviszony jogellenes megszüntetésével, illetve a munkaszerződésben foglaltak megszegésével voltak kapcsolatosak. Tekintettel azonban a hatásköri korlátaira, a panaszok nagy részét, a megfelelő tájékoztatás mellett, kénytelenek voltunk elutasítani.

Változatlanul sok beadvány érkezik azzal kapcsolatban, hogy a munkáltatók a munkára jelentkezés és a foglalkoztatás során hátrányos megkülönböztetést, diszkriminációt alkalmaznak. Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvényben (Egyb. tv.) szabályozottak érvényre juttatása érdekében, 2005. február elsejétől megkezdte működését az Egyenlő Bánásmód Hatóság, amely jogosult kivizsgálni az esetleges törvényt sértéseket, s megfelelő szankcióval sújtani a jogsértőket. Ezért azokat a panaszokat, amelyeknek a tárgya a munkahelyi diszkrimináció volt, e hatósághoz tettük át.

Az előző évekhez képest újdonságnak számított, hogy nem csak egyéni panaszosok, hanem több esetben szakmai érdekképviselői szerv, illetve munkahelyi kollektíva is beadvánnyal fordult az országgyűlési biztoshoz. A közalkalmazottak egyik érdekképviselői szerve például azt kérte az országgyűlési biztostól, hogy alkotmányos szempontból vizsgálja meg, hogy hátrányos megkülönböztetést okoz-e, s ezáltal sérülnek-e az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény rendelkezései, amennyiben a közszférában dolgozók foglalkoztatási jogviszonya a 65. életév betöltésével megszűnik. Az ennek kapcsán kiadott állásfoglalás szerint, az a rendelkezés, amely a közszférában dolgozók számára a 65. életév betöltésével megszüntetné a közszolgálati jogviszonyt, nem jelent alkotmányellenes megkülönböztetést, hiszen a törvényhozónak jogában áll meghatározott foglalkozások gyakorlását, illetőleg tisztségek, beosztások betöltését életkori feltételekhez kötni, vagyis szükséges alsó, és lehetséges felső életkort előírni (OBH-2014/2005).

A közszférát érintő másik, számos panaszt generáló kérdés, a 2004. évi tizenharmadik havi juttatás kifizetésének elmaradása volt. Az országgyűlési biztos általános helyettese jelentésében megállapította, hogy hátrányos megkülönböztetést, s ezáltal alkotmányos joggal összefüggő visszásságot okozott, hogy meghatározott munkavállalói kör számára az nem került kifizetésre (OBH-2034/2005.).

Minden esztendőben több panaszos sérelmezi, hogy munkáltatója – a törvény kifejezett rendelkezése ellenére – nem téríti meg azt a többletköltséget, amelyet az illetmény bankszámlára utalása okoz. Sőt, olyan is előfordult, hogy a munkáltató arra kötelezte a munkavállalóit, hogy meghatározott, konkrét bankban nyissanak folyószámlát az illetményük kedvezőbb átutalása céljából. Az országgyűlési biztos megállapította, hogy mivel az illetmény kifizetéséről rendelkező jogszabályok végrehajtásának részletszabályai még nem kerültek megalkotásra, így nincs olyan jogszabály, amely alapján a munkáltató kötelezhető lenne a szóban forgó költségek teljes megtérítésére. A foglalkoztatási jogviszonyokat szabályozó törvények (Mt., Ktv., Kjt.) ugyanakkor csak lehetőségként említik, de nem teszik kötelezővé a munkabér bankszámlára történő utalását. Lehetőség van postai úton történő kifizetésére is. Ezért ha a munkavállaló nem kívánja magára vállalni a bankszámla fenntartásával járó költséget, úgy megállapodhat munkáltatójával, hogy a későbbiekben az illetményét postai úton fizesse ki.

Az általános biztos vizsgálatot folytatott, a magyar közvéleményt hetekig foglalkoztató, a német hatóságok által SoKo Bunda néven indított, feketemunka-ellenes akcióval kapcsolatban is. Eljárása során az együttműködő alkotmányosság jegyében tájékoztatást kért a német ombudsmantól és az érintett magyar minisztériumoktól. Az ezzel kapcsolatban kiadott állásfoglalásában a biztos felkérte az ügyben eljáró magyar minisztériumok képviselőit, hogy tegyenek meg mindent a magyar munkavállalók alkotmányos jogai védelme érdekében. A német ombudsmani intézményen keresztül ugyanezt kérte a német hatóságoktól is (OBH-4044/2005).

A SoKo Bunda-akció kapcsán vizsgálat indult annak megállapítására is, hogy vajon a magyar hatóságok tiszteletben tartják-e a Magyarországon dolgozó külföldi állampolgárok alkotmányos jogait. Eljárása során a biztos megkereste az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség Elnökét, akitől tájékoztatást kért arról, hogy milyen szempontok alapján döntenek arról, hogy a munkaügyi ellenőrzéshez igénybe veszik-e a rendvédelmi szervek segítségét, s az eljáró hatóságok tiszteletben tartják-e a munkavállalók alapvető szabadságjogait, emberi méltóságát. Az OMMF elnöke arról tájékoztatott, hogy a hatályos szabályozás szerint a munkaügyi felügyelők csak az ellenőrzés eredményes és biztonságos lefolytatása érdekében, és kizárólag akkor kérhetik a rendvédelmi szervek közreműködését, ha az ellenőrzés jellege azt indokoltá teszi. Ilyen ellenőrzésekre elsősorban azokban az ágazatokban került sor, ahol kiemelkedően magas a külföldi engedélyköteles munkavállalók aránya (nagyobb építkezések, mezőgazdasági területek) és a munkaügyi ellenőrzés eredményessége szempontjából arra elengedhetetlenül szükség volt. A magyarországi tartózkodásra és munkavégzésre jogosító előírásokat megsértő külföldi állampolgárok ugyanis – esetleges kiutasításuk miatt – kifejezetten érdekeltek az ellenőrzés előli elrejtőzésben, annak megghiúsításában, így esetükben szükséges volt a rendvédelmi szervek közreműködése.

A kapott tájékoztatás szerint a munkaügyi ellenőrzés során alkalmazott, a munkavállalókat érintő hatósági intézkedéseket a munkavállalók még egyetlen esetben sem kifogásolták.

1.21.

Oktatásügy

A beszámolási időszakban érkezett és közoktatással kapcsolatos beadványok jelentős része a 2005. évben bevezetett kétszintű érettségi rendszert érintette, jellemzően az érettségi-felvételi pontszámok számításának egyes kérdéseire, illetve az érettségi vizsgák lebonyolítására, megszervezésére vonatkozott. A hozzáuk fordulókat azt sérelmezték, hogy a kétszintű érettségi bevezetése és alkalmazása a felvételi eljárásban hátrányos helyzetbe hozza a most először érettségizett tanulókat azokkal szemben, akik korábban érettségiztek.

Az általános helyettes a panaszok számára, jellegére és tartalmára tekintettel, még az érettségi vizsgák megkezdése előtt vizsgálatot indított annak feltárására, hogy az érettségi teljesítmények számítási és a felvételi vonatkozásában történő elismertetési módja során sérülnek-e, veszélyeztetettek-e alkotmányos jogok olyan mértékben, hogy azok elérik az alkotmányos visszásság megállapíthatóságának szintjét. A biztos által kiadott állásfoglalás hangsúlyozta, hogy az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése a hátrányos megkülönböztetés minden formáját tilalmazza. A megkülönböztetés tilalma azt jelenti, hogy az azonos csoportba tartozók körén belül senki sem sújtható hátrányos megkülönböztetéssel, de azt is jelenti, hogy senki sem hozható kellő alkotmányos indok nélkül előnyösebb helyzetbe. A hátrányos megkülönböztetés tilalma azonban nem kivételt nem tűrő szabály. A megkülönböztetés alkotmányosan megengedhető – sőt szükséges –, ha valamilyen, a megkülönböztetés egy nagyobb egyenlőtlenségi helyzet elhárítására, orvoslására irányul és a megkülönböztetésnek ésszerű indoka van. Az érettségi és felvételi követelmények változása mindig olyan elkezdődött folyamatba avatkozik be, amely egyeseket előnyösen, másokat hátrányosan érint. A kétféle rendszer közötti folyamatosság megteremtéséhez alkotmányosan kötelező annak biztosítása, hogy aki korábbi érettségije alapján nem nyert felsőoktatási intézménybe felvételt, az új érettségi és felvételi rend szerint ismét próbálkozhasson. Ésszerű előny az is, hogy a régi és az új próbálkozás közül azt ismertethesse el, amelyik rá nézve kedvezőbb. Az azonban már nem szükséges és nem is ésszerű megoldás, hogy a régi és az új pontszámítási rendszer számára kedvezőbb elemeit kiválaszthassa és egyesíthesse. Az általános helyettes álláspontja szerint a régi rendszerben érettségizett és az új rendszerben többlet pontokat szerzett diák „válogatási” (nem választási!) lehetősége vonatkozásában nem igazolható, hogy a panasszal érintett jogszabályok szerinti előnyös megkülönböztetése szükséges és ésszerű volna a most először érettségizőkkel szemben.

Ugyanakkor hangsúlyozta azt is, hogy az említett jogszabályok alkalmazása nem feltétlenül, nem minden körülmények között és nem szükségképpen vezet alkotmányos visszássághoz, mert a jogszabályok alkalmazása során olyan helyzetek is előállhatnak, amelyekben semmiféle diszkrimináció nem jelenik meg.

Az általános helyettes végleges álláspontját a 2005. évi érettségi vizsgák lezárulását követően alakította ki azt illetően, hogy a jogszabályokban rejlő absztrakt esélyegyenlőtlenségi lehetőség eredményezett-e tényleges, valóságos esélyegyenlőtlenséget. E szerint a jogszabályokra visszavezethető általánosan kimutatható tényleges esélyegyenlőtlenség nem valósult meg. A tárgyévben érettségizett és felvételt nyert tanulók arányaiban nem következett be érdemleges változás. Nem egy szak esetében a 2005. évben érettségiző felvettek aránya növekedett a korábban maturáltakhoz képest. Mindezek ellenére fontosnak tartotta kiemelni, hogy bár az érettségi felvételi rendszer nem okozott alkotmányos visszásságot a korábbi és tárgyévben érettségizők között, a jogszabály ezt a lehetőséget, ennek veszélyét – miként azt az Alkotmánybíróság is megállapította – kellő biztonsággal nem zárja ki. Az alapvető jogok garantált érvényesülése és a jogállami biztonság ezért megköveteli, hogy a jogalkotó úgy módosítsa a jogszabályokat, hogy az esélyegyenlőtlenség bekövetkezésének a veszélye, a lehetősége se álljon fel (OBH 2691/2005., OBH 2844/2005., OBH 2881/2005.). Az oktatási miniszter az ombudsman javaslatának és az Alkotmánybíróság megállapításainak megfelelően módosította a panasszal érintett jogszabályokat, melyek 2006. évtől nem teszik lehetővé a korábban érettségizettek számára a pontszámítások közötti válogatást, hanem csak a választást engedi meg.

A kétszintű érettségi rendszer bevezetésére vonatkozó panaszok jelentős része az érettségi vizsga megszervezését, lebonyolítását, a vizsgakérdések nyilvánosságra kerülését érintette. Ezzel összefüggésben sérelmezték, hogy az oktatási miniszter a vizsga időpontját megelőzően a nyilvánosságra került középszintű matematika érettségi vizsgaeredményeit megsemmisítette, míg a magyar nyelv és irodalom vizsgaeredményeit nem, történelemből pedig új kérdés-sor alkalmazását rendelte el. A vizsgálat azt állapította meg, hogy a szabályozás hiányossága, pontatlansága miatt sérült a jogállamiságból levezethető jogbiztonság követelménye. A vonatkozó jogszabály (Évsz.) bár utal az érettségi vizsga előkészítésére, megszervezésére, illetve lebonyolítására, e fogalmakat azonban – az előkészítést kivéve – nem határozza meg egzakt módon. Emellett rendszertanilag nem rögzíti egy jogszabály sem, hogy a vizsga megszervezése és lebonyolítása pontosan kinek a hatáskörébe tartozik. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvényből sem derül ki világosan, hogy a miniszter mikor (országos illetve ennél kisebb probléma esetén elkülönülten) és pontosan milyen intézkedést tehet. Nincs meghatározva az sem, hogy a megszervezés fogalma alatt pontosan mely cselekményeket kell érteni, illetve hogy a megszervezés miben különbözik a vizsga megtartásától, valamint lebonyolításától, avagy ezek egymással szinonim fogalmak-e. Mindez a szabályozás tartalmi bizonytalanságát eredményezi, és ezáltal – a normavilágosság köve-

telményének eleget nem téve – a szabályozás sérti a jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelményét (OBH3266/2005.).

Több vizsgálat tapasztalata szerint a szülők, a tanulók nem kellően tájékozottak eljárási jogaikat illetően és emiatt gyakran nem élnek a lehetséges jogorvoslat lehetőségével. Sok esetben ez azért fordul elő, mert az oktatási intézmény a tanulókra vonatkozó döntését nem foglalja határozatba, mely a jogorvoslárról szóló tájékoztatás elmaradásával jár együtt. Egy szakképző iskola egyik tanulója tanulói jogviszonyát orvosi alkalmatlanság miatt megszüntette, azonban a tanulói jogviszony megszüntetéséről határozatot nem hozott. A határozat meghozatalának elmulasztása a jogállamiság részét képező tisztességes eljáráshoz való jog sérelme mellett minden esetben a jogorvoslathoz való alapjog sérelmét is eredményezi. Az eljárási szabályok súlyos sérelmét okozta egy közép fokú kollégium eljárása, amikor a tanulót fegyelemsértése miatt, azonnali hatállyal, jogerős fegyelmi döntés nélkül, a fegyelmi eljárás utólagos lefolytatásával kizárta a kollégiumból. Az általános helyettes vizsgálata során a jogerő intézményének garanciális jelentősége mellett rámutatott arra, hogy az eljárás alá vont személy tankötelezett. A vizsgálat szempontjából ennek azért volt jelentősége, mert a tanuló tankötelezettségének a teljesítése elsőbbséget élvez az esetleges magatartásával összefüggő fegyelemsértésekkel szemben; kizárás, fegyelmi büntetés nem alkalmazható akkor, ha a kollégium tagsági viszony fennállása nélkül a tanuló nem tudja teljesíteni tankötelezettségét. A fegyelmi eljárásra vonatkozó kógens szabályokra jogállamiság követelménye mellett, tehát a tankötelezettségből származó kötelezettségekre is visszavezethetők (OBH 3141/2005.). Gyakori probléma az is, hogy az oktatási intézmény nem biztosítja a tanulói jogok rendeltetésszerű gyakorlásához szükséges megfelelő tájékoztatást. Egy középiskola utolsó éves tanulóival a Generáli Providencia Biztosítótársaság biztosítási tanácsadói, az iskolában tanítási idő alatt, a szülők tudomása és hozzájárulása nélkül magánnyugdíjpénztári tagságról szóló belépési nyilatkozatot tölletett ki és íratott alá. Az általános helyettes megállapította, hogy az iskola nem biztosította a rendeltetésszerű joggyakorláshoz megfelelő tájékoztatást, mellyel a tanuló jogok sérelmét idézte elő (OBH 2718/2005.).

A felsőoktatási intézményekbe történő felvétellel összefüggésben érkezett nagyszámú panasz a nyelvvizsgákért járó magas többletpontokat sérelmezte, de volt olyan beadvány is, ahol a panaszos azt sérelmezte, hogy a nyelvvizsgákért kapható többletpontok esetleges csökkentése hátrányosan érinti azokat a tanulókat, aki jelentős idő és anyagi ráfordítások árán a már megszerzett, vagy rövid időn belül megszerezhető nyelvvizsgájukért nem kapják meg az előírányzott pontszámokat. Az oktatási miniszter a kétszintű érettségi rendszert érintő jogszabály-módosítás során megváltoztatta a nyelvvizsgák után megszerezhető többletpontok számítását. Ennek során csökkentette a nyelvvizsgákért adható többletpontokat, mely szabályok a jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelményére figyelemmel csak 2008. január 1-jétől lépnek hatályba.

Több hallgató azért fordult az országgyűlési biztosokhoz, mert a diploma megszerzése meghatározott számú és fokú nyelvvizsga letételéhez van kötve.

Az általános helyettes a korábbi évekhez hasonlóan tájékoztatta a hallgatókat, hogy a képesítési feltételek meghatározása kormányzati felelősség, mely feltételek jogszabályban jelennek meg. Ennek vizsgálata az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik. (Az Alkotmánybíróság nem minősítette alkotmányellenesnek a nyelvvizsga feltételt.) Az általános helyettes azonban vizsgálatot indított a hallgatók azon csoportjának a beadványa alapján, akiknek főiskolai oklevelük kiadását a főiskola kari tanácsának határozata alapján azért tartották vissza, mert a hallgatók nem teljesítették nyelvvizsgával kapcsolatos követelményeket. A vizsgálat szerint a hallgatók hallgatói jogviszonyuk létesítésekor nem kaptak tájékoztatást nyelvvizsga megszerzésére vonatkozó kötelezettségükről, mely kötelezettség nem szerepelt a záróvizsgára bocsátás, valamint az oklevél kiadásának feltételei között sem. Az általános helyettes megállapította, hogy az oklevelek visszatartása sérti a jogállamiság részét képező jogbiztonság követelményét, ezen túlmenően a kari tanács határozata, melyet visszamenőlegesen is alkalmazni kell, önkényes és méltánytalan jogalkalmazáson alapul. Az általános helyettes az egyetemi autonómiát tiszteletben tartva azt kezdeményezte, hogy a főiskola fontolja meg az érintett évfolyam hallgatói oklevele kiadásának lehetőségét. A főiskola az okleveleket kiadta (OBH 4251/2005.). Ugyancsak több hallgató azért kérte az ombudsman vizsgálatát, mert elégedetlen volt az oktatás tartalmával, a vizsgáztatás módjával, a vizsgakérdések összeállításával vagy a vizsga eredményével. Az általános helyettes arról tájékoztatta a hallgatókat, hogy a tanszabadság alkotmányos jogából és az ezt biztosító egyetemi autonómiából egyértelműen következik, hogy az oktatók értékelését semmilyen szerv nem jogosult felülvizsgálni.

Egy felsőoktatási intézmény vezető oktatója a főiskola közéletében tapasztalható szabályozási problémákat, illetve azok rendezetlenségét panaszolta arra tekintettel, hogy károkat okoznak a szakmai munkában, a közéleti és a munkahelyi demokrácia terén. Kiemelten sérelmezte, hogy az intézmény vezetése a főiskola Média Kódexe alapján rendszeresen, de különösen a rektorválasztási időszakban korlátozta a vélemény- és szólás szabadságát. Az általános helyettes vizsgálata során arra a következtetésre jutott, hogy a szabályok egy része szükségtelenül és aránytalanul korlátozza a főiskolai polgárok véleményének kifejezését a nagy nyilvánosság előtt, az írott, illetve az elektronikus sajtó útján. A véleménynyilvánítás szabadságának szükségtelen és aránytalan korlátozása mindenképp a szabályok sokféleképpen értelmezhető, nem egyértelmű és világos megfogalmazásainak okán adódott (OBH 2576/2005.).

1.22.

Önkormányzati ügyek

1.22.1.

Önkormányzati testületi ügyek

A magyar – különösen a települési – önkormányzatok európai mércével is széles feladat- és hatáskörrel rendelkeznek, amely az elmúlt tizenöt év során fokozatosan bővült (ma mintegy 5000 különböző hatáskört gyakorolnak az önkormányzatok), és a lakossági ellátások tág körét foglalja magába, így többek között az egészségügyi, a szociális ellátás szinte teljes egészét, az alap- és középfokú oktatást, de meghatározó a helyhatóságok szerepe a környezetvédelemben, a kulturális igazgatásban is.

Az önkormányzati ügyek sajátos csoportját alkotják az önkormányzati hatósági ügyek. E körbe azon hatósági hatáskörök sorolhatók, melyeket helyi rendelet alapján a képviselő-testület, a jegyző, a bizottság, a polgármester vagy a részönkormányzat testülete, illetve külön törvényben meghatározott társulási tanáccsal rendelkező társulás lát el.

Az országgyűlési biztoshoz érkezett panaszok az önkormányzatok feladatköréből adódóan szerteágazók, de jelentős számuk a szociális ellátást sérelmezi, ha a kívánt juttatás elmarad, vagy nem a panaszos által remélt támogatást biztosítja az önkormányzat.

A 2005. évi szociális ellátással kapcsolatos panaszok csökkenő száma során már érzékelhető volt az önkormányzati hatósági ügyekben történt hatásköri változások pozitív hatása, mely változásokat a szociális támogatások döntési szintjének megváltoztatása érdekében az országgyűlési biztosok is évek óta szorgalmaztak. A szociális támogatást kifogásoló panaszok a helyi rendeletek kapcsán érintik a képviselő-testületek munkáját, mely szociális ügykör vonatkozásában a hatáskör kevés kivételtől eltekintve a jegyzőkhöz került. A döntések szakszerű előkészítése, a rövid határidőn belüli ügyintézés az ügyfelek megelégedésére szolgál, a jegyző döntése pedig a közigazgatási hivatal részéről felülvizsgálható. A megváltozott hatáskör biztosítja az önkormányzat szervezeten kívül a jogorvoslati jog érvényesülését.

A képviselő-testületi munkája általában a döntés alapjául szolgáló rendelet okán kerül az ombudsman vizsgálódási körébe, ha álláspontja szerint az alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszásság a helyi rendelet nem egyértelmű rendelkezésére, illetve az adott kérdés jogi szabályozásának hiányára (hiányosságára) vezethető vissza, és ezért javasolja annak módosítását vagy hatályon kívül helyezését.

A szociális ellátást érintő ügyeken kívül – hasonlóan a korábbi évekhez – szerteágazó ügykörben érkeztek panaszok az önkormányzatok működésével összefüggésben. Ezekben jellemzően a települési önkormányzat gazdálkodását, az önkormányzat működésével kapcsolatos döntések, fejlesztési beruhá-

zások terveit kifogásolják, az önkormányzati hatósági döntéseket sérelmezik, illetve a helyi közszolgáltatásokkal kapcsolatban fogalmaznak meg panaszokat a hozzánk fordulók.

1.22.2.

Szociális ügyek

Továbbra is jelentős számban érkeznek hivatalunkhoz a szociális ellátásokkal és a szociális helyzettel összefüggő beadványok.

Tipikusnak tekinthetők azok a panaszok, amelyekben a hozzánk fordulók nehéz anyagi körülményeiről, megromlott egészségi állapotukról, megemelkedett kiadásairól vagy a foglalkoztatottság hiányáról számolnak be. E beadványok alapján – egyéb lehetőségeink hiányában – leginkább a helyi önkormányzatok jegyzőinek figyelmét hívjuk fel az adott család helyzetére, kérve, hogy a lehetséges eszközökkel helyben legyenek a segítségükre.

A beadványtevők másik nagy csoportja azt kifogásolja, hogy az önkormányzat nem állapítja meg részükre, vagy megszünteti az adott ellátás folyósítását. Ugyanakkor számos beadványban csupán tájékoztatást kérnek a támogatások jogosultsági feltételeiről. Ezen felül különböző családtámogatási formákkal, jellemzően családi pótlékkal, gyermekgondozási segéllyel, gyermekgondozási díjjal, rendszeres gyermekvédelmi támogatással összefüggésben is kapunk beadványokat, melyek kapcsán általában részletes tájékoztatást nyújtunk a hozzánk fordulóknak.

Jelen beszámolási időszakban is több alkalommal volt kénytelen megállapítani a biztos a jogbiztonság követelményével és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben visszásságot, ha az önkormányzat eljárása során a tényállást teljes körűen nem tisztázta, vagy az ügyintézési határidőn belül nem hozott érdemi határozatot, továbbá, ha a rendszeres szociális segélyt és az átmeneti segélyt elutasító határozatai rendelkező, jogorvoslati és indokolási részei nem feleltek meg az eljárási jogszabály előírásainak (OBH 4933/2004.).

A jogorvoslatihoz való alkotmányos jog sérelmét állapította meg a biztos abban az esetben, amikor az önkormányzat helytelenül oktatta ki a panaszost a jogorvoslatról, és ezáltal megfosztotta a bírósághoz fordulás lehetőségétől (OBH 6216/2004.). Az ombudsman álláspontja szerint, a személy önrendelkezési jogát sértette, és egyben az emberi méltósághoz való alapjog sérelmét okozta az önkormányzatnak az az eljárása, miszerint az ügyfél erre irányuló nyilatkozatának hiányában kezdeményezte a rendszeres szociális segély megállapításához szükséges orvosi vizsgálatok elvégzését (OBH 6187/2004.).

Sajnos 2005-ben is találkoztunk olyan esettel, amikor a panaszos rendszeres szociális segély iránti kérelmére egyáltalán nem kapott választ, mert az önkormányzat a kérelmet érdemi intézkedés nélkül irattárba helyezte. Szinte minden évben a látókörünkbe kerül egy-egy nagyobb telepen élők helyzetével kapcsolatos ügy.

Így a biztos szerint a Tatabánya VI-os telepén uralkodó állapotok a szociális biztonsághoz, a tulajdonhoz, valamint a jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye és tisztességes eljáráshoz való jog sérelmével összefüggő visszásság veszélyét hordozzák. Ezt megállapító jelentésében utalt arra, hogy a helyi önkormányzatok folyamatos kötelessége az ellátás és gondoskodás színvonalának emelése, különös tekintettel a halmozottan hátrányos körülmények között élők jogaira (OBH 1036/2005.).

Az évek óta visszatérő panaszok között szerepelnek az ápolási díjjal kapcsolatos ügyek is. A beszámolási időszakban ezek száma némi csökkenést mutatott ugyan, amelynek egyik oka lehet, hogy ebben az évben már lehetőség nyílt a fokozott ápolást igénylő súlyosan fogyatékos személyek gondozását, ápolását végzők, magasabb összegű ápolási díjának megállapítására is.

Számos alkalommal érkeznek beadványok a rászorulókat egyre jobban terhelő magas gyógyszerköltségek miatt, e panaszkörben érintettek főként a méltányossági jogkörben adható közgyógyellátási igazolványok iránti kérelmek elutasítását sérelmezik. Egy vizsgálatában a biztos rámutatott arra, hogy a helyi rendelet közgyógyellátásra vonatkozó olyan méltányossági rendelkezése, amelyben a konkrét feltételek megjelölését elmulasztották, önkényes jogalkalmazói döntéshez vezethet, különösen, ha a gyógyszerköltséget meghatározó rendelkezés értelmezése sem egyértelmű. Helytelen és a magasabb szintű szabályozással is ellentétes önkormányzati szabályozási gyakorlatot tárt fel egy másik vizsgálat során az általános helyettes, megállapítva, hogy az önkormányzat a különböző juttatásokat megszigorítva, azok együttes folyósítását kizárta. Így elfogadhatatlannak tartotta az önkormányzat azon döntését, miszerint a panaszos átmeneti segély iránti kérelmét azért utasította el, mert fia kérelmének helyt adtak. A biztos jelezte, hogy a szűkös költségvetési forrásokra való hivatkozás nem felmentés a szűkített ellátási formák alkalmazására (OBH 1081/2005.).

A helyi szabályozással összefüggő problémák esetén a biztos és helyettese leggyakrabban azzal az eszközzel él, hogy az illetékes közigazgatási hivatalvezetőt kéri fel a helyi rendeletek törvényességi vizsgálatára és a szükséges intézkedések megtételére.

A szociális ellátások területén a biztos ajánlásainak és kezdeményezéseinek fogadtatása hasonlóan az előző évekhez, a beszámolási időszakban is pozitív volt, a címzettek a feltárt alkotmányos visszásságokat orvosolták.

1.22.3.

Hulladékgyűjtés

Változatlanul sok kifogást fogalmaznak meg a panaszosok a települési hulladék elszállításával kapcsolatban. Főként azt sérelmezik, hogy ingatlantulajdonosként hulladékszállítási díj fizetésére kötelezettek, annak ellenére, hogy nem, vagy alig veszik igénybe ezt a szolgáltatást. Nagyonbbrészt üdültulajdonosok, akik ingatlanjaikat csak a szezonálisan, a tavaszi és nyári hónapokban, általában hétvégeken használják és állításuk szerint a keletkezett hulladékot is ma-

guk szállítják el. Ennek ellenére a hulladékszállítási díjat nekik is fizetniük kell. Az országgyűlési biztos esetükben arról tud csak tájékoztatást adni, hogy a hulladékszállítási közszolgáltatás igénybevétele a hulladékgyűjtésről szóló 2000. évi XLIII. törvény (Hgt.) alapján kötelező.

Vizsgálatot folytatott azonban az általános helyettes azoknak a beadványoknak az alapján, amelyekben a panaszos – a fentiekén túl – a közszolgáltatás valamely más vonatkozását tartotta sérelmesnek. Vizsgálatai során több alkalommal is kénytelen volt megállapítani, hogy alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot okoz az olyan önkormányzati rendeleti szabályozás, amely nem felel meg a Hgt.-ben, illetve a települési hulladékkezelési közszolgáltatási díj megállapításának részletes szakmai szabályairól szóló 242/2000. (XII. 23.) Korm.rendeletben rögzített arányossági követelménynek (OBH 1569/2005., OBH 1666/2005., OBH 1831/2005., OBH 2245/2005., OBH 2269/2005., OBH 2376/2005., 2795/2005.). De többször fordult elő az is, hogy a képviselő-testületek helyi rendeleteikben a jogszabály előírása ellenére sem rendelkeztek a díjfizetés rendjéről (OBH 5821/2004., OBH 1831/2005.).

Nem állapított meg azonban alkotmányos visszásságot az általános helyettes azokban az esetekben, amikor az önkormányzatok a hulladékszállítási díjat helyi rendeleteik alapján külön vagy a kommunális adóval együttesen, egy összegben fizették meg, tekintettel arra, hogy az arányos díjfizetés lehetőségének biztosítása mellett, mindkét megoldás elfogadható (OBH 1569/2005., OBH 2795/2005., OBH 4263/2005.).

A korábbi évekhez képest újszerűnek tekinthető, hogy a tárgyalt közszolgáltatást végző gazdálkodó szervezet fordult hozzánk kifogásával, miszerint a jogszabály által előírt feltételek teljesítése ellenére, a közszolgáltatás igénybevétele kötelezett gazdasági társaságok más gazdálkodó szervezettel kötöttek hulladékszállításra vonatkozó szerződést. Ezt a biztos általános helyettese visszásnak ítélte (OBH 2784/2005.). Az érintettel kezdeményezett szakmai párbeszéd a Beszámoló lezárásának időpontjában is folyamatban van.

Az ajánlások fogadtatása, hasonlóan az előző évekhez, a beszámolási időszakban is pozitív volt, a képviselő-testületek valamennyi esetben módosították a kifogásolt rendeleteket.

1.22.4.

Hatósági nyilvántartás

Korábbi beszámolóikban az országgyűlési biztosok indokoltnak tartották, hogy a panaszok vizsgálatának ügýtípusok szerinti bemutatásánál önálló fejezetben foglalják össze a hatósági nyilvántartáshoz kötődő ügyeket. Idei beszámolójukban azonban a hatósági nyilvántartásokkal kapcsolatos tapasztalataikat a – megkerülhetetlenül szoros – tárgybeli összefüggés miatt az okmányirodák eljárásával kapcsolatos vizsgálatok megállapításaival közös fejezetben tárgyalják. A polgárokkal nap mint nap találkozó, az életüket jelentősen befolyásoló ügyeikkel foglalkozó okmányirodák munkatársainak nagy szakmai hozzáértéssel és empátiá-

val kell munkájukat végezniük. Az országgyűlési biztosok ezért minden megyei látogatásuk alkalmával kiemelt figyelmet fordítanak az okmányirodák tevékenységére, és több alkalommal is ajánlásokat fogalmaztak meg a belügyminiszternek.

Az országgyűlési biztosokhoz számtalan olyan, az okmányirodák és azok a hatósági nyilvántartásokkal kapcsolatos eljárását sérelmező beadvány érkezik, amelyekben – az Obtv. 16. § (1) bekezdésében foglalt – eljárási előfeltételek hiányában nem tudnak eljárni, illetve a tisztességes eljárással összefüggő visszasság csekély súlya miatt nem tettek ombudsmani intézkedést. Az ombudsmanok ennek ellenére felhívják a figyelmet arra, hogy az okmányirodákban szerzett tapasztalataik az állampolgárok „jogállam-képét” alapvetően meghatározzák, alkalmasak arra, hogy azt kedvezőtlen irányba befolyásolják. Ezt az esetek jelentős részében munkaszervezési módosítással meg lehet előzni.

2005. évben a Fejér megyei és a Jász-Nagykun-Szolnok megyei munkalátogatások keretében az országgyűlési biztos munkatársai a székesfehérvári, bicskei, jászberényi és a szolnoki körzetközponti okmányirodákon is tájékozódtak az egyes feladatok ellátásának körülményeiről, az ügyintézés módjáról, illetőleg lakossági szolgáltatás megszervezésének helyi lehetőségeiről (OBH 3674/2005., OBH 4723/2005.). Az országgyűlési biztos tapasztalatai szerint a települési önkormányzatok az állami feladatok ellátásában a kormányzati szervekkel együttműködnek, és saját pénzügyi forrásaik terhére is segítik, illetve kiegészítik az állami finanszírozást. Ezzel kapcsolatban a személyes konzultáció alkalmával az önkormányzatok jegyzői és az okmányirodák vezetői kiemelték, hogy az okmányirodai személyi és tárgyi feltételek biztosítása – állami szinten – a polgárok számának arányában történik, holott a feladatok ellátása ennél szélesebb körű munkatevékenységet jelent a valóságban. Ezért is minden feladatnövekedés komoly próbatétel, és a települési önkormányzat segítő együttműködését igényli. A feladatok állandó bővülése miatt ugyanakkor a naprakész ügyintézés a legjobb munkaszervezéssel is lehetetlen, az ügyintézők túlterheltek. Szükségük lenne az önkormányzatoknak arra, hogy megismerhessék az okmányirodai fejlesztések hosszú távú koncepcióját, hogy arra kellő időben felkészülhessenek. A biztos véleménye szerint a közúti közlekedési igazgatási feladatokról és a közlekedési okmányok kiadásáról szóló jogszabály gyakori változása a jogállamiság elvéből következő jogbiztonság követelményével összefüggő alkotmányos visszasságot idézhet elő hosszabb távon.

Általános helyettes a kecskeméti önkormányzat okmányirodájának eljárást vizsgálva (OBH 3674/2003.) azt tapasztalta, hogy az elsőfokú közigazgatási szerv a nyilvánvalóan elkésett fellebbezést nem terjesztette fel a felettes szervnek, hanem azt tájékoztató levéllel intézte el, és ezzel az Áe. előírásait figyelmen kívül hagyta. A felettes szerv pedig, a felhívására felterjesztett fellebbezést nem bírálta el, hanem az elsőfokú szerv eljárását szabályszerűnek ítélte, és intézkedés nélkül visszaküldte. Ez a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszasságot okozott, amire a biztos felhívta a figyelmet, és azt az érintett szervek elfogadták.

Az OBH 2593/2004. számú ügyben az országgyűlési biztos általános helyettese egy gépjármű-kereskedő panasa alapján általánosságban is áttekintette a gépjármű-nyilvántartáshoz kapcsolódó igazgatási feladatokat. Vizsgálata során megállapította, hogy a hatályos jogszabályok alkalmazása a tulajdonhoz való joggal és a jogállamiság elvével összefüggő visszásság közvetlen veszélyét okozhatják – egyebek mellett – azzal, hogy a gyakorlatban – a jogszabályban meghatározott szankció ellenére – nem biztosított, hogy a gépjármű-nyilvántartásban a gépjármű-átruházások ténylegesen rögzítésre kerüljenek.

Kilenc, állampolgárok és egy hajléktalanok jogvédelmével foglalkozó társadalmi szervezet által benyújtott, összefüggő tárgyú panasz alapján folytatott vizsgálata során az országgyűlési biztos helyettese a gépjárművezetői engedélyek kiadásával kapcsolatos kérdéseket vizsgált (OBH 4140/2005.). A társadalmi szervezet által sérelmezett korábbi állapot, miszerint egyes okmányirodákban települési szintű lakcímbeljelentéssel rendelkező személyektől valóban nem fogadták be a vezetői engedély kiadása iránti kérelmeket, a belügyminiszter nem vitatta. Mindezek alapján az ombudsman megállapította, hogy a korábbi gyakorlat a jogállamiság elvével, a szabad mozgáshoz való joggal, valamint a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszásságot okozhatott. Vizsgálata során azt is megállapította, hogy a lejárt „kategória érvényességű” vezetői engedélyek cseréje során – a BM rendelet hiányosságára visszavezethető okból, mivel nem rendelkezik az ilyen esetekben a vezetési jogosultságot igazoló okmányok köréről – fennállhat a jogállamiság elvével, az abból következő jogbiztonság követelményével, a szabad mozgáshoz való joggal, és – a gépjárművet munkavégzéssel összefüggésben használók esetében – a foglalkozás szabad megválasztásához való joggal összefüggő visszásság közvetlen veszélye. A belügyminiszter a jelentésre adott válaszában kifejtette, hogy az első problémára visszatérően felhívják az okmányirodák figyelmét, a második kérdés rendezésére pedig a miniszteri rendeletet módosítani kívánják.

1.23.

Rendőri intézkedések és szabálysértési eljárások

1.23.1.

Rendőri intézkedések

A rendőri intézkedésekkel kapcsolatos panaszok száma és aránya (1,6%-ról 2,15%-ra) növekedett. A panaszok jelentős részét a rendőrség közterületi ellenőrző, rendfenntartó intézkedései (igazoltatás, közlekedésrendészeti ellenőrzés, előállítás, kényszerítő eszközök alkalmazása) váltották ki. Az intézkedések jogszerűsége gyakran nem volt megkérdőjelezhető, de a végrehajtás módja, az intézkedő rendőrök viselkedése az állampolgárok részére sérelmes volt. Előfordult, hogy emiatt közvetlenül az országgyűlési biztosokhoz fordultak – ezeket a panaszokat a vizsgálatra illetékes szervekhez áttettük, vagy a jogorvoslati le-

hetőség elmulasztása miatt elutasítottuk. Sok esetben tapasztaltuk, hogy a konfliktusok nem, vagy nem csak a rendőr magatartása miatt alakultak ki, az állampolgárok akkor is udvarias, szakszerű és elfogulatlan intézkedéseket várnak el a rendőröktől, ha ők maguk – agresszív viselkedésükkel – idézték elő a sérelmezett fellépést.

Az intézkedések miatt tett panaszokat a területi rendőri szervek parancsnokai általában csak formálisan vizsgálták meg, és az egyes ügyekben beszerzett iratok szerint, kivétel nélkül elutasították. Előfordult, hogy a panaszt intézkedés és válaszadás nélkül irattárazták. A panaszok elbírálásának formális jellegét igazolják az olyan esetek, amilyen az egyik kapitányságon történt. Egy panaszos gépkocsija ellopása miatt feljelentést akart tenni a rendőrkapitányságon, de a körözési nyilvántartás adatainak ellenőrzése után kb. két óra időtartamra az előállító helyiségbe zárták. Ezt követően átkísérték egy másik rendőri szervezethez, ahol tanúként kihallgatták, majd elengedték. A fogvatartás okát nem közölték vele, arról semmilyen igazolást, hivatalos iratot nem kapott. Panaszát alaptalanság miatt elutasították, arra hivatkozva, hogy aznap délelőtt, a kihallgatást végző szerv a gépkocsi és vezetője körözését rendelte el. Később az ügyészségi nyomozó hivatal jogellenes fogvatartás büntetvény gyanúja miatt nyomozást rendelt el, amelyet bűncselekmény hiányában megszüntettek.

Az intézkedésben részes kerületi rendőrkapitányság és az alapügyben eljáró nyomozó hatóság a panaszos előállítása során megsértette a rendőrségről szóló törvény és a büntetőeljárásról szóló törvény, illetve a körözési munkáról szóló jogszabályok előírásait. A törvényt sértő intézkedés sértette a panaszos személyes szabadsághoz fűződő alkotmányos jogát, ezért az általános helyettes ajánlotta a budapesti rendőrfőkapitánynak a körözésekre és az előállításra vonatkozó jogszabályok betartásának ellenőrzését. A főkapitány az ajánlást elfogadta, és a javasolt intézkedéseket végrehajtotta (OBH 4469/2003.).

Több vidéki, kisebb településen élő panaszos kifogásolta, hogy olyan, ismerős rendőrök, akikkel valamilyen konfliktusba kerültek, rendszeresen igazoltatják, kisebb szabálytalanságok miatt feljelentik őket. Az elfogult vagy etikátlan magatartás vizsgálatára felkért rendőri vezetők rendszerint nem találtak okot beosztottaik elmarasztalására. Tekintve, hogy a jogsértés bizonyítása ezekben az ügyekben gyakorlatilag lehetetlen, legfeljebb etikai vétség lenne megállapítható, de a rendőrség etikai kódexe – ismételt kezdeményezéseink ellenére – eddig nem készült el, ezen a téren továbbra sem várhatóak változások.

Egyes panaszok arra utalnak, hogy a rendőrség nem kezeli a fontosságának megfelelően az állampolgárok személyes szabadságához fűződő alkotmányban biztosított jogait, ezért akkor is alkalmaznak ilyen korlátozással járó intézkedéseket, amikor más, kevesebb sérelemmel járó módon is biztosítható lenne a közrend, közbiztonság helyreállítása.

Egy, gyermekét egyedül nevelő édesanya az engedélye nélkül kimaradó kiskorú fiát haza akarta vinni egy szórakozóhelyről, ennek során összeszólalkozott, majd dulakodásba keveredett az ott lévő – fia hazavitelét megakadályozó – fiatalokkal. A helyszínre hívott rendőrök az asszonyt előállították egy másik te-

lepülésen lévő kapitányságra, de a kiskorú biztonságos elhelyezéséről nem gondoskodtak. Éjszaka a kapitányságon tartózkodó egyik rendőr könnygázzsóró spray-vel lefújta a panaszost, mert az előállító helyiség ajtaját rugdosta. Másnap reggel meggyanúsították garázdaság vétségével, de mivel nem kívánt vallomást tenni, ezt követően szabadon engedték.

A rendőri intézkedések ellen a panaszos panasszal élt, amit a kapitányság vezetője elutasított, mert álláspontja szerint az előállítás, a bilincshasználat és az előállító helyiségben történt könnygáz-spray használat jogszerű volt. Az általános helyettes megállapította, hogy a panaszos előállítása és fogvatartása során a rendőrségről szóló törvény több szabályát megsértették, és sérültek a panaszos alkotmányos jogai is, ezért ajánlást tett a megyei rendőrfőkapitánynak. A főkapitány az ajánlást elfogadta és a javasolt intézkedéseket megtette (OBH 1856/2004.).

Egyes panaszok a jogalkalmazási nehézségek miatt kialakult ellentmondásos intézkedési gyakorlatra utaltak. Egy panaszos sérelmezte, hogy a lakásával szomszédos presszóban a késő esti időpont ellenére hangos zene szólt. A panaszos az éjszaka folyamán többször hívta ki a rendőröket, de a presszóban csak a rendőrök jelenléte idején halkították le a zenét. A BRFK Panaszirodája arról tájékoztatta a panaszost, hogy a rendőrség a hangoskodót csak figyelmeztetheti, sem feljelentést, sem helyszíni bírságot alkalmazni nem áll módjában. Egy másik ügyben a hangos rádióhallgatás miatt kihívott rendőrök, a kerítésen átugorva behatoltak az idős, egyedül élő panaszos házába, ahol az elektromos árammérő főkapcsolójával áramtalanították az egész házat. A panaszos ellen csendháborítás szabálysértése miatt feljelentést tettek. Az eljárást a polgármesteri hivatal megszüntette (OBH 1193/2005).

Az általános helyettes megállapította, hogy az egyes szabálysértésekről szóló kormányrendelet csendháborítást szabályozó tényállása nem alkalmas a lakóterületeken előforduló jogsértő magatartások kezelésére. A jogszabály módosítására ajánlást tett a belügyminiszternek, aki azonban úgy foglalt állást, hogy a hasonló esetekre a garázdaság szabálysértési tényállása alkalmazható. Tekintettel arra, hogy a tényállást hatályba léptető törvény nem teszi lehetővé a kiterjesztő értelmezést, az általános helyettes a korábbi ajánlását fenntartotta.

Több panasz érkezett olyan intézkedések miatt, amelyek az állampolgárok tulajdonjogát sértették, sőt esetenként károkat is okoztak. Növekedett a különböző bűncselekmények gyanúja miatt történő számítógép, illetve informatikai eszköz lefoglalások száma, melyekkel kapcsolatban a panaszosok sérelmeztek, hogy berendezéseiket a szakszerűtlen kezelés miatt megrongált állapotban kapták vissza. A házkutatás keretében történő lefoglalásokról készült jegyzőkönyvek szerint az érintettek – feltehetően a megfelelő kioktatás hiányában – az intézkedést általában nem panaszozzák meg, ezzel későbbi panaszjukról is lemondanak. A jogorvoslati lehetőségek kihasználatlansága miatt hivatalunknak sincs lehetősége vizsgálat kezdeményezésére.

Egy panaszos azért fordult hozzánk, mert magánszemélytől vásárolt, és később eladott gépkocsiját a rendőrség lefoglalta, majd az intézkedést követő na-

pon kiadta a lefoglalást kérő banknak, annak ellenére, hogy a tulajdonjog közhi- teles igazolására szolgáló törzskönyvet is lefoglalták. Az intézkedésre az adott okot, hogy az eredeti tulajdonos a hiteltartozását nem törlesztette, a gépkocsit meghamisított forgalmi engedéllyel adta el a panaszosnak. A panaszost a bíróság kötelezte, hogy a lefoglalást szenvedő részére a gépkocsi vételárát fizesse vissza, mert a BM járműnyilvántartó a bíróság megkeresésére olyan tájékozta- tást adott, amely nem volt alkalmas a tulajdoni jogok tisztázására (OBH 6436/ 2004.). Az általános helyettes megállapította, hogy a rendőrség hatáskörét túl- lépve és jogsértő módon járt el. A bank követelése jóhiszemű és ellenérték fejében tulajdonjogot szerző harmadik személlyel szemben nem volt jogszerűen érvényesíthető.

Az általános helyettes ajánlásait az országos rendőrfőkapitány elfogadta és teljesítette, de a BM Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal vezetője vitatta a biztos megállapításait. Az általános helyettes ajánlását válto- zatlan formában fenntartotta, és indítványozta, hogy a címzett az Obtv. rendel- kezése alapján az ajánlást és azzal kapcsolatos véleményét terjessze fel a fel- ügyeletét ellátó szervezethez. A Hivatal vezetője döntéséről nem adott tájékoztatást. A panaszokból és a vizsgálati eredményekből arra lehet következtetni, hogy egyes esetekben a nyomásgyakorlásra is képes szervezetek – bankok, nem- zetközi szerzői jogvédő szervezetek – az állampolgárok alapvető jogaira is kiható kezdeményezéseinek teljesítése kellő körültekintés nélkül történik.

1.23.2.

Szabálysértési eljárások

Szabálysértési ügyekben mind az eljárás alá vont személyek, mind a sértettek (feljelentők) éltek panasszal. Az eljárás alá vont panaszosok a jegyző, ill. a rend- őrség által folytatott szabálysértési eljárások elhúzódását (az ügyintézési határ- idő jelentős túllépését), továbbá a határozat késedelmes kézbesítését sérelmez- ték. Az országgyűlési biztos általános helyettese megállapította a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot, mivel az 1999. évi LXIX. tör- vényben (Sztv.) előírt 30 napos – és egyszer 30 nappal meghosszabbítható – ügyintézési határidő ellenére a kifogásolt eljárások öt, ill. hat hónap elteltével zárultak le az eljárás megszüntetésével, a hatóságok pedig a határidő meg- hosszabbításáról sem rendelkeztek (OBH 2350/2005., 3238/2005.). Ugyancsak megállapította az általános helyettes a jogbiztonság követelményét és a tisztes- séges eljáráshoz való jogot érintő visszásságot azokban az esetekben, mikor a jegyző – az elkövető ismeretlen volta miatt – nem indított szabálysértési eljá- rást a panaszos feljelentése nyomán (OBH 4322/2004.); illetve a rendőrség – a pa- naszos többszöri feljelentése ellenére – nem járt el az ismert elkövetővel szem- ben (OBH 4165/2004.).

Nem találta megalapozottnak az általános helyettes azt a panaszt, melyben az eljárás alá vont személy a fogyasztóvédelmi felügyelőségen folytatott sza- bálysértési eljárást sérelmezte (OBH 6582/2004.). A panaszost az eljárás során

nem hallgatták meg, noha állítása szerint telefonon többször kért lehetőséget a védekezésre; az elsőfokú határozat elleni kifogását ugyanakkor elkésetten terjesztette elő. Az eljárás alá vont személy az eljárás során – akár szóban, akár írásban – indítványokat, észrevételeket tehet. A törvény nem teszi kötelezővé a hatóság számára az eljárás alá vont személyes meghallgatását, de ez nem zárja ki, hogy a szabálysértési hatósághoz írásban eljuttassa az észrevételeit, vagy az ügyfélfogadási időben megjelenjen a hatóságnál.

Az ombudsman fokozott figyelmet fordított a sértetti jogok érvényesülésének az elősegítésére is. Egy panaszbeadvány alapján – melyet a bíróság eljárására tekintettel, hatáskör hiányában nem vizsgálhatott – az általános helyettes levélben fordult a belügyminiszterhez, és tett észrevételeket a szabálysértési törvénnyel kapcsolatban (OBH 1092/2005.). Az Sztv. 86. § (1) bek. szerint ha a szabálysértési hatóság az eljárást megszünteti, a sértett panaszt tehet a határozattal szemben. Amennyiben a bíróság szünteti meg az eljárást, a döntés ellen nincs helye jogorvoslatnak, ami – különösen a bizonyítottság hiányában való megszüntetés esetén – alkotmányossági aggályokat vethet fel.

Az Sztv. alapján a sértettek csak akkor kapják meg az érdemi határozatot, ha az eljárást a szabálysértési hatóság szünteti meg, valamint ha kártérítést igényelnek, ami – különösen a közlekedési szabálysértési ügyekben – hátrányosan érinti a sértetteket. (A konkrét ügyben a biztosító – a bíróság döntését követően – felhívta a panaszost a részére korábban kifizetett kárösszeg visszafizetésére, de közölte, hogy a hivatkozott bírói végzést nem adhatja ki a panaszos számára.)

Személyesen, ill. telefonon történő zaklatásukat, fenyegetésüket továbbra is sérelmezték a panaszosok (OBH 6207/2004., 2915/2005.). Az általános helyettes már 2003 szeptemberében megállapította, hogy a zaklatásra vonatkozó jogi szabályozás hiánya visszásságot okoz az emberi méltósághoz való jogból levezethető magánszférához való joggal összefüggésben, ezért javaslatot tett az igazságügy- és a belügyminiszternek a vonatkozó jogi szabályozás kidolgozására (OBH 4460/2002.).

Az IM és a BM 2004-ben közös tervezetet dolgozott ki a távoltartás és a zaklatás szabályozására a büntető-, ill. a szabálysértési eljárásban, de a tervezetet visszavonták. A BM 2005 októberében megküldte a biztosoknak az Sztv. módosításáról szóló – a távoltartást és a zaklatást is szabályozó – újabb kormány-előterjesztés tervezetét, ami végül nem került az Országgyűlés elé.

1.24.

Társadalombiztosítás

A társadalombiztosítással összefüggésben érkezett panaszok száma a korábbi években tapasztalt fokozatos és 2004-ben bekövetkezett 2,5-szeres növekedését követően a beszámolási időszakban lényegében az előző évvel megegyező volt.

Ezen belül azonban arányeltolódás következett be, mert nőtt az egészség-biztosítással összefüggő panaszok száma. A panaszok súlyát tekintve nem történt változás. A nyugdíjbiztosítási panaszok 16%-a, az egészségbiztosítási ügyek 11%-a zárult vizsgálati jelentéssel. A többi panasz vizsgálata a panaszosok részletes tájékoztatásával különböző hatásköri okok miatt került elutasításra (pl. bírói ítélettel lezárt ügyek; jogorvoslati út elmulasztása; nem hatóság elleni panasz; özvegyi nyugdíjra, különös tekintettel a feléledési időre jogosító szabályok kifogásolása; megismételt panaszok). Mindkét biztosítási ágat érintően a korábbi évekhez hasonlóan nagy számban kifogásolták a panaszosok az orvosi bizottságok eljárását és döntését.

Tekintettel arra, hogy a panaszok orvos-szakértő hatáskörébe tartozó orvos-szakmai kérdésekre irányulnak, figyelemmel az Országgyűlés 75/1997. (VII. 18.) OGY határozatára is, az országgyűlési biztos már 2004-es beszámolójában is felhívta az egészségügyi miniszter figyelmét, hogy a munkaképesség-csökkenés mértékét és a rehabilitálhatóságot (az egyén szakmai gyakorlata, képzettsége, életkora alapján megállapítható rehabilitálhatóságot) is értékelni képes, a rászoruló állapotának objektív, szakmai megállapításához szükséges orvos-szakértői szervezet létrehozása és az orvos-szakértői eljárás új szabályainak megalkotása már elodázhatatlan. A felhívás azonban nem vezetett eredményre.

Ugyanakkor más, de hasonló esetkörben jó szabályozás, a jogosultsághoz szükséges feltételek pontos meghatározása pozitív eredményét bizonyítja, hogy a fogyatékosági támogatás orvosi feltételeinek elbírálásával kapcsolatosan a korábbi években érkezett panaszokhoz viszonyítva azok most elenyésző számban érkeztek.

Az OBH 3046/2003. számon indult vizsgálat eredményeként az országgyűlési biztos megállapította, hogy a szociális biztonsághoz való alkotmányos alapjoggal összefüggésben visszásságot okoz, ha az önálló, a társadalombiztosítástól független biztosítási rendszerben működő Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja, illetve jogutódja a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány, valamint a Magyar Alkotóművészek Betegsegélyező Pénztára nem gondoskodik megrokkant tagjai ellátásáról. Csak 2005. június 1-jén lépett hatályba a fenti alkotmányos visszásságot megszüntető Magyar Köztársaság Művészeti Alapjának megszüntetéséről és a Magyar Alkotóművészeti Alapítvány létesítéséről szóló 117/1992. (VII. 29.) Korm.rendelet módosítása, mely az Alapítvány alapító okiratának módosítását, valamint a nyugdíj- és segélyezési szabályzatot is tartalmazta.

Az új szabályzatot kifogásoló panaszokat az országgyűlési biztos még az új szabályozás kihirdetését megelőzően a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszterhez továbbította, melyre reagálva a szakminiszter a problémák egyénenkénti felmérésére és megoldására tett ígéretet.

A fentiekre, valamint arra is tekintettel, hogy a jogszabályok alkotmányosságának vizsgálata az Alkotmánybíróság feladata, a vizsgálatot az országgyűlési biztos lezártnak tekinti.

Az országgyűlési biztos eredményes munkájához 2005-ben is jelentősen járultak hozzá a Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság és igazgatási szervei, kiemel-

ten a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság, valamint az Országos Egészségbiztosítási Pénztár és igazgatási szervei vezetői és munkatársai. Ugyancsak a segítő együttműködés folytatódott az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztériummal.

A tárgydőszakban vizsgált ügyekben a panaszosok a korábbi évekhez hasonlóan többségükben a tisztességes eljáráshoz, a szociális biztonsághoz, a jogbiztonsághoz való joguk sérelme miatt kértek segítséget.

1.24.1.

Nyugdíjbiztosítás

A panaszok alapján lefolytatott vizsgálatok eredményeként az országgyűlési biztos több esetben állapított meg alkotmányos jogokkal összefüggésben visszasságot. Jellemzően a jogbiztonsághoz, a tisztességes eljáráshoz, valamint a szociális biztonsághoz való joggal összefüggésben.

E körben kiemeljük annak megállapítását, miszerint a jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelményeit sérti a Magyar Posta Rt. és a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság között létrejött megállapodás, mivel az egyik szerv vezetője sincs felruházva olyan jogkörrel, hogy a törvényben biztosított jogok érvényesítését korlátozó „Szabályokat” alkosson. Ezáltal az érintetteknek nem csak a jogbiztonsághoz, hanem a szociális biztonsághoz való joguk is sérül. A hozzánk forduló panaszos 2004. június 16-án elhunyt házastársának a halál hónapjára esedékes nyugdíját a helyi postahivatal vezetője nem fizette ki, hanem visszaküldte a Nyugdíjfolyósító Igazgatóságnak (NYUFIG), és csak 2004. augusztus 4-én, a panaszos külön kérelmére került kiutalásra a NYUFIG és a Magyar Posta Rt. közötti megállapodásra, üzletszabályzatára tekintettel (Magyar Posta Rt. Pénzforgalmi Szolgáltatásainak Általános Szerződési Feltételei).

Az Üzletszabályzat szerint: „A nyugellátás hónapjában elhunyt címzett részére utalványozott ellátásokat a mindenkori minimálbér összegéig a címhelyen élő házastársnak – a jogosult átvevőkre vonatkozó és az előző pontokban részletezett szabályok szerint – a posta a folyósító szerv külön rendelkezése nélkül kifizeti. A mindenkori minimálbér összeghatára feletti utalványokat a posta a hozzátartozó értesítése nélkül a folyósító szervnek soron kívül visszaküldi.”

A mindenkori minimálbérnél magasabb összegű ellátások visszautalását a folyósító szerv azzal indokolta, hogy a Nyugdíjbiztosítási Alapot védi a jogosulatlan kifizetésektől. Az országgyűlési biztos ajánlást tett a Kormánynak, hogy a Magyar Posta Rt. Pénzforgalmi Szolgáltatásainak Általános Szerződési Feltételei II. Fejezetének (4.10.) pontjában „szabályozott” rendelkezések okán a jelentésben feltárt alkotmányos visszasságot szüntesse meg.

A Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter a jelentésben foglaltakat megalapozottnak és helytállónak tartotta, és tájékoztatta a biztost arról, hogy az érintett tárcák vezetői soron kívül intézkednek a probléma megoldására. Az országgyűlési biztos a választ elfogadta, és mivel időközben az alkotmányos visszasságot okozó szabályozás módosítása megtörtént, a vizsgálatot lezárta.

1.24.2.

Egészségbiztosítás

2005-ben az országgyűlési biztos a tisztességes eljáráshoz, valamint az emberi méltósághoz való jog érvényesülésének érdekében a megyei helyszíni vizsgálata során két egészségbiztosítási pénztár ügyfélszolgálatán a jól szervezett, magas színvonalú munka ellenére állapított meg alkotmányos jogokkal összefüggésben visszásságot az egy légterű, ablakos rendszerű, korszerűtlen körülmények, valamint a kihelyezett ügyfélszolgálatok technikai hiányosságai miatt.

A visszásság megszüntetése érdekében tett kezdeményezését az Országos Egészségbiztosítási Pénztár főigazgatója az anyagi lehetőségek függvényében elfogadta.

1.25.

Vámügyek

A Vám- és Pénzügyőrség vámokkal összefüggő tevékenységét érintően 2005-ben az általános helyettes egy alkalommal állapított meg jelentésben alkotmányos joggal összefüggő visszásságot (OBH 4639/2005).

A feltárt visszásság jövőbeni elkerülése érdekében a biztos ajánlásában felkérte a Vám- és Pénzügyőrség országos parancsnokát, hogy a jövőben a vámhatóság érintett szervei a fellebbezések intézése során, a nyilvánvalóan alaptalan, elkésett, vagy egyéb okból hibás fellebbezéseket is érdemben bírálják el, döntésükről pedig hozzanak alakszerű határozatot. A címzett az ajánlást elfogadta. A Vám- és Pénzügyőrség vámjogi tevékenységét érintő panaszok vizsgálatát a biztosok többször hatáskör hiányában utasították vissza. E körben egyes panaszok vámjogi jogszabályi rendelkezéseket, mások pedig jogerős bírói ítéleteket sérelmeztek. Több panasz esetén előfordult, hogy a megindult vizsgálat során a panaszos a biztosok hiánypótlási felhívásnak nem tettek eleget, ezért a biztosok a vizsgálatot érdemi intézkedés nélkül megszüntették.

1.26.

Végrehajtók

Tekintettel arra, hogy a bírósági végrehajtási eljárásban a végrehajtó intézkedése ellen a bírósághoz lehet fordulni végrehajtási kifogással, a közigazgatási bíróságra vonatkozó szabály megfelelő értelmezésével (analógia) jár el az országgyűlési biztos. Ennek értelmében az önálló bírósági végrehajtó, valamint a megyei bírósági végrehajtó eljárását vizsgálja, kivéve az olyan kérdést vagy kérdéseket, amelyre nézve bírósági eljárás van folyamatban, illetve amelyben a bíróság már érdemben döntött, valamint azokat a kérdéseket, melyek a bíróság hatáskörébe tartoznak.

Az előző évekhez hasonlóan, továbbra is jellemző volt, hogy a benyújtott panaszok nagy részében a bíróság, a sérelmezett végrehajtási cselekménnyel összefüggő végrehajtási kifogást érdemben már elbírálta, vagy az elbírálására irányuló bírósági eljárás folyamatban volt, így a biztos – hatáskör hiányában – ezekben az esetekben nem folytathatott részletes vizsgálatot. Hasonlóan járt el akkor is, amikor a végrehajtás alapjául szolgáló bírósági határozatot, illetőleg bírósági eljárást kifogásolták. Ezekben az ügyekben rövid tájékoztatást kaptak a panaszos állampolgárok a hatásköri szabályokról, illetve arról, hogy milyen jogorvoslati eszközöket vehetnek igénybe.

Számos panaszos fordult ebben az évben is az országgyűlési biztoshoz, akik – mint végrehajtást kérők – a végrehajtási eljárások elhúzódását, illetve eredménytelenségét kifogásolták. Ezzel a kérdéskörrel kapcsolatosan a korábban végzett vizsgálatokra utalt vissza a biztos, melyek eredményeképpen megállapításra került, hogy önmagában a végrehajtási eljárások elhúzódása, esetleges eredménytelensége nem okoz alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot, amennyiben az önálló bírósági végrehajtó a hatályos jogszabályoknak megfelelően eljárva foganatosította a végrehajtási eljárást. A bírósági végrehajtási eljárás természetéből fakadóan sem az Alkotmány, sem valamely Alkotmányból levezetett elv nem garantálhatja a végrehajtási eljárás biztos eredményességét, ugyanakkor a vizsgálati jelentés felhívta a figyelmet arra, hogy szükséges a bírósági végrehajtási rendszer hatékonyabbá tétele (OBH 1532/2003.). Erre annál inkább szükség van, mivel, ha jelentős számban sikertelenek a bírósági végrehajtási eljárások, illetve nagymértékben megnő azok időtartama, akkor társadalmi szinten összeadódva e jelenségek a jobbiztonság sérülését eredményezik, sőt a bírói hatalmi ág tekintélyét csorbítják.

Az OBH 5977/2004. számú ügyben megállapításra került, hogy nem okoz alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszásságot az önálló bírósági végrehajtó, ha a hatályos jogszabályoknak megfelelően jár el, s a fokozatosság és arányosság elvének megfelelően foganatosítja a végrehajtási cselekményeket. A végrehajtónak nem feladata további egyeztetést vagy tárgyalást folytatni az adóssal a végrehajtás elrendelését követően, mivel a végrehajtási eljárás alapjául szolgáló bírósági határozat teljesítése kötelező. Amennyiben önkéntes teljesítés nem történik, az állami kényszer igénybevételel történő végrehajtásra kerül sor, amelynek keretében a bíróság határozatának végrehajtása – adott esetben állami kényszer igénybevételel – a közhatalommal felruházott végrehajtó kötelessége.

A bírósági végrehajtási eljáráshoz gyakran szorosan kapcsolódó földhivatali eljárás során szintén fokozott követelmény a jogszerűség, amelynek garanciális jelentősége van. A tulajdonhoz való jog, valamint a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének veszélye állt fenn az OBH 4720/2004. számú ügyben, melyben a körzeti földhivatal a közös tulajdonban álló ingatlan tulajdoni hányadára (illetőségére) történt végrehajtási jog bejegyzésről – törvényi kötelezettsége ellenére – nem értesítette a tulajdonostársat. A végrehajtási jog az adós teljesítésére tekintettel időközben törlésre került. A törlésről a tulajdonostársat is szabálysze-

rúen értesítették. Tekintettel arra, hogy a panasz így megoldódott, azonban a tulajdonhoz való jog, valamint a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének veszélye fennállt, az országgyűlési biztos felhívta a figyelmét az érintett körzeti földhivatal vezetőjének, hogy a jövőben fokozottan figyeljen, és munkatársait is figyelmeztesse az eljárási jogszabályok maradéktalan betartására. Külön, kiterjedt vizsgálatot folytatott a biztos a végrehajtással szorosan összefüggő, ingatlan-nyilvántartással, illetve a Takarnet rendszerrel kapcsolatban

Az országgyűlési biztos összességében – a 2003. és a 2004. évekről szóló beszámolóiban foglaltakhoz hasonlóan – megállapította, hogy a bírósági végrehajtás nem működik kellő hatékonysággal, annak további fejlesztése szükséges. Ugyanakkor a bírósági végrehajtási eljárások alapjául továbbra is nagy számban szolgálnak különböző hitelkonstrukciókból származó lejárt tartozások, valamint a közüzemi szolgáltatók felé fennálló díjtartozások. Az ilyen egyéni élethelyzetekből fakadó súlyos problémák megoldása sok esetben csak jogon túli eszközökkel, illetve a szociális intézményi rendszer fokozott igénybevételevel lehetséges.

1.27.

Vízügyek, katasztrófavédelem

1.27.1.

Víziközmű- és csatorna beruházás

A közműberuházások továbbra is jelentős ütemben folytatódnak az országban, de hasonlóan a korábbi évekhez, 2005-ben is számos állampolgár kifogásolta az egyre növekvő összegű érdekeltségi hozzájárulás megfizetését. Az országgyűlési biztos továbbra is igyekezett részletes magyarázatot adni a hozzá fordulóknak, hangsúlyozva a szennyvízcsatorna beruházás környezetvédelmi fontosságát. Üdvözölte – azon túl, hogy a beruházások során az érintetteknek általában hosszú távú kedvező részletfizetési lehetőséget nyújt az önkormányzat –, hogy a beruházók vagy a helyi pénzügyesek is megkönnyítik a fizetési feltételeket.

A belvív-csapadékvíz elvezetéssel kapcsolatos panaszok változatlanul előfordulnak, hiszen azok jellemzően az önkormányzatok anyagi lehetőségeinek beszűkülésére és ezzel összefüggésben a beruházások akadozására vezethetők vissza. Nagyobb belvízvédelmi beruházás a Tisza-völgy árvízi biztonságának növelését szolgáló Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése program keretében folyik.

1.27.2.

Árvíz, belvív és katasztrófavédelem

Az évről évre folyamatosan jelentkező természeti csapások jelentős számú károsultjainak kárenyhítése érdekében az országgyűlési biztosok az elmúlt években több vizsgálatot folytattak.

A Nemzeti Katasztrófavédelmi Alap szükségessége már az országgyűlési biztos 2002-ben tartott vizsgálata során felvetődött. Akkor a Tisza menti településeken 2002-ben történt biztosítási szerződések felmondása miatt indult a vizsgálat, és azzal az ajánlással zárult, hogy a pénzügyminiszter gondoskodik egy átfogó katasztrófavédelmi- és pénzügyi rendszer kidolgozásáról és mielőbbi bevezetéséről. Végül három év elteltével, az 1048/2005. (V. 19.) Korm.határozat 3. pontja rendelte el a Nemzeti Katasztrófavédelmi Alap létrehozása feltételeinek megvizsgálását.

A Katasztrófavédelmi Alap létrehozását, a Pénzügyminisztérium, az Igazságügyi Minisztérium és az Országgyűlés Önkormányzati és Rendészeti Bizottsága nem támogatta. A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium is azzal értett egyet, hogy költségvetésből elkülönített alapból kell megoldani a problémát. A Wesselényi Miklós Ár- és Belvízvédelmi Kártalanítási Alap azonban nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. A tapasztalatok szerint sokba került az Alap kezelése, az önkéntes befizetés nem volt sikeres, a kötelező befizetés előírása pedig nem állná meg a helyét.

Hasonló sorsra jutott a Belügyminisztérium javaslata a súlyos ipari katasztrófák elhárítási költségeinek biztosításáról. (A veszélyes üzemek környezetében élő lakosság egyéni védőeszközökkel való ellátását is ebből a célleírányzatból oldották volna meg), így a pénzügyminiszter nem támogatta az elkülönített pénzalap létrehozását.

Az árvíz- és belvízvédelemben kedvező fordulatot hozott a Tisza-völgy árvízi biztonságának növelése, valamint az érintett térség terület- és vidékfejlesztését szolgáló program (a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése) közérdekűségéről és megvalósításáról szóló törvény. Ez sem volt azonban az érintett területen élők szempontjából zökkenőmentes, mert a közműfejlesztési munkálatok csúszása miatt 2005 szeptemberében a térség polgármesterei a kormányhoz, de egyben az ombudsmanhoz is fordultak, annak vizsgálatát kérve, hogy törvényes volt-e elkezdni a cigándi árapasztó építését addig, amíg az érintett településeken ezzel egyidejűleg nem kezdik el a törvényben garantált infrastrukturális fejlesztéseket? A lakosság nevében kérték a közműfejlesztések maradéktalan megvalósítását. Az országgyűlési biztos a megkeresések útján szerzett információkat továbbította a panaszos polgármestereknek azzal, hogy a kapott válaszok alapján pillanatnyilag vizsgálat lefolytatása nem tartja indokoltnak, mivel a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése program kormányzati koordinátora részletes válaszában beszámolt a munka megszervezéséről, a megvalósítás állapotáról és annak várható befejezéséről is. A kormányzati koordinátor válaszában azt is közölte, hogy amennyiben az infrastruktúra-fejlesztések forráshiány miatt a 2007–2008. években a tározó építésekkel párhuzamosan nem valósulnának meg teljes körűen, úgy felvállalta, hogy kormánydöntést fog kezdeményezni a források időben szükséges biztosítása érdekében.

A 2005. évi viszonylag kedvezőbb időjárási viszonyok következtében kevesebb panaszos sérelmezte a kárenyhítési támogatások mértékét, esetleges elmaradását. Azonban néhány, a korábbi évekről áthúzódó panaszt újra kellett

vizsgálni, mert a 2002. évi dunai árvíz védekezési munkálatai során a magántulajdonban okozott kár megtérítése érdekében az esztergomi önkormányzat éveken át nem intézkedett (OBH 3412/2005.).

1.28.

Egyes kiemelt jelentőségű vizsgálatok

1.28.1.

Kiemelt ügyek

OBH 1269/2004.

Az egészséges környezethez való joggal összefüggő visszásság veszélyét hordozza magában a hatáskörrel rendelkező felügyelőség eljárása, ha nem jelöli ki a part menti víztermelő kutak belső védterületét.

Egy halásztelki panaszos azt sérelmezte, hogy a Fővárosi Vízművek Rt. döntése nyomán a halásztelki Duna-partra 2004 februárjától csak a Vízművek által kiállított fényképes igazolvánnyal és évi 2500 Ft befizetése ellenében léphetnek be a halásztelki lakosok.

Az országgyűlési biztos jogbiztonság követelményének, a tisztességes eljáráshoz való, illetve az egészséges környezethez való alkotmányos jogok sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított, és megkereste a Vízművek vezérigazgatóját, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium helyettes államtitkárát, valamint a halásztelki polgármestert, akiktől a bevezetett díjfizetés előírásának tisztázását kérte.

A vizsgálat feltárta, hogy a Vízművek részéről bevezetett intézkedés költségét a halásztelki önkormányzat – a képviselő-testületének döntése után – az állandó halásztelki lakosoktól átvállalja. A biztos ezért megállapította, hogy a halásztelki panaszos problémája megoldottnak tekinthető, tekintettel arra, hogy a panaszos kifogása az igazolvány díjának megfizetésével, illetve összegével függött össze. A biztos azonban annak vizsgálatától nem tekintett el, hogy a Vízművek döntése a jogszabályoknak megfelelően történt-e.

A vizsgálat feltárta, hogy Halásztelek közigazgatási területén található a Vízművek Halásztelki Vízbázisának víztermelő kútjai, melyek parti szűrésű vizet termelnek. A vízbázis sérülékeny földtani környezetben helyezkedik el. A terület a rendelkezésre álló tulajdoni lap másolat szerint a Vízművek tulajdonát képezi. A vízbázis területe bekerítve nincsen, de oda belépni csak a Vízművek által kiállított fényképes igazolvány birtokában lehetséges.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a vízgazdálkodásról szóló törvény, továbbá a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízlétesítmények védelméről szóló kormányrendelet értelmében – szem előtt tartva a minisztérium megállapításait is – a Vízművek által követett korlátozási megoldás – a szolgált célra is figyelemmel – aggályos lehet. A biztos hangsúlyozta, hogy belső védterületre a belépést a vonatkozó jogszabályok

alapján még fizetési hajlandóság esetén sem lehetne – tulajdonképpen bárki számára – lehetővé tenni, azt a tulajdonosnak ki kellene zárnia.

A vizsgálat megállapította, hogy a minőségi vízvédelem – és a környezetvédelem – szempontjából jelentős szabályoknak a terület jelenlegi használata nem felel meg, melynek egyik oka, hogy a kérdéses területen a belső és külső védőövezetek hatóság általi kijelölésére még nem került sor, így nem egyértelműsíthető, hogy hova nem megengedett – még térítési díj ellenében sem – a bárki általi belépés.

A biztos szerint alkotmányos szempontból a belső védterület felügyelőség általi kijelölése, a tulajdonos részéről történő bekerítése, ill. fokozott felügyelete, védelme lenne elfogadható, ezzel lenne rendezhető, hogy hova nem lehet és hova lehet – igazolvány nélkül is – belépniük az embereknek. Ez utóbbi hangsúlyozását az ombudsman azért is tartotta különösen fontosnak, mert az ügyben megjelent az az érdek, hogy a társadalomnak igénye van, sőt jogként követeli – az általa rekreációs területként használt – a külső védterület használatát. Az országgyűlési biztos hangsúlyozta, hogy ennek feltételeit úgy kell lehetővé tenni, hogy – összhangban a vonatkozó jogszabályokkal – tevékenységükkel ne veszélyeztethessék a víz minőségét.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa a feltárt visszásság orvoslása érdekében ajánlotta a Fővárosi Önkormányzatnak – mint a Vízművek tulajdonosának –, hogy egy általa koordinált vizsgálatban tisztázza – az illetékes egységes zöld hatóság és a halászteleki önkormányzat bevonásával – a Vízművek intézkedésének jogszerűségét, ésszerűségét, illetőleg az érintett alkotmányos jogok megfelelő összhangját

A biztos kezdeményezte továbbá, hogy az illetékes egységes zöld hatóság jelölje ki hatósági határozattal a halászteleki Duna-partra a belső védőövezetet, ezzel biztosítva a víz mint környezeti elem védelmét és ugyanakkor az egészséghez és az egészséges környezet használatához való jog érvényesülését.

A főpolgármester az ajánlást elfogadta, és arról tájékoztatta a biztost, hogy az ajánlásnak megfelelő megoldásra törekszik. Ennek érdekében összeállítást kért a Vízművektől a kutak belső és külső védterületeinek a helyzetéről, azok tulajdonviszonyainak, terület-felhasználási besorolásának helyzetéről, továbbá felvette a kapcsolatot az érintett szervekkel. Azt is jelezte, hogy egy többszereplős megbeszélésre került sor a nyár folyamán.

A Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség igazgatója tájékoztatta az ombudsmant arról, hogy a jelentésben foglaltaknak megfelelően a tárgyi vízbázis-védőterület kijelöléséről szóló határozatot elkészítik.

A Beszámoló lezárásáig a határozat még nem készült el, ezért az országgyűlési biztos az ügyet továbbra is figyelemmel kíséri.

OBH 2832/2004.

A jogbiztonsághoz, a munka megfelelő díjazásához és a pihenéshez való jogokkal összefüggő visszásságot okoz önmagában az a tény, hogy a jogalkotó nem gondoskodott a magán-állatorvosok számára a közérdekű kötelező rendelkezésre állás, az ügyeleti szolgálat pontos anyagi ellentételezéséről.

A jogász-állatorvos panaszos azért fordult kérelemmel az országgyűlési biztoshoz, mert az állatorvosokat terhelő, a kötelező kamarai tagságuk alapján reájuk rótt ügyeleti, ezzel együtt hatósági, járványfigyelési készenlét, valamint őrszolgálati tevékenységük állami ellentételezésének hiánya, illetve e tevékenységek finanszírozásának mellőzése méltánytalan helyzetet idéz elő. Az állatorvos-társadalom nevében fellépő panaszos érvelése szerint az általuk végzett ügyeleti szolgáltatnak az a lényege, hogy az állatorvosnak szüntelen kötelező készenlétben állnia és a beérkező hívásra azonnal vizsgálatra indulni, hiszen cél az, hogy állat ne maradjon ellátás nélkül, figyelemmel arra, hogy nemzetgazdasági és közegészségügyi érdekből a gyors észlelés megelőzheti egyes, az ember egészségére is veszélyes betegségek terjedését.

Mivel a Magyar Állatorvosi Kamara pert indított a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, valamint a Pénzügyminisztérium képviselőjében a Magyar Állam ellen, és a per tárgya jelen vizsgálat alapját is képező ügyeleti díj volt, a jogerős ítélet megismerését követően azért kerülhetett sor a vizsgálat megindítására, mert a felhívott jogerős ítélet indokolásának értelmezése meggyőző érveket nyújtott az országgyűlési biztos eljárásához, figyelemmel arra, hogy a per tárgya tekintetében lényegében nem döntött a bíróság. Indokolásában kimondta, hogy a kamara tekintetében egyfelől a „kereshetőségi jog hiányában” el kellett utasítani a keresetet, valamint mivel „kizárólag az Alkotmányra alapítottan a kereset érdemében döntés nem hozható, továbbá a jogszabályi rendelkezés hiánya a bíróság ítéletével nem pótolható”, ugyancsak a kereset elutasításának alapját jelentette.

A bírósági eljárásra is figyelemmel a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való joggal, valamint a munka mennyiségének és minőségének megfelelő pihenőidőhöz való alapjoggal összefüggő sérelem gyanúja miatt az országgyűlési biztos az állam objektív alapjogvédelmi kötelezettségét hangsúlyozva, a szoros értelemben vett per tárgyát képező vagyoni igény figyelembevételének mellőzésével kizárólag alapjogi szempontú vizsgálat lefolytatását látta szükségesnek.

A panaszos a Magyar Állatorvosi Kamara tagjaként úgy véli, hogy az állatorvosok által kamarai tagságukból következő kötelező ügyeleti szolgálata voltaképpen nem más, mint olyan készenléti állapot, mely péntek 16 órától hétfő 8 óráig tart, s amely az adott ügyeleti körzetben folyamatos rendelkezésre állást jelent. A beadványban kifejtettek szerint az ügyeleti szolgálat lényege, hogy az állatorvos kötelező készenléte alatt a beérkező hívásra haladéktalanul helyszínre siessen, vagy a behozott állatot ellássa. A cél – azon túl, hogy az aktuális állat állapota javuljon – az, hogy állat semmiképp ne maradjon ellátás nélkül,

ezzel együtt adott esetben nemzetgazdasági és közegészségügyi érdekek ne sérüljen. Ez a közérdekű tevékenység végső soron járványfigyelési készenlét, ún. őrszolgálat, mely során a gazdasági kárral fenyegető, kötelezően jelentendő betegségek gyors észlelése a köz érdekében elengedhetetlen, és mely súlyos következmények megelőzésének szakmai végpontja. Érvéle szerint a kötelező készenléti szolgálat díja nem terhelhető – az elvégzett munka díján felül – sem az állattartóra, sem pedig a magán-állatorvosra. Az állattartó egyébként is megfizeti az ügyeleti felárat egy-egy kezeléskor, ám nem várható el tőle a teljes ügyeleti/készenléti idő (tehát éjjel-nappali rendelkezésre állás) teljes finanszírozása. Ugyanakkor gyakran előfordul, hogy senki nem veszi igénybe az ügyeleti szolgálatot, noha a készenlét – a rendelkezésre állás – ugyancsak biztosított.

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter a megkeresésre adott válaszában kifejtette, hogy a Magyar Állatorvosi Kamaráról szóló törvény megalkotása előtt hatályban volt 3/1982. (I. 16.) MÉM számú rendelet az állat-egészségügyi állomások feladatává tette az ügyeleti rendszerek szervezését, és a meghatározott óraszám szerinti díjazást. A jogszabály-módosítás eredményeként az állam ügyeletszervezési feladata – az állategészségügyről szóló 1995. évi XVI. törvény megalkotásakor – már nem létezett. A miniszter kitért azokra a jogszabályi változásokra is, melyeket az életviszonyok megváltozása és a szükség hívott életre. Így az állategészségügyi törvény vonatkozó szakasza szerint az állategészségügyi állomás hatósági feladatai ellátására köteles ügyeleti és készenléti szolgálatot szervezni és szükség esetén az illetékes hatósági állatorvos útján gondoskodik az állategészségügyi szolgáltatás nyújtásáról. Ebből következően a hatósági állatorvosi ügyelet szükség szerinti ellátást is végez. Az ügyeletért itt a Ktv. szerinti szabadnap jár az állatorvosnak. A szakárca vezetője szerint a Kamara pedig, a reá vonatkozó törvényben részletezett szervezési intézkedésekkel köteles biztosítani az ügyeletet, tehát konkrét fizetési kötelezettsége az államnak nincs. Kifejezetten csak a szervezési feladatok elvégzésére kap központi támogatást a költségvetésben belül, kiemelt előirányzatként.

A továbbiakban a miniszter álláspontja szerint a tényleges ügyeletet ellátó magán-állatorvos finanszírozása nem az állam feladata, mivel semmiféle jogviszony nem áll fenn a minisztérium és a magán-állatorvos között, valamint nincs erre szóló jogszabályi kötelezettsége az FVM-nek. Hangsúlyozta ugyanakkor, hogy a költségvetés tervezése során a szakmai főosztály több alkalommal tett javaslatot az ügyeleti díj forrásának részbeni megigénylésére a Kamarának nyújtandó állami támogatás jogcímén, de még egy alkalommal sem állt rendelkezésre a költségvetésben erre támogatás.

A Magyar Állatorvosi Kamara elnöke ugyancsak kifejtette álláspontját az ügyben. E szerint a panasz alapjául szolgáló indokokkal egyetért, annak mind szakmai, mind pedig jogi érvelését megalapozottnak véli, osztja a követelés jogszerűségét. Az elnök kiemelte a folyamatos állatorvosi ellátás közegészségügyi (pl. fertőző betegségek, zoonózisok), nemzetgazdasági (pl. tömeges állatpusztulás, export-korlátozás, turizmus) érdekét, ebből következően az ellátás

elmaradhatatlanságát. Kitért az ügyelet magánéletre vonatkozó hatásaira, annak morális és szakmai megítélésére, valamint arra a tényre, hogy az állatorvosok túlnyomó többsége kizárólag a hivatásából adódó felelősségérzettől vezérelve látja el az ügyeleti szolgálatot. Ugyanakkor arról is tájékoztatott a Kamara elnöke, hogy az elmúlt évben a küldöttgyűlés elfogadott egy olyan határozatot, mely szerint nem indítható etikai eljárás azokkal az állatorvosokkal szemben, akik megtagadják az ügyelet ellátását.

Az országgyűlési biztos eljárásának lehetőségét vizsgáló előzetes elemzés tehát arra irányult, hogy a Magyar Állatorvosi Kamara kötelező feladatának végrehajtásához (ti. az ügyeleti rend megszervezése) rendelt jogi és pénzügyi háttér mennyiben releváns a panasz alapjául szolgált körülmények (az állatorvos részéről történő ingyenes ügyeleti szolgálat) következtében fennállt helyzet alapjogi szempontból való értékeléséhez, és mindezzel összefüggésben vitatható-e, és ha igen, mely alkotmányos jog érvényesülése. Mindezen túlmenően vizsgáltuk, hogy a (magán-) állatorvosi ellátással kapcsolatos – jelen esetben felhívható – hatályos jogszabályok, és azok alkalmazása egyúttal csorbíthatja-e a jogállamiságból származtatható jogbiztonság alkotmányos elvét, nem tévesztve szem elől az állat-egészségügyben dolgozók jogait, tevékenységük jellegéből fakadó nagy fokú felelősségüket.

Az állategészségügyről szóló 1995. évi XCI. törvény indokolása szerint a szabad állatorvos-választásból következik, hogy az állattartó nem minden esetben a körzeti hatósági állatorvost hívja az állatához. Ezért a magán-állatorvos szerepe és felelőssége felértékelődik. Ebben a rendszerben ugyanis ő az első szakember, akinek a betegséget és annak lehetséges okát azonosítani kell. Így természetes követelmény, hogy meg kell tennie minden szakmailag elvárható intézkedést, és a további intézkedésre jogosult szervet értesítenie kell. Nem elég azonban a szakma szabályai szerint eljárnia és az illetékes hatósági állatorvost értesítenie, hanem az állattartót is el kell látnia a betegség terjedésének megakadályozásához szükséges utasításokkal. Ezzel veszi kezdetét a hatósági intézkedés, aminek különösen akkor van jelentősége, ha az eljárás későbbi szakaszában azt kell megállapítani, hogy az állattartó tudott-e a kötelezettségéről.

A magán-állatorvos közcélú igénybevételére járványveszély esetén szükség lehet. Az igénybevételt a megyei állategészségügyi állomás vezetője rendeli el, aki egyúttal gondoskodik a megfelelő díjfizetésről és a felmerülő költségek megtérítéséről. Minthogy a magán-állatorvos az igénybevétel alkalmával közfeladatot lát el, gondoskodni kell a hatósági állatorvosnak járó védelméről. A sérült, beteg vagy nem szállítható állat kényszervégzésének elrendelése, illetőleg jóváhagyása az elsősegélynyújtással azonos elbírálás alá esik. Ekkor az állattartó a kötelezettségét teljesíti azzal, hogy az elérhető állatorvost kéri fel közreműködésre.

Minderre figyelemmel érdemes a Kamarai törvényhez fűzött kommentárt is idézni. Eszerint „az egyes ügyeleti területek kialakítására azért van szükség, mert munkaszüneti napokon is biztosítani kell az állatok folyamatos állategészségügyi ellátását, melyet nem csak gazdasági, hanem járványvédelmi indokok

is szükségessé tesznek”. Ezen kívül ugyancsak „az első helyen kell kiemelni, hogy a kamara szervezési intézkedésekkel lényegében felvállalja, hogy az ország egész területén az állattartók állatainak a folyamatos egészségügyi ellátása biztosított legyen. (...) Ez nemcsak az állattartók számára jelent előnyt, hanem alapvető jelentőségű az ország járványügyi helyzetének stabilizálásában. E járványügyi helyzet színvonala az ország számára – azon túl, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozás egyik feltétele volt – gazdasági előnnyel is jár. Bizonytalan járványvédelemmel rendelkező országból származó állati termékek értékesítése vagy lehetetlen, vagy komoly nehézségekbe ütközik.”

A továbbiakban a biztos kiemelte a folyamatos készenlét/ügyelet/rendelkezésre állás morális és szakmai jelentőségét, a Kamara és a Földművelésügyi Minisztérium feladatkörének jelentőségét, valamint a magán-állatorvostól elvárható, a kamarai tagság okán ugyancsak objektív kötelezettségeit, a jogok korlátozhatóságát [idézve a 41/2002. (X. 11.) AB hat.], megállapítva, hogy a kötelező magán-állatorvosi ügyeletet a nemzetgazdaság vagy a közegészségügy érdekei indokolhatják, azonban annak ingyenességét nem.

Megállapította ugyanakkor az országgyűlési biztos, hogy a magán-állatorvos, az illetékes megyei állategészségügyi állomás vezetője által, a külön jogszabályban előírt kötelezettségek teljesítése esetén, a törvényben meghatározott hatósági feladatokra – díjfizetés és költségtérítés ellenében – a Magyar Állatorvosi Kamarával egyeztetve igénybe vehető. Arról azonban nem rendelkezik a jogalkotó, hogy ha a magán-állatorvos hatósági tevékenység végzésére szóló igénybevétele az ő ügyeleti idejében történik, ki, mikor, milyen módon ellentételez, ugyanakkor látnivaló, hogy a köz érdekében végzett hatósági feladat nem ingyen való közreműködést jelent a magán-állatorvos részéről, legalábbis a norma szintjén. Hasonló szándék tükröződik a közcélú igénybevétel során felmerült térítési kötelezettség rögzítésekor. Eszerint az állategészségügyi hatósági jogkörében eljárva a miniszter rendkívüli járványveszély esetén a veszélyeztetett területen elrendelheti a térítés ellenében történő közcélú munkavégzést, létesítmény, szállító- és más eszköz, valamint anyag igénybevételét, és erre tekintettel felhatalmazást kap, hogy rendeletben állapítsa meg járványveszély esetén a közcélú igénybevétel díjazásának és költségtérítésének mértékét.

Mindebből következően a köz érdekében történő munkavégzés ellentételezésére irányuló szándék kiolvasható a hatályos jogszabályokból, de in concreto a rendelkezésre állás teljes keresztmetszetét rendező jog-, illetve pénzforrás ez idő szerint nem áll rendelkezésre.

A Magyar Állatorvosi Kamaráról, valamint a magán-állatorvosi tevékenység gyakorlásáról szóló 1995. évi XCIV. törvény alapján tehát ez idő szerint ügyeleti szolgálat ellátására valamennyi magán-állatorvos tagsági viszonyánál fogva köteles. E kötelezettség teljesítése azonban a gyakorlatban visszásságot eredményez, s – jogszabályi felhatalmazás hiányában – az ügyeleti szolgálatot elrendelő szerv nem rendelkezhet az állategészségügyi szolgáltató által nyújtott ügyeleti szolgálat anyagi ellentételezéséről. A hatályos jogszabályok alapján a magán-állatorvosokat terhelő kötelezettségek függetlenek a tulajdoni formától

és a működtetőtől, illetve a jogi szabályozás nem alkalmas arra sem, hogy az ügyelettel kapcsolatos követelmények teljesítését az orvosok teljesítőképességéhez igazítsa. Az ügyeletben részt vevők számára ezzel együtt nem biztosított a készenléti szolgálattal járó megterheléssel arányos ügyeleti díj.

Az országgyűlési biztos a jogerős ítélet által szabott határok között a következőket állapította meg: A kifogásolt pihenéshez, családi élethez, valamint az orvos egészséghez való joga érvényesülésével kapcsolatban a biztos megjegyezte, hogy a folyamatos állategészségügyi ellátást biztosító törvények megalkotásával a jogalkotó ugyan eleget tett vállalt kötelezettségének, ám figyelmen kívül hagyta a megvalósíthatóság körülményeit. Ebből következően a számottevő ügyeleti szolgálat – a rendelkezésre állás biztosítása – valóban kihatással lehet a családi életre, a megfelelő pihenéssel lehetővé váló regenerálódásra, az egészségre, s ezzel a kifogástalan munkavégzésre, és az ahhoz kapcsolódó felelősségre.

A munkához és annak megfelelő díjazásához való jog alkotmányos kereteit – figyelemmel a foglalkozás szabad megválasztásának jogára, illetve a munkabérhez való jogra – az Alkotmánybíróság számos határozatában rögzítette. Ezzel összefüggésben tehát érdemes kiemelni, hogy a munkához való alapjog a szabadságjogokhoz hasonló védelemben részesül az állami beavatkozások és korlátozások ellen. E korlátozások alkotmányossága azonban más-más mérce alapján minősítendő aszerint, hogy a foglalkozás gyakorlását vagy annak szabad megválasztását korlátozza-e az állam. Ugyancsak az Alkotmánybíróság érvelése szerint – nem feltétlenül szükséges az olyan tartalmú szabályozási rendszer, amely a személy által végzett munka mért eredményének függvényében határozza meg a munkabért. A tulajdonjog és a magánvállalkozás közérdekű korlátozása még a legliberálisabb tulajdonfelfogás korában is ismert volt – szögezi le az Alkotmánybíróság, ugyanakkor a lényegi tartalom csorbításának meghatározásánál a szükségesség mellett figyelembe kell venni a korlátozás arányosságát, nagyságát is. Az Alkotmánybíróság elvi érveléssel mutatott rá, hogy az Alkotmány 13. § (1) bekezdése – a tulajdon alkotmányos védelme – nemcsak a tulajdonjog, hanem az azzal összefüggő minden vagyoni jog biztosítására és védelmére vonatkozik.

Végül, a biztos álláspontja szerint, a kifogásolt készenléti, esetenként ügyeleti díj hallgatóságos áthárítása az állattartókra, illetve a magán-állatorvosokra, olyan mértékű, amely alkotmányosan nem indokolható. A panaszos azon kifogása tehát, hogy a magán-állatorvosok tekintetében a készenléti idő mértéke és állami ellentételezésének hiánya sérti az Alkotmányban biztosított a munka mennyiségének és minőségének megfelelő jövedelemhez való jogot – figyelemmel az Alkotmánybíróság határozataira –, valamennyi releváns adat ismeretében annyiban megalapozott, amennyiben a nem piacosítható készenléti idő vonatkozásában a jogszabály úgy állapít meg kötelezettséget, hogy azt semmiféle jogosultsággal (díjjal) nem ellentételezi.

A biztos felkérte a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert, hogy kezdeményezze a Magyar Állatorvosi Kamaráról, valamint a magán-állatorvosi te-

vékenység gyakorlásáról szóló 1995. évi XCIV. törvény olyan módosítását, amely biztosítja a készenléti szolgálat megfelelő ellentételezését. A miniszter elzárkózott az ügyeleti szolgálat bármely ellentételezésének lehetőségétől, érvelése kizárólag a hatályos jogszabályok által rögzített lehetőségek számba vételére korlátozódott. Természetesen az országgyűlési biztos számára nem elfogadható a miniszteri válasz a megnyugtató megoldás érdekében a beszámolási időszakon túlmenően folyik a további egyeztetés.

OBH 3693/2004.

**A lakásépítő, lakásvásárló állampolgárok jogbiztonsághoz, jogorvoslati jogosultsághoz és a szociális biztonsághoz fűződő alkotmányos jogai-
val összefüggő visszásságot idéznek elő a lakáscélú állami támogatások-
ról szóló kormányrendeletek, ha azok egyes részletszabályai a jogalkal-
mazók számára nem egyértelműek, hatásaik nem kiszámíthatóak, de fő-
ként – a hiányos tájékoztatás miatt – következményeik az érintettek szá-
mára előre nem láthatóak.**

A lakáscélú állami támogatások változásaiból adódó jogbizonytalanságok miatt számos panasz érkezett az országgyűlési biztoshoz. A bankok és pénzü-
tézetek alapvetően nem tartoznak az országgyűlési biztos vizsgálatának hatás-
körébe, de tekintettel arra, hogy a lakáscélú állami támogatások kifizetése so-
rán nem piaci verseny keretében, hanem állami források jogszabály alapján
történő elosztásában vesznek részt, és ily módon közszolgáltatást végeznek, az
országgyűlési biztos a hatáskörét állapította meg. A lakás, az életminőség egyik
elemi kelléke, és annak ellenére, hogy a hajlékhoz való jog nem minősül alanyi
jognak, a hajlék hiánya minden állampolgári alapjog érvényesülésének szinte
nélkülözhetetlen kelléke. Az országgyűlési biztos ezért a lakáshoz jutás állami
támogatását érintő panaszok elemzésére hivatalból indított átfogó vizsgálatot.

A biztos a vizsgálata során számos – az egyedi ügyekben érintett – banktól,
pénzüntézettől és állami szervtől kért és kapott tájékoztatást a jogszabály értel-
mezési problémákkal összefüggésben.

Az ombudsman az Alkotmánybíróság egyik határozatára hivatkozva kifejtet-
te, hogy az alkotmányból nem következik, hogy a lakáshoz jutás állami támoga-
tására az állampolgároknak alanyi joga lenne, és az sem, hogy az állam a la-
káscélú állami támogatásoknak bármely meghatározott formáját köteles lenne
biztosítani. A szociális biztonsághoz való jog nem jelent sem biztosított jöve-
delmet, sem garantált életszínvonalat, mert a szociális juttatások, támogatások
és kedvezmények mértékét alapvetően a nemzetgazdaság teherbíró képessé-
ge, a költségvetés állapota és számos egyéb tényező befolyásolja. Az állam te-
hát viszonylag nagy szabadsággal rendelkezik annak megítélésében, hogy a la-
káshoz jutás támogatásának milyen eszközeivel él. Politikai döntés kérdése,
hogy ezen eszközökkel milyen mértékben szolgálják a népesedéspolitika, a szo-
ciálpolitika, illetve a gazdaságpolitika céljait.

Ugyanakkor az Alkotmánybíróság azt is kimondta, hogy a jog egészének,
egyes részterületeinek és egyes szabályainak is világosaknak, egyértelműek-

nek, hatásukat tekintve kiszámíthatóaknak kell lenniük. Ezért a jogalkotó a politikai döntései során is köteles tiszteletben tartani a jogbiztonság követelményét, ami a konkrét vizsgálatban úgy nyilvánult meg, hogy az országgyűlési biztos álláspontja szerint akkor jár el a jogalkotó alkotmányosan, ha a lakástámogatási normák világosak, egyértelműek és hatásukat tekintve kiszámíthatóak.

A biztos a vizsgálata eredményeképpen több panasz kapcsán is megállapította, hogy a kormányrendeletek egyes szabályainak nem kellő összehangoltsága, a jogorvoslat lehetőségének korlátozottsága, és a félreérthető tájékoztatás alkotmányos visszásságot okozott.

A visszásságok rendezése érdekében az ombudsman felkérte a miniszterelnököt, kezdeményezze, hogy a lakáscélú állami támogatásokról szóló rendeletet úgy módosítsák, hogy a lakáscélú támogatásokra való jogosultságról közigazgatási szerv hozzon határozatot, amelynek döntésével szemben biztosított a jogorvoslati lehetőség. A bankok egy ilyen jogerős határozat után már csupán a hitelképesség kérdésében járjanak el önállóan.

Gondoskodjon arról, hogy a bankok és az állami szervek által az ügyfelekhez eljuttatott tájékoztatók, valamint a sajtónak adott nyilatkozatok kellő részletességgel tartalmazzák a különböző lakástámogatások igénybevételére vonatkozó feltételeket. Ne kerülhessen a tömegtájékoztatáson keresztül a lakossághoz a jogszabály tényleges tartalmától eltérő, félrevezető információ, mert azzal súlyosan akadályozzák az ügyfelek jogaik érvényesítésében.

Intézkedjen annak érdekében, hogy a tulajdonjog fenntartásával történő ingatlanértékesítés esetén az eljáró szervek a kérelmet ne utasítsák el, csupán a támogatás kifizetését függesszék fel a kettős tulajdon megszűnésének kétségtelen igazolásáig.

A jogszabály tisztázza azokat a fogalmakat, amelyek eltérő értelmezésre adnak lehetőséget, mint az emeletréépítés és a tetőtérbeépítés egyértelmű elhatárolása, vagy a közművesített, illetve közművesítetlen telkek megjelölésének hiánya esetén.

Intézkedjen annak érdekében, hogy az illetékes miniszter pótolja az építési átlagárak 2001-óta elmulasztott meghatározását.

Fontolja meg, a megelőlegezett kedvezmény kamatos visszafizetésének kérdésében a gyermeket vállaló, de azt egészségügyi (vagy más vis maior) okokból teljesíteni nem képes házaspárok, előre nem kiszámítható anyagi terheinek – a jelenlegi kedvezményeken túlmutató – enyhítését.

A miniszterelnök megbízásából a Miniszterelnöki Hivatal kabinetfőnöke, a Pénzügyminisztérium közigazgatási államtitkára, valamint a regionális fejlesztésért és felzárkóztatásért felelős tárca nélküli miniszter adott választ.

A tájékoztatásul megküldött jelentéssel kapcsolatban más minisztériumok és több bank is egyetértésüket fejezték ki, de az ajánlások egyes pontjaival kapcsolatban megoszlottak a vélemények.

A miniszterelnök nevében adott válaszból megállapíthatóan a kormány nem zárkózott el a kormányrendeletek módosításától, de azokat részben a pénzügyi lehetőségektől tették függővé. Így az egyes támogatási formák eltérő korhoz

kötöttségének feloldása érdekében a fészekrakó programban megállapított 30 éves korhatár felemeléséről 2005 novemberétől rendelkezett a kormány.

A lakáscélú állami támogatásra jogosultságról való döntésnek hatósági szervhez telepítésével a kormány nem értett egyet, ezért a biztos e téren további olyan lehetőségek felkutatását javasolta, amelyek jobban biztosítják az állampolgárok számára a kiszámíthatóságot és a jogorvoslati jogosultságot. Ennek érdekében tett intézkedésnek ismerte el a kormánynak azt a törekvését, hogy a rendeletben egyértelműen mondja ki, hogy a támogatás attól függetlenül megilletik bármelyik pénzintézetnél az állampolgárokat, hogy hitelt nem igényelnek.

A biztos örömmel üdvözölte, hogy a kormány napirendjére tűzte a lakáscélú állami támogatásokról szóló rendeletek módosítását, de szomorúan tapasztalta, hogy abban számos, az ajánlásban felvetett kérdésre nem terjed ki a módosítás.

Az országgyűlési biztos a lakástámogatás kérdésének felvetődött alkotmányossági aggályai miatt felhívja az Országgyűlés figyelmét e kérdések átfogó, hosszú távú rendezésének szükségességére.

(Kapcsolódó ügyek: OBH 1286/2004; 3188/2004; 4478/2004; 4494/2004; 4655/2004; 5295/2004; 5688/2004; 6357/2004; 1550/2005; 1939/2005; 1981/2005; 2046/2005; 2074/2005; 2114/2005; 2382/2005; 2389/2005; 2454/2005; 3089/2005; 3317/2005.)

OBH 3978/2004.

A prostitúciós tevékenység megengedettségével, illetve tilalmával alkotmányjogi nézőpontból több esetben is foglalkozott a hivatal. Az alapvető problémát az jelenti, hogy a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény (Szbtv.) szabályozási elvei és módszerei a gyakorlatban nehézkesen vagy egyáltalán nem alkalmazhatóak.

Általánosságban elegendő arra utalni, hogy ha törvényi kötelezettsége ellenére a települési önkormányzat nem jelöli ki a türelmi zónát, akkor a prostitúciós tevékenység nemcsak meghatározott helyen, hanem bizonyos kivételekkel bárhol folytatható. A pozitív taxációs szabályozási módszer átfordulása negatív taxációba gyakorta okozott és okoz konfliktusokat a prostituáltak, a prostitúció ellenzői és a hatóságok között. Újból szükséges rögzíteni, hogy az Szbtv. a prostitúciós tevékenység bizonyos formáit legalizálta, de annak gyakorlását feltételekhez kötötte. Ebből a jogi helyzetből nem lehet más következtetésre jutni, mint hogy a prostitúció hatósági és jogi eszközökkel csupán korlátozható, de nem lehetetleníthető el. A hatályos szabályozás mellett alkotmányos visszásságot okoz, ha a törvényi feltételeket teljesítő és megtartó prostituálttal szemben a hatóság intézkedéseket foganatosít, eljárást kezdeményez. Az alkotmányos visszásságot az sem enyhíti, hogy az Szbtv. előírásai adott esetben tényleg nehezen alkalmazhatóak.

A hivatalhoz eljuttatott panaszban a Magyarországi Prostituáltak Érdekvédelmi Egyesületének elnöke két kifogást tett a rendőrség ellen. Egyrészt állította, hogy a szabálysértési őrizetbe vett és bíróság elé állított prostituáltak egy védett objektumtól az előírt 300 méteres távolságnál messzebb tartózkodtak, így tevékenységüket a „szabad zónában” végezték. Másrészt kifogásolta, hogy a rendőrség a bíróság elé állításról hozott döntését annak ellenére sem változtatta meg, hogy időközben az eljárás alá vont prostituáltak szakvéleménnyel igazolták, hogy a 300 méteres zónán kívül tartózkodtak.

Az ombudsmani vizsgálat abból indult ki, hogy a védett objektumoktól mért 300 méteres távolságon belüli prostitúciós tevékenység tilalma objektív tényen: a távolságon alapul. Éppen ezért a minősítés – és a hatósági lehetőségek megválasztása – szempontjából döntő jelentőségű a távolság pontos meghatározása. Esetenként – miként a panasz tárgyát képező ügyben is – a távolság mérését a helyszínen el kell végezni. A méréshez minden olyan eszköz használata megengedhető, amely alkalmas a távolság pontos meghatározására. Különösen ügyelni kell a megfelelő mérőeszköz vagy mérési módszer megválasztására akkor, ha a mérés eredményét a valaki vitatja. Bizonyos esetekben az is elfogadható lenne mérési módszerként, ha az intézkedő rendőr gépjárművének napi kilométerszámlálóját használja mérőeszközként. Ha ez az eljárás – amelyet egyébként a panasz tárgyát képező ügyben is alkalmaztak – nem is tekinthető jogsértőnek, mégsem ajánlható általában. Elsősorban azért nem, mert csak a távolság hozzávetőleges, durva meghatározására alkalmas. Továbbá azért sem, mert hitelessége megkérdőjelezhető. Erre figyelemmel azt ajánlottam az Országos Rendőrfőkapitánynak, hogy állapítsa meg egységesen a hasonló esetekben alkalmazható mérőeszközök és mérési módszerek körét, és lássa el a járőröket a méréshez szükséges eszközökkel.

Ami a panasz második elemét illeti, nem állapítottam meg alkotmányos viszásságot amiatt, hogy a rendőrség a bíróság elé állítás megszüntetéséről nem intézkedett arra tekintettel, hogy egy utóbb beterjesztett szakértői vélemény a prostituáltak tartózkodási helyét a védett objektumtól számítva 300 méteren túlnak értékelte. A rendőrség az eljárás megindulásakor rendelkezésre álló bizonyítékok alapján szabálysértési felelősségre vonást kezdeményezett, és intézkedett a bíróság elé állításról, mivel a tiltott kéjelgés szabálysértése elzárással is büntethető és erre tekintettel az eljárás lefolytatása a bíróság hatásköre. Attól az időponttól kezdve, hogy a bíróság elé állításról a rendőrség döntött, a bizonyítékok mérlegelésének lehetősége – ideértve a kezdeti és a későbbi bizonyítékok értékelését is –, a szabálysértés elkövetésének megállapítása és a szankció alkalmazása már a bíróság joga. Ezért a rendőrségnek nem volt törvényes lehetősége egy később megismert bizonyítási eszköz alapján eredeti döntését megváltoztatni és a bíróság elé állítást megszüntetni.

A bíróság a szabálysértés elkövetését nem állapította meg, és intézkedett az elkövetők szabadlábra helyezését rendelte el. A bírósági döntés a hatósági gyakorlat számára további kérdőjeleket vet fel. Egyrészt amiatt a bírósági értelmezés miatt, amely az Szbtv. 7. § (1) bekezdésének d) pontjában felsorolt

védett létesítmények kategóriáját szűken értelmezi. Eszerint a „fegyveres erők objektuma” csak magát a létesítményt jelenti, de azt a körülhatárolható területet, amelyen elhelyezkedik, már nem. Az ügyben a másik nehézség abból fakad, hogy a bíróság abból a tényből, hogy az adott objektum a Honvédelmi Minisztérium kezelésében áll, nem látta megalapozottnak azt a következtetést, hogy az objektum a fegyveres erők objektuma – tehát védett övezet – lenne.

Az ügy említett elemei alátámasztják azt a következtetést, hogy az Szbtv. szabályai kevésbé alkalmasak a prostitúció jelenségének kezelésére, ezért változtatlanul szükségesnek tartom a törvényi szabályozás reformját.

OBH 4003/2004.

Nem okoz visszásságot a légi közlekedési hatóság, ha a lakott területek fölött kis magasságban elhaladó légi járművek által okozott magas zajterhelése miatt megvizsgálja, hogy kijelölhető-e – az egyéb követelményeknek is megfelelő – másik légifolyosó, ahol a légiközlekedés a jelenleginél kisebb mértékű zavarással jár.

Több olyan beadvány érkezett az országgyűlési biztoshoz, melyben az indítványozók a lakóhelyük fölött elhaladó repülőgépek által keltett zaj mértékét sérelmezték.

Az országgyűlési biztos a tulajdonhoz, valamint a szabad mozgáshoz való jog érintettsége miatt indított vizsgálatot, és tájékoztatást kért a Polgári Légiközlekedési Hatóság igazgatójától.

Míg a közúti és vasúti közlekedés zaja leginkább a közút, illetve a vasútvonal mellett élőket zavarja, addig a légi járművek zaja az állampolgárok szélesebb körét érinti. A probléma vizsgálatakor nem hagyható figyelmen kívül, hogy a légi közlekedés szervezése, irányítása speciális szakmai ismereteket igényel. A lakott területek fölött haladó légi járművek magasságát, a repülési irányokat csak megfelelő szakmai ismeretek birtokában lehet értékelni.

Nem vitás, hogy a lakott területek fölött kis magasságban elhaladó gépek egyedi zajterhelése 10-15 másodpercig rendkívül magas. A sűrűn, néhány perces időközönként érkező gépek zaja összességében akkor is zavaró lehet, ha az a megítélési időt figyelembe véve határérték alatt marad.

Az Alkotmány deklarálja a tulajdonhoz való jogot, és rögzíti a szabad mozgás, a tartózkodási hely szabad megválasztásának jogát is. A jogalkotónak és a hatóságnak mindkét alapjoggal kapcsolatban arra kell törekednie, hogy az egyik jog gyakorlása csak az elkerülhetetlenül szükséges mértékben nehezítse meg a másik jog érvényesülését.

Nem hagyható figyelmen kívül a légiközlekedés és a turizmus közötti nyilvánvaló összefüggés sem. A nemzetgazdaság számára komoly bevételi forrást jelentő, dinamikusan fejlődő idegenforgalom fenntartása és fejlesztése közérdek, emiatt az állampolgárokat fokozottabb tűrés kötelezettség terhelheti egy adott területen. Az országgyűlési biztos hasonló megállapítást tett a budapesti Citadellára vezető úton rendszeresen közlekedő turistabuszok miatti panasz (OBH 3226/2004.) vizsgálatá során.

Bár a hazai repülőgép-állomány a korábbi évekhez képest korszerűbbé vált, a repülési zaj nem zárható ki teljesen. A Ferihegyi Nemzetközi Repülőtér elhelyezkedése adott, jelenleg ehhez a meglévő állapothoz képest kell keresni a legmegfelelőbb megoldást.

Mint az az Alkotmánybíróság gyakorlatából is kiderül, valamely alapvető jog korlátozásának alkotmányosságához nem elegendő, hogy egy másik alapvető jog és szabadság érvényesítése és védelme érdekében történik, hanem az is szükséges, hogy a korlátozás megfeleljen az arányosság követelményeinek. Jelen esetben az arányosságot hivatott biztosítani az éjszakai repülések számára vonatkozó jogszabályi korlátozás.

Az üzemeltető és a hatóság fokozott kötelessége a légi közlekedéssel érintett területen élők nyugalmanak biztosítása legalább az éjszakai órákban. Erre szolgál az a rendelkezés, amely szerint 22 és 6 óra között az átlagos nappali forgalomnak 8%-a, míg 24 és 5 óra között 1%-a történhet. Ez azt is jelenti, hogy az átlagos nappali forgalom növekedésével az éjszakai forgalom is növekedhet. A jogszabályból nem derül ki, hogy a 8, illetve 1%-nak heti, havi vagy éves szinten kell teljesülnie. A forgalmasabb nyári hónapokban a nappali forgalom lényegesen magasabb, mint télen, ezért az éjszakai forgalom is nagyobb lehet. Eltérések lehetnek a hét egyes napjainak forgalmát illetően is.

A légifolyosók kijelölésekor figyelemmel kell lenni arra, hogy a repülőgépek a lehető legkisebb mértékű zavarást idézzék elő. Mivel a légi közlekedés szervezése, irányítása speciális szakmai ismereteket igényel, az országgyűlési biztos csak annak vizsgálatát kezdeményezhette, hogy kijelölhető-e az egyéb követelményeknek megfelelő olyan légifolyosó, ahol a légiközlekedés a jelenleginél kisebb mértékű zavarással jár. A biztos szükségesnek tartotta, hogy a Polgári Légiközlekedési Hatóság az éjszakai forgalom mértékére vonatkozó jogszabályi korlátozás betartását folyamatosan ellenőrizze, és szükség esetén kezdeményezze annak megfelelő módosítását, pontosítását.

A légiközlekedési hatóság választ követően az országgyűlési biztos a gazdasági és közlekedési miniszterhez fordult. Megkeresésében a miniszter álláspontjáról, tervezett intézkedéseiről kért tájékoztatást.

A miniszteri válasz szerint a légtérszerkezet módosítása halaszthatatlan volt, a késlekedés a légiközlekedés biztonságát veszélyeztette volna. Ugyanakkor a minisztérium kezdeményezésére két szakértői csoport is megkezdte működését annak felülvizsgálatára, hogy miként csökkenthető az egyes területek zajterhelése.

A biztos szükségesnek tartotta annak vizsgálatát is, hogy miként lehetne kiváltani Budapest Ferihegy Nemzetközi Repülőtér személy- és teherforgalmának egy részét, figyelemmel arra, hogy az ország számos pontján található repülőtér. Ez amellet, hogy a Ferihegyi Repülőtér forgalomcsökkenését eredményezné, jótékony hatással lenne a térség infrastrukturális fejlődésére, továbbá új munkahelyeket is teremtene.

Kapcsolódó ügyek: OBH 4492/2004; 5012/2004; 5058/2004; 3901/2005; 4187/2005; 4946/2005; 4992/2005; 5009/2005.

OBH 4113/2004.

Az épített környezetnek – ezen belül kiemelten a védett örökségnek – mint az emberek mindennapi életének kereteit biztosító tér minőségének közvetlen kihatása van az emberi életkörülmények minőségére, így az Alkotmány 70/D. §-ában deklarált lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogra, amelyet a Magyar Köztársaság többek között az épített és a természetes környezet védelmével valósít meg. A jogbiztonság jogállami követelményét, és testi és lelki egészséghez való alapjogot veszélyezteteti a vizsgált ügyben a közigazgatás kiszámíthatóságának, stabilitásának hiánya.

Civil szervezetek fordultak panasszal az állampolgári jogok országgyűlési biztosához a kecskeméti Malom Center Bevásárló- és Szórakoztató Központ környezetvédelmi engedélyezése, bontási-építési engedélyezése és ezekkel összefüggő más hatósági eljárások, valamint ügyféli jogállásuk el nem ismerése miatt.

Vizsgálatában az ombudsman megkereste – többek között az Országos Lakás- és Építésügyi Hivatalt (OLÉH), a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumot (KöViM), Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt (KÖH), a legfőbb ügyészt. Kisebb-nagyobb szabálytalanságot valamennyi vizsgált eljárásban megállapított. Kiemelten az építésügyi engedélyezésben, ezért felkérte a város jegyzőjét, állíttassa le az építkezést, majd jelentse be, hogy nem vehet részt az eljárásban, mert tőle az ügy tárgyilagossá megítélése nem várható el.

A bevásárló- és szórakoztató központ 2002 óta folyó építési ügye az elmúlt két és fél évben közismertté vált: a Nagytemplomtól alig száz méterre épül a közel ötvenezer négyzetméter alapterületű, harmincöt méter magas épület, amely meghatározná a belváros látványát, azon eluralkodna. A civil szervezetek panasza alapján indított vizsgálatának megállapításai az építkezés előrehaladottságára tekintettel, sokkal inkább a kifogásolt eljárások jövőbeni előfordulásának megelőzésére irányultak, mint a konkrét ügyre.

Ennek szükségességét az is indokolja, hogy az ország más településeiről is egyre több olyan panasz érkezik a biztoshoz, amelyből kitűnik, hogy a plaza-építészet a városok határából egyre inkább a belvárosokba, sűrűn lakott negyedekbe, történelmi városrészekbe települ át.

A biztos szerint egy történelmi városkép mint nemzeti örökség és mint meg nem újuló kulturális forrás fenntartása, rehabilitációja és átadása a jövő nemzedékek számára – az esetleges és mindig rövid távú üzleti érdekekkel szemben – felelősségteljes értékválasztást feltételez a helyi és országos köztisztviselők-től, az épített környezet intézményes védelmére alapított és fenntartott hatóságok részéről. Nem felel meg többek között az Európa Tanács által elfogadott, az Európai Építészeti Örökség Védelméről szóló egyezmény – amelyhez Magyarország is csatlakozott – szellemének és betűjének sem az a gyakorlat, hogy sem a szakmai és civil szervezetek, sem a jeles szaktekintélyek és az objektum közvetlen környezetben élő egyszerű polgárok nem szólhatnak bele érdemben a körülöttük lévő épített környezetben zajló folyamatokba.

Vizsgálatában az ombudsman szükségesnek tartotta néhány alapvető kérdés tisztázását: ki az ügyfél a város látványát átalakító építési ügyben, az épített környezet védelmében, ki az, aki nem a Polgári Törvénykönyv biztosította szomszédjoga, hanem napi életének a színtere, identitástudata, materiális és szellemi öröksége védelmében, illetve a „vizuális környezetszennyezés” ellen felléphet?

Megállapította, hogy a Malom Center építkezése ellen fellépő több magán-személyt és a környezetvédelmi érdekek képviselőire létrejött civil szervezeteket az építési engedélyezési eljárásban megillette volna az ügyféli jogosultság, amit a város jegyzője nem ismert el. A „közterületet képviselő közösség” fellebbezésének elbírálása volt az egyetlen eset, amikor a jegyző vizsgálta, hogy megilletik-e az ügyféli jogosítványok a kérelmezőt. Ez esetben viszont nem vette figyelembe, hogy egy közel 50 000 m² területű, tízsintes építmény, áruszállítási és vásárlói forgalommal nemcsak a közvetlen szomszédok jogaira, hanem a távolabb élők – adott esetben a város teljes lakossága – jogaira és jogos érdekeire is kihatással van.

Az ombudsman leszögezte: az építmény és rendeltetése közvetlenül és súlyosan érinti az utak szemközti oldalán élők jogait, jogos érdekeit. Egy ilyen méretű beruházás megvalósulásával teljes mértékben megváltozik a környék forgalma, légszennyezettsége, zajterhelése, ennek következtében az ott lakók életfeltételei, valamint az ingatlanok értéke is. Emellett a komplexum – a városkép jelentős megváltoztatásával – a város távolabbi pontján élőkre, még a jövő generációkra is kihatással van. Ezért a beadványt tevő „civilket” mind a jogszabályok, mind a Legfelsőbb Bírósági határozatok alapján megilleti a beruházás kapcsán az ügyféli jogosultság.

A biztos megállapította azt is, hogy a Malom Centerrel kapcsolatos egyetlen fellebbezés elbírálásakor sem adtak választ az építkezés kapcsán felhozott tartalmi kifogásokra, ellenérvekre, vagyis a fellebbezések érdemi elbírálása minden alkalommal elmaradt, azokat formai okokból, többnyire tévesen utasították el. Az engedélyeket általában meghozataluk napján jogerősítették.

A kirívó eljárási és szakmai szabálytalanságok miatt a biztos a jegyző felelősségre vonását kezdeményezte a polgármesteren keresztül a képviselő-testületnél.

A biztosi vizsgálat ideje alatt több ügyészi óvás és felszólalás született, lényegében eredménytelenül. Mind az ügyészség, mind a civil szervezetek több ügyben bírósághoz fordultak.

A Malom Center építési ügyeiben hónapokig nem volt ténylegesen eljáró másodfokú hatóság a sorozatos kizárások miatt, végül az ötödik közigazgatási hivatal bírálta el – az időmúlás folytán részben már okafogyottan – a jegyzői intézkedéseket. (A perek többségében a bírák kizáratása miatt húzódnak az eljárások.)

Az építésügy ágazati irányítása szintén – az Építésügy Minisztérium megszűnése óta ötödször – változott.

A vizsgálat általános megállapításaiban – a jogi szabályozás hiányosságaival összefüggésben – az ombudsman leszögezte: különösen a városközponti nagyberuházások esetén a jogszabályok összessége sem biztosítja megfelelően az állampolgárok számára egészséges környezethez való jogaik tényleges érvényesítését. Az alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszasságok a jogszabályok nem egyértelmű rendelkezéseire, az adott kérdés jogi szabályozásának hézagaira, hiányosságaira is visszavezethetők. Leszögezte: a jogszabályok lehetővé tennék az érdemben és „betű szerint” egyaránt törvényes eljárások lefolytatását, de nem zárják ki ennek ellenkezőjét sem. Nem alkotnak zárt egységet, nem teremtenek összhangot, egyensúlyt az épített környezetben élők jogai és az e környezetben nagyarányú változtatást végrehajtani kívánók szabadsága között. A nagy számban előforduló „mérlegelési jogkörök” és az ellentétesen is értelmezhető keretnormák akár egyetlen döntéshozónak is kiszolgáltatathatják a közreműködő hatóságokat és a teljes lakosságot. Hatályos jogunk nem garantálja a beruházás iránt elkötelezett (szubjektíve elfogult) döntéshozók feletti országos (objektív) és civil társadalmi kontrollt sem.

Az ombudsman kezdeményezte: a kormány gondoskodjon arról, hogy a jelentős tömegforgalmat vonzó létesítmények, ezekből is kiemelten a bevásárlóközpontok elhelyezésére és építésére vonatkozó – országosan kötelezően betartandó – külön szabályokkal egészítsék ki a vonatkozó ma hatályos jogszabályokat; gondoskodjon arról, hogy a szabályok a létesítés teljes hatásterületén és a várható hatások összességére figyelemmel egységes egészet alkossanak. A probléma komplexitására, társadalmi és gazdasági jelentőségére tekintettel felkérte a miniszterelnököt, hogy állítson fel egy tárcaközi bizottságot a felelős szakminisztériumok munkájának intézményes koordinációja céljából.

A kecskeméti közgyűlés megtárgyalta a jelentést, a jegyző elleni fegyelmi eljárás indítására vonatkozó kezdeményezést elutasította. A biztos ezért az Obtv. 24. §-a alapján a legfőbb ügyészhez fordult. A Bács-Kiskun Megyei Főügyészség hivatali visszaélés büntetnének megalapozott gyanúja miatt nyomozást rendelt el. Az eljárás folyamatban van.

A beruházó személyiségi jogok megsértésére hivatkozva százmillió forint kártérítés megfizetése iránt keresetet nyújtott be az ombudsman ellen.

Az Országos Lakás- és Építésügyi Hivatal (OLÉH) ötödik eljáró hatóságként a Baranya Megyei Közigazgatási Hivatalt (BMKH) jelölte ki.

A Legfelsőbb Bíróság helybenhagyta a Bács-Kiskun Megyei Bíróság ítéletét, amely megsemmisítette azt az önkormányzati határozatot, amely a polgármestert felhatalmazta a telekhatár-rendezési megállapodás aláírására. A további perek folyamatban vannak.

A jelentésben foglaltakra érkezett válaszok, és a biztos álláspontja:

1. A miniszterelnök nem tartja szükségesnek tárcaközi bizottság felállítását, mert az ügy tanulságainak levonása és jövőbeli kiküszöbölése jogalkotással és a meglévő jogszabályok megfelelő alkalmazásával biztosítható. Megállapította: „sajnálatos, hogy jelen ügyben nem alkalmazták a 2001. évi LXXX. törvénnyel kihirdetett Aarhusi Egyezményt, amely a környezeti ügyekben az információhoz

való hozzáféréseiről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban való részvételéről és a jogorvoslathoz való jog biztosításáról gondoskodik a környezetvédelmi civil szervezetek körében, ügyféllé nyilvánítva őket”. A miniszterelnök álláspontját a biztos tudomásul vette.

2. A regionális fejlesztésért és felzárkóztatásért felelős tárca nélküli miniszter az OLÉH-t felügyelő tevékenysége során a jelentés megállapításait és javaslatait hasznosítani fogja. A „jogi szabályozás hiányosságai” című részében foglalt kezdeményezésre érdemben nem válaszolt, a kezdeményezést a biztos ezért változatlanul fenntartotta.

3. A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter felhívta a földhivatalok figyelmét az önkormányzati törzsvagyonnal kapcsolatos szabályok maradéktalan érvényre juttatására. A kezdeményezésének megfelelő intézkedéseket a biztos elfogadta.

4. A környezetvédelmi és vízügyi miniszter álláspontja szerint a környezetvédelmi felügyelőség (ATIKÖFE) helyesen járt el, amikor a Malom Center „épített környezetbe illeszkedésének, tájba illeszkedésének, vizuális hatásainak vizsgálatát” az építési engedélyezési eljárás körébe utalta. A miniszter szerint az észrevételek nagy részét azért nem vizsgálták, mert azok nem képezik a környezetvédelmi engedélyezési eljárás tárgyát. A választ követően is kérdéses maradt a biztos számára, hogy ha a környezeti hatásvizsgálatról szóló rendelet (R.) többféleképpen értelmezhető, a környezetvédelmi tárca miért nem a környezet mindenkori érdekeit helyezi előtérbe? A miniszter a biztost arról is tájékoztatta, hogy a R. és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló rendelet módosításakor az ügy tapasztalatait is figyelembe kívánják venni. Megküldte a jelentést a főfelügyelőségnek azzal, hogy környezetvédelmi eljárás tapasztalatairól tájékoztassa a felügyelőségeket. A biztos a miniszter válaszát – a hatásvizsgálat szempontjaira vonatkozó fenntartásait kivéve – elfogadta.

5. Az OLÉH elnökének válaszát és intézkedését a biztos elfogadta, kivéve az elvi engedélyezés és az „illeszkedés” szabályára; az építési engedélyek „köz” általi megismerhetőségére; a jelentős tömegforgalmat vonzó létesítmények külön szabályozására adott választ, ezeket a kezdeményezéseket fenntartotta.

6. A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal elnökének intézkedéseivel a biztos egyetértett.

7. A Bács-Kiskun Megyei Közigazgatási Hivatal vezetője intézkedett, hogy a jövőben az ügyféli jogállást érdemben bírálják el. Megkísérelt építésfelügyeleti jogkörében eljárni, de a kezdeményezésnek önhibáján kívül nem tudott eleget tenni, mert az építkezés helyszínén megakadályozták. Ezt követően az OLÉH kizárta az építésfelügyeleti eljárásból is. A kifejtettekre tekintettel a biztos ezt a kezdeményezését visszavonta.

8. A Baranya Megyei Közigazgatási Hivatal (BMKH) az ügyészség óvásait elutasította. A határozatokat a biztos érdemben nem kívánta taglalni, információi szerint a Legfőbb Ügyészség azok bírósági felülvizsgálatát kérte. Így a BMKH tájékoztatását tudomásul vette.

9. Kecskemét polgármestere tájékoztatta a biztost, hogy a közgyűlés a jegyző elleni fegyelmi eljárás indítására vonatkozó kezdeményezést elutasította. A közgyűlés felkérésére megküldte a jelentéssel kapcsolatos észrevételeket is. Meg kellett állapítani, hogy a beruházónak az országgyűlési biztos ellen benyújtott keresete szinte szó szerint megegyezik ezekkel az észrevételekkel. A felelősségre vonás elutasításával kapcsolatos álláspontot a biztos nem fogadta el, a kezdeményezésében kifejtetteket fenntartotta. A fegyelmi felelősségre vonást továbbiakban nem kezdeményezte, mivel kiegészítő jelentéssel a legfőbb ügyészhez fordult a szükséges intézkedések megtétele céljából. Az észrevételekből a biztos nem kívánt részletesen kitérni azokra az ügyrészekre, amelyekben bírósági eljárás van folyamatban. Az eljárás megindulásával kapcsolatosakra megállapította: Az országgyűlési biztos eljárási legitimitációját senki sem vonhatja kétségbe arra hivatkozással, hogy alkotmányos jogokkal összefüggő visszásság hiányában nem volt hatásköre vizsgálatot indítani. Visszásság fennállását illetve annak hiányát kizárólag a biztos vizsgálata állapíthatja meg. Az alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságokra, az ügyféli jogállásra vonatkozó megállapításait továbbra is fenntartotta.

10. A jegyző a biztost többek között arról tájékoztatta, hogy vele szemben sem abszolút, sem relatív kizárási ok nem áll fenn, és az ügyet tárgyilagosan meg tudja ítélni. Ezt a biztos nem fogadta el, megállapításait továbbra is fenntartotta. Mivel a jegyzőt az eljárásból a BMKH kizárta, a továbbiakban nincs jelentősége a saját helyzetmegítélésének, a neki tett ilyen kezdeményezést okafogyottá válása miatt a biztos nem tartotta fenn.

A jelentést az ombudsman tájékoztatásul megküldte az ügyben szereplő több szervezetnek, akiknek ajánlást nem fogalmazott meg:

1. Az Országgyűlés elnöke a jelentést az Országgyűlés Önkormányzati Bizottsága elnökének továbbította. A Környezetvédelmi Bizottság meghallgatta az országgyűlési biztost és megállapította, hogy a „jelentés alapjául szolgáló vizsgálatok arra utalnak, hogy az államigazgatási eljárás során, ezen belül is elkülönítve a környezetvédelmi engedélyezés tekintetében súlyos jogsértések történhettek”. A bizottság ezért felkérte a legfőbb ügyészt, hogy folytasson vizsgálatot az ügyben feltételezhető törvényteleniségek feltárására. Felkérte továbbá a legfőbb ügyészt és az országgyűlési biztost, hogy soron következő éves meghallgatása során a megtett intézkedésekről és azok eredményéről a bizottság részére adjon tájékoztatást, és az általa szükségesnek tartott jogszabály módosításokra tegyen indítványt.

2. A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgatója kiemelte, hogy a jelentés „a létesítési ügyekben eljáró katasztrófavédelmi és tűzoltósági munkatársak számára hasznos, jövőbeni feladatellátásuk során kiemelten figyelemmel kísérendő elvekre, szempontokra irányította rá a figyelmet”.

3. A Magyar Építész Kamara elnöke üdvözölte a Jelentést és különösen annak „európai szellemiségű látásmódját”, megállapította: „meggyőződésünk, hogy az állásfoglalás és az abban szereplő ajánlások következetes végrehajtása elejét veszi a fejlesztés álcája mögé bújó további értékromboló építkezéseknek”.

4. Az ICOMOS (Műemlékek és Történelmi Együttesek Nemzetközi Tanácsa) Magyar Nemzeti Bizottságának elnöke megállapította, hogy a Malom Center „a példa arra, hogy egy beruházás kivetülő hatása sokszor kisebb közösségeket, településeket, országrészeket is komolyan érinthet”, ezért „nem lehet lobbik és néhány telekszomszéd érdekeltségi körébe utalni egy ilyen erőszakosan megjelenő építkezés ügyét. ...a jelentés megállapításai teljes összhangban vannak a műemlékvédelmi elvekkel.”

5. Civil szervezetek közösen fordultak az Országgyűlés elnökéhez és bizottságaihoz: „A jelentés megállapításaival és következtetéseivel egyetértünk. Nemcsak azért, mert folyamatosan figyelemmel kísértük a Malom Centert érintő eseményeket, hanem azért is, mert tevékenységünk során hasonló jelenségekkel találkoztunk más beruházásoknál is. ... ezek a jelenségek – amennyiben nem szabunk nekik gátat – magának a jogállamiságnak a létét fenyegetik.”

A Malom Center vizsgálatát a biztos véglegesen lezárta azzal, hogy az ügyről már csak éves beszámolójában az Országgyűlés bizottságait és plénumát tájékoztatja.

A „jogi szabályozás hiányosságai” alfejezetben szereplő megállapításokat és az azokra érkezett állásfoglalásokat hasonló ügyekben érkezett panaszokkal kezeli együtt, melyek közös tanulságait, általános jellegű megállapításait és jogalkotási kezdeményezéseit az Országgyűlésnek, a Kormánynak, illetve szakminisztereinek jelzi, és éves beszámolójában szerepelteti.

A kiegészítő jelentésre reagálva a legfőbb ügyész 2006. februárban tájékoztatta a biztost, hogy a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányságon folyamatban lévő nyomozás határideje 2006. március 11. Továbbá arról, hogy a Fővárosi Ítéltábla és a Legfelsőbb Bíróság előtti perek folyamatban vannak. Végül, hogy az ügy kapcsán szerzett törvényességi tapasztalatai alapján az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény módosítását kezdeményezte (lényegében a biztos jelentésben is említett tárgykörökben).

OBH 4238/2004.

A tisztességes eljáráshoz és az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatos visszásságot okoz, valamint a betegek életét is veszélyezteti az egészségügyi intézmény, ha a betegről készített CT-felvételt egy másik beteg nevére állítja ki, illetve ha a beteget órákon át, tájékoztatás nélkül várakoztatja.

Az általános helyettes hivatalból indított vizsgálatot annak tisztázására, hogy a szegedi kórházban történt leletcsere okozott-e alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszásságot.

A szegedi kórházban két idős beteg CT-felvételét tévedésből elcserélték, melynek következtében nem azt a beteget műtötték meg, akiről a felvétel készült.

A vizsgálat eredménye szerint a szegedi kórházban mindkét beteget CT-vizsgálatra küldték. A betegeket a beteghordó szállította vizsgálatra, a vizsgálatot csak az egyiküknél végezték el, de CT-felvételt a másik beteg nevére állították ki.

Az általános helyettes rámutatott arra, hogy a betegellátás tekintetében a vonatkozó jogszabályok szerint, de az orvosi-etikai kódexben is nevesített követelmény a betegellátásban résztvevőktől, hogy minden beteget elvárható gondossággal, a szakmai és etikai szabályok, irányelvek betartásával kell ellátni, függetlenül az ellátás igénybevételének jogcímétől. Ez olyan alapvető követelmény, melynek a betegellátás során teljes mértékben és folyamatosan érvényesülnie kell. Az általános helyettes álláspontja szerint a CT-vizsgálat során a kórház érintett egészségügyi dolgozói nem tettek maradéktalanul eleget betegtájékoztatással, valamint a betegellátással kapcsolatos kötelezettségüknek. A tájékoztatáshoz való jog olyan jogosultság, melynek az egyik legfontosabb ismérve, hogy a gyakorlatban folyamatosan érvényesülnie kell. Abban az esetben, ha a beteg állapota miatt nem, vagy csak részben képes személyazonosságát igazolni, a betegellátás folyamatában a személyazonosság ellenőrzése fokozott kötelezettségként jelenik meg, a tájékoztatási kötelezettség szerves részévé válik. Ilyenkor az egészségügyi dolgozót terheli annak felelőssége, hogy a szükséges vizsgálatokat valóban elvégezzék, és az elvégzett vizsgálatok eredményét valóban a vizsgált személy nevére állítsák ki.

Az általános helyettes megítélése szerint, a beteg személye azonosításának, ellenőrzésének elmulasztása olyan gondatlan hozzáállás a betegellátásához, amely minden esetben alapjogsérelemmel jár, és alkalmas arra, hogy olyan súlyosan megszegje a betegellátásban részt vevők elvárható gondossággal kapcsolatos kötelezettségét, ami már a beteg élethez való jogát is veszélyezteti.

Az egészségügyi ellátások igénybevétele során a beteg gyakran kerülhet olyan helyzetbe, amikor fennáll emberi méltósághoz való joga megsértésének veszélye. A jogszabályok erre való tekintettel kiemelt jelentőséget tulajdonítanak az emberi méltósághoz való jog deklarálásának. Ez alapján a beteg egészségügyi ellátása során jogosult arra, hogy vele tisztelettel és megbecsüléssel bánjanak, személyhez fűződő jogait tiszteletben tartsák. A beteg jogosult például arra, hogy ha az egészségügyi ellátása során a tárgyi feltételek csak várakozással biztosíthatók, akkor a várakozás okáról és annak várható időtartamáról tájékoztassák őt. Mindkét betegnél előírták a CT-vizsgálatot, de a tényleges vizsgálat csak az egyik betegnél történt meg. A szegedi kórház dolgozói csak késő délután észlelték, hogy az egyik beteg még mindig a fektetőben van és CT-vizsgálatra vár. A rendelkezésre álló dokumentumok nem tartalmaztak arra vonatkozó információt, hogy a beteg vizsgálata – függetlenül a leletcserétől – miért húzódott el, illetve miért nem történt meg, továbbá hogy a betegnek miért kellett késő estig a fektetőben várakoznia. Ha a beteget indokolatlanul várakoztatják, az elsődlegesen az emberi méltóságához való jogát sérti, de arra is alkalmas, hogy a jogszabályban nevesített gondosság elvárható színvonalát csökkentse, enyhe vagy súlyos gondatlanságot idézzon elő, amely viszont már a beteg egészségügyi ellátáshoz és az élethez való jogát is közvetlenül veszélyezteti. Az általános helyettes megítélése szerint az indokolatlan várakoztatás, olyan hanyag, inhumánus viszonyulás a beteghez, amely mindig alkotmányos jogokat sért, és súlyos orvos-etikai problémákat is felvet.

Az általános helyettes összességében megállapította, hogy a szegedi kórház a leletcserével, továbbá, hogy az egyik beteget – órákon át – várakoztatta a fektetőben, a várakozás okáról a beteget nem tájékoztatta az egészségügyi ellátáshoz, tájékoztatáshoz, valamint ezekkel összefüggésben, jogállamiság részét képező tisztességes eljáráshoz, az emberi méltósághoz való jogokkal kapcsolatban visszásságot okozott, és közvetlenül veszélyeztette a betegek életét is.

A szegedi betegcserét követően 2005-ben új típusú, betegazonosításra alkalmas rendszer bevezetésére került sor. Az új típusú betegazonosító rendszer lényege, hogy a beteg karjára egy szalagot helyeznek, mely alkalmas a beteg azonosítására. A betegazonosítók használatát előíró jogszabály elrendeli, hogy minden fekvőbeteg-szakellátást nyújtó egészségügyi intézményben biztosítani kell a betegellátás biztonságát fokozó betegazonosító rendszer működését.

Az általános helyettes – betegazonosító karszalagra is tekintettel – kezdeményezte a szegedi kórház igazgatójánál, hogy a betegellátás során a vonatkozó jogszabályi előírások és a beteg érdekeinek a figyelembevételével járjon el, különös tekintettel a betegek jogainak maradéktalan gyakorlati érvényesülésére. Kezdeményezte továbbá, a betegellátással kapcsolatos esetleges jövőbeni jogsértések elkerülése érdekében belső szabályzat kiadásával részletesen rendezze a sürgősségi betegellátással kapcsolatos orvosi és egyéb egészségügyi dolgozói feladat- és munkaköröket. Ezen belül különös gondot fordítson annak kidolgozására, hogy a beteg indokolatlan és tájékoztatás nélküli várakoztatása ne történhessen meg.

A címzett a kezdeményezéssel egyetértett.

Az általános helyettes az érintett válaszát elfogadta.

OBH 5760/2004.

A tulajdonhoz való joggal, a jogbiztonság követelményével és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a hatóság, ha a kisajátítással kapcsolatos kártalanítási összeg kifizetéséről nem intézkedik.

A panaszos a kisajátítási eljárás kapcsán azt sérelmezte, hogy a kisajátítást kérő az „ígért” 60 napon belül nem fizette meg házastársának a telekrésze után járó kártalanítási összeget. Tájékoztatást kért arról, hogy ebben a helyzetben milyen „kártérítést” kérhet az államtól.

A beadvány vizsgálata feltárta, hogy „a kisajátítással kapcsolatos kártalanítási összeg kifizetéséről, valamint az értékkülönbözlet megfizetéséről szóló 21/1976. (IX. 5.) PM rendeletnek” a kártalanítási összeg késedelmes kifizetését szabályozó szakasza a „kisajátításról szóló 1976. évi 24. tvr.”-nek a kártalanítási összeg kifizetési határidejét meghatározó azon bekezdéseire hivatkozik, amelyeket az Alkotmánybíróság az 58/1991. (XI. 8.) AB határozatával megsemmisített.

Az országgyűlési biztos a pénzügyminisztertől kért tájékoztatást, aki elismerte, hogy PM rendelet 2. § (1) bekezdésében foglaltak valóban nincsenek összhangban a Tvr. 20. §-ával, és ez a koherencia-zavar csak jogszabály-módosítással oldható fel.

A jogszabály módosítása 2005. május 21-e napján lépett hatályba, amely szerint „a kártalanítási összeg a kisajátítás érdemében hozott határozat jogerőre emelkedésével esedékes, ettől az időponttól jár a kártalanításra jogosultnak a késedelmi kamat is. Ha a kisajátítani kért ingatlan birtokba adása a kisajátítási határozat jogerőre emelkedése előtt megtörtént, a késedelmi kamat a birtokbaadás napjától jár.”

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a pénzügyminiszter a PM rendeletet a megkeresésére saját hatáskörében módosította, ezért a visszásság megszűnt, így további kezdeményezéssel nem él.

OBH 6483/2004.

A szociális biztonsághoz, valamint a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az önkormányzat, ha kizárólag azért kötelezi az ügyfelet a szociális ellátás megtérítésére, mert nem tett eleget lakcímváltozás-bejelentési kötelezettségének, és nem vizsgálja, hogy a szociális ellátást ténylegesen rosszhiszeműen vette-e igénybe.

A panaszosnak – akinek az adott időpontban sem bejelentett lakóhelye, sem bejelentett tartózkodási helye nem volt – a XIX. kerületi önkormányzat 2001-ben állapított meg ápolási díjat. Az ellátást az önkormányzat 2004. augusztus 31-vel megszüntette, és a panaszost a 2003. február 1-jétől igénybe vett támogatás és kamatai megtérítésére kötelezte. A határozat indokolása szerint jogosulatlanul és rosszhiszeműen vette igénybe az ellátást, mivel 2003. január 30-tól (bejelentett) lakóhellyel rendelkezett Mezőkövesden, erről azonban nem tájékoztatta az önkormányzatot. A panaszos állítása szerint a család 2001 óta életvitelszerűen a XIX. kerületben lakik, Mezőkövesden soha nem laktak, testvére csupán szíveségből engedte meg, hogy hozzá bejelentkezzenek, mivel előtte bejelentett lakóhellyel nem rendelkeztek. 2003. december 15-től pedig Budapesten bejelentett tartózkodási hellyel is rendelkeztek.

A szociális törvény értelmében a szociális rászorultságtól függő pénzbeli ellátások, így az ápolási díj iránti kérelmet is a kérelmező lakóhelye szerint illetékes települési önkormányzatnál kell előterjeszteni. A törvény tehát speciális illetékességet határoz meg, a tartózkodási hely csupán lakóhely hiányában (tehát hajléktalan személyek esetében) határozza meg az illetékességet. A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény 26. §-a az állampolgároknak lakcím-bejelentési kötelezettséget ír elő mind a lakóhely, mind a tartózkodási hely vonatkozásában, elsősorban annak érdekében, hogy az állampolgárok megtalálhatóak legyenek. A lakcímlétesítés általában az ottlakás szándékával történik, nincs azonban olyan előírás, amely szerint az állampolgárnak bejelentett lakcímén kellene élnie. A hatóság a lakcímbejelentést csupán tudomásul veszi, és nem vizsgálja, nem is vizsgálhatja a bejelentés esetleges mögöttes szándékát. A hatósági eljárások során (illetékesség megállapítása stb.) a lakcímnnyilvántartás adatait irányadónak kell tekinteni. Az önkormányzat helyesen állapította meg ezért, hogy attól az időponttól kezdődően, hogy a panaszos bejelentett lakóhellyel rendelkezett Mezőköves-

den, az ápolási díj megállapításával és folyósításával kapcsolatos eljárásra a mezőkövesdi önkormányzat volt illetékes. Jogszerűen járt el tehát a XIX. kerületi önkormányzat, amikor – tudomást szerezve az illetékesség változásáról – az ápolási díj folyósítását megszüntette.

A szociális törvény értelmében azonban a pénzbeli szociális ellátás visszafizetésére csupán az ellátást jogosulatlanul és rosszhiszeműen igénybevevőt lehet kötelezni. A panaszos a kérdéses időszakban ápolási tevékenységét folyamatosan és gondosan ellátta, életvitelszerűen végig a XIX. kerületben lakott, azt lakóhelyének tekintette, és Mezőkövesden nem terjesztett elő ápolási díj iránti kérelmet. Az országgyűlési biztos álláspontja szerint ezért a szociális biztonsággal, valamint a jogállamiság elvéből levezethető tisztességes eljárással összefüggő visszásságot okozott az önkormányzat azzal, hogy a panaszost a támogatás visszafizetésére kötelezte kizárólag arra hivatkozással, hogy nem tett eleget lakcímváltozás-bejelentési kötelezettségének, nem vizsgálva azonban ténylegesen, hogy a szociális ellátást rosszhiszeműen vette-e igénybe.

Az országgyűlési biztos kezdeményezte, hogy a képviselő-testület vizsgálja felül a visszafizetésre kötelező határozatát. A képviselő-testület az ügyet újból megtárgyalta, azonban határozatát változatlanul hagyta. Az országgyűlési biztos a döntést tudomásul vette.

OBH 6540/2004.

A földhivatali TAKARNET rendszerrel összefüggésben az igazságügyi miniszter által felvetett szabályozási kérdések, valamint a bírósági végrehajtási eljáráshoz kapcsolódó földhivatali (ingatlan-nyilvántartási) eljárás gyakorlati problémái (különös tekintettel az eljárási határidők betartására) kihatással lehetnek a jogbiztonság elvére, a tisztességes eljáráshoz való jogra; valamint közvetetten a tulajdonhoz való jogra.

A Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara elnöke fordult az országgyűlési biztoshoz, arra kérve, hogy vizsgálja meg a Takarnet-rendszer hiányosságait az alkotmányos jogok sérelmének veszélye szempontból. Közölte, hogy a Kamara elnöksége megállapította a következőket: „az ingatlan-végrehajtás kapcsán a szakszerű munkavégzés jelen idő szerint az önálló bírósági végrehajtók részére az ingatlan-nyilvántartás hiányosságai, illetve a Takarnet rendszer korlátozott, technikailag fejletlen volta miatt csak rendkívüli munka- és költségfordítással biztosítható.”

A biztos a kérdés kapcsán megkereste az igazságügyi minisztert és a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert. Időközben a kamara elnöke arról tájékoztatta a biztost, hogy 2005. június 1-jén hatályba lépett a 43/2005. (V. 5.) FVM rendelet, amely bizonyos javulást hozott az érintett területen.

Az országgyűlési biztos megállapította: a bírósági végrehajtás célja, hogy a jogot, az ennek megfelelő jogi szankciót a kötelezettel szemben kényszerrel is érvényre juttassa. A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.) 1. §-a szerint: „A bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatait, to-

vábbá egyes okiratokon alapuló követeléseket bírósági végrehajtás útján, e törvény szerint kell végrehajtani.”

A bírósági végrehajtási rendszer hatékony működése meghatározó fontosságú a demokratikus jogállam alapvető fogalmából levezetett jogbiztonság követelménye szempontjából. Ugyanis a jogbiztonság érvényesülésének elengedhetetlen feltétele, hogy a bíróság jogerős ítéleteiben, valamint más végrehajtható okiratokban foglaltak végrehajtása önkéntes teljesítés hiányában is megtörténjen. Ennek érdekében jár el a bírósági végrehajtó (önálló bírósági végrehajtó és megyei bírósági végrehajtó), aki jogosult az állami kényszer fokozatos és arányos alkalmazására az eljárás sikere érdekében. A hatékonyság növelése miatt szükséges folyamatosan vizsgálni azokat a lehetőségeket, amelyek a gyorsabb, eredményesebb végrehajtást biztosíthatják. Ezek körébe tartozik a megfelelő jogi szabályozási környezet kialakítása éppúgy, mint az anyagi jellegű fejlesztések megvalósítása.

A Vht. rendelkezik az adósra vonatkozó adatok beszerzéséről és kezeléséről. A Vht. 47. §-a szerint a végrehajtási eljárás eredményes lefolytatása érdekében a végrehajtó szükség esetén beszerzi az adós lakóhelyére (tartózkodási helyére), székhelyére, telephelyére, munkahelyére (egyéni vállalkozására), jövedelmére és a végrehajtás alá vonható vagyontárgyaira vonatkozó adatokat. A végrehajtó ezen eljárása során megkeresheti az adósra és vagyonára vonatkozó adatokat kezelő hatóságokat, szervezeteket.

A végrehajtás eredményességét mozdítja elő, ha megfelelő és naprakész számítógépes adatbázishoz férhetnek hozzá on-line elérési móddal a bíróságok és a végrehajtók. A magyar jogrendszerben a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény 5. §-a, valamint az Inyvtv. 70. §-a feljogosítja a bírósági végrehajtókat csoportosított cégadatok beszerzésére, illetve arra, hogy az ingatlan-nyilvántartásból egy tulajdonosnak valamennyi ingatlanáról adatokat kérhessenek. Az Inyvtv. 73/A. §-a kötelezővé teszi, hogy a bírósági végrehajtó a bírósági végrehajtási eljárás lefolytatása és a törvényben meghatározott feladatainak a teljesítése céljából a hivatali helyiségében működtetett saját gépi adatfeldolgozó eszközzel az illetékes területén működő földhivatal számítógépes ingatlan-nyilvántartásához kapcsolódjon. Az ismertetett on-line hozzáférések lehetővé teszik, hogy közvetlenül, az illetékes szervek megkeresése nélkül is, gyakorlatilag azonnal beszerezhetők legyenek bizonyos információk, például az adós bankszámlaszáma vagy ingatlanának adatai.

A biztos megállapította, hogy némi ellentmondás merült fel az igazságügyi miniszter és a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter véleménye között a TAKARNET rendszer működésével kapcsolatosan a bírósági végrehajtás szempontjából. Az igazságügyi miniszter levelében a következő problémákat vetette fel.

1. A földhivatalok – amelyek soron kívül kötelesek a bírósági végrehajtók végrehajtási jog bejegyzése iránti megkereséseinek teljesítésére a megelőző széljegyek elintézésével együtt – az Inyvtv. 32. §-ának (1) bekezdésére hivat-

kozva (amely az ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzés alapjául szolgáló okiratok kellékeit tartalmazza) nem jegyzik be az adósok ingatlanaira a végrehajtási jogot, a bírósági végrehajtót pedig hiánypótlásra szólítják fel az adós személyi azonosítójának, illetve az adós cégek statisztikai számjelének közlése, beszerzése iránt. A végrehajtás elrendeléséhez azonban a hatályos jogszabályok alapján nem szükséges az adós személyi azonosítójának (személyi szám) ismerete, az az esetek többségében nem is áll rendelkezésére az eljáró bíróságnak, bírósági végrehajtónak. Nincs tehát a végrehajtási rendszer felkészülve olyan földhivatali gyakorlatra, amely ezen adatok közlését is megkívná a megkeresés teljesítéséhez. Az érintett adatai egyébként is rendelkezésére állnak az ingatlan-nyilvántartásnak, hiszen csak az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett jogosult ingatlanára vagy tulajdoni hányadára jegyezhető be a végrehajtási jog. Ha a bírósági végrehajtó megkeresésében megjelölésre kerül az ingatlan vagy az ingatlan meghatározott tulajdoni hányada, úgy a megkeresés teljesítésének nem lehet akadálya.

2. A számítógépes nyilvántartást egyenként a körzeti földhivatalok vezetik a saját maguk által nyilvántartott adatokról, és a nyilvántartás csak munkaidőben érhető el. Emiatt a végrehajtóknak nem egy lekérdezéssel, hanem a 119 földhivatal adatbázisába egyenként történő betekintéssel kell az országos ingatlankutatást elvégezni, amely a nyilvántartás elérésének jelzett időbeli korlátaira is figyelemmel gyakorlatilag ellehetetleníti az eljárásukat.

3. Szükség lenne arra, hogy a bírósági végrehajtók a feladataik ellátásához hiteles tulajdoni lap másolatot kérhessenek on-line módon. Egyes végrehajtási cselekmények megtételéhez ugyanis friss tulajdoni lapot kell beszerezni, így közvetlenül az árverés előtt ez az egyik bizonyítéka annak, hogy az árverés nem törvénysértő módon került lebonyolításra. Hiába adják meg a jogszabályok a lekérdezés jogát a végrehajtónak, ettől függetlenül a hiteles tulajdoni lap másolatot így is papír alapon kell beszerezniük.

4. Indokolt megteremteni a jogszabályi feltételeit annak, hogy ha a végrehajtó a lekérdezés során nem talál ingatlant, ennek tényéről hiteles igazolást szolgáltatasson számára a rendszer. A végrehajtónak ugyanis anyagi felelőssége áll fenn a végrehajtás szakszerű lefolytatásáért, s így azért is felel, hogy mindent megtett az ingatlan felkutatása érdekében. Egy polgári perben ugyanakkor nem tud a lekérdezés megtörténtével és annak nemleges eredményével védekezni, ha erre vonatkozó okirat nincs a birtokában.

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter levelében foglaltak alapján a felsorolásba foglalt 2. pontban felvetett probléma megoldást nyert. A csoportos lekérdezés lehetővé vált, mivel a 2005. június 1-jétől indult új szolgáltatás keretében a név szerinti keresésnél nem szükséges minden földhivatali körzetre külön-külön lekérdezést végrehajtani, ugyanis egy új menü beiktatásával a bírósági végrehajtóknak adott a lehetőség az országos kigyűjtés végzésére.

Az országgyűlési biztos néhány megjegyzést tett a földhivatalok eljárásával kapcsolatban is. Megállapította, hogy a bírósági végrehajtási eljáráshoz szorosan kapcsolódó földhivatali eljárás során szintén fokozott követelmény a jogszerű-

ség, amelynek garanciális jelentősége van. A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter által szolgáltatott adatok a fővárosban még mindig számottevő hátralékot jeleznek. Az ügyirathátralék feldolgozása kiemelkedő feladat, melynek mielőbbi teljesítése elsőrendű cél. Az ügyintézési határidők betartásának biztosítása szintén garanciális jellegű a jogállamiság követelményrendszer szempontjából. Ez annál inkább így van, mivel a földhivatal a végrehajtási jog bejegyzését, továbbá a végrehajtónak, a feleknek és más érdekeltnek az ingatlan-végrehajtással kapcsolatos beadványait és a velük kapcsolatos szelvényeket soron kívül intézi el. A bírósági végrehajtási eljárás keretében sajnálatos módon előfordult végrehajtási jog téves bejegyzése (pl. OBH 2077/2004. sz. ügy), mely az érintett harmadik személy tulajdonhoz való jogát sérti. Ugyancsak előfordult, hogy a Vht. 138. § (4) bekezdésében foglalt szabályt nem teljesítette maradéktalanul a földhivatal, mely szerint: *„A földhivatal a végrehajtási jog bejegyzéséről szóló határozatát a végrehajtónak, a feleknek és azoknak kézbesíti, akiknek az ingatlanra vonatkozólag az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett joguk van.”* Mindezek miatt szükséges a szakmai felügyelet erősítése, a jogszerű eljárás biztosítása a földhivatali, illetve minisztériumi szakmai vezetők részéről.

A biztos szerint a TAKARNET összességében hatékony, megfelelő informatikai rendszer a rendelkezésre álló adatok szerint. Továbbfejlesztése – a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter által ismertetett céloknak megfelelően – támogatandó. A földhivatali eljárásban az említett hiányosságok kiküszöbölésére, az ügyirathátralék feldolgozására kell hangsúlyt fektetni. Törekedni kell arra, hogy a földhivatali (ingatlan-nyilvántartási) eljárások jogszerűek legyenek.

Az országgyűlési biztos felkérte a kamara elnökét, gondoskodjék arról, hogy valamennyi önálló bírósági végrehajtó csatlakozzék a TAKARNET rendszerhez.

Az igazságügyi minisztert és a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert arra kérte, hogy a kamara elnökének, illetve a kamara képviselőinek bevonásával vizsgálják meg az igazságügyi miniszter által felvetett kérdéseket. Azaz: személyi számmal, illetve statisztikai számjellel kapcsolatos problémák; annak esetleges lehetővé tétele, hogy a bírósági végrehajtók feladataik ellátásához hiteles tulajdoni lap másolatot kérhessenek on-line módon; annak esetleges megvalósítása, hogy amennyiben a végrehajtó a lekérdezés során nem talál ingatlant, ennek tényéről hiteles igazolást szolgáltatson számára a rendszer. A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter felkérte, hogy hívja fel a földhivatalok vezetőit arra, hogy az ügyintézési határidők betartásának, az eljárások jogszerű lefolytatásának érdekében tegyenek meg minden szükséges és lehetséges erőfeszítést, s mindezt a bírósági végrehajtási eljárással összefüggő földhivatali (ingatlan-nyilvántartási) eljárásban is tartsák szem előtt.

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter a kezdeményezésre válaszolva kifejtette, hogy a biztos által felvetett változtatási, fejlesztési javaslatok részben megvalósultak, részben a közeljövőben meg fognak valósulni. A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter meggyőzően érvelt amellett, hogy a személyi szám, illetve a statisztikai számjel az adós egyértelmű azonosításához elengedhetetlen. Tájékoztatást adott arról is, hogy regionális értekezletek kere-

tében a minisztérium képviselői a jelentésben foglaltakkal összhangban többek között nyomatékosan felhívták a földhivatali munkatársak figyelmét az ügyintézési határidők fokozott betartásának jelentőségére. A biztos a választ elfogadta.

Az igazságügyi miniszter és a kamara elnökének válasza még nem érkezett meg.

Kiemelt 2005-ös ügyek

OBH 1001/2005.

Egy meghatározott szakma végzéséhez szükséges újabb képzési feltételek bevezetéséről rendelkező szabályozás, amennyiben korlátot állít a jogalanyok egy csoportjának a foglalkozásban maradáshoz, a munkához és foglalkozás szabad megválasztásához való joggal összefüggésben visszas helyzetet idéz elő.

Az országgyűlési biztoshoz több olyan panasz (OBH 4949/2003., OBH 4771/2003.) érkezett, amelyek alapján indokoltnak tartotta a temetkezési szolgáltatások szakmai minimumfeltételeiről szóló jogszabályi előírások alkalmazásával összefüggésben vizsgálatot indítani. A panaszok alapja az volt, hogy a szakmai vizsgára bocsátás feltételeként bevezették a középiskolai végzettség igazolását, az érettségi megszerzése azonban az idős korú panaszosoknak nagy nehézségbe ütközött.

Hivatkozva a szakmai minimumfeltételeket meghatározó rendelettel kapcsolatos panaszbeadványok gyakoriságára, a biztos a belügyminisztert kérte fel álláspontja kifejtésére. Javasolta annak megfontolását, hogy az egyes kistéle-püléseken hosszú évek óta temetkezési szolgáltatást végző, a helyi szokásokat is ismerő szolgáltatást nyújtók érdekében indokolt lehet a jogszabályba olyan méltányossági jogkör beiktatása, mely kivételes esetekben lehetővé teszi a középfokú végzettség követelménye alól felmentést valamely taxatív és kon-junktív feltételek fennállása esetén.

A belügyminiszter az érettségi vizsga megkövetelésének mellőzését szakmai szempontból visszalépésnek tekintette, a méltányossági jogkör bevezetését pedig azon az alapon vetette el, hogy az hosszú távon megghiúsítaná a szolgál-tatások személyi feltételei javítását célzó erőfeszítéseket.

A biztos a diszkrimináció tilalmának alapelvét, valamint a munka és vállalko-zás szabad megválasztásához fűződő jog megvalósulását vizsgálta, nagyban támaszkodva az Alkotmánybíróság e tárgyat is érintő korábbi határozataiban foglaltakra. Feltárta, hogy a hatályos magyar jogszabályok között léteznek olyan megoldások, amely egy foglalkozásba kerüléshez vagy valamely foglalkozás to-vábbi folytatásához szükséges vizsga vagy részvizsga letétele alól felmentést adnak a jogalanyok meghatározott körének. Így vagy a jogalanyok egy megha-tározott életkort elért csoportjának, vagy a szakmában már gyakorlati tapasztalattal rendelkezőknek biztosítanak kedvezményt, illetve adnak felmentést va-lamely vizsga letételének követelménye alól. Erre hivatkozással a biztos indokoltnak tartotta, hogy a temetkezési szolgáltatók azon körének, akik már bi-

zonyítottan évek óta folytatnak ilyen tevékenységet, és idős korukra tekintettel nem várható el tőlük, hogy középiskolai tanulmányokba kezdjenek majd érettségi vizsgát tegyenek, szigorúan meghatározott feltételek esetén a jogalkotó lehetővé tegye a szakmai vizsga letételét középfokú végzettség hiányában is.

A biztos felkérte a belügyminisztert, hogy fontolja meg a vitatott jogszabályi rendelkezés módosításának lehetőségét.

A belügyminiszter a biztos érvelését elfogadta, a módosítással kapcsolatos szakmai egyeztetés még folyamatban van.

OBH 1309/2005.

A tisztességes eljáráshoz és a jogorvoslathoz való joggal, továbbá a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszásságot okoz az oktatási intézmény, ha a tanulót az iskolai közösségi élet egy részéből jogellenesen kizárja, továbbá az erre vonatkozó döntését nem foglalja határozatba. A művelődéshez való joggal összefüggésben is visszásságot okoz az oktatási intézmény, ha a tanulót szakértői vélemény nélkül és a szülő akarata ellenére magántanulói státuszba helyezi.

A panaszos sérelmezte, hogy nehezen kezelhető, magatartási nehézséggel küzdő gyermeke iskolában történő tartózkodását az általános iskolában korlátozták, nem biztosították számára a szükséges fejlesztéseket, végül akarata ellenére magántanulói státuszba helyezték.

Az általános helyettes a hátrányos megkülönböztetés tilalma és a gyermeki jogok sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított, és annak eredményeként megállapította, hogy a szülő kérelme alapján döntöttek a gyermeke iskolában történő tartózkodásának korlátozásáról, de ennek határozatba foglalására nem került sor. Ezzel az iskola nem tett eleget a jogszabályi kötelezettségének, hogy a nevelési, oktatási intézménynek a tanulókkal kapcsolatos döntéseit – jogszabályban meghatározott formában – írásban közli a tanulóval, illetve a szülővel, ezzel visszásságot okozott a tisztességes eljáráshoz való joggal kapcsolatban.

A határozati forma elmaradása kizárta a fellebbezés lehetőségét, amely visszásságot okozott a jogorvoslathoz való joggal összefüggésben. A tanuló iskolában történő tartózkodásának korlátozása felvetette a hátrányos megkülönböztetés vizsgálatának a szükségességét is. Hátrányos megkülönböztetésnek minősül minden olyan különbségtétel, kizárás, korlátozás vagy kedvezés, amelynek célja vagy következménye az egyenlő bánásmód megszüntetése vagy akadályozása. Nem minősül hátrányos megkülönböztetésnek az, amikor a nevelő és oktató munka jellegéből vagy természetéből egyértelműen következő különbségtétel törvényes célok érdekében, a szükséges eszközök alkalmazásával történik. Ilyen törvényes cél lehet a pedagógus kötelessége, hogy nevelő és oktató tevékenysége során gondoskodjon a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról. Az iskola a panaszos gyermekének önmaga és társai testi épségét veszélyeztető magatartása miatt döntött az iskolában történő tartózkodásának a korlátozásáról. A panaszos gyermeke azonban – a róla készült szakértői vélemények szerint – iskolai közösségben nevelhető és oktatható.

A szakértői bizottság szakvéleménye a gyermek iskolai nevelését, oktatását továbbra is a panasszal érintett iskolában látta biztosítottak. Mindezek alapján az iskola azon döntése, melyben korlátozta a panaszos gyermekének iskolai tartózkodását, kizárta az iskolai közösségi élet egy részéből, ugyan törvényes cél érdekében, de nem a szükséges eszközök alkalmazásával történt. Ezzel hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló alapjoggal kapcsolatban visszásságot idézett elő.

A szakértői véleménybe foglalt fejlesztésekre vonatkozó javaslatokat csak részben teljesültek, ugyanis az iskolapszichológussal történő fejlesztő foglalkozások tanév közben megszűntek, melynek további biztosítására intézkedés nem történt, mely a gyermeki jogok érvényesülésének sérelmét okozta.

A beilleszkedési, magatartási, tanulási nehézséggel küzdő tanuló esetében a magántanulói státusz elrendeléséhez a nevelési tanácsadó szakjavaslata szükséges, mely azonban csak a szülő egyetértésével és aláírásával válik kötelezővé. Az iskola egyetlen esetben sem dönthet a szülő helyett a magántanulói státuszról, a magántanulói jogviszony kizárólag a szülő választásán alapuló tanulói jogviszony. Az iskola a vonatkozó jogszabályok figyelmen kívül hagyásával, szakvélemény és a szülő kérelme nélkül döntött a magántanulói státusz elrendeléséről, ezzel visszásságot okozott a jogállamiság részét képező tisztességes eljáráshoz, a gyermeki jogok, valamint a művelődéshez való jogok vonatkozásában.

A polgármester – megkeresés alapján – törvényességi ellenőrző vizsgálatot tartott, ami számos jogsértést tárt fel, de azok megszüntetése érdekében nem tett semmiféle intézkedést. A polgármester e mulasztásával a tisztességes eljáráshoz, a gyermeki jogokhoz, és a művelődéshez való jogokkal kapcsolatban visszásságot okozott.

Az általános helyettes megállapította, hogy az általános iskola elmulasztotta döntésének írásba foglalását, és a panaszos gyermekének iskolában történő tartózkodását jogellenesen korlátozta, a szakértői véleményben foglalt javaslatok gyakorlatban történő megvalósulásáról kellően nem gondoskodott, ugyancsak visszásságot idézett elő.

Megállapította azt is, hogy az általános iskola azzal, hogy a panaszos akarata ellenére, valamint a magántanulói jogviszonyhoz szükséges szakértői vélemény nélkül helyezte magántanulói státuszba a panaszos gyermekét, a tisztességes eljáráshoz és a gyermekek kiemelt védelemhez való jogával összefüggő visszásságot okozott.

Az általános helyettes a polgármestert felkérte, hogy a megállapított jogsértéseket saját hatáskörében eljárva haladéktalanul szüntesse meg, és a jövőben fordítson kiemelt figyelmet a fenntartása alá tartozó oktatási intézmények jogszabályoknak megfelelő működésére. Az általános iskola igazgatóját felhívta, hogy a jövőben tevékenysége során a jogszabályok figyelembevételével és betartásával járjon el, azok garanciális jelentőségére hívja fel a tantestület tagjainak a figyelmét is.

OBH 1570/2005.

A tulajdonnal, a jogorvoslattal, valamint a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha a panaszos beadványa ügyében nem hoz határozatot. A jogbiztonság követelményét sérti, ha jogszabály nem rendezi a növényzet ingatlanhatártól való meghatározott telepítési távolságát.

A panaszos sérelmezte, hogy ingatlanszomszédja facsemetéket ültetett a közös telekhatáruktól 80 cm-re. A magas növésű fajtájú facsemeték még nem érik el az 1 métert. A panaszos ingatlanán szőlőt termel, és a későbbiek folyamán várható, hogy a fák növekedése árnyékolni fogja a szőlőjét. Az 1970. évi 36. tvr. végrehajtására kiadott 40/1977. (XI. 29.) MÉM rendeletre hivatkozva kérte a jegyzőtől hatósági eljárás lefolytatását, választ azonban nem kapott.

Az országgyűlési biztos vizsgálat során a pécsi jegyzőtől kért tájékoztatást, aki jelezte, hogy a hivatala valóban nem hozott érdemi döntést, mert azt a MÉM rendeletet, amely előírta a fák, gyümölcsök telepítési távolságát 1998. január 1-jétől hatályon kívül helyezte a 106/1997. (XII. 19.) FM rendelet, így az ingatlanszomszéd sem szabálysértést, sem birtokháborítás nem valósított meg. A jegyző a panaszost levélben tájékoztatta, egyben az ügyintéző figyelmét felhívta a határidők pontos betartására.

Az ügyben tehát érdemi döntés nem született. A levél formában megküldött jegyzői tájékoztatás a határozatot nem pótolja, mivel akár szabálysértési, akár birtokvédelmi ügyben határozatot kell hozni, melyben rendelkezni kell a jegyzőnek arról, hogy megállapítja-e a birtokháborítás, vagy a szabálysértés tényét, illetve a kérelmet elutasítja, az eljárást megszünteti. Ezt a döntését a közigazgatási szerv indokolni köteles az igénybe vehető jogorvoslati lehetőség megjelölése mellett.

A hivatkozott MÉM rendelet 5. számú melléklete határozta meg a telepítési távolságra vonatkozó előírásokat. Annak hatályon kívül helyezése óta az ültetési távolságok behatárolása nem került szabályozásra, és ennek hiánya a mindennapi életben az állampolgárok között komoly konfliktusokhoz, egyben közigazgatási, illetve akár bírósági eljárásokhoz vezethet.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a jegyző mulasztása a tulajdonnal, a jogorvoslattal, valamint a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott, ezért felkérte a jegyzőt, hogy a panaszos beadványa ügyében hozzon határozatot.

A jegyző az ajánlást elfogadta, a birtokvédelmi eljárásban a határozatát meghozta.

A biztos megállapította, hogy a visszásságot részben a jogszabályi rendezés hiánya okozta, mert nem szabályozza a növényzet ingatlanhatártól meghatározott ültetési távolságát. Ennek orvoslása érdekében felkérte a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert, hogy intézkedjen a jogszabályi hiányosság pótlására.

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter a környezetvédelmi és vízügyi miniszter bevonását javasolta, aki pedig a jogszabály módosítása érdekében

tárcaközi bizottság felállítását kezdeményezte harmadik tárcaként a regionális fejlesztésért és felzárkóztatásért felelős miniszter szakértőinek bevonásával.

OBH 2150/2005.

A diszkrimináció tilalmának elvébe ütközik, ha a hitelező a nyilvántartásában szereplő több száz adós közül kettőt kiemel, és azok nevének, székhelyének, tevékenységi körének valamint tartozásuk összegének megjelölésével, hirdetésben hozza nyilvánosságra.

Az országgyűlési biztos hivatalból indított eljárást annak vizsgálatára, hogy megfelelt-e az alkotmányos követelményeknek a Széchenyi Kártya Hitelkonstrukció lebonyolításával megbízott KA-VOSZ Rt. eljárása, amikor két vállalkozó nevét, továbbá székhelyét, tevékenységi körét, valamint a tartozása összegét megyei terjesztésű lapokban, féloldalas hirdetésben hozta nyilvánosságra, kiemelve őket azon több száz vállalkozó közül, akik nem tettek eleget a Széchenyi Kártya hitelszerződésben foglalt kötelezettségeiknek.

A biztos a vizsgálat első szakaszában áttekintette, hogy vizsgálati jogköre kiterjed-e a KA-VOSZ Rt. eljárására. Az országgyűlési biztosok következetes gyakorlatuk során közszolgáltatónak tekintik a hatóságnak nem minősülő, állami vagy önkormányzati feladatot ellátó azon szervezetet, amelyek esetében a kérelmezőnek nincs lehetősége annak megválasztására, hogy az általa igényelt szolgáltatás igénybevételére kivel szerződjön, tekintettel arra, hogy azt csak korlátozott számú vagy csak kizárólag egyetlen szervtől veheti igénybe.

A KA-VOSZ Rt. – mint a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium képviselőjében eljáró közreműködő szervezet – a hitel folyósítása tekintetében monopolhelyzetben van. Kizárólag a hozzá benyújtott hiteligenyélések alapján, az általa előszűrt és megfelelőnek minősített vállalkozásokkal köthetnek a bankok hitelszerződést. Az így megkötött hitelekre a Hitelgarancia Rt. készfizető kezességét vállal, amely szintén a konstrukciót biztosító állami szerepvállalást, azaz a közfeladat ellátását bizonyítja.

A hitelkonstrukcióban való részvétel feltétele volt, hogy a vállalkozás a támogatás igénylésekor írásbeli nyilatkozatában hozzájáruljon ahhoz, hogy meghatározott feltételek fennállása esetén adósságának tényét nyilvánosságra hozzák. A KA-VOSZ Rt. élt is ezzel az eszközzel, hiszen a tartozást felhalmozó ügyfelekről a Széchenyi Kártya Hitelkonstrukció honlapján a „nem fizetők feketelistája” címen adóslistát tart nyilván. Az így megjelölt adósok közül választották ki véletlenszerűen azt a kettőt, akit nagyobb nyilvánosság előtt, féloldalas újsághirdetésben is nyilvánosságra hoztak.

Az emberi méltósághoz való jog egyenlőségi, komparatív funkciójából következően minden embert másokkal egyenlő méltóságú személyként kell kezelni, vagyis az egyes emberek és embercsoportok között tilos indokolatlanul, ésszerűtlenül különbséget tenni. Ezt az elvet az Alkotmány 70/A §-a a hátrányos megkülönböztetés tilalmaként is rögzíti. Az azonos helyzetben lévő jogalanyok közötti különbségtétel csak abban az esetben megengedett, amennyiben a megkülönböztetésnek „kellő súlyú alkotmányos indoka” illetve „tárgyilagos megítélés

szerint ésszerű indoka” van. A vizsgált esetben azonban nincs olyan indok, amely ezt a megkülönböztetést alátámasztotta volna. Az újságban is megjelentetett adósoknak az adósok homogén csoportjából történő kiemelése kizárólag azt a célt szolgálta, hogy ezáltal előmozdítsák a többiek fizetési hajlandóságát. Ez a bánásmód azonban az érintettekre nézve sértő, megalázó, sérti az emberi méltóságukat.

Az országgyűlési biztos a KA-VOSZ Rt. illetékes döntéshozó szervét a diszkriminatív gyakorlat felülvizsgálatára kérte, amire a vezérigazgató arról tájékoztatta, hogy a „Közzétételi Eljárási Rend és Sorsolási Szabályzat” szövegének végleges kialakítása során a Társaság figyelemmel volt az országgyűlési biztos által tett ajánlásokra.

OBH 2558/2005.

A szociális biztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az önkormányzat, ha a rendeletében – a törvényben a bérbeadás feltételeként meghatározott szempontokon túl – olyan feltételt is szab a tulajdonában álló lakás bérbeadásához, amire nincs törvényi felhatalmazása.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa és a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa (NEK 6053/2004.) közös vizsgálatot folytatott két roma jogvédő szervezet panaszra kapcsán. A panaszosok azt sérelmezték, hogy több fővárosi kerületi önkormányzat a helyi lakásrendeletében úgy zárta ki a szociális bérlakáshoz jutás lehetőségéből az önkényes lakásfoglalóként nyilvántartott személyeket, hogy tőlük még a bérbeadásra vonatkozó igényt sem fogadták be.

Az országgyűlési biztosok a vizsgálat eredményeképpen közös jelentésben fordultak a belügyminiszterhez, intézkedését kérve. Az Alkotmánybíróságnak azokra a határozataira hivatkoztak, amelyekben három fővárosi kerületi önkormányzat lakásrendeletének ilyen kizáró rendelkezést tartalmazó előírását minősítette alkotmányellenesnek és semmisítette meg [4/2005. (II. 25.) AB hat; 5/2005. (III. 3.) AB hat; 10/2005. (III. 31.) AB hat].

A biztosok felkérték a belügyminisztert, hogy hívja fel a megyei közigazgatási hivatalokat, hogy országosan tekintsék át a helyi önkormányzatok lakásrendeleteinek törvényességét, és vizsgálatuk eredményétől függően intézkedjenek annak érdekében, hogy a tulajdonos önkormányzatok a lakások bérbeadását csak a jogszabályokban meghatározott – vagyoni, jövedelmi, szociális, családi – feltételekhez kössék.

A biztos a jelentés készítésekor észlelte, hogy az ügyben alkotmányos jogok ütköznek. Az önkormányzatok a tulajdonhoz való jogukkal élve, az önkényes lakásfoglalók „lakásigénylési”, pályázati lehetőségének korlátozásával az elszaporodó lakásfoglalásokat kívánták csökkenteni, és ezzel is jogkövető magatartásra ösztönözni.

Ugyanakkor a lakhatás olyan szociális szükséglet, amelyben a bérbevételi kérelem – „lakásigénylés” – benyújtásának joga nem tehető attól függővé, hogy

egy családon belül az elmúlt néhány évben követett-e el valaki szabálysértést, vagy esetleg kisebb súlyú bűncselekményt.

A rendeletek ilyen tartalmú részletei eleve kizárják a kérelmek elbírálására jogosultak – főként az önkormányzati bizottságok – tagjainak mérlegelési jogát és lehetőségét.

A belügyminiszter az ajánlásnak eleget tett, és a közigazgatási hivataloknál az országos vizsgálatot kezdeményezte, de a vizsgálat eredményéről a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának írásbeli felkérése ellenére nem számolt be. Ellenben a Belügyminisztérium önkormányzati helyettes államtitkára 2005 novemberében arról tájékoztatta a biztosokat, hogy a kérdés egyértelmű rendezése érdekében a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvény módosítását kezdeményezték. A 2006. március 31-én hatályba lépő 2005. évi CXXXII. törvény azonban erre vonatkozóan nem tartalmaz semmiféle módosító rendelkezést.

OBH 2745/2005.

Nem okoz visszásságot az önkormányzat, ha a szakhatóságok véleményét is figyelembe véve nem módosítja rendezési tervét, és nem teszi lehetővé erdőterület építési célú igénybevételét.

A panaszosok azt kifogásolták, hogy az önkormányzat kérésük ellenére nem módosította a rendezési tervét, és nem tette beépíthetővé az erdőterületet. Ugyanakkor a határos ingatlanok „más irányú felhasználása megengedett”.

Az országgyűlési biztos annak feltárására indított vizsgálatot, hogy az önkormányzat eleget tett-e a településrendezési feladatának, eljárása vagy mulasztás okozott-e visszásságot állampolgári jogokkal összefüggésben, és a vizsgálata során az érintett település jegyzőjétől kért tájékoztatást. A biztos megállapította, hogy az 1993-as és 1996-os szerzés idején – és azóta folyamatosan – a panaszosok területei erdő-művelési ágúak voltak. Azokhoz beépítési jog soha nem tartozott. Az átminősítést kemping, egészségügyi centrum, öregotthon, parkoló kialakítása céljára kérték. Az önkormányzat az erdészeti és környezetvédelmi hatóságok álláspontjától tette függővé döntését, amelyek elutasították az erdőterület építési célú igénybevételére vonatkozó kérelmet. A polgármester az elutasításokat mellékelve tájékoztatta a panaszosokat, hogy a szakmai álláspontok alapján az önkormányzat nem kezdeményez rendezési tervmódosítást ezekre a területekre. A hatóságok döntései kapcsán a jogorvoslatot biztosították, azzal a panaszosok éltek is.

Az országgyűlési biztos nem vizsgálta, hogy a panaszosok ingatlanaival szomszédos területnek a rendezési tervvel korábban építési területté kijelölése elkerülhetetlen volt-e a gyógyfürdő kialakításához, így azt a panasz megítélésénél már adottságnak kellett tekinteni, feltételezve, hogy a terület szakmai kiválasztása a hidrogeológiai adottságok és a meglévő település egészéhez való illesztés szándékával történt. Ez azonban nem jelentheti a településrendezésben, sem a környezet- és természetvédelmi, illetve erdővédelmi eljárásban

azt, hogy ha egy bizonyos be nem építhető területet beépíthetővé tettek, akkor az összes többit is beépíthetővé kellene tenni. A hátrányos megkülönböztetés ezért nem állapítható meg.

A településrendezésben az „azonos helyzetben lévők” pl. egy utcásor azonos nagyságú telkeinek tulajdonosai, meghatározott telektömb utcanyitással egyformán érintett telkeinek tulajdonosai, de nem azok a település teljes kül- és belterületén ingatlanokkal rendelkezők.

Az országgyűlési biztosok töretlenül képviselt álláspontja szerint a természeti környezet, a zöldterületek megőrzése rendkívüli fontosságú, mert annak minden ma élő ember és jövőendő generációk javát kell szolgálnia. A biztos ezért egyetértett az erdészeti és környezetvédelmi hatóságok szakmai álláspontjával, a fűrdő kijelölése után megmaradt valamennyi erdőterület erdőkénti megtartásával.

Az országgyűlési biztos már több ügyben kifejtette, hogy: „A tulajdonnal összefüggő alkotmányos garanciák a meglévő tulajdon (és a hozzá fűződő jogok) sérthetetlenségét mondják ki. A tulajdont csak törvényben, közérdekből elkerülhetetlenül szükséges mértékben és arányban lehet korlátozni, illetve kártalanítás ellenében elvonni. Nincs azonban alkotmányos kötelezettsége sem az államnak, sem az önkormányzatnak arra nézve, hogy egy adott, konkrét ingatlan tulajdon értéknovekedését a tulajdonhoz fűződő jogok (pl. megközelíthetőség, beépíthetőség) kiterjesztésével megvalósítsa.”

Mindezek alapján megállapította, hogy a panaszosokat alkotmányos jogaikkal összefüggő sérelem nem érte. Az önkormányzat mint közszolgáltatást nyújtó szerv a feladatának eleget tett. A panaszosoknak az ingatlanaihoz fűződő jogai nem csökkentek a területek megszerzése óta, és nem kevesebbek a község rendezési terve következtében, mint anélkül, az országos jogszabályok alapján lennének. A biztos ezért a panaszt elutasította.

OBH 2774/2005.

Nem okoz visszásságot az önkormányzat, ha az ingatlantulajdonos kérését nem teljesíti, és szabályozási tervében, helyi építési szabályzatában a külterületi ártéri erdő besorolását nem változtatja meg, a területet nem teszi beépíthetővé.

A panaszos azt kifogásolta, hogy az önkormányzat kérése ellenére nem módosította a rendezési tervi elképzelését, és nem tette beépíthetővé az árterületen fekvő ingatlanát. Később kiegészítette panaszát, és kérte az önkormányzat „szabályozási tervének és helyi építési szabályzatának elkészíttetésére” vonatkozó polgármesteri előterjesztés törvényességének vizsgálatát.

A biztos a polgármesteri hivatalától kapott tájékoztatás alapján megállapította, hogy a panaszos 2000-ben adásvétellel szerezte meg az „erdő, árterület” megjelölésű földet, majd 2003-ban kérte, hogy az önkormányzat a készülő rendezési tervben a területen kemping megvalósítását tegye lehetővé. A terület ténylegesen és az ingatlan-nyilvántartás szerint is a Rába árterületén található, külterületi ingatlan. Az volt a szerzés idején, és az ma is. A területhez soha nem tartozott beépítési jog. A településszerkezeti terv egyeztetése folyt, a kérést

a tervvel kapcsolatos észrevételként kezelték. A panaszost értesítették, hogy a képviselő-testület határozattal úgy döntött, hogy a külterületi ingatlan besorolása véderdő maradjon, mivel ártéri területen fekszik.

Időközben a panaszos a különböző szakhatóságokat megkereste, a területet az erdő művelési ágból kivonatta, „művelés alól kivett” művelési ágba „építési terület” megnevezéssel. A területre elvi építési engedélyt kért, de nem kapott. Az ügyben ezért közigazgatási per van folyamatban. A bírósági eljárásra tekintettel a biztos az elvi engedélyezés ügyében hatásköre hiányát állapította meg.

A panasz-kiegészítésben szereplő polgármesteri előterjesztésről megállapította, hogy az a településrendezési eszközök elkészíttetésére vonatkozó szerződés megkötésével kapcsolatos, így úgyszintén a hatásköre hiányát állapította meg.

Az országgyűlési biztos annak feltárására indított vizsgálatot, hogy az önkormányzat eleget tett-e a településrendezési feladatának, eljárása vagy mulasztás okozott-e visszasságot állampolgári jogokkal összefüggésben.

Az országgyűlési biztosok többször vizsgálták az önkormányzatoknak a helyi építési szabályzat és településrendezési tervek megalkotásával kapcsolatos önállóságát. Az Alkotmánybíróság állásfoglalásait is figyelembe véve a biztos megállapította, hogy az önkormányzat szabadon dönt a település területének felhasználásáról. Azt, hogy területének melyik részét milyen övezetbe sorolja, hogy kívánja-e belterületbe vonni a külterületét, hogy fent kívánja-e tartani az erdőterületet stb. – meghatározott garanciális szabályok között, de – maga dönti el.

A település területének felhasználásáról nem az egyes ingatlantulajdonosok döntenek. Nem az ingatlantulajdonos dönti el, hogy a be nem építhető területe a továbbiakban beépíthető, és nem is az egyes hatóságok egyedi aktusai, hanem az önkormányzat rendelete. A korábban be nem építhető terület beépíthetővé tétele az önkormányzat rendeletén kívül más hatóságok hozzájárulását, engedélyét is igényelheti, de a rendelet nélkül vagy ellenére nincs olyan hatósági aktus, amely be nem építhető területet beépíthetővé tehetne. (Meghatározott feltételekkel egyes esetekben a rendeletben nem tiltott beépítést megtilthatja hatóság, de a rendeletben tiltottat nem engedélyezheti.)

Az önkormányzat helyi rendelete azonban nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal, jelen esetben az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény előírásaival. Megállapítható, hogy a terület be nem építhetőként való kezelése nem önkényes és nem alaptalan. Továbbá nem jár a panaszos jogainak megvonásával vagy korlátozásával, hiszen az a terület mindenkori – egyúttal a szerzéskori – ártéri helyzetének megfelelő. A panaszos annak ismeretében és tudatával vásárolta a területet, hogy az ártér és erdő.

Az országgyűlési biztosok több hasonló ügyben is kifejtették álláspontjukat: „A tulajdonnal összefüggő alkotmányos garanciák a meglévő tulajdon (és a hozzá fűződő jogok) sérthetlenségét mondják ki. A tulajdont csak törvényben, közérdekből elkerülhetetlenül szükséges mértékben és arányban lehet korlátozni, illetve kártalanítás ellenében elvonni. Nincs azonban alkotmányos kötele-

zetsége sem az államnak, sem az önkormányzatnak arra nézve, hogy egy adott, konkrét ingatlantulajdon érték növekedését a tulajdonhoz fűződő jogok (pl. megközelíthetőség, beépíthetőség) kiterjesztésével megvalósítsa.”

Mindezek alapján a biztos megállapította, hogy a panaszost a földterületének árterületként és véderdőként való besorolásával kapcsolatos eljárásból következő, alkotmányos jogaival összefüggő sérelem nem érte. Az önkormányzat mint közszolgáltatást nyújtó szerv a feladatának eleget tett. A panaszosnak az ingatlanhoz fűződő jogai nem csökkentek a terület megszerzése óta, és nem kevesebbek a város rendezési terve következtében, mint anélkül, az országos szabályok alapján az ártéren lennének.

A biztos ezért a vizsgálatot intézkedés kezdeményezése nélkül lezárta, a panaszt elutasította.

OBH 2921/2005.

A vagyont biztosítás döntően önkéntes alapon történő biztosítása éppen a legnagyobb és legsúlyosabb katasztrófakárok, elemi csapások esetére nem bizonyultak elegendőnek, ezért szükség van ezeket kiegészítéseként egy Katasztrófavédelmi Alap létrehozására.

Az országgyűlési biztos a Fejér megyei munkalátogatása során a katasztrófavédelmi igazgatóság megyei vezetőivel is találkozott, akikkel a természeti csapások következtében kialakult károk kompenzációjának megyei tapasztalatait beszélték meg, és folytattak egyeztetést egy sárbogárdi és egy perkáti konkrét panasz ügyében.

A panaszokat tekintve, a helyreállítási feladatok közül (amely jól elkülöníthető a kárfelmérésre, a helyreállítás és a végelszámolás ellenőrzésére) a legtöbb állampolgári kifogás a károk összegszerű meghatározása és a helyreállítási támogatás mértéke között mutatkozó különbség miatt érkezett. A panaszosok általában azt kifogásolták, hogy a kapott támogatás összegéből nem fedezhető a helyreállítás, illetve egyáltalán nem részesültek helyreállítási támogatásban.

Az országgyűlési biztosok az elmúlt években több jelentésben megállapították, hogy a kárt szenvedett állampolgárok ügyeiben nincs egyértelmű eligazító jogszabály, amely mindenkor teljes bizonyossággal és egyértelműen meghatározza, hogy a katasztrófasegély milyen feltételekkel illeti meg az állampolgárokat. Az erre vonatkozó jogalkotási javaslatot a kormány elfogadta, de átfogó jogszabály megalkotására még nem került sor. A jogalkotási javaslatok alapján a kormány az egyes természeti csapások következtében károsodott ingatlanok helyreállítása érdekében több ízben is kormányrendelet kiadásával döntött a károk enyhítése és a szükséges eljárások lefolytatására. Ilyen volt például a Hernád folyói áradásával, majd a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei jégkárral, vihar-kárral, illetve a Mátra északi térségében lehullott nagy mennyiségű csapadék miatt keletkezett károk enyhítéséről szóló kormányrendelet. Ezek a jogszabályok jól körülhatárolják a kedvezményezettek körét, a támogatás hozzájutásának feltételét, és e körben az önkormányzat feladatát.

A helyszíni vizsgálat során az országgyűlési biztos ismételtlen meggyőződött, hogy a települési önkormányzatoknak és a katasztrófavédelmi szervezeteknek a vis maior események következtében követendő eljárásáról, a felmérések alapján elvégzendő kárenyhítési támogatások elbírálásakor mennyire fontos és elengedhetetlen a mindenre kiterjedő szabályozás. Csak ennek alapján történő eljárás és döntés eredményezhet alkotmányos működést, és az állampolgárok-nak ez biztosíthatja a jogorvoslati jog mindenkori érvényesítését. A megyéből érkezett korábbi kárenyhítési panaszok ügyében készült vizsgálati jelentéseket a biztos megküldte a katasztrófavédelmi igazgatóságnak, és tájékoztatta a bel-víz- és árvízkárokkal és más természeti, ipari katasztrófákkal kapcsolatos jogalkotási kezdeményezéséről is, a Katasztrófavédelmi Alap létrehozásáról.

A vagyonbiztosítás döntően önkéntes alapon történő biztosítása mellett (lakásbiztosítás, nyaralóbiztosítás, mezőgazdasági biztosításfajták, casco biztosítás, a különböző kötelező biztosítások), éppen a legnagyobb és legsúlyosabb katasztrófakárok, elemi csapások esetére azonban ezek a tradicionális – egyébként nagyon fontos – nagy súlyú jogintézmények nem bizonyultak elegendőnek. Ezért vált szükségessé, mintegy ezeket kiegészítendő, a Katasztrófavédelmi Alap létrehozása. A kárfedezési technikára az ipari katasztrófák bekövetkezése miatt is szükség van. Pl. a törökbálinti petárdaraktár felrobbanásakor számos ház romba dőlt vagy súlyosan károsodott. Az özönszerű esőzések nyomán sárlavinák, földcsuszamlások okoztak súlyos károkat, löszfal-omlás történt, vasúti és közúti veszélyes szállítmányok robbanása vagy tüzesete, esetleg súlyos közlekedési baleset okán ugyanilyen súlyos katasztrófák következtek be, amelyek mind emberéletben, mind dologi javakban súlyos károkat okoztak. A klímaváltozás egy külön nyomós ok, amely előrevetíti hasonló súlyos környezeti katasztrófák veszélyét, és ez az alap alkalmasnak tűnik az ebből eredő károk legalább részleges, utólagos kezelésére, de finanszírozhat megelőző intézkedéseket is.

A Kormány az 1048/2005. (V. 19.) Korm.határozatával elfogadta a 2005. évi katasztrófavédelmi feladatokról szóló kormányhatározatot.

Elrendelte, hogy a költségvetési fejezetek katasztrófavédelmi célú alcímei tervezési rendszerére az illetékes tárcák bevonásával készüljön javaslat a kormány részére. Elrendelte, hogy az érintett tárcák és országos hatáskörű szervek, megyei védelmi bizottságok és szervezetek a szükséges mértékben vegyenek részt a különböző nemzetközi nukleárisbaleset-elhárítási gyakorlatokon. Elrendelte, hogy a belügyminiszter koordinációjával az érintett tárcák, országos hatáskörű szervek vegyenek részt a Nemzeti Katasztrófa-előrejelzési Rendszerek és az Európai Unió katasztrófa-előrejelző és segítségnyújtó szervezetei létrehozásában, és kérje fel a Magyar Tudományos Akadémiát az ebben a munkában történő közreműködésre.

OBH 3129/2005.

A tulajdonhoz való joggal összefüggő visszasságot okoz, hogy a Magyar Köztársaság az ún. svájci alvószámlákon elhelyezett pénzüsszegekre vonatkozó tulajdoni igények elbírálási feltételeit nem határozta meg, illetve e tulajdoni igényeket nem bírálta el.

Több panaszos sérelmezte, hogy az ún. svájci alvószámlák ügyében az igénybejelentések megtörténte – 1997 – óta a jogos igények kifizetése érdekében semmilyen érdemi lépés nem történt. A panaszok alapján felmerült a tulajdonhoz való jog sérelmének, illetve közvetlen veszélyének gyanúja, ezért az országgyűlési biztos általános helyettese az ügyben vizsgálatot rendelt el.

A vizsgálat során kiderült, hogy a Svájci Államszövetség és a Magyar Népköztársaság 1950-ben és 1973-ban vagyoni jogi kérdéseket érintő megállapodásokat kötött. Az 1973-ban megkötött megállapodásba foglalt elszámolás alapján magyar állampolgárok Svájcban lévő olyan ingóságainak értékét, amelyekre tulajdonosaik vagy azok leszármazói igényt nem jelentettek be, globális kártalanítási értéként a Magyar Állam megkapta. Ebből adódóan a Magyar Állam köteles helytállni a II. világháborút megelőzően svájci bankokban betétet elhelyezett betét/számla-tulajdonosokkal szemben. A Svájci Külügyminisztérium 1997-ben átadott egy 33 nevet tartalmazó listát a Magyar Külügyminisztériumnak, amelyet később további 4 névvel egészített ki, és amely egykori magyar számlatulajdonosok nevét tartalmazta. A Kincstári Vagyonigazgatóság a sajtó útján tett felhívásában szólította fel a tulajdonosokat, illetve örököseiket igényeik bejelentésére.

Az ügy rendezése érdekében az érintett minisztériumok között az elmúlt években folyamatos egyeztetések történtek a megfelelő jogi megoldás megtalálása, kialakítása végett, de ezek az egyeztetések nem vezettek eredményre. Mindez ideig nem sikerült meghatározni az ügy rendezéséhez szükséges eljárási kereteket és a jogos igények elfogadására vonatkozó döntés kritériumait.

A tulajdonhoz való jog, mint az egyéni cselekvési autonómia alapja alapjog [7/1991. (II. 28.) AB határozat, 64/1993. (XII. 22.) AB határozat]. A tulajdonjog csak más alapjog vagy alkotmányos érték védelme érdekében korlátozható. Ilyen korlátozási ok lehet a közérdek is azzal a megszorítással, hogy minden tulajdonjogi korlátozásra csak teljes, feltétlen és azonnal kártalanítás mellett kerülhet sor. Az országgyűlési biztos általános helyettese a vizsgálata során megállapította, hogy a svájci alvószámlák ügyének érdemi rendezése, e körben különösen a tulajdoni igények elbírálási feltételei – jogszabályi vagy bármely más formában történő – meghatározásának, illetve a tulajdoni igények elbírálására vonatkozó érdemi döntésnek az elmaradása a tulajdonhoz való jog sérelmét okozza, és nem egyeztethető össze a jogállamiság elvével sem.

Minderre tekintettel, mivel a feltárt alkotmányos jogokkal összefüggő visszasságok az ügyben érintett minisztériumok eljárásának, érdemi döntésének, valamint a jogalkotás elmaradására, hiányára vezethető vissza javaslatot tett a miniszterelnöknek, hogy gondoskodjon az ügy rendezéséhez szükséges jogszabályok megalkotásáról, és hívja fel a pénzügyminisztert és az igazságügy-

minisztert, hogy hozzák meg saját hatáskörben azokat a döntéseket, amelyek mielőbb érdemben megoldják a szóban forgó problémát.

A miniszterelnök nem vitatta, hogy a fennálló helyzet alkotmányos joggal összefüggő visszásságot eredményez, elismerte a követelések fennállását és kinyilvánította az állam fizetési hajlandóságát. Tájékoztató arról, hogy a közeljövőben kormány-előterjesztés készül, amely fel fogja hatalmazni a pénzügyminisztert arra, hogy a svájci alvószámlák tulajdonosainak, illetve ezek örököseinek a svájci fél által közöltek alapuló összegek kifizetését bírósági letét útján teljesítse. Erről az érintetteket közlemény formájában fogja a pénzügyminiszter tájékoztatni. A konkrét igények jogosságáról a bíróság fog dönteni.

A visszásságot okozó helyzet rendezésének fent vázolt módja kétségtelen előrelépést jelent a probléma megoldása felé, az azonban továbbra sem derült ki, hogy a helyzet rendezésére a „közeli jövőben” pontosan mikor fog sor kerülni.

OBH 3184/2005.

A szociális biztonsághoz, a legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez, az élethez és az emberi méltósághoz fűződő jogokkal összefüggő visszásságokat okoz az Ápoló-Gondozó Otthon, ha nem biztosított a portaszolgálat vagy más ellenőrző rendszer; ha nagy a zsúfoltság, és a tárgyi körülmények hiányosak; ha az otthon bútorzata és berendezési, felszerelési tárgyai, az életvitelhez szükséges körülmények nem felelnek meg az ellátottak életkori sajátosságainak, egészségi és mozgásállapotának; ha hiányoznak a nővérhívó jelzőcsengők, a kádak és zuhanyzók és a mellék-helyiségeket nem egyértelmű különítik el; ha a zuhanyzóban az intimitás alapfeltételül szolgáló elválasztó függönyök hiányoznak; ha az alkoholbetegséggel küzdő személyek illetve a mentálhigiénés ellátás rendszere nem megfelelő; ha hiányzik a közösségi együttlétre szolgáló, a látogatók fogadására alkalmas, a mentális gondozásra szolgáló helyiség.

Az országgyűlési biztos és munkatársai 2005 májusában általános vizsgálatot végeztek Fejér megyében, melynek keretében került sor a Fejér Megyei Ápoló-Gondozó Otthon (2433 Sárosd, Szabadság tér 1.) helyszíni vizsgálatára.

A biztos megállapította, hogy nem tisztázott pontosan az intézmény ellátási területének kérdése. A vizsgálat feltárta, hogy az intézményben hiányzik a portaszolgálat vagy más ellenőrző rendszer kialakítása, az egyik ellátott szokott a portán tartózkodni napközben, a feladata ellátásáért díjazásban részesül. A főbejárat előtt közvetlenül egy forgalmasabb úttest található, mely balesetveszélyesnek tűnt, eddig ebből probléma nem adódott, mégis igényként merült fel egy gyalogos átkelőhely létesítése.

A kastélyépületben a gondozottak átlagosan 8–10–12 ágyas termekben vannak elhelyezve. A kastély építészeti adottságai miatt a szobák az épület egyes szárnyaiban egymásból nyílnak, több szobának nincs folyosóra nyíló ajtaja, így azok csak másik szobán áthaladva közelíthetők meg. Külön bejáratral csak néhány lakóhelyiség rendelkezik. A vizsgálat megállapította, hogy az intézmény

az épület jellegéből adódóan nem felel meg a jelenlegi funkciójának, a lakóhelyiségek rendkívül zsúfoltak.

A nagy belmagasságra tekintettel a lámpák nem tudják bevilágítani a szobákat, több helyiségnek csak a folyosóra nyílnak ablakai, ezért szép időben is félhomály van, természetes napfény ezeket a szobákat nem éri, a szellőztetésük is kizárólag a folyosóról oldható meg. A vizsgálat szerint a szobák bútorzata és berendezési, felszerelési tárgyai, az életvitelhez szükséges körülmények csak részben feleltek meg az ellátottak életkori sajátosságainak, egészségi és mozgásállapotának. A betegszobák szintén 8-10 ágyasak, ahol körülbelül 50 fekvőbetegét látnak el, mely szintén zsúfoltságot eredményez. Nővérhívó jelzőcsengőket nem szereltek fel.

A mellék helyiségek nemenkénti elkülönítése nem volt egyértelmű. Szappan, WC-papír, törölköző több helyen hiányzott. Nem alakítottak ki megfelelő számú zuhanyzót és ezeket nem különítették el nemek szerint. A zuhanyzóknak magas peremük volt, elválasztó függönyöket nem szereltek fel.

Az ebédlő nagysága a gondozotti létszámhoz viszonyítva nem elegendő. Egyúttal jelentős problémát okoz az alkoholbetegek jelenléte az otthonban, a mindennapi együttélés során több konfliktus ebből adódik. Az ittas állapotban lévő lakók agresszívek és megfélemlítik a gondozottakat. A probléma elsődleges oka az, hogy a megyében nincs külön szenvedélybetegek ápolását, gondozását végző szakosított intézmény.

A biztos vizsgálati során több megyében tapasztalta a szenvedélybetegekre, különösen az alkoholbetegséggel küzdő célcsoportra koncentráció és segítő személyes gondoskodást nyújtó bentlakásos intézmények hiányát. Rámutatott arra, hogy a speciális intézményi ellátás kiépítése országos szinten indokolt és szükséges, mely oldaná a bentlakásos intézményekben tapasztalt zsúfoltságot és a vegyes elhelyezésből adódó konfliktusokat, s egyúttal az ellátás színvonalát is emelkedhetne.

Az intézményben nincsenek az ellátotti létszámhoz igazodó közösségi együttélésre szolgáló helyiségek. Nem található az otthonban sem látogatók fogadására alkalmas, sem mentális gondozásra szolgáló helyiség. A mentálhigiénés csoport mindössze 3 ápolóból áll, akik a lakók pénzkezelésével, gyógyszerek kiváltásával, bevásárlással, ezek adminisztrációjával, szociális ügyintézéssel is foglalkoznak. Évek óta problémát jelent a csoport alacsony létszáma, amely miatt nem tudják megfelelően ellátni az előírt mentálhigiénés feladatokat. Ennek következménye az is, hogy a gondozási tervek csak részben készültek el. A vizsgálat szerint a csoport jelenlegi működése aggályosnak tekinthető. A vizsgálat megállapította, hogy a személyi, szakdolgozói feltételek is hiányosak az intézményben: az ápolói létszám alacsony, diétás nővért, foglalkoztatás-szervezőt nem foglalkoztatnak. A szakdolgozókon felül 15 fős technikai személyzet segíti az intézmény zavartalan működését, mindössze 6 fő látja el az épületek takarítását, mely az ellátotti létszámhoz viszonyítva alacsonynak tekinthető.

A folyamatos erőfeszítések, valamint a rendelkezésre álló csekély összegekből kivitelezett kisebb-nagyobb felújítások ellenére a vizsgálat szerint az épület

nem alkalmas idős otthoni feladatok ellátására, a szenvedélybetegekkel történt elhelyezés pedig az idősekkel történő foglalkozástól vonja el a szakdolgozók energiáit.

Az országgyűlési biztos felkérte az ifjúsági, családjogi, szociális és esélyegyenlőségi minisztert, hogy a szenvedélybetegek (különös figyelemmel az alkoholbetegséggel küzdők) ellátása kapcsán felmerült helyzetet tekintse át és vizsgálata eredményeként, a több megyét is érintő szakosított ellátási hiányosságok megoldása érdekében tegye meg a szükséges intézkedéseket. A vizsgálat során feltárt további visszasságok orvoslása érdekében felkérte a megyei önkormányzat közgyűlésének elnökét, hogy fontolja meg a kastélyépület kiváltását. A jelenlegi intézmény kapcsán pedig felhívta a fenntartót és az intézményvezetőt a szükséges intézkedések megtételére. Felkérte továbbá a sárosdi polgármestert, hogy az érintett szervek bevonásával tartsanak egyeztetést, s vizsgálják meg az adott intézmény előtti útszakaszon a gyalogos-átkelőhely kijelölésének lehetőségét.

Az érintettek a jelentéssel egyetértettek, az intézkedésekről szóló tájékoztatás folyamatosan érkezik.

OBH 3266/2005.

A jogbiztonság követelményét sérti az érettségi vizsga szervezésével megbízott szervezet, ha a hiányos jogi szabályozásra visszavezethető okok miatt az érettségi vizsgakérdések nyilvánosságra kerülhettek.

Több panaszos fordult beadvánnyal az országgyűlési biztos általános helyetteséhez a 2005. évi középszintű magyar nyelv és irodalom, illetve matematika érettségi vizsga lebonyolításával kapcsolatban.

Az általános helyettes a jogbiztonság követelménye és a művelődéshez való jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot rendelt el, amely szerint a középszintű magyar nyelv és irodalom érettségi vizsgakérdések a vizsga időpontját megelőzően nyilvánosságra kerültek, majd később a középszintű matematika és történelem vizsgakérdésekkel is ez történt.

Az oktatási miniszter határozatával megsemmisítette a középszintű matematika érettségi vizsga eredményét, és a vizsgázóknak alternatív lehetőségként biztosította, hogy megismételhetik a vizsgát, vagy kérhetik, hogy a középiskola utolsó évfolyama végén elért osztályzatot ismerjék el középszintű matematika érettségi vizsga eredménynek. A középszintű magyar nyelv és irodalom érettségi vizsga eredményeit azonban nem semmisítette meg, történelemből pedig új kérdéssor alkalmazását rendelte el.

A biztos azt vizsgálta, hogy sérült-e az érettségizőknek művelődéshez való joga. Az állampolgárok tanuláshoz való jogát az állam intézményfenntartói kötelezettsége alapozza meg, amelynek keretében az államnak mindenki számára – hátrányos megkülönböztetés nélkül – biztosítania kell e jog gyakorlását lehetővé tevő szervezeti és jogszabályi feltételeket. E jogszabályi feltételeket a közoktatásról szóló törvény, valamint az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló kormányrendelet (Évsz.) szabályai jelentik.

A közoktatási törvény szerint az érettségi vizsgát országosan egységes vizsgakövetelmények szerint kell megtartani, a vizsgakövetelményeket a vizsgaszabályzat és az érettségi vizsga vizsgakövetelményei alapján kell meghatározni. A vizsgát főszabályként az iskola szervezi. Az érettségi vizsga megszervezésére, lebonyolítására, az érettségi vizsga vizsgatantárgyaira, az érettségi vizsga vizsgatantárgyainak követelményeire, a vizsgázók teljesítményének értékelésére, a jelentkezésre és az ügyvitelre vonatkozó rendelkezéseket az Évsz. határozza meg.

A vizsgálat megállapította, hogy noha az Évsz. elkülönülten utal az érettségi vizsga előkészítésére, megszervezésére, illetve lebonyolítására, e fogalmakat azonban – az előkészítést kivéve – nem határozza meg egzakt módon. Emellett rendszertanilag sem rögzíti egy jogszabály sem, hogy a vizsga megszervezése és lebonyolítása pontosan kinek – oktatási minisztérium, OKÉV, vagy az oktatási intézmények – hatáskörébe tartozik, hanem egy ettől eltérő fogalmi struktúrában szabályozott a vizsga megszervezése, lebonyolítása, és ezzel összefüggésben ezen intézmények feladatköre. Ez azért lényeges, mert a közoktatási törvény 95. § (7) és (9) bekezdéséből nem derül ki világosan, hogy a miniszter mikor (országos illetve ennél kisebb probléma esetén elkülönülten) és pontosan milyen intézkedést tehet, vagyis túl tág teret enged a miniszter egyedi, de adott esetben az összes vizsgázót érintő mérlegelési jogkörben hozott döntésének. Nincs meghatározva az sem, hogy a megszervezés fogalma alatt pontosan mely cselekményeket kell érteni, illetve, hogy a megszervezés miben különbözik a vizsga megtartásától, valamint lebonyolításától, avagy ezek egymással szinonim fogalmak-e. Mindez a szabályozás tartalmi bizonytalanságát eredményezi, és ezáltal – a normavilágosság követelményének eleget nem téve – a szabályozás sérti a jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelményét. A szabályozásnak biztosítania kellene, hogy akár az oktatási miniszter, akár más intézmények milyen esetekben milyen intézkedéseket tehetnek az érettségi vizsga tisztaságának biztosítása érdekében. A szabályozás nem tudja megfelelően kezelni a vizsgakérdések esetleges országos szintű nyilvánosságra kerülésének problémáját.

A vizsgálat során nyilvánvalóvá vált az a döntés, hogy a vizsgát meg kell ismételni, nem tekinthető semmilyen szempontból alkotmányellenesnek, hiszen a felvételi eredményt befolyásoló vizsgakövetelmény az egyszerre felvételiző, de eltérő években érettségizettek esetében is más és más lehet. Az általános helyettes nem tartotta helytállónak azt az érvelést sem, hogy nyilvánosságra került magyar nyelv és irodalom érettségi vizsga eredményének meg nem semmisítése sértette a vizsgázók esélyegyenlőségét. Tekintettel azok kis számára, akik a feladatsort el tudták érni, továbbá a feladatok jellegére, a biztos szerint nem volt jogszerűtlen az oktatási miniszter azon döntése, hogy a vizsgaeredményeket nem semmisítette meg. Minden ilyen döntésnél ugyanis mérlegelni kell azt is, hogy mi okoz nagyobb hátrányt, a vizsga eredményének megsemmisítése vagy az ezzel ellentétes döntés. A biztos álláspontja szerint eb-

ben a helyzetben a vizsga eredményének megsemmisítése okozta volna a nagyobb hátrányt.

Az oktatási miniszter hivatkozva a közoktatási törvény, valamint az Évsz. módosítására arra az álláspontra helyezkedett, hogy a jogszabály-módosítások a jelentésben felvetett problémákra választ adtak.

Az általános helyettes a miniszter válaszát nem fogadta és ajánlásait továbbra is fenntartotta.

OBH 3297/2005.

A kérelemhez és a panaszhoz, a szabad mozgáshoz, a szociális biztonsághoz, a legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez, az élethez és az emberi méltósághoz fűződő jogokkal összefüggő visszásságokat okoz a bentlakásos idősek otthona, ha lakóépületének kialakítása nem felel meg az akadálymentesítés követelményének. Továbbá, ha az idős emberek a szobájuk és az épület más emeletén lévő közösségi helyiségek között kizárólag lépcsőn tudnak közlekedni; ha nem alkalmaznak diétás nővért, mozgásterapeutát, mentálhigiénés munkatársat és foglalkoztatás-szervezőt; ha a mellékhelyiségekben penészesek a falak, nincsen fürdést segítő fürdetőszék és az alapvető intimitást biztosító zuhanyfüggöny; ha nincs megfelelő jelzőrendszer; ha nem alakítanak ki a látogatók fogadására, a mentálhigiénés foglalkoztatás biztosítására alkalmas helyiséget, nincs orvosi szoba, illetve elkülönítő helyiség; továbbá, ha nem biztosított a mentálhigiénés foglalkoztatás; ha a gyógyszereket nem elzárva tárolják; ha nem ülésezik az érdekképviseleti fórum. Nem okoz azonban visszásságot az intézmény fenntartója, ha a személyi térítési díj mértékét a szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározottaknak megfelelően az ellátottak jövedelme 80%-ának mértékéig emeli fel.

Egy országgyűlési képviselő juttatta el az országgyűlési biztoshoz a zebegényi Időskorúak Otthonában élő asszony panaszbeadványát, aki a személyi térítési díj mértékének emelkedését sérelmezte. A biztos vizsgálatot indított, és a közigazgatási hivatal vezetőjétől, illetve a megyei önkormányzat főjegyzőjétől kért tájékoztatást, és helyszíni vizsgálat keretében is megtekintette az Otthont.

Az intézmény korábbi fenntartója, a Katolikus Kereszt Alapítvány csődhelyzete miatt 2003. május 20-tól a megyei főjegyzőtől kérte az ellátás biztosítását. A biztos az OBH 2945/2003. számú jelentésében a Katolikus Kereszt Alapítvány által létrehozott és 2003 májusáig fenntartott idősek otthona helyzetét már vizsgálta az alapítvány csődjét követően.

Az országgyűlési biztos a jelen vizsgálatában megállapította, hogy az ellátottak által fizetendő térítési díj emelkedésének mértéke nem haladta meg a szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározott százalékarányos határt, ezért a térítési díjak emelkedése nem okozott visszásságot.

Az országgyűlési biztos 2005. október 12-én helyszíni vizsgálatot végzett az intézményben. Ennek során megállapította, hogy az intézmény lakóépületének kialakítása nem felel meg az akadálymentesítés követelményeinek.

Az ellátottakkal közvetlenül foglalkozó szakdolgozók képzettségének aránya az intézményben megfelel a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló SzCsM rendeletben előírtaknak. Hiányos azonban az intézmény szakmai személyzete, ugyanis nem foglalkoztatnak diétás nővért, mozgásterapeutát, mentálhigiénés munkatársat, továbbá foglalkoztatás-szervezőt.

A mellékhelyiségek száma megfelel az SzCsM rendeletben előírtaknak, állapotuk azonban már problémákat vet fel. A zuhanyzók fala penészes, a nehezen mozgó idősök számára nincs fürdetőszék, hanem egy kerti műanyagszéket állítanak be a zuhanyzóba, zuhanyfüggönyök nincsenek a helyiségben, mindez az ellátottak alkotmányos jogait sérti.

A lakószobákban nincs nővérhívó csengő, így pl. a ház emeleti szintjén egyedül élő idős, vak és folyamatos segítséget igénylő asszonyra úgy figyelnek az ápolók, hogy óránként felmennek és ellenőrzik az állapotát.

További hiányossága az intézménynek, hogy nincs a látogatók fogadására és a mentálhigiénés foglalkoztatás biztosítására alkalmas helyiség, nem létezik a mentálhigiénés foglalkoztatás, továbbá nincs orvosi szoba és elkülönítő helyiség.

A gyógyszerek tárolásának módja sem felel meg a vonatkozó jogszabályban előírtaknak, a gyógyszereket ugyanis a főnővér szobájában egy nyitott polcon található dobozban tárolják, nincsenek külön szekrényben elzárva.

Bár megalakult, ténylegesen azonban nem működik az intézményben érdekképviseleti fórum, mely hiányosság az ellátottak alkotmányos jogaival összefüggésben szintén visszásságot okoz.

Összességében a vizsgálat megállapította, hogy az intézményben a feltételek a korábbi ombudsmani vizsgálatához képest javultak, mely betudható a fenntartó folyamatos odafigyelésének és komoly anyagi hozzájárulásának, valamint az intézményt működtető Magyar Vöröskereszt szakmai munkájának.

A feltárt alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságok orvoslása érdekében a biztos felkérte az intézmény fenntartóját, hogy gondoskodjon a hiányzó szakszemélyzet mielőbbi pótlásáról, a jelzőrendszer kialakításáról, a gyógyszerek szakszerű tárolásáról, a csökkenő ellátotti létszámra tekintettel a most még hiányzó helyiségek ki- és átalakításáról, a közös mellékhelyiségek megfelelő állapotának biztosításáról, és az idősök igényeinek megfelelő felszereltségéről, valamint az érdekképviseleti fórum szabályszerű működtetéséről.

A válaszadásra nyitva álló határidő még nem telt le.

OBH 3326/2005.

Nem okoz alkotmányos joggal kapcsolatban visszásságot, ha az éjjeli menedékhelyen ellátást igénybe vevőt magaviselete miatt huzamosabb ideig kizárják az ellátást igénybe venni jogosultak köréből, amennyiben erre az intézmény házirendje lehetőséget biztosít, és a házirendben foglaltakat bizonyíthatóan az ellátott tudomására hozták.

A panaszos egy budapesti éjjeli menedékhelyen őt ért sérelemmel összefüggésben fordult az országgyűlési biztoshoz, és arról számolt be, hogy intézményi jogviszonyának megszűnéséhez és a menhelyről öt évre szóló kitiltásához egy félreértés vezetett, amelynek tisztázására nem kap lehetőséget. A menhelyre történő befogadásra várva egy alkalommal a sorban állók közt dulakodás kezdődött, és a szociális munkás helyszínre érkezésekor a panaszossal dulakodó másik személy volt a földön, ezért a szociális munkás panaszost nem engedte be a szállóra. Később az ellátást igénybe vevő ismerőseitől arról értesült, hogy őt évre kitiltották, de erről semmilyen határozatot, írásbeli tájékoztatást nem kapott. Utóbb panaszos arról is beszámolt, hogy az országgyűlési biztosnak címzett panaszbeadványára küldött első válaszelevelet beleegyezése és tudta nélkül felbontották.

A biztos tájékoztatást kért a szálló intézményvezetőjétől is, amely eltért a panaszos állításaitól. Mivel a biztos megállapította, hogy az ellentmondások feltárása semmiképpen nem tartozik hatáskörébe, vizsgálata megállapításait csak a kitiltás alapjául szolgáló szabályzat vizsgálatára korlátozta.

Vizsgálta a szálló házirendjének azon kitételét, mely szerint az intézménnyel jogviszonyt létesítők köréből, az intézmény munkatársainak döntése által meghatározott ideig lehetséges a kitiltás. A szálló házirendjének értelmében az intézményi jogviszonnyal összefüggő intézkedés ellen 8 napon belül panasszal fordulhat a fenntartóhoz az, akinek a szociális ellátását felfüggesztették. A panaszos ezt nem tette meg, ezért a konkrét sérelmének vizsgálatával kapcsolatban a biztos hatáskörének hiányát állapította meg.

Az intézményi jogviszony felfüggesztésének időtartamával, az időtartam felső határával kapcsolatban a házirend nem tartalmazott pontos szabályozást. Az erre vonatkozó döntést az intézmény Team-ülésének hatáskörébe utalja, de nem rendelkezik arról, hogy a „Team”-nek nevezett csoportnak kik a tagjai, milyen gyakran tart ülést, és milyen szabályok vonatkoznak eljárására. Ellentmondásosnak találta a biztos a házirendnek azt a fordulatát, amely a felfüggesztés időtartamáról rendelkezett, de mégsem tartotta visszásnak oly mértékben, hogy alkotmányos joggal összefüggő visszásságot állapítson meg, egyrészt, mivel biztosított volt a jogorvoslati jog a döntés ellen, másrészt, mivel az intézménnyel való szerződéskötés lehetőségéből kizárt panaszosnak lehetősége volt más intézményekkel is hasonló szerződéses jogviszonyt létesítenie.

Az országgyűlési biztos alkotmányos joggal összefüggő visszásságot nem állapított meg, és intézkedést nem kezdeményezett, de a hasonló panaszok megelőzése érdekében felkérte az intézmény vezetőjét, hogy fontolja meg a házirend módosításának lehetőségét.

OBH 3343/2005.

A jogbiztonsághoz és a tulajdonhoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a földhivatal, ha az eljárása során nem vizsgálja a földhasználatban történt változást, a földhasználati szerződés tényének megszűnéséről nem vesz tudomást, és elutasítja a tulajdonos földhasználatra vonatkozó szabályszerű bejelentését.

A panaszos azért fordult az országgyűlési biztoshoz, mert a saját tulajdonában álló földjének használatára vonatkozó bejelentését az Encsi Körzeti és a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Földhivatal is elutasította azzal az indokkal, hogy az ingatlanra, mely a panaszos és társai közös tulajdonában áll, az Ináncsi Mezőgazdasági-Ipari és Kereskedelmi Szövetkezet is bejelentette a földhasználatot. A panaszos azért tartja sérelmesnek az eljárást, mert a szövetkezettel kötött haszonbérleti szerződése 2003. szeptember 30-án megszűnt, és a részarány-tulajdona alapján kapott osztatlan közös tulajdonú termőföld ingatlanon gazdálkodni szeretne. Az országgyűlési biztostól a földhivatal eljárásának kivizsgálását és az ingatlanra a földhasználat bejelentéséhez kért segítségét. Az országgyűlési biztos a vizsgálathoz az Encsi Földhivaltól kérte be az iratokat, ami alapján a következőket állapította meg:

A panaszos és felesége társtulajdonos az osztatlan közös tulajdonú, ináncsi 043 hrsz.-ú termőföld ingatlanon. A tulajdonos társak külön-külön kötött szerződéssel a teljes ingatlant a szövetkezetnek haszonbérletébe adták. A panaszos és a felesége is rokkantnyugdíjas, és amikor a növénytermesztő és növényvédelmi technikus fiuk munkanélkülivé vált, elhatározták, hogy családi gazdálkodásba kezdenek az ingatlanon. Ezt közölték a szövetkezettel, amikor az új szerződés megkötése érdekében hívták meg őket. A szövetkezet földügyi előadója az előkészített szerződés 2. pontját ezek alapján úgy javította, hogy a haszonbérlet idejét 2003. január 1-jétől 2003. szeptember 30-ig állapították meg.

A panaszos megkereste a földhivatal egyik földmérő mérnökét, aki elkészítette a jogszabály szerint megkívánt vázlatot, és figyelmeztette őket, hogy a kitűzés csak ideiglenes jellegű, nem jelenti a közös tulajdon megszüntetését, mert ahhoz valamennyi tulajdonostárs hozzájárulása szükséges. A közös tulajdonú ingatlan megosztása során előfordulhat, hogy az ő területük máshová kerül. A panaszos ezt tudomásul vette, szándéka nem az ingatlan megosztására, csak használatára irányult. A földmérő ideiglenesen kitűzte a terület határait jelző karókat, a panaszos ezután benyújtotta a földhasználati nyilvántartásba vételhez szükséges adatlapot és vázlatot a földhivatalhoz.

Augusztus végén a szövetkezet azonban felszántotta az egész területet, és levélben közölte a panaszossal, hogy csak a közös tulajdon megszüntetése után adja át a területet.

A földhivatal hiánypótlási felhívásban értesítette a panaszost, hogy az ingatlanra a szövetkezet is földhasználati jogot jelentett be újabb 5 évre, és hogy földhasználatának bejegyzése csak akkor lehetséges, ha a szövetkezet a bejelentését csökkenti a szükséges AK értékkel. A panaszos ekkor bemutatta a föld-

hivatalban a 2003. január 15-én kötött szerződéseket, de tájékoztatták, hogy a szövetkezet a régi szerződéseket nyújtotta be a földhasználat bejelentéséhez.

A panaszos birtokvédelmet kért, de kérelmét a jegyző elutasította azzal, hogy a panaszos és felesége a Ptk. közös tulajdonra vonatkozó szabályainak figyelmen kívül hagyásával, a tulajdonostársak hozzájárulása nélkül méretett ki területet az ingatlanból.

A földhivatal a panaszos és a szövetkezet kérelmét is elutasította. A megyei földhivatal az elutasító határozatot helybenhagyta, és az indokolásban kifejtette, hogy a földhasználati nyilvántartás hitelességének, valamint a földhasználatok jogszerűségének biztosítása érdekében a földhivatal nem regisztrálhat olyan földhasználatot, mely jogcím nélküli, vagy annak jogszerűsége vitatható.

A fenti tényállás alapján az országgyűlési biztos megállapította, hogy a vizsgált esetben különbséget kell tenni a közös tulajdonú ingatlan megosztása iránti kérelem, és a földhasználatra vonatkozó bejelentés között. Az ingatlan megosztásához szükséges okiratokról és műszaki munkarészekről az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény, a földhasználati nyilvántartásba vételhez benyújtandó okiratokról a 184/1999. (XII. 13.) Korm.rendelet tartalmaz szabályokat. Ez utóbbi nem írja elő valamennyi társtulajdonos hozzájáruló nyilatkozatát a regisztrációhoz.

A panaszost mint tulajdonost megilleti a birtoklás, használat és a rendelkezés joga. A szövetkezet haszonbérleti jogának megszűnését követően nem volt alapos indok arra, hogy a panaszos kérelmét a földhivatal elutasítsa. Az arra való hivatkozás, hogy a felek a hiánypótlási felhívásnak nem tettek eleget, nem volt jogszerű, mert a feleket olyan hiány pótlására hívták fel (ti., hogy egyezzenek meg a földhasználat kérdésében), mely már a 2003. január 15-én megkötött haszonbérleti szerződésben teljesült. Szükségtelen, hogy ezt a felek újabb szerződésben megerősítsék.

A földhivatal eljárása során nem vizsgálta a földhasználatban történt változást, a szerződés tényének megszűnéséről nem vett tudomást. A szövetkezet által kötött szerződés megszűnésének tényét a megyei földhivatal sem vette figyelembe. A földhivatal és a megyei földhivatal e mulasztásának következtében a panaszost a jogbiztonsághoz való joggal és a tulajdonhoz való joggal összefüggésben sérelem érte.

A megyei földhivatal határozata a panaszos fellebbezésének hiányában jogerőre emelkedett. Ezért az elutasító határozat megváltoztatására már nincs mód, a panaszos azonban kérelmét ismételten előterjeszheti.

Az országgyűlési biztos az alkotmányos visszásság orvoslása érdekében felkérte a földhivatal vezetőjét, hogy a jövőben a vizsgált ügyszámhoz hasonló esetekben, ha a benyújtott okiratokból, vagy a termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény 25/A. §-ának (4) bekezdésében foglalt ellenőrzési kötelezettségével élve a földhivatal megállapítja, hogy a korábban bejelentett földhasználóval kötött haszonbérleti szerződés megszűnt, a tulajdonos földhasználati nyilvántartásba vételi kérelmének tegyen eleget. Ennek megfelelően járjon el akkor is, ha a panaszos kérelmét a földhivatalhoz ismételten benyújtja.

A hivatalvezető jelezte, hogy a panaszos újabb földhasználati bejelentést tett. A földhivatali eljárás még folyamatban van.

OBH 3360/2005.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz az adóhatóság, ha különböző dokumentumok benyújtására vonatkozó határidő elmulasztása esetén úgy szab ki mulasztási bírságot, hogy az adózónak nincsen lehetősége annak bizonyítására, hogy a kérdéses dokumentumot az adóhatóság részére megküldte, benyújtotta.

A panaszos – egy betéti társaság ügyvezetője – az APEH mulasztási bírságot kiszabó határozata miatt nyújtotta be panaszát. Abban azt kifogásolta, hogy az APEH adatszolgáltatási kötelezettség elmulasztása miatt mulasztási bírságot szabott ki a Bt.-vel szemben, mivel a hozzájuk beérkezett borítékban az adatszolgáltatási nyomtatványt nem lelték fel. Holott a panaszos egyazon borítékban nyújtotta be az adóbevallási és az adatszolgáltatási nyomtatványt az APEH részére, így véleménye szerint a nyomtatvány csak postabontáskor tűnhetett el.

A biztos általános helyettese a jogbiztonság követelménye sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot rendelt el. A vizsgálat során alapvető kérdés az volt, hogy az adóhatóság részére postai úton megküldött dokumentumok érkeztetése, iktatása, és nyilvántartása garantálja-e a jogbiztonság érvényesülését az adóhatóság eljárása során.

Az Alkotmány 70/I. §-a mindenki részére előírja a jövedelem és vagyonarányos közteherviselési kötelezettséget. Az adófizetési és eljárási kötelezettségek részletes szabályait az adózás rendjéről szóló törvény határozta meg, amely eme adókötelezettségek teljesítésének elmulasztása esetére különböző szankciók alkalmazását írja elő az adóhatóságok részére.

A közteherviselési kötelezettséggel kapcsolatban fontos követelmény, hogy e kötelezettség teljesítése mind anyagi, mind eljárási szempontból az egyes adótörvényekben meghatározott mértékig várható el az adózóktól. A vonatkozó szabályozásnak értelemszerűen ki kell terjednie, és ki is terjed az adókötelezettségek teljesítése elmulasztásának szankcionálására, így a mulasztási bírság kiszabásának feltételeire is. A szankció azonban akkor hatékony és célravezető, ha kiszabására teljes körűen feltárt, és bizonyítékokkal alátámasztott tényállás alapján kerül sor.

Az adóhatóság az általa megállapított tényállás alapján – kifogásolva az adatszolgáltatási nyomtatvány be nem nyújtását – határozott a Bt.-vel szembeni mulasztási bírság kiszabásáról. Az adóhatóság, valamint a Pénzügyminisztérium is a tényállás tisztázása szempontjából megfelelő bizonyítéknak tekintette az APEH iktatási rendszerében alkalmazott „garanciákat”. Ugyanakkor az adózók visszaigazolást nem kapnak az általuk benyújtott dokumentumok, illetve azok mellékleteinek nyilvántartásba vételéről.

A biztos általános helyettese vizsgálata során megállapította, hogy sem a vonatkozó szabályozás, sem az adóhatóság gyakorlata nem biztosít megfelelő garanciákat a tekintetben, hogy bármelyik fél – vagyis az adózó és adóhatóság –

megfelelően bizonyítani tudja bármilyen dokumentum határidőben történő benyújtását/beérkezését, avagy ennek elmaradását. Az APEH iktatási-nyilvántartási rendszere nem nyújt védelmet az iktatás, nyilvántartásba vétel során, vagy azt közvetlenül megelőzően esetlegesen bekövetkező hibák feltárására, kiküszöbölésére, és mint ilyen a jogbiztonság sérelmének közvetlen veszélyét hordozza magában.

A dokumentumok iktatásának megtörténtére vonatkozó tájékoztatás lehet az a garanciális elem, amely lehetővé teszi a panaszos által sérelmezett hasonló helyzetben a jogbiztonság érvényesülését és ezáltal minimálisra csökkenti annak az esélyét, hogy az adózó már csak egy bírságot kiszabó határozatból értesüljön arról, hogy valamely általa benyújtott dokumentum az adóhatósághoz nem érkezett meg.

Tekintettel arra, hogy a jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelménye sérelmének közvetlen veszélye az Art. és az adóhatóság eljárásának hiányosságára vezethető vissza, a visszásság jövőbeni elkerülése érdekében a biztos általános helyettese javasolta a pénzügyminiszternek, hogy kezdeményezze az Art. módosítását, kiegészítését olyan rendelkezésekkel, amely kötelezővé teszi az adóhatóságok részére benyújtott dokumentumok, és azok mellékletei iktatásának visszaigazolását az adózók részére, illetve ajánlást fogalmazott meg az APEH elnökének, hogy hagyományos, vagy elektronikus módon tegye kötelezővé, hogy az állami adóhatóság az általa átvett és iktatott dokumentumokról adjon igazolást az adózók részére.

Az ügyben a biztos általános helyettese, a pénzügyminisztérium, és az APEH között a visszás helyzet megoldása érdekében egyeztetés van folyamatban.

OBH 3412/2005.

A jogbiztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a polgármester, ha az országgyűlési biztos megkeresésére nem ad érdemi választ.

A panaszos az árvízvédelemmel kapcsolatos kárigénye ügyében első ízben 2003. októberében fordult az országgyűlési biztoshoz, amikor azt panaszolta, hogy a 2002. évi dunai árvíz során alkalmazott védekezési munkálatokkal kapcsolatban felmerült kárait az esztergomi önkormányzat nem térítette meg. Az országgyűlési biztos leveleire azonban nem kapott választ.

Az ombudsman már a korábbi vizsgálata során megállapította, hogy a polgármesterhez intézett megkeresései teljesítésének megtagadása sérti az országgyűlési biztosnak a vizsgálati jogosultságát, korlátozza az országgyűlési biztos alkotmányos feladatának ellátásában, ezáltal visszásságot okoz, ezért felkérte a közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy szólítsa fel a megkeresett polgármestert, hogy a feltett kérdéseire válaszoljon, és intézkedjen a szükséges döntés meghozatala és a keletkezett kár megtérítése érdekében.

Az önkormányzat osztályvezetőjétől 2005. év elején mindössze az annyi válasz érkezett, hogy „2004. december végén felvettük a kapcsolatot a panaszossal. A kár mértékének megállapítása folyamatban van.”

A panaszos 2005. májusában arról értesítette a biztost, hogy panaszja még mindig nem rendeződött.

Az országgyűlési biztos az ismételt beadványt követően újra megkereste a polgármestert. Az ügyben minden fontos előzményt részletezett, és ismételten kérte a választ arra vonatkozóan, hogy miért nem rendeződött a három éve húzódó panasz, és milyen intézkedéssel, mely időpontig kívánja azt véglegesen megoldani.

Az új eljárásban négy hónap elteltével sem érkezett válasz. Az országgyűlési biztos ezért ismételten megállapította, hogy a polgármesterhez intézett megkeresések teljesítésének megtagadása sérti a törvényben meghatározott vizsgálati jogosultságát, korlátozza az alkotmányos feladatának ellátásában, ezzel a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott.

Ismételten felkérte a közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy vizsgálja ki a polgármester és a jegyző felelősségét, szükség esetén gondoskodjon más önkormányzat kijelölésével az eljárás mielőbbi lefolytatására, illetve kezdeményezzen felelősségre vonást a panasz orvoslása érdekében.

A polgármester késedelmesen megküldte az ügyben kiadott határozatot.

OBH 3503/2005.

A tulajdonnal, a jogorvoslattal, valamint a jogbiztonság követelményével és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha a hatósági eljárás során a határozat meghozatalát elmulasztja.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a lakásával egybeépített presszó működtetője elzárja lakásában a víz- és gázszolgáltatást, valamint azt, hogy a presszóból jövő zaj miatt esténként és hétvégeként sincs nyugalma.

Az országgyűlési biztos Berettyóújfalu jegyzőjétől kért tájékoztatást.

A panaszos először 2001. november 15-én kelt levelében fordult a jegyzőhöz, aki azóta több birtokvédelmi eljárást folytatott le közte és a közben elhunyt férje között, rendszerint a két közös gyermekük tulajdonában lévő lakás és az azzal egybeépített presszó üzemeltetése, közös víz- és gázfogyasztása miatt. A panaszos 2004. december 9-én kelt levelében a korábbi panaszait ismételte meg. A panaszos 2005. január 11-én megjelent a hatóság előtt, ahol tájékoztatták arról, hogy a kötelezett halála miatt vele szemben már nem lehet a követelését érvényesíteni. A presszó újabb üzemeltetőjével szemben indíthatna birtokvédelmi eljárást, de mivel a probléma már évek óta fennáll, erre a bíróságon van lehetősége. Az ismételt birtokvédelmi kérelem ügyében tehát érdemi döntés nem született. A jelzett szóbeli tájékoztatás a határozatot nem pótolja, tekintettel arra, hogy birtokvédelmi ügyben határozatot kell hozni, melyben rendelkeznie kell a jegyzőnek arról, hogy biztosít-e újabb birtokvédelmet, illetve a kérelmet elutasítja. Ezt a döntését a közigazgatási szerv indokolni köteles az igénybe vehető jogorvoslati lehetőség megjelölése mellett.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a jegyző a mulasztásával visszásságot okozott mivel, a hatósági eljárása során nem hozott érdemi határozatot.

Az országgyűlési biztos a visszásságok orvoslása érdekében felkérte a jegyzőt, hogy hozzon határozatot az ügyben, aminek a címzett eleget is tett.

OBH 3543/2005.

A megválasztott képviselő-testület, annak bizottsága, illetőleg a polgármester eljárása nem valósítja meg az országgyűlési biztos által vizsgálható alkotmányos visszásságot, hanem politikai és törvényességi ellenőrzési ügy.

A panaszos – mint a község egyetlen gyógyszertárának gyógyszerésze – azt kifogásolta, hogy az önkormányzat a község közfoglalmú gyógyszertárának bezárásával a lakosság gyógyszerellátását veszélyezteti.

Az országgyűlési biztos a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálat során a polgármestertől kért állásfoglalását. A dokumentumok alapján megállapította, hogy az önkormányzat a jogszabályokban foglalt előírásoknak megfelelően gondoskodott a lakosság gyógyszer ellátásáról. Biztosította az ellátás tárgyi feltételeit, valamint a gyógyszerész személyes szükségleteit. A működése megkezdését követő fél évig eltekintett a helyi adó, lakbér és gyógyszertár bérlet, közüzemi díjak fizetésének kötelezettségétől. A gyógyszerész személye körül ellentmondásos helyzet alakult ki, a patika nyitva tartásának körülményei, a háziorvossal való rossz szakmai és munkakapcsolat, a különböző díjak, tartozások nem fizetése miatt, ami megosztotta a község lakosait is. Az ezzel összefüggésben keletkezett indulat, és etikai kifogás nem került el ugyan az országgyűlési biztos figyelmét, de a reá vonatkozó hatásköri szabályok nem teszik lehetővé az alapjogi vizsgálat erkölcsi-etikai tárgyú kiterjesztését.

Ezzel összefüggésben az a tény, hogy az önkormányzat lehetőséget biztosított a gyógyszerész részére a megfelelő működésre, ezzel lehetőséget kínált a lakosság számára a gyógyszerész munkájának elfogadására, az általa nyújtott ellátás tekintetében semmiképpen sem jelenti a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog sérelmét. A patika működési engedélyének ÁNTSz Megyei Tisztiorvosi Szolgálat általi bevonása, és a bérleti jogviszony felmondása után, a polgármester a falugondnoki szolgálat segítségével enyhítette a legrászorultabb lakosok gyógyszerbeszerzési gondját úgy, hogy a távolabbi községben lévő gyógyszertárból beszerzik a rendelt patikaszeret. A polgármester hangsúlyozta, hogy a hátrányok enyhítése, illetve az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatáshoz való hozzájutást mindaddig biztosítja, míg a közösségi szintű szükségletek teljesítése elől elhárul minden jogi akadály és a gyógyszerészi állásra ismét pályázatot írhat ki.

Mindebből következően az egészségügyi – azaz a gyógyszer – ellátást érintő panasz tekintetében a biztos megállapította, hogy az egészségügyi alapellátásra vonatkozó és ehhez kapcsolódó gyógyszerellátási feladatának eleget téve az önkormányzat nem idézte elő a felhívott alkotmányos alapjog sérelmének a veszélyét.

Mivel panaszos a község önkormányzata képviselő-testületének, a képviselő-testület bizottságának, illetőleg a polgármesternek az eljárását is kifogásolta ezzel kapcsolatban a biztos a következőket fejtette ki. Az Obtv. értelmében az országgyűlési biztos feladata, hogy az állampolgár alkotmányos jogait védje a hatóságokkal szemben, nem feladata viszont az egész államszervezet, a társadalom jogszerű működésének felügyelete. Ennek értelmében az országgyűlési biztos hatásköre nem az önkormányzat szerveinek belső működésére, hanem az állampolgárok felé ható tevékenységükre terjed ki, azt vizsgálhatja. Mindezt az Obtv. 16. § (1) bekezdése egyértelműen kifejezi, s erre utal az is, hogy a 29. § (1) bekezdése hatóságként jelöli meg a felsorolt szerveket, közöttük a helyi önkormányzatot.

A helyi önkormányzás Alkotmányban foglalt joga – áll a jelentésben – valójában a központi államhatalommal szemben védi a helyi közösséget. Erre tekintettel tehát az jelentené az alkotmányos visszásság megvalósulását, ha az állam alkotmányellenesen korlátozná az önkormányzat számára biztosított jogokat, például valamely önkormányzati jogot elvonna.

A helyi önkormányzat alkotmányos, törvényes működésének vizsgálatára az Alkotmány és a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény értelmében az Alkotmánybíróság, a bíróság jogosult, az eljárást a közigazgatási hivatal vezetője kezdeményezheti. A képviselő-testület és a polgármester működésének törvényességi szempontból történő vizsgálatát ugyancsak a közigazgatási hivataltól lehet kérni, s ha a közigazgatási hivatal eljárását nem tartják kielégítőnek, a belügyminiszterhez lehet fordulni. Az előbbiek alapján a közigazgatási hivatal köteles vizsgálni azt is, hogy a testületi döntésben érdekelt személy részt vett-e.

Mivel a képviselő-testület a gyógyszerár épületére vonatkozó döntését, mint tulajdonos hozta meg, e tekintetben a Polgári Törvénykönyv általános, és a bérleti szerződésre vonatkozó különös szabályai hívhatók fel. Alapjogi szempontból tehát nem vitatható a gyógyszerár épületének, illetve a szolgálati lakás bérleti szerződésének sorsa. Az ilyen, ún. civiljogi ügyletek felülbíráására ugyancsak nincs jogi felhatalmazása az országgyűlési biztosnak, hiszen ezzel az igazságszolgáltatásra hivatott bírósági szervezet feladat és hatáskörét vonná el, azaz sértené a bírák függetlenségét s ugyancsak a jogállamiság alapjogi doktrínáját.

A biztos végül kiemelte, hogy a személyi jog jogosultja, (gyógyszerész) és a helyi autonómia letéteményese (képviseelő-testület) közötti együttműködésből fakadó megállapodásnak részletes, körültekintő és elsősorban a lakosság, a betegek érdekeit szolgálónak kell lennie. Abban az esetben azonban, ha a gyógyszerész ellen szakmai kifogások (is) merülnek fel, a megyei tisztii főgyógyyszerész, illetve a gyógyszerész kamara etikai bizottsága hívható fel a szükséges intézkedések megtételére.

OBH 3666/2005.

A tisztességes eljáráshoz és a jogorvoslathoz való joggal összefüggő vizsgálatot okoz a másodfokú hatóság eljárása, ha a fellebbezéssel megítáradott határozatot érdemben nem vizsgálja ki, és az ügy szempontjából lényeges kérdésben levélben közli álláspontját.

A panaszos az ábrahámhegyi kishajó kikötő működésének környezetvédelmi engedélyezése, valamint az ügyféli jogállásának el nem ismerése miatt fordult a biztoshoz, aki az országos környezetvédelmi főfelügyelőségtől kért tájékoztatást.

A panaszolt ügy tárgyában az országgyűlési biztosok már korábban is folytattak vizsgálatot, és annak eredményeként készült jelentés az OBH 848/1995. és az OBH 8945/1996. számú ügyekben. A biztos ezért a vizsgálata megkezdésekor kifejtette, hogy a korábbi biztosok jelentéseket nem vizsgálja felül, mert az ügyben azóta jogerős határozat született, és az országgyűlési biztoshoz annak közlésétől számított egy éven belül lehet beadvánnyal fordulni.

A biztos azonban megállapította az is, hogy az elsőfokú környezetvédelmi hatóság engedélyt adott a kishajó-kikötő üzemelésére. A határozatot a panaszossal nem közölték. A határozatról értesültek fellebbezése hiányában a határozat jogerőre emelkedett.

A panaszos a megyei főügyészség révén vette kézhez a határozatot, amely ellen fellebbezést terjesztett elő az elsőfokú hatóságnál. Annak felterjesztése alapján a másodfokú környezetvédelmi hatóság a fellebbezést „fellebbezés tárgyú” közérdekű bejelentésnek tekintette. A beadvány érdemi vizsgálatába nem bocsátkozott. Levélben arról tájékoztatta a panaszost, hogy az ügyféli minőségét az engedélyezési eljárás során nem igazolta. A levél tartalmában megegyezett a felterjesztésében foglaltakkal.

A vitorlaskikötő földrajzi elhelyezkedését meghatározó iratok és térképek tanúsága szerint a kikötő ingatlanának területe határos a 898/2 helyrajzi telkekkel.

A biztos által bekért ingatlan-nyilvántartási adatbázisból (TAKARNET) származó tulajdoni adatok alapján az ingatlan tulajdonosai: G. G. és G. Sz. 1/2-1/2 tulajdoni arányban, a panaszos és G. G-né haszonélvezeti jogával terhelt 2009. 12. 20-ig.

A biztos jelentésében leszögezte, hogy a környezet védelmének általános szabályairól szóló törvény külön is kimondja, hogy a környezetvédelmi hatósági eljárásokra – az e törvényben foglalt eltérésekkel – az Áe. szabályait kell alkalmazni.

Az törvény kommentárja szerint „ügyfél azonban az államigazgatási eljárásban az is, akinek jogát vagy jogos érdekét az ügy érinti”. A Legfelsőbb Bíróság következetes álláspontja szerint (BH 1994.453) például építési eljárásban a szomszéd ügyfél. Ugyancsak a hivatkozott bíróság a 20/2004. Közigazgatási jogegységi határozatában kimondta, hogy az ügyféli érintettségnek mindig a közigazgatási határozattal összefüggésben kell fennállnia, továbbá ügyfél az, akire a határozat rendelkezésének közvetlen hatása van. A környezetvédelmi joggal foglalkozó

szakirodalomban az ügyféli joggal kapcsolatban a szerzők kifejtették azt is, hogy az ügyféli jog valójában nem jog, hanem jogok összességét jelentő státusz.

A biztos álláspontja szerint az elsőfokú környezetvédelmi hatóság nem tett eleget a tényállás tisztázását előíró törvényi kötelezettségének és nem vizsgálta a panaszos ügyféli jogosultságát. Nem gyakorolta továbbá a másodfokú hatósági jogkörét, amiért az elsőfokú környezetvédelmi hatóság határozatát, és az azt megelőző eljárást nem vizsgálta meg.

A fentiekén kívül az ügyféli jogról való döntés – véleménye szerint – az ügy szempontjából olyan érdemi kérdésben való döntés, amelyet határozatba kellett volna foglalnia a másodfokú hatóságnak, a határozat tartalmára vonatkozó szabályok betartásával.

A vizsgálat megállapításaira tekintettel kezdeményezte az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség főigazgatójánál az alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszasságok orvoslását. A beszámoló készítésekor a válaszadásra nyitvaálló határidő még nem telt el.

OBH 3674/2005.

Az állampolgárok jogbiztonságát jelentősen érinti, hogy a személyes okmányokkal való ellátásuk során ügyfélként milyen kapcsolatba kerülnek az okmányirodákkal, ahol évek óta egyre több, nélkülözhetetlen okmányaik – a személyazonosító igazolványtól a gépkocsi forgalmi engedélyig – kiadását kell kérelmezniük.

Az országgyűlési biztos a Fejér megyei és a Jász-Nagykun-Szolnok megyei munkalátogatásai keretében a munkatársaival a székesfehérvári, bicskei, jászberényi és a szolnoki körzetközponti okmányirodákon is tájékoztak az egyes feladatok ellátásának körülményeiről, az ügyintézés módjáról, illetőleg lakossági szolgáltatás megszervezésének helyi lehetőségeiről.

A biztos megállapította, hogy a települési önkormányzatok az állami feladatok ellátásában a kormányzati szervekkel együttműködnek és saját pénzügyi forrásaik terhére is segítik, illetve kiegészítik az állami finanszírozást. Ezzel kapcsolatban a személyes konzultáció alkalmával az önkormányzat jegyzői és az okmányiroda vezetői külön is kitértek arra, hogy az okmányirodai személyi- és tárgyi feltételek biztosítása – állami szinten – a lakosok számának arányában történik, holott a feladatok ellátása ennél szélesebb körű munkatevékenységet jelent a valóságban. Ezért is minden feladatnövekedés komoly próbatétel, és a települési önkormányzat segítő együttműködését igényli.

A biztos álláspontja szerint a bővülő feladatokhoz igazodóan a tervezett és finanszírozott személyi és technikai feltételek biztosítása azért is kiemelt jelentőséggel bír, mivel a közigazgatási szakma nagy kihívással szembesült az új közigazgatási hatósági eljárási törvény (2004. évi CXL tv. Ket.) hatálybalépése miatt, amelynek ha nem tud megfelelni, hátrányos következményekkel járhat a polgárok számára. E körben az okmányirodák kiemelten érintettek, mint a lakosság részére közvetlenül szolgáltatást végző szervezetek.

A biztos megállapította, hogy az ügyfélforgalom koordinálására és a lakosság tájékoztatására a rendelkezésre álló internetes szolgáltató-rendszer és a helyi médiák által kínált lehetőségeket az okmányirodák jól kihasználják. Az ügyintézők szakmai képzettségüknél és jártasságuknál fogva egymás helyettesítését is végezhetik. A teljes ügymenetet ismerik, így az ügy érdemi elintézésére, a jogszabályok alkalmazására önállóan képesek. Az önkormányzatok jegyzői és az okmányirodák vezetői kiemelt figyelmet fordítanak a szakmai továbbképzésre, és minden esetben konzultációs segítséget nyújtanak egy-egy bonyolultabb jogi probléma megoldásában. A feladatok állandó bővülése miatt ugyanakkor a naprakész ügyintézés a legjobb munkaszervezéssel is lehetetlen, az ügyintézők túlterheltek. Szükségük lenne az önkormányzatoknak arra, hogy megismerhesék az okmányirodai fejlesztések hosszú távú koncepcióját, hogy arra kellő időben felkészülhessenek.

Az egyes ügykörökben jelentkező ügyforgalmi-mutatók alapján a közlekedési igazgatási feladatok vannak többségben az okmányirodákon. A biztos kifejtette, hogy a közúti közlekedési-igazgatási feladatokról és a közlekedési okmányok kiadásáról szóló jogszabály gyakori változása a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot idézhet elő.

A biztos a megyei munkalátogatások tapasztalatairól készült jelentéseit tájékoztatásul megküldte a belügyminiszternek azzal, hogy az abban foglaltakat szíveskedjék figyelembe venni az okmányirodák tevékenységének jövőbeni tervezése, illetőleg alakítása során.

A belügyminiszter válaszában megköszönte a biztosnak a tárca számára hasznos megállapításait. A jelzett problémákkal kapcsolatban arról értesítette, hogy jelentős erőfeszítéseket tesznek az ügyfélbarát okmányirodai ügyintézés javítására, egyidejűleg részletes tájékoztatást adott az ezt alátámasztó konkrét intézkedésekről. A biztos a miniszteri válaszokat tudomásul vette, és további együttműködéséről biztosította a minisztert.

(Kapcsolódó ügy: OBH 4723/2005.)

OBH 3797/2005.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az építési hatóság, ha a fennmaradási engedélyezési eljárásban nem veszi figyelembe azt a tényt, hogy az építető a telekalakítással megszüntette a szabálytalanságot, amit azzal idézett elő, hogy a törvényi előírásokkal ellentétben a telekhatárra építkezett.

A panaszosok autójavító műhelyt építettek Tiszakécskén, az épület azonban nem a jogerős építési engedély szerinti 6 méteres hátsókerület mérettel, hanem a telekhatáron került elhelyezésre. A panaszosok szerint a szomszédos telek megvásárlása folyamatban volt. A Bács-Kiskun Megyei Közigazgatási Hivatal építésfelügyeleti helyszíni ellenőrzés során észlelte a szabálytalanságot, a jegyző ezt követően fennmaradási engedélyezési eljárást folytatott le. A földhivatal időközben bejegyezte az ingatlan-nyilvántartásba, hogy az építetők telke a szomszédos telek rovására megnőtt, mert az építetők egy 6 méteres sávot megvá-

sároltak a szomszédos telekből. A panaszosok azt sérelmezték, hogy ennek ellenére a fennmaradási engedély megadásával egyidejűleg építésügyi bírságot is kiszabtak az ügyben. A döntés ellen fellebbeztek, a közigazgatási hivatal a bírság összegét megemelte, egyebekben a határozatot helyben hagyta. Megállapította, hogy a telekalakítás a fennmaradási engedély megadásának egyik feltétele volt, ez azonban nem változtat azon a tényen, hogy az építmény elhelyezése eltér a tervezett és jóváhagyott állapottól.

Az Étv. 49. § (2) bekezdése értelmében, a bírság elengedésére akkor van mód, ha az építető a szabálytalanul megépített építményt, építményrészt a kiszabott építésügyi bírság megfizetésére előírt határidő lejárta előtt lebontja, vagy a szabálytalanságot megszünteti. Az építési engedély az OTÉK rendelkezéseinek érvényre juttatása érdekében rendelkezett úgy, hogy az épület nem kerülhet a telekhatárra. Mivel a szabálytalanságot jelen ügyben az jelentette, hogy az építmény elhelyezése nem felelt meg az építési engedéllyel érvényre juttatott jogszabályi rendelkezéseknek, a telek 6 méterrel történő megnövelése – amely lényegében az építkezés fizikai paramétereinek a megváltoztatását is jelenti – a szabálytalanság megszüntetésének tekinthető. Az épület elhelyezése jelenleg azért nem ütközik jogszabályba, mert a szabálytalanságot az építető a telekalakítással megszüntette, a jogsértést kijavította.

A fennmaradási engedélyezési eljárásban kiszabott építésügyi bírság – amely objektív közigazgatási jogi szankció – nem csupán a jogellenes magatartás egyszerű következménye, a jogsértés ára, hanem represszív, illetve preventív funkciója is van. Amennyiben a szankció végeredményben – mint jelen esetben is – olyan cselekmény következménye, amely érdemben semmilyen magán-, vagy közérdeket nem sért, és az eljáró hatóság nem veszi figyelembe a jogsértőnek a szabálytalanság megszüntetése érdekében tett erőfeszítéseit, úgy a szankció diszfunkcionálisan hat, és nem a törvény tiszteletét mozdítja elő.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy az építésügyi hatóság alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot okozott azzal, hogy a fennmaradási engedélyezési eljárásban nem vette figyelembe azt a tényt, hogy az építető mindent megtett a jogsértés megszüntetése érdekében: a telekalakítással lényegében megszüntette a szabálytalanságot, amit azzal idézett elő, hogy a törvényi előírásokkal ellentétben a telekhatárra építkezett. A biztos a közigazgatási hivatal vezetőjét felkérte, hogy a visszásság orvoslása érdekében tegye meg a szükséges intézkedéseket. De a hivatalvezető nem értett egyet a javaslattal.

A biztos vizsgálatával párhuzamosan az OLÉH – a panaszosok erre irányuló kérelmére – felügyeleti jogkörben eljárva megvizsgálta a másodfokú határozatot, és azt megsemmisítette. Nem osztotta ugyanis a közigazgatási hivatal álláspontját a bírság alapjául szolgáló építményrész térfogatának a kiszámítása, az alapozás beszámítása tekintetében. Az ügyben 2005. december 13-án született új másodfokú határozat, a közigazgatási hivatal a bírság összegét csökkentette. A bírósági jogorvoslatra nyitva álló határidő még nem telt le.

OBH 3881/2005.

Nem okoz alkotmányos jogokkal összefüggésben visszásságot, ha a nyugdíjbiztosító a különböző ellátásokra benyújtott igényeket a jogszabályban előírt jogosultsági feltételek hiányában elutasítja, illetőleg a pontatlanul benyújtott igények elbírálása elhúzódik.

A panaszos a MÁV Rt. Nyugdíj Igazgatóságához ellátásokra benyújtott igényei elbírálásának elhúzódását, és a számára anyagi hátrányt okozó döntéseket kifogásolta. Az országgyűlési biztos vizsgálatot indított, és annak lefolytatására a panaszolt szerv igazgatóját kérte fel.

A vizsgálat feltárta, hogy a panaszos 2003. október 16-án érkezett rokkantsági nyugdíj megállapítása iránti igényét az Igazgatóság a 2004. február 10-én kelt határozatával elutasította, mivel az Országos Orvosszakértői Intézet I. fokú orvosi bizottsága szakvéleménye szerint munkaképesség-csökkenésének mértéke 50% (nem rokkant). A határozat tartalmazta a rendszeres szociális járadékra jogosultság feltételeiről szóló tájékoztatást.

A panaszosnak a 2004. július 23-án érkezett rendszeres szociális járadék iránti igényét az Igazgatóság megállapító határozattal elbírálta. A rendszeres szociális járadékot az Igazgatóság 2004. április 24-től, 2004. november 31-ig folyósította.

A fenti igény benyújtásakor a panaszos nem jelezte a munkanélküli járadékra benyújtott igényét, az erről tett nyilatkozata csak a határozat meghozatalát követően érkezett meg az Igazgatósághoz.

A panaszos fellebbezéssel élt a rendszeres szociális járadékot megállapító határozat ellen és kérte szolgálati ideje felülvizsgálatát. Majd a fellebbezése kiegészítéseként a panaszos a 2002. és 2003. évi béradatainak felülvizsgálatát kérte. A rendszeres szociális járadék igényének elbírálása alatt 2004. június 29-én a panaszos állapotrosszabbodás címén új rokkantsági nyugdíjigényt nyújtott be. Az Igazgatóság két ízben tájékoztatta a panaszost, hogy a nyugellátásának megállapítása és a szolgálati idejének kiszámítása az utólag kért adatok alapján folyamatban van. Kérése csak részben, a szolgálati idő tekintetében vezetett eredményre.

A panaszos állapotrosszabbodásra tekintettel benyújtott rokkantsági nyugdíjigényét az Igazgatóság megállapító határozatával elbírálta. A rokkantsági nyugdíjat az Igazgatóság 2005. január 23-tól havi 50 415 Ft összegben folyósította.

A fentiekre tekintettel a panaszos nem volt jogosult munkanélküli járadékra, ezért amikor visszafizetésre kötelezte a munkaügyi központ az Igazgatóságnak a rokkantsági nyugdíjat megállapító határozatát módosítani kellett. A jogosultság kezdő napja 2004. május 7.-re változott visszamenőleg, ezért a szolgálati idő és a nyugdíj alapját képező átlagkereset is módosult. Továbbá, mivel a panaszos egyidejűleg két ellátásra nem jogosult, a 2004. május 7. után folyósított rendszeres szociális járadék nem illette meg. Az új határozat 2005. október 6-án kelt, mely ellen a jogorvoslati határidő a vizsgálat idején még nem telt el, ezért az országgyűlési biztos hatáskör hiányára tekintettel a vizsgálatot lezárta.

OBH 3941/2005.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz a földhivatal, ha egy olyan ingatlant tart nyilván útként, amely nem vezet sehova, az országos közúthálózatnak nem része, és egyetlen funkciója az, hogy egy magántulajdonú útról más tulajdonosok ingatlanjai megközelíthetőek legyenek, illetve ha a magántulajdonú területet anélkül tünteti fel az ingatlan-nyilvántartásban közterületként, hogy a közhasználatra való átadásáról szóló dokumentummal rendelkezne.

A panaszos beadványában a Galyatetőn működő szálloda tulajdonosának eljárását sérelmezte. Előadta, hogy a szálloda felújítását követően a szállodához, illetve a Kodály Zoltán sétányhoz vezető utat a szálloda tulajdonosa sorompóval lezárta. Ezzel, a panaszos véleménye szerint, a Kodály Zoltán sétány melletti ingatlanok tulajdonosai számára szinte lehetetlenné vált az általuk működtetett üzletek áruval történő ellátása. Problémája megoldása érdekében a Gyöngyösi Körzeti Földhivatalhoz (körzeti földhivatal) fordult, melynek vezetője arról tájékoztatta, hogy a Mátraszentimre (Galyatető) belterületi 907 hrsz.-ú ingatlan tulajdonosa egy Kft., az ingatlan megnevezése közút.

Az országgyűlési biztos – a körzeti földhivatal vezetőjének válasza alapján – megállapította, hogy a 907 hrsz.-ú út megnevezése az ingatlan-nyilvántartás tanúsága szerint közterület. Felhívta a panaszos figyelmet arra, hogy a tulajdonszerzésekor „tudomása lehetett arról, hogy az út, illetve a közterület kinek a tulajdonát képezi és, hogy az ingatlana csak ezen keresztül közelíthető meg.”

A jegyző tájékoztatása szerint a tömegközlekedést biztosító busz megállója és fordulója a szálló előtt a 907 hrsz.-ú úton volt éveken át. Az új autóbusz forduló kialakításának igénye már több éve felmerült a lakosok körében, a menetrendszerű buszjáratok vezetői is több alkalommal jelezték, hogy a buszokat és a parkoló autókat veszélyeztető módon tudnak csak közlekedni, továbbá a szálloda tulajdonosa is kifejtette, hogy le kívánja zárni a tulajdonában álló 907 hrsz.-ú utat. A buszmegálló és az autóbusz-forduló létesítésére építési engedélyt a Heves Megyei Közlekedési Felügyelet 2005. február 10-én kelt határozatával adott, az engedély március 1-jén emelkedett jogerőre. Álláspontja szerint az új buszforduló kialakításának célja a tömegközlekedés szálloda előli kiszervezése volt, így a helyközi járatok nem veszik igénybe a 907 hrsz.-ú utat. Kifejtette, hogy a gépjármű forgalom kizárását nem támogatja, mivel az út lezárása több, az önkormányzat tulajdonában álló létesítmény megközelíthetőségét lehetetlenítené el. Végül közölte azt is, hogy a 907 hrsz.-ú utat nem zárták le.

Az ingatlanok elhelyezkedése a következő. A panaszos tulajdonában álló ingatlan egy, a Magyar Állam tulajdonában lévő útra nyílik (1182/11 hrsz), amely út a 907 hrsz.-ú, a Kft. tulajdonában álló úttal párhuzamosan fut. A biztos megállapította, hogy a 1182/11 hrsz.-ú ingatlan egyetlen végpontján sem kapcsolódik más úthoz, ezért gyakorlatilag kizárt, hogy az országos úthálózatnak a része legyen, az út – a közúti közlekedésről szóló törvényben, illetve a közúti közlekedés szabályairól szóló KPM-BM együttes rendeletben rögzített – fogalmi elemeinek az ingatlan nem felel meg. Álláspontja szerint nem nevezhető útnak egy

olyan ingatlan, amelynek kizárólagos funkciója az, hogy egy magántulajdonú útról más tulajdonosok ingatlanjai megközelíthetők legyenek, az ilyen nyilvántartás a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz.

A 907 hrsz.-ú magánkézben lévő út megnevezése az ingatlan-nyilvántartás szerint közterület. A vonatkozó jogszabályok szerint a közterület vagy állami, önkormányzati tulajdonban álló földterület, vagy külön szerződésben a közhasználat céljára átadott területrés. A hivatalvezető által megküldött iratok között nem szerepelt a magántulajdonban álló terület közhasználatra való átadásáról szóló szerződés. Amennyiben ilyen szerződés a 907 hrsz.-ú út kapcsán nem lelhető fel a körzeti földhivatalnál, akkor az ingatlan közterületként való megnevezése az Alkotmányban deklarált jogállamiságból fakadó jogbiztonság követelményének közvetlen veszélyét hordozza magában.

A visszásság orvoslása érdekében az országgyűlési biztos felhívta a jegyzőt és a körzeti földhivatal vezetőjét, hogy gondoskodjanak az ingatlanok rendeltetésének tisztázásáról, illetve tényleges helyzetének megfelelő nyilvántartásáról.

A megkeresettek egyetértettek az országgyűlési biztos álláspontjával, és az ingatlan-nyilvántartásban átvezetésre került a két ingatlan – tényleges funkcióinak megfelelő – megnevezése.

OBH 4011/2005.

A tulajdonhoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az építési hatóság, ha a szabálytalan építkezés fennmaradásának megítélésében a tűztávolság megtartását, mint közérdeket nem vizsgálja.

A panaszos a szomszédja engedély nélkül és szabálytalanul épített melléképülete miatt fordult több ízben az országgyűlési biztoshoz, mert az építési hatóság elrendelte a szabálytalanul épített épület bontását, a bíróság azonban a határozatot megsemmisítette és új eljárás lefolytatását rendelte el. A megismételt eljárásban az építési hatóság kiadta a fennmaradási és továbbépítési engedélyt.

A panasz benyújtásakor a másodfokú eljárás még folyamatban volt, de a biztos megítélése szerint az ügyben a panaszos alkotmányos jogai sérelmének közvetlen veszélye fenyegetett, vizsgálatot indított, és tájékoztatást kért a közigazgatási hivatal vezetőjétől.

Megállapította, hogy az elsőfokú hatóság 2001 decemberében kötelezte a panaszos szomszédját az engedély nélkül és szabálytalanul megépített melléképület elbontására. A másodfokú hatóság a határozatot új eljárás elrendelése mellett megsemmisítette. Az új eljárásban a hatóság ismét bontásra kötelezte az ingatlan tulajdonosait. A közigazgatási hivatal határozatot helybenhagyó döntését a bíróság megsemmisítette, és az elsőfokú építési hatóságot új eljárás lefolytatására kötelezte.

2004 januárban a jegyző végleges fennmaradási engedélyt adott, és a továbbépítést engedélyezte. A határozat indokolása szerint az oldalkertben szabálytalanul bővített tároló esetében a „szabálytalansággal okozott érdeksérelem jelentéktelen és közérdeket nem sért”. A közigazgatási hivatal megállapította,

hogy az elsőfokú hatóság elmulasztotta indokolási kötelezettségét, mivel nem fejtette ki, hogy a „szabálytalan épület milyen érdeksérelmet okoz (pl. a szomszédos ingatlanra nézve), ez a sérelem jelentős-e vagy nem, és miért, valamint sérül-e a közérdek az épület fennmaradása esetén”, ezért a határozatot megsemmisítette.

A biztos vizsgálat közben ismételtelen lefolytatott elsőfokú eljárásban, 2004 júniusában az építési hatóság kiadta a fennmaradási engedélyt, engedélyezte továbbá a befejező munkák elvégzését. A közigazgatási hivatal a döntést helybenhagyta.

A biztosnak el kellett fogadnia a hatóságok azon megállapításait, amely szerint az épületnek a szomszédos ingatlan felé eső fala – egy rövid szakaszt leszámítva – nem új építésű, és az ügyben lényegében csupán egy évtizedek óta fennálló épület átalakításáról van szó, ezért a szomszédos ingatlan használatára kiható körülmények alapvetően nem változtak meg. Ennek, valamint annak a felülvizsgálatára nincs lehetősége, hogy a hatóság szerint nem nyert bizonyítást, hogy a szabálytalanul (át)épített épület túlnyúlna a telekhatáron.

Megállapította ugyanakkor azt, hogy az építési hatóság az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény 48. § (2) bekezdésére hivatkozott, amely úgy rendelkezik, hogy a fennmaradási engedély akkor is kiadható, ha a szabálytalansággal okozott érdeksérelme jelentéktelen, közérdeket nem sért. E rendelkezés értelmében tehát a hatóság nem adhatja ki a fennmaradási engedélyt a szabálytalanul épített ingatlanra, amennyiben az közérdeket sértene.

Az ügyben érintett két épület távolsága nem éri el az egy métert, felmerült a tűzvédelmi előírások sérelmének lehetősége. A tűzbiztonsági követelmények be nem tartása pedig nem csupán egyéni érdeksérelmeként jelentkezhet, hanem adott esetben a közérdek sérelmét is jelentheti. 2002. augusztusi határozatában még maga a közigazgatási hivatal hivatkozott arra, hogy a tűzvédelmi előírások szerint az épületek közötti tűzvédelmi távolság nem éri el a szükséges tűzvédelmi távolságot, a bíróságnak címzett beadványában megállapítja, hogy egyik épület falazata sem tűzfalas kialakítású. A határozatot a bíróság hatályon kívül helyezte, azonban a megismételt eljárásban ezeknek a tűzvédelmi szempontoknak a vizsgálatára nem került sor.

A biztos megállapította, hogy a hatóság az engedély megadása során nem vizsgálta érdemben a közérdek esetleges sérelmét, amelyet a tűzvédelmi előírások be nem tartása okozhat, és ezzel a tulajdonhoz való alkotmányos joggal összefüggő visszásságot okozott. Tekintettel azonban arra, hogy a határozat módosítása vagy megsemmisítése jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogot sértene, kezdeményezéssel, illetve ajánlással nem élt, de felkérte a jegyzőt, és a közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy a jövőben lefolytatott engedélyezési eljárásaik során – a közérdek védelmében – minden esetben a tűzbiztonsági követelmények szem előtt tartásával hozzák meg határozataikat.

OBH 4140/2005.

A hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszásságot okoz az okmányiroda, ha településen – település-szintű – lakcímbeljelentéssel rendelkező személytől nem fogadja be a vezetői engedély kiadása iránti kérelmet. A lejárt „kategória érvényességű” vezetői engedélyek cseréjének – a BM rendelet hiányosságára visszavezethető okból – alkalmazott módszere a jogbiztonság követelményével, és a szabad mozgáshoz való joggal, és – a gépjárművet munkavégzéssel összefüggésben használók esetében – a foglalkozás szabad megválasztásához való joggal összefüggő visszásságot okoz.

Több panaszos fordult az országgyűlési biztos általános helyetteséhez, mert a gépjárművezetői engedélyek kiadásával kapcsolatban az okmányirodák eljárását kifogásolta. Sérelemzték, hogy a vezetői engedélyeket annak ellenére, hogy az okmányon feltüntetett érvényességi idő még nem járt le, a kategória érvényesség lejártja miatt nem hosszabbítják meg, hanem cserélik. Ezzel kapcsolatban többen is felvetették, hogy a vezetői engedélyeken a legkésőbb lejáró „kategória érvényesség” lejártánál több évvel hosszabb érvényességi időt tüntetnek fel, ami – álláspontjuk szerint – alkalmas arra, hogy az állampolgárokat megtéve tse. Sérelemzték továbbá, hogy eltérő életkorú személyek eltérő egészségi érvényességi időre kapnak vezetői engedélyt. Az egyik panaszos a „kategória érvényesség” lejártát megelőzően kérte vezetői engedélye meghosszabbítását (tulajdonképpen új vezetői engedély kiadását), de erről csak adatlapot kapott, nem ideiglenes vezetői engedélyt. Hajléktalanok jogvédelmével foglalkozó társadalmi szervezet beadványa szerint egyes okmányirodák csak település, utca, házszám megjelölésű lakcím esetén fogadják be a vezetői engedély iránti kérelmeket, település-szintű lakcím esetén nem, lakcím rovatot azonban a vezetői engedély nem tartalmaz. Ugyancsak többen sérelemzték, hogy a régi típusú vezetői engedélyeket a lejárt egészségi alkalmassági idejét követően – annak ellenére, hogy az okmányban még van „üres ablak” – új típusúra kell cserélni, nem hosszabbítják meg. Volt olyan panaszos is, aki az új, illetve a meghosszabbított vezetői engedélyek kiállításának időtartamát hosszúnak tartotta.

Az azonos tárgyú panaszokat az általános helyettese együtt vizsgálta, és a belügyminisztert kérte fel vizsgálatra.

A miniszter nem vitatta, hogy egyes okmányirodákban települési szintű lakcímbeljelentéssel rendelkező személyektől valóban nem fogadták be a vezetői engedély kiadása iránti kérelmeket. Az ilyen eljárás a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszásságot okoz, a miniszter ezért az egységes jogalkalmazói gyakorlat kialakítása érdekében intézkedett arra, hogy a települési szintű bejelentést igazoló hatósági igazolvány bemutatása esetén a vezetői engedély kiadására irányuló eljárás minden esetben meginduljon. Felhívta a közetközpon ti jegyzők figyelmét arra is, hogy a közlekedési igazgatási eljárás során a magyarországi lakóhely igazoltnak tekintendő, így a vezetői engedély kiadására irányuló kérelem elutasításának nincs helye.

Az általános helyettes vizsgálata kiterjedt arra is, hogy a különböző életkorú gépjárművezetőkre vonatkozó eltérő egészségi alkalmassági vizsgálatról szóló szabályok okozhatnak-e a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggésben alkotmányos visszásságot. Ennek során az általános helyettes megállapította, hogy az eltérő életkorú gépjárművezetők – figyelemmel arra, hogy az életkortól függően jelentős eltérés tapasztalható a járművezetési képességekben beálló változás lefolyásának időtartamában – nem alkotnak homogén csoportot, így közöttük életkoruk és egészségi állapotuk szerint tehető különbség.

A belügyminiszter szerint a lejárt vezetői engedély, az adatlap és a megfelelő egészségi vélemény együttes bemutatása igazolja a közúti forgalomban való részvétel jogszerűségét. A BM rendelet 2. § a.–c. pontjai szerint járművezetésre jogosító okmány a vezetői engedély, az ideiglenes vezetői engedély, valamint a nemzetközi vezetői engedély. A BM rendelet nem szabályozza azonban azt az esetet, amikor csak a vezetői engedély „kategória érvényességének” lejáta után kerül az új vezetői engedély kiállításra. A belügyminiszteri válaszban foglaltak tehát nincsenek teljes összhangban a BM rendelet előírásaival.

Az általános helyettes megállapította, hogy a lejárt „kategória érvényességű” vezetői engedélyek cseréjének – a BM rendelet hiányosságára visszavezethető okból – alkalmazott módszere a jogbiztonság követelményével, a szabad mozgáshoz való joggal, és – a gépjárművet munkavégzéssel összefüggésben használók esetében – a foglalkozás szabad megválasztásához való joggal összefüggő visszásság közvetlen veszélyét idézi elő.

A biztos ezért arra kérte a belügyminisztert, hogy egészítse ki a közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról szóló 35/2000. (XI. 30.) BM rendeletet, és ellenőrizze a Központi Okmányirodában és a körzetközponti okmányirodáknál a felhívása érvényesülését.

Kapcsolódó ügyek: OBH 2591/2003.; 5226/2003.; 2415/2004.; 1560/2004.; 1957/2004.; 2777/2004.; 6106/2004.; 6673/2004.

OBH 4174/2005.

A gyermekek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez való jogával és a hátrányos megkülönböztetés tilalmát összefüggő visszásságot okoz, ha a családi házat gyámhivatali engedéllyel elhagyó fiatalok után – jogszabályi rendelkezés alapján – senki sem jogosult családi pótlékot igényelni, és az is ha a jogszabály nem szabályozza a szülő tartási kötelezettségét a szülői házat elhagyó 16 éves fiatalok esetén.

A panaszos fiát a bíróság az édesanyjához helyezte, de a 16 éves fiú a gyámhivataltól kérte, hogy apai nagymamához költözhessen. A gyámhivatal az engedélyt megadta, és a fiú a szülői házat elhagyta. Ettől kezdve a 18. életéve betöltéséig senki sem kapott utána családi pótlékot.

A nagymama előbb azt jelezte a gyámhivatalnak, hogy unokája édesanyja nem adja át neki a családi pótlékot és a gyermek tartásához semmilyen módon nem járul hozzá, ezért az unokája után bejelentette a családi pótlékra az igény-

nyét. A családtámogatási osztály a kérelmét elutasította, amivel szemben fellebbezést nyújtott be, de a Magyar Államkincstár az elsőfokú határozatot helybenhagyta.

A gyámhivatal bejelentésre észlelte, hogy a családi pótlékot senki nem veszi fel, ezért az anyát levélben felszólította, hogy igényelje meg visszamenőleg is a családi pótlékot, és azt adja át a fiának, de az nem járt eredménnyel. A fiú nagykorúságát elérve 2005-ben már saját jogán igényelte a családi pótlékot, és a fel nem vett családi pótlékot visszamenőlegesen is kérte. A panaszos apa, akinek a háztartásában a fiú tartózkodott, szintén igényelte a családi pótlékot. A családtámogatási osztály a panaszos és fia visszamenőleges megtérítés iránti kérelmét elutasította, a családi pótlékot csak 2004. december 1-jétől – két hónapra visszamenőleg – folyósította az apának. A panaszos a határozatot megfellebbezte, méltányos elbírálást kért.

A családtámogatási osztály azonban levelében arról tájékoztatta a panaszost, hogy a családok támogatásáról szóló törvény alapján a családi pótlékot csak a benyújtást megelőző két hónapra folyósíthatnak visszamenőleg. A panaszost tájékoztatták arról is, hogy fia 2003 decemberében elhagyta édesanyja háztartását, az anya ettől kezdve nem kaphatta a családi pótlékot, a nagyszülő igénylését pedig gyámnevezés hiányában kellett elutasítani. A hatályos jogszabály sem az első, sem a másodfokú eljárásban nem teszi lehetővé a méltányossági elbírálást. A családtámogatási osztály a családi pótlékot a fiú középszintű tanulmányainak befejezéséig folyósította.

A kormányrendelet szerint a szülői házat elhagyó fiatalok szülőjének szülői felügyeleti joga a gondozás nevelés tekintetében szünetel, törvényes képviselői joga, továbbá tartási kötelezettsége azonban továbbra is fennáll. A családjogi törvény kimondja, hogy „a kiskorú gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll”. Tekintettel arra, hogy a szülői házat elhagyó fiatalok továbbra is szülői felügyelet alatt állt, számára a gyámhivatal nem rendelhetett gyámot.

A törvény alapján családi pótlékra a vér szerinti szülő a közoktatási intézményben tanulmányokat folytató saját háztartásában nevelt gyermekre tekintettel jogosult. A vér szerinti szülő tehát nem igényelhet családi pótlékot a vele életvitelszerűen nem egy háztartásban lévő, gyámhivatali engedéllyel a szülői házat elhagyó, 16. életévét betöltött gyermeke után. Nem teszi lehetővé a jogszabály, hogy a szülői házat elhagyó fiatal befogadó, őt nevelő, gondozó személyt a gyámhivatal gyámul rendelje. Tehát, ha a szülői házat elhagyó fiatal közoktatási intézményben folytatja tanulmányait, családi pótlékot az őt gondozó személy jogszabályi felhatalmazás hiányában nem kaphat, azt a vér szerinti szülő sem igényelheti.

A vizsgálat megállapította, hogy a konkrét ügyben a gyámhivatal, a családtámogatási osztály és a Magyar Államkincstár határozatai a vonatkozó jogszabályoknak megfeleltek, alkotmányos joggal összefüggő visszásságot nem okoztak, de az általános helyettes megállapította azt is, hogy jogszabály nem rendelkezik arról, hogy a szülői házat gyámhivatali engedéllyel elhagyó fiatal családi

pótlékát – a jogosultság fennállása esetén – ki igényelheti. A jogszabályi hiányosság miatt a panaszos gyermeke 12 havi családi pótléktól esett el.

Végül a vizsgálat megállapította azt is, hogy a kormányrendelet rendelkezik a szülő tartási kötelezettségének fennállásáról a 16. életévét betöltött fiatalos szülői ház elhagyása esetén, de annak módját nem szabályozza.

Összességében a jogi szabályozás hiányossága visszásságot okoz a gyermekeket megillető megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez való jogával. Sérti a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, hogy a családi házat engedéllyel elhagyó fiatalos után 18. életévének betöltéséig senki nem jogosult családi pótlékot igényelni.

Az általános helyettes az ifjúsági, családügyi, szociális és esélyegyenlőségi miniszternek javasolta, fontolja meg a családok támogatásáról szóló törvény oly módon való módosítását, hogy ha a gyámhivatali engedéllyel a szülői házat elhagyó fiatalos tanulmányait közoktatási intézményben folytatja, akkor az őt nevelő, gondozó személy legyen jogosult a családi pótlék igénylésére. A gyámügyi eljárásról szóló kormányrendelet kiegészítését azzal, hogy a gyámhivatal a szülői ház elhagyását engedélyező jogerős határozatot – a tartásdíj megállapítása céljából – küldje meg az illetékes bíróságnak.

A miniszter a jogi szabályozás hiányosságát elismerte, de az általános helyettes javaslatát nem fogadta el, helyette megoldást nem ajánlott. Az általános helyettes javaslatát fenntartotta, a miniszter 2006 januárjában egyeztető tárgyalást kíván összehívni.

OBH 4251/2005.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz a főiskola kari tanácsa, ha előírja, hogy határozatát visszamenőlegesen is alkalmazni kell, és ezzel a hallgatókat a jogviszonyuk létesítésekor ismert követelménynél nehezebb helyzetbe hozza a képzettséget igazoló oklevél megszerzése tekintetében.

A panaszosok főiskolájuk nyelvvizsga letételére vonatkozó követelményrendszerét, és annak kapcsán a főiskolai végzettséget tanúsító oklevél kiadásával kapcsolatos eljárást sérelmezve fordultak az általános helyetteshez.

A vizsgálat feltárta, hogy a panaszosok hallgatói jogviszonyának létesítésekor kiosztott tájékoztatóban nem szerepelt nyelvvizsga megszerzésére vonatkozó kötelezettség sem a záróvizsgára bocsátás feltételei, sem az oklevél kiadásának feltételei között.

A hallgatói jogviszony létesítésekor hatályban lévő szabályanyag vizsgálata kapcsán a biztos az akkor hatályos felsőoktatási törvény, valamint a panaszosok szakjára nézve további feltételeket előíró kormányrendeletet vizsgálva megállapította, hogy a bizonytalanságot előidéző helyzetet nem önmagában a két eltérő szintű jogszabály látszólag ellentmondó rendelkezési okozták, hanem a főiskola szabályzata, illetve a pontos normaszöveg megalkotásának elmulasztása.

Az általános helyettes vizsgálta a főiskola Kari Tanácsának egy határozatát, amely a panasszal érintett évfolyam tekintetében a hallgatókra eredetileg előírt-

nál nehezebb követelmény teljesítését határozta meg az oklevél kiadása feltételeként, és megállapította, hogy a határozat rendelkezéseinek panaszosokra történő kiterjesztése ellentétes a visszamenőleges hatály tilalmának elvével. Az pedig, hogy hibás jogértelmezése következtében a főiskolán záróvizsgára engedték a hallgatókat, nem indokolta, hogy visszatartsák az eredményesen záróvizsgázott hallgatók oklevelét. A biztos megállapította, hogy az oklevelek visszatartása ellentétes a jogbiztonság követelményével, ezen túlmenően önkényes és méltánytalan jogalkalmazáson alapul, de arra is felhívta a figyelmet, hogy záróvizsgájuk utólagos érvénytelenítése ugyancsak méltánytalan lenne, figyelemmel arra is, hogy az országgyűlési biztoshoz fordulás miatt senkit nem érhet hátrány.

A feltárt visszasság a panasszal érintett évfolyam esetében nem volt orvosolható a tanulmányi és vizsgaszabályzat módosításával. Az egyetemi autonómiát tiszteletben tartva a biztos csak azt kezdeményezte, hogy a főiskola igazgatója fontolja meg a vizsgálatral érintett évfolyam hallgatói oklevele kiadásának lehetőségét.

Az igazgató a jelentésben foglalt érveléssel egyetértett, és az okleveleket kiadta.

OBH 4376/2005.

A jogbiztonság és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszasságot okoz a jegyző, ha a birtokvédelem iránti kérelem beérkezésétől számított három hónapon túl hoz határozatot.

A panaszos Berettyóújfalu Város Önkormányzatának eljárását sérelmezte. Előadta, hogy 2005 márciusában a települési rendőrkapitányságon feljelentést tett volt férje ellen a közös tulajdonukat képező ingatlanon lévő növényzet „megcsonkítása” miatt. A rendőrség az ügyet áttette a polgármesteri hivatalhoz, ahonnan választ nem kapott.

Az országgyűlési biztos a jogbiztonság sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított. A jegyző által megküldött iratok szerint a panaszos birtokvédelmi kérelme 2005. április 5-én érkezett a Polgármesteri Hivatalhoz. Az ügyintéző a panaszost és férjét április 29-én személyes meghallgatásra idézte, és meghallgatásuk május 11-én megtörtént, nyilatkozataikat jegyzőkönyvben rögzítették. Az ügyintéző helyszíni szemlét tartott, melyről jegyzőkönyv is készült, majd a hatóság a panaszos kérelmét a július 22-i határozatában elutasította.

A biztos megállapította, hogy az eljárás formailag és tartalmilag is megfelelt a hatályos államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló törvény (Áe.) tényállás tisztázására vonatkozó szabályainak.

Problémát vetett fel azonban az eljárási határidő. Az Áe. értelmében az érdemi határozatot a kérelem előterjesztésétől számított harminc napon belül kellett meghozni, az eljárás idejét a közigazgatási szerv vezetője indokolt esetben egy alkalommal legfeljebb harminc nappal meghosszabbíthatta. A vizsgált iratanyagban a határidő meghosszabbításáról rendelkező irat nem volt fellelhető, így a hatóságnak legkésőbb a kérelem beérkezését követő 30. napon meg kellett volna hoznia a határozatát. A polgármesteri hivatal érkeztető bélyegzője tanúsága szerint a panaszos beadványát 2005. április 5-én vették nyilvántar-

tásba, a határozat kelte július 22-e, a hatósági eljárás tehát három és fél hónapig tartott. Az eljárás elhúzódása a jogbiztonság és az annak részét képező tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott.

A feltárt visszásság orvoslása érdekében az országgyűlési biztos felkérte jegyzőt, hogy a jövőben fokozottan ügyeljen az eljárási határidők betartására, és erre a munkatársait is figyelmeztesse.

A jegyző a kezdeményezésben foglaltakkal egyetértett.

OBH 4482/2005.

A jogbiztonsághoz való alapjogot sérti, ha a lakáscélú állami támogatásokról szóló kormányrendelet a jogalkalmazók számára nem egyértelmű, nem kiszámítható.

A panaszos – három gyermeket nevelő – házaspár azért fordult kérelemmel az országgyűlési biztoshoz, mert a nagyszülők tulajdonában álló családi házban a tetőtér beépítéséhez nem kapták meg a lakásépítési kedvezményt, mivel a bank szerint „a tetőtérben kialakítandó lakás nem lesz önállóan forgalomképes”.

Az országgyűlési biztos az OBH 3693/2004. számú jelentésében a lakáscélú állami támogatásokról szóló kormányrendelet alkalmazása kapcsán számos visszásságot tárt fel. A tetőtér-beépítés és az emeletráépítés elhatárolásának ellentmondásai miatt is a miniszterelnök intézkedését kérte. A kormány nevében adott válaszban ígéretet tettek arra, hogy „a kormány áttekinti a rendelet módosításának szükségességét”.

A vizsgált panasz szintén a tetőtér-beépítés és az emeletráépítés elhatárolásának olyan újabb megoldandó problémájára hívta fel a figyelmet, amelyre a jogszabály-módosítás során, szintén figyelmet kell fordítani.

A panaszosok számára adott banki tájékoztatás feltehetően azért hangsúlyozta az újonnan épülő tetőtéri lakás önálló forgalomképtelenségét, mert a családi ház – amelynek a tetőtérét be kívánják építeni – nem az igénylő házaspár, hanem azok szülei tulajdonában állt.

A kormányrendelet a három gyermeket nevelők számára több kedvezményt is biztosít, így olyat is, amikor a támogatást a saját tulajdonukban lévő lakás bővítésére, tetőtér beépítésére is felhasználhatják, addig ezt a támogatást nem igényelhetik azok, akiknek korábban nem volt saját tulajdonuk, és a tetőtér-beépítéssel a szülőkkel közös tulajdonú ingatlan jönne létre.

A jogszabály ellentmondásosságát fokozza, hogy miközben a tetőtér ilyen beépítéséhez a bankok biztosítják a hitel felvételének lehetőségét, az állami támogatások kifizetésére a kiemelten támogatott három, vagy több gyermeket nevelő családok számára nincs lehetőség.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a hivatkozott jogszabály alapján alkalmazott korlátozások alkalmasak a jogbiztonsághoz, a jogi normák kiszámíthatóságának követelményéhez fűződő állampolgári jogokkal kapcsolatos visszásság előidézésére, ezért az OBH 3693/2004. számú jelentésben foglalt ajánlását kiegészítette, és arra kérte a miniszterelnököt, hogy fontolja meg a lakástámogatásokról szóló kormányrendelet tervezett módosítása során az

osztatlan közös tulajdonú ingatlanokra vonatkozó támogatási szabályok rendezését.

A válaszadásra nyitva álló 60 napos határidő eltelt, de válasz még nem érkezett.

OBH 4490/2005.

A jogbiztonsághoz, valamint a tulajdonhoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az építési hatóság, ha fennmaradási engedély iránti kérelem elutasítása után nem rendeli el a közös tulajdonban álló telken szabálytalanul épült épület lebontását.

Egy esztergomi ingatlan tulajdonosai a telket egymás között természetben megosztva birtokolják és használják, közöttük – bírósági végzéssel jóváhagyott – egyezség van érvényben, amely szerint bármilyen melléképületet csak az ingatlant megosztó kerítéstől mért 50 cm-es távolságra fognak elhelyezni. A panaszosok tulajdonostársai építési engedély nélkül létesítettek kamrahelyiséget a kerítéstől néhány centiméterre. Mivel a kamra az egyezséggel ellentétes módon épült, panaszosaink nem adták meg a fennmaradási engedélyhez szükséges tulajdonosi hozzájárulásukat. Kifogásolták, hogy a tulajdonostársaik folyamatosan nagy mennyiségű szemetet tárolnak és égetnek az udvarban.

Az esztergomi jegyző a fennmaradási engedély iránti kérelmet két ízben is elutasította, határidőben érkezett fellebbezés hiányában mindkét határozat első fokon jogerőre emelkedett. Fennmaradási engedély hiányában az engedély nélkül épített kamrahelyiséget le kellett volna bontani. A jegyző azonban azt követően sem intézkedett határozatai végrehajtásáról, hogy a Komárom-Esztergom Megyei Bíróság 2005. április 13-án jogerősen elutasította a tulajdonosi hozzájárulás – mint jognyilatkozat – ítélettel történő pótlása iránt indított keresetet, és a panaszosok 2005. május 17-én kelt beadványukban a végrehajtás elrendelésére irányuló felhívással éltek az építési hatóság felé.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy az építési hatóság eljárása – jelesül az, hogy hatóság a panaszosok kifejezett kérésére sem kényszerítette ki a fennmaradási engedélyt elutasító határozatát – a jogbiztonsághoz fűződő alkotmányos joggal összefüggő visszásságot okozott. Tekintettel továbbá arra, hogy a szabálytalanul épült építmény közös tulajdonban álló telken áll, mulasztásával a hatóság a tulajdonhoz való joggal összefüggő visszásságot is okozott.

Az országgyűlési biztos kezdeményezte, hogy az esztergomi jegyző hajtsa végre a fennmaradási engedély iránti kérelmet elutasító határozatát, a beadványnak a panaszolt szeméttárolásra és égetésre vonatkozó részét pedig vizsgálat céljából az ÁNTSZ illetékes területi szervéhez áttette.

OBH 4550/2005.

A jogbiztonság követelményével és a gyermek családi kapcsolathoz fűződő jogával összefüggő visszásságot okoz a gyámhivatal, ha a kapcsolattartás újraszabályozásáról a kérelem benyújtása után csak nyolc hónappal hoz határozatot. A jogorvoslathoz való jogot sérti a gyámhivatal, ha nem határozati formában, hanem levélben figyelmezteti az ügyfelet magatartása következményeire.

A panaszos a gyermeke apai kapcsolattartása ügyében eljáró gyámhivatalok eljárásait sérelmezte, mert amikor a gyermek apja és az apai nagyszülők 2004 áprilisában a gyermek lakóhelye szerint illetékes gyámhivatalnál kérték az apai és nagyszülői kapcsolattartás újraszabályozását, a gyámhivatal a kérelem iktatását követően közel két hónapig semmilyen eljárási cselekményt nem tett. A kapcsolattartás újraszabályozását 2004 júniusában a panaszos anya is kérte, és a gyámhivatal 2004 júniusában megkísérelt a felek között egyezséget létrehozni. A panaszos, valamint az apa és az apai nagyszülők azonban nem kötöttek egyezséget. A vonatkozó jogszabály értelmében, egyezés hiányában a kapcsolattartás újraszabályozásáról a gyámhivatalnak döntenie kellett volna, de a következő eljárási cselekményét – az apa és a nagyszülők lakóhelyéről környezettanulmány kérését – csak egy hónap múlva fogantatosította, és további egy hónap múlva ismét idézte az apát és az apai nagyszülőket. Pszichológus szakértő kirendelésére a kérelem benyújtását követő közel öt hónap múlva, a kapcsolattartás újraszabályozására pedig mintegy nyolc hónap múlva került csak sor.

Az általános helyettes megállapította, hogy a gyámhivatal az indokolatlanul elhúzódo eljárásával a jogbiztonságot érintő visszásságot okozott. A határozatot a gyermek apja, az apai nagyszülők és a panaszos is megfellebbezték. A fellebbezésről a megyei gyámhivatal is csak az ügyintézési határidőn túl hozott érdemi döntést, amivel szintén a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét okozta.

Az apa és a nagyszülők elfogultságra hivatkozva kérték a gyámhivatal kizárását. A megyei gyámhivatal az apai és nagyszülői kapcsolattartás ügyében eljárásra másik gyámhivatalt jelölt ki.

Az apa a kijelölt gyámhivatalnál is jelezte, hogy a panaszos nem biztosítja számára a jogerős határozatban foglalt kapcsolattartást, amire a gyámhivatal a panaszost levélben, azaz nem határozati formában figyelmeztette annak következményeire, ha a kapcsolattartást nem biztosítja.

A gyámhivatal – figyelmeztetést követően – az anyát pénzbírsággal sújtotta, majd kezdeményezte a gyermek védelembe vételét. Az anya írásban közölte, hogy a gyermeket nem hajlandó átadni kapcsolattartásra. A további pénzbírság kiszabásától eredmény nem volt várható, ezért a szeghalmi gyámhivatal a panaszos ellen kiskorú veszélyeztetése vétségének gyanúja miatt feljelentést tett. A vizsgálat idején még folyamatban volt mind a gyermek védelembe vétele tárgyában indult, mind a rendőrségi eljárás.

Az általános helyettes megállapította azzal, hogy a gyámhivatal nem a vonatkozó jogszabályi előírásának megfelelően, határozatban figyelmeztette a panaszost a kapcsolattartás meghiúsításának következményeiről, ezért az eljárás-

sa a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot okozott. Megállapította azt is, hogy a gyámhivatal további eljárási cselekményei, a panaszos bírságolása, a gyermek védelembe vételének kezdeményezése, a büntetőeljárás kezdeményezése megfeleltek a jogszabályoknak, azok a gyermek családi kapcsolathoz való alkotmányos jogának érvényesülését szolgálták.

A biztos a gyámhivatalok vezetőit arra kérte, hogy a jövőben az érdemi döntéseiket az eljárási törvény betartásával hozzák meg. A megyei gyámhivatal vezetője a kezdeményezést elfogadta, az elsőfokú gyámhivatal vezetője a biztos kezdeményezésére nem adott választ.

OBH 4639/2005.

A jogbiztonság és a jogorvoslathoz való jog sérelmét okozza a vámhatóság, ha a fellebbezések elintézése során, a nyilvánvalóan alaptalan, elkésett, vagy egyéb okból hibás fellebbezéseket érdemben nem bírálja el, és a döntésről nem hoz határozatot.

A panaszos szerint gyermeke jóhiszeműen aláírt egy képviseleti meghatalmazást, amely alapján a meghatalmazott személy – az adatokkal visszaélve – a vámhatóságnál egy személygépkocsi vámkezelését kezdeményezte. Az ügyben eljáró vámhatóság 632 999 Ft különbözeti vámterhet és 316 500 Ft vámigazgatási bírságot szabott ki a panaszos gyermekére, aki a határozatot megfellebbezte, és egyúttal az ügyben illetékmentességet, illeték-feljegyzési jog megadását kérte.

Az általános helyettese vizsgálatot rendelt el, és megállapította, hogy a panaszos gyermeke szívességi alapon megadta nevét és egyéb személyi adatait egy ismerősének, valamint aláírt egy teljes hatályú, határozatlan időre szóló meghatalmazást és egy gépjármű adásvételi szerződést. E dokumentumok alapján az ügyben eljáró vámhivatal a panaszos gyermeke nevére személygépkocsit vámkezelt. A vámkezelés során felmerült a gyanú arra vonatkozóan, hogy a benyújtott adásvételi szerződésen szereplő számlanyilatkozat nem valódi, ezért VPOP a számlanyilatkozat megerősítésére kérte a holland vámhatóságot, mivel az eljárás tárgyát képező gépjárművet Hollandiából hozták be Magyarországra. A holland vámhatóság arról tájékoztatta a magyar vámszerveket, hogy a származási nyilatkozat szabálytalanul lett kiállítva, a számlán az eladó vonatkozásában az adatokat meghamisították.

Az ügyben eljáró vámhivatal a fenti összegű vámteher megfizetésére kötelezte a panaszos gyermekét, majd annak meg nem fizetése miatt vámigazgatási bírság megfizetését is előírta. A két határozat ellen a panaszos gyermeke fellebbezést terjesztett elő, amelyben az eljárás megszüntetését, az ügy érdemi felülvizsgálatát, valamint illetékmentességet, és illeték-feljegyzési jog megadását kérte. A vámhatóság az ügy érdemére és az illeték-feljegyzési jog megadására vonatkozó fellebbezést elutasította. Nem döntött ugyanakkor az illetékmentesség iránti kérelem tárgyában.

Az általános helyettes megállapította, hogy a vámhatóság az ügyben döntően a vonatkozó jogszabályi rendelkezések szem előtt tartásával járt el, de nem

határozott a fellebbezésében előterjesztett illetékfizetés alóli mentesítés iránti kérelemről is. Nem fogadta el ezzel kapcsolatban a vámhatóság azon álláspontját, amely szerint a kérelmet azért nem bírálta el, mert az illetéktörvény szerint vámigazgatási ügyben illetékmentes eljárásnak csak a vámhatóságnál kezdeményezett elsőfokú eljárás minősül, a jogorvoslati eljárás nem. A vámhatóság akkor járt volna el helyesen, ha a kérelmet elutasító határozatot hoz. E mulasztással a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot okozott. Az általános helyettes a visszásság jövőbeni elkerülése érdekében felkérte a vám és pénzügyőrség országos parancsnokát, hogy a vámhatóság érintett szervei a hatáskörükbe tartozó vám- és adóigazgatási ügyekben előterjesztett fellebbezések elintézése során, a nyilvánvalóan alaptalan, elkésett, vagy egyéb okból hibás fellebbezéseket is érdemben bírálják el, és a döntésükről hozzanak a jogszabályoknak megfelelő határozatot.

OBH 4853/2005.

A jogorvoslathoz, illetve a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a gyámhivatal, ha a beadványról nem határozatban dönt, és a jogorvoslat jogszabályi lehetőségéről tévesen tájékoztatja az ügyfelet. Nem okoz visszásságot, ha a gyámhivatal a minisztérium állásfoglalásának és a másodfokú hatóság utasításának megfelelően eljárési hibáit maga kijavítja.

A panaszos válaszkor a bíróság a két közös gyermeküket az édesanya gondozásába helyezte. Az anya a jogerős bírói végzésben megállapítottaktól eltérő helyen és időben biztosítja az apa számára a kapcsolattartást. A panaszos két éve többször kérte – hiába – az eljáró gyámhivatalok segítségét.

Az általános helyettes vizsgálatot indított, és a beszerzett iratok alapján megállapította, hogy a panaszos 2004 szeptemberében kérte a gyámhivaltól, hogy gyermekei anyját 2002 októberétől kezdődően tételesen számoltassák el a mintegy 2,5 millió forint gyermektartásdíj felhasználásáról. A panaszos sérelmezte, hogy az anya a kapcsolattartás helyszínét önkényesen megváltoztatta, a 2002. augusztus 14–15-én esedékes kapcsolattartást megakadályozta, lehetetlenné tette az időszakos kapcsolattartásokat. A panaszos novemberben kelt levelében korábbi kérelmeit megismételve arra is kérte a gyámhivalt, hogy az anyát szólítsa fel arra, hogy a gyermekek TAJ számát közölje vele, továbbá születési anyakönyvi kivonatuk és útlevelük másolatát adja át neki.

A gyámhivatal az elmaradt apai kapcsolattartások pótlásának elrendelését, az anya figyelmeztetését, gyermektartásdíj felhasználásáról tételes elszámoltatását, továbbá gyermekei iratainak fénymásolata átadására kötelezést határozatban elutasította. A határozat indoklása szerint a 2004. augusztus 14–15-ei kapcsolattartás elmaradásáról az anya tájékoztatta a panaszost, azt a következő héten pótolta. A panaszos és volt felesége között érvényben levő egyezség az időszakos kapcsolattartást nem szabályozta, így annak pótlását sem rendelhette el a gyámhivatal. Az anya gyermektartásdíj felhasználásról való tételes elszámoltatásának elutasítását a gyámhivatal a gyermekjóléti szolgálat véleménye-

nyére alapozta, jogszabályi felhatalmazás hiányában pedig nem kötelezhette az anyát a gyermekek okmányai másolatának átadására. A panaszos a határozatot megfellebbezte, egyúttal kérte a gyámhivatal ügyintézésből való kizárását.

A megyei gyámhivatal az elsőfokú határozatot helyben hagyta, a panaszos kizárási kérelmét elutasította. 2005 januárjában a gyermekek anyja jelezte, hogy a panaszos nem a jogerős bírói végzésben meghatározott időpontban viszi vissza a gyermekeket. A gyámhivatal levélben felhívta a panaszos figyelmét, hogy ha nem a végzésben meghatározottak szerint él a kapcsolattartási jogával, a bíróság – kérelemre – a már megállapított kapcsolattartási jogot korlátozhatja.

A panaszos az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztériumtól a gyámhivatali határozatok megsemmisítését, és a városi gyámhivatal kizárását kérte. A megyei gyámhivatal a minisztérium szakmai álláspontja alapján a városi gyámhivatal határozatát megsemmisítette, és új eljárásra utasította. Felhívta a gyámhivatal figyelmét arra, hogy az új eljárás során külön kell választania az érdemi és a végrehajtás körébe tartozó intézkedéseket, azokat külön eljárásban, önálló határozatban kell elbírálnia. Az elsőfokú gyámhivatal az új eljárásban a panaszos – elmaradt apai kapcsolattartása pótlására, volt felesége figyelmeztetésére, valamint gyermekei iratai fénymásolatának átadására – vonatkozó kérelmét elutasította. Külön határozatban utasította el a gyermektartásdíj felhasználásának tételes igazolására irányuló, továbbá a panaszos volt felesége valótlan állítása miatti bírságolását célzó kérelmét. A panaszos a határozatot megfellebbezte, kérte a megyei gyámhivatal ügyintézésből való kizárását. A megyei gyámhivatal az első fokon hozott döntést helyben hagyta. A minisztérium a panaszos megyei gyámhivatal kizárására irányuló kérelmét elutasította.

A vizsgálat megállapította, hogy az első fokon eljáró gyámhivatal a minisztérium állásfoglalásának és a másodfokú hatóság utasításának megfelelően eljárási hibáit kijavította, döntései a jogszabályoknak megfeleltek, alkotmányos joggal összefüggő sérelmet nem okoztak. Figyelemmel arra, hogy mérlegelési jogkörben hozott döntések vizsgálatára az országgyűlési biztos hatásköre nem terjed ki, erre vonatkozólag vizsgálatot nem folytatott.

A panaszos volt felesége ezt követően is több alkalommal jelezte, hogy a panaszos nem a szabályozásnak megfelelően él kapcsolattartási jogával, kérte a panaszos figyelmeztetését, bírságolását. A gyámhivatal a panaszos figyelmét először levélben hívta fel a kapcsolattartást szabályozó végzésben foglaltak betartására, majd a panaszos volt feleségének kérelmét határozatban azzal az indoklással utasította el, hogy a vonatkozó jogszabály a kapcsolattartásra vonatkozó szabályozás megszegése esetén csak a gondozó szülő figyelmeztetését, bírságolását teszi lehetővé, a jogosultét nem. A jogosulttal szemben alkalmazható szankció a kapcsolattartás korlátozása. A jogi szabályozás szerint „*ha a gyermeket nevelő szülő vagy más személy a kapcsolattartást szabályozó határozatnak önhibájából nem tesz eleget, a gyámhivatal határozatban figyelmezteti magatartásának következményeire*”. Az általános helyettes álláspontja szerint a hivatkozott jogszabály a figyelmeztethetők, illetve a bírsággal sújthatók

körét nem szűkíti a kötelezetti oldalra. Értelemszerűen a „más személy” nem csak a kötelezett, hanem a jogosult is lehet. A vizsgált esetben, ahol a kapcsolattartás szabályozásáról két éven belül a bíróság döntött, a bírói végzésben foglaltak be nem tartása esetén a bíróság csak a kapcsolattartás korlátozásáról dönthetne, azt nem előzhetné meg enyhébb szankció (a jogosult figyelmeztetése, bírságolása).

Az általános helyettes megállapította, hogy a pécsi gyámhivatal azzal, hogy a panaszos volt feleségének kérelméről nem határozatban döntött, hanem levélben hívta fel a panaszost kötelezettsége teljesítésére, a jogorvoslatához való joggal összefüggésben okozott visszásságot.

A határozatot a panaszos és volt felesége egyaránt megfellebbezte, azt a megyei gyámhivatal helybenhagyta. A határozat rendelkező része a következőképpen zárul: „A határozatom jogerős, ellene fellebbezésnek helye nincs.” Az indoklásban a megyei gyámhivatal tájékoztatást adott arról, hogy a jogorvoslat lehetőség az akkor hatályos eljárási törvényen alapul. A hivatkozott törvényhely az államigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát teszi lehetővé, amiről az ügyfélnek nem kell, hogy tudomása legyen, arról a határozat rendelkező részében kell tájékoztatást adni.

Az általános helyettes megállapította, hogy az első és másodfokon eljáró gyámhivatal a tisztességes eljárással összefüggésben visszásságot okozott azzal, hogy téves jogszabályi tájékoztatást adott az ügyfélnek minősülő panaszos volt feleségének.

Az általános helyettes a gyámhivatal vezetőjét kérte fel, hogy ha a kapcsolattartásra jogosult személy önhibájából nem tesz eleget a kapcsolattartást szabályozó jogerős határozatnak, akkor határozatban figyelmeztessék magatartása következményeire. A határozatok meghozatalakor fordítson kiemelt figyelmet a helyes jogszabályi hivatkozásra

A megyei gyámhivatal vezetőjénél kezdeményezte, hogy a határozataikban az ügyfelet megfelelő módon tájékoztassák a jogorvoslat lehetőségéről, illetőleg annak kizártságáról.

A kezdeményezésre válasz még nem érkezett.

OBH 4875/2005.

A jogbiztonsághoz, az egészséges környezethez és a tulajdonhoz való alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot okoznak a természetvédelmi hatóságok, ha a Natura 2000 területek kijelöléséről szóló jogszabály részszabályainak hiányában nem képesek eleget tenni a velük szemben támasztott követelményeknek.

A panaszos azt kifogásolta, hogy az Ercsi Város Önkormányzata a tulajdonában lévő európai jelentőségű természetvédelmi területekből kívánja az ipari területet bővíteni. Az országgyűlési biztos az egészséges környezethez való joggal kapcsolatos visszásság gyanúja miatt vizsgálatot indított, és megkereste a Természetvédelmi Hivatal Natura 2000 Osztályát, és felvilágosítást kért vala-

mennyi hazai nemzeti park igazgatóságának a Natura 2000 hálózattal foglalkozó köztisztviselőjétől.

A biztos az ügyben hivatalból indított vizsgálatot annak tisztázására, hogy – figyelemmel a Natura 2000-rel életre hívott és képviselt, a jövő generációk érdekében is álló természetvédelmi célkitűzésekre – a települési önkormányzatoknak, illetve egyéb érintetteknek volt-e megfelelő információjuk az ökológiai hálózat életre hívásáról.

Megállapította, hogy a jogalkotói szándék a tervezett ökológiai hálózatról és az ehhez kapcsolódó korlátozásokról már 2004-ban nyilvánosságot kapott. Az érintett ingatlanok tulajdonosai, használói számíthattak többek között a területfelhasználási előírások megváltozására, és arra is, hogy az előírások a természet védelmét szolgáló szigorúbb feltételeket fognak meghatározni. Hangsúlyozta, hogy eszközei nem elégségesek annak teljes körű felderítéséhez, hogy az érintettekhez kellő információ, kellő időben eljutott-e, vagy sem, továbbá azt sem vizsgálhatja, hogy mi az esetleges hiányosságok oka, illetve okai.

A földrészetek pontos meghatározására azok természeti értékei alapján került sor, függetlenül attól, hogy volt-e valamilyen eljárás ezeket érintően folyamatban, illetve van-e már kiadott érvényes (szerzett) joga ezekre valakinek.

Aggályosnak tartotta, hogy a hatóságok – illetve a nemzeti park igazgatóságok – hogyan tudják érvényesíteni a környezeti és természeti érdekeket, ha a Natura 2000 területeken lévő földek használata nincs megfelelően szabályozva, illetve kérdéses, hogy a meglévő korlátozások a kártalanítási rend megléte nélkül mennyire jogszerűek. Az említett részletszabályok hiánya álláspontja szerint mind a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló Tanácsi Irányelv, mind az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló kormányrendelet céljainak a megvalósulását veszélyeztetheti.

Jelezte azt is, hogy a kormányrendelet nem rendelkezik arról, hogy ki, milyen eljárásban dönthet a Natura 2000 területekkel érintett földrészeteket tartalmazó, miniszteri közleményben szereplő lista jogszerűségéről, illetve a későbbiekben felvetett hibák a jövőben miként korrigálhatók. E körben hangsúlyozta, hogy a kormányrendelet nem ad olyan eljárási szabályokat, melyek a listán szereplő területek és az életkörülmények esetleges változásához kötődnek. Utalt arra, hogy a jogalkotó elmulasztotta szabályozni, hogy mi a teendő akkor, ha a valakinek a tulajdonában álló földrészet indokolatlanul van a listán, vagy éppen ellenkezőleg, a listán kellene lennie.

A biztos megállapította, hogy a Natura 2000 ökológiai hálózat kiépítése és védelme olyan közérdekű célnak tekintendő, amelynek vonatkozásában a jogalkotó alkotmányosan rendelhet bizonyos korlátozásokat, tekintettel arra, hogy a természeti környezet minőségének védelme, a természeti feltételek megőrzése és javítása össztársadalmi érdek. Hangsúlyozta, hogy bár megtörtént a Natura 2000 területek kijelölése, ezzel az aktussal azonban még nem biztosított, hogy a hálózat betöltse célját.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa a feltárt visszásság orvoslása érdekében javasolta a környezetvédelmi és vízügyi miniszternek és az igazságügyi miniszternek, hogy együttműködve szabályozzák, hogy a Natura 2000 listával kapcsolatos kifogásokról ki, milyen eljárási rendben jogosult dönteni. Javasolta, hogy szükség esetén dolgozzák ki a megfelelő hatósági eljárást, illetve jelöljék ki a hatósági jogkör gyakorlóját.

A környezetvédelmi és vízügyi miniszter közölte, hogy a Natura 2000 terület-té történő kijelölés nem érinti a már érvényesen kiadott engedélyeket, a már jogszerűen engedélyezett tevékenységeket, sem a folyamatban lévő engedélyezési eljárásokat. Megítélése szerint a jóhiszeműen szerzett jogok nem sérülnek. Közölte, hogy a Natura 2000 területen folytatott földhasználat részletes szabályairól szóló kormányrendelet jelenleg előkészítés alatt áll, ezen túl álláspontja szerint az élőhely-védelmi irányelv céljainak megvalósulása a kártalanítás kérdésben nem akadályozott. Jelezte, hogy várhatóan 2006 első félévében miniszteri rendeletben kerül kihirdetésre a Natura 2000 területek korrigált helyrajzi számos jegyzéke. A kifogások elbírálásról rendelkező eljárási szabályoknak a kormányrendeletben való megalkotását sem tartja indokoltnak.

Az igazságügyi miniszter egyetértett azzal, hogy a kijelölt földrészek jegyzéke a változásokra tekintettel korrigálható legyen. Kifejtette, a Natura 2000 területek mintegy fele nem tartozik a védett természeti területek körébe, s ezeken a területeken a védelem az élőhelyre alapozott. Állatfajok egyedei esetében az élőhely természetes módon változékony lehet, ami a kijelölés (minősítés) felülvizsgálatát teheti szükségessé. A miniszter egyetértett a kártalanítás szabályozásának, valamint az érintett területekre vonatkozó használati szabályozás megalkotásának szükségességével is. Utalt arra, hogy a Natura 2000 területek rendkívül sokfélék, a problémát a védett természeti területnek nem minősülő természeti területek használati és kártalanítási szabályai jelentik. Végül tájékoztatta a biztost, hogy felhívta a környezetvédelmi és vízügyi minisztert a hiányzó szabályozások fokozott ütemű, a garanciális szempontokat szem előtt tartó előkészítésére, szorgalmazta, hogy tételes szabályozás készüljön a kijelölt területek minősítése megváltoztatásának eljárási rendjére is.

OBH 4921/2005.

A legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való joggal összefüggő visszásságot okoz a bentlakásos intézmény, ha nem alakít ki a látogatók fogadására és a mentálhigiénés ellátás biztosítására alkalmas helyiségeket. Az otthon lakóinak testi épségét, életét veszélyezteti, ha nem hoz létre portaszolgálatot, vagy más ellenőrző rendszert.

Az országgyűlési biztos a 2005 szeptemberében Jász-Nagykun-Szolnok megyében tartott általános vizsgálata során munkatársaival a megyei önkormányzat fenntartásában álló fegyverneki „Angolkert” Csecsemőotthon és Idősek Otthonában is előre be nem jelentett vizsgálatot végzett. A biztos a vizsgálat során az intézmény tárgyi és személyi feltételeit, valamint az ellátottak állampolgári jogainak érvényesülését tekintette át. Megállapította, hogy az intézmény eleget

tesz a vonatkozó jogszabályi követelményeknek, az ellátás körülményei, tárgyi és személyi feltételek megfelelőnek, a szakmai munka magas színvonalúnak bizonyult. Az egyszintes épületben az akadálymentes közlekedés feltételeit biztosítják. A főbejáráshoz a lépcső mellett rámpa vezet, az épületen belül küszöbök nincsenek, kapaszkodókat szinte mindenhol felszereltek, a vizesblokkokban egy-két helyen hiányoztak ezek. Nővérhívó jelzőcsengőket kialakítottak, azonban a biztos problémaként jelölte meg ezek elérhetőségét, tekintve, hogy az ajtók mellé kerültek, s nem az ágyakhoz, ahol az idősek könnyebben használhatnák.

A vizsgálat feltárta, hogy az intézményben nem alakítottak ki külön a látogatók fogadására és a mentálhigiénés ellátás biztosítására alkalmas helyiségeket, amit már a közigazgatási hivatal is észlelt és több ízben jelzett. A látogatókat a szobákban, a kertben és a társalgóban szokták fogadni. A hozzátartozók kapuzárásig szabadon bejárhatnak, portaszolgálat viszont nem működik, a bejáratot csak éjszakára zárják be. Portaszolgálati épület található a főbejáratnál, de évek óta nincs használatban.

A biztos felkérte a megyei közgyűlés elnökét, hogy gondoskodjon az Otthon portaszolgálatának megszervezéséről, vagy olyan ellenőrző, biztonsági rendszer kialakításáról, amely az otthon zavartalan működésének biztosítása mellett alkalmas az ellátottak bejelentés nélküli eltávozásának észlelésére, a nővérhívó jelzőcsengők átszerelési lehetőségének tisztázásáról, a hiányzó kapaszkodók felszereléséről, a látogatók fogadására és a mentálhigiénés ellátás biztosítására alkalmas helyiségek kialakításáról és rendeltetészerű használatának biztosításáról.

A fenntartó tájékoztatta a biztost, hogy az intézmény kettős szakmai profiljának átalakítása jelenleg folyamatban van. 2006 őszétől az egész épületegyüttes idősek tartós bentlakásos ellátását szolgálná. A biztos jelentésében megjelölt hiányosságokat részben már fel is számolták, és a beruházás keretében a továbbiakat is orvosolni fogják.

OBH 4922/2005.

A jogbiztonsághoz és a tulajdonhoz való, valamint a diszkrimináció tilalmára vonatkozó joggal összefüggő visszásságot okoz a földügyi szakigazgatási szerv, ha a földrendező és a földkiadó bizottságokról szóló jogszabályok egyes rendelkezéseinek végrehajtása során hatályba sem léptetett miniszteri utasítás rendelkezéseit alkalmazzák.

Az országgyűlési biztos 2005. szeptemberi Jász-Nagykun-Szolnok megyében tartott látogatása során a Megyei Földhivatalnál is vizsgálatot végzett, aminek lényegi kérdése a földkiadás során keletkezett osztatlan közös tulajdon megszüntetése végrehajtásának megyei helyzete volt.

A vizsgálat azt kívánta feltárni, hogy a megyében mennyi az élő részarány lapok száma, az azokon szereplő aranykorona értéke; mennyi az ingatlannyilvántartásba még be nem jegyzett osztatlan közös tulajdonnal rendelkezők száma, azok aranykorona értéke; illetve hány földrészlet megosztására kerül

sor, és ezek utóbbiak mekkora aranykorona értékkel bírnak. A biztos azt is vizsgálta, hogy e munka elvégzésére milyen összegű forrás áll rendelkezésre, az mikorra fejeződik be, és annak végrehajtását mely tényezők akadályozzák.

Az osztatlan közös tulajdon megszüntetése a megyében 77 településen lévő, az ingatlan-nyilvántartásba osztatlan közös tulajdonként már jogerősen bejegyzett 2475 földrészletet érint. Összesen 85 ezer hektár területű, 1,7 millió aranykorona értékű földrészlet megosztása iránt nyújtottak be kérelmet. Az osztatlan közös tulajdon megszüntetésével járó feladat összetettségét és mértékét jól mutatja, hogy a részarány-tulajdonnak megfelelő aranykorona értéke a megyében összesen közel 4 millió. Az R.-ben szabályozott elsőbbségre igényt tartó kérelmezők száma 987. A kérelmek átvizsgálása során az is megállapításra került, hogy közülük az R. szabályainak 322 felel meg. Ez a szám megegyezik az elsőbbségi kérelmek teljesítése során kialakítandó földrészletek számával. Megállapítható, hogy a megyei földhivatal által hozott osztatlan közös tulajdon bejegyzésére alkalmas – de az ingatlan-nyilvántartásba még be nem jegyzett – földkiadási határozatok száma mindössze 22, ami jól mutatja, hogy a határozatokban szereplő termőföldek tulajdonjogának az ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzése naprakész.

A vizsgálat időpontját megelőzően már a megye valamennyi településén – körzeti földhivatalonként, kirendeltségenként – közjegyző jelenlétében – sorolás útján – elvégezték a települések R.-ben előírt módon való sorrendjének meghatározását. Ezt követően helyrajzi számonként meghatározták az elsőbbségi kérelemmel rendelkezők tulajdoni hányadának – az ilyen kérelemmel nem rendelkezők tulajdoni hányadához viszonyított – arányát. A körzeti földhivatalok a megye valamennyi településén nyilatkozattételre szólították fel az elsőbbségi kérelemmel érintett földrészletek jogosultjait. A beérkezett nyilatkozatok feldolgozása részben megtörtént, illetve folyamatban van, ugyanis a földrészlet megosztására csak abban az esetben kerülhet sor, ha ahhoz a megosztandó ingatlant terhelő és az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett jogok jogosultjai valamint az érintett szakhatóságok hozzájárultak.

Az elsőbbségi követelményeknek meg nem felelő kérelmek elutasítása megtörtént, egyes hivatalok már túljutottak a jogosultak nyilatkozatának elemzésén is, már a megosztás kiindulási helyéről és irányáról is határoztak, és e határozatokat ki is függesztették. A vizsgálat időpontjában e határozatok még nem emelkedtek jogerőre. Megállapítható, hogy az osztatlan közös tulajdon megszüntetésére irányuló elsőbbségi kérelmek teljesítésére a megyei földhivatal részére előirányzott 58,2 M Ft-ból 24,8 M Ft-ot már a vizsgálat előtt visszavontak.

A megyei földhivatal vezetőjének tájékoztatása szerint az elsőbbségi kérelmek jogosultjai részére a földek kimérésére és birtokba adására – különösebb akadályozó tényezők hiányában – várhatóan 2006 márciusában kerül sor.

A feladat végrehajtását akadályozó, hátráltató tényezők, amelyek a jogszabályok egyes rendelkezéseiből fakadnak, és amelyek alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot idéznek elő, a következők:

Az Fkbtv. 12/F §. (9) bekezdésében foglalt rendelkezés állja útját annak, hogy az egyébként jogosult részére a részarány-tulajdonának megfelelő földet az állami költségvetés terhére kimérjék. Ez az eljárás azért okoz az alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot, mert az említett rendelkezés diszkriminatív azokra nézve, akik az ingatlan megosztását kérték; ugyanis egyetlen jogosult (az ingatlan megosztását nem kérő társtulajdonos vagy haszonélvező) tiltakozása is elegendő ahhoz, hogy a földrészlet megosztása meghiúsuljon.

A 12. § (4) bekezdése szerint „A kialakítandó földrészletek megközelíthetősége érdekében kitűzött helyi közutak a települési önkormányzat tulajdonába kerülnek, azokat a földhivatal önálló földrészletként jegyzi be az ingatlan-nyilvántartásba. A földrészletek megközelítésére szolgáló közutak kialakításához szükséges terület AK értékével a kiadásra kerülő részarány földtulajdonokat kártalanítás nélkül arányosan csökkenteni kell.” Ettől eltérő a vizsgált eset, amikor hatósági határozattal a jogosult tulajdonába adott termőföld út céljára történő elvonására kártalanítás nélkül kerül sor. Erre az Fkbtv. nem tartalmaz rendelkezést.

A 9/C. §-ának (2) bekezdésében foglalt rendelkezés egyet jelent azzal, hogy az osztatlan közös tulajdon megszüntetését eredményező önálló ingatlanok kialakítását a törvény a földügyi szakigazgatási szervekre bízta, továbbá azzal, hogy ezzel egyidejűleg a földmérési tevékenységet egyéni vállalkozóként vagy társasági formában gyakorló jogalanyokat e tevékenységből kizárta, mely a diszkrimináció tilalmával összefüggő visszásságot eredményez.

Az R. 4. § (1) bekezdése szerint: „A körzeti földhivatal a talajvédelmi, megközelíthetőségi, és művelhetőségi szempontoknak megfelelően – figyelemmel a helyszínen kialakult használati állapotra is – meghatározza a kiindulás helyét és irányát. Az erről szóló határozatot – az illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál, illetve a körjegyzőségnél – közzemlére tétel útján kell közölni. Az eljárás csak a határozat jogerőre emelkedése után folytatható.” A R.-nek a megosztás kiindulási helyére és irányára, valamint a birtokbaadásra vonatkozó szabályai nem veszik figyelembe az Fkbtv. 7. § (5) bekezdésében foglaltakat.

Az R. 5. § (6) bekezdése szerint: „A sorsolási jegyzőkönyvet 48 órára közzemlére kell tenni a települési önkormányzatnál, vagy a körjegyzőségen. Az eljárás csak abban az esetben folytatható, ha a sorsolás ellen ezen időtartamon belül kifogás nem érkezett, vagy a kifogással kapcsolatos eljárás befejeződött.” A vizsgálat tapasztalatai szerint bizonytalanság mutatkozott abban a kérdésben, hogy a hirdetmény levételét követően lehet-e még kifogást elfogadni.

A vizsgálók találkoztak olyan konkrét – az üggyel kapcsolatos – miniszteri utasítás-tervezetnek nevezett irattal, amelynek kiadmányozására nem került sor. Tapasztalatuk szerint a földhivataloknak tartott eligazítás során ezt felhasználták. Az alkotmányos visszásságot az okozza, hogy az említett iratban – mely nem jogszabály – olyan normatív rendelkezések is találhatóak, amelyek nem felelnek meg a jogalkotásról szóló törvény garanciális szabályainak, továbbá az

eligazítások során anélkül használták fel a miniszteri utasítás tervezetét, hogy az hatályba lépett volna.

A visszasságok megszüntetése érdekében az országgyűlési biztos felkérte a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert, hogy kezdeményezze az Fkbtv. olyan módosítását, amely szerint, ha a kérelmező igazolja, hogy a jogosultnak a földrészlet megosztásához szükséges nyilatkozata pótlására keresetet nyújtott be a bírósághoz, az eljárást fel kell függeszteni, melyet a bírósági döntés szerint kell folytatni. Olyan módosítását, amely – az alkotmányos követelményeknek megfelelően – rendezi a közös tulajdon megszüntetése során kialakítandó utak tulajdoni helyzetét. Az R.-nek a megosztás kiindulási helyének és irányának meghatározására, valamint a birtokba adásra vonatkozó szabályainak és az Fkbtv.-ben említett, a tárgyra vonatkozó szabályainak összhangba hozatalát. Az R. tartalmazzon utalást arra, hogy az 5. § (6) bekezdésében említett határidők számításánál az Áe. 39. §-ában, illetve a majd hatályba lépő Ket. 65. §-ában foglaltak szerint kell eljárni, továbbá hogy az R. 5. § (6) bekezdésének szövegéből a „vagy a körjegyzőségen” szövegrész törlésre kerüljön. A földmérési munkákra – mint már említett szakmai tevékenység elvégzésére vonatkozó – szabályok olyan módosítását, hogy a tevékenység végzéséből ne zárja ki a gazdaság más földmérésre jogosult alanyait.

A miniszter a válaszában kifejtette: egyetért a törvény azon módosításával, amely rendezi az új önálló ingatlanok megközelítéséhez szükséges úthálózatok kialakításának kérdését, és amely pontosítja a jogok jogosultjainak hozzájárulását szabályozó rendelkezést, továbbá az R. 4. § (1) bekezdés olyan módosításával, hogy az „önkormányzat polgármesteri hivatalánál, illetve a körjegyzőségnél” szövegrész helyébe „az önkormányzat hirdető táblájára” szövegrész kerüljön. A miniszter közölte, hogy 2005. évben kiadni tervezett miniszteri utasítást felülvizsgálják, hogy ne tartalmazzon az állampolgárokra vonatkozó normatív rendelkezéseket, és az majd a sorsolás elleni kifogás benyújtásával kapcsolatos szabályokat illetően kellő eligazítást ad a földhivataloknak.

A miniszter azt is kifejtette, hogy az R.-nek a megosztás kiindulási helyének és irányának meghatározására, valamint a birtokba adásra vonatkozó szabályainak és az Fkbtv.-ben említett tárgyra vonatkozó szabályainak összhangba hozatalára irányuló ajánlással nem értett egyet. A miniszter indokaira tekintettel ezt az ajánlást az országgyűlési biztos visszavonta.

A miniszter nem fogadta el az R.-nek mint földmérési munkákra vonatkozó szabályainak olyan módosítására irányuló ajánlást, hogy e tevékenységből ne zárják ki a más földmérésre jogosult alanyokat. Az országgyűlési biztos az említett ajánlásra adott választ nem fogadta el. Ajánlását változatlan formában fenntartotta, melyről a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert írásban tájékoztatta. Az ajánlások döntő részben elérték céljukat, az ajánlások közül egy visszavonásra került, további egy ajánlás fenntartásával pedig a párbeszéd elkezdődött, amely a beszámoló készítésekor is tart.

OBH 4923/2005.

Nem okoz visszásságot az egészségügyi szolgáltató, ha a sürgősségi betegellátó rendszer keretében a külön jogszabályban meghatározott szakmai minimumfeltételeknek megfelelő szolgálatot alakít ki.

Az országgyűlési biztos a Jász-Nagykun-Szolnok megyei munkalátogatása során – a testi és lelki egészséghez, és az élethez való alkotmányos jog érvényesülése kapcsán – megvizsgálta a megyei mentés és a sürgősségi betegellátás működését, az esetlegesen fellelhető problémákat és az egészségügyi szolgáltatók közötti együttműködés intenzitását is. A biztos munkatársai helyszíni vizsgálatot folytattak az Országos Mentőszolgálat Szolnoki Központjában, valamint a megyei Hetényi Géza Kórház-Rendelőintézetben.

Az OMSZ átszervezése miatt a megyei mentő szervezet ma az Észak-Alföldi Régió szervezeti részekét működik, és a régió három megyéjét Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Hajdú-Bihar megye és Jász-Nagykun-Szolnok megye területét látja el. Jelenleg még a régi megyei struktúra szerint működnek, csak a felső vezetői szinten történt meg az átalakulás. A régióban három vezető megyei mentőtiszt van, ők intézik megyei szinten az irányítást. Az eddigi tapasztalatok szerint az átszervezés a betegellátást nem befolyásolja. A megyében 13 mentőállomás van, ami megyei szinten jó „lefedettséget” mutat. A jászapáti önkormányzat által saját költségen létrehozott új épületben a mentőállomás egyben orvosi ügyelet is. Újabb mentőállomások létesítésére úgy van lehetőség, ha az OMSZ, vagy az önkormányzat létesít, vagy összefogva együtt létesítenek.

A régiósítás során a mentőállomásokat A-B-C típusok szerint sorolták be, a C számít a legkorszerűbbnek. A megyében egy rohamkocsi áll rendelkezésre, és a 13 állomásból négy rendelkezik csak esetkocsival, ami az országos átlag fele. A megyében három főállású oxyológus teljesít szolgálatot, e mellett még három részállású orvos is dolgozik, valamint közel húsz mentőtiszt. A kocsiparkhoz képest kevés a személyi állomány létszáma, ezért 45-ről 41-re kellett csökkenteni a futó kocsik számát. A megyében az OMSZ-tól elkülönülten, az országos lefedettséget biztosító rendszerben önállóan működik a Magyar Koraszülött Mentő Közalapítvány. A két szervezet között jó a kapcsolat. Az OMSZ feladatainak megoszlásában a mentés a feladatok 25%-át, a betegszállítás pedig a feladatok 75%-át tették ki, ez megfelel az országos átlagnak. Ugyanakkor a mentőszolgálatnál is érződnek a rezidensképzés anomáliái, és ebben a pályáív kilátástalansága, illetve a szakvizsgák elismerésének megváltoztatása miatt (oxyológus nem lehet második szakma!) belátható időn belül nem is várható változás.

Mindkét egészségügyi intézményben felvetették a betegszállítással kapcsolatos anomáliákat. 2004-ben átszervezésre került az OMSZ betegszállítással kapcsolatos feladatainak az ellátása, vagyis ez a tendencia jól láthatóan arra irányul, hogy az OMSZ elsődlegesen a sürgősségi feladatokat lássa el. Gyakran okoz gondot a betegszállításra lekötött mentőkapacitás – főként egy akut mentési hívás teljesítésekor – és a mentőorvos/mentőtiszt számarány eltolódása miatt is.

A megyei kórház vezetői által elsőként feltárt problémák is éppen a betegszállítással kapcsolatban merültek fel. Tekintettel arra, hogy az általuk megren-

delt betegszállításra gyakran napokat is várni kell, a már „elbocsátott” beteg helyére másik beteg elhelyezése okoz gondot. Mindezekből következően mind a mentő, mind a kórház vezetői felvetették egy a fekvőbeteg-ellátó intézmények számára létrehozandó ún. saját beteg(haza)szállító szolgálat indokoltságát, amelyhez azonban szükséges vagy az OEP általi befogadás (ti. finanszírozás), vagy a fenntartó költségvetésének erre irányuló bővítése.

A Sürgősségi Betegellátó Osztály átlagosan 126 beteget lát el naponta, ebből 45–60 fő drog, alkohol vagy egyéb pszichiátriai jellegű akut igénylő. A kórház megyén belüli topográfiai elhelyezkedése folytán (vasúti és főközlekedési csomópont, közeli katonai bázis) felkészült sürgősségi katasztrófa ellátási stratégiával, és ennek megfelelő infrastruktúrával rendelkezik. Ugyanakkor a működését – csakúgy mint az ország valamennyi kórházának – a finanszírozási volumenkorlát miatti 2003. évi kerettel finanszírozza az OEP. Ebből következően fejlesztésekre csak pályázati forrásokból, valamint a város áldozatkész vállalkozóinak köszönhetően tervezhetnek.

Összességében a megfelelő működéshez szükséges műszerezettség és diagnosztikai háttér mindkét intézményben megoldott, bár az évkorlátozás (szavatosság lejárt) miatt a kórház – ideértve természetesen a sürgősségi osztályt is – műszerparkjának cseréje akuttá vált. Ugyanakkor úgy a mentőszervezetnél, mint a Megyei Kórházban az volt a tapasztalt, hogy a működési problémák részben az állandósult létszámhiányból adódnak. Mindkét egészségügyi szolgáltatónál, minden területen küzdenek a munkaerőhiánnyal, ennek következtében az egészségügyi szakemberek rendkívül túlterheltek.

Az egészségügyről szóló törvény deklarálja a mentés és a sürgősségi ellátás igénybevételéhez való jogot, ami a Magyar Köztársaság területén állampolgárságra vagy egészségbiztosítási jogviszony fennállására való tekintet nélkül mindenkit megillet. Sürgős szükség, illetve veszélyeztető állapot fennállása esetén, a beteget az egészségi állapota által indokolt sürgősségi ellátásban kell részesíteni. Az egészségügyi törvény meghatározza az állam felelősségét a lakosság egészségi állapotáért. Az állam kötelezettségét képezi különösen az egészségügyi ellátórendszer, az egészségügyi ellátási kötelezettség és felelősség meghatározása, az egészségpolitika céljait szolgáló finanszírozási, fejlesztési és információs rendszer kialakítása és fejlesztése, ideértve az egészségügyi szolgáltatások minőségének biztosítását és ellenőrzését is. A mentés biztonságos, egységes és összehangolt működéséhez szükséges feltételrendszer biztosítása és megszervezése ugyancsak állami feladat.

A helyszíni vizsgálat tapasztalatai alapján az országgyűlési biztos megállapította, hogy a vizsgált egészségügyi intézményekben mind a mentés, mind az ezzel szorosan összefüggő sürgősségi betegellátás kiegyensúlyozottan működik. Szakszerű és összehangolt a tevékenységük, a megyei kórházban létrehozott sürgősségi betegellátó osztály működése pedig lehetővé tette az ellátás színvonalának és hatékonyságának zökkenőmentessé válását.

A vizsgált alkotmányos jogok szempontjából visszásságot nem tárt fel.

OBH 4926/2005.

A tisztességes eljárás, és az emberi méltósághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság és az Egészségbiztosítási Pénztár is, ha az ügyfélszolgálatukon nem biztosítják a váróhelyiségtől elkülönített ügyfélfogadás lehetőségét.

Az országgyűlési biztos 2005 szeptemberében a Jász-Nagykun-Szolnok megyei munkalátogatása során munkatársaival az alkotmányos jogok érvényesülését vizsgálta a Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság és a Megyei Egészségbiztosítási Pénztár ügyfélszolgálati munkájának ellenőrzésére keretében.

A biztos a helyszíni vizsgálat alapján megállapította, hogy jól szervezett, magas színvonalon működő ügyfélszolgálati munka folyik mind a Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóságon (MNYI), mind a Megyei Egészségbiztosítási Pénztárnál (MEP). A kihelyezett ügyfélszolgálatok az ügyfelek tájékoztatását és kényelmét szolgálják.

A vizsgálat feltárta, hogy az alkotmányos jogok érvényesülését korlátozza, hogy nem biztosított a váróhelyiségtől elkülönített ügyfélfogadás lehetősége. Továbbá javításra szorulnak a kihelyezett ügyfélszolgálatok (különösen a karcagi) körülményei, technikai felszereltsége is. Az alkotmányos visszásság megszüntetése azonban a MNYI és a MEP szándékát, anyagi lehetőségét és hatáskörét meghaladó intézkedést igényel.

A feltárt alkotmányos visszásság megszüntetése érdekében az országgyűlési biztos kezdeményezte az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság (ONYF) főigazgatójánál, valamint az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP) főigazgatójánál, hogy vizsgálja meg a jelenlegi egy légterű, ablakos rendszerű ügyfélszolgálatot kiváltó korszerű körülmények megteremtéséhez, valamint a kihelyezett ügyfélszolgálati munka technikai feltételeinek javításához szükséges – a MNYI és a MEP erejét meghaladó – segítségnyújtás lehetőségét.

Mindkét főigazgató elfogadta a kezdeményezést, az anyagi lehetőségek függvényében végrehajtásra kerülnek a szükséges változtatások.

A vizsgálat eredménnyel zárult.

(Kapcsolódó ügy: OBH 4927/2005.)

OBH 4969/2005.

Alkotmányos visszásság veszélyét idézi elő a jegyző, ha környezetvédelmi ügyben nem él a hatáskörével.

Szolnoki panaszos azt kifogásolta, hogy a Holt-Tisza partján több kilométer hosszan üdülőterület épült anélkül, hogy szennyvízcsatorna-hálózat létesült volna, és több ingatlantulajdonos az érintett területen a szennyvizet a „zárt-szigetelt szennyvíztárolókból” a talajba juttatja, szennyezve ezzel a környezetet.

Az országgyűlési biztos vizsgálatot indított, és a szolnoki polgármestertől kért tájékoztatást.

A vizsgálat megállapította, hogy az önkormányzat teljesítette a vízgazdálkodásról, továbbá a hulladékgazdálkodásról szóló törvényekben foglalt kötelezettségeit. Szolnok város lakóterületeinek 98%-a csatornázott, azokon a területe-

ken, ahol nincs csatornázás, a hulladékgazdálkodásról szóló törvény szerint előírt folyékony hulladék kezelési közszolgáltatással gondoskodik az önkormányzat a szennyvizek megfelelő kezeléséről. Az önkormányzat tudatában van annak, hogy az érintett területen – vízbázis-védelmi okokból – a csatornázás preferálandó cél, ez szerepel az önkormányzat tervei között is, de a megvalósításának anyagi gátjai vannak.

A panaszos további kifogásával kapcsolatban az országgyűlési biztos jelezte, hogy a panaszolt ingatlantulajdonosok nem tekinthetők sem hatóságnak, sem közszolgáltatóknak, ezért tevékenységük nem tartozik az általa vizsgálható szervek közé. A kérdéssel kapcsolatban csupán a polgármester válasza alapján merült fel, hogy a szennyvíz talajba történő bevezetésének ügyét az önkormányzat esetleg nem a jogszabályoknak megfelelően kezelte.

A biztos a megkeresésére ugyanis azt a tájékoztatást kapta, hogy „Környezetterhelés esetén az önkormányzatnak szankcionálásra nincs jogosultsága, az a Környezetvédelmi Felügyelőség hatáskörébe tartozik.”

A biztos ezzel kapcsolatban hangsúlyozta, hogy amennyiben az önkormányzat jegyzőjének a tudomására jut, hogy valamely ingatlan tulajdonosa, használója (stb.) a folyékony hulladékát a talajba vezeti, többirányú eljárási lehetőséggel – és így szankcionálási móddal – is rendelkezik. A biztos jelentésében ismertette, hogy a jegyzőnek – egyebek mellett – milyen hatásköri lehetőségei vannak a kifogásolt magatartást tanúsítókkal szemben.

A vizsgálat feltárta, hogy a Vízpart körutat nyugatról a Holt-Tisza határolja, mely terület ennél fogva vízbázis-védelmi okokból kiemelkedő jelentőségű, ezért amíg ezen a területen nem történik meg a csatornázás, különösen fontos közérdek – így a környezeti elemek védelme, valamint azokon keresztül a jövő generációk életfeltételének biztosítása – fűződik a vízbázishoz közeli ingatlanok védelméhez.

A biztos hangsúlyozta, hogy az önkormányzatnak szükség esetén fel kell ismernie a hatáskörét a szennyezőkkel szemben, hiszen a települési folyékony hulladék nem megfelelő szintű kezelése környezeti problémát indukálhat, így például kedvezőtlen hatással lehet a felszín alatti vizek, vízbázisok és a talaj minőségére is.

Az országgyűlési biztos felkérte a szolnoki jegyzőt, hogy ismertesse munkatársaival jelentése megállapításait, aki felhívásnak eleget is tett.

OBH 5016/2005.

A tisztességes eljáráshoz, valamint a szociális biztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság, ha a 100%-os rokkant ügyfél rokkantsági nyugdíjigénye elbírálásakor a jogi rokkantság hiányát vélelmezi, ezért nem vizsgálja az orvosi feltételeket, illetve egy korábbi, más célból készült orvosi szakvéleményt vesz figyelembe.

Az 1979. február 9-én született – születésétől 100%-os hallássérült – panaszos azért kért segítséget, mert 16 050 Ft fogyatékosági támogatása mellett munkanélküli lett, ezért kérte a rokkantsági nyugdíja megállapítását. A Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság azonban a rokkantsági nyugdíjigényét azzal az indokkal utasította el, hogy nem rendelkezik a jogszabályban előírt rokkantsági nyugdíjra jogosultsághoz szükséges szolgálati idővel.

Az országgyűlési biztos a szociális biztonsághoz való jog sérelmének gyanúja miatt soron kívüli vizsgálatot tartott. Megkereste a Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóságot, az Államkincstár Megyei Területi Igazgatóságát, valamint a Megyei Munkaügyi Központot, és megállapította, hogy a Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság a panaszos rokkantsági nyugdíjigényét elutasította, mert ismereteik szerint 2 év 251 nap szolgálati idővel rendelkezett a jogszabályban életkorához előírt 6 év helyett.

A határozat nem tartalmazott adatokat az orvosi bizottság vizsgálatáról és véleményéről. Az Igazgatóságtól kapott információ szerint nem tartották szükségesnek az orvosi bizottság vizsgálatát, mert a rendelkezésre álló 1997. február 26-án kelt orvosi bizottsági vélemény szerint a panaszos munkaképesség-csökkenése 67%, mely 18 éves kora előtt keletkezett. A fentiekre, valamint arra is tekintettel, hogy ismereteik szerint az igénylő munkaviszonya még fennállt, nem vizsgálták az egyéb ellátásra való esetleges jogosultságát sem.

Az Államkincstár Megyei Területi Igazgatósága a panaszosnak fogyatékosági támogatást állapított meg a 2002. március 14-én kelt Országos Orvosszakértői Intézet szakvéleménye alapján, mely szerint munkaképesség-csökkenése 100%-os, II. csoportos rokkant, rokkantsága 18 éves kora előtt keletkezett.

Az országgyűlési biztos a rendelkezésére bocsátott fenti orvosi véleményt rövid úton továbbította a Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság igazgatójának.

A Megyei Munkaügyi Központtól kapott információ szerint a panaszosnak a fennállott jogviszonya megszűnését és a táppénzre jogosultsága lejártát követően 122 naptári napra munkanélküli járadék került megállapításra, így több mint 3 évre nőtt a megszerzett szolgálati ideje.

Az országgyűlési biztos a vizsgálat eredményeként megállapította, hogy súlyosan sérült a panaszos tisztességes eljáráshoz való alkotmányos alapjoga, mivel a Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság (MNYI) a panaszos benyújtott rokkantsági nyugdíjigénye elbírálásakor a jogi rokkantság hiánya miatt nem vizsgálta az orvosi feltételeket, illetve egy több mint 8 éves, más célból készült orvosi szakvéleményt vett figyelembe, mely szerint a munkaképesség-csökkenés mértéke 67%, III. csoportos, végleges.

A fentiek miatt az Igazgatóság nem ismerte a 2002. március 14-én kelt orvosi bizottsági szakvéleményt, és ezért nem tájékoztatta a panaszost a rokkantsági járadékra jogosultság, valamint – arra hivatkozással, hogy az igény benyújtásakor a panaszos munkaviszonya fennállt – a méltányossági nyugdíj lehetőségéről sem.

Tekintettel azonban arra, hogy a panaszos nem volt ellátatlan, valamint hogy a vizsgálat során az MNYI aktívan közreműködött a tényállás tisztázása érdekében, a 2002. március 14-én kelt orvosi bizottsági vélemény megismerését követően pedig a rokkantsági járadék igénylő lap megküldésével soron kívül tájékoztatta a panaszost a jogosultságáról, az országgyűlési biztos ajánlást nem tett. Azonban az ügy összes körülményeire, a panaszos fiatal korára, egészségi állapotára és az ebből adódó sajátos életkörülményeire tekintettel felkérte az Igazgatóság vezetőjét, hogy hívja fel munkatársai figyelmét a törvényben előírt segítségnyújtási kötelezettség gondosabb és körültekintőbb betartására.

A vizsgálat eredményes volt.

OBH 5086/2005.

Az értelmi fogyatékos személyek elleni büntetőeljárásban a jogállamiságot sértő alkotmányos visszásságot okoz, hogy nem érvényesülnek a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény alapelvei és rendelkezései.

Az Értelmi Fogyatékosok és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége kérte az értelmi fogyatékos személyek ellen folytatott büntetőeljárások, illetve ezzel összefüggő fogvatartásuk vizsgálatát. A panaszra egy közepesen súlyos értelmi fogyatékos előzetes letartóztatása szolgáltatott okot, akit fogvatartása során bántalmaztak és védő jelenléte nélkül olyan jegyzőkönyveket írtak alá vele, amelyek tartalmát nem értette, fogvatartása pedig indokolatlanul elhúzódott.

A Szövetség véleménye szerint az értelmi fogyatékos személyekkel szembeni büntetőeljárásokban a hatóságok által tanúsított magatartás nem felel meg a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény alapelveinek és rendelkezéseinek.

A panaszban foglaltak alapján az élethez és az emberi méltósághoz való jog sérelmének gyanúja miatt az országgyűlési biztos általános helyettese vizsgálat tartására kérte fel a legfőbb ügyészt.

A Legfőbb Ügyészség vizsgálata a panaszban foglaltakat megerősítette. A szemérem elleni erőszak büntetével gyanúsított értelmi fogyatékos őrizetbe vételekor részletes beismerő vallomást tett. Kihallgatásán védő nem vett részt. Ügyében a nyomozás két hét alatt befejeződött, ennek ellenére további négy hónapig letartóztatásban maradt, az elmeorvos-szakértői szakvélemény elkészítésének késedelme miatt.

A gyanúsítottat több esetben kellett bántalmazásra utaló sérülések miatt orvosi kezelésben részesíteni. Az ügyészi meghallgatást követően a bántalmazások gyanúja miatt ismeretlen tettesek ellen nyomozás indult, amely a vizsgálat

időpontjáig nem vezetett eredményre, mivel a fogva tartott – éppen szellemi képességei miatt – nem volt képes (vagy a retorzióktól való félelmében nem merete) azonosítani bántalmazóit.

A Legfőbb Ügyészség szerint „megfontolandó lehet a büntető és a büntetés-végrehajtási szabályok olyan irányú kiegészítése, amely az állam büntetőjogi igényének maradéktalan érvényesítése mellett a fogyatékos személyek jogainak gyakorlását is előmozdítja.”

A fogvatartás során elszenvedett bántalmazás és a bánásmód sértette a fogva tartott emberi méltósághoz való jogát, továbbá az Alkotmány 54. § (2) bekezdésében deklarált, a kínzás, és a kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmód tilalmát.

A vizsgált ügyben megállapítható volt, hogy a fogyatékos személyek jogai – különösen az értelmi fogyatékosok tekintetében – a büntetőeljárás során csak szűk körben érvényesülnek, sőt fogvatartásuk esetén, ezek a személyek másokhoz képest kifejezetten hátrányos helyzetbe kerülnek. Ennek egyik oka, hogy elmaradt a büntetőeljárás törvény és a fogyatékos személyek jogairól szóló törvény összhangjának megteremtése, ugyanakkor az alacsonyabb szintű jogszabályok is csak a fogyatékosok meghatározott csoportjával foglalkoznak.

Az általános helyettes javasolta az igazságügyi miniszternek, hogy az Országos Fogyatékosügyi Tanács, valamint az érintett társadalmi szervezetek bevonásával kezdeményezze a büntetőeljárásra, valamint a fogvatartásra vonatkozó jogszabályok olyan kiegészítését, amely eleget tesz a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény követelményeinek. Jelentését megküldte az esélyegyenlőségi miniszternek is.

A válaszadás határideje még nem telt le.

OBH 5118/2005.

A tulajdonhoz fűződő joggal összefüggő visszásságot okoz a bentlakásos idősök otthona, ha elhunyt lakója hozzátartozóinak az elhunyt pénzének hollétééről nem tud érdemi tájékoztatást adni. A szociális biztonsághoz és a legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez fűződő jogokkal összefüggő visszásságot okoz az intézmény, ha az ellátottakkal közvetlenül foglalkozó alkalmazottak végzettsége és a gazdasági személyzet létszáma nem felel meg a jogszabály előírásainak.

A Kállói Idősök Otthona működésével kapcsolatban az otthon egy volt munkatársa kért segítséget. Előadta, hogy az intézményben a szakképzett ápolók száma nem éri el a jogszabályi minimumot. Kifogásolta, hogy egy gondozottnak eltulajdonították 2 millió Ft-ját, az esetről jegyzőkönyv készült, de további érdemi intézkedés nem történt. Az országgyűlési biztos tájékoztatást kért a Nógrád Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjétől.

A közigazgatási hivatal a 2005. február 15-én tartott szakmai ellenőrzés alkalmával megállapította, hogy az otthonban a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló

SzCsM rendeletben előírt 7 fő ápoló helyett 6 dolgozott, nem alkalmaztak diétás nővért, mozgásterapeutát, mentálhigiénés, valamint gazdasági munkatársakat.

A dolgozók munkaszerződéseivel kapcsolatban az ellenőrzés számos munkajogi problémát tárt fel. Megállapították, hogy a munkaszerződések, illetve azok módosításai a munkavállalók számára megtevesztőek. Tekintettel arra, hogy az országgyűlési biztos hatásköre munkajogi kérdésekre nem terjed ki, a biztos a panasz ezen részét áttette a Nógrád Megyei Munkabiztonsági és Munkaügyi Felügyelőségnek.

A közigazgatási hivatal az országgyűlési biztos megkeresésére 2005. október 25-én rendkívüli ellenőrzést tartott az otthonban. A vagyon elleni bűncselekmény gyanúja kapcsán a hivatalvezető arról tájékoztatta a biztost, hogy egy – időközben elhunyt – lakó lánya kért segítséget édesapja fel nem lelhető érték tárgyairól. A vizsgálat megállapította, hogy az elhunyt iratai eltűntek, a pénz sorsát nem lehet nyomon követni. A hatóság ismeretlen tettes vagy tettesek ellen büntetőeljárást kezdeményezett a Pásztói Rendőrkapitányságon.

A vizsgálat – a dolgozók szakképzettségével, illetve a szaklétszámmal kapcsolatban – megállapította, hogy az intézményben 10 fő dolgozik, a szakképzettek aránya alatta marad a jogszabályban előírt 80%-nak. Továbbra is hiányosság, hogy szociális, mentálhigiénés munkatárs, diétás nővér, mozgásterapeuta az intézményben nem áll alkalmazásban, és a gazdasági személyzet létszáma is hiányos.

A feltárt alkotmányos joggal összefüggő visszásságok orvoslása érdekében az országgyűlési biztos a Kállói Idősek Otthona Szociális Kht. vezetőjét arra kérte, hogy a személyi hiányosságok megszüntetése érdekében haladéktalanul intézkedjen. A közigazgatási hivatal vezetőjét felkérte, hogy a 2005 decemberére tervezett céllenőrzése keretében, a megyei módszertani intézet bevonásával vizsgálja felül az intézményi alap és kiegészítő dokumentációt, és tegye meg a korrekcióra vonatkozó javaslatait is.

A válaszadásra nyitva álló határidő még nem telt le.

OBH 5533/2005.

A tulajdonhoz, a jogorvoslathoz, a jogbiztonsághoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő joggal összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha a birtokvédelmi eljárás keretében elmulasztja a határozat meghozatalát.

Több, környéken élő panaszos kifogásolta, hogy a Zalaapátiban működő Csali büfé éjjel-nappali nyitva tartása és zajos működése zavarja a nyugalmukat. Azt sérelmezték, hogy a körjegyző a lakossági bejelentéseket, panaszokat nem vizsgálta ki, az ügyben nem intézkedett, határozatot nem hozott.

Az országgyűlési biztos a jogorvoslathoz, a jogbiztonsághoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő joggal összefüggő visszásság gyanúja miatt vizsgálatot indított, és tájékoztatást kért Zalaapáti Község Önkormányzatának körjegyzőjétől.

A büfé éjszakai zajos működésével kapcsolatban a panaszosok 2005 márciusában fordultak a körjegyzőhöz, aki ennek alapján felszólította az üzemeltetőt, hogy intézkedjen, hogy az üzlet működése ne zavarja a környéken élők nyugalmát. Figyelmeztette, amennyiben ennek nem tesz eleget, úgy bizonyítási

eljárást követően az üzlet nyitva tartását korlátozza, illetve a zenei szolgáltatást megtiltja.

A felek között ezt követően birtokvédelmi eljárás keretében egyezség született, de a panaszosok két hónap múltán ismét a körjegyzőhöz fordultak, jelezve, hogy a büfé üzemeltetője az egyezségben foglaltaknak nem tesz eleget, így kérték a szükséges intézkedés megtételét. A körjegyző az üzemeltetőt ismét csak figyelmeztette, hogy amennyiben nem az egyezség szerint jár el, úgy ismételt bejelentés esetén megteszi a megfelelő birtokvédelmi intézkedést. A panaszosok ezt követően is jelezték, hogy a büfé éjszakai működése miatt nem tudnak pihenni, és kérték a körjegyző intézkedését, ami azonban nem történt meg.

A körjegyzőnek az egyezség végrehajtásáról a jogosultak kérelme alapján gondoskodnia kellett volna, illetve ha az egyezséghez képest új tény tartalmaz vagy más, az egyezség megkötésében részt nem vevő panaszos fordul a körjegyzőhöz, akkor birtokvédelmi eljárás keretében határozatot kellett volna hoznia.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a körjegyző a panaszosok ügyében többszöri kérelmük ellenére sem tett érdemi intézkedést, határozatot nem hozott. Ennek elmulasztásával a panaszosok alkotmányban deklarált tulajdonhoz, jogorvoslathoz, jogbiztonsághoz és tisztességes eljáráshoz fűződő jogával összefüggő visszásságot okozott.

Az országgyűlési biztos a visszásság orvoslása érdekében felkérte a körjegyzőt, hogy az ügyben hozzon határozatot, amit az elfogadott, és annak megfelelően intézkedést hozott.

1.28.2.

Rövidített jelentések

OBH 3226/2004.

Rövidített jelentés a gellérthegyi turistabusz-forgalomról és rendszeresen megtartott motoros találkozóról

A Gellérthegyvédő Egyesület nevében eljáró panaszos sérelmezte, hogy a Gellérthegyen naponta több száz turistabusz megy fel a Citadellához, az általuk okozott zaj, rezgés és levegőszennyezés miatt használhatatlanok az útvonalon lakók kertjei, erkélyei, lassan a lakásai is, továbbá az éjszakai városnézés miatt az éjszakai pihenés nem biztosított. Álláspontja szerint a Fővárosi Önkormányzat az országgyűlési biztos korábbi – OBH 4091/2001. számú – jelentésének megállapításait figyelmen kívül hagyja. A beadványt tevő ugyancsak kifogásolta, hogy a Budapesti Rendőrkapitányság támogatásával minden hónap első szombat délutánján több száz motoros rendez találkozót a Citadellánál, akik konvojban történő haladásukkal elviselhetetlen zajt, levegőszennyezést és forgalmi akadályt okoznak. Az Egyesület problémáival több érintett szervet is megkeresett.

Az országgyűlési biztos az egészséges környezethez és a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez, a pihenéshez, valamint a tulajdonhoz való alkotmányos jogokkal kapcsolatban felmerült a visszásság gyanúja miatt

indított vizsgálata során megkereste a Főpolgármesteri Hivatal Közlekedési Ügyosztályát, a budapesti rendőrfőkapitányt, valamint a főváros I. és XI. kerületeinek jegyzőit.

Az I. kerületi önkormányzat a járműforgalom okozta sérelmek orvoslása érdekében megkereste a Fővárosi Közlekedési Felügyeletet, a BRFK I. ker. Rendőrkapitányságot és az Ügyosztályt. Az önkormányzat álláspontja szerint a motoros rendezvényeket nem a Gellérthegyen kell megtartani. Az Önkormányzat szerint a lakók panaszai megalapozottak.

Az Ügyosztály az autóbusz-forgalommal kapcsolatban közölte, hogy az előző ombudsmani vizsgálat óta forgalmi korrekcióra került sor. A Fővárosi Közgyűlés Kereskedelmi és Turisztikai Bizottsága 2004. március 10-i ülésén megvitatta a korlátozás tapasztalatait, és döntött az érvényben lévő szabályozás fenntartásáról. Az Ügyosztály szerint a panaszokat a Főváros támogatásával tervbe vett sikló megépítése orvosolhatja a jövőben.

A Főkapitány arról tájékoztatta a biztost, hogy a motoros találkozó miatt közérdekű beadvány, bejelentés nem érkezett sem az I., sem a XI. kerületi önkormányzatokhoz, sem pedig az Ügyosztályhoz.

A motoros összejövetelekkel összefüggésben a főkapitány közölte, hogy valóban minden hónap első szombatján 200–300 fő motorkerékpáros gyülekezik, akik a gyülekezést követően továbbmotoroznak. A főkapitány többször rendelt el fokozott ellenőrzést. Beszámolt arról is, hogy a motorosok zárt láncban történő felvonulását – törvényi felhatalmazás hiányában – rendőrhatalósági eszközök alkalmazásával nem sikerült megakadályozni, a felvonulás rendőri biztosításával azonban meg tudták előzni a balesetveszélyes helyzetek kialakulását. Véleménye szerint a motoros találkozók nagymértékben zavarják a város nyugalmát, csoportos vonulásuk balesetveszélyes helyzeteket teremt, megbontja a közlekedés rendjét. Közölte, hogy a motoros rendezvényekre jellemző, hogy azok ad hoc jelleggel, ötletszerűen szerveződnek, szervezője nincs. A motoros találkozó véleménye szerint jellegénél fogva nem tartozik a gyülekezésről szóló törvény hatálya alá, a motoros találkozó nem véleménynyilvánító összejövetel rendezvények bejelentési kötelezettség alá nem esnek. A találkozóval kapcsolatban a rendőrség hatásköre a Rendőrségről szóló törvényben meghatározott rendőri intézkedések foganatosítása.

A turistabuszokkal kapcsolatos kifogásokkal összefüggésben a vizsgálat feltárta, hogy a kifogással érintett útvonallal kapcsolatos intézkedések az Ügyosztály hatáskörébe tartoznak, ő gyakorolhatja az érintett utakkal kapcsolatos kezelői jogokat, és illetékes ezekkel összefüggésben intézkedések megtételére. 2003 júniusában az Ügyosztály forgalomkorlátozó intézkedést hozott a panaszszal érintett területre a Fővárosi Közgyűlés Kereskedelmi és Turisztikai Bizottságának 64/2003. (VI. 06.) Ker. Biz. számú határozata alapján. Eszerint a Gellérthegyre irányuló autóbusz-forgalommal kapcsolatos behajtási tilalom nyáron 24 óra és 6 óra között, télen pedig 22 és 6 óra között van érvényben.

A biztos megállapította, hogy az Ügyosztály forgalomszervezési intézkedéssel – közúti jelzés elhelyezésével – törekszik kezelni a forgalom okozta problé-

mákat. A tiltó táblákat figyelmen kívül hagyó autóbusszvezetők felelősségre vonása szabálysértési eljárás keretében történhet. A szabályos közlekedésnek az érvényre juttatása a rendőrség feladata, ezért a rendőrfőkapitány felkérte a helyi szervek vezetőit, hogy beosztottaikkal a kérdéses területet, visszatérő jelleggel ellenőriztessék, és a szabálysértő autóbusszvezetőkkel szemben a megfelelő intézkedéseket fogantossák.

Az ombudsman jelezte, az idegenforgalom, illetve annak érdekei a köz javát is szolgáló olyan tevékenység, melynek fenntartása közérdek, emiatt az állampolgárokat fokozottabb tűrésű kötelezettség terhelheti egy adott területen. Ennek megfelelően az autóbusszos turistaforgalom kizárása az érintett területről nem megvalósítható, Budapest egyik legvonzóbb turisztikai célpontja nem zárható el a nagyközönség elől. A probléma a több érdek között álláspontja szerint forgalomtechnikai változtatásokkal és azok megfelelő és szigorú ellenőrzésével kezelhető, ugyanakkor az egészséges környezethez, a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez, valamint a tulajdonhoz való alkotmányos jogok védelméhez képest, a turizmus érdekében tett korlátozások során törekedni kell a káros környezeti hatások lehetőség szerinti minimalizálására.

A vizsgálat során az országgyűlési biztos megállapította, hogy a Gellérthegyen lakóknak az Alkotmányban biztosított egészséges környezethez fűződő alapvető emberi joguk csorbul, de nem jobban, mint a többi ugyancsak nagyvárosokban élők. A Gellérthegyen élőkhez hasonlóan sok más hazai település, településrész lakói küszködnek a megnövekedett forgalom okozta környezeti terhelések következményeivel.

Megállapította azt is, hogy az Ügyosztály részéről történtek intézkedések – ld. forgalom korlátozása – az állampolgárok érdekeinek biztosítása, az egészséges környezet védelme érdekében. A Citadellára érkező turistabuszok forgalma által okozott probléma megoldásában a hatáskörrel rendelkező Ügyosztály nemcsak eljár, hanem komoly erőfeszítéseket is tesz, illetve tett. Jelezte, hogy a forgalmi rend alakításával kapcsolatos intézkedését megfelelőnek tartja, intézkedésével kapcsolatban alkotmányos joggal összefüggő visszásságra utaló körülmény nem merült fel.

Kitért arra is, hogy a problémát a mai úthálózaton megoldani tehát nem lehet, megállapította, hogy a jelenleg nincs a turistabuszok számára reális lehetőség olyan alternatív útvonalak igénybevitelére, illetve kijelölésére, amik felvezethetnek a Citadellához, mivel ekkor a forgalom a kijelölt útvonalakon hasonló problémákat okozhatna, továbbá ugyancsak nincs olyan hely, amely parkolónak kijelölhető lenne.

A szabályos közlekedés érvényre juttatásával összefüggésben eljáró rendőrség intézkedéseivel kapcsolatban megállapította, hogy azok nem okoztak alkotmányos joggal összefüggő visszásságot.

Végül jelezte, hogy a bevezetett forgalomkorlátozás esetleges szigorítását indokoltta teheti, hogy jelenleg nincs biztosítva az ott élők éjszakai pihenése, továbbá annak megítélése, hogy a jelenlegi tábla biztosítja-e az ott élők tulajdonhoz, illetve egészséges környezethez való jogát, a közút kezelője által elvégzett

forgalomszámlálással ítélt meg, a kifogásolt zaj, illetve levegőszennyezéssel kapcsolatos kifogás pedig a környezeti hatóság által elvégzett vizsgálat lefolytatása után értékelhető.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy indokolt esetben korlátozható mind a szabad mozgáshoz való jog, mind a tulajdonhoz való jog, illetve ugyancsak korlátozható az egészséges környezethez való jog is. Több alkotmányos alapjog, illetve alkotmányos alapérték konfliktusa esetén az egyik a másik rovására csak a szükségesség és arányosság „tesztjét” alkalmazva alkalmazható.

A motoros összejövetelek kapcsán az ombudsmani vizsgálat anyagai közt nem került elő olyan adat, tény vagy információ, ami azt támasztotta volna alá, hogy ebben a mindkét oldalon beépített lakóövezetben kell, indokolt motoros összejöveteleket tartani, illetve, hogy az itt lakók fokozott tűrés kötelezettségét valamely közérdek tenné indokoltá. Ehelyett a közút nem rendeltetésszerű használatával megvalósuló felvonulás alkotmányos jogok gyakorlását sérti, indokolatlanul korlátozza az ott lakók egészséges környezethez, illetve tulajdonhoz való jogát, ezen túlmenően az idegenforgalom kárára van.

A biztos jelezte, hogy mindez a közút használatának megfelelő korlátozását teszi szükségessé, alkotmányellenes helyzet adódhat – a szükségesség szempontjának nem megfelelően –, ha valamely alapjog korlátozására nem elkerülhetetlen, kényszerítő ok szolgáltat alapot.

Megállapította, hogy bár a közúti közlekedéshez mindenkinek – a motorosoknak is – joga van, mindenki részt vehet benne, ugyanakkor a szabad mozgáshoz való jog annyiban korlátozható, amennyiben az más alapjog érvényesüléséhez feltétlenül szükséges. A konkrét helyen a panaszos életfeltételeit és ingatlanának rendeltetésszerű használatát jelentős mértékben akadályozhatják a „találkozók”. A konkrét, idegenforgalmilag frekvenciált területen nem szabad sem engedélyezett, sem spontán módon motoros találkozókat tartani.

Azt is megállapította az ombudsman, hogy a rendőrség szervei többirányú intézkedéseikkel kezelik a problémát, a lakossági bejelentésekre folyamatosan eljárnak, erőfeszítéseket is tesznek a jelenség kezelése, megoldása érdekében. A rendőri szervek intézkedéseivel kapcsolatban ezért alkotmányos joggal összefüggő visszásságot nem állapított meg.

Jelezte ugyanakkor, hogy a motorosok spontán összejöveteleit, illetve konvojban történő vonulásukat rendőrhatalósági eszközök alkalmazásával nem lehet megakadályozni, mind az egészséges környezethez, mind az épített környezethez és mind a tulajdonhoz való alkotmányos jogok védelme szempontjából az alkotmányos visszásság közvetlen veszélyét az idézheti elő, hogy a hatóság nincs abban a helyzetben, hogy az alkotmányos alapjogok érvényesülését a gyakorlatban garantálhassa. Ennek oka a spontán módon zajló motoros összejövettel – mint új társadalmi jelenséggel – kapcsolatos szabályozás nem megfelelő minőségében rejlik.

Rámutatott arra, hogy a mind az egyes, mind a csoportosan közlekedő motorok által okozott környezeti terhelés – ha csak rövid idejű is – jellegéből eredően jelentős lehet (gyakori jelenség, hogy technikai segédeszközökkel járműveiket még

hangosabbá teszik), ezért külön vizsgálta, hogy a motorok okozta környezeti zaj- és levegőterhelés miatt mely hatóságok, mely jogszabályok alapján járhatnának el.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa a feltárt visszásság orvoslása érdekében felkérte az illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség igazgatóját, hogy a közlekedési eredetű környezetterhelési problémák kapcsán biztosított hatáskörében – a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló kormányrendelet, illetve a zaj- és rezgésvédelemről szóló MT rendelet alapján – a szakmailag indokolt intézkedéseket tegye meg.

A budapesti rendőrfőkapitányt arra kérte, hogy tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a rendőrség illetékes szervei a jövőben is rendszeresen ellenőrizzék a tiltó táblák érvényesülését.

Kezdeményezte, hogy az Ügyosztály – a Környezetvédelmi és kereskedelmi és Turisztikai Ügyosztályok bevonásával – fontolja meg a kint lévő „autóbuszszal behajtani tilos” jelzőtáblák alatti kiegészítő táblákon feltüntetett időkorlátozás módosítását úgy, hogy a tiltó táblákon rendelt időbeli korlát jobban közelítsen az ott élők jogos érdekeihez.

Az országgyűlési biztos a jogalkotási javaslatában felkérte a gazdasági- és közlekedési minisztert, hogy a belügyminiszterrel közösen vizsgálja meg, hogy lehetséges-e olyan szabályozás, mely a volumenében és gyakoriságában is növekvő, szervezeten vagy spontán módon lezajló összejövetelek szabályozott formáját – összhangban az európai szabályozással – teremtené meg. Ezt követően állapítsa meg ennek szabályait, mely alapján az érintett szervek intézkedéseket tehetnének.

A fővárosi rendőrfőkapitányt felkérte arra is, hogy a kerületi kapitányságokkal együttműködve, a jövőben is fordítson figyelmet a motoros találkozókkal kapcsolatos lakossági bejelentésekre, illetve a közlekedési szabályok betartatására, valamint a járművek forgalombiztonsági ellenőrzésére.

Felkérte a fővárosi rendőrfőkapitányt és a Fővárosi Közlekedési Felügyelet vezetőjét, hogy működjenek együtt a járművek (motorok) ellenőrzésében, és beosztottaik és munkatársaik a jövőben fokozott figyelmet fordítsanak a járművek által keltett zajhatás, illetve légszennyezés műszeres vizsgálatára a közúti forgalomban és az üzemben tartó telephelyén történő ellenőrzések alkalmával.

A Közlekedési Főfelügyelet vezetőjét arra kérte, hogy munkatársai fordítsanak kiemelt figyelmet a technikai eszközökkel hangosabbá tett járművek – műszaki ellenőrzések keretében történő, az 5/1990. (IV. 12.) KöHÉM rendelet alkalmazásával – lehetőség szerinti kiszűrésére.

Végül felkérte a Fővárosi Önkormányzat Főpolgármesteri Hivatal Közlekedési Ügyosztályát, hogy a lakók érdekeit képviselő I., és a XI. kerületi önkormányzatok bevonásával, továbbá a – 213/1997. (XII. 12.) Korm.rendelet által biztosított jogkörénél fogva – a Közlekedési Főfelügyelettel vizsgálják felül az érintett útszakaszok forgalmi rendjét, illetve fontolják meg, hogy közlekedésszervezésileg mit lehetne tenni (építési beavatkozás, fekvő rendőr, tiltó tábla) a probléma hatékony kezelése érdekében.

Az érintett szervektől beérkezett válaszok ismeretében az ügyben újabb vizsgálatot tartott indokoltnak az országgyűlési biztos, mely ugyanakkor nem érintette az alapügy valamennyi vonatkozását.

Az illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség igazgatója (felügyelőség) a jelentés után közlekedési zajmérést rendelt el a turistabuszok forgalmi zajának megállapítása érdekében és jelezte, hogy a zajmérési eredményektől függően teszi meg a hatáskör szerinti intézkedést.

A turistabuszok okozta levegőszennyezéssel kapcsolatban a kiegészítő jelentés készítése során nem állt a biztos rendelkezésére olyan információ, miszerint a felügyelőség a turistabuszok okozta panaszok miatt műszeres levegőszennyezettségi mérést végzett volna.

A főpolgármester a jelentéssel kapcsolatban közölte, hogy a Bizottság a 2004. március 10-i ülése óta sem látja annak a lehetőségét, hogy a behajtási tilalmat jelző táblák alatti kiegészítő táblákon megjelölt időbeli korlátozást az Ügyosztály módosítsa.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy jelenleg nem ítélt meg – mérési eredmények hiányában –, hogy a panaszosok által sérelmezett zaj, illetve levegőszennyezéssel kapcsolatos kifogás megalapozott-e, ezek a környezeti hatóság által elvégzett vizsgálatok lefolytatása után válnak értékelhetővé. Rámutatott arra, hogy a Gellérthegyen élőknek a tulajdonjogukhoz kapcsolódó, a turizmus indukálta közérdekből eredő – szükséges – tűrés kötelezettségük a bevezetett forgalomkorlátozás további szigorításával hozható arányba, a tulajdonjog tartalmát adó „zavartalan használat” alapelve ekképpen biztosítható. A szigorítás indokoltságának elvetésére vonatkozó főpolgármesteri válasz pedig akkor válna számára elfogadhatóvá, ha azt objektív – a frekvenciát nyári hónapokban végzett – forgalomszámlálási adatok támasztanák alá.

A motoros összejövetellek összefüggésben az ombudsman jelezte, hogy az alapjelentés készítése óta birtokába juttatott iratok szerint 2005 májusától a Motorblokk Sportegyesület a felvonulásokat a gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozó demonstratív felvonulásként szervezi, és azt a Budapesti Rendőr-főkapitányságnak bejelenti. Ezekre tehát mára jellemzően nem spontán módon kerül sor. Hangsúlyozta, hogy vizsgálatának célját ez a körülmény nem érinti, valamint ennek megítélése nem tárgya a vizsgálatának. Jelezte, hogy a bejelentett (engedélyezett) rendezvény is lehet zavaró, a zavarás mértéke ugyanis nem a bejelentés függvénye.

A budapesti rendőrfőkapitány arról tájékoztatta, hogy a vizsgálati jelentést az érintett rendőri szervek vezetőihez eljuttatta a megfelelő ellenőrzések, valamint intézkedések végrehajtása céljából.

A Felügyelőség a jelentés után közlekedési zajmérést rendelt el a Felügyelőség Környezetvédelmi Mérőállomásától, amelyben a motoros találkozó forgalmi zajának és az egyéb közlekedés zajának különválasztását kérték. Az egyes területen megengedhető zaj mértéke oldaláról zajterhelési határértékeket meghaladó eredményre jutott.

A biztos megállapította, hogy a Gellérthegyén élőknek az egészséges környezethez való joga a felvonulások következtében sérül.

A Felügyelőség arról is tájékoztatta a biztost, hogy a Motorblokk Sportegyesület vonulós rendezvényének zaja tekintetében a kerületi jegyző gyakorolja az elsőfokú környezetvédelmi hatósági jogkört.

A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium és a Belügyminisztérium szakemberei a jelentéssel kapcsolatban együttesen adták meg a témát átfogó szakmai válaszukat. Ebben kitértek arra is, hogy a rendezvények által, az érintett közút környezetében élőket érő zavaró hatások csökkentésére milyen intézkedésekkel, jogi szabályozással kerülhet sor. A két miniszter által adott válasz utalt arra, hogy a közút kezelőjének hatásköre eldönteni, hogy a motorkerékpáros rendezvény megtartásához szükséges-e a hozzájárulása, illetőleg a hozzájárulást megadja, vagy megtagadja.

A miniszterektől érkezett válasz szerint a csoportosan közlekedő motorkerékpárok által együttesen keltett zaj (rezgés) mértéke zavarhatja a közút környezetében élők nyugalma. A válasz részletesen bemutatatta, hogy a motorkerékpáros rendezvények által, az érintett közút környezetében élőket érő zavaró hatások csökkentésére milyen intézkedésekkel, jogi szabályozással kerülhet sor a hatályos szabályozásokból eredően.

Az együttes levél kitért arra is, hogy a KRESZ módosításával meg kell határozni a zárt csoportban haladó járművek közlekedésére vonatkozó – az általános szabályokat kiegészítő – rendelkezéseket, melyekhez szabálysértési tényállások is kapcsolhatóak. Végül a válasz tartalmazza, hogy az esemény szabályozott keretek közötti tartása kizárólag rendőri eszközökkel nem megoldható, az összejövetel az érintett hatóságok, szervezetek szoros együttműködése esetén a hatályos jogi keretek között alapvetően kezelhető, a közutak kezelői, illetve a helyi önkormányzatok saját hatáskörükben eljárva befolyásolni, korlátozni képesek az események megtartását.

Az országgyűlési biztos kiegészítő jelentésében, a feltárt visszásság orvoslása érdekében kezdeményezte, hogy az ügyosztályok – a következő nyári időszakban végzett – forgalomszámlálás után, fontolják meg a kint lévő korlátozó táblának a további szigorítását.

Felkérte a Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség igazgatóját, hogy a mérési eredmények kiértékelését követően kialakított szakmai álláspontjáról tájékoztassa, illetve szükség esetén tegye meg a szükséges, hatáskörébe tartozó intézkedéseket, vagy azok megtételét a hatáskörrel rendelkező szervnél kezdeményezze. Kérte továbbá, hogy a mérések eredményeit tárja a közút kezelője elé is.

Kezdeményezte azt is, hogy a Főpolgármester, a XI. kerületi valamint az I. kerületi polgármesterek – a jegyzők bevonásával – a motoros összejövetelekkel kapcsolatban, a problémára megoldási lehetőségeket tartalmazó együttes miniszteri levélben foglaltakat tárják az azokkal kapcsolatban érintett szervek elé, és együttesen hajtsák végre az abban rögzítetteket (parkolók igénybevételeinek

szabályozása, közutakon a járművek behajtásának szabályozása, helyi zaj- és rezgésvédelmi szabályok megállapítása stb.).

Végül a biztos kezdeményezte, hogy az I. és XI. kerületi önkormányzatok jegyzői – mint az elsőfokú környezetvédelmi hatáskört gyakorló szervek – egymással és képviselő-testületeikkel is együttműködve tárják fel a rendezvények által indukált zajterhelés kezelésében intézkedési lehetőségeiket, és a helyi közakaratot is figyelembe véve hatáskörükben járjanak el.

Az I. és a XI. kerületi polgármesterek a kezdeményezésekben és a javaslatokban megfogalmazottakkal egyetértettek.

A főpolgármester tájékoztatta az országgyűlési biztost, hogy megvalósíthatósági tanulmány fog készülni a „Budapesti turistabusz tartózkodás és közlekedés rendszerének terve” címmel, mely során a problémakör átfogó feltárása és megoldási javaslatok kidolgozása során lesz lehetőség a Citadellához felhajtó turistabuszok kérdéskörének vizsgálatára és javaslattételre.

OBH 3703/2004.

Rövidített jelentés a kistelepüléseket érintő állandó postai szolgáltatás megszüntetéséről és a mobilpostai szolgáltatás bevezetéséről

A Magyar Posta Rt. 2003-ban döntött arról, hogy több száz kistelepülés postahivatalát bezárja, és az érintett települések polgármestereinek tiltakozása ellenére bevezeti a mobilposta rendszert. Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa a kistelepüléseken élő állampolgárok esélyegyenlőségét veszélyeztető ügyben, 2003-ban hivatalból vizsgálatot indított, melynek során akkor, önmagában a Magyar Posta Rt. intézkedését nem minősítette alkotmányos visszásságnak, ugyanakkor hangsúlyozta, hogy a tájékoztatás hiányossága, az intézkedés bevezetésének – utólag igazoltan – nem megfelelő kommunikációja, a fokozatosság hiánya, valamint a bevezetés váratlanságának érzete indokoltta tette, hogy az ombudsman felhívja a Magyar Posta Rt. vezérigazgatójának a figyelmét, hogy fordítson különös figyelmet a helyi önkormányzatokkal, mint a helyi közakarat megtestesítőivel történő folyamatos párbeszédre, jogos igényeik figyelembevételére, és intézkedéseit a jövőben széleskörű tájékoztatás előzze meg. Leszögezte, hogy az állampolgári alapjogok, valamint a jogegyenlőség és esélyegyenlőség érvényesülése szempontjából helyesli és támogatja az aprófalvak postahivatalaiban az Internet-szolgáltatás bevezetését, ezzel a falvak bekapcsolását az információs társadalomba (és az Európai Unió információs rendszerébe). Ezért már 2003-ban javasolta a hírközlési és informatikai miniszternek, hogy a tárca elképzelését mielőbb részletesen is dolgozza ki, valamint megvalósítását gyorsítsa fel, kísérelje figyelemmel. Felhívta továbbá az esélyegyenlőségért felelős tárca nélküli miniszter, valamint a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter figyelmét, hogy a hátrányos helyzetű térségek alacsony lélekszámú településeiben élő állampolgárok esélyegyenlősége érdekében az ott élők halmozódó problémáinak megoldására fordítsanak kiemelt figyelmet.

A kistelepüléseken élők és képviselőik ezt követően egyre többször adtak hangot a mobilpostai szolgáltatással kapcsolatos kifogásaiknak, és változatlanul

sérelmezték a kispósták megszüntetését. Ezért a korábbi vizsgálatot követő egy év múlva, 2004 nyarán a posta vezérigazgatójának tett észrevételeiben a biztos jelezte a mobilpostai szolgáltatás bevezetésével kapcsolatos aggályait, és azt, hogy a kistelepülésekért szót emel. Ennek érdekében megszólította az esélyegyenlőségi, továbbá a hírközlési és informatikai minisztert, de kedvező változást nem tapasztalt. Hangsúlyozta, hogy változatlanul az az álláspontja, hogy a kistelepülések megmaradását és jövőjét nem az egyes közszolgáltatások leépítése, redukálása, esetleg önmagában vett „modernizálása”, hanem egy átfogó, komplex, a 21. századba és a fejlett Európába mutató fejlesztési stratégia szolgálja. Ennek része, esetleg bázisa lehetne a postahivatalok átalakítása, többfunkciós fejlesztése, amihez képest a mobilpostai szolgáltatás inkább 20. századi, mint 21. századi megoldásnak tűnik.

Három megyéből négy kistelepülés polgármestere fordult az országgyűlési biztoshoz, és előadták, hogy a kistelepülések önkormányzatai mindent megtesznek, hogy az ott élő népességet megtartsák, és ennek érdekében óvodát, iskolát, esetenként csak alsó tagozatos iskolát, konyhát, idősek klubját, művelődési házat tartanak fenn, vállalva a fenntartással járó – erejüket meghaladó – anyagi nehézségeket. Egyikük elmondta, hogy a postahivatal bezárása nagyon hátrányosan érinti a 400 fő állandó lakost és a nyári időszakban ott nyaraló mintegy 300 állampolgárt. Ugyanilyen panaszokról számolt be a többi polgármester is. Elmondták, hogy 2004. március 19-én a „legnagyobb titoktartás mellett” értesültek arról, hogy „április 1-jén bezár a posta”. A helyi vezetéssel nem történt egyeztetés, csak március 24-ére hívták őket megbeszélésre, ahol azt közölték, hogy a postahivatalok bezárása már eldöntött tény.

A Zempléni Településszövetség kezdeményezésére a sajtó 2004 óta több ízben hírül adta, hogy a mobilpostai szolgáltatással elégedetlen kistelepülések országos demonstráció megszervezéséről döntöttek, mivel sokan panaszkodtak a járatok kiszámíthatatlansága miatt, és arra, hogy a munkába járók gyakorta lekésik a munkaidőben érkező postást. A Zempléni Településszövetség (ZTSZ) felmérése szerint a megkérdezett települések vezetőinek 83 százaléka elégedetlen, csak ott értékeli a mozgópostai szolgáltatásokat, ahol korábban semmilyen nem volt. A ZTSZ egyik vezetője úgy nyilatkozott, hogy a mobilpostai szolgáltatás bevezetése óta egyre több község csatlakozik a kispósták újbóli működtetéséért lobbizó mozgalmukhoz. Már közel ezer polgármester jelezte, hogy egyetért a kezdeményezéssel, és több fórumhoz fordultak a hátrányos helyzetű aprófalvakban élő lakosok élethelyzetének javítása érdekében.

A biztos megkeresésére a ZTSZ elnöke részletesen beszámolt a népi kezdeményezés sikertelenségéről, és a mobilpostai szolgáltatással kapcsolatos kifogásaikról, megoldási javaslataikról. Elmondta, hogy a mobilposta sokkal költségesebb, mint az önkormányzatok által is támogatott postahivatalok működtetése. A mobilposta érkezése kiszámíthatatlan, mert a Magyar Posta Rt. nem tartja be, vagy nem tudja betartani azt a jogszabályi kötelezést, mely kimondja, hogy az egyetemes postai szolgáltató és az engedélyes postai szolgáltató által működtetett mobilposta – a postai szolgáltatások elérhetőségének biztosítása

érdekében – minden munkanapon legalább egyszer, előre meghirdetett, és a helyben szokásos módon közzétett időpontban, az erre kijelölt elérhetőségi ponton, legalább harminc perc időtartamig köteles tartózkodni. Amennyiben a szolgáltató a házhoz kézbesítési tevékenység közben felvételi tevékenységet is végez, a kijelölt elérhetőségi ponton a kötelező tartózkodás időtartama legalább tizenöt perc. Ezzel szemben az esetek meghatározó részében a postakocsinak nincs meghatározott menetrendje, nincs érkezési ideje, nincs meghatározva a tartózkodási pontja, és nem tartják be a „tartózkodási időt” sem. A postakocsi változó időpontokban érkezik, ugyanis érkezési idejét számos körülmény befolyásolja (időjárási- és útviszonyok, küldemények mennyisége). Ezért ez a működtetési mód nem felel meg a rendeletben előírtaknak.

Az országgyűlési biztos az utóvizsgálat során felhívta a figyelmet a kistelepülések sorsával, a kistelepüléseket érintő egyéb hátrányos intézkedésekkel, így többek között a korábbi fix posták bezárásával foglalkozó *Falurombolás?* címmel megjelent hosszabb lélegzetű, többrészes dokumentumfilm forgatására, melynek első részét már bemutatták. A dokumentumfilm címe után a kérdőjel azt jelzi, hogy a címben megjelölt sötét kép, talán nem egy lezárt folyamat, és még meg lehet változtatni az eddigi történéseket. A már bemutatott első rész fő vonulata a mobilposták elleni tiltakozás érzékeltetése, amely a bevezetett szolgáltatást egy abszurd elképzelésnek tartja, és kritikával illeti azt az életszerűtlen állapotot, amikor az állampolgár a kapuban vagy a település egy pontján kényszerül állni, hogy várja a szolgáltatót. A film felteszi a kérdést: A vidéki embernek nincs dolga? A vidéki ember miért kénytelen órákig lesni a mobilposta (autó) érkezését! Megszűnt a mozi, az iskola, a pap is járkal egyik faluból a másikba, és most a posta is ezt teszi, miközben a postaépület változatlanul rendelkezésre áll a szolgáltatás működtetésére. A filmben, mint a problémát korábban és jelenleg is vizsgáló ombudsman is megszólalt, és kifejtette a kistelepülések sorsáért való aggodalmát, és azt, hogy a problémát a korábbi éves beszámolója kapcsán már az Országgyűlés különböző bizottságai elé tárta. Utalt arra, hogy a Kormány Kistérségi Együttműködési Programjáról szóló előterjesztés is egybecseng az általa felvetettekkel. Kirívó különbségek mutatkoznak ugyanis az oktatásban, az egészségügyi ellátásban, könyvtári ellátásban, a munkalehetőségekben, az életviszonyokat jelentősen befolyásoló infrastrukturális ellátottságban. Mindez párosul azzal a problémával, hogy a nagyobb lélekszámú települések is különféle – sokszor alapvető – gondokkal küzdenek, attól függően, hogy az ország fejlettebb vagy hátrányosabb helyzetű térségeiben találhatóak, megfelelő-e az elérhetőségük, zsáktelepülésekről van-e szó stb. A kistérségi települések között sajátos helyet foglalnak el a falvak, kistelepülések. A kis falvak helyzete általában jelentősen kedvezőtlenebb, mint a nagyobb településeké. Ez a megállapítás igaz a munkahelyek, az elérhető közelségben található munkaalkalmak számára, ebből következően a munkanélküliség nagyságára; a jövedelmek nagyságára; az önkormányzati, igazgatási funkciók, szolgáltatások mennyiségi, minőségi jellemzőire; az infrastrukturális ellátottságra, illetve annak minőségére; az elérhető szolgáltatások összességére egyaránt.

A kistelepülések, falvak lakói ráadásul mindezt úgy élik meg, hogy miközben fejlődik az ország, halad előre a „modernizáció”, ez számukra megszűnő, átalakuló szolgáltatásokat (iskola, posta, közlekedés stb.) és romló jövedelembiztonságot jelent. A *Falurombolás?* című dokumentumfilmben az ombudsman aggodalmainak adott hangot, és felhívta a figyelmet egy olyan gondolkodásmódra, szervezési koncepcióra, mely az integrációs irányzat teljes elfogadása mellett szem előtt tarja az egyes településeken élő közösségek érdekeinek és igényeinek maximális szem előtt tartását, és amely elv igaz a nagyobb települések fejlesztésétől egészen a legkisebb településeken élők sorsának javításáig. Az elv, melyet idéztem, a nemzetközi „zöld mozgalom” jelszava: Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan! Ez a gondolat tökéletesen kifejezi pár szóban mindazt, amelyet a megszólaló faluközösségek képviselői, a kistelepülések sorsát bemutató filmalkotók, a kistérségeket fejlesztő kormányprogram és az országgyűlési képviselők előterjesztései képviselnek, és melyhez az állampolgári jogok országgyűlési biztosa is kapcsolódott, megjegyezve, hogy ez a pár vonulat mennyire összecseng és mennyire egyet akar. Ilyen gondolkodási összhang nem lehet véletlen, és ezért kizárható a tévedés lehetősége, hiszen a fenti megközelítési módok a jogi megszövegezéstől a szociológiai ábrázolásig mindent felölelnek, és ugyanarra a következtetésre jutnak, tehát arra, hogy elharmarkodott volt a fix posták oly módon való megszüntetése, amely figyelmen kívül hagyta a kistelepülések akarát, az ő véleményük kikérését, a velük való egyeztetést, annak érdekében, hogy a már meglévő infrastruktúra megmenthető legyen.

Az országgyűlési képviselők jogszabály-módosítási javaslatához az ombudsman is csatlakozott, melynek indoklását a jogszabály előírásainak, illetve a mobilposta szolgáltatásról szóló lakossági tájékoztatóban szereplő információk a gyakorlati összevetésével kívánt alátámasztani.

Az országgyűlési biztos a 2003-as vizsgálatában arra az álláspontra helyezkedett, hogy nem okozott alkotmányos joggal összefüggő visszásságot a Magyar Posta Rt. azon döntésével, hogy az állandó postahivatalokat sok kistelepülésen megszüntette és mobilpostai szolgáltatásra tért át. A korábbi vizsgálata során elfogadta a Magyar Postától kapott tájékoztatást, mely szerint a szolgáltatás visszafejlesztéséről nincs szó, csak az épületek egy részét zárják be, de a postai szolgáltatás más formában megmarad. A posta akkori tájékoztatása, és minden érintett lakoshoz eljuttatott ígérete az volt, hogy a mobilkézbesítők kötött menetrend szerint, minden nap megjelennek a településeken, sőt háztól házig végigjárják a falvakat, vagyis bizonyos szempontból sok helyen még kényelmesebb is lesz a szolgáltatás igénybevétele, főleg ott, ahol eddig nem is volt saját postaépület. A korábbi vizsgálatban azt is kimondta, hogy a Magyar Posta Rt. modernizációs intézkedése nyomán a postai szolgáltatás színvonala nem csökken, továbbá a tervezett szolgáltatási színvonal biztosításával sem az európai uniós normák, sem a jelenlegi magyar jogszabályok, sem a biztos által vizsgált alkotmányos elvek nem sérülnek.

A közel ezer település tiltakozását összegző ZTSZ kezdeményezése, a Komlóskán szerzett tapasztalat bizonyítja, hogy a korábban fix postaszolgáltatással rendelkező települések lakói és elöljárói a kialakult helyzetet nem tudják elfogadni, és minden lehetséges módon, így népi kezdeményezéssel, törvénymódosítással, parlamenti szakbizottsági meghallgatással, látványos megmozdulással igyekeznek elérni az alkotmányos sérelmeik orvoslását. A kistelepülések lakói és polgármesterei azt teszik, ami a 21. század tendenciáit szolgálja. Az ombudsman megítélése szerint csak annak az uniónak van jövője, amely az egyéni esélyegyenlőségi igényeket és a helyi, lokális érdekeket tiszteletben tartja.

A vizsgálat megállapította, hogy az egyenlő feltételek biztosítása és a megkülönböztetéstől mentes elv a gyakorlatban nem valósul meg, mivel a mobilposta szolgáltatásról szóló tájékoztatójában szereplő ígérettel ellentétben a gyakorlat az, hogy a 600 fő lakosnál kisebb településeken a mobilposta az önkormányzattal történő megállapodás nélkül is bevezethető.

A törvény céljai között központi helyet foglal el a megfelelő minőségű postai szolgáltatások igénybevételei lehetősége és a fogyasztói érdekvédelem, továbbá a postai technológia és a postai piac fejlődése, hatékonysága és védelmének biztosítása. A mobilpostai tájékoztató is minden szolgáltatás elérhetőségéről biztosít, a gyakorlat azonban az, hogy a mobilposta nem nyújt teljes körű szolgáltatást, nincs tekintettel a fogyasztói érdekvédelemre. (A hivatalos irat, pénzküldemény kézbesítésének problémái, újság előfizetés esetén a másnak való átadással kétséges, hogy mikor kapja meg az előfizető a szolgáltatást, az állampolgár idejét nem kímélő várakozás stb.)

A ZTSZ kezdeményezése főként azt kifogásolta, hogy a jelenlegi szabályok nem felelnek meg diszkrimináció-mentes elbánásnak, és különbséget tesznek település és település között, tehát önkormányzat és önkormányzat között, attól függően, hogy hány fő lakja a települést. Amennyiben 600 lakosnál kisebb népességszámú a település, úgy az önkormányzat megkérdezése sem szükséges a korábbi állandó postaszolgáltatás megváltoztatásához, melyet az önkormányzatok kezdettől kifogásoltak, egyrészt a különbségtétel miatt, másrészt a továbbműködtetés érdekében kezdeményezett együttműködési szándékuk sem talált meghallgatásra, és a több száz állandó postai szolgáltatóhely megszűnt.

A gyakorlatban látható volt, hogy az érintett kistelepüléseken a „Posta házhoz megy” ígéret betartása fizikailag elképzelhetetlen, hiszen ha a posta a vizsgált település minden utcáját a szlogen szerint végigjárja, aznap már biztosan a további településen való kézbesítés erősen csúszik vagy megghiúsul. Ha az ígéret szerint, az autó minden utcát végigjár, annak benzinköltsége olyan kiugróan magas lenne, hogy irreálisan magasabb költséget mutatna, mint a korábbi gyakorlat szerinti költség, amikor reggel szállított a postakocsi, és délután jött az elszállítandó anyagért.

A panaszos polgármesterek egybehangzóan és folyamatosan nyilatkozzák, az idézett dokumentumfilm is bemutatja, hogy a mobilpostának nincs pontos érkezése, az embereknek sokszor órákig kell várni a mobilpostára. Az országgyűlési biztos álláspontja szerint akár félórai várakozás is teljességgel elfogad-

hatatlan. Nem lehet a kistelepülésen élő embert várakozásra kényszeríteni, és nem lehet azt feltételezni, hogy a vidéki embernek nincs más dolga, mint a nap valamelyik szakában a postát lesni, a nap másik részében pedig a még részleges nyitvatartással működő postát felkeresni, hogy a pénzfelvételt, lottófeladást stb. elvégezze. Azért, mert a mobilposta nem képes nyújtani a teljes körű szolgáltatást, illetve azért, mert azzal „büntették”, hogy már az állandó postai szolgáltatás sem működik a faluban.

A Komlós-káról indított, ombudsmanhoz címzett levelek csak részben értek el (5-ből 2), melynek okát a vizsgálat bemutatta. A szolgáltatások visszanyerése érdekében mára országos mozgalom teljesedett ki, és a kistelepülések lakóihoz szolidaritásul csatlakoztak a városokban élők, neves közéleti személyiségek, művészek, filmalkotók, országgyűlési képviselők mindannyian azt képviselve, hogy az önkormányzatok véleményének, akaratának egyeztetése nélkül meghozott döntés a szolgáltatások hozzájárása terén hátrányosan érintette a kistelepüléseken élőket.

A kistelepülésen élő emberekkel nehéz elfogadtatni, hogy a Magyar Posta Rt. országos kiemelt, 39 ezer dolgozóval működtetett szolgáltatása miatt pont az ő településükön volt tarthatatlan és mindenképpen megszüntetendő, hiszen a postájuknak volt forgalma, és mert bíztak abban, hogy a kisebb forgalom ellenére az önkormányzatok támogatásával vagy a nélkül is a sikeresen működő társaság a működtetést elviseli, illetve azt el kell viselnie.

Az Alkotmánybíróság 9/1990. (IV. 25.) AB határozata értelmében: „A diszkrimináció tilalma nem jelenti azt, hogy minden, még a végső soron nagyobb társadalmi egyenlőséget célzó megkülönböztetés is tilos. A megkülönböztetés tilalma arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie, azaz az emberi méltóság alapján nem eshet csorba, azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni.”

Az országgyűlési biztos az utóvizsgálat során összegzésképpen – a korábbi vizsgálatától eltérően – megállapította, hogy a postai szolgáltatás működtetését előíró szabályozás, és ennek alapján a korábban működő több száz állandó postai szolgáltatóhely megszüntetése, azon mérték alapján, hogy mely települést hány fő lakja, ugyanakkor egyes érintett területrészekben a nyaralóvendégek létszámát teljes mértékben figyelmen kívül hagyva, az Alkotmányban deklarált hátrányos megkülönböztetés tilalmával, az emberi méltósághoz való joggal, illetve a jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság és a tisztességes eljárás követelményével összefüggésben visszásságot okoz.

Az alkotmányos visszásság a már működő mobilpostai szolgáltatás vonatkozásában is fennáll, azon tapasztalati tények alapján, amelyek egyfelől a jogszabály, a posta tájékoztatása, és másfelől a gyakorlati megvalósulás közötti feszültséget jelzik.

Az esélyegyenlőség és diszkrimináció-mentesség elve a vizsgált kérdésben a jelenlegi szabályozásból adódóan nem érvényesül, hiszen a jog a különböző

lakosságszámú településen élőket nem kezeli egyenlő méltóságú személyekként, és ez a megkülönböztetés érinti a településeken működő önkormányzatokat is.

Jogalkotási javaslatában felkérte ezért az informatikai és hírközlési minisztert, hogy kezdeményezze a postai ágazat irányításának állami feladatai tárgykörében a postáról szóló 2003. évi C1. törvény és a postai szolgáltatások ellátásáról és minőségi követelményeiről szóló 79/2004. (IV. 19.) Korm.rendelet módosítását oly módon, hogy az egyetemes postai szolgáltató a 600 kevesebb népességszámú településeken az egyetemes postai szolgáltatást biztosíthassa főszabályként állandó postai szolgáltatóhely üzemeltetésével, vagy kivételesen – ha a település önkormányzatával erről szerződésben megállapodtak – mobilposta működtetésével. Csatlakozott az országgyűlési képviselők azon indítványához is, mely szerint azokon a településeken, ahol az egyetemes postai szolgáltató egyoldalú döntése alapján a törvény hatályba lépésének napján már mobilpostát működtet, 60 napon belül szerződésben legyen köteles megállapodni a települési önkormányzattal a mobilposta további működtetéséről, vagy – megállapodás hiányában – az állandó postai szolgáltatóhelyet visszaállítani.

Az informatikai és hírközlési miniszter kedvezőtlen válaszát követően az ombudsman jogalkotási javaslatával a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter útján a Kormányhoz fordult és kérte a javaslata támogatását, megvalósítását.

A Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter válaszában közölte, hogy a Kormány 2005. december 21-ei ülésén a postatörvény módosítására irányuló törvénytervezet kapcsán tárgyalta az országgyűlési biztos jogalkotási javaslatát. A Kormány úgy döntött, alapos, elemző, szociológiai és társadalmi összefüggéseket is feltáró vizsgálat megállapítási alapján lehet megalapozottan dönteni a javaslatról. E munkát az informatikai tárca elindította.

OBH 2015/2005.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának és általános helyettesének közös jelentése az egészségügyi ellátóknál alkalmazott betegazonosító rendszerről

A betegazonosító rendszer alkalmazásának elemeit tartalmazó – és ezzel szándéka szerint, a fekvőbeteg-ellátást nyújtó egészségügyi intézményekben dolgozó szakemberek munkáját segítő – irányelv túlnyomórészt adatvédelmi szempontú követelményei alapján történő betegazonosítás alkalmas arra, hogy az Alkotmányban deklarált emberi méltósághoz való joggal valamint az egészséghez való joggal összefüggésben alkotmányos visszásságot okozzon.

Az elmúlt évben az írott és az elektronikus sajtó, valamint a közvélemény is sokat foglalkozott azzal az esettel, hogy egy egészségügyi fekvőbeteg-ellátó intézményben két beteg személyét felcserélték – mint utóbb kiderült – a kellő azonosíthatóság hiánya miatt.

A konkrét ügyben ugyan nem érkezett panasz az országgyűlési biztosokhoz, a biztosok mégis úgy vélték, hogy az élethez, az egészséghez, a személyi integritáshoz és az emberi méltósághoz való jog – valamint az ezekkel összefügg-

gő más alapvető jogok – alkotmányos érvényesülésének elősegítése érdekében nem mellőzhető álláspontjuk kifejtése. Álláspontjuk szerint a betegcsere nagyobb számú előfordulása jelentős társadalmi veszéllyel járna, és a vonatkozó jogszabály-módosítás révén a betegazonosító rendszer kiépítése anélkül vált kötelezővé valamennyi kórház számára, hogy a miniszteri irányelv a módszert meghatározta és a kivitelezést megkönnyítette volna, ezért vált szükségessé az adott helyzet emberi jogi és alkotmányos alapjogi értékelése, és minderről a nyilvánosság tájékoztatása.

Az említett megfontolások alapján az állampolgári jogok országgyűlési biztósáról szóló törvényben biztosított jogkörükben, hivatalból rendelkez el vizsgálatot az egyes beteg életének és egészségének megóvására alkalmas, ugyanakkor méltóságát, személyiségét és intimszféráját, szenzitív adatait is tiszteletben tartó betegazonosító tárgyában kiadott jogi iránymutatás és a gyakorlati alkalmazás egyes elemeinek tisztázására.

A betegazonosítás módszerének egyes kritériumait az egészségügyi miniszter 1/2005.(EüK. 1) EüM irányelve tartalmazza, mely a betegazonosító rendszer általános elvei között szintén kiemelten említi a személyes adatok védelmét. Eszerint „a személyes adatok védelmét és az érintett személyiségi jogait (ha törvény kivételt nem tesz) az adatkezeléshez fűződő más érdek nem sértheti; így az érintett személyes és különleges (egészségügyi) adatait a gyógykezelésben részt vevő egészségügyi személyzetten kívül illetéktelenek nem ismerhetik meg.” Az alkalmazás technikai kivitelezésére az SzMSz keretei között adott lehetőséget a miniszter irányelve. Az azonosító tartalmát az irányelv ekképpen határozza meg: „Az azonosítónak olyan adattartalommal kell rendelkeznie, amely pontosan és kizárólagosan azonosítja az adott beteget és az ellátásáért felelős szervezeti egységet. Az azonosító a lehető legszűkebb körben tartalmazzon adatot, és a tartalom ne kerüljön nyilvánosságra (így pl. az egészségügyi ellátó hálózaton kívüli személyek számára az azonosító alapján a beteg ne legyen azonosítható). Az azonosító a betegségekre utaló különleges adatot nem tartalmazhat. A betegazonosító elemei lehetnek például: TAJ-szám utolsó négy számjegye és a beteg nevének monogramja, illetve a felvétel dátuma, az osztály (szervezeti egység) kódja stb. Az azonosító tartalma, formája, színe nem utalhat a viselőjének betegségére. Az adattartalom megismerésére a fekvőbeteg-ellátó intézmény adatkezelőinek van joga (betegellátó, intézményvezető, adatvédelmi felelős). Amennyiben olyan beteg ellátása szükséges, aki nem rendelkezik személyazonosító okmányokkal, (pl. sürgős szükség, kommunikációképtelen beteg esetében), akkor a beteget sürgősségi, egyedi azonosítóval kell ellátni. Ilyen azonosító elem lehet például okáért: számsor (esetleg egyszerű sorszám), vagy a szervezeti egység kódja, és a felvétel dátuma stb.”

Figyelemmel arra is, hogy az egészségügyi intézmény általános gyakorlatában a gyógyító-megelőző tevékenységhez képest csupán elenyésző a klasszikus jogalkalmazói tevékenység, az újonnan bevezetett kötelező betegazonosító rendszer alkalmazásának zökkenőmentes bevezetéséhez valóban elengedhetetlen a szakminiszter segítsége, ajánlása. Ez a segítség és ajánlás azonban nem le-

het tartalmában ellentmondó a betegazonosítás rendeltetésével és a beteg leg-
alapvetőbb jogaival. Azzal azonban, hogy a biztonságos betegellátás segítségére
rendelt technikai eszköz kizárólag az adatvédelmi szempontok mentén legyen
a gyakorlatba átültethető, aligha töltheti be maradéktalanul a rendeltetését.

Mindebből következően a feltüntethető adatok körének – melyek nem a kü-
lönleges adatnak minősített egészségügyi adatok – adatvédelmi szempontból
történt eltúlzott szűkítése ellentmond a szóban forgó Irányelv alapvető céljának,
nevezetesen annak, hogy segítse a gyógyítást, adott esetben az életmentést,
a sürgősségi beavatkozást, vagyis a betegek legfontosabb jogainak védelmét,
illetve tényleges érvényesítését. Az Irányelv fentebb idézett (1. pont) része pedig
kifejezetten önmagának is ellentmondó követelményeket állít, amikor pontosan
és kizárólagosan azonosítható betegről és ellátásért felelős szervezeti egység-
ről rendelkezik, azonban mindezt azzal, hogy „a lehető legszűkebb körben tartal-
mazzon adatot, és a tartalom ne kerüljön nyilvánosságra”. Ezzel ad absurdum
a beteg életének és egészségének megóvása kerülhet veszélybe különösen
akkor, ha aktuálisan önmagát azonosítani képtelen, és váratlanul fellépő be-
avatkozásra van szükség.

A biztosok álláspontja szerint szükségtelen – sőt kifejezetten zavaró – a nyil-
vánosságra kerülés tilalmának ismétlése az irányelvben. A beteg magántitok
szférája mindenki – így az egészségügyi intézmény előtt is – a Polgári Törvény-
könyv védelme alatt áll. A fekvőbeteg-ellátó intézménybe való kerülés pillanatá-
tól a beteg az orvosi titokra vonatkozó szigorúbb polgári jogi és egészségügyi
törvénybeli normák védelme alá kerül. A kórház (kezelő orvos) és a beteg quasi
megbízási jogviszonya, annak minden eleme tehát a törvények által védett ti-
tokszféra része. Fölösleges a túlzott óvintézkedés azért is, mert nincs – nem is
lehet – arra vonatkozó vélelem, hogy a többi beteg vagy azok látogatói az orvo-
si titok vagy a betegek adatainak kifürkészése céljából látogatnák az intéz-
ményt. Sőt az „ártatlanság védelméért” a jogállam által egyébként védett élet- és
jogviszonyokban mind szélesebb értelemben lehet/kell szem előtt tartani. A con-
trario: az illetéktelen titoksértés védelme olyan szükségtelen és aránytalan mér-
tékű tiltást és korlátozást eredményez, mely a beteg életét, illetve egészségét
veszélyeztetheti.

Mivel a betegazonosító alapján tárolt adatbázis tartalma a gyógyító-megelő-
ző tevékenység elengedhetetlen része, az egészségügyi intézmény e tekintet-
ben egyfelől adatkezelő, másfelől a test és lélek reparálását vállaló intézmény.
Az élet és egészség megvédése az alapvető cél, az adatok felvétele, kezelése
ennek egyik eszköze. Ha az alkotmányos értékek rendszerében az emberi méltó-
ság tisztán morális értelmezésben vetődik fel, nem ellentmondásos-e a gyó-
gyító hely által alkalmazott jel/kódszámrendszer az általa ellátott ember azonosí-
tására akkor, amikor rendelkezésre áll a Polgári Törvénykönyv által védett, az
ember lehető legnyilvánosabb „önazonosító” adata: a neve. A névjog önállóan
nevesített személyiségi jog (Ptk. 77. §), melynek alapján mindenkinek joga,
hogy saját nevét viselhesse, attól senki meg ne fossza. A név nem helyettesít-
hető kódszámmal vagy vonalkóddal, különösen nem a beteg magán, sem

testére pecsételve vagy tetoválva, sem csuklópánton vagy más eszközön. A névtelenség (személytelenség) és a kódolás az egészségügyi intézmény „termékévé” silányítaná az embert. („A személy értékjellegének az alapja a társadalmi elismerés. Ezért a személyiség megvalósításának fontos feltétele, hogy a társadalom tagjait valóságos értékük szerint ítéljék meg.” (TÖRŐ 1979. 352.) id.: Lenkovics–Székely: A személyiségi jog vázlata. 2001. 116.).

A polgári jogi személyiségvédelem alapja az ember testi valója, a személyiség azonban nem azonos a biológiai-fizikai léttel, hanem a „személyiségjegyek”, a személyiség elemeinek összessége által kifejezett társadalmi eszmei érték. Az egységes és oszthatatlan emberi személyiség önmagában, egyedüli és eredeti jellegére tekintettel értékes. Ezt a személyiséget a jog védelemben részesíti – a Magyar Köztársaság társadalmi és alkotmányos rendjével összhangban. A védelem – amelyet mindig a kiszolgáltatottabb, gyengébb fél érdeke indokol – kétoldalú: egyrészt a személyhez fűződő jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. A „tiszteletben tartani” megfogalmazás egyértelmű: nem egyeztethető össze vele a személyiség lerombolása, méltóságában való megsértése, korlátozása, az emberi személyiség jog által védett külső megnyilvánulásainak tárgyiasítása, az egészségügyi szolgáltatás „tárgyává” tétele.

Mindebből következően az Irányelvnek a betegazonosító tartalmára vonatkozó egyoldalúan és túlzóan szigorú követelményei nem felelnek meg az emberi méltóság, a személyhez fűződő jogok, illetve az információs önrendelkezési szabadság követelményeinek. Szigorú adatvédelmi rendelkezése más alapvető jogok szükségtelen és aránytalan korlátozását eredményezheti, mely – eredeti célját annullálva – közvetlenül veszélyeztetheti magát a betegellátást is.

Jelentésükben a biztosok részletesen elemezték – a fontosabb Alkotmánybírósági határozatok felhívásával – az élethez, emberi méltósághoz való jog, az e jogokból levezethető személyiségi jogok magán- és alapjogi jelentőségét, a betegjogi érvelés jogi és filozófiai alapját, továbbá az adatvédelem és az önrendelkezés relatív viszonyát.

A szükségesség–arányosság alapjogi tesztjének logikai rendszere figyelembevételével pedig a biztosok megállapították, hogy az adatvédelem elvont érdeke miatt nem szükséges a személyes adatok e helyütt feltárt korlátozása, mely korlátozás nem áll arányban az ezzel elérni kívánt céllal, azaz a személyes adatok védelmével. Továbbá, álláspontjuk szerint a kódrendszer kifejezetten alkalmatlan a személyes adatok teljes körű védelmére. Mindezen túl, az adatok védelmének kifogásolt módszere aránytalan többletterhet ró az egészségügyi szakemberekre, és egyébként kifejezetten veszélyezteti a zökkenőmentes és biztonságos betegellátást.

Megállapították továbbá, hogy a jogszabályalkotás, a helyes jogértelmezés és a jogalkalmazás az állam, az egészségügyi, igazgatási és a hatósági szervek feladata. Az a jogalkotási kényszer, mely elengedhetetlenné tette a betegazonosító rendszer bevezetését a fekvőbeteg-ellátó intézményekben egyúttal nem jelentette azt is, hogy a Rendelet módosításán túl, olyan alkalmazási iránymutatást is életre hívjon, mely az előzőekben kifejtettek szerint szükségte-

len, így az alapjogi követelményekkel összhangban lévő jogi norma hatását lerontva alkotmányos aggályokat keltsen. A személyre szabott, az egyes beteg életének és egészségének megóvására alkalmas, ugyanakkor méltóságát, személyiségét és intimszféráját, szenzitív adatait is tiszteletben tartó betegazonosító alkalmazása a kezelő orvos és az egészségügyi intézmény kötelessége és felelőssége a másik fél, a beteg (vagy hozzátartozója) bevonásával.

A megállapított alkotmányos visszásság orvoslása érdekében az országgyűlési biztos és általános helyettese kezdeményezte az egészségügyi miniszter fellépését. Eszerint: mivel az alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszásság az állami irányítás egyéb jogi eszköze fölösleges rendelkezésére vezethető vissza, a visszásság jövőbeni elkerülése érdekében javasolták az állami irányítás egyéb jogi eszköze kiadására jogosult egészségügyi miniszternek, az 1/2005. (EüK.1) EüM Irányelv adatminimalizálásra törekvő útmutatásainak – az emberi méltósághoz, illetve az egészséghez való jog elsődlegességének figyelembevételével történő – soron kívüli felülvizsgálatát, ezzel együtt módosítását.

A jelentést a biztosok természetesen megküldték az adatvédelmi biztosnak, aki nem minden személyeskedéstől mentes, felháborodott és kioktató stílusú válaszában fölényesen kritizálta az általános biztos és helyettese kompetenciáját, a jelentés szakmaiságát. Válaszában az adatvédelmi biztos leszögezte, hogy amennyiben a miniszter irányelve akként módosulna, hogy nyilvánosságra kerülhetnek adatok, úgy kénytelen hatáskörével élve az ilyen adatkezeléseket jogellenesnek minősíteni.

Az egészségügyi miniszter üdvözölte az országgyűlési biztos és általános helyettese jelentésében vázolt tények, következtetések komplex alapjogi értelmezését, az adatvédelmi kontra egyéb alapjogi mérlegelés logikáját, a javaslat mellett szóló érveket. Válaszában ugyanakkor hangsúlyozta a miniszter, hogy számára nem áll rendelkezésre olyan norma, mely az országgyűlési biztosok eltérő véleménye alapján kötelezné valamely helyzet jogi megítélésére vagy választásra, így csupán akkor tud eleget tenni jogalkotási kötelezettségének, ha a biztosok egyetértőleg támogatják javaslatát.

Az adatvédelmi biztos – a miniszteri válasz ismeretében – továbbra sem lát „semmilyen okot arra, hogy a jogalkalmazókat segítő, ajánlás jellegű útmutatás korrekt szövegéből részletek el/kitörlésre kerüljenek.” Újabb válaszában ugyancsak elzárkózott az általános biztosok jogi érveinek elfogadása előtt. Az ügy jelen beszámolási időszakban nem került nyugvópontra, arra a jövőben visszatérnek a biztosok.

Takács Albert sk.

Lenkovics Barnabás sk.

OBH 3600/2005.

Rövidített jelentés a bűncselekmény áldozatává vált kiskorúak képmásának bemutatásáról

Mindennapi munkám során többször tapasztaltam, hogy a műsorszolgáltatók hírműsoraikban rendszeresen bemutatják a bűncselekmények áldozatává (sértettjévé) vált gyermekek (kiskorúak) fényképeit. Tekintettel arra, hogy a probléma alapján az emberi méltósághoz való jog, az abból levezethető kegyeleti jog, valamint a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga sérelmének, illetve közvetlen veszélyének gyanúja nem volt kizárható, hivatalból vizsgálatot rendeltem el. Ennek eredményes lefolytatása érdekében megkerestem az ORTT elnökét, MTV Rt. elnökét, a Duna TV Rt., valamint – kizárólag közszolgálati műsorszámakkal összefüggésben – a TV2 elnökét és az RTL-Klub vezérigazgatóját.

Valamennyi megkeresett műsorszolgáltató egybehangzóan arról tájékoztott, hogy az elmúlt évben csak kivételesen mutattak be bűncselekmények áldozatává (sértettjévé) vált gyermekekről (kiskorúakról) készült fényképeket. Amikor azokat bemutatták, kivétel nélkül rendelkeztek a szülőtől származó, a bemutatáshoz elengedhetetlen kifejezett hozzájáruló nyilatkozattal, a fényképeket pedig általában a gyermekek szülei bocsátották rendelkezésükre. A tájékoztatások szerint a problémával összefüggő panasz nem is érkezett a műsorszolgáltatókhoz. Az ORTT 2003-ban Ajánlást fogalmazott meg a magyarországi elektronikus médiumok számára a fiataikorúak és a gyermekek médiabeli megjelenítése, szerepeltetése vonatkozásában. Az ORTT elnökének tájékoztatója tartalmazza azt is, hogy az ORTT „gyakorlata szerint a bűncselekmények kiskorú sértettjei nevének, illetve arcképének közzététele nem egyeztethető össze a Médiatv. 3. § (2) bekezdésében megfogalmazott elvvel.”

Sem az ORTT-hez, sem pedig a Panaszbizottságához nem érkezett a bűncselekmények áldozatává (sértettjévé) vált kiskorúak bemutatását sérelmező panasz.

Az Obtv. 16. § (1) bekezdése értelmében az országgyűlési biztos hatásköre a hatóságok, illetve közszolgáltatást végző szervek eljárására, ennek során hozott határozatára, illetve a hatóság intézkedésének elmulasztására terjed ki. A Médiatv. 136. § (1) bekezdése értelmében a műsorszolgáltató törvénysértésével, illetve szerződésszegésével, a kiszabott bírsággal kapcsolatos ügyekben az ORTT rendelkezik hatáskörrel, ami az említett körben, illetve ennek során közigazgatási ügyben eljáró szervnek minősül. A hatóság fogalmát az Obtv. 29. §-a határozza meg, amelynek (1) bekezdés a) pontja alapján az ORTT-re, mint közigazgatási feladatot ellátó szerve az országgyűlési biztosok vizsgálati jogköre kiterjed.

Ezt követően azt vizsgáltam, hogy a műsorszolgáltatók eljárására, döntései-re, vagy ezek elmaradására kiterjed-e vizsgálati jogosultságom.

Az országgyűlési biztosok eddigi gyakorlatában minden esetben közszolgáltatók a hatóságnak nem minősülő, állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szervek, különösen pedig azok, amelyek esetében az érintettnek nincs reális le-

hetősége annak megválasztására, hogy az igényelt szolgáltatást kitől vegye igénybe, tekintettel arra, hogy azt csak korlátozott számú vagy csak kizárólag egyetlen szervtől veheti igénybe. Mindezekre tekintettel, valamint a közszolgálati műsor és a közszolgálati műsorszám Médiatv. 2. § 18–19. pontjaiban meghatározott fogalmára is figyelemmel megállapítottam, hogy az MTV Rt. eljárására, továbbá a kereskedelmi műsorszolgáltatók eljárására a közszolgálati műsorszámokkal összefüggésben is fennáll a hatásköröm, vagyis a műsorszolgáltatók – mint közszolgáltatást végző szervek – eljárását is vizsgálhatom.

Vizsgálatom során – lévén vizsgálati lehetőségeim a műsorfigyelés terén meg lehetőségek korlátozottak, és így első sorban a műsorszolgáltatók és az ORTT nyilatkozatára kellett hagyatkoznom – nem tártam fel olyan esetet, amikor bármely műsorszolgáltató a törvényes képviselő (szülő) hozzájárulása nélkül mutatott volna be bűncselekmény áldozatává (sértettjévé) vált kiskorúról készült felvételt. Ezért nem állapítottam meg alkotmányos jogokkal összefüggő visszaszámot sem. Annak megelőzése azonban olyan garanciális jelentőségű, hogy nem mellőzhettem a témával kapcsolatos elméleti kérdések elemzését.

Amint azt az Alkotmánybíróság 23/1999. (VI. 30.) AB határozatában kifejtette, „a halott személy nem lehet alanya sem a magántitokhoz való jognak, sem a személyes adatvédelemnek. Mindkettő személyhez fűződő jog, azaz forgalomképtelenek, nem örökölhetőek, csak személyesen érvényesíthetőek, a személy halálával elenyésznek.”

Az emberi méltósághoz való alkotmányos jog része az egyén önrendelkezési joga. A műsorszolgáltatók eljárása során az eljárásban részt vevő magánszemélyek önrendelkezési jogának megfelelő védelmet kell kapnia a műsorszolgáltatókkal szemben, azokkal a megszorításokkal, amelyek az eljárás jellegéből következnek. Ebből fakadóan a műsorszolgáltatót az a kötelezettség terheli, hogy működése során az emberi méltóság tiszteletben tartása mellett járjon el, és senkinek ne okozzon indokolatlan hátrányokat. Ez következik a Médiatv. 3. § (2) bekezdésében foglalt, a műsorszolgáltatót terhelő kötelezettségből is. Az előzőkre figyelemmel úgy vélem, hogy a műsorszolgáltatóknak – működésük során – az emberi méltóságot, az érintettek személyiségi jogait és a kegyeleti jogot tiszteletben kell tartaniuk, és biztosítaniuk kell, hogy a magánéletre vonatkozó adatok szükségtelenül ne kerüljenek nyilvánosságra.

Az adatvédelmi biztos egy válogatott labdarúgó tragikus haláláról tudósító cikkel kapcsolatban közleményt adott ki, amelyben nyomatékosan és ismételten felhívta az ún. „bulvárújságírásban” dolgozó újságírók figyelmét a mértéketesség, nagyobb empátia és a személyiségi jogok tiszteletének fontosságára. A Ptk. 80. § (1)–(2) bekezdései kimondják, hogy a személyhez fűződő jogok megsértését jelenti a más képmásával vagy hangfelvételével kapcsolatos bármiféle visszaélés. Képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához – a nyilvános közszereplés kivételével – az érintett személy hozzájárulása szükséges. A nyilvánosságra hozatalhoz a felvételen ábrázolt személy hozzájárulására van viszont szükség, ha megállapítható a felvétel egyedisége, egyéni képmás jellege.

Előzőekből következik, hogy ha a közszolgálati műsorszolgáltató, valamint

más műsorszolgáltató közszolgálati műsorszámában más képmáshoz fűződő jogát, illetve halott emlékéhez fűződő jogot sértve, a jogosult engedélye nélkül mutat be képfelvételt, az emberi méltósághoz való joggal, valamint az abból levezethető kegyeleti joggal összefüggő visszásságot, illetve annak közvetlen veszélyét okozhatja.

Megállapítottam azt is, hogy az ORTT a rendelkezésre álló eszközeivel erőfeszítéseket tesz azért, hogy a műsorszolgáltatók eljárása ne sértse a Médiatv. 3. § (2) bekezdését. Vizsgálatom során az ORTT eljárásával kapcsolatban alkotmányos joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem is észleltem. Jelen vizsgálatom nem terjedt ki az ORTT hivatkozott Ajánlása jogi (normatani) jellegének vizsgálatára. Ezért ilyen megállapításokat nem tartalmaz jelentésem.

Összességében: tekintettel arra, hogy alkotmányos joggal összefüggő visszásságot, illetve arra utaló körülményt nem tártam fel, azok orvoslására irányuló ombudsmani intézkedést nem teszek.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény 17. § (1) bekezdése alapján azonban felkérem valamennyi érintett szervet, hogy a jövőben is különös gondossággal járjanak el bűncselekmények áldozatává (sértettjévé) vált gyermekek (kiskorúak) fényképeinek bemutatása során annak érdekében, hogy a jelentésem 2. pontjában jelzett alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságnak még a közvetlen veszélye sem merüljön fel.

Budapest, 2005. december 16.

Takács Albert sk.

OBH 3607/2005.

Rövidített jelentés a fogva tartotknál tartható tárgyak körének vizsgálatáról

A Fővárosi BV Intézetben fogva tartott panaszos beadvánnyal fordult hozzám, melyben egyebek mellett azt sérelmezte, hogy a zárkába nem vihet be, és nem is tarthat CD lejátszót és hűtőszekrényt.

Tekintettel arra, hogy a beadványban felvetett probléma alapján a tulajdonhoz való jog sérelmének, illetve közvetlen veszélyének gyanúja nem volt kizárható, vizsgálatot rendeltem el, melynek eredményes lefolytatása érdekében az igazságügy-minisztert vizsgálat tartására kértem.

Vizsgálatom elrendelésével egyidejűleg a panaszost tájékoztattam arról, hogy az általa sérelmezett helyzetet nem hatósági intézkedések, hanem maguk a jogszabályi előírások idézik elő, ennek értelmében sem a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka, sem más döntésre jogosult személy nem engedélyezheti – sem általában, sem esetileg – olyan tárgyak tartását, amelyeket jogszabály nem tesz lehetővé.

A hatályos szabályozásban a fogva tartotnál tartható tárgyak köréről a Bvtvr. nem rendelkezik, hanem a felhatalmazást ad az igazságügy-miniszternek, hogy a büntetések és az intézkedések végrehajtásának részletes szabályait a legfőbb ügyésszel és az érdekelt miniszterekkel (országos hatáskörű szervek ve-

zetőivel) egyetértésben meghatározza. A kérdést egy IM rendelet (R1.) egy BM rendelet (R2.) rendezi részletesen.

Az R1. szerint az elítélt az intézetben a rendelet 1. számú mellékletében felsorolt tárgyakat tarthatja magánál, a parancsnok az elítéltnél tartható tárgyak mennyiségét a házirendben fajtánként határozza meg. Az R2. értelmében a fogva tartott a rendelet mellékletében felsorolt tárgyakat jogosult magánál tartani.

Az igazságügy-miniszter válaszában elismerte, hogy a tulajdonjogi korlátozás főbb szabályait törvénynek kell tartalmaznia, aminek a panasszal érintett hatályos szabályozás nem felel meg. Ugyanakkor álláspontja az volt, hogy „a korlátozás szakmai indokai szolgáltatnak alapot az arányosság megítéléséhez. Ilyen szakmai indok lehet a fogvatartás során (az elítéltre és a más jogcímen fogva tartottra egyaránt) a büntetés-végrehajtási intézet rendje, biztonsága. Ennek a követelménynek a szem előtt tartásával álláspont[ja] szerint igazolható, hogy a fogva tartott ne tarthasson sem CD lejátszót, sem hűtőszekrényt a zárkájában.”

Az igazságügy-miniszter kifejtette továbbá, hogy „a fogva tartottak által működtethető technikai eszközök a rendkívüli események potenciális veszélyét hordozzák magukban (pl.: teletexten keresztül történő kommunikáció, televízióba rejtett módon beépített mobiltelefon stb.). Biztonsági szempontú mérlegelést indokol az a körülmény, hogy az elmozdítható műszaki berendezések számának növelése a tiltott tárgyak elrejtési lehetőségének bővülését, a zárkatorlasz kialakításának megkönnyítését eredményezi. A hűtőszekrény zárkájában tartása közegészségügyi szempontból sem támogatható. A nagyméretű műszaki cikkek az R1-ben meghatározott mozgásteret tovább csökkentik.

A CD-lejátszók utólagos átalakítással adatmentésre (hang-, képrögzítésre) alkalmas eszközzé alakíthatók. Az így nyert felvétel a fogvatartás biztonságát, vagy folyamatban lévő büntetőeljárás eredményességét veszélyeztetheti. A lemezek széttörésével támadásra, önkárosításra egyaránt alkalmas szűrő-vágó eszköz nyerhető.”

Az igazságügy-miniszter tájékoztatója tartalmazta azt is, hogy a fogva tartottak vonatkozásában az államot alkotmányjogi értelemben fokozott életvédelmi kötelezettség terheli, s ez az alkotmányos kötelezettség a büntetés-végrehajtással kapcsolatos szabályozás megalkotása során azt a terhet rója a jogalkotóra és a büntetések, intézkedések végrehajtására hivatott szervekre, hogy lehetőség szerint elkerüljenek és megelőzzenek minden olyan élethelyzetet, amely veszélyt jelenthet a fogva tartottak egészségére, testi épségére, életére.

Végül a miniszteri válasz kitért arra, hogy az új Bv. kódex előkészítése során az Igazságügyi Minisztérium kiemelt figyelmet szentelt azon kérdések törvényi szintre emelésére, amelyek jelenleg alkotmányosan megkérdőjelezhető módon rendeleti szintű szabályozásban jelennek meg. A tervezet szerint az elítélt magánál tartható tárgyainak köre az egyes fokozatokhoz igazodik, s az előterjesztő meghatározza a korlátozás határait is. Az új Bv. kódex tehát – álláspontja szerint – alapvetően feloldja majd a jelenleg alkotmányosan nem kielégítő helyzetet.

1. A tulajdonhoz való jog az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint alapvető jog. Az Alkotmány 8. § (2) bekezdése értelmében „A Magyar Köztár-

saságban az alapvető jogokra és köteleességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja.” Mivel a fogva tartottaknál tartható tárgyak körét – és ezt az igazságügy-miniszter sem cáfolta – miniszteri rendeletek állapítják meg, a hatályos szabályozások nem felelnek meg az Alkotmány előbbieken idézett 8. § (2) bekezdésében foglalt követelménynek, és a jogállamiság elvének sem. Ezért ezekkel összefüggő visszásságot okoznak.

2. Az egyes alapjogok korlátozhatóságával kapcsolatban az Alkotmánybíróság a szükségesség, alkalmasság, arányosság hármasságát határozta meg. Alapjog tehát elsősorban azért korlátozható, mert más alkotmányos jog védelme azt kívánja, nem pedig azért, mert valamilyen elvont társadalmi vagy állami érdek – így különösen közérdek, közegészség – ezt szükségesé teszi.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az alapjog-korlátozás alkotmányosságának tehát feltétele, hogy a szükségesség, alkalmasság és arányosság követelménye együttesen fennálljon. Amennyiben a megkülönböztetés alapjogok tekintetében áll fenn, úgy jellemzően alapjog-korlátozásról kell beszélnünk. Egy adott jogalany tekintetében a mindenkit megillető jogok esnek korlátozás alá, ezért ilyen esetekben az alapjogi tesztet kell elvégezni.

Az Alkotmánybíróság rámutatott arra is, hogy az állam csak akkor nyúlhat az alapjog korlátozásának eszközeihez, ha azt másik alapvető jog vagy szabadság védelme vagy érvényesülése, egyéb alkotmányos értékek védelme, illetve valamilyen alkotmányos cél indokolja. Vizsgálni kell továbbá a korlátozással elérhető cél fontosságának és az alapjogi sérelem súlyának egymáshoz való viszonyát is. „Alkotmányellenes a jog tartalmának korlátozása, ha az kényszerítő ok, nyomós közérdek nélkül történik, [...] nem elkerülhetetlenül szükséges, [...] a korlátozás által elérni kívánt célhoz aránytalan” [65/2002. (XII. 3.) AB határozat].”

Fentiekkel szemben az igazságügy-miniszter pusztán a korlátozás arányosságának alátámasztására szolgáló, büntetés-végrehajtási szakmai érveket mutatott be. Két kivételtől eltekintve azonban nem volt részletes a tájékoztatása arra vonatkozóan, hogy a korlátozásokat milyen alapvető jog vagy szabadság védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos értékek védelme, vagy valamilyen alkotmányos cél indokolja-e. Nem vitatom, hogy egy hűtőszekrény zárkában tartása – méreteinél fogva – alkalmas lehet zárkatorlasz kialakítására és a fogva tartottak biztosítására, az R1-ben meghatározott mozgásteret tovább csökkentik. Erre tekintettel a hűtőszekrény kizárása a fogva tartottak tartható tárgyak köréből – pl. a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészség biztosítása érdekében – szükséges, az elérni kívánt céllal arányban álló, és a cél elérésére alkalmas is lehet.

A hordozható CD-lejátszó tartására vonatkozó korlátozás szükségességével kapcsolatban azonban úgy vélem, egy tenyérszerű méretű, néhány dekagramm tömegű eszközből meglehetősen nehezen készíthető zárkatorlasz, ezért az erre vonatkozó hivatkozás nem tűnik élethűnek, illetve megalapozottnak. Az igazságügy-miniszter a korlátozás szükségességét ezen túlmenően azzal indokolta,

hogy a CD-lejátszók utólagos átalakítással adatmentésre alkalmas eszközzé alakíthatók, és az így nyert felvétel a fogvatartás biztonságát veszélyeztetheti. Álláspontom szerint azonban, ha a fogvatartás biztonságát, ami meglehetősen elvont érdek a korlátozás szükségességének indokaként el is lehetne fogadni, még mindig nem kapunk választ arra, hogy az megfelel-e az arányosság követelményének.

Ezen kívül, ha a korlátozás szükséges is lenne, és még az arányosság követelményének is megfelelne, alkalmasnak kellene lennie az indokolt alkotmányos cél elérésére.

Összefoglalva: álláspontom szerint a fogva tartott az R1. 1. számú melléklete értelmében több olyan tárgyat is magánál tarthat, amelyben hang- és képrögzítésre alkalmas tárgyak elrejtethetők, illetve amelyek adat-továbbításra alkalmas-sá tehetőek, vagy éppen kereskedelmi forgalomban adattárolásra alkalmas felszereltségben is kapható. Mindez alátámasztja azt, hogy a hordozható CD-lejátszó birtoklásának tiltása alkalmatlan arra, hogy elérje az igazságügy-miniszter által megjelölt célt, vagyis a hangfelvétel készítés lehetőségének megakadályozását.

Áttekintve az R1. 1. számú mellékletét, megállapítottam azt is, hogy az elítélt magánál tarthat számos olyan tárgyat, amelyek szűrő-vágó eszközzé alakíthatók. Ezért megállapítottam, hogy a CD-lejátszó tartásának korlátozása alkalmatlan annak megelőzésére is, hogy a fogva tartott szűrő-vágó eszközhez jusson.

Mindezekre tekintettel megállapítottam, hogy a fogva tartottak birtokában tartható tárgyak körének vizsgálatom tárgyát képező korlátozása, mivel alkalmatlan a cél elérésére, az adott kérdés jogi szabályozásának hiányosságára visszavezethető okból, az Alkotmány 13. § (1) bekezdésében biztosított tulajdonhoz való joggal összefüggő visszasság közvetlen veszélyét okozza, és a művelődéshez való jog (Alkotmány 70/F. § (1) bekezdés) sérelmének közvetlen veszélyét is magában rejti.

3. Úgy vélem, a hatályos szabályozás nincs figyelemmel a technikai eszköz fejlődésére. Álláspontom szerint a mindenkori szabályozásnak az absztrakció magasabb fokán kellene állnia, és az egyszerű felsorolás helyett vagy mellett a fogva tartottak birtokában nem tartható tárgyak jellemzőit, tulajdonságait is meg kellene határozni. Elengedhetetlennek tartanám azt is, hogy a mindenkori szabályozás írja elő, hogy a korlátozást milyen alapvető jog vagy szabadság védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos értékek védelme, vagy milyen alkotmányos cél indokolja. Megfontolandónak tartanám továbbá, hogy a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokai kapjanak lehetőséget egyes tárgyak zárkában való ideiglenes birtoklásának, vagy tartásának engedélyezésére. Az előbbieken kifejtetteknek megfelelő, törvényi szintű szabályozás alkalmas lehetne arra, hogy a tulajdonhoz és művelődéshez való joggal összefüggő visszasságok csökkenjenek.

Intézkedéseim:

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény 25. §-a alapján javaslom az Országgyűlésnek, hogy törvényben állapítsa meg

a fogva tartottak birtokában, illetve zárkában tartható tárgyakra vonatkozó szabályokat, továbbá az új Bv. kódex megalkotása során a fogva tartottak birtokában, illetve zárkában tartható tárgyak körének meghatározásakor legyen figyelemmel a szükségesség/arányosság/alkalmasság követelményére, ennek során határozza meg a korlátozás ésszerű indokát/indokait; a technikai fejlődésre; az egyéniesítés lehetőségére.

Budapest, 2005. december 9.

Takács Albert sk.

OBH 4513/2005.

Rövidített jelentés az ORTT műsorszolgáltatási jog megújítására irányuló eljárásáról

Az egyik panaszos azt sérelmezte, hogy az ORTT megújította a országos földfelszíni sugárzású kereskedelmi televíziók műsorszolgáltatási jogosultságát. A másik beadvány tartalma azonos volt az OBH 4513/2005. számon nyilvántartottal. A panaszos ebben azonban kiemelte azt is, hogy a műsorszolgáltatók – álláspontja szerint – rendszeresen megsértették a Médiatv. kiskorúak védelmére vonatkozó rendelkezéseit. Tekintettel arra, hogy a beadványok alapján a jogállamiság elve, és az abból levezethető jogbiztonság követelménye sérelmének, illetve közvetlen veszélyének gyanúja nem volt kizárható, a panaszok alapján együttes vizsgálatot rendeltem el, melynek során megkeresetem az ORTT elnökét. Áttekintettem az ORTT tevékenységéről szóló éves Országgyűlési beszámolókat és az ORTT honlapján hozzáférhető határozatokat, az ÁSZ ORTT és a Műsorszolgáltatási Alap működésének ellenőrzéséről szóló Jelentését, valamint korábbi vizsgálataim során beszerzett egyéb dokumentumokat is.

Az ORTT válaszában aggályosnak tartotta vizsgálatom megalapozottságát. Arról tájékoztatott, hogy „[az ORTT] határozott álláspontja az, hogy az ombudsmannak jelen esetben nincs hatásköre. Szerinte az ORTT nem minősül az Obtv. 29. § (1) bekezdése a) pontja szerinti közigazgatási szervnek, hanem az Obtv. 29. § (1) bekezdés b) pontja alapján közigazgatási jogkörben eljáró egyéb szervnek kell tekinteni. Az ORTT elnöke arra kért, hogy eljárásomat szüntessem meg, és a panaszt tegyem át az ORTT-hez.

Vizsgálatom során az ORTT egyik tagja írásban jelezte felém, hogy az ORTT válaszában foglaltakkal nem ért egyet, az ügyben különvéleményt fogalmazott meg.

Az ORTT elnöke hivatkozott álláspontját nem fogadtam el, és korábbi megkeresésem teljes körű teljesítésére kértem.

Ismételt megkeresésemre adott válaszában az ORTT elnöke kifejtette, hogy az ORTT-nek „továbbra is az az álláspontja, hogy a[z ORTT] műsorszolgáltatási jogosultságokkal kapcsolatos eljárásának vizsgálatára az országgyűlési biztosok hatásköre nem terjedhet ki az Obtv. alapján”. Az ORTT elnöke ismételten kérte eljárásom megszüntetését, de válaszolt is megkeresésemre.

Az ORTT elnökének szerint „[a panasszal érintett műsorszolgáltatókat] – csak úgy, mint a hazai műsorszolgáltatók bármelyikét – a[z ORTT] számos alkalommal szankcionálta törvénysértés, és ezáltal szerződésszegés miatt. A szankciók a sérelmezett magatartás megszüntetésére felszólító felhívástól a kötbérig, illetve a műsorszolgáltatási jogosultság gyakorlásának a felfüggesztéséig terjedtek, a[Méditv-ben] meghatározott két legsúlyosabb szankciót soha nem alkalmazta a[z ORTT] e televíziókkal szemben.

A szankciók az esetek többségében elérték a céljukat, és a műsorszolgáltatók felhagytak a jogsértő magatartással, ám az is igaz, hogy újabb típusú törvénysértések időről időre felbukkannak.

A[z ORTT] napirendjén a műsorszolgáltatási jogosultságok jogosultságok megújításával kapcsolatban több előterjesztés is szerepelt, az első már a 2005. év 4. hetének napirendi pontjai között megtalálható.

A[z ORTT 2005.] májusában, 780/2005. (V. 4.) számú határozatával értesítette a [panasszal érintett] műsorszolgáltatókat arról, hogy a műsorszolgáltatási jogosultság meghosszabbításával kapcsolatban korábban tett igénybejelentésüket tudomásul veszi, és azokat mint a hatályos műsorszolgáltatási szerződés változatlan tartalommal történő megkötésére irányuló megújítási kérelmeket bírálja el.

Azon előterjesztés amelynek elfogadásával 2005. július 20-án a[z ORTT] 40 műsorszolgáltató műsorszolgáltatási jogosultságának a megújításáról döntött, a 2005. június 30-i előzetes napirenden jelent meg először.

A jogosultság megújítására egyebekben az annak létesítésére vonatkozó szabályokat alkalmazta a[z ORTT], azzal az eltéréssel, hogy – nem lévén pályázat – a pályázat elbírálására vonatkozó rendelkezések nem érvényesülhettek. A határozatok meghozatala a törvény szerint előírt kétharmados döntéssel született.”

Az ORTT idézett válasza és annak mellékletei ismeretében vizsgálatomat kiterjesztettem a gyermekek védelemhez való jogával, és az állam objektív alapjogvédelmi kötelezettségének teljesítésével kapcsolatos kérdésekre is.

I. Nem vitatom az ORTT elnökének azon álláspontját, hogy az ORTT a műsorszolgáltatási jogosultság megújításáról született döntéseit nem hatósági jogkörben hozza. Önmagában ez a körülmény azonban nem zárja ki vizsgálati hatáskörömet. Ezt az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvényre (a továbbiakban: Obtv.) alapozom, amely pontosan úgy rendelkezik, hogy „Az országgyűlési biztoshoz bárki fordulhat, ha megítélése szerint valamely hatóság [29. § (1) bek.], illetve közszolgáltatást végző szerv (a továbbiakban együtt: hatóság) eljárása, ennek során hozott határozata (intézkedése), illetőleg a hatóság intézkedésének elmulasztása következtében alkotmányos jogaival összefüggésben sérelem érte, vagy ennek közvetlen veszélye áll fenn, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, illetve jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.”

Figyelemmel arra, hogy a Médiatv. 32. § (1) bekezdése értelmében „[az ORTT] az Országgyűlés felügyelete alatt álló, önálló jogi személy, amely a költségvetési szervek gazdálkodására vonatkozó jogszabályok értelemszerű alkalmazásával gazdálkodik, ideértve, hogy számláit a Magyar Államkincstár vezeti... [az ORTT] gazdálkodását az [ÁSZ] ellenőrzi”. A Médiatv. 41. § (1) bekezdésének a) pontja szerint az ORTT „ellátja a műsorszolgáltatási jogosultság és a kormányzati rendelkezésben lévő műsorszolgáltatás céljára biztosított műholdas csatornák pályáztatásának és a pályázat elbírálásának feladatát”. Az előbbiekből kitűnik, hogy a műsorszolgáltatási jogosultságról történő döntését az ORTT valóban nem hatóságként hozta, azonban olyan állami feladatot lát el (és ezzel szolgáltatást nyújt), amely az ORTT-n kívül egyetlen más szervtől sem vehető igénybe. Mindebből az is következik, hogy az ORTT – kételyeivel ellentétben – a műsorszolgáltatási jogosultság elbírálásakor közszolgáltatást végző szervnek tekinthető, vagyis eljárásának vizsgálatára fennáll a hatásköröm.

II. Elsőként az ORTT-nek a szóban forgó műsorszolgáltatási jogosultság megújításáról született döntését megelőző eljárását vizsgáltam. A rendelkezésemre álló iratok alapján megállapítottam, hogy a panasszal érintett műsorszolgáltatók 2002–2003. évektől kezdve rendszeresen kérték műsorszolgáltatási jogosultságuk „meghosszabbítását” az ORTT-től. Ezen kérelmek alapján azonban – a panaszolt döntést megelőzően – nem újította meg az ORTT a műsorszolgáltatók műsorszolgáltatási jogosultságát. Az ORTT az igénybejelentéseket egyszerű levéllel tudomásul vette, azonban a műsorszolgáltatók kérelmeit idő előttinek minősítette.

Az előzőekhez képest merőben új álláspont ismerhető meg az ORTT újabb határozataiból.

Az országos vételkörzetű, földfelszíni sugárzású kereskedelmi televíziók műsorszolgáltatási jogosultságának meghosszabbítása tárgyában született, határozatban az ORTT „értesíti a [...] műsorszolgáltatókat arról, hogy a műsorszolgáltatási jogosultság meghosszabbításával kapcsolatban korábban tett igénybejelentésüket tudomásul veszi, és azokat, mint a hatályos műsorszolgáltatási szerződés változatlan tartalommal történő megkötésére irányuló megújítási kérelmeket bírálja el. A[z ORTT] nyitott a szerződéses felek között hatályban lévő műsorszolgáltatási szerződések jövőbeni tartalmát illetően konzultáció keretében tárgyalások lefolytatására.”

Az előbbieket két jelentős kérdés megválaszolását tették szükségessé: az egyik az ORTT nem közigazgatási jogkörben hozott határozatainak „alaki jogerejének” kérdése, vagyis az, hogy korábbi döntései mennyiben kötik magát az ORTT-t. A másik pedig a Médiatv. 107. § (1)–(3) bekezdéseinek értelmezése. (Ez utóbbit a III. pontban elemzem.)

Megállapítottam, hogy az ORTT – álláspontom szerint változatlan tényállás mellett, hiszen a műsorszolgáltatási jogosultság lejárt előtt több, mint tizen-négy hónappal korábban kérték a műsorszolgáltatók annak megújítását – egymással teljesen ellentétes döntést hozott a két országos földfelszíni sugárzású kereskedelmi televízió műsorszolgáltatási jogosultságának megújítása tárgyá-

ban, a korábbi egyöntetű és állandó gyakorlatától történő eltérést azonban nem indokolta meg. Álláspontom szerint az ORTT azzal, hogy változatlan tényállás mellett korábbi gyakorlatával ellentétes döntést hozott a műsorszolgáltatási jogosultság megújítására irányuló kérelmek alapján, a jogállamiság elvéből következő jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott.

III. Az ORTT műsorszolgáltatási jogosultság megújításával kapcsolatos határozatai két, egymással ellentétes álláspontot tükröznek. Korábban éveken keresztül az erre irányuló igénybejelentéseket az ORTT idő előtti kérelemként kezelte, azokról érdemben nem döntött. Úgy vélem, hogy a Médiatv. 107. § (1) bekezdése teljesen egyértelműen határozza meg az igénybejelentés, a (2) bekezdés pedig az esetleges pályázat kiírásának időpontját. A szavak általánosan elfogadott jelentése szerint a megújításra irányuló kérelmek előterjesztését, és a megújításról szóló döntést idő előttinek tartom. Úgy gondolom, könnyen belátható, hogy a Médiatv. 107. §-ában szabályozott „megújítás” jogintézménye egy olyan kedvezményt jelent a műsorszolgáltatóknak, amely alkalmas arra, hogy – állandó szerződészerű műsorszolgáltatás esetén, mintegy „bonuszként” – ne kelljen jogosultságukért pályázaton „megküzdeniük”. Nem véletlen tehát, hogy a megújításra vonatkozó igénybejelentésre határidőt állapít meg a Médiatv. Ellenkező esetben a műsorszolgáltatási szerződés megkötését követő napon is módjában állna a műsorszolgáltatónak a megújításra vonatkozó igényt bejelenteni, az alapján pedig az ORTT-nek a jogosultságot megújítani.

Összegezve: helytállóan tartom az ORTT elnökének a műsorszolgáltatási jogosultság megújításának időelőttiségéről szóló indokolását, miszerint a műsorszolgáltató a műsorszolgáltatási jogosultságot annak lejártakor pályázat kiírása nélkül további öt évre szerezheti meg, ezt megelőzően semmiképpen. Egyébként a vizsgálat tárgyát képező műsorszolgáltatási jogosultságok még közel két évig álltak volna fenn, és ez alatt az idő alatt is követhettek volna el olyan szerződésszegést a műsorszolgáltatók, ami miatt jogosultságuk nem lett volna meghosszabbítható. E körülményekre az ORTT sérelmezett döntése meghozatalakor nem volt figyelemmel, vagyis ezen eljárása is a jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott.

IV. Megvizsgáltam azt is, hogy az ORTT mennyiben vette figyelembe a műsorszolgáltatási jog megújításáról hozott döntése során a Médiatv. 107. § (3) bekezdését, melynek értelmében „Nem lehet megújítani a jogosultságot, ha a jogosult a szerződést ismételen vagy súlyosan megszegte.” Megállapítottam, hogy sem a Médiatv., sem pedig a – rendelkezésemre álló – műsorszolgáltatási szerződések – még utalás szintjén sem – nem határozzák meg a súlyos szerződésszegés fogalmát. Önmagában az a tény, hogy a Médiatv. semmilyen formában nem határozza meg a súlyos szerződésszegés fogalmát, alkalmas arra, hogy a jogállamiság elvével összefüggő visszásság közvetlen veszélyét okozza. Álláspontom szerint az ORTT azzal, hogy a súlyos szerződésszegés fogalmát egy határozatában a kirótt szankció, nem pedig a jogsértés súlya alapján állapította meg, mivel nincs általános felhatalmazása a Médiatv. rendelkezéseinek értelmezésére, a jogállamiság elvével összefüggő visszásságot okozott.

Megállapítottam azt is, hogy az érintett műsorszolgáltatók számos alkalommal megsértették a Médiatv. rendelkezéseit, ezzel a műsorszolgáltatói szerződések értelmében szerződésszegést valósítottak meg. Úgy vélem, teljesen egyértelműen rendelkezik a Médiatv. akkor, amikor ismételt szerződésszegés miatt kizárja a műsorszolgáltatói jog megújításának lehetőségét. Úgy gondolom, hogy az „ismételt” kifejezés nem igényel jogszabályi szintű értelmezést, jelentése a magyar nyelvben: újra, még egyszer vagy többször. A szavak általánosan elfogadott jelentése szerint tehát, ismételten szegi meg a műsorszolgáltatói szerződést aki újra, akár többször annak rendelkezéseit megsérti, függetlenül attól, hogy az egyes szerződésszegések alkalmával ugyanazon, vagy más, a szerződésben vállalt kötelezettségét nem (illetve nem megfelelően) teljesítette. A rendelkezésemre álló iratok alapján nem volt megállapítható, hogy az ORTT döntéshozatali eljárása során értékelte-e az esetleges szerződésszegések tényét. Álláspontom szerint a műsorszolgáltatói jogosultság megújításáról/annak megtagadásáról szóló határozatban meg kell állapítani a Médiatv. 107. §-ában előírt feltételek fennálltát, vagy éppen azok hiányát. Megállapítottam, hogy az ORTT azzal, hogy a műsorszolgáltatói jogosultság megújítása során nem volt figyelemmel a Médiatv. 107. § (3) bekezdésében foglalt feltételek teljesülésére, illetve azokat nem vizsgálta, a jogállamiság elvével összefüggő visszásságot okozott.

V. Már az, OBH 1052/2003; OBH 1458/2003; OBH 2012/2003. számú ügyekben készült együttes jelentésben (a továbbiakban: Együttes Jelentés) is vizsgáltam az ORTT rendelkezésére álló szankciórendszer, valamint az annak alkalmazásával kapcsolatban felmerülő súlyosabb problémákat. Együttes jelentésben megállapítottam, hogy „az ORTT által alkalmazható szankciórendszer, illetve az alkalmazott szankciók nem alkalmasak arra, hogy a műsorszolgáltatókat a Médiatv.-ben, valamint a műsorszolgáltatói szerződésben foglalt kötelezettségek maradéktalan teljesítésére kényszerítse. [...]”

Idézett korábbi megállapításaimat változatlanul fenntartatom! (Megjegyzem azonban, hogy az amúgy is alkalmatlan szankciórendszert az ORTT tovább erodálta azzal, hogy olyan műsorszolgáltatók jogosultságát újította meg, amelyeket „számos alkalommal” – mondhatni rendszeresen – a Médiatv. 112. §-a szerinti szankcióval sújtott.)

VI. Az ORTT elnöke nem válaszolta meg azt a kérdésemet, amely arra vonatkozott, hogy a panasszal érintett két műsorszolgáltatóval szemben pontosan mikor, milyen szankciót alkalmazott az ORTT. Természetesen nem ismerem az ORTT által a műsorszolgáltatói szerződések egyes rendelkezéseinek megszegését megállapító és a Médiatv. 112. §-ában meghatározott valamely szankciót elrendelő valamennyi határozatát. Figyelembe vettem azonban az ORTT elnökének tájékoztatását, miszerint az ORTT számos alkalommal szankcionálta törvénysértés, és ezáltal szerződésszegés miatt valamennyi (nem csak a panaszokkal érintett) műsorszolgáltatót. Korábbi vizsgálataim során beszerzett iratok, és az ORTT éves országgyűlési beszámolóí alapján megállapítottam, hogy az ORTT 2003. évben 19 műsorszolgáltatót összesen 59 alkalom-

mal, 2004. évben 169 alkalommal sújtott a Médiatv. kiskorúak védelmére vonatkozó rendelkezéseinek megsértése miatt szankcióval. Mindezekre, valamint figyelemmel arra is, hogy az elmúlt években a műsorszolgáltatókat leggyakrabban a kiskorúak védelmére vonatkozó szabályok megsértése miatt marasztalta el az ORTT, megállapítottam, hogy a műsorszolgáltatási jogosultság megújítására irányuló eljárása során az ORTT ezekre nem volt tekintettel, vagyis a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásság közvetlen veszélyét okozta.

VII. Megvizsgáltam az ORTT műsorszolgáltatási jogosultság megújításáról szóló döntése során folytatott eljárását is. A Médiatv. 107. § (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „[a] jogosultság megújítására irányuló eljárásra egyebekben az annak létesítésére vonatkozó szabályokat kell alkalmazni”. Az országos rádió és televízió műsorszolgáltatási jogosultságokra kiírt pályázatok elbírálásának módját a Médiatv. a 45. §-ban szabályozza. Ezzel szemben a körzeti rádió és televízió műsorszolgáltatási jogosultságokra kiírt pályázatok elbírálására a Médiatv. 46. § (1) bekezdése, a helyi rádió és televízió műsorszolgáltatási jogosultságokra kiírt pályázatok elbírálására pedig Médiatv. 46. § (2) bekezdése vonatkozik. Nem lehetett volna tehát ugyanabban az eljárásban dönteni az országos, a körzeti és a helyi műsorszolgáltatók műsorszolgáltatási jogosultságának megújításáról, mivel nem azonos szabályok szerint kell eljárni! Mivel ezt nem vette figyelembe az ORTT, megállapítottam, hogy a pályázatok együttes elbírálásával azzal, hogy egy eljárásban döntött országos, körzeti és helyi műsorszolgáltatók műsorszolgáltatási jogosultságának megújításáról, az ORTT ugyancsak a jogállamiság elvével összefüggő visszásságot okozott.

VIII. Az ORTT ülésének jegyzőkönyve szerint az ORTT elutasította a Médiatv. 45–46. §-ai szerinti szavazásra irányuló indítványt. Álláspontom szerint a Médiatv. 107. § (4) bekezdése egyértelmű kötelezettséget állapít meg az ORTT-nek a jogosultság megújítására irányuló eljárására vonatkozóan. Nem tudom elfogadni az ORTT elnökének tájékoztatását, miszerint „[a] jogosultság megújítására egyebekben az annak létesítésére vonatkozó szabályokat alkalmazta a testület, azzal az eltéréssel, hogy – nem lévén pályázat – a pályázat elbírálására vonatkozó rendelkezések nem érvényesülhettek.[...]” Álláspontom szerint a Médiatv. 107. § (4) bekezdését helytelenül értelmezte a testület, ugyanis a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint az azt jelenti, hogy a 107. § (1)–(3) bekezdésben foglalt különös (az általánostól eltérő, speciális) szabályok kivételével a jogosultság létesítésére, vagyis többek között éppen a pályázat elbírálására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Ennek értelmében nem kell pályázatot kiírni. A megújított jogosultság időtartama eltér (rövidebb) a pályázattal elnyert jogosultság időtartamától. A Médiatv. 107. § (4) bekezdése tehát ún. utaló szabály, amely nem írja le a megújításról döntő eljárás valamennyi elemét, hanem akként rendelkezik, hogy a jogosultság létesítésére vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Már csak azért is elfogadhatatlan számomra az ORTT elnökének fentebb idézett válasza, mert a Médiatv. 90. § (1) bekezdése szerint „a műsorszolgáltatási szerződés a Testület és a pályázati

eljárásban kiválasztott műsorszolgáltató között jön létre. Műsorszolgáltatási szerződést földfelszíni rendszerű műsorszórás útján megvalósuló, illetve a Kormány rendelkezési jogába tartozó (általa bérelt) műholdas, valamint rádiótávközlő eszközzel végzett műsorszolgáltatás esetén kell kötni”. Mindezek értelmében álláspontom szerint az ORTT-nek eljárása során a Médiatv. 45–46. §-ai szerinti eljárásban kellett volna a műsorszolgáltatási jogosultság megújításáról döntenie. Mivel döntése során az ORTT a Médiatv. 107. § (4) bekezdése alapján irányadó Médiatv. 45–46. §-ait nem alkalmazta, a jogállamiság elvével összefüggő visszásság keletkezett.

IX. Az ÁSZ 2005 augusztusában közzétett, az ORTT és a Műsorszolgáltatási Alap működésének ellenőrzéséről szóló Jelentése szerint „[a] magánszférából befolyt pénzt támogatások formájában az Alap visszaforgatja a magánszférába. Az európai uniós közösségi szabályoknak megfelelően az Alap pénzügyi függetlensége – és közvetetten a közműsor-szolgáltatók függetlensége – az Alap vegyes rendszerű (duális) bevételi forrásai által biztosított. Ebben a vegyes finanszírozási rendszerben nagyobb részt a médiavállalkozások befizetéseiből fedezi működésének költségeit az Alap, illetve az ORTT. A gazdálkodás gyakorlati problémája, hogy a befizetések visszaforgatása bázisszámok alapján történik, viszont a nem megfelelő fizetési fegyelem miatt a magánszférából érkező bevételek egyes elemei nem tervezhetők biztonsággal, mivel csak akkor kerülnek a rendszerbe, ha jogerős végrehajtható határozat alapján ténylegesen be is fizetik.”

Az ÁSZ idézett megállapítását különös megvilágításba helyezi az ORTT korábbi elnökének – az OBH 1061/2003. számú ügyben megkeresésemre adott – tájékoztatása, miszerint a törvénysértések szankcionálása során az ORTT minden esetben mérlegeli az esetlegesen alkalmazandó szankcióinak a szerződéses kapcsolatára való kihatását is. Ezzel szemben álláspontom szerint a hatósági jogviszony jellegéből adódóan az ORTT és a műsorszolgáltatók között természetesen létező alá-fölrendeltségi kapcsolat mellett létrejött szerződéses – mellérendeltségi – kapcsolat, a hatósági feladatok ellátása során nem bírhat különösebb jelentőséggel. Az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése kategorikusan tiltja – egyebek mellett – az egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetést.

A fentiekre tekintettel megvizsgáltam, hogy az említett gyakorlat a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő alkotmányos visszásságot okozhat-e. Ennek során az Alkotmánybíróság által is alkalmazott „általános racionalitási tesztet” végeztem el. Az összehasonlíthatóság próba azt jelenti, hogy csak az azonos helyzetben lévők között merülhet fel a hátrányos megkülönböztetés tilalmának megsértése. Alkotmányos visszásságot okozó diszkriminációról csak akkor lehet szó, ha valakit, vagy valamilyen csoportot más, azonos helyzetben lévő jogalannyal vagy csoporttal történt összehasonlításban kezelnek hátrányosabb módon.

Ennek megfelelően a jogállamiság elvével az abból levezethető jogbiztonság követelményével és a tisztességes eljáráshoz való joggal, valamint a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszásság közvetlen veszélyét okoz-

za, ha eljárásai során az ORTT – mellőzve az alkotmányos elvek érvényesülését – mérlegeli eljárásának – különösen az esetlegesen alkalmazandó szankciónak – a szerződéses kapcsolatára való kihatását is.

Ugyancsak a jogállamiság elvével összefüggő visszásságot okoz, hogy a jelenlegi finanszírozási rendszerben az ORTT – mint szerződő fél és egyúttal hatóság – működése nagymértékben függ az ORTT felügyelete mellett működő műsorszolgáltatók által befizetett műsorszolgáltatási díjaktól és kötbérektől.

X. Bár a panaszok nem tartalmazták, vizsgálatom során hivatalból észleltem, hogy a Médiatv. 136. §-a jelenleg is a 2005. november 1. napján a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) hatálybalépésével hatályon kívül helyezett, az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény alkalmazását rendeli el. Ez pedig – kizárólag a Médiatv. szabályozásának hiányosságára visszavezethető okból – a jogállamiság elvével összefüggő visszásságot okoz.

XI. Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény 10. Cikke rendelkezik a véleménynyilvánítás szabadságáról. Ennek értelmében mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.

Álláspontom szerint az ORTT – jelentésem II–X. pontjaiban elemzett – eljárása során döntésével a műsorszolgáltatók struktúrájára (médiapiac) olyan hatást is gyakorolt, amely alkalmas lehet arra, hogy a megalapozott véleménynyilvánításhoz elengedhetetlen kommunikációs folyamatot befolyásolja. Ez pedig a véleménynyilvánítás szabadságához való joggal összefüggő visszásság közvetlen veszélyét is magában hordozza.

Az ORTT döntésének a hazai médiapiac egészére gyakorolt tényleges hatása versenyjogi megítélésére nem nekem, hanem a Gazdasági Versenyhivatalnak van hatásköre. Ezért ez irányba a vizsgálatomat nem terjesztettem ki.

XII. Fel kívánom hívni a figyelmet arra is, hogy a műsorszolgáltatók kérelmének idő előtti előterjesztése önmagában nem okozott volna alkotmányos joggal összefüggő visszásságot. Álláspontom szerint érthető a műsorszolgáltatók azon igyekezete, hogy jóval a műsorszolgáltatási jogosultság lejárta előtt megbizonyosodjanak annak megújításáról.

XIII. A vizsgált ügy súlyához képest csekély jelentőségűnek ítélttem az OBH 4513/2005. számú beadvány azon részét, amely az ORTT válaszában elmaradását sérelmezte, ezért azt nem vizsgáltam.

Intézkedéseim:

Korábban már több alkalommal tettem az Obtv. 25. §-a alapján javaslatot a Médiatv. módosítására, de azok eddig nem teljesültek. Tekintettel arra, hogy azok teljesülése ma is aktuális, amit jelen jelentésem is alátámaszt, a Médiatv. módosítására irányuló korábbi javaslataimat változatlanul fenntartom!

Azokat kiegészítve azonban javaslom az Országgyűlésnek, hogy a Médiatv. módosításával teremtse meg és garantálja az ORTT teljes anyagi függetlenségét a műsorszolgáltatóktól; pontosítsa, egészítse ki a műsorszolgáltatási jogosultság megújítására vonatkozó eljárási szabályokat; határozza meg a súlyos

szerződésszegés fogalmát; a Médiatv. 136. §-a szerinti eljárásokban biztosítsa a Ket. alkalmazhatóságát.

Az Obtv. 23. és 24. §-ai alapján kezdeményezem a legfőbb ügyésznél, hogy „A 2006-ban lejáró helyi, illetve körzeti, valamint 2007-ben lejáró országos műsorszolgáltatási jogosultságok meghosszabbítása” tárgyú, 1490/2005. (VII. 20.) számú ORTT határozatot, valamint az azt megelőző eljárást vizsgálja meg, és vizsgálatának eredményéhez képest a Magyar Köztársaság ügyészségéről szóló 1972. évi V. törvény szerinti hatáskörébe utalt, szükséges intézkedést tegye meg.

Az Obtv. 17. § (1) bekezdése alapján kérem a Gazdasági Versenyhivatal elnökét, hogy vizsgálja meg, hogy a műsorszolgáltatási szerződések fentiekben ismertetett módon történő megújítása volt-e a magyarországi műsorszolgáltatási piacra hatással.

Az Obtv. 21. §-a alapján kezdeményezem az ORTT-nél, hogy a Ptk. 202. § (2) bekezdése és 243. §-ára figyelemmel ismét tekintse át az 1490/2005. (VII. 20.) számú ORTT határozatát, az azt megelőző eljárást, valamint az annak eredményeként módosított műsorszolgáltatási szerződéseket és a szükséges korrekciókat végezze el.

Budapest, 2005. december 16.

Takács Albert sk.

OBH 5159/2005.

Rövidített jelentés az MTV m1 Híradó műsorvezetőinek ügyében

A sajtóból értesültem arról, hogy az MTV Rt. m1 műsorán 19 óra 30 perckor kezdődő Híradó műsorát – a korábbi gyakorlattal ellentétben – szeptembertől kizárólag férfiak vezetik. Ennek okát a különböző sajtószervek abban jelölték meg, hogy „a döntéshozók szerint a középkorú, érett férfiak a hitelesek a nézők számára, és így egy szál maguk is alkalmasak a híradók vezetésére”.

Tekintettel arra, hogy a probléma alapján a jogállamiság elve, az állam objektív alapjogvédelmi kötelezettsége, a férfiak és nők egyenjogúságának biztosítása, a hátrányos megkülönböztetés tilalma, továbbá az esélyegyenlőtlenség kiküszöbölését célzó intézkedések sérelmének, illetve közvetlen veszélyének gyanúja nem volt kizárható, hivatalból vizsgálatot rendeltem el. Vizsgálatom eredményes befejezése érdekében az MTV Rt. elnökét vizsgálat tartására, és a rendelkezésére álló dokumentumok megküldésére.

Az MTV Rt. elnöke arról tájékoztatott, hogy új műsor- és hírstruktúra lépett életbe. Az m1 több hírműsort sugároz. Az átalakult műsorvezetés rendjéhez igazodott a műsorvezetők munkabeosztása is. Az m1 csatornán két adással gyarapodott a hírműsorok száma, az egyszemélyes műsorvezetés gyakorlata – a déli Híradó kivételével – általánossá vált.

Az MTV Rt. hírműsorait irányító vezetők – közelebbről meg nem nevezett – szakmai megfontolások és szempontok alapján határoztak arról, hogy a Híradó este fél nyolckor kezdődő fő kiadásában – néhány év szünet után – újra egy

műsorvezető jelentkezzen. A döntés fő indoka az volt, hogy a jelentős újságírói, valamint szerkesztői tapasztalattal is bíró munkatársak a korábbiaknál hatékonyabban vegyenek részt a műsor elkészítésének teljes folyamatában. A műsorvezető feladata egyebek között az is, hogy az általa elmondandó szövegeket önállóan, több hírforrás összevetésével fogalmazzza meg, tehát nem hírolvasó-bemondóként kell szerepelnie. Az esti Híradóban már gyakran jelennek meg stúdióvendégek, akiknek csak olyan kollégák lehetnek a beszélgető partnerei, akik maguk is évtizedes interjúkészítői gyakorlattal rendelkeznek. A jelentős újságírói és szerkesztői tapasztalattal is bíró műsorvezetők tehát az eddiginél jobban, alkotótársaként kapcsolódnak be a fél nyolcas híradók elkészítésébe, így például a stúdió képi világának a megformálásba is. Ugyancsak fontos szakmai szempont, hogy rendkívüli helyzetekben (pl. természeti katasztrófák, merényletek, katonai konfliktusok, váratlan politikai események) felkészült, tájékozott műsorvezetők segítsék a nézők tényszerű, átfogó informálását. Ilyen szakmai okok miatt lett a Híradó esti fél nyolcas adásának két fő műsorvezetője a nemcsak újságíró-szerkesztőként, hanem több évtizedes és gyakorlott interjúkészítőként, tudósítóként is számon tartott 2 férfi műsorvezető. Az MTV Rt. elnöke szerint „Így az őszi struktúraváltásig a 19:30-as Híradóban megjelent női moderátorok számára is adott a lehetőség, hogy folyamatos gyakorlás, továbbképzés után a fél nyolcas fő Híradó műsorvezetőiként jelentkezzenek. Ennek feltétele, hogy megfeleljenek a fent említett szakmai kritériumoknak.”

A kapott tájékoztatás szerint a híradókat vezető nők nem kevesebbet, hanem több hírműsorban és hosszabb adásidőben szerepelnek majd a képernyőn, mint az őszi műsorstruktúra bevezetése előtt.

Az MTV Rt. elnöke arról is tájékoztatott, hogy az MTV Rt. „vezetői közül senki soha sehol nem nyilatkozott úgy, hogy az említett hírműsorban (Híradó, 19:30) »csak és kizárólag férfiakat lehet alkalmazni. Ebből következően szintén soha senki nem beszélt arról, hogy csak a középkorú, érett férfiak hitelesek a nézők számára, és egyedül alkalmasak a Híradók vezetésére«. Éppen ezért természetesen senki soha semmilyen indokkal nem rendelt meg olyan »felmérést«, amely egy ilyen, hangsúlyozz[ák]: valótlan állítást megalapozna. [...] A sajtóban megjelent állítólagos kijelentés és a soha nem készült felmérésre utaló mondat is az egyik napilap publicistájától származik, aki cikkében forrásait vagy nem jelölte meg, vagy pedig egy »név nélkül nyilatkozó« híradós szerkesztőre utalt. Írását számosan ténynek és készpénznek vették, de az álhírekért a valótlanosságokat terjesztőknek kell helytállniuk és vállalniuk a következményeket. A műsorvezetők szakmai alkalmasságát firtató publicisztikákat egyébként az MTV Rt. az érintett szerzők »írói munkássága részének« tekinti.”

Az MTV Rt. elnöke műsorokra lebontva megadta azokat az adatokat is, amelyek tartalmazzák a nők és a férfiak arányát, illetve a műsorvezetés típusát az MTV Rt.-ben. Az adatokból megállapítható, hogy mely műsorokat vezetik kizárólag nők, kizárólag férfiak, és melyeket közösen, illetve felváltva nők és férfiak. Az MTV Rt. elnöke hangsúlyozta, hogy az MTV Rt. „műhelyeiben szak-

mai szempontok alapján döntenek a műsorvezetők kiválasztásáról, a műsorvezetés típusáról.”

Az MTV Rt. elnökétől tájékoztatást kértem arról is, hogy az MTV Rt. m1 műsorvezetői között – a kisebbségi műsorokat vezetőkön kívül – milyen az egyes nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozók aránya? Ez természetesen nem az egyes műsorvezetők nemzetiségi vagy etnikai hovatartozására – még csak nem is az egyes nemzetiségek arányára – vonatkozott, és figyelemmel voltam a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) rendelkezéseire is. Vizsgálatom ezen részének egyedüli célja az volt, hogy az MTV Rt. esélyegyenlőségi tervének elkészítéséhez szükséges – az Avtv. rendelkezései szerint, az érintett önkéntes adatszolgáltatása alapján kezelt – adatokból olyan információhoz jussak, amelyből az érintett személyekre vonatkozó következtetés nem vonható le, de segíti vizsgálatom eredményes befejezését. (Ugyanis akkor már nem személyes adat.) Az MTV Rt. nem tudott megfelelő információkat közölni, de tájékoztatása szerint „...a roma identitású, [...] munkatársak esélyegyenlőségének elősegítése érdekében támogató intézkedéseket hoz.”

Az MTV Rt. elnöke szerint „nem az volt tehát az eldöntendő kérdés, hogy a fő kiadás idejére nőt vagy férfit ültessünk a stúdióba, hanem az, hogy olyan embereket, olyan újságírókat, akiknek nemcsak jelentős műsorvezetői, hanem nagy riporter és szerkesztői tapasztalatuk is van.” A 2005. szeptember 12-i struktúraváltás idején a szakmai szempontoknak két munkatársuk felelt meg, akik történetesen férfiak. A megkeresésemre adott válasz tartalmazta azt is, hogy „hamarosan – az ismertetett kritériumoknak megfelelően – bővül ez a kör, mert új, hírműsor-szerkesztői, riporter és »élőzési« tapasztalattal is rendelkező műsorvezető áll be, aki történetesen nő.”

Az MTV Rt. álláspontja értelmében – az MTV Rt. elnökének tájékoztatása szerint – „A műsorvezetők számára a Híradó saját keretei közt biztosít lehetőséget arra, hogy a Híradó teljes technológiájának megismerése mellett elsajátítsák: a hírállás és -szerkesztés; a hírsorrend összeállítása; a híradós riportkészítés; a híradóanyag-készítés; a híradós stúdióbeszélgetés; a váratlan helyzetek kezelése; a műsorszerkesztés; a híradóműsor-szerkesztés ismereteit.”

Az MTV Rt. elnökének álláspontja szerint mint országgyűlési biztos nem rendelkezem törvényi felhatalmazással az MTV Rt. működését, tevékenységét érintő vizsgálat elrendelésére. Az MTV Rt. ugyanis, mint a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 64. § (1) bekezdése alapján zártkörűen létrehozott egyszemélyes részvénytársaság az Obtv. alkalmazása szempontjából nem tekinthető „eljárást folytató szervnek”, nem folytat sem a vizsgálat alá vont kérdéssel összefüggésben álló, sem egyéb tartalmú eljárásokat, erre vonatkozó jogkörrel sem rendelkezik, mint ahogyan a közigazgatási szervekre jellemző felügyeleti szervvel sem. (A Magyar Televízió Közalapítvány Kuratóriumának elnöke is hasonló álláspontját fejtette ki telefonon.)

Ezen túlmenően sérelmezte azt is, hogy megkereséseim teljesítésére 15 napos határidőt állapítottam meg.

I. Az OBH 4170/2004. számú ügyben – mint közszolgáltatást végző szervet – már vizsgáltam a Magyar Televízió Rt-t. Az MTV Rt-t érintő vizsgálati hatáskörömet a következőkkel indokoltam: „Elsőként tehát azt vizsgáltam, hogy közszolgálati műsorszolgáltatók eljárására, döntéseire, vagy ezek elmaradására kiterjed-e az ombudsman vizsgálati jogosultsága. Amint azt az OBH 6501/2001. sz. ügyben kifejtettem, az Obtv. hivatkozott 29. § (1) bekezdése csak a hatóság fogalmát határozza meg pontosan. Ezen túlmenően »az Obtv. az országgyűlési biztosok jogértelmezésére bízva annak eldöntését, hogy mely szervek tekinthetők közszolgáltatónak. Az országgyűlési biztosok minden esetben közszolgáltatónak tekintik a hatóságnak nem minősülő, állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerveket«, különösen pedig azokat, amelyek esetében az érintettnek nincs reális lehetősége annak megválasztására, hogy az igényelt szolgáltatást kitől vegye igénybe, tekintettel arra, hogy »azt csak korlátozott számú vagy csak kizárólag egyetlen szervtől veheti igénybe.« Mindezekre tekintettel, valamint a közszolgálati műsor és a közszolgálati műsorszám Médiatv. 2. § 18–19. pontjaiban meghatározott fogalmára is figyelemmel megállapítottam, hogy hatásköröm kiterjed a közszolgálati műsorszolgáltatók – mint közszolgáltatást végző szervek – eljárásának vizsgálatára.” Úgy gondolom, senki nem vitathatja, hogy az MTV Rt. közszolgáltatást végző szervnek tekinthető, vagyis az MTV Rt-re vizsgálati jogosultságom kiterjed. Megjegyzem, hogy az MTV Rt. elnöke korábban több megkeresésemet már teljesítette, vizsgálati jogosultságomat eddig soha sem vitatta.

II. Az egyenlő bánásmód követelménye a kötelezettekől azt kívánja meg, hogy tartózkodjanak minden olyan magatartástól, amely bizonyos tulajdonságaik alapján egyes személyek vagy személyek egyes csoportjaival szemben közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést, megtorlást, zaklatást vagy jogellenes elkülönítést eredményez. Alapvetően tehát az egyenlő bánásmód követelménye az egyik oldalon negatív kötelezettséget jelent: a kötelezettek nem sérthetik meg mások egyenlő emberi méltóságát. Jogosulti oldalon ugyanakkor ez azt eredményezi, hogy mindenkinek jogosultságként kikényszeríthető igénye van arra, hogy őt egyenlő méltóságú személyként kezeljék. Ezért vizsgálatom arra terjedt ki, hogy a hírműsorok vezetésének új rendje alkalmas-e arra, hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggésben alkotmányos visszásságot okozzon. Ennek során előbb a közvetlen hátrányos megkülönböztetés, majd pedig a közvetett diszkrimináció egyes elméleti és gyakorlati kérdéseit tekintettem át. Ki kell emelnem, hogy sem a közvetlen, sem pedig a közvetett diszkrimináció nem „célzatos” magatartás (nem szükséges, hogy az intézkedést hozó szervet a megkülönböztetés szándéka vezesse), hanem elsősorban ténykérdés.

Nem tudtam sem minden kétséget kizáróan megállapítani, sem pedig kizárni, hogy a műsorvezetők – mint a homogén csoport tagjai – között történt-e közvetlen hátrányos megkülönböztetés. Ennek kizárólag az az oka, hogy azt sem tudtam megvizsgálni, hogy a Híradó 19:30 órakor kezdődő kiadását 2005. szeptember 12. óta vezető személyek megfelelnek-e az MTV Rt. elnöke által

vázolt, már hivatkozott szempontrendszernek, sem pedig azt, hogy rajtuk kívül senki nem felel meg az előírt kritériumoknak. (Mindezeken túlmenően – a kért dokumentumok hiányában – érdemben azt sem tudtam megvizsgálni, hogy valamennyi műsorvezető, vagy pusztán egyes műsorvezetők csoportjai alkotnak-e homogén csoportot.)

III. Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 7. § (1) bekezdése értelmében az egyenlő bánásmód követelményének megsértését jelenti – a közvetlen hátrányos megkülönböztetés, a zaklatás, a jogellenes elkülönítés, a megtorlás mellett – a közvetett hátrányos megkülönböztetés, valamint az ezekre adott utasítás.

A 9. § szerint közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősül az a közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek nem minősülő, látszólag az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő rendelkezés, amely a meghatározott tulajdonságokkal rendelkező egyes személyeket vagy csoportokat más, összehasonlítható helyzetben lévő személyhez vagy csoporthoz képest lényegesen nagyobb arányban hátrányosabb helyzetbe hoz. A közvetett hátrányos megkülönböztetés lényege, hogy a megkülönböztetés látszólag semleges feltételre alapul, mégis, egyes védett tulajdonságokkal rendelkező személyeket lényegesen nagyobb számban érint. Ebben az esetben a követelmény megsértése alóli mentesüléshez az adott rendelkezésnek a védett tulajdonsággal rendelkező személyek tekintetében is ki kell állnia az ésszerűségi tesztet.

Vizsgálatom során az Alkotmánybíróság által is alkalmazott „önkényes megkülönböztetés tilalma” tesztjét végeztem el. Az összehasonlíthatóság próba azt jelenti, hogy csak az azonos helyzetben lévők között merülhet fel a hátrányos megkülönböztetés tilalmának megsértése. Alkotmányos visszásságot okozó diszkriminációról csak akkor lehet szó, ha valakit vagy valamilyen csoportot más, azonos helyzetben lévő jogalannyal vagy csoporttal történt összehasonlításban kezelnek hátrányosabb módon. Vizsgálatom eredményeként megállapítottam, hogy az MTV Rt. Híradóinak műsorvezetői – a vizsgált szempontból – homogén csoportot alkotnak. Az MTV Rt. szóban forgó új műsorstruktúrájában megszabott – reményeim és az MTV Rt. elnökének tájékoztatása szerint nem diszkriminációs célú – feltételeknek 7 műsorvezető-nő, és 1 férfi műsorvezető nem tudott megfelelni. Az MTV Rt. intézkedése lényegesen nagyobb arányban hozta hátrányos helyzetbe a műsorvezető-nőket, mint a férfi műsorvezetőket. Az MTV Rt. elnöke nem határozta meg, hogy milyen alkotmányosan indokolható oka volt azon intézkedésének, hogy csak férfi műsorvezető vezethette a 19:30 órakor kezdődő Híradót. Megjegyzem, hogy a szakmai feltételek rendszere távolról sem átlátható: az MTV Rt. elnökének tájékoztatása nem határozza meg sem a pozíció betöltéséhez szükséges pontos szakképzettség(ek)et, sem a szükséges gyakorlat mértékét, típusát, így alkalmas arra, hogy a feltételeket önkényesen alkalmazzák. Mindez viszont a közvetett hátrányos megkülönböztetés veszélyét rejti magában.

Az Európai Bíróság több ügyben kifejtette, hogy az átláthatóságot nélkülöző munkaerő-felvételi rendszer sérti a munkához való egyenlő hozzáférés elvét,

mivel az átláthatóság hiánya lehetetlenné teszi az ellenőrzés valamennyi formáját a nemzeti bíróság (és esetünkben az ombudsman) részéről. Ezért az MTV Rt. vizsgált intézkedése az esélyegyenlőtlenség kiküszöbölését célzó intézkedések kötelezettsége teljesítésével összefüggő visszásságot is keletkeztethet.

IV. Megvizsgáltam azt is, hogy az MTV Rt. eljárása során mennyiben teljesítette az állam objektív alapjogvédelmi kötelezettségéből eredő feladatait. Álláspontom szerint az országos közszolgálati műsorszolgáltatók tevékenységük során fokozott gondossággal kell eljárjanak minden olyan esetben, amelyre bármely alapvető jog megsértésének akár csak árnyéka is vetül. A Médiatv. 3. § (2) és (3) bekezdése előírja, hogy a műsorszolgáltató köteles tiszteletben tartani a Magyar Köztársaság alkotmányos rendjét, tevékenysége nem sértheti az emberi jogokat, és nem lehet alkalmas a személyek, nemek, népek, nemzetek, a nemzeti, etnikai, nyelvi és más kisebbségek, továbbá valamely egyház vagy vallási csoport elleni gyűlölet keltésére. A műsorszolgáltatás nem irányulhat semmilyen kisebbség, sem bármely többség nyílt vagy burkolt megsértésére, kirekesztésére, annak faji szempontokon alapuló bemutatására, elítélésére.

A Médiatv. 3. § (3) bekezdésében az „irányulhat” kifejezés – annak köznapi értelmében – arra utal, hogy ez utóbbi tevékenység kizárólag „célzatosan”, vagyis a magatartás következményeit kívánva valósulhat meg. Ezzel szemben a (2) bekezdés által körülírt magatartás „nyitott”, vagyis pusztán az eredmény bír relevanciával. Ennek értelmében – függetlenül attól, hogy az MTV Rt. mint műsorszolgáltató (annak vezetői) szándéka kiterjedt-e az alapvető jogok megsértésére, vagy sem – kizárólag a következmények lehetnek relevánsak.

Nem lehet figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a műsorszolgáltatóknak (a közszolgálati műsorszolgáltatóknak pedig különösen) eljárásuk során egy pillanatra sem szabad megfélemleniük a televíziónézőkre, rádióhallgatókra gyakorolt, a nyomtatott sajtóéhoz – semmilyen szempontból – nem hasonlítható hatásáról, és az ezzel járó fokozott felelősségről.

Mivel az MTV Rt. eljárása alkalmas volt arra, hogy a vizsgált ügyben a közvetett hátrányos megkülönböztetéssel összefüggő visszásság közvetlen veszélyét okozza, megállapítottam az állam objektív alapjogvédelmi kötelezettségének elmulasztásával összefüggő visszásság közvetlen veszélyét.

V. Ezt követően azt vizsgáltam meg, hogy az MTV Rt. milyen intézkedéseket tesz a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok helyzetének javítására. Nem érték egyet az MTV Rt. elnökének azon megállapításával, hogy az MTV Rt. „lényegében eszköztelen ahhoz, hogy önmagában »intézkedésekkel« javítsa »a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok helyzetét«. Ez ugyanis nem is feladata.” Álláspontom szerint a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedések meghozatala az MTV Rt.-nek az Alkotmány 70/A. § (3) bekezdéséből és a Médiatv. 3. §-a rendelkezéseiből eredő kötelezettsége. Megállapítottam, hogy az MTV Rt. – lehetőségeihez mérten – eleget tesz e kötelezettségének amikor a Médiatv., valamint az intézményben érvényben lévő Közzolgálati Műsorszolgáltatási Szabályzat (KMSZ) előírásai alapján jár el és különös figyelmet fordít az életkoruk, szellemi és lelki állapotuk,

társadalmi körülményeik következtében hátrányos helyzetű csoportok számára fontos információk elérhetővé tételére.

Intézkedéseim:

Az ügyben – az alkotmányos visszásság közvetlen veszélyének megállapításán kívül – az alábbi ombudsmani intézkedést teszem:

Az Obtv. 21. § (1) bekezdése alapján kezdeményezem az MTV Rt. elnökénél, hogy a jövőben a műsorvezetők kiválasztása során fordítson kiemelt figyelmet az egyenlő bánásmód követelményének mind tartalmi, mind pedig formai teljesítésére és dolgozza ki a műsorvezetők szakmai felkészültsége mérésének a jelenleginél objektívebb, és a jogállamiság elvének is megfelelő módszerét.

Budapest, 2005. november 22.

Takács Albert sk.

1.28.3.

Állásfoglalások

Gy 539/2005.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának állásfoglalása a kiemelten nagy adótartozást felhalmozók listájának közzétételével kapcsolatban

Az ombudsman álláspontja szerint nem okoz alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot a kiemelten nagy adótartozást felhalmozók személyének és adóhátralékuk mértékének a közzététele.

Hangsúlyozni kell, hogy a jövedelmek adóztathatóságának alkotmányossága nem kétséges, a közteherviselés ugyanis alkotmányban rögzített állampolgári kötelesség, amely szerint mindenki köteles jövedelmi és vagyoni viszonyainak megfelelően a közterhekhez, a közszükségletek anyagi fedezetéhez hozzájárulni. Az alapjogi tulajdonvédelem – amelyet az Alkotmánybíróság bizonyos, polgári jogilag nem tulajdonnak minősülő vagyoni értékű jogokra is kiterjesztett – az egyéni cselekvési autonómia hagyományos anyagi alapját védi. A tulajdon szociális kötöttségei azonban a magántulajdon közzétételekkel való terhelését alkotmányosan lehetővé teszik. A közteherviselési kötelesség teljesítése az állam és a társadalom működésének anyagi alapjait teremti meg, hiszen az adók teszik ki az állami bevételek túlnyomó részét, ezért kikényszerítésük a társadalom egész közösségét érintő közérdek, az erre vonatkozó információk ismerete közügy.

A kiemelten nagy adótartozást felhalmozók adatainak közzétételét elrendelő jogszabályi rendelkezés célja, hogy javítsa az adózási morált azáltal, hogy a nagy összegű adórövidítéseket eredményező cselekmények elkövetőit szembesíti azokkal, akiknek kárára jogellenesen kívántak gazdagodni, azaz a társadalom többi tagjával. Utalni kell arra is, hogy a nyilvánosság elvének az alkalmazása a személyek vagyonát illetően jogrendünkben a forgalom biztonsága, illetve a közélet tisztasága érdekében elfogadott gyakorlat (az ingatlan-nyilvántartás és a cég-

jegyzék, illetőleg egyes állami tisztségviselők vagyon-nyilatkozatának nyilvánossága stb.).

Az Alkotmány 70/A. §-ának értelmében az azonos helyzetben lévő személyeket azonos bánásmódban kell részesíteni, ezért alkotmányos jogokkal összefüggő visszásság gyanúja csak akkor merülne fel, ha az adótartozók között a közzététel során a hatóság hátrányos, sértő megkülönböztetést alkalmazna. (Ahogyan azt az OBH 2150/2005. sz. jelentésében megállapítottam az ún. KA-VOSZ ügyben: az egyediesítés, az adósok homogén csoportjából való kiemelés azzal a szándékkal, hogy így a többi adóst fizetésre bírják, olyan indokolatlan különbségtétel, amely az érintettekre nézve megalázó, és sérti az emberi méltóságukat.) Erre utaló adat azonban az adótartozók vonatkozásában eddig nem merült fel.

Budapest, 2005. szeptember 5.

Lenkovics Barnabás sk.

OBH 3911/2005.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának állásfoglalása a gyógyszerárakkal összefüggésben felmerült, de az egészségügyi ellátórendszer egészét érintő verseny térnyerésének egyes kérdéseivel kapcsolatban

A Magyar Orvosi Kamara elnökének felvetése és kérése alapján felmerült, hogy a „biztonságos, színvonalas és az esélyegyenlőségre tekintettel lévő betegellátás, a szolidaritás elvét követő társadalombiztosítás” ez idő szerint a gazdasági szempontok szerinti verseny terepén méretik meg, mely egyes esetekben – a jogi normák változásait is szem előtt tartva – alapjogi aggályokat kelt.

Mivel a gazdaságban élénkítő hatással bíró verseny a patika vagy az orvosi rendelő falai között szokatlan, sőt visszas körülményeket teremthet, országgyűlési biztosként – ahogyan eddig is az egészségügyet érintő kérdésekkel kapcsolatban – ezúttal is szükségesnek látom a helyzet emberi jogi és alkotmányos alapjogi értékelését és erről a nyilvánosság tájékoztatását.

A konkrét esetben a törvényjavaslat – a Gazdasági Versenyhivatal álláspontja szerint – a nem támogatott gyógyszerek körében óhajtotta volna elindítani a gyógyszertárak közötti árversenyt, ezzel megszüntetendő a gyógyszertárak „árkartellszerű” viselkedését. Ezzel nyilvánvalóvá vált, hogy – mivel a nem vényköteles gyógyszerek egységes ára nem hatósági aktus révén jött létre – mindez a gyógyszertárak versenyt elkerülő magatartásának következménye. Ez pedig a Gyógyszerész Kamara azon jogosítványával lehetséges, mely meghatározza az e termékkört is érintő árrés szabályozását, ezzel együtt a tájékoztató jellegű fogyasztói árak negyedéves kihirdetését jelenti. (Az Országgyűlés 2005. július 4-i ülésnapján elfogadta az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló 2005. évi XCV. törvényt.).

A Gazdasági Versenyhivatal véleménye szerint azonban „szükség van e téren is a piactudományi törvényszerűségek figyelembevételén alapuló, bátrabb deregulációra, s a terület újraszabályozására”.

I. A Magyar Köztársaság Alkotmánya a többi között tartalmazza az állam objektív alapjogvédelmi kötelezettségét [8. § (1) bek.], mely kötelezettség – különösen az egészségügyet érintő kérdésekben – különös hangsúlyt kap. Azon túl, hogy az állammásként megfogalmazott lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog kereteit meghatározta az Alkotmánybíróság, az e joggal összefüggésben újlag felmerülő esélyegyenlőség problémája több kereszttetszetben érinti az ellátórendszert az alap-, és szakellátástól a fekvőbeteg ellátáson és rehabilitáción át a gyógyszer és gyógyászati segédeszköz ellátásig. Nem kevesebről van tehát szó, mint az egészségérték „piacosított” megmértetéséről, a hozzáférés egyenlőtlenségét előidéző – a vagyoni egyenlőtlenségből adódó – problémák átereléséről a piac diktálta versenypolitika területére.

II. Az Alkotmány rögzíti, hogy a Magyar Köztársaság a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti. [70/A.§ (3) bek.] Noha önmagában a verseny a gazdaság élénkítője, ugyanez ellen a gyógyítás, az egészségügyi szolgáltatások piacosítása terén számos érv szól. Nem csupán az, hogy az esélyek egyenlőtlenek a gyógyítás és gyógyulás tekintetében, hanem egyszerűen az a tény, hogy sem a beteg (fogyasztó), sem pedig a szolgáltató (piac) szerepe nem fordítható le a versenyjog nyelvére. Nem lehet tiszta piaci viszonyokról beszélni egy tájékozatlan (laikus) beteg (fogyasztó) és a tudást birtokló ellátó (orvos) között, illetve nem ismert a szolgáltatók közötti minőségi különbség annál az egyszerű oknál fogva, hogy egy-egy szolgáltatást (értsd. eü-i ellátást) optimális esetben nem veszünk oly gyakran igénybe, hogy a laikus megítélésünk „piacképes” legyen. Ugyancsak problémát okoz, hogy a beteg számára laikusként nem egyértelmű a kezelés, szer stb. igénybevétele, hiszen nem ő az orvos, így végsősoron csupán saját igényeit ismeri, az adekvát ellátással nincs tökéletesen tisztában. (Dr. Kovács József: *A modern orvosi etika alapjai*. Medicina, 206–208. o.). Ezért a kellő információ hiánya következtében az alulinformált fogyasztó (beteg) kénytelen döntést hozni a versenyszabta piaci struktúrában, azaz minőségi ellátást (kezelést, gyógyszert stb.) kellene választania. Nem szükséges további alapjogi érv ahhoz, hogy belátható legyen, hogy a betegek oldaláról a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog egyenlő esélyekkel való érvényesítése nehezen képzelhető el a gazdasági verseny filozófiája alapján, piaci mechanizmusok (sokszereplős kínálati piac, egyenlő feltételekkel induló felek, profitmaximálásra való törekvés stb.) struktúrájában. Mindezek ellenére a közfinanszírozású egészségügyben is kivételes esetekben elképzelhető egyes ellátási formák – innovatív eljárások, gyógyszerek – piacosítása, azonban kifejezetten egy konzisztens biztosítási rendszerben, az orvosi etika és az ellátáshoz való hozzáférés esélyeinek messzemenő szem előtt tartásával.

III. Amennyiben a civiljogi szerződési szabadság aspektusából mérlegeljük a helyzetet, ugyancsak az állami kötelezettségvállalás és az egyes ember ala-

nyí jogai közötti feszülő – ez idő szerint súlyos – ellentmondást találunk. Az Alkotmánybíróság az Alkotmány 70/D. §-át, az egészséghez való jogot nem általános, az Alkotmányból közvetlenül levezethető alapjogként értelmezi, hanem az államnak olyan alkotmányos kötelezettségeként, melynek objektív háttér szabteherbírása. Ugyanakkor az állam intézményes élet- és egészségvédelmi kötelezettsége azt is jelenti, hogy ha egy új vagy „túl költséges” gyógyító eszközt vagy eljárást maga nem képes finanszírozni, akkor lehetővé kell tennie az állampolgárok számára, hogy személyiségi önrendelkezési szabadságuk és vagyoni autonómiájuk alapján – természetesen megfelelő szakmai javallatra – azt maguk finanszírozhassák. Az ilyen fajta „piacosítással” szemben az elsődleges kérdés, hogy az alkotmányosan megengedhető-e (pl. összefér-e az élethez, emberi méltósághoz való joggal, a diszkrimináció tilalmával stb.). Az élethez és emberi méltósághoz való jog feltétlen érvényesülésének követelménye alapján az új eljárás nyilvánvalóan megengedhető, sőt kötelező. Ha pedig megengedhető, akkor másodlagos feladata az államnak az esélyegyenlőség előmozdítása minden állampolgár számára a hozzáférés terén.

Ebből következően mivel a tulajdonegyenlőtlenségek miatt nem valósulhat meg valódi esélyegyenlőség, teljes kiegyenlítésre pedig az állam sem képes, a kompenzációra és segítségre felhívható a civil társadalom intézményrendszere is: a különböző egyesületek, alapítványok, közalapítványok. Ha tehát az állam – figyelemmel teherbíró képessége korlátaira – nem képes megteremteni az önfinanszírozás terén a teljes esélyegyenlőséget, szükséges a civil társadalom finanszírozási lehetőségeinek előmozdítása és bevonása is (OBH 1655/2004.).

Mindez azonban versenyjogi szempontból nem értékelhető, hiszen ma csak a hozzáférés lehetősége adott, nem pedig a tényleges és szabad választásé. (Hiába van tehát korszerű, hatékony, nem vényköteles, ám drága szer, ha ahhoz a többség – szegénysége okán – nem képes hozzáférni.)

IV. Az egészségügyi ellátás területén „vélelmezett piac” nem a kereslet-kínálat függetlenségén alapuló valódi piac, hanem az orvos által korigált (ő a javaslattevő!) piac, ahol a keresletet és így közvetve a kínálatot is ő határozza meg. Ebből következően a gyógyszerpiac és gyógyszerforgalmazás terén úgy hangoztatni versenyjogi elveket, az Unió elvárásait, hogy a laikus fogyasztó helyzetét egyenrangú piaci szereplőként értékeljük, az orvostársadalom ebbéli jelentős szerepét mellőzve, úgyszólván kétségbe vonnánk a nem támogatott gyógyszerek rendelésére szóló jogositványát. A gyógyszereket gyártók és forgalmazók közötti verseny azonban valódi piaci szereplők közötti megmérettetés, ráadásul egy kvázi korlátlan keresleti oldalt (a betegeket) lenne hivatott kielégíteni. A keresleti oldal azonban nincs adekvát döntési helyzetben, tekintve, hogy az egészség helyreállítása – ez idő szerint – elsődlegesen orvos-szakmai kérdés, a beteg oldalán pedig kényszerhelyzet.

Ami tehát a patikák árversenyre hívásának – immár múltbéli tervét – illeti, a nem támogatott gyógyszerek körét tekintve olyan egyenlőtlen piaci helyzetet teremtett volna, mely egyfelől a kistelepülések, szórványfalvak ún. egyszemé-

lyes patikáit, másfelől a korlátozottan vásárlóképes fogyasztót hozta volna lehetetlen, sőt esetenként kifejezetten hátrányos („esélyegyenlőtlen”) helyzetbe.

Az Európai Közösség létrehozásáról szóló szerződés versenyszabályai szerint pedig, nem jelent versenytorzító magatartást, s így erőfölennyel való visszaélést, ha a fogyasztó kifejezett érdekében tekint el a tagállam valamely vállalkozása (itt: patikája) a verseny (itt: árverseny) korlátozását jelentő, összehangolt magatartásának tilalmától. (Szerződés az Európai Közösség létrehozásáról, VI. cím, I. fejezet 81–83. cikk)

Mindebből következően álláspontom szerint mivel az egészségügyben jelentkező fogyasztó (a beteg) „álfogyasztó”, ezért a piac tökéletlen, a verseny pedig olyan kényszerhelyzet, mely nem illeszthető tisztán sem a kereslet, sem a kínálat hagyományos versenygazdasági feltételrendszerébe. Olyan nemzetgazdasági előnyök iránti igények áthárítását jelentette volna a patikákra, mely kélfően nem indokolható sem alapjogi, sem versenyjogi szempontból. Az orvos–beteg – egyébként is törékeny – bizalmi viszonyát pedig etikai szempontból is próbára tette volna.

Budapest, 2005. augusztus

Lenkovics Barnabás sk.

OBH 4044/2005.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának állásfoglalása a Németországban foglalkoztatott magyar állampolgárok alkotmányos jogai védelmében

2005 áprilisában a magyar közvéleményt hetekig foglalkoztatta a német hatóságok SoKo Bunda néven indított, Németországban, Ausztriában és Magyarországon végrehajtott, összehangolt feketemunka-ellenes akciója, amely során 134 objektumot kutattak át, számítógépeket, különféle dokumentumokat foglaltak le, s több magyar állampolgárságú személyt is letartóztattak. Az ellenőrzések során a munkavállalókkal szemben fegyveres rendőri egységek biztosították – az egyébként szintén felfegyverzett – német vám- és pénzügyőröket. Ennek kapcsán vizsgálatot indítottam abban a kérdésben, hogy az eljáró hatóságok tiszteletben tartották-e a magyar állampolgárok alapvető szabadságjogait, s emberi méltóságát, s az alkalmazott intézkedések megfeleltek-e a szükségesség, alkalmasság, arányosság alkotmányos követelményének.

Az Eu tagállamainak azonos feladatkörrel felruházott intézményei közötti „együttműködő alkotmányosság” jegyében megkerestem dr. Karlheinz Guttmachert, a német ombudsmant, hogy az ő hivatalához a német hatóságok ezen eljárásával kapcsolatban érkezett-e panasz. Az ombudsman úr sajnálkozását fejezte ki, hogy a német Feketemunkát Ellenőrző Testület (FKS) intézkedései Magyarországon felháborodáshoz vezettek. Az ő hivatalához még nem fordultak e tárgyban panasszal. Egyben tájékoztatott arról, hogy az ügy kivizsgálására német–magyar vegyesbizottság került felállításra. A bizottságot német részről a Gazdasági és Munkaügyi Minisztérium (BMWA) képviseli, magyar részről a Gaz-

dasági és Közlekedési Minisztérium, a Külügyminisztérium és a Foglalkoztatás-politikai és Munkaügyi Minisztérium illetékesei vesznek részt.

A Hivatalom szeptember közepén kereste meg az érintett három magyar minisztériumot, hogy tájékoztasson arról, hogy milyen intézkedéseket tettek a magyar állampolgárok jogsérelmének orvoslása, illetve a magyar munkavállalókat ért hátrányos megkülönböztetés megszüntetése érdekében.

Válaszában mindhárom minisztérium részletes, átfogó tájékoztatást adott az általuk megtett intézkedésekről, és biztosítottak arról, hogy minden lehetséges eszközzel igyekeznek az érintett magyar állampolgárok jogait védelmezni. Számos magas szintű tárgyaláson képviselték a magyar érdekeket, és határozottan sürgették a német kormányzatszervek közbenjárását az ügyek mielőbbi lezárása, és a jogszerűen működő magyar vállalatok és a munkavállalók kárpótlása érdekében. Az érintett minisztériumok vezetőinek találkozói és számos diplomáciai levélváltás után, a felállításra került kétoldalú kormányközi vegyesbizottság már két ízben, 2005. július 8-án és augusztus 3-án is ülésezett. A vegyes bizottsági ülések célja: az ellenőrzések jogszerűségének elemzése, a német hatóságok esetleges túlkapásainak felfedése, a két nemzet és az uniós jogi háttér tisztázása, valamint a kölcsönös bizalom helyreállítása volt.

A rendelkezésemre álló információkból a következő álláspontot alakítottam ki:

A Magyar Alkotmánybíróság állandó gyakorlata az egyes alapjogok korlátozhatóságával kapcsolatban a szükségesség, alkalmasság, arányosság hármaskövetelményét határozta meg. Ezen alkotmányos követelmény irányadó az egyes hatóságok eljárására is. A hatóságok tehát az állampolgárok alapvető szabadságait és alkotmányos jogait csak más azonos súlyú alapjog vagy nyoms közérdek védelme érdekében, az ahhoz szükséges megfelelő mértékben és módon korlátozhatják. Nem vagyok meggyőződve arról, hogy a Németországban tevékenykedő magyar állampolgárokkal szemben alkalmazott intézkedések megfeleltek ezeknek a követelménynek. A német hatóságok által elérni kívánt cél (fekete munka elleni küzdelem) enyhébb eszközökkel is elérhető lett volna. Azok az erőteljes eszközök, amelyeket a Német Feketemunkát Ellenőrző Testület (FKS) igénybe vett (kommandósok bevetése, a munkavállalók falhoz állítása, házkutatás stb), szükségtelen és aránytalan mértékben veszélyeztették a Németországban foglalkoztatott, nem bűnöző, hanem a munkájukat végző magyar állampolgárok emberi méltóságát, személyi szabadságát, munkához és szociális biztonsághoz fűződő jogait. Két európai uniós tagállam, Németország és Magyarország jogértelmezési és jogalkalmazási vitája nem eredményezheti az ebben vétlen magyar (európai uniós) állampolgárok szabadságának és alapvető emberi jogainak sérelmét.

Mindezek alapján – tekintettel arra, hogy a minden embert megillető alapjogokat, úgymint az emberi méltósághoz, a jogbiztonsághoz, a tisztességes eljáráshoz való jogot a Német Alkotmány, a Grundgesetz is biztosítja, így azt Németországban is minden állami szervnek kötelessége betartani –, felkértem az ügyben eljáró magyar minisztériumok képviselőit, hogy továbbra is tegyenek

meg mindent a magyar munkavállalók ezen alkotmányos jogai védelme érdekében.

A német ombudsmani intézményen keresztül ugyanezt kérem a német hatóságoktól is.

Budapest, 2005. november

Lenkovics Barnabás sk.

OBH 5410/2005.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának állásfoglalása a kötelező védőoltással összefüggésben kárt szenvedettek állami kártalanításával kapcsolatban

Ad. 1.) Tiltakozó petícióval, valamint panaszos beadvánnyal fordult az országgyűlési biztoshoz egy civil szervezet vezetője, melyben a kötelező védőoltás következtében egészségkárosodást szenvedett személyek, illetve haláluk esetén hozzátartozóik kártalanítását rendelő norma – az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 58.§ (7) bek. – 2005. október 30. napjától való hatályon kívül helyezését kifogásolta. Panaszos felhívására 325 fő ugyancsak aláírásával csatlakozott a beadványtevőhöz. Kérelmükben előadták, hogy az állami kártalanítási kötelezettség megszűntével elégtelenné válik a károsodást szenvedők reparációs joga.

Figyelemmel a tiltakozásra okot adó normaváltozás módjára, várható következményeire, felismerve annak jelentőségét, hogy a közegészség védelmében széles körben válhat indokolttá egy-egy vakcina kötelező alkalmazása, szükségesnek láttam a kialakult helyzet emberi jogi és alkotmányos alapjogi értékelését, a nyilvánosság tájékoztatását. E jogszabályhely alanyi jogi értelmezéséből kiindulva, jogi álláspontom a következő:

Ad. 2.) A kártalanítás intézményét az 1959. évi IV. törvény, a Polgári Törvénykönyv – jelenleg 181.§ – vezette be a magyar jogrendszerbe (1960. május 1-jei hatállyal) akként, hogy „Aki (...) széles körben fenyegető veszély elhárítására irányuló célszerű tevékenysége folytán károsodik, kártalanításra tarthat igényt, kivéve, ha ez a tevékenység munkaköréből folyó közvetlen kötelessége volt. Ha e tevékenysége során életét veszti, mindazokról gondoskodni kell, akiket eltartott, illetőleg akiknek eltartására törvénynél fogva köteles lett volna, feltéve, hogy a tartásra rászorulnak.” E kártalanításra – a törvényalkotó az államot kötelezi. A magyar bírói gyakorlat már 1972-ben összefüggést talált a közveszély elhárítása és a kötelező védőoltás között. A Legfelsőbb Bíróság jogerős ítéletében kimondta, hogy a fertőző betegségek megelőzése és leküzdése során tett intézkedéssel okozott kár felmerülése esetén megfelelően alkalmazandók a polgári jog azon rendelkezései is, melyek szerint a véltlen károkozás esetén a károsultat kártalanítás illeti meg. A védőoltás nemcsak a beoltottak védelmét szolgálja, hanem a járvány elterjedésével széles körben fenyegető veszély elhárítását is célozza. (PJD.71/72. 130. sz. BH 1972/5. 7073. sz.). A legfőbb bírói fórum

ezzel az ítéletével megalapozta azt a későbbi alapjogi gondolkodást, melyet az Eütv. most hatályon kívül helyezett rendelkezése tükrözött.

Ad. 3.) A Polgári Törvénykönyv 1. § (1) bekezdése második mondatában a jogalkotó megfogalmazta, hogy az egyes életviszonyokat (vagyoni és személyi viszonyokat) szabályozó más jogszabályokat – ha azok eltérően nem rendelkeznek – a Polgári Törvénykönyvvel összhangban, a törvény rendelkezéseire figyelemmel kell értelmezni. Azaz, a jogszabályi hierarchia és a jogbiztonság megkívánja, hogy egy külön törvényben rendezett speciális személyi és vagyoni viszonyra vonatkozó speciális szabály a magánjog legmagasabb szintű normájával összhangban álljon.

Ad. 4.) Az Eütv. 2005. október 31.-ig hatályos szövege illeszkedett a civil jogi alaptörvény e követelményéhez, megerősítette azt a normát, mely a közveszély sajátos fajtájának minősülő járványveszély esetére, az állampolgári kötelezettség teljesítéseként beadott védőoltás folytán esetleg bekövetkezett károsodás kompenzálására alanyi jogosultságként garantálta az állam által való kártalanítást.

Ad. 5.) A mintegy 45 éves jogbiztonságot tükröző helyzetet, a törvényben garantált alanyi jog gyors és biztonságos érvényesítését szüntette meg 2005. november 1. napjától a jogalkotó, az e naptól hatályba lépett törvénymódosítással, azaz a kártalanítás Eütv.-beli biztosításának kiiktatásával. Egy ilyen horderejű normamódosítás kizárólag súlyos, nyomós indok alapján lehetséges, azonban ezúttal nincs olyan indok, mely ezt a visszalépést a szükségesség/arányosság alapjogi tesztjének figyelembe vételével is megalapozná. Ugyancsak nem lehet alappal hivatkozni az Európai Unió elvárásaival való összhang megteremtésére, mert azok kifejezetten a minimum követelményeket fogalmazzák meg. Ebből következően a tagállamok jogosultak arra, hogy állampolgáraik számára többlet garanciákat biztosítsanak. Egy uniós elvárás semmi esetre sem értékelhető úgy, hogy a már meglévő jogosultságokból a tagállam törvényalkotója köteles volna visszavenni. Ez utóbbi jelenség meglehetősen rossz fényt vetne magára az Unióra, de különösen Magyarország uniós tagságára.

Ad. 6.) Az indokolatlan és szükségtelen visszalépést magyarázza, de semmi esetre sem teszi elfogadhatóvá a törvény módosításának az a módja, ahogy az új 2005. évi XCV. törvény (a „gyógyszertörvény”) záró rendelkezései között, csupán utalva a jogszabályhelyre – mintegy „észrevétlenül” – történt. Ez a kodifikációs technika, éppen a jogbiztonság alapjogi követelményének veszélyeztetése miatt a jövőre nézve – álláspontunk szerint – kerülendő.

Ad. 7.) A hiba kiküszöbölésének gyors és egyetlen módja az Eütv. korábban hatályos szövegének visszaállítása, mely ekként helyreállítja az összhangot a Polgári Törvénykönyv alapelveivel és egyúttal az alkotmányosság követelményével is. Amennyiben az állam korlátozza az egyén szabadságát és törvénnyel kötelezi a közegészség megvalósulása érdekében (járványveszély elhárítására) arra, hogy vesse alá magát kötelező védőoltásnak, az igazságosság, méltányosság és a társadalmi szolidaritás is azt kívánja, hogy egyidejűleg biztosítsa a kártalanítás lehetőségét az oltás következtében egészségében károsodott személynek, vagy halála esetén hozzátartozójának.

Ad. 8.) Az állam általi kártalanítás teljesítése nem akadályozza meg az államot abban, hogy ha a károsodásért más (az orvos, az egészségügyi intézmény vagy a termék gyártója, illetve forgalmazója) felel, azzal szemben törvényi engedmény alapján kártérítést követeljen. Ehhez az állam sokkal inkább rendelkezik a megfelelő egészségügyi és jogi szakértői apparátussal, mint az egyes (éppen károsodott) polgára.

Mindezekre tekintettel kérem az Egészségügyi Miniszter Urat, hogy az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 58. § (7) bekezdésének hatályába való visszahelyezésére kidolgozott javaslatát sürgősséggel terjessze a Kormány elé, az pedig az Országgyűlés plénuma elé.

Budapest, 2005. november 10.

Lenkovics Barnabás sk.

Gy 345/2005.

Az ombudsman a fiatalok lakáshoz jutásának esélyeiről

Lenkovics Barnabás, az állampolgári jogok országgyűlési biztosa 2005. május 31-én kiadott OBH 3693/2004. számú jelentésében megállapította, hogy a lakáscélú állami támogatásokról szóló 12/2001. (I. 31.) Korm.rendelet, illetve az azt 2005-ben módosító – Fészekrakó programként elnevezett – rendeletek nem felelnek meg teljes mértékben az alkotmányossági követelményeknek.

E sommás megállapítás lényege, hogy a lakástámogatási jogszabályok elmúlt két évben történt változásai még a bankok mint jogalkalmazók számára sem egyértelműek, hatásaik – a hiányos, vagy esetenként félrevezető tájékoztatás miatt – az igénylők számára nem kiszámíthatóak, a következményeikkel szemben pedig nincs megfelelő jogorvoslat.

Mit vizsgál az ombudsman?

Az országgyűlési biztos az Alkotmányban kapott felhatalmazás alapján az alkotmányos jogokkal kapcsolatban tudomására jutott visszaességekát kivizsgálja, vagy kivizsgáltatja, és orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményez. Tevékenysége során az állampolgárok legalapvetőbb, Alkotmányban deklarált jogainak védelmét látja el, anélkül, hogy ehhez jogában állna bármely szervre nézve kötelező érvényű döntést hoznia.

Az Alkotmány az alapvető állampolgári jogok között a lakhatás jogát vagy más megközelítésben a hajlékhoz való jogot nem nevesíti. Az országgyűlési biztosok ezért 1997-ben az Alkotmánybíróságtól a szociális biztonsághoz való jog értelmezését kérték. Indítványukra az Alkotmánybíróság a 42/2000. (XI. 8.) AB határozatában kimondta, hogy az Alkotmány a létbiztonsághoz, a szociális biztonsághoz való jog alapján nem írja elő az államnak a hajlék biztosítás követelményét. Az állam tehát nem köteles senki számára biztosítani a lakhatás lehetőségét, csupán szállásról köteles gondoskodni azok számára, akinek – különösen télen – a lakás hiánya az életüket veszélyezteti.

Az Alkotmánybíróság határozata szerint az alkotmányból nem következik, hogy a lakáshoz jutás állami támogatására az állampolgároknak alanyi joga lenne, és az sem, hogy az állam a lakáscélú állami támogatásoknak bármely meghatározott formáját köteles lenne biztosítani. Az állam nagy szabadsággal rendelkezik annak megítélésében, hogy a lakáshoz jutás támogatásának milyen eszközeivel él. Politikai döntés kérdése, hogy ezen eszközökkel milyen mértékben szolgálják a népesedéspolitika, a szociálpolitika, illetve a gazdaságpolitika céljait. A lakáshoz jutás támogatását szabályozó jogszabály azért kormányrendeleti szintű, mert a mindenkori kormány lehetősége és politikai felelőssége a támogatással elérni kívánt cél meghatározása.

Az Alkotmánybíróság azonban kimondta azt is, hogy a jog egészének, egyes részterületeinek és egyes szabályainak is világosaknak, egyértelműeknek, hatásukat tekintve pedig kiszámíthatóknak kell lenniük. Ez arra kötelezi a jogalkotót, hogy politikai döntései során is tartsa tiszteletben a jogbiztonság követelményét, vagyis a lakástámogatási normák legyenek világosak, egyértelműek és hatásukat tekintve kiszámíthatóak.

Az országgyűlési biztos a vizsgálatai során tehát arra keresi a választ, hogy a jogalkalmazó hatóságok és közszolgáltatók, illetve az ilyen jogkörben eljáró más szervezetek az egyedi ügyekben a jogszabályokat az alkotmányos jogok tiszteletben tartásával alkalmazták-e, továbbá, hogy a jogszabályok megfelelnek-e az alkotmányos elvárásoknak.

Az ombudsmani vizsgálat előzményei

Az országgyűlési biztosok intézményének létrehozása óta eltelt 10 esztendőben 70 ezer panasszal fordultak az általános hatáskörű biztosokhoz. E panaszok jelentős részét azok az alkotmányossági kérdéseket felvető beadványok képezik, amelyek a lakáshoz jutás nehézségei, a lakás fenntartás, a megtartás vagy helyreállítás problémái kapcsán érkeztek a társadalom szinte valamennyi rétegéből. E kérdések rendkívüli jelentőségét mutatja az is, hogy a lakhatással kapcsolatos intézkedéseket a közvélemény fokozott figyelemmel kíséri. A lakáskérdésben azonban ma is keveredik a piaci, azaz polgári jogi gondolkodásmód, és az államtól elvárt szociális gondoskodás szemlélete.

Melyek a lakástámogatás fő céljai?

Az állam viszonylag nagy szabadsággal rendelkezik annak megítélésében, hogy a lakáshoz jutás támogatásának milyen politikai eszközeivel él. Áttekinthetőnek kell azonban lennie, hogy a döntések milyen mértékben szolgálják a népesedéspolitika, a szociálpolitika, illetve a gazdaságpolitika céljait.

A kiszámíthatóság különösen az olyan jogviszonyokban rendkívül fontos, ahol a döntések következményei évtizedekre, vagy esetleg akár egy egész életre szólnak. Ilyen a lakásszerzés ügye, és az ezzel jelentős mértékben összefüggő gyermekvállalás kérdése.

Az állam szerepe és feladata többek között azoknak a társadalom számára hasznos céloknak a támogatása, amelyek az egyén érdeklődésén kívül esnek,

vagy annak jelentőségét a rövid távú érdekek elfedik. Ezért van arra szükség, hogy az állam gondoskodjon a honvédelemről és a társadalombiztosítás rendszeréről.

A népesség létszámának alakulása olyan rendkívüli jelentőségű kérdés, amelyben az állami szerepvállalás elengedhetetlen. Egy demokratikus állami berendezkedésben elképzelhetetlenek az olyan beavatkozások, mint amelyeket az '50-es években alkalmaztak a gyermeklétszám növelése érdekében. Az állam csupán az ösztönzés eszközét alkalmazhatja, de abban a költségvetés által megszabott határok között szabadon dönti el, hogy milyen körben él e lehetőségekkel.

Az ombudsmani vizsgálat fő elemei

A biztosok az elmúlt évtizedben végzett vizsgálataik során számos lakhatást érintő kérdésben kifejtették álláspontjukat, ezek jelentősebb megállapításai gyakran hatással voltak a jogalkotásra is. Az országgyűlési biztosok kifejtették, hogy az állam alapvető érdeke, hogy az állampolgárok lakhatásának megoldását annak ellenére támogassa, hogy az Alkotmány ilyen kötelezettséget nem ró rá. A lakhatás támogatására azonban a jelenleg alkalmazott egyetlen módszer helyett egy szélesebb körű, minden társadalmi csoport számára az életviszonyaiknak leginkább megfelelő állami támogatási formát kellene bevezetni.

A közvélemény jelentős része az államtól azt várja el, hogy mindenféle különbségtétel nélkül nyújtson azonos mértékű támogatást minden hasonló helyzetben lévő állampolgárnak.

A lakás a mai társadalomban a családok döntő többségének a legnagyobb értéke, egy élet munkájának az eredménye. Annak forgalmi értékét azonban jobbra nem a megépítés költségei, hanem inkább a használata iránti igény mértéke határozza meg. A támogatási jogszabályok azonban nem veszik figyelembe, hogy más lesz egy azonos tervek alapján, azonos módon kivitelezett épület értéke, ha egy munkanélküliséggel terhelt, elnéptelenedő területen, és más, ha egy prosperáló településen épül meg.

Alternatív lakhatási formák támogatása

Az állam akkor járna el helyesen, ha az állami forrásokat nem csupán a lakástulajdon megszerzésének támogatására fordítaná, hanem azok odaítélését megelőzően különböző lehetőségeket kínálna fel.

Az elnéptelenedő települések, illetve a szlömösödő településrészek „revitalizációját”, újraélesztését segíthetné elő az állam, ha nem csupán új lakás építéséhez, vagy épp ellenkezőleg nem csak a használt lakások vásárlásához adna támogatást, hanem az elhagyott lakó vagy ipari épületek átalakításához, helyreállításához, korszerűsítéséhez is. Megfelelő garanciák mellett – és számos további rendelkezés alkalmazásával – megállítható lenne a falvak elnéptelenedése, az elhagyott ipari területek lepusztulása, és ezzel csökkenne a „zöldmezős” beruházások aránya, és ezáltal a zöldterület pusztításának mértéke lassíthatóvá válna.

Hasonló elvek alapján történtek kísérletek például az Esztergom-kertvárosi volt szovjet laktanya átalakításakor. A hatályos jogszabályok azonban ezt nem segítették elő, ezért 2004-ben kezdeményeztem is, hogy a kormány egyértelműen határozza meg az új lakás fogalmát.

A fecskéházak és a nyugdíjasházak

Egyes speciális igényű társadalmi csoportok eltérő társadalmi figyelmet igényelnek. Az idős, egyedülálló emberek számára az önálló lakás nem mindig jelent megnyugtató megoldást. A hozzátartozók figyelmét a közösség pótolhatja. A nyugdíjasházak létrehozása társadalmi igény alapján kezdődött. Nyugdíjasházat önkormányzatok hoznak létre, de vállalkozói alapon is működhetnek. A működés feltételeit az önkormányzati intézmények esetén a fenntartó önkormányzat rendeletében kell meghatározni. Az állam az önkormányzatokat az ilyen igények teljesítésében támogathatja.

A Széchenyi-terv keretében több önkormányzat – állami támogatással – a fiatalok számára az első lakásuk megszerzéséig fecskéházakat épített, amely azok számára nyújt segítséget, akik vállalják, hogy a kedvezményes bérlet időtartama alatt lakástakarékosság keretében összegyűjtik a lakástulajdon szerzéséhez szükséges önerő meghatározott részét, és a szerződés lejártakor a vissza nem térítendő támogatással, kedvezményes hitellel megvásárolhatják önálló lakásukat.

A bérlakásokról

Az elmúlt évtized tapasztalatai alapján egyértelműen leszögezhető, hogy a szociálisan rászorultak, az alacsony jövedelemből élők számára nem kínál megfelelő megoldást a lakástulajdon szerzésének erőltetése. Számukra még sokáig fenn kell tartani a bérlakások rendszerét, amelyet az 1994-ben hatályba lépett Lakástörvényben biztosított bérlői vételi jog a jogos igények kielégítéséhez szükséges mennyiség töredékére csökkentett.

Az önkormányzatok a kormányrendeletben biztosított állami támogatás alapján 2001-től ismét megkezdhetik a bérlakások építését. A jobb költségvetési helyzetben lévő önkormányzatok a bérlakás létesítéséhez szükséges beruházási költség legfeljebb 70%-át igényelheték, a többi önkormányzat és az egyházak e célra a beruházási költségek 80%-át is igényelheték. Ezeket a szabályokat 2003 áprilisában a kormány úgy módosította, hogy a bérlakásépítéshez igényelhető támogatás mértékét 50, illetve 70%-ra mérsékelte.

Az állami támogatás mértékének ilyen csökkentése az önkormányzati beruházásokat teljes mértékig leállította, így 2004-ben már csak a korábban megkezdett beruházások átadására kerülhetett sor.

A lakásfenntartásról

A médiából megtudhattuk, hogy 2005. június 12-én egy Bp. II. kerületi házban kiszakadt az erkély korlátja, és egy idős asszony az utcára zuhant. A szakem-

berek szerint a fővárosi régi bérházaknak 80%-a olyan kritikus műszaki állapotú, hogy gyakorlatilag bárhol, bármikor megismétlődhet ez a baleset.

A tulajdon misztifikálása miatt 1990 után százezrek kerültek abba a helyzetbe, hogy élve a csábító lehetőséggel, az ingatlan forgalmi értékének töredékéért megvásárolták a bérlakásaikat, azzal nem számolva, hogy a tulajdon fenntartásának annál jelentősebbek a terhei, minél olcsóbban vásárolhatták meg a lakásaikat.

Az olcsó építésű, nem megfelelően hőszigetelt panellakások drága fenntartása súlyos problémát jelent, de ennél talán jóval nagyobb problémát okoznak azok az épületek, amelyekben mára olyan mértékű az állagromlás, hogy azok gazdaságosan már nem állíthatók helyre.

Az II. világháborút követő évtizedekben a megsemmisült épületek hiánya miatt kialakult lakáshiányt hatósági kiutalásokkal igyekeztek enyhíteni. Az államosított épületeket a tulajdonos állam nem jó gazdaként gondozta, mert az olcsó bérű lakások nem képeztek elegendő forrást az épületek karbantartására. Mindez a lakásállomány lepusztulását eredményezte, mert sem a bérlők által befizetett összegekből, sem más állami forrásból nem teremődött meg a lakásállomány értékmegőrzéséhez szükséges forrás. A bérlőkből tulajdonosokká tett lakók többsége azonban nem képes önmaga másik lakásban történő elhelyezéséről gondoskodni, így – állami beavatkozás nélkül – egy évtizeden belül újabb épületomlások kényszer kilakoltatások várhatók.

A megoldás abban az irányban keresendő, hogy meg kell szüntetni a „szociális bérlakás” fogalmát, és helyette a „támogatásra szoruló bérlő” fogalmát kellene definiálni. Az önkormányzat (vagy más szervezet) tulajdonában lévő bérházakra egyedi szakértői vélemények alapján kellene megállapítani a lakás négyzetméter-arányos fenntartási költségét, amely az üzemeltetési költségek mellett a szükséges felújítások időszerűségét és várható költségét, továbbá – bérbeadással foglalkozó más szervek esetében – az esetlegesen realizálható fix haszonkulcsot is tartalmazná. (Az állami támogatás igénybevételevel épített bérlakások esetében e haszon akár 5–10 évig is kizárható lenne.)

Mindezek, és a bérlők szociális helyzete, az együtt lakók – gyermekek és egyéb eltartottak – létszámának és egy főre jutó jövedelmének ismerete alapján az önkormányzat szociális ellátás keretében évente határozhatná meg az adott lakás adott bérlőinek adható, 5%-tól 95%-ig terjedő kedvezmények mértékét.

Ettől várhatóan megnőne a vállalkozói bérlakásépítés iránti igény és csökkenne a lakáshiány, mivel a bérbeadó önkormányzatok a költségvetésükben elkülöníthetnék azt az összeget, amely a tulajdonuk időben történő felújításához szükséges, illetve tisztában lennének azzal, hogy a bérlőket milyen mértékű szociális támogatásban részesítik. A bérlőket jobban ösztönöznék arra, hogy a szociális támogatással általuk fenntartható bérlakásokba költözzenek. A támogatást attól függetlenül igényelhetné bármely bérlő, hogy a lakás tulajdonosa az önkormányzat vagy más jogszerűen bérbeadással foglalkozó személy vagy szervezet. Az üres lakások hasznosítását eredményezné, ha a bérlő amennyi-

ben a lakást nem lakná, úgy – külön engedély hiányában – először a támogatástól esne el.

Szintén sok lakást érint az évtizedekkel korábban engedélyezett „termofor” kémények minősége, amelyek – főként a szakszerűtlenül vagy engedély nélkül elvégzett átalakítások következtében – életveszélyes állapotokat teremthettek a többlakásos épületekben. A kormányrendelet 2003. áprilisi módosítása előtt kifejtettem, hogy az államnak az életvédelmi kötelezettsége alapján nagyobb súllyal és nagyobb hatékonysággal kellene fellépnie az életveszélyes helyzetek megelőzése érdekében. Ez a kezdeményezésem részben sikerrel járt.

A lakásmegtartás képessége

Az országgyűlési biztosok a társadalom azon csoportjaira fokozott figyelmet fordítanak, akik gyengébb érdekérvényesítő képességgel rendelkeznek, vagy egyáltalán nem képesek jogaiknak érvényt szerezni.

Az Alkotmánybíróság határozata szerint a szociális biztonság nem jelent sem biztosított jövedelmet, sem garantált életszínvonalat, mert a szociális juttatások, támogatások és kedvezmények mértékét alapvetően a nemzetgazdaság teherbíró képessége, a költségvetés állapota és számos egyéb tényező befolyásolja. Az állam tehát viszonylag nagy szabadsággal rendelkezik annak megítélésében, hogy a lakáshoz jutás, a lakásmegtartás támogatásának milyen eszközeivel él. Politikai döntés kérdése, hogy ezen eszközökkel milyen mértékben szolgálják a népesedéspolitikát, a szociálpolitikát, illetve a gazdaságpolitika céljait.

Az állam tehát akkor látja el megfelelően alkotmányos feladatát, ha a nehéz anyagi helyzetbe került családokat, egyéneket úgy és olyan mértékben támogatja, hogy az ne veszélyeztesse annak lakhatását, de ösztönözze arra, hogy olyan lakásban éljen, amelyet a támogatás felhasználásával fenn is tud tartani.

A lakáskérdést érintő számtalan igényről és panaszról készített átfogó elemzést végezetül dr. Zlinszky János alkotmánybírónak az 57/1994. (XI. 17.) AB határozat mellett kifejtett különvéleményének – ma is figyelmeztető – soraival zárom, aki 1993-ban kifejtette, hogy „A (lakásügyi) kérdésben sok félmegoldás és szükségszerűnek tűnő, de utóbb elhamarkodottnak bizonyult intézkedés született, s alkotmányossági követelményeket azokkal szemben érvényesíteni egyre nehezebb...”

Budapest, 2005. augusztus 11.

Lenkovics Barnabás sk.

1.28.4.

Levelezés

OBH 1938/2005.

Tóth Gábor országgyűlési képviselő úrnak
FIDESZ-Magyar Polgári Szövetség
Országgyűlési Képviselőcsoport

Tisztelt Képviselő Úr!

Budapest Főváros Terézváros Önkormányzata által X. Y. építési vállalkozó részére előírt parkolóépítés pénzbeli megváltása kapcsán több kérdésben az álláspontomat kérte.

A konkrét ügyben az önkormányzati eljárás jogszerűségéről való vélemény kialakítása érdekében az iratanyag megküldését és információkat kértem az önkormányzat jegyzőjétől.

Képviselő úrnak az általános érvényű kérdéseire válaszolva, kérem engedje meg, hogy álláspontomról az alábbiak szerint tájékoztassam.

Az önkormányzatnak az önkormányzati törvényben biztosított önkormányzati *gazdálkodásra*, az *adókvetésre* vonatkozó önállóságát – és ezen keresztül – az Alkotmányban foglalt alapjogokhoz való viszonyát az Alkotmánybíróság több alaphatározatában értelmezte.

Az Alkotmány adott §-ához kapcsolódóan számos összefüggését kifejtette az alaptörvényi szabályozásban meghatározott önkormányzati autonómiának.

Ezekre a „precedensértékű” döntésekre az Alkotmánybíróság következetesen hivatkozott minden további döntéseiben, és ily módon kristályosodott ki az Alkotmány védelmi körébe tartozóan egy olyan Alkotmánybírósági gyakorlat, amely zsinórmértékül szolgál az országgyűlési biztosok tevékenységében is.

Az Alkotmánybíróság a 18/1999. (VI. 11.) AB határozatában – többek között –, kimondta, hogy az Alkotmány 44/A. § (1) bekezdés c) pontja szerint az önkormányzat a törvényben meghatározott feladatainak ellátásához megfelelő saját bevételre jogosult, továbbá e feladatokkal arányban álló állami támogatásban részesül. E jog tartalmát azonban az Alkotmány nem határozza meg, az önkormányzati bevételek körét a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény (Ötv.) 81–87. §-ai állapítják meg. E két támogatásból álló rendszernek kell, hogy biztosítsa a törvényben előírt feladatok ellátásához szükséges pénzügyi fedezetet az önkormányzatok számára.

Az adómegállapítási joggal kapcsolatban az Alkotmánybíróság az 1827/B/1991. AB határozatában leszögezte, hogy az önkormányzatot nagy döntési szabadság illeti meg. Dönt arról, hogy egyáltalán állapít-e meg helyi adót, a törvényben szabályozott helyi adónemek közül melyeket vezeti be, a magasabb szintű jogszabályban megállapított határokon belül milyen mértékű adót állapít meg, és milyen további mentességeket, kedvezményeket biztosít az adóalanyok számára.

Az önkormányzati alapjogok körében különösen kiemelésre méltónak tartom a *rendeletalkotási jogot*, amelyet az önkormányzat azonban csak az alkotmányos korlátok között gyakorolhat. Ezt az Alkotmány többféleképpen is kifejezi. Amint erre az Alkotmánybíróság a 4/1993. (II. 12.) AB határozatában is rámutatott – többek között – az önkormányzati rendelet nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal, a törvény keretei között gyakorolja a rendeletalkotási jogot, törvényben meghatározott feladatokhoz van kötve. Ez egyben garancia is arra, hogy törvényen kívül más jogszabály a helyi autonómiát nem korlátozhatja.

A *gépjárműtulajdonra* vonatkozóan álláspontom szerint téves az a kiindulási pont, amely az új lakások tulajdonosainak abbéli helyzetéből adódóan közelíti meg az építendő kötelezettségét, hogy a lakástulajdonos rendelkezik-e gépkocsival vagy sem. Amint azt a jelenleg hatályos kormányrendelet megállapítja, az építmények, önálló rendeltetési egységek, területek rendeltetésszerű használatához igazodóan kell a járművek elhelyezési lehetőségét biztosítani. A jogalkotót feltehetően az a felismerés vezette, hogy egy forgalomképes ingatlan tekintetében teljesen irreleváns, hogy a lakást vásárló rendelkezik-e gépjárművel, mivel a parkolási lehetőség a lakás funkciójához köthető. Ezért is tárgyalja a jogszabály az építmények elhelyezésére vonatkozó szabályok között a járművek elhelyezésére vonatkozó szabályokat.

A gépjármű várakozóhely pénzbeli megváltásának ellentételezését részben az OTÉK szabályai garantálják akkor, amikor előírják, hogy meghatározott időn belül parkolóház építésével vagy parkolóhely létesítésével kell biztosítani a gépjármű elhelyezését. Mindezekon túlmenően a helyi önkormányzat rendelete szerint az állandó lakóhellyel rendelkező lakosok a várakozási övezetekben és a korlátozott várakozási övezetekben várakozási engedélyt kérhetnek, amely – a rendeletben meghatározott feltételekre tekintettel – lehet ingyenes és díjkedvezményes.

A parkolással kapcsolatban szeretnék utalni arra is, hogy az Alkotmánybíróság több helyi önkormányzat parkolási rendelete alkotmányosságának a vizsgálata során rámutatott arra, hogy az Ötv. 1. § (3) bekezdése alapján a helyi önkormányzat – a törvény keretei között – önállóan szabályozhatja a feladat- és hatáskörébe tartozó helyi közügyeket. A helyi közszolgáltatások körében a települési önkormányzat feladata a helyi közutak és területek fenntartása, a főváros parkolási és parkolás-gazdálkodási rendje rendeleti szabályozása a fővárosi önkormányzat jogalkotási kompetenciája. Az önkormányzatok mint közútkezelők, a közúti közlekedésről szóló 1988. I. törvényben kapott felhatalmazás szerint kialakítják a közút forgalmi rendjét, amelyhez kapcsolódik a parkolás-rendelet is. E szabályozás eszközei meghatározásánál az önkormányzatok széles körű önállósággal rendelkeznek.

Mellékelten megküldöm a konkrét ügyre vonatkozó iratok másolatát, valamint a terézvárosi önkormányzat helyi rendeletét.

Bízom abban, hogy Képviselő úr levelének minden részletére kiterjedően tájékoztattam álláspontomról. Minden olyan további ügyben, amelyben hatásköröm alapján segítségére lehetek, a jövőben is készséggel állok rendelkezésére.

Budapest, 2005. március

Üdvözlettel: Lenkovics Barnabás sk.

OBH 2014/2005.

Dr. Kelemen András
országgyűlési képviselő úrnak

Országgyűlési Képviselők Irodaháza

Budapest
Széchenyi rakpart. 19.
1358

Tisztelt Kelemen András Úr!

Állásfoglalásomat kérte azzal kapcsolatban, hogy alkotmányossági szempontból diszkriminatívnak tekinthető-e az a rendelkezés, mely szerint a közalkalmazottak, illetve a köztisztviselők közszolgálati jogviszonya a 65. életév betöltésével megszűnik. A Magyar Köztársaság 2005. évi költségvetéséről szóló 2004. évi CXXXV. törvény ugyanis úgy kívánta módosítani a köztisztviselők illetve a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvényeket, hogy 2005. július 1-jétől a 65. évüket betöltő köztisztviselőknek, illetve közalkalmazottaknak, a 65. életév betöltésével megszűnne a közszolgálati jogviszonya. Véleménye szerint ez a szabályozás diszkriminatív, hiszen ma nincsenek olyan objektív, ergonómiai kritériumokon alapuló ismeretek, amely alapján megállapítható lenne egy-egy foglalkozási ágban a nyugdíjba menetel kötelezettsége. A Kormány időközben visszavonta ezt a javaslatát, így a kifogásolt módosítás nem lép hatályba, ennek ellenére – az Ön által felvetett alkotmányossági kérdésben – a következő álláspontot alakítottam ki.

Mindenekelőtt szeretném pontosítani az Ön által feltett kérdést. Ön „a nyugdíjkorhatár megállapítása körül keletkezett visszás, alkotmányt esetleg sértő helyzet” miatt kérte állásfoglalásomat. A vita azonban valójában nem a nyugdíjkorhatár megállapítása körül van, hiszen a nyugdíjkorhatárt nem az Ön által kifogásolt jogszabály határozza meg, hanem a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény. E törvény pedig egyértelműen kijelenti, hogy az öregségi nyugdíjkorhatár – megfelelő időbeli átmenettel – férfiakra és nőkre egységesen 62 év. Az alkotmányos visszásság gyanúja tehát valójában nem a nyugdíjkorhatár megállapítása körül van – és éppen ezért ebből a szempontból annak sincs jelentősége, hogy az öregségi nyugdíjtól eltérően, az egyes korengedményes nyugdíjazásra jogosító foglalkozások hány éves korban teszik

lehetővé a nyugdíjazást –, hanem abban, hogy diszkriminációnak tekinthető-e az a jogszabályi rendelkezés, amely szerint az öregségi nyugdíjkorhatárt már betöltött – sőt többnyire már nyugdíjba vonult, de a közszférában még továbbra is köztisztviselőként vagy közalkalmazottként foglalkoztatottak közszolgálati jogviszonya – státusza – a 65. életév betöltésével megszűnik.

I. A hátrányos megkülönböztetés tilalmát a legmagasabb szintű törvényünk, az Alkotmány 70/A. § (1)–(2) bekezdése mondja ki: „(1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül. (2) Az embereknek az (1) bekezdés szerinti bármilyen hátrányos megkülönböztetését a törvény szigorúan bünteti.”

Ez a szabályozás egyenlő elbánást biztosít a Magyarország területén tartózkodó minden személy számára, és védelmet nyújt a diszkriminatív cselekedetekkel és bánásmóddal szemben. Azt, hogy konkrétan mi minősül diszkriminációnak a jogrendszer egészére nézve, azt az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőségről szóló külön törvény, a 2003. évi CXXV. törvény (Egyb. tv.) határozza meg. E jogszabály taxatív felsorolja, hogy mely magatartások sértik az egyenlő bánásmód követelményét, illetve melyek azok, amelyek a hátrányos megkülönböztetés tilalmába ütköznek.

A megkülönböztetés tilalma azonban nem abszolút. Az Alkotmánybíróság a 9/1990. (IV. 25.) számú határozatában kimondta, hogy: „a diszkrimináció tilalma nem jelenti azt, hogy minden, még a végső soron nagyobb társadalmi egyenlőséget célzó megkülönböztetés is tilos. A megkülönböztetés tilalma arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie, azaz az emberi méltóság alapjogán nem eshet csorba, azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és a kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni”. A magyar Alkotmánybírósági gyakorlat tehát nem a megkülönböztetést általában, hanem csupán a hátrányos megkülönböztetést tartja az alkotmánnyal összeegyeztethetetlennek. Azt is csak abban az esetben, ha az objektív indokkal nem igazolható. Ahhoz viszont, hogy a megkülönböztetést meg lehessen állapítani, először azt kell megvizsgálni, hogy történt-e egyáltalán különbségtétel. Kihez képest állapít meg rájuk nézve a jogalkotó hátrányos, diszkriminatív szabályozást? Milyen más munkavállalóhoz képest kerül a közalkalmazott, köztisztviselő hátrányosabb helyzetbe azzal, hogy a közszolgálati jogviszonya 65 éves korában megszűnik? Mint a közszféra dolgozói olyan plusz jogosítványokkal rendelkeznek, amelyekkel más munkavállaló nem. Az, hogy a 65. életév betöltésével a plusz jogosítványokat biztosító státusz megszűnik és a munkaerőpiacon ugyanolyan feltételekkel kell a további foglalkoztatásukat megoldani, mint más munkavállalónak, véleményem szerint nem minősül diszkriminációnak.

II. De hátrányos megkülönböztetésnek tekinthető-e egyébként, ha a jogalkotó meghatározott életkor eléréséhez a tisztségből való felmentés törvényi követelményét fűzi?

Ezzel kapcsolatban szintén az Alkotmánybíróság gyakorlatára utalnék. Az Alkotmánybíróság már több határozatában foglalkozott az életkor mint „egyéb helyzet” szerinti különbségtétel alkotmányos összefüggésével. Ennek során megállapította, hogy a törvényhozónak jogában áll meghatározott foglalkozások gyakorlását, illetőleg tisztségek, beosztások betöltését életkori feltételekhez kötni, vagyis szükséges alsó, és lehetséges felső életkort előírni. Megállapította azt is, hogy meghatározott munkakörök, beosztások, funkciók betöltésével kapcsolatos életkori korlátozások, ha azok nem önkényesek, nem jelentenek diszkriminációt. Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy az életkori feltételek, ha azok az adott kategóriába tartozó minden személyre egyformán vonatkoznak és nem önkényesek, nem sértik az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezést (ABH 1990.615.). Az 1350/B/1992. AB határozatában (ABH 1993.619-621.) pedig elvi élel mondta ki, hogy nem alkotmányellenes az olyan törvényi szabályozás, amely bizonyos tisztségek betöltéséhez nem önkényes feltételeket szab, s indokolt esetben megköveteli bizonyos életkor meglétét, illetőleg bizonyos életkor eléréséhez a tisztségből való felmentés törvényi következményét fűzi.

A gazdasági szférában a Munka Törvénykönyve 89. § (6) bekezdése szerint a munkáltató indokolás nélkül rendes felmondással megszüntetheti a munkavállaló munkaviszonyát, ha az nyugdíjasnak minősül. A Ktv. 15. § (1) bekezdés f) pontja szerint a köztisztviselő jogviszonya a 70. életév betöltésével felmentési idő nélkül megszűnik. A Kjt. 30. § (1) bekezdés e) pontja alapján a közalkalmazott jogviszonya felmentéssel megszüntethető, ha a felmentés közlésének, illetőleg legkésőbb a felmentési idő kezdetének napján nyugdíjasnak minősül. A Kjt. azonban nem tartalmaz olyan szabályt, amely alapján meghatározott életkor elérésekor a jogviszonyt meg kell szüntetni. (Ez alól kivételt jelentenek az egyetemi tanárok, azonban az ő felmentésüket a 70. életév elérésekor nem Kjt. szabályozza, hanem a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény 17. § (6) bekezdése.)

A szoros értelemben vett közszféra dolgozóira tehát – a közszolgálati viszony fenntartásával kapcsolatban – eltérő szabályozás vonatkozik. Míg a Kjt. egyáltalán nem tartalmaz életkori korlátot, a Ktv. csak a 70. életév betöltéséig engedi meg a közszolgálati jogviszony fenntartását. Ebből a szempontból a jelenlegi szabályozás tekinthető diszkriminatívna, hiszen a köztisztviselőre szigorúbb szabályokat állapít meg, mint a közalkalmazottakra, ezáltal hátrányosan megkülönbözteti őket. Ezt az eltérő szabályozást orvosolhatta volna a bevezetni kívánt módosítás, amikor mind a köztisztviselőkre, mind a közalkalmazottakra nézve egységesen a 65. életév betöltéséig engedte volna meg a közszolgálati jogviszony fenntartását.

III. A Kormány a bevezetni kívánt módosítást azzal indokolta, hogy mivel a 30 éven aluli és a diplomás munkanélküliek részaránya rohamosan nő, ezzel

az intézkedéssel a fiatal diplomások számára kívánta könnyebbé tenni az elhelyezkedést, a közalkalmazotti, köztisztviselői státusz megszerzését.

Az Alkotmány 70/B. § (1) bekezdése ugyanis alkotmányos, mindenkit megillető alapjogként definiálja a munkához való jogot: „A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a munkához, a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához.” A munkához való jog azonban nem garantál alanyi jogot meghatározott foglalkozás folytatásához. Az alanyi értelemben vett munkához való jog a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához való jogot jelenti, de nem biztosít egy konkrét munkahelyhez való jogot az állampolgárok számára. Másrésztől „A munkához való jogtól, mint alanyi jogtól meg kell különböztetni a munkához való jogot, mint szociális jogot, s különösen annak intézményi oldalát, az állam kötelességét megfelelő foglalkoztatás-politikára, munkahelyteremtésre stb. ... nincs annak semmi alkotmányos indoka, hogy a munkához való alanyi jogot csakis a munkaviszony keretében végzett munkára szűkítsük. Az alanyi értelemben vett munkához való jog, a munka és a foglalkoztatás szabad megválasztásához való, illetőleg a vállalkozás joga között nincs hierarchikus viszony.” [21/1994. (IV. 16.) AB h.]. Az államnak tehát – általános értelemben – kötelessége a munkahelyteremtő gazdaságpolitika és foglalkoztatáspolitiká folytatása. Így lehetősége van arra, hogy a pályakezdő vagy fiatalabb munkavállalók jobb foglalkoztatása elérése érdekében életkori korlátokat vezessen be a közszférában foglalkoztatott, nyugdíjas munkavállalók tekintetében. Az Alkotmány 70/A. § a hátrányos megkülönböztetést tiltó (1) és (2) bekezdése után a (3) bekezdés ugyanis azt is kimondja, hogy: „A Magyar Köztársaság a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti.”

IV. Ez a szabályozás összhangban van az Európai Unió Tanácsának a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló 2000/78. számú EK irányelvvel. Az irányelv célja a foglalkoztatás és munkavégzés során alkalmazott hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem általános kereteinek a meghatározása, és hatálya kiterjed mind a köz-, mind a magánszférára. Bár az irányelv célja az egyenlő bánásmód elvének a tagállamokban történő megvalósítása, a 6. cikk mégis lehetőséget biztosít az életkoron alapuló eltérő bánásmód igazolására. 6. cikk (1) bekezdés szerint: „A 2. cikk (2) bekezdése ellenére a tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy az életkoron alapuló eltérő bánásmód nem jelent hátrányos megkülönböztetést, ha – a nemzeti jog keretein belül – egy törvényes cél által objektíven és ésszerűen igazolt, beleértve a foglalkoztatáspolitikát, a munkaerőpiaci és a szakképzési célkitűzéseket, és ha a cél elérésének eszközei megfelelők és szükségesek.”

V. Álláspontom szerint tehát az a rendelkezés, amely a közszférában dolgozók számára a 65. életév betöltésével megszüntetné a közszolgálati jogviszonyt, nem jelent alkotmányellenes megkülönböztetést. A közszolgálati jogviszony megszűnése ugyanis nem jelenti a munkavállaló kényszernyugdíjazását, hiszen a státusz megszűnése nem jelenti egyben a foglalkoztatás megszűnését

is. A státusz megszűnése után is lehetőség van a foglalkoztatás fenntartására más, például: megbízási, vállalkozási vagy munkajogviszony keretében, akár az eredeti, akár új foglalkoztatónál, munkaadónál, esetleg egyéni vagy társas (családi) vállalkozás keretében. Ezen a jogi minősítésen az sem változtat, ha jól tudjuk, hogy már 45–50 éves korban sem könnyű az elhelyezkedés. De – amint a tervezett megoldás indokaként elhangzott – a 18–30 éves korcsoportokban is, diplomával is nehéz munkát, munkahelyet találni. Az államot tehát – úgy is, mint szociálpolitikai döntéshozót, és úgyis, mint jogalkotót – az érdekegyensúly keresés és -teremtés felelőssége terheli mindkét nagy társadalmi érdekcsoport irányában.

Budapest, 2005. február 24.

Üdvözlettel: Lenkovics Barnabás

OBH 2077/2005.

Dr. Bene László r. vezérőrnagy
főkapitány úrnak

Tisztelt Vezérőrnagy Úr!

Dr. ... ügyvéd úrnak (Budapest) a mozgáskorlátozott személyek parkolási igazolványainak az eltulajdonítása miatti megkeresését, az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény 16. § (1) bekezdése alapján – hatásköröm hiányában – mellékelten átteszem.

A beadványban leírt esetek alapján fontosnak tartom, hogy az ilyen típusú bűncselekmények száma ne növekedjék, és megelőzhető legyen a vétlen polgárok javaiban történő károkozás. Ennek érdekében szorgalmazom és kérem Főkapitány úr hathatós intézkedését, és a határozottabb rendőri fellépés biztosítását.

Tájékoztatom, hogy a panaszos beadványát egyidejűleg áttettem a Budapesti Rendőr-főkapitányság vezetőjéhez is – a jelzett probléma megoldását támogatva – intézkedését kérve.

Szíves együttműködését előre is köszönöm.

Budapest, 2005. június

Üdvözlettel: Lenkovics Barnabás sk.

OBH 2084/2005.

Dr. Vitányi István országgyűlési képviselő úrnak
FIDESZ-Magyar Polgári Szövetség
Országgyűlési Képviselőcsoport

Tisztelt Képviselő Úr!

Mindenekelőtt köszönöm megtisztelő bizalmát, hogy X. Y. közlekedési kedvezményével kapcsolatban hozzám fordult. Képviselő úr tájékoztatása szerint a támogatásra rászoruló családról van szó, amiért Ön több alkalommal is próbált segítséget nyújtani számukra.

A hozzám megküldött iratok alapján megállapítottam, hogy a kérelmező személygépkocsi szerzési támogatás (a továbbiakban: szerzési támogatás) iránti igényének kielégítését – az előző évre vonatkozó érvénnyel – az 5739-1/2004. számú határozatával a Hajdú-Bihar Megyei Közigazgatási Hivatal elutasította. A határozat indokolása szerint a kielégítés sorrendjét meghatározó szakmai bizottság véleménye alapján – tekintetbe véve a megyében rendelkezésre álló keretszámot és az igényjogosultak körülményeit – a kérelmezőnél jobban rászoruló igényjogosultak igényének kielégítéséről döntött kedvezően a közigazgatási hivatal. A jogszabályi alap tekintetében a határozat tartalmazta, hogy a súlyos mozgáskorlátozott személyek közlekedési kedvezményeiről szóló 164/1995. (XII. 27.) Korm.rendelet alapján előnyben részesíthető az a súlyos mozgáskorlátozott személy, aki – a saját jogán való jogosultsága mellett – a gépkocsit rehabilitáció céljából használná, egyedülálló, a szerzési támogatás összegét segédmotoros rokkantkocsi vagy kerekesszék vásárlására használja fel, továbbá a honvédelmi kötelezettség teljesítése során, azzal összefüggésben vált súlyos mozgáskorlátozottá.

A megyei körülmények és a döntés indokainak alaposabb megismerése érdekében tájékoztatást kértem a hivatalvezető nevében eljáró Hatósági Főosztály vezetőjétől.

A kapott információk alapján az igénylők száma 2004-ben 1071 fő volt, a szociális ágazatot irányító minisztérium által biztosított utalvány 226 db. Hozzávetőlegesen minden ötödik kérelmező igényét tudták így kielégíteni a megyében, míg az előző években ez az arány rosszabb volt. Akkor átlagosan minden hetedik jogosult juthatott szerzési támogatáshoz.

Az előnyben részesítési szempontok mérlegelésére, illetve a javaslatával a kielégítési sorrend felállítására a jogszabály szerint a hivatal által létrehozott bizottság jogosult, melynek tagjai a MEOSZ elnöke által meghatalmazott képviselő, az ÁNTSZ megyei tisztifőorvosa által megbízott szakorvos, valamint a hivatal által felkért személy. A megyei bizottság 2004-ben kiemelten kezelte a rendszerben még nyilvántartott 1994. év előtti kérelmezők igényeit.

A főosztályvezető külön is kitért arra a tájékoztatásában, hogy noha a várakozási idő nem játszik szerepet a döntés meghozatalánál, a kérelmező eseté-

ben a szerzési támogatásra való jogosultságot 2004-ben első alkalommal állapította meg a jegyző.

A kérelmező rokkantnyugdíjas, férje munkaviszonnyal rendelkezik. Gépkocsija a családnak nincs, szállítását a férje vállalta. Így a hivatkozott előnyben részesítési feltételek közül csak a saját jogán való jogosultságát lehetett tekintetbe venni a kielégítési sorrend megállapításánál.

A súlyos mozgáskorlátozottság orvosi megítélésére – és ennek következtében a szerzési támogatáshoz való jogosság megállapítására – a jogszabály hét vagy annál több pontból álló minősítést állapított meg a közlekedőképesség jelölésére.

A megyei reumatológiai szakfőorvos a bizottsági döntést megelőzően a kérelmező iratainak a áttekintése során észlelte, hogy az általa becsatolt szakorvosi igazolás igen szűkszavú és hiányos, a diagnózis és a mozgáskorlátozottság minősítése nem felel meg a jogszabályban körülírt súlyossági foknak (járás: 1; terhelhetőség: 3; járműhasználat: 3 pont). A bizottság mindezek feltárására és hiánypótlásra a tárgyévben hívja majd fel a kérelmezőt. A 2004. évi döntésük alkalmával ezt azért nem tették meg, mert az előnyben részesítési feltételek számbavételénél a kérelmező igényének teljesítése érdemi tárgyalásra nem került.

Az utalványra való jogosultságot a jegyzőnél évenként meg kell hosszabbítani, így a kérelem újbóli elbírálása várható a közigazgatási hivataltól. Az elutasító határozatban erre a körülményre felhívták a kérelmező figyelmét.

A fenti tényállás ismeretében megállapítottam, hogy az adott ügyben a szerzési támogatási igényről való döntési eljárásban a közigazgatási hivatal mindenben betartotta a vonatkozó kormányrendelet előírásait. Álláspontom szerint határozatával a jogbiztonsággal és a tisztességes eljárással összefüggő alkotmányos visszasságot nem idézett elő.

A korábbi években hozzám érkezett hasonló tárgyú panaszok vizsgálata során ugyanakkor a diszkrimináció tilalmáról szóló és a szociális biztonsághoz való alkotmányos alapjogokkal összefüggésben megállapítottam, hogy az elbírálás jogi alapját jelentő kormányrendelet egyes rendelkezései következtében alkotmányos visszasság keletkezik. Így a jogalkotó alkotmányos visszasságot okoz, ha a rendelet a jogosítvánnyal nem rendelkező súlyos mozgáskorlátozottak esetén attól függően, hogy ki vállalja a szállítást, két különböző feltételrendszerrel határoz meg. Emiatt az OBH 4876/2001. számú jelentésében kezdeményeztem a felelős tárca miniszterénél a kormányrendelet módosítását úgy, hogy a jogosítvánnyal nem rendelkező mozgáskorlátozottak minden csoportja azonos feltételek teljesülése esetén juthasson szerzési támogatáshoz. Annak ellenére, hogy több minisztérium gondozásában is készült kormányelőterjesztés-tervezet, az ajánlásom ez ideig jogalkotással nem teljesült. Ezért az állampolgári jogok országgyűlési biztosa általános helyettesével közösen, kiemelten sürgöttük a 2003. és a 2004. évi országgyűlési beszámolónkban a kormányrendelet módosítására tett javaslatot.

Bízom abban, hogy az esélyegyenlőség szem előtt tartásával a közlekedési kedvezmények komplex és együttes jogi szabályozása felváltja majd a jelenleg széttagolt, a koherencia követelményének nem mindenben megfelelő joganyagot, orvoslást adva ezzel a Képviselő úr által is felvetett hasonló problémára.

Az alkotmányossági szempontból nem kifogásolható jogszabályok megalkotása esetében is azonban kérdéses lehet, hogy az azonos jogosultsági feltételekkel rendelkező – és jogosulttá váló – súlyos mozgáskorlátozottak számára az állam képes lesz-e támogatást nyújtani. Álláspontom szerint ez minden bizonnyal a mindenkori költségvetési lehetőségek függvénye marad majd.

Megtisztelő bizalmát ismételten köszönöm, és továbbra is minden hatáskörömbé tartozó ügyben készséggel állok rendelkezésére.

Budapest, 2005.

Üdvözlettel: Lenkovics Barnabás sk.

OBH 2222/2005.

Tisztelt Uram!

Az ózdi martinsalak felhasználásával készült lakóépületek tulajdonosainak kár-enyhítésével kapcsolatban Borsod-Abaúj-Zemplén megye területéről azonos tartalmú panaszok érkeztek az Országgyűlési Biztosok Hivatalához, amelyben a panaszosok – noha életkörülményeik eltérők – egységesen az állami támogatás megállapításának, illetőleg annak folyósításának elmaradását sérelmezték (OBH 222/2005; OBH 2224/2005; OBH 2225/2005; OBH 2394/2005.).

A panaszokban továbbá közös volt az is, hogy a támogatás iránti kérelmek egyik esetben sem kerültek benyújtásra az önkormányzat jegyzőjéhez, így a támogatás odaítéléséről érdemi döntés nem született. A panaszosok azonban előzetesen több alkalommal is kértek tájékoztatást a polgármesteri hivataltól kérelmük teljesítésének várható kilátásairól. Mindegyik esetben fennállt az a körülmény is, hogy a lakóépületek műszaki állapotát szakértői vizsgálat már felmérte, és a támogatás odaítélése szempontjából a hibák mértéke szerint különféle jelölésű épületkategóriákba sorolta. Ezek: „E” kategória: az épület életveszélyes, azonnali bontást igénylő; „D” kategória: az épület életveszélyes, műszaki biztosítása és megerősítése szükséges; „C” kategória: az épület átfogó szerkezet-megerősítése indokolt, közvetlen életveszély nincs; „B” kategória: az épületen részleges, helyi javítások szükségesek. Az adatlapokat a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: BM OKF) nyilvántartásba vette.

Mindezek alapján a megyei ügyekben a panaszosokat azonos tartalmú válaszlevellel tájékoztatom.

Tekintettel arra, hogy jogerős közigazgatási határozat egyik ügyben sem született, egyik esetben sincs hatásköröm vizsgálatra, és ennek eredményeképpen intézkedés megtételére.

A sokakat érintő probléma miatt azonban mégis úgy gondolom, hogy a jogkérdésben való tájékoztatással segíthetem a támogatáshoz való jutás feltételeinek megértését és az abban való eligazodást.

A jelenlegi állami támogatás történeti előzményeként a Kormány 2001-ben vállalt kötelezettséget első ízben a martinsalak felhasználásával készült lakóépületekben keletkezett károk helyreállításának támogatására. A támogatás nem volt teljes körű és feltétel nélküli. Azon károsult, alacsony jövedelmű és nyugdíjas családok részére volt adható, akik a károsodás következtében életveszélyes épületben éltek, és lakhatási feltételeiket önerőből nem voltak képesek biztosítani. A támogatás felhasználható forrását, azaz a pénzügyi fedezetét a Magyar Köztársaság költségvetése állapította meg. A támogatásról szóló, és az azt többször módosító kormányhatározatokat a Kormány azóta hatályon kívül helyezte. A kárenyhítés szabályait jelenleg a 40/2003. (III. 27.) Korm.rendelet állapítja meg, amely legutóbb 2004-ben került módosításra.

A támogatás megállapításának sarkalatos szabályai az alábbiak szerint foglalkozhatók össze. A támogatás célja és rendeltetése, hogy az ózdi martinsalak felhasználása következtében a legveszélyesebb műszaki állapotba került lakóingatlanokban élők lakhatási feltételeit biztosítsa. Ebből kiindulva, a támogatás odaítélésének alapja az előzőekben ismertetett – a műszaki állapot által megkülönböztetett – épületkategóriákat meghatározó szakértői vizsgálat.

A támogatási célra a költségvetési törvényben a tárgyévre biztosított központosított előirányzat – a károsodás fokának sorrendjében a rendelet szerint – használható fel az egyes kategóriákba sorolt ingatlanok tulajdonosainak támogatására. Ha a szakértői vizsgálat óta eltelt időszakban az épület állagromlása következett be, az épületkategória időszakos és soron kívüli szakértői vizsgálat alapján módosulhat, ennek a költségeit, az átsorolást kezdeményező fél saját maga viseli. Ha a kérelem megalapozott, a BM OKF a szakértő díjat visszatéríti a károsultnak.

A támogatás odaítéléséről a jegyző dönt, tehát az ügyben államigazgatási eljárás indul. Az eljárásban az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni.

A kormányrendelet 2004. évi módosítása következtében lehetővé vált, hogy egyedi elbírálás szerint a rendeletben meghatározottak alapján az a tulajdonos is támogatásban részesüljön, aki károsodott ingatlanát korábban saját költségére helyreállította, vagy azt a martinsalak felhasználása miatti életveszély elhárítására engedéllyel lebontotta. Az egyedi elbírálás alkalmazására a még nem bírált ügyekben kerülhet sor.

A tárgyévben a Magyar Köztársaság 2005. évi költségvetéséről szóló 2004. évi CXXXV. törvény a helyi önkormányzatok által felhasználható központosított előirányzatai között az ózdi martinsalak felhasználása miatt kárt szenvedett lakóépület tulajdonosainak kártalanítására 885,0 millió forintot biztosított az önkormányzatok számára. Az önkormányzatok azon magánszemélyek számára igényelhetik a támogatást, akiknek a lakóépületére a hatóságok építési és használatbavételi (fennmaradási engedélyt) adtak ki, és a 2002. január 15-ig

benyújtott kérelem és szakértői vélemény szerint a lakóépületük helyreállításra, újjáépítésre szorult. Az önkormányzatok igényléseinek – ugyancsak a törvényben kapott felhatalmazás alapján – sorolására a Belügyminisztérium jogosult.

Az igénylésre, a döntési rendszerre, a folyósítás és elszámolás módjára vonatkozóan a kormányrendelet szabályait kell alkalmazni.

Az Országgyűlés a költségvetési előirányzatra vonatkozó döntését a gazdaságpolitika fő céljaihoz igazodóan – tekintetbe véve a 2005. évi gazdaságfejlesztési prognózist – az államháztartás keretei, illetve teherbíró-képessége figyelembevételével hozta meg. Ez azt jelenti, hogy a tárgyévben a támogatási célra ilyen mértékű központosított előirányzat áll rendelkezésére az önkormányzatoknak.

A lakóépületekről felvett adatlapok alapján a BM OKF által nyilvántartott károsult ingatlanok nagy száma miatt már évek óta nyilvánvaló volt, hogy a kár-enyhítési igények teljes körű kielégítésére a Magyar Állam nem képes. Ilyen helytállási kötelezettséget – álláspontom szerint – a Kormány sem korábban, sem jelenleg nem vállalt, tekintettel arra, hogy a jogszabály egyértelműen kimondja: „támogatási célra a költségvetési törvényben a tárgyévben biztosított központosított előirányzat a károsodás fokának sorrendjében, az e rendelet szerint használható fel.”

A panaszosoknak az a véleménye, hogy a hivatkozott költségvetési előirányzatról szóló törvényi rendelkezéssel a kérelmek benyújtására vonatkozóan jogvesztő határidőt (2002. január 15.) állapított volna meg az Országgyűlés, jogilag nem helytálló.

A kérelem előterjesztésére, a döntési rendszerre stb. – amint arra a költségvetési törvény is kitért – a hivatkozott kormányrendelet szabályait kell alkalmazni. Ezek megismerésének elősegítésére mellékelten tájékoztatásul megküldöm a 40/2003. (III. 27.) Korm.rendelet teljes szövegének másolatát.

Tájékoztatom még a panaszosokat, hogy jogi segítség igénybevételére is lehetőségük van a megyében, mivel az Igazságügyi Minisztérium jogi segítségnyújtó szolgálatot tart fenn és működtet. (IM Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Hivatal, 3530 Miskolc, Mindszent tér 3. – Ügyfélfogadás: Hétfő: 9–13-ig, Szerda: 13–18-ig. Telefon: 06 62 554-763; 06 62 554-765) A támogatás részletes szabályairól a hivatal készséggel nyújt felvilágosítást.

Megtisztelő bizalmukat köszönöm. Bízom abban, hogy – bár ügyükben érdemben nem lehettem a segítségükre – a jogi lehetőségek ismertetésével kérelmük jövőbeni intézését mégis segíthetem.

Budapest, 2005. augusztus

Üdvözlettel: Lenkovics Barnabás sk.

OBH 3692/2005.

Tisztelt Asszonyom!

Az Országgyűlési Biztosok Hivatalához megküldött panaszában azt sérelmezte, hogy Szirák község belterületén lévő, művelés alól kivett beépítetlen telkén azért nem tud építkezni, mert a terület rendezési terve nem készült el. Ön a negyedik gyermekét várja és családjával élettársa szüleinél kell lakniuk e miatt. A körülményeket a háziorvosuk is aggasztónak tartja. Úgy gondolja, hogy ez a helyzet sértő, és igazságtalan, amely a cigány származása miatt diszkriminatív bánásmód következtében alakult ki. Panaszában azt is tudomásomra hozta, hogy beadványát megküldte még a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának.

A települési önkormányzat a település egészére vagy egyes területeire vonatkozó szabályozási terv és építési szabályzat elfogadása során dönt arról, hogy az ingatlanokat milyen övezetbe sorolja és azokon milyen építési tevékenység folytatható. A szabályozási terv és az építési szabályzat jóváhagyása rendelettel történik. Az önkormányzat a rendeletalkotás során nem hatósági jogkört gyakorol, hanem az Alkotmány által biztosított önkormányzatiság elvének megfelelően rendeletalkotási jogával él.

Az önkormányzat rendeletét törvényességi, illetve alkotmányossági ellenőrzés keretében a közigazgatási hivatal, illetve az Alkotmánybíróság vizsgálhatja.

A szabályozási tervek jóváhagyását megelőző eljárást az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (Étv.) szabályozza. Az Étv. 9. §-a előírja, hogy a településrendezési tervek kidolgozása során az érintett állampolgárok, szervezetek, érdekképviselői szervek véleménynyilvánítási lehetőségét biztosítani kell, ennek érdekében a helyben szokásos módon az érintettek tudomására kell hozni kidolgozásuk elhatározását. Az eltérő vélemények tisztázása érdekében a polgármesternek egyeztető tárgyalást kell tartania. A véleményezési eljárás befejezése után a szabályzatot, illetőleg a tervet az elfogadásuk előtt a polgármesternek legalább egy hónapra a helyben szokásos módon közzé kell tennie a beérkezett és el nem fogadott véleményekkel és azok indokolásával együtt.

Szirák önkormányzat jegyzőjétől rövid úton – telefonon – tájékoztatást kértem a helyi építési szabályzat és a szabályozási terv megállapításának várható idejéről.

A tervek késedelmes elkészítése miatt, az Ön által is említett Quadrát Kft. a településfejlesztési koncepciót 2005. június 19-én elkészítette, ezért így elhárult az akadálya annak, hogy Étv. szerinti eljárásnak megfelelően az önkormányzat képviselő-testülete a koncepciót megvitassa, és döntsön annak elfogadásáról. Erre előreláthatólag a július végére összehívásra kerülő testületi ülésen kerül majd sor. Ezt követi az előzőekben ismertetett véleményeztetési eljárás, amely – a jogszabály szerinti szakmai egyeztetéseket követően – végül a helyi építési szabályzat és a településrendezési tervek elfogadásával fejeződik be. Az erről szóló helyi önkormányzati rendelet alapján tudja a pásztói önkormányzat jegyzője mint elsőfokú építésügyi hatóság érdemben elbírálni az

Ön építési engedély iránti kérelmét, amennyiben azt a jogszabályban előírt formában és tartalommal előterjeszti az építésügyi hatóságnál.

Megértem nehéz helyzetét, azonban csak azt tudom tanácsolni, hogy lakhatási körülményei javítása érdekében tájékozódjon az önkormányzati segítségnyújtás helyi lehetőségeiről. Az bizonyára Ön előtt is ismert, hogy egy lakásingatlan szabályszerű felépítését – az építésügyi előírások betartásával – egy hosszadalmas engedélyezési eljárásnak kell megelőznie, és az engedély birtokában is, csupán az építkezés elkezdése önmagában nem fogja eredményezni a család helyzetének a javulását.

Az Önnek írt válaszleveletem tájékoztatásul megküldtem a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának.

Sajnálom, hogy hatásköröm hiányában nem lehettem a segítségére. Megtisztelő bizalmát köszönöm.

Budapest, 2005. július

Üdvözlettel: Lenkovics Barnabás sk.

OBH 3957/2005.

Tisztelt T. Úr!

Az Országgyűlési Biztosok Hivatala Panaszirodáján benyújtott panaszában azt sérelmezte, hogy több parkolási társaság, így a Centrum Parkoló Rendszer Kft., a Budapesti Önkormányzati Parkolási Kft. és a Debreceni Közlekedési Rt. díj- és pótdíjfizetési felszólítást küldött Önnek szabálytalan parkolás miatt. A pótdíjfizetési felszólítások olyan parkolási időpontokra vonatkoztak, amikor már az ERX 509 rendszámú gépjármű nem volt az Ön tulajdonában. Panasza azt is tartalmazta, hogy Budapest Főváros II. kerületi Polgármesteri Hivatalban kezdeményezte a gépjármű új tulajdonosának hivatalos felszólítását a jármű tulajdonjogának átírására, azonban ez iránt nem intézkedtek.

A panaszhoz mellékelt iratokból megállapítottam, hogy az adásvételi szerződés szerint a gépjármű új tulajdonosa 2004. április 13-tól D. T. debreceni lakos.

Az ügyre vonatkozóan információkat kértem a budapesti és a debreceni polgármesteri hivatalok okmányirodáitól.

Megállapítottam, hogy az Ön tulajdonváltás miatt előterjesztett kérelmét a budapesti okmányiroda – illetékessége hiánya miatt – az új tulajdonos lakóhelye szerint illetékes debreceni okmányirodához tette át 2005. január 4-én. A gépjármű tulajdonjogának rendezésére azonban az új tulajdonost az okmányiroda nem tudta kötelezni, mivel a debreceni helyi címnyilvántartásban az adásvételi szerződésben megjelölt lakcímén 2004. november 25. időponttal „fiktív” jelzéssel szerepel. Erről a budapesti okmányirodát a debreceni okmányiroda tájékoztatta.

Megállapítottam továbbá, hogy a Budapesti Rendőr-főkapitányság Nyomozó Főosztály Gépjármű Bűnözés Elleni Osztály 120-866/2005. bü. szám alatt a gépjármű eltulajdonítása miatt büntetőeljárást indított ismeretlen tettes ellen. Az

elkövető kilétét nem sikerült megállapítani, ezért a nyomozást felfüggesztette, és a gépjármű forgalomból való kivonását kezdeményezte a budapesti okmányirodán. Az okmányiroda 2005. február 18. napjával a III-4702/05. számú határozatában a járművet a forgalomból végleg kivonta. A határozat 2005. június 20-án jogerőre emelkedett.

A debreceni okmányiroda tájékoztatása alapján azt is megállapítottam, hogy előzőeket a gépjármű-nyilvántartás tartalmazza. Tartalmazza továbbá – az Ön panasa szempontjából jelentőséggel bíró – azon bejegyzést is, hogy *2004. április 13-tól tulajdonváltás miatt az új tulajdonos D. T.*

A parkolási társaságoknál fennálló – és Ön által vitatott – tartozások törlése iránt intézkedni, illetőleg az Ön érdekében közbenjárni hatásköröm hiányában nincs lehetőségem. A parkolási társaságokkal fennálló jogviszony ugyanis polgári jogviszony, és az ebből eredő jogviták rendezése csak bírósági eljárás keretében lehetséges. A közhiteles gépjármű-nyilvántartás adataira tekintettel azonban javasolom, hogy a nyilvántartási adatokra hivatkozva mindhárom parkolási társaságnál kérje a díjtartozások törlését.

A sérelmezett okmányirodai eljárással kapcsolatban megállapítottam, hogy a budapesti okmányiroda eljárása jogszerű volt, alkotmányos jogokkal összefüggő visszasságot nem idézett elő. Ezért az ügyben az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény szerinti intézkedést nem tettem.

Bízom benne, és őszintén remélem, hogy problémája mielőbb megoldódik.

Budapest, 2005. november

Üdvözlettel: Takács Albert sk.

1.28.5.

Jogszabályvéleményezések

Ügyszám: Gy 165/2005.

Óri István

közigazgatási államtitkár úrnak

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium

Budapest

Fő u. 44–50.

1011

Tisztelt Államtitkár Úr!

A környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi feladat- és hatásköröket megállapító törvények szervezet-változással, illetve az európai közösségi jogi aktusoknak való megfeleltetéssel összefüggő módosításáról szóló, a Kormány részére készített kormány-előterjesztés tervezetét megkaptam. Az ezzel kapcsolatos véleményemet az alábbiakban adom meg.

A területi hatósági szervek integrációjából eredő szervezet-változással, továbbá a biztosíték adási, illetve a környezetvédelmi biztosítás kötelezettségével kapcsolatos – bevezetni kívánt – szabályozással kapcsolatban észrevételt nem kívánok tenni. Mint azt az előterjesztés említi, az a szervezetkorszerűsítésből adódó módosításokon túl közösségi jogi aktusokból eredő törvényi szintű jogalkotási feladatok megvalósítását is tartalmazza.

Ezek közül nem tartom elfogadhatónak a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény (a továbbiakban: Hgt.) 56. § (8) bekezdésével kapcsolatos módosítás-tervezetet.

A Hgt. jelenleg hatályos szövege szerint: „A 8. § szerinti visszavételi kötelezettség alapján 2005. július 1. napjáig el kell érni, hogy a hulladékká vált csomagolóanyagok

a) legalább 50%-a hasznosításra kerüljön;
b) ezen belül legalább 25%-a anyagában kerüljön hasznosításra úgy, hogy ez az arány minden anyagtípusnál legalább 15% legyen.” (Hgt. 56. § (8) bek.)

A tervezet szerint a Hgt. 56.§-ának (8) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„A 8. § szerinti visszavételi kötelezettség alapján 2012. december 31. napjáig el kell érni, hogy a hulladékká vált csomagolóanyagok tömegének

a) legalább 60%-a hasznosításra vagy hulladékégető műben energiahasznosítás mellett elégetésre kerüljön;

b) legalább 55%-a, de legfeljebb 80%-a anyagában kerüljön hasznosításra úgy, hogy ez az arány a hulladékot alkotó egyes anyagok tekintetében legalább a következő legyen:

ba) üveg esetében 60%;

bb) papír és karton esetében 60%;

bc) fémek esetében 50%;

bd) műanyagok esetében 22,5%, kizárólag azokat az anyagokat figyelembe véve, amelyeket újból műanyagokká dolgoznak fel;

be) fa esetében 15%.”

A módosítás egyetlen indoklása mindössze a következő: „Tekintettel az Európai Parlament és a Tanács a csomagolásról és a csomagolási hulladékról szóló 94/62/EK irányelv módosításáról szóló 2004/12/EK irányelvének preambuluma (6) bekezdésére, mely szerint a csatlakozó államoknak – köztük hazánknak is – átmeneti eltérésekre van szüksége az irányelv 6. cikkében meghatározott hulladékhasznosítási és újrafeldolgozási arányaihoz képest, szükséges a törvény 56. § (8) bekezdését is módosítani. Az ebben meghatározott hasznosítási és újrafeldolgozási arányokat hazánknak 2012. december 31.-ig kell elérnie.”

Mindezzel szemben úgy vélem: A Hgt.-nek ez a változtatása nagyobb jelentőségű, minthogy az egy alapvetően szervezeti változásokhoz igazodó szabályokkal együtt kerüljön elfogadásra, ezzel tompítva a téma jelentőségét. Hangsúlyozni kell, hogy a változtatás alapvetően fogja befolyásolni a hulladékgazdálkodásban résztvevő gazdasági szereplők (elsősorban a gyártók) tevékenységét.

A változtatás indoklását nem tartom elegendő érvenek, az a kívánt módosítás jelentőségével nem áll arányban, ehelyett rendkívül szűkszavú. Úgy vélem hazai mutatók, adatok szerepeltetésével kellene alátámasztani, hogy mi indokolja az átmeneti mentesség szükségességét, indokolt-e egyáltalán, továbbá milyen arányokat ért el eddig, illetve az új követelményekhez képest hol tart az ország a csomagolási hulladékok hasznosítása terén.

A Hgt. 18. § (1) bekezdése rögzíti ugyan, hogy a hulladékhasznosítás egyik lehetséges módozata a hulladék energiatartalmának kinyerésével energetikai hasznosítás, ennek kiemelése – és így preferálása – álláspontom szerint aggodnyos abból a szempontból, hogy a három hasznosítási módból környezeti szempontból ez a legkedvezőtlenebb. Ez szolgálja legkevésbé a megelőzés elvét – mely a hulladékgazdálkodás elsődleges elve –, illetve a természeti erőforrásokkal való takarékoskodást. A Hgt. elsődleges célja a keletkezett hulladékok minél nagyobb arányú hasznosítása és a fogyasztás-termelésben körforgásban való tartás.

A hasznosítás 18. §-ban meghatározott sorrendje nem véletlen, az egy prioritási szempontot fogalmaz meg.

Elsősorban tehát a csomagolási hulladék keletkezésének megelőzésére kell törekedni, míg további alapelvként a csomagolóanyag újrahasználatára, vagy a csomagolási hulladék anyagában történő, és végül más módon történő hasznosítására.

Az Európai Parlament és Tanács 94/62/EK irányelve – a csomagolásról és a csomagolási hulladékról – a preambulumban többek között a következőket rögzíti:

„a csomagolási hulladék keletkezésének megakadályozására legjobb eszköze a csomagolás összmenységének csökkentése.”

„a csomagolással és a csomagolási hulladékkal való gazdálkodásnak elsősorban a csomagolási hulladék keletkezésének megelőzésére kell irányulnia”

„a hasznosítási eljárások tekintetében, az újrahasználatot és az újrafeldolgozást kell előnyben részesíteni tekintettel környezeti hatásaikra.”

„a csomagolási hulladék keletkezésének megelőzésére megfelelő intézkedéseket kell hozni.”

A Hgt. ezzel összhangban a következőket tartalmazza: „A hulladékképződés megelőzése, valamint a keletkező hulladék mennyiségének és veszélyességének csökkentése érdekében előnyben kell részesíteni a hulladékként kockázatot jelentő anyagok kiváltását”, illetve rögzíti, hogy „A hulladékban rejlő anyag és energia hasznosítása érdekében törekedni kell a hulladék legnagyobb arányú ismételt felhasználására, a nyersanyagoknak hulladékkal történő helyettesítésére, valamint – ha ezek nem megoldhatóak – a hulladék energiahordozóként való felhasználására.”

Az Országos Hulladékgazdálkodási Tervről szóló 110/2002. (XII. 12.) OGY határozat is a megelőzés és a hulladékminimalizálást részesesíti előnyben. Eszerint „Megelőzési intézkedésekkel kell biztosítani, hogy a képződő, kezelendő hulladék mennyisége összességében az időszak végére ne haladja meg

a 2000. évi szintet. Ennek érdekében ösztönözni kell a hulladékszegény technológiák bevezetését, az újrahasználatú és a tartós termékek piacra kerülését, valamint a fogyasztói szokásokat ebbe az irányba befolyásoló tájékoztató, felvilágosító munkát. (...) Mely megnöveli az előírt hasznosításon belül az anyagában történő hasznosítás (újrafeldolgozás) arányát, és ezzel együtt visszaszorítva az energetikai hasznosítást.”

Az előterjesztés szerint a változtatást az uniós normának való megfelelés indokolja. Hangsúlyozni kell, hogy a hivatkozott irányelvben megfogalmazottaktól lehetőség lenne akár magasabb arányszámokat is előírni a Hgt.-ben, illetve a többi tagországhoz képest az energetikai hasznosítást kevésbé preferáló rendszert támogatni.

A „legkisebb szigor klauzulája” szerint ugyanis a tagállamok eltérhetnek a közösségi elvárásoktól, de kizárólag a nagyobb szigor irányában, a közösségi szabályt egyebekben nem változtathatják meg.

A Római Szerződés 130t. [176.] Cikkelye a legkisebb szigor klauzuláról a következőket rögzíti: „A 130s [175.] Cikkely alapján közösen elfogadott védelmi szabályok nem akadályozzák meg, hogy bármely tagállam a jelen Szerződéssel összeegyeztethető szigorúbb védelmi szabályokat tartson fenn, vagy vezessen be.”

Hangsúlyozni szeretném, hogy az Alkotmánybíróság 28/1994. (V. 20.) AB határozata szerint „A környezetvédelemhez való jog ... elsősorban önálló és önmagában vett intézményvédelem, azaz olyan sajátos alapjog, amelynek az objektív, intézményvédelmi oldala túlnyomó és meghatározó. A környezethez való jog az állam környezetvédelemre vonatkozó kötelességei teljesítésének garanciáit emeli az alapjogok szintjére, beleértve a környezet elért védelme korlátozhatóságának feltételeit is. E jog sajátosságai folytán mindazokat a feladatokat, amelyeket másutt alanyi jogok védelmével teljesít az állam, itt törvényi és szervezeti garanciák nyújtásával kell ellátnia.”

Ugyancsak ez a határozat rögzíti, hogy „Itt tehát az alanyi jogok feladatát is jogalkotási és szervezési garanciákkal kell az államnak pótolnia. Ezért a jogalkotás garanciális szerepe nem egyszerűen csupán fontosabb a környezetvédelemben, mint az olyan alkotmányos jogoknál, ahol a bíróság (Alkotmánybíróság) közvetlen alapjogvédelmet adhat vagy alanyi jogi igényeket ismerhet el, hanem – a dogmatikai lehetőségek határai közt – mindazokat a garanciákat is nyújtania kell, amelyeket az Alkotmány egyébként az alanyi jogok tekintetében biztosít.”

Az Alkotmány 18. §-a kimondja: „A Magyar Köztársaság elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.” Ennek megteremtésében az államnak – ezen belül a környezetvédelmi tárcának és intézményeinek – nélkülözhetetlen feladata van.

Végül engedje meg, hogy ehelyütt tájékoztassam arról, hogy az idei évben több panasz is érkezett Hivatalomba, melyekben az állampolgárok a lakókörnyezetük közelébe tervezett kommunális hulladékégető művel kapcsolatos aggodalmaikról számoltak be. Fontosnak vélem ezért, hogy ezen beruházások

során a körültekintő tervezés, illetve a társadalmi párbeszéd maradéktalanul valósuljon meg, a tervezés legkorábbi fázisától kezdve.

Bízom abban, hogy észrevételeimet munkája során érvényesíteni tudja.

Budapest, 2005. április

Üdvözlettel: Lenkovics Barnabás sk.

Ügyszám: Gy 357/2005.

Hiv. szám: 71.147/5/2005.

Benedek Fülöp

közigazgatási államtitkár úrnak

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium

Budapest

Kossuth Lajos tér 11.

1055

Tisztelt Államtitkár Úr!

A géntechnológiai tevékenységről szóló 1998. évi XXVII. törvény (a továbbiakban: Gtv.) módosításáról szóló, a Kormány részére készített kormány-előterjesztés tervezetét megkaptam.

A tervezetben foglaltakkal kapcsolatban – különös figyelemmel a jelen és a jövő generációk életfeltételeinek alkotmányos védelmére, mely magában foglalja a tiszta és egészséges élelmiszer részükre történő biztosítását – a következő észrevételt teszem.

A tervezet lehetővé teszi a géntechnológiával módosított növények és a hagyományos módon, valamint az ökológiai gazdálkodással termesztett növények együtt-termesztését. A Gtv. új, 21/D. § (2) bekezdése értelmében az együtt-termesztés általános feltételeit külön jogszabály tartalmazza. Hangsúlyozni szeretném – figyelemmel a környezeti jogban elismert elővigyázatosság elvére, továbbá arra a tényre, hogy a géntechnológiával módosított növények még viszonylag ismeretlen kockázatokat rejtenek magukban –, hogy az előterjesztést akkor tartom elfogadhatónak, ha a külön jogszabály megteremti azokat a feltételeket, amelyekkel biztosítható a termesztési engedélyek egyediesítése az adott terület flóra és fauna állományára tekintettel. Úgy vélem – összhangban a fenntartható mezőgazdasági módszerek esélyeinek növelésével, mely általam is támogatott prioritás –, az egyediesítés szabályozása teremthet garanciát arra, hogy az izolációs távolság minimum mértékétől szigorúbb értékek kerülhessenek meghatározásra, sőt egyes esetekben ez adhat egyedül módot az együtt-termelés kizárhatóságára is.

Végül hangsúlyozni szeretném, hogy az Alkotmány 18. §-a kimondja: „A Magyar Köztársaság elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.” Ennek megteremtésében az államnak – ezen belül a tárgykörben érintett tárcáknak és intézményeiknek – nélkülözhetetlen feladatuk van.

Az újraszabályozás fő célkitűzéseit úgy kell megvalósítani, hogy az egészséges környezet eddig elért jogi-védelmi szintje még részlegesen se csökkenhessen. Őszintén bízom abban, hogy észrevételeimmel munkája során a segítségére lehettem.

Budapest, 2005. június

Üdvözlettel: Lenkovics Barnabás sk.

Ügyszám: Gy/683/2005.

Óri István

közigazgatási államtitkár úrnak

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium

Budapest

Fő u. 44–50.

1011

Tisztelt Államtitkár Úr!

A levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló 21/2001. (II. 14.) Korm.rendelet módosításáról készült kormány-előterjesztés tervezetét megkaptam. Az ezzel kapcsolatos véleményemet az alábbiakban adom meg.

1/ A jelenleg hatályos, a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló 21/2001. (II. 14.) Korm.rendelet (a továbbiakban: Korm. r.) 6. § (2) bekezdése szerint „A környezetvédelmi hatóság a környezeti hatásvizsgálat-köteles, illetve az egységes környezethasználati engedélyezési eljárás hatálya alá tartozó, a 2. számú mellékletben felsorolt tevékenységek esetén a védelmi övezetet a környezetvédelmi, illetve az egységes környezethasználati engedélyben határozza meg.”

A jelenleg hatályos Korm. r. 13. § (1) bekezdése szerint „Minden olyan nyomvonalas közlekedési létesítmény (közút, vasút) vagy annak vizsgált szakasza, amelynél az elhaladó járművek jellemzői határozzák meg az egységnyi szakaszból származó légszennyező anyag kibocsátott mennyiségét (a továbbiakban: vonalforrás) létesítésének és használatbavételének engedélyezésekor a 8. § (2) bekezdés b) pontjában és a 10. § (1) és (7)–(8) bekezdésekben foglaltakat megfelelően kell alkalmazni. A létesítési, használatbavételi engedélyezési eljárásokban – ha jogszabály másként nem rendelkezik – a környezetvédelmi hatóság szakhatóságként működik közre.”

A tervezet szerint az idézett 6. § (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép: „A környezetvédelmi hatóság a 2. számú mellékletben felsorolt, környezeti hatásvizsgálat-köteles, illetve az egységes környezethasználati engedélyezési eljárás hatálya alá tartozó tevékenységek, létesítmények esetében a védelmi övezet nagyságát vizsgálja, és – figyelemmel a (3) bekezdésre – a védelmi övezet nagyságát hatósági, szakhatósági eljárásában – külön jogszabályban (Az utak építésének, forgalomba helyezésének és megszüntetésének ellenőrzéséről

szóló 15/2000. (XI. 16.) KöViM rendelet 5/A. § (1) bek.) meghatározott esetekben – szakvéleményében a 2. melléklet szerinti nagyságban határozza meg.”

A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 44. §-a szerint jogszabály elrendelheti, hogy a határozat meghozatala előtt más hatóság (a továbbiakban: szakhatóság) állásfoglalását kell beszerezni. A szakhatóságot az ügyben érdemi döntésre jogosult hatóság keresi meg, amely döntésének meghozatalánál kötve van a szakhatóságnak – a hatásköre keretei között kialakított – jogszabályon alapuló állásfoglalásához. A 45. § (1) bekezdése értelmében a szakhatóság hozzájárulását, a hozzájárulása megtagadását, az egyedi szakhatósági előírást vagy feltételt (a továbbiakban együtt: szakhatósági állásfoglalás), valamint ezek indoklását az ügyben érdemi döntésre jogosult hatóság – a közreműködő szakhatóság megnevezésével – határozatába foglalja.

A Ket. 58. §-a szerint szakértőt kell meghallgatni vagy szakértői véleményt kell kérni, ha az eljáró hatóságnak nincs megfelelő szakértelemmel rendelkező dolgozója és a) az ügyben jelentős tény, egyéb körülmény vagy az alkalmazandó jog megállapításához különleges szakértelem szükséges, vagy b) jogszabály írja elő a szakértő igénybevételét. Nem kell szakértőt igénybe venni akkor, ha jogszabály a szakkérdésben szakhatóság állásfoglalásának beszerzését írja elő. Ha jogszabály meghatározott szakértő igénybevételét írja elő, úgy ezt a szervezetet, intézményt, testületet vagy személyt kell szakértőként kirendelni. Egyéb esetben igazságügyi szakértőt, igazságügyi szakértői intézményt, – más szervet vagy szakértő testületet vagy – indokolt esetben – szakértelemmel rendelkező egyéb személyt kell szakértőként kirendelni. A szakértő személyére az ügyfél is tehet javaslatot.

Törvény vagy kormányrendelet előírhatja, hogy az eljáró hatóság valamely meghatározott kérdésben kötve van egy meghatározott tudományos vagy szakmai testület, illetve szakértői szerv szakvéleményéhez.

Aggályosnak tartom, és ezért nem támogatom a módosítás azon rendelkezését, miszerint a közreműködő környezetvédelmi hatóság – egyes esetekben – a jövőben nem szakhatósági állásfoglalásban, hanem szakvéleményben adná meg a védelmi övezet nagyságát.

Amíg ugyanis a szakhatósági állásfoglalás az engedélyező hatóságot köti (a szakhatósági hozzájárulás esetén adhat engedélyt a tevékenység folytatására), addig főszabályként a szakvélemény nem köti az eljáró szervet!

Ezen túl, míg a szakhatósági állásfoglalás része a határozat rendelkező részének, addig a szakvéleményben írt javaslat esetében kérdéses, hogy az a határozat kötelező eleme-e, vagy csak az indoklásban kell arra hivatkozni.

Kifogásolható az is, hogy a jogalkotó annyi szigorítással sem élt, hogy a Ket. 58. § (6) bekezdése alapján a szakvélemény figyelembevételét az engedélyező hatóság számára kötelezővé tette volna.

A fentiekén túl hangsúlyozni kell, hogy a módosítás aggályos azért is, mert kedvezőtlenül érinti a civil szervezetek ügyféli jogállását. A 1/2004. Közigazgatási jogegységi határozat szerint „Az állampolgárok által a környezetvédelmi

érdekeik képviselőit létrehozott egyesületeket és más politikai pártokat, érdekképviselőket nem minősülő – a hatásterületen működő – társadalmi szervezeteket a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Ktv.) 98. §-ának (1) bekezdése alapján a szakhatósági állásfoglalás tekintetében területükön az ügyfél jogállása – ezért keresetindítási jog – illeti meg azokban az államigazgatási eljárásokban, melyekben jogszabály a környezetvédelmi hatóság szakhatósági állásfoglalásának beszerzését írja elő.”

Tehát míg a környezetvédelmi hatóságnak szakhatósági állásfoglalást kell adnia, addig az ügyfél jogállása megilleti a civil szervezeteket, amennyiben a hatóság már szakvélemény nem ad.

2/ A Korm. r. 6. § (2) bekezdésének 2. fordulatának jelenleg hatályos szövege szerint „A 2. számú mellékletben nem szereplő, illetőleg a megjelölt kapacitáshatárok alatti tevékenységek esetén ezen engedélyezési eljárások során vizsgálja a védelmi övezet kialakításának szükségességét és annak méretét.”

A módosítás értelmében „A 2. számú melléklet A-D) pontjában nem szereplő, illetve az ott megjelölt kapacitáshatárok alatti tevékenységek esetében környezetvédelmi hatóság a védelmi övezet szükségességét vizsgálhatja és – figyelemmel a (3) bekezdésre – a védelmi övezet nagyságát hatósági, szakhatósági eljárásában legfeljebb 1000 méterben határozhatja meg.”

Aggályosnak és visszalépésnek tartom, hogy a módosítási javaslat a fenti körben jogszabályi automatizmus helyett csak lehetőséget kíván biztosítani a környezetvédelmi hatóság részére, nem pedig kötelezettséget a védelmi övezet szükségességének a vizsgálatára. (Már csak azért is, mert eddig sem került sor a telepengedély köteles tevékenységeknél védelmi övezet kijelölésre, pedig a Hivatalba érkezett panaszok alapján nem egy esetben szükséges lett volna.) A hatóság szabad belátásán múlik tehát így már a védelmi övezet szükségességének vizsgálata is, holott a kötelező vizsgálat alapján születhet a környezet érdekeit is figyelembe vevő, megalapozott döntés.

A módosított szöveg szerint a környezetvédelmi hatóság az új egyszámjegyű és kétszámjegyű országos közút, valamint új vasútvonal esetében, valamint új autópálya, autóút esetében a védelmi övezet szükségességét mérlegelési jogkörében vizsgálhatja, és nagyságát hatósági, szakhatósági eljárásában legfeljebb 1000 méterben határozhatja meg. Kérdéses, hogy ekkor milyen mérlegelése lehet a hatóságnak, hiszen mind a jelenleg hatályos 13. § (3) bek, mind az új 2. sz. melléklet E) pontja kötelező minimum távolságokat ír elő, mely távolság irányadó és kötelező a jövőben is.

Összességében megállapítható, hogy bár az Országgyűlés az új eljárási törvényében – a Ket.-ben – bővíteni kívánta az érintettek „beleszólási jogát”, egyúttal az ügyféli jogállást-fellebbezési jogot (lásd hatásterület jogintézménye), a most tárgyalt módosítások – ágazati érdekekből vezérelve – a Ket. által megcélzottak ellen hatnak, de ugyanígy a környezet érdekei ellen is, azok ugyanis nem a környezet védelmét szolgálják.

3/ A Korm. r. 6. § (5) bekezdése kapcsán meg kell említeni, hogy a jogszabály a jövőben sem tartalmaz szabályt az újonnan építendő út, vasút védelmi

övezetébe kerülő már meglévő olyan építményekre, amelyek oda a közlekedési létesítmény telepítése következtében már nem épülhetnének.

4/ Javaslom a Korm. r. 7. § (8) és (11) bekezdései kapcsán annak jogszabályi rögzítését, hogy az intézkedési program (módosítása, felülvizsgálata) tervezetét, valamint a vele kapcsolatos véleményeket, észrevételeket és az elfogadott intézkedési programot az érintett települések polgármesteri hivatalaiban is ki kelljen függeszteni. Szükséges tehát, hogy ezek az építéssel érintett települési önkormányzatok polgármesteri hivatalában is kifüggesztésre kerüljenek, hiszen az ezekben rögzítettek az ott élőket közvetlenül érinti. (Meg kell jegyezni, hogy egyelőre az ország lakosságának többsége nem az Internetről tájékozódik.)

Számtalan Hivatalomhoz érkező panasz támasztja alá, hogy az utak mentén kirívóan rossz a környezetvédelmi helyzet, és hogy nem kellően veszik figyelembe sem a telepítés helyének kijelölésénél, sem maguknál az építkezéseknél az érintett lakosság ilyen érdekeit. Ebből a helyzetből előre és nem hátra kellene lépni.

Végül hangsúlyoznom kell, hogy az Alkotmány 18. §-a kimondja: „A Magyar Köztársaság elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.” Ennek megteremtésében az államnak – ezen belül a környezetvédelmi tárcának és intézményeinek – nélkülözhetetlen feladata van.

Az újraszabályozás fő célkitűzéseit úgy kell ezért megvalósítani, hogy az egészséges környezet eddig elért jogi-védelmi szintje még részlegesen se csökkenhessen.

Bízom abban, hogy észrevételeimmal munkája során a segítségére lehettem.

Budapest, 2005. november

Üdvözlettel: Lenkovics Barnabás sk.

Ügyszám: Gy/683/2005/3.

Hiv. sz.: KvVM/TJF/420/2005.

Óri István

közigazgatási államtitkár úrnak

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium

Budapest

Fő u. 44–50.

1011

Tisztelt Államtitkár Úr!

A visszamutatásra megküldött, a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló 21 /2001. (II. 14.) Korm.rendelet (a továbbiakban: R.) módosításáról készült kormány-előterjesztés átdolgozott tervezetét megkaptam.

Előre szeretném bocsátani, hogy örömömmre szolgál, hogy a tervezet átdolgozása, illetve új szövege, több ponton is megfelel az általam korábban adott véleménynek. Így kiemelném az – új – R. 6. § (2) és (3) bekezdésének lényegi módosítását, valamint az R. 7. § (8) és (11) bekezdéseinek változtatásait.

Mindazonáltal jelen tervezet több pontját is érintő, korábbi észrevételeimet fenn kívánom tartani.

Az R. 6. § (2) bekezdésének 2. fordulatának jelenleg hatályos szövege szerint „A 2. számú mellékletben nem szereplő, illetőleg a megjelölt kapacitáshatárok alatti tevékenységek esetén ezen engedélyezési eljárások során vizsgálja a védelmi övezet kialakításának szükségességét és annak méretét.”

A módosítás értelmében „(3) A 2. számú mellékletben nem szereplő, illetve a 2. számú melléklet A-D) pontjában megjelölt kapacitáshatárok alatti tevékenységek esetében a környezetvédelmi hatóság a védelmi övezet szükségességét a (4) bekezdésre tekintettel vizsgálhatja és a védelmi övezet nagyságát a környezetvédelmi engedélyben, illetőleg az egységes környezethasználati engedélyben, más hatósági eljárásban szakhatósági állásfoglalásában legfeljebb 1000 méterben határozhatja meg.”

Mint ahogy korábban kifejtettem, „Aggályosnak, és visszalépésnek tartom, hogy a módosítási javaslat a fenti körben jogszabályi automatizmus helyett csak lehetőséget kíván biztosítani a környezetvédelmi hatóság részére, nem pedig kötelezettséget a védelmi övezet szükségességének a vizsgálatára. (Már csak azért is, mert eddig sem került sor a telepengedély köteles tevékenységeknél védelmi övezet kijelölésre, pedig a Hivatalba érkezett panaszok alapján nem egy esetben szükséges lett volna.)

A hatóság szabad belátásán múlik tehát így már a védelmi övezet szükségességének vizsgálata is, holott a kötelező vizsgálat alapján születhet a környezet érdekeit is figyelembe vevő, megalapozott döntés.”

Az R. 6. §-a kapcsán ismét meg kell említenem, hogy „a jogszabály a jövőben sem tartalmaz szabályt az újonnan építendő út, vasút védelmi övezetébe kerülő már meglévő olyan építményekre, amelyek oda a közlekedési létesítmény telepítése következtében már nem épülhetnének.”

Budapest, 2005. december

Üdvözlettel: Lenkovics Barnabás sk.

1.29.

Összefoglaló észrevételek

A 2005. év kiemelkedő jelentőségű a magyar ombudsmani intézmény történetében. Miután az első ombudsmanok 1995. július 1-jén kezdték meg működésüket, intézményünk 2005-ben ünnepelte 10 éves jubileumát. Ez az ünnepelés – lehetőségeinkhez mérten – nagyon szerény keretek között, házon belül zajlott. (ld. VI. melléklet, Fotó 1) Egy-egy emléklappal tüntettük ki azon munkatár-

sainkat, akik az első naptól kezdve a hivatalban dolgoznak. Megjelentettünk továbbá egy megemlékező kiadványt, melyben összefoglaltuk az intézmény 10 éves történetét, az előző és a mostani ombudsmanok ars poeticáját. Kiadványunkat megküldtük a hazai intézményeken kívül az európai és más külföldi társintézményeknek is. A jubileum alkalmából mi rendeztük a „Visegrádi 4” ombudsman találkozóját, melynek témája a szociális biztonsághoz való jog érvényesülése volt (ld. VI. melléklet, Fotó 6)

Ez a 10 éves jubileum a 2005. évről szóló beszámolóinkban alkalmat ad a visszatekintésre és az előrettekintésre egyaránt.

Visszatekintve az elmúlt egy évtizedre „tárgyilagosan” kijelenthetjük, hogy ez az új jogállami intézmény beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Magas színvonalú szakmai tevékenységével, függetlenségével és határozottságával eleget tett társadalmi rendeltetésének és jogállami funkciójának. Az ombudsmanok munkájának köszönhetően nemcsak hatékonyabb és szakszerűbb, de humánusabb és emberségesebb is lett közigazgatásunk. Az általunk vizsgált hatóságok tevékenységét egyre inkább az ügyfélbarát szemlélet, a szolgáltató jelleg és a magasabb minőség jellemzi. A közigazgatási és más szervezetben és intézményekben tudatosítottuk és tudatosítjuk az Alkotmány értékrendjét és szellemét, azaz az alkotmányos alapjogok tartalmát, követelményeit. Az ombudsmanok közéleti és sajtószereplése növelte az állampolgárok jogtudatát, helyreállította (néha visszaadta) az államba vetett bizalmukat. Az általános biztosok tevékenysége érezhetően jelentősen javította a katonák, a fogva tartottak, a menekültek, a bentlakásos intézményekben élők, a betegek, a nyugdíjasok és más szociális ellátásfajtákra szorulóknak élethelyzetét, jogaik tényleges érvényesülését. Ügyfeleinktől, a panaszos állampolgároktól egyre gyakrabban kapunk elismerő és köszönő szavakat, de természetesen, ha csökkenő számban ugyan, de néha bírálatot is. Ami pedig munkánknak az Országgyűlés általi elismerését illeti, azt jól tükrözi beszámolóink 100%-os szavazati aránnyal történt elfogadása. Ezt nem azért köszönjük meg, mert valóban ilyen arányban hibátlan a munkánk, hanem azért, mert erőt és ösztönzést jelent a jövőt illetően.

Ez az a pont, ahol az ombudsmanok második évtizedének kezdetén a jövőbe tekintve új kihívásokkal is szembe kell néznünk. A panaszok által is visszaigazoltan új társadalmi igények merülnek fel az alapvető jogok védelme iránt a magánszféra gazdasági hatalmasságaival és a médiumokkal szemben. Számos civil szervezet pedig egyes ágazatokban, illetve szakterületeken szorgalmazza újabb és újabb ombudsmani intézmény létrehozását. A jelenlegi négy ombudsman következetesen képviselt egyhangú álláspontja szerint nem több ombudsmanra van szükség, hanem hivatali apparátusuk megerősítésére és számukra szélesebb hatáskör biztosítására. A szélesebb hatáskör azonban inkább a szószólói és mediátori funkció irányába való kiterjesztést jelenti, semmi esetre se több vagy nagyobb hatalmat. Az ombudsmani intézmény tekintélye eddig is – nemcsak nálunk, hanem világszerte – az exkluzivitásában és a minőségi színvonalában rejlik. Meg kell tehát óvni az intézményt az eróziótól, mind a létszám bővítés tekintetében, mind pedig a parttalanná váló hatáskör-kiter-

jesztés tekintetében. Ha ez sikerül, akkor remélhető az alapjogok egységes, ellentmondásoktól mentes érvényesülése, illetőleg érvényesítése. Ennek érdekében azonban fejleszteni kell az ún. „együtműködő alkotmányosságot” a demokratikus jogállam egész intézményrendszerében.

Ez az alkotmányos együtműködés egy speciális „jogegységi” eljárás kezdeményezését jelenthetné bármely alkotmányos intézmény részéről, ha ellentmondást tapasztal az alkotmányos alapjogok védelme, érvényesítése területén. Miközben törvényeink a jogállam egyes intézményeit hatáskörileg kiválóan elválasztják egymástól, ugyanakkor elmulasztják az ezek közötti egyeztetés lehetőségének szervezeti-működési intézményesítését. Nem csupán gazdasági, szociális és más társadalmi viszonyaink válnak egyre komplexebbé, bonyolultabbá, de egyre szövevényesebb és áttekinthetlenebb – ennek következtében egyre nehezebben alkalmazható – a rájuk vonatkozó jogi szabályozás is. (Ennek következtében a jogirodalomban felmerült a „jogállam fenntarthatóságának” problémája is.)

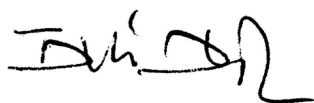
Jelen körülmények között az együtműködő alkotmányosságnak elsősorban is az országgyűlési biztosok között kell kialakulnia. Mivel ugyanaz az életviszony más-más alkotmányos alapjog nézőpontjából másként értékelhető, szükségessé válik az országgyűlési biztosok testületkénti eljárása, a többségi szavazással kialakított állásfoglalás meghozatala, hozzákapcsolva a párhuzamos vagy a különvélemény kifejtésének lehetőségét. Mivel az alkotmányos alapjogok összefüggő rendszert alkotnak, az alapjogvédelemre hivatott intézmények viszont egymástól elkülönültek, az egyeztetés problémája, szükségessége felmerül a különböző alkotmányos intézmények között is.

Gyakorlati munkánk tapasztalatai alapján említhetjük elsősorban az ügyészséget, ha vizsgálataink felvetik a határozottabb, erősebb közhatalommal való fellépés szükségességét. A bíróságokkal való egyeztetést egyre gyakrabban indokolná egyfelől a bíróságokkal szemben az ombudsmanokhoz benyújtott panaszok nagy száma, másfelől az ombudsmani alapjogvédelem és a bíróságok általi alanyi jogvédelem időnkénti keveredése. Miután ombudsmanként nagyon gyakran hivatkozunk az Alkotmánybíróság határozatait – úgy is mondhatnánk, mi próbáljuk meg érvényesíteni azokat –, észleljük azok esetleges hiányosságait is. Ez természetesen viszonyosan is előfordulhat, így oda-vissza indokolható az alkotmányos együtműködés igénye. Pozitív példaként említhetjük a kormányzati jogszabály-előkészítő tevékenységet, ahol az általános biztosok – informálisan – véleményezik a jogszabályok tervezeteit, saját ajánlásaik, kezdeményezéseik, gyakorlati tapasztalataik felhasználásával. Hasonlóan pozitív folyamat indult be az Országgyűlés egyes bizottságaival való együtműködés terén, mikor is fontosabb sarkalatos törvények tárgyalása során az országgyűlési biztosok kifejtetik véleményüket, és ezzel az alkotmányosság irányában pozitív értelemben befolyásolhatják a törvényhozást. Ezeken a területeken az ombudsmanok „preaktív” tevékenységet fejtenek ki, ezzel mintegy megelőzve az esetleg hibás vagy hiányos jogszabályból adódó panaszokat, és az azokhoz kapcsolódó „proaktivitást”.

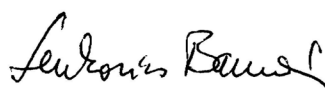
Végezetül a jelenből a jövőbe tekintve említést kell tenni az ombudsmanok általi jogvédelem nemzetköziesedéséről is. Ez különösen megmutatkozik az Európai Unióhoz való csatlakozásunkat követő első év tapasztalatai alapján. Más országok uniós állampolgárainak magyarországi jogvédelme éppúgy jelentős fejlesztésre szorul, mint a magyar állampolgárok (úgy mint munkavállalók, tanulók, kutatók, turisták stb.) jogvédelme a többi uniós tagállamban. A nemzetköziesedés speciális területe volt eddig is a környezetvédelem, mivel a környezetkárosítás, illetőleg annak a veszélye eddig sem ismert országhatárokat. Élesen vetődött fel ez a kérdés pl. a Rába habzása kapcsán Ausztriával, a beszercebányai, illetve a verespataki aranybányászat előkészületei kapcsán Szlovákiával és Romániával. Történelmi és földrajzi helyzetünkől adódóan különös élességgel vetődik fel a regionális együttműködés kényszere a kisebbségi jogok és a menekültek védelme tekintetében, nemcsak a már uniós tagországokkal, hanem más szomszédos országokkal is. Örömmünkre szolgál, hogy Vajdaságnak előbb lett ombudsmanja, mint a Szerb Köztársaságnak, és megválasztását követően, azonnal regionális konferenciát hívott össze éppen a kisebbségek jogainak védelméről. 2006-ban, pedig első külföldi útja hozzánk vezet tapasztalatcsere céljából.

A nemzetköziesedésnek ezek a kényszerei új feladatokat hárítanak az ombudsmanok nemzetközi közösségére is. Új javaslatok merülnek fel, és olykor éles viták folynak az European Ombudsman Institut és az International Ombudsman Institut (annak európai regionális szervezete) funkciójának bővítése körül. Ezeknek a nemzetközi ombudsman szervezeteknek külön-külön és együttesen is fontos szerepe lehet az alapvető szabadságok és az emberi jogok egyetemes tartalmának kimunkálása és valóságos érvényesítése terén, akár a civilizációk közötti béke megteremtése és fenntartása érdekében is.

Budapest, 2006. március 31.



Dr. Takács Albert
az állampolgári jogok
országgyűlési biztosának
általános helyettese



Dr. Lenkovics Barnabás
az állampolgári jogok
országgyűlési biztosa

2.

A jogalkotással összefüggő ombudsmani tevékenység

Az Obtv. 25. §-a alapján a biztosok javasolhatják a jogalkotásra, illetve az állami irányítás egyéb jogi eszköze kiadására jogosult szervnél a jogszabály módosítását, hatályon kívül helyezését vagy kiadását. Ennek feltétele, hogy vizsgálatuk eredményeként úgy ítélik meg, hogy az általuk feltárt alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszaadás valamely jogszabály vagy az állami irányítás egyéb jogi eszköze fölösleges, nem egyértelmű rendelkezésére, illetve az adott kérdés jogi szabályozásának hiányára (hiányosságára) vezethető vissza.

2.1.

A beszámolási időszakban teljesült ajánlások

2.1.1.

Törvénymódosításra vonatkozó ajánlások

1. Teljesült a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2001. évi XXXIX. törvény 14. §-ának kiegészítésére tett javaslat. A törvényt módosította a 2005. évi XLVI. törvény 16. §-a, mely 2006. január 1-jétől hatályos.

2. A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény kiegészítése megtörtént, annak a javaslatnak megfelelően, hogy a nyolcnapos határidők elmulasztása esetén igazolási kérelmet lehessen előterjeszteni. A módosítást a 2005. évi I. törvény tartalmazza, mely 2005. március 8-án lépett hatályba.

3. Az Országgyűlés a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény módosításával rendezte, hogy választási kampány idején a jelölő szervezetek hátrányos megkülönböztetés nélkül jelenhessenek meg a közszolgálati műsorszolgáltatók műsoraiban.

4. A fogyasztói árkiegészítésről szóló 2003. évi LXXXVII. törvény olyan módosítására tett javaslat, mely támogatást nyújt a komp- és révközlekedés igénybevételére szoruló állampolgároknak, teljesült. A törvény mellékletét módosította a 2005. évi CLIII. törvény 98. § (6) bekezdése és 2006. július 1-jén lép hatályba.

5. A bűncselekmények áldozatainak segítségéről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény megalkotásával, amely 2006. január 1-től hatályos, teljesült a miniszterelnöknek tett azon javaslat, hogy módosítsa az egyes

erőszakos bűncselekmények következtében sérelmet szenvedettek állam általi kárenyhítésének szabályairól szóló 209/2001. (X. 31.) Korm.rendeletet.

6. Részben teljesült az igazságügy- és a pénzügyminiszternek a hitelintézetekről és a pénzügyi szervezetekről szóló 1996. évi CXII. törvény olyan módosítására tett javaslat, amely tisztességesebb és kölcsönösen kiegyensúlyozottabb hitelbiztosíték értékelési és fedezeti szabályozást ad. Tiltja a vételi jog fedezeti célú kikötését, vagy annak megengedése esetén külön kockázatfeltáró nyilatkozatot ír elő, biztosítja az adós vevőállítási jogának időhatárhoz kötött gyakorlását, minden pénzügyi intézet legyen köteles „tájékoztatói szabályzatot” készíteni, amely kimondja, hogy a pénzügyi intézetek az ügyfelekkel kötendő szerződések általános szerződési feltételeit tartalmazó szabályzataikat előzetes jóváhagyás céljára kötelesek a PSZÁF-hoz jóváhagyás végett benyújtani. Végül a törvény 6. mellékletét módosítsa úgy, hogy a 93/13/EGK. tanácsi irányelv a törvény szabályozásának egyik mércéje legyen. Módosult az 1999. évi CXXIV. törvény, illetve a pénzügyi konglomerátumok kiegészítő felügyelete tekintetében, az egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2004. évi LXXXIV. törvény is.

7. Teljesült a vasútról szóló 1993. évi XCV. törvény módosítására tett javaslat azzal, hogy megalkották és 2006. január 1-jén hatályba lépett a vasúti közlekedésről szóló 2005. évi CLXXXIII. törvény.

2.1.2.

Kormányrendelet módosítására irányuló javaslatok

1. Teljesült a gazdasági és közlekedési miniszternek az üzletek működéséről és a belkereskedelmi tevékenység folytatásának feltételeiről szóló 4/1997. (I. 22.) Korm.rendelet módosítására tett ombudsmani javaslat a kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvény megalkotásával, amely 2006. június 1-jén lép hatályba.

2. A gyámhatóságról, valamint a gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm.rendelet kiegészítésére tett azon javaslat, hogy a korlátozottan cselekvőképes gyermek kapcsolattartását az arra jogosult személlyel szabályozni, illetve újraszabályozni csak a 14. életévét betöltött gyermek egyetértésével lehessen, megvalósult. A rendeletet módosította a 315/2005. (XII. 25.) Korm.rendelet úgy, hogy azt a 33/B §-sal kiegészítette. A jogszabályhely 2006. január 1-jén hatályba lépett.

3. Teljesült a környezetvédelmi és vízügyi miniszternek a környezetvédelmi hatásvizsgálatról szóló 20/2001. (II. 14.) Korm.rendelet, valamint a 193/2001. (X. 19.) Korm.rendelet felülvizsgálatára tett javaslat. Mindkét jogszabályt, 2006. január 1-jei hatállyal hatályon kívül helyezte a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII. 25.) Korm.rendelet.

4. A nemzeti földalap vagyonynyilvántartásának, vagyonykezelésének és hasznosításának részletes szabályairól szóló 254/2002. (XII. 13.) Korm.rendelet mó-

dosítása megtörtént. A 68/2005. (IV. 13.) Korm.rendelet 2005. április 21-én lépett hatályba.

5. Az igazságügy-miniszternek az igazságügyi szakértőkről szóló 53/1993. (IV. 2.) Korm.rendelet módosítására tett javaslat teljesült az igazságügyi szakértői névjegyzék vezetéséről szóló 210/2005. (X. 5.) Korm.rendelet megalkotásával, amely hatályon kívül helyezte az 53/1993. (IV. 2.) Korm.rendeletet. Az új rendelet 2006. január 1-jétől hatályos.

6. Teljesült a lakáscélú állami támogatásról szóló 12/2001. (I. 31.) Korm.rendeletnek az új lakás fogalma meghatározására vonatkozó javaslat. A 3/2005. (I. 12.) Korm.rendelet 2005. február 1-jétől hatályos.

7. Teljesült a Nemzeti Földalap vagyonyilvántartásának, vagyonkezelésének és hasznosításának részletes szabályairól szóló 254/2002. (XII. 13.) Korm.rendelet 10. § (2) bekezdésének módosítására tett javaslat. A jogszabályhelyt a 68/2005. (IV. 13.) Korm.rendelet módosította, ami 2005. április 21-től hatályos.

2.1.3.

Miniszteri rendelet módosítására vonatkozó javaslatok

1. Javaslat a gazdasági és közlekedési, valamint az egészségügyi miniszternek az optometrista-látszerészek szakképesítéssel és legalább 10 év szakmai gyakorlattal rendelkezők képesítésének jogszabályban való elismerésére. A javaslat teljesült az egészségügyi szolgáltatások nyújtásához szükséges szakmai minimumfeltételekről szóló 60/2003. (X. 20.) ESZCSM rendelet módosításával, mely 2005. január 1-jétől hatályos.

2. Az egészségügyi miniszternek a 3/1995. (II. 8.) NM rendelet 12. § (2) bekezdésének d) ponttal való kiegészítésére tett javaslat, miszerint az orvosszakmailag indokolt gyógyszer, ún. külön engedély alapján, ha azt a beteg kéri és vállalja a finanszírozást, kiadható legyen, teljesült az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló 2005. évi XCV. törvény kiadásával, mely 2006. január 1-jén lépett hatályba.

3. A belügyminiszternek az eltűnt személyek felkutatásának és a rendkívüli halálesetek kivizsgálásának szabályairól szóló 23/1994. (X. 26.) BM rendelet módosítására tett javaslat teljesült, a módosított jogszabályhelyek 2005. november 1-jén léptek hatályba.

4. A belügyminiszter elfogadta a rendőrségi fogdák rendjéről szóló 19/1995. (XII. 13.) BM rendelet olyan módosítására, illetve kiegészítésére tett javaslatot, hogy a rendelet tartalmazza a zárka kötelező berendezési, ill. felszerelési tárgyainak felsorolását. A jogszabály tervezet elkészült, azt véleményezte is a biztos.

2.1.4.

Önkormányzati rendelet módosítására tett javaslatok

1. A Pest Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Érd Város Képviselő-testülete ingatlanok és közterületek tisztántartásáról és a szervezett hulladékkezelési közszolgáltatás kötelező igénybevételéről szóló 27/2002. (XII. 23.) számú rendelete módosítására tett javaslat teljesült. A képviselő-testület 2005. első negyedévében a javaslatnak megfelelően módosította rendeletét.

2. A Somogy Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Ádánd Község Önkormányzat Képviselő-testülete 12/2002. (XII. 13.) számú rendeletének a hulladékszállítással összefüggő módosítására tett javaslat teljesült a 2005. január 1-jén hatályba lépett, 21/2004. (XII. 16.) számú rendelet megalkotásával.

3. Teljesült Keszthely Város Önkormányzat Képviselő-testületének a települési szilárd- és folyékony hulladékkal kapcsolatos hulladékkezelési helyi közszolgáltatásról szóló 10/2002. (IV. 12.) számú rendelete módosítására tett javaslat. A képviselő-testület a rendeletet módosította a 17/2005. (V. 26.) számú rendeletével, mely 2005. június 1-jétől hatályos.

4. A Pest Megyei Közigazgatási Hivatalnak Budakalász Önkormányzata helyi építési szabályzatáról szóló 17/2002. (XII. 18.) számú rendeletének a módosítására tett javaslat teljesült. A testület a szóban forgó rendeletének 126. § (3) bekezdését hatályon kívül helyezte 2005. június 1-jei hatállyal.

2.1.5.

Állami irányítás egyéb eszköze módosítására tett javaslatok

1. Részben teljesült a Magyar Ügyvédi Kamara elnökének az ügyvédi etikai szabályzat módosítására, illetve kiegészítésére, az ügyvédi visszaélés tilalom alá vonása tekintetében tett ombudsmani javaslat.

2.1.6.

Az Országgyűlésnek vizsgálat tartására tett javaslatok

1. Az Országgyűlés elnöke megvizsgálta az Országgyűlés Szociális és Családügyi Bizottságával az utazási kedvezmények igénybevételéből kizárt fogyatékos személyeknek, a közforgalmú személyszállítási, utazási kedvezményekről szóló 287/1997. (XII. 29.) Korm.rendelet szerinti alkotmányos jogai helyreállításának lehetőségét. A bizottság felkérte a kormányt és az érintett tárcákat, hogy a biztos által feltárt visszasságok megszüntetését célzó szakmai szabályokat alkossa meg, és a végrehajtásához a szükséges anyagi források időarányos részéről a 2006. évi költségvetésben gondoskodjon.

2. A Magyar Köztársaság Művészeti Alapjának megszüntetéséről és a Magyar Alkotóművészeti Alapítvány létesítéséről szóló 117/1992. (VII. 29.) Korm.rendelet, 2005. június 1-jén hatályba lépett módosításával teljesült az Országgyűlésnek tett azon javaslat, hogy vizsgálja meg olyan jogi szabály kiadásának

lehetőségét, melynek alapján a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány, valamint a Magyar Alkotóművészek Betegsegélyező Pénztára gondoskodik a megrokkant tagjai ellátásáról.

2.2.

A korábbi években tett, eddig nem teljesült, fenntartott javaslatok

2.2.1.

Törvényalkotásra és -módosításra vonatkozó javaslatok

1. Továbbra is fenntartjuk a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló törvény módosítására irányuló azon kezdeményezéseinket, miszerint – figyelemmel az ártatlanság véelmére – a törvény egyenlő feltételekkel biztosítsa a hivatásos állomány tagjai részére a fegyelmi, a kártérítési és a szolgálat ellátásával összefüggő büntetőeljárásokban a jogi védelem költségeit, illetve a jogi védelem hivatalból történő ellátásának lehetőségét. Szüntesse meg a szolgálati érdek tág értelmezését, tartalmazzon egységes szabályokat a túlóradíj kifizetésére (ellentételezésére), az osztályvezetők és az annál magasabb vezető beosztásúak azonnali hatályú felmentését kösse indokoláshoz, a büntetőeljárás alá vont rendőr szolgálati viszonya felfüggesztésének, a fel nem függesztett, de büntetőeljárás alá vont rendőr kedvezményekből való kimaradásának lehetőségét pedig kösse határidőhöz. Ezen kívül szüntesse meg a tűzoltók szolgálati rendjének és a törvény hatálya alá tartozó más hivatásos állományú személyek szolgálati rendjének ma létező eltéréseit.

2. Fenntartjuk az igazságügyi miniszternek a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény olyan módosítására tett javaslatot, hogy a végrehajtói fegyelmi bíróság hatáskörébe tartozzon az önálló bírósági végrehajtók ellen kezdeményezett valamennyi panaszügy kivizsgálása.

3. Fenntartjuk a Médiatörvény módosítására tett azon javaslatot, hogy a törvény tartalmazza az ORTT Panaszbizottság „egyéb” panaszokra vonatkozó eljárásának főbb szabályait, és a Panaszbizottság döntése elleni jogorvoslás általános szabályait, valamint a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény tartalmazzon az ORTT határozatának bírósági felülvizsgálatára vonatkozóan rövid jogorvoslati és bírósági eljárási határidőket.

4. Fenntartjuk a temetőkről és a temetkezésről szóló 1999. évi XLIII. törvény 27. § (3) bekezdésének módosítására tett javaslatot.

5. Változatlanul javasoljuk az Országgyűlésnek, hogy állapítsa meg a végrehajtási eljárásról szóló 1993. évi LIII. törvényben azokat a garanciális szabályokat, melyek biztosítják, hogy a végrehajtási eljárás során az adósok hátrányos megkülönböztetés nélkül valóban mentesek legyenek a törvény 74. § a)–n) pontjaiban meghatározott ellátások, díjak és járadékok. Továbbá, hogy az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény és a már említett 1993. évi LIII. törvény módosításával, illetve kiegészítésével a pénzügyintézetnél kezelt összegre

vezetett végrehajtás során is biztosítsa a jogorvoslat érdemi lehetőségét, valamint az 1993. évi LIII. törvény módosításával és kiegészítésével biztosítsa a nem adós számlatulajdonos tulajdonhoz való jogát, és pontosítsa az adósok bankszámlája ellen adóhatóságok által benyújtott azonnali beszedési megbízásokkal kapcsolatos szabályokat.

6. Változatlanul javasoljuk az igazságügy-miniszternek, hogy az új bv. törvény tartalmazza, hogy a büntetés-félbeszakítási kérelmek igazságügy-miniszteri elutasítása esetén jogorvoslatnak van helye, valamint a vallási előírásoknak megfelelő étkezés szabályait.

2.2.2.

Kormányrendelet módosítására irányuló javaslat

1. Fenntartjuk a kisajátításról szóló 1976. évi 24. tvr. végrehajtásáról szóló 33/1976. (IX. 5.) MT rendelet módosítására vonatkozó javaslatot.

2. Fenntartjuk a tűzvédelmi hatósági tevékenység részletes szabályairól a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok illetékességi területéről szóló 115/1996. (VII. 24.) Korm.rendelet olyan módosítására tett javaslatot, hogy a tűzoltók a Magyar Köztársaság bármely településére legfeljebb 20 perc alatt kivonuljanak, és a helyszínre érjenek.

3. Továbbra is javasoljuk az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm.rendelet olyan módosítását, hogy az adjon felhatalmazást az egészségügyi miniszternek az égéstermék kivezetés nélküli berendezések elhelyezésével összefüggő egészségvédelmi követelmények rendeletben való meghatározására, valamint a Korm.rendelet és az 1993. évi III. törvény fogalomhasználatát hangolja össze.

2.2.3.

Miniszteri rendelet alkotására és módosítására vonatkozó javaslatok

1. Sürgetjük az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény 30. §-a (Kártalanítási szabályok) végrehajtási rendelkezéseinek megalkotását.

2. Fenntartjuk az egyes építményekkel, építési munkákkal és építési tevékenységekkel kapcsolatos építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokról szóló 46/1997. (XII. 29.) KTM rendelet módosítására vonatkozó kezdeményezést.

3. Változatlanul fenntartjuk a közlekedési és gazdasági miniszternek, a közúti közlekedés szabályairól szóló 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet módosítására tett azon javaslatot, hogy a megkülönböztető jelzésüket nem használó, halott-szállítást végző szervezetek zavartalan működése érdekében a norma biztosítsa a halott-szállító gépjárművek autóbusz forgalmi sávban való haladását.

4. Sürgetjük az oktatási miniszternek és az egészségügyi miniszternek tett azon javaslat megvalósítását, hogy közös rendeletben szabályozzák az egyes fertőző betegségekkel kapcsolatos kötelező ismeretterjesztést és oktatást.

5. Változatlanul javasoljuk az egészségügyi, a foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi, valamint az oktatási miniszternek, hogy dolgozzák ki az oktatási intézményekben, valamint a munkahelyeken a HIV/AIDS-fertőzés megelőzése érdekében kötelezően alkalmazandó óvintézkedésekre vonatkozó előírásokat, egyéges eljárási szabályokat és intézkedjenek az azokról szóló megfelelő szintű jogszabály előkészítéséről.

6. Fenntartjuk az igazságügy- és egészségügyi miniszternek címzett javaslatunkat, miszerint dolgozzák ki az IMEI egészségügyi (pszichiátriai) szakfelügyeletének szabályait. Az igazságügy-miniszternek, hogy a 36/2003. (X. 3.) IM rendelet módosításával hangolja össze a büntetés-végrehajtási intézetekben érvényes kényszerítő eszközök használatának szabályait az Eü. tv.-ben foglalt pszichiátriai fekvőbeteg intézetekben bevezetett, a személyes szabadságot korlátozó eljárások használatának szabályaival, valamint a szóban forgó rendelet 34. §-át helyezze hatályon kívül.

2.2.4.

Állami irányítás egyéb eszköze kiadására tett javaslatok

1. Továbbra is fontosnak tartjuk, hogy a Magyar Nemzeti Bank elnöke, a pénz- és elszámolás-forgalom, valamint a pénzfeldolgozás szabályairól szóló 9/2001. (MK 147.) MNB rendelkezés azonnali beszédési megbízás teljesítésére vonatkozó előírásait egészítse ki a Vht. értelmében végrehajtás alól mentes összeg számítási módjának meghatározásával.

2. Változatlanul javasoljuk a belügyminiszternek „a rendőri hivatás magatartási szabályai” (etikai kódex) kiadását.

2.2.5.

Önkormányzati rendeletalkotásra, -módosításra tett javaslat

1. Továbbra is fenntartjuk Mogyoród Község képviselő-testületének a Forma–1 Magyar Nagydíj és a Hungaroringen rendezendő egyéb versenyek idején jelentkező idegenforgalmi, vendéglátási feladatok ellátásáról szóló 15/2000. (VII. 13.) számú rendelet módosítására tett javaslatot.

2. Fenntartjuk a Fővárosi Közgyűlés elnökének tett azon javaslatot, hogy a lakossági érdekek, valamint a műemlékvédelem figyelembevételével területek bevonásával közgyűlési rendeletben határozzák meg azokat a fővárosi közterületeket, amelyeken rendezvények tarthatók, továbbá tartalmazza a rendezvények megtartásának részletes technikai feltételeit is.

2.3.

A korábbi években tett, nem teljesült javaslatok

2.3.1.

Törvényalkotásra és -módosításra vonatkozó javaslatok

1. Tudomásul vettük a gazdasági és közlekedési miniszternek a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény 31. §-ának módosítására tett javaslat elutasítását, ezért azt – annak evidenciájában tartása mellett – nem tartjuk fenn.

2. Nem tartjuk fenn a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszternek tett azon javaslatot, miszerint gondoskodjon annak szabályozásáról, hogy a kórházakban a hozzátartozók részére méltó környezetben és körülmények között a halottól való személyes búcsú biztosított legyen, mivel az egészségügyi miniszter országosan felülvizsgáltatta az egészségügyi szolgáltató működési engedélyeket, és a feltárt hiányosságok (kegyeleti szobák, halott-bemutató helyiségek és a hozzátartozók fogadására szolgáló helyiségek kialakítása) megszüntetésére – ellenőrzés kilátásba helyezése mellett – határidőket írtak elő.

3. Tudomásul vesszük – tekintettel az őrszolgálat funkciója megváltozására –, hogy a környezetvédelmi és vízügyi miniszter nem kíván lépni a fegyveres biztonsági őrsegről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról szóló 1997. évi CLIX. törvény 15. § (2) és (3) bekezdéseinek olyan módosítása tárgyában, hogy az őrszolgálat a rendőrségtől független legyen.

2.3.2.

Miniszteri rendelet módosítására irányuló javaslatok

1. Nem tartjuk fenn, illetve tudomásul vettük, hogy a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter nem kívánja a fajtatiszta ebek tenyésztési szabályairól szóló 64/1998. (XII. 31.) FVM rendeletet úgy módosítani, hogy az ebkiállítások, tenyész-szemlék tartását kizárólag közegészségügyi, állategészségügyi és állatvédelmi okokból lehessen korlátozni. A tárgykörben a miniszter körlevél kiadására tett ígéretet.

2. Nem tartjuk fenn a környezetvédelmi és vízügyi miniszternek a Természetvédelmi Őrszolgálat Szolgálati Szabályzatáról szóló 9/2000. (V. 19.) KöM rendelet módosítására tett javaslatot, mivel az őrszolgálati funkció változott.

2.3.3.

Állami irányítás egyéb eszköze kiadására tett javaslatok

1. Nem tartjuk fenn a belügyminiszternek olyan belső intézkedés kiadására tett javaslatot, amely alapján a névtelen bejelentések megfelelő ellenőrzést követően kerülnének intézésre, büntetőeljárás kezdeményezésére, mivel a miniszter utasítására az ORFK Bűnügyi Főigazgatósága Bűnügyi Főosztályveze-

tője a jelentést megküldte valamennyi megyei főkapitánynak, az abban foglaltak hasznosítása céljából.

2. A belügyminiszternek tett azon javaslatunkat, hogy adjon ki irányelvet a jogalkalmazók számára az otthon született gyermekek anyakönyvezése és az ezzel kapcsolatos hiánypótlás során követendő hatósági eljárásról, visszavonjuk, mivel magasabb szintű jogszabályok megfelelő eligazítást adnak a probléma kezelésére.

2.3.4.

Önkormányzati rendelet módosítására tett javaslat

1. Tudomásul vettük a Pest Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Pilis Nagyközség Önkormányzat Képviselő-testülete 13/2004. (IV. 23.) számú rendeletének a hulladékszállítási díj összege módosítására vonatkozóan tett javaslatunk alapján tett azon intézkedését, hogy a rendelet Alkotmánybíróság által való felülvizsgálatát indítványozta.

2.3.5.

Az Országgyűlésnek vizsgálat tartására tett javaslatok

1. Tudomásul vesszük, hogy a Magyar Nemzeti Katasztrófa Alap létrehozásáról és működési feltételeiről szóló törvény Országgyűlés által való megalkotására, valamint a vis maior helyreállítására vonatkozó eljárási szabályok kiadására tett ombudsmani javaslatot a Kormány megvizsgáltatta az érintett miniszterekkel, és annak eredményét 2006. február végéig a Kormány megvitatta.

2. Nem tartjuk fenn az Országgyűlésnek, a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény olyan módosítása lehetőségének vizsgálatára tett javaslatunkat, hogy a jogszabály biztosítson hatósági jogkört a közlekedési felügyelet számára olyan esetben, amikor a közút kezelője kötelezettségének nem tesz eleget. Javaslatunk visszavonásának oka, hogy a gyakorlatban egyedi elbírálással – polgári jogi igény érvényesítése útján – a probléma kezelhető.

2.4.

A tárgyévben tett javaslatok

2.4.1.

Törvényalkotásra és -módosításra vonatkozó javaslatok

1. OBH 6254/2004. javaslat a regionális fejlesztésért és felzárkóztatásért felelős tárca nélküli miniszternek, hogy kezdeményezze az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény 48. § (8) bekezdésének olyan módosítását, hogy a hatóság számára intézkedés meghozatalára biztosított egy éves jogvesztő határidőbe a tulajdonostársi nyilatkozat pótlására

irányuló bírósági, illetőleg a környezeti hatásvizsgálathoz kötött tevékenységek esetében a környezetvédelmi hatósági engedély beszerzéséig az eljárás felfüggesztésének időtartama ne számítson be. A módosítás előkészítése folyamatban van.

2. OBH 5522/2005. a kórházak előtti inkubátorokba helyezett csecsemők védelme érdekében tett jogszabálymódosítások teljesültek. A 2005. évi XXII. törvény – 2005. május 8-i hatállyal – módosította a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény 48. § (5) bek. c) pontját, a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény 9. § (1) bek. d) pontját, valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 39. § (3) bek. d) pontját.

3. OBH 4550/2003. javaslat az ifjúsági, családügyi, szociális és esélyegyenlőségi minisztert, hogy fontolja meg a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény „vagyonnal” kapcsolatos rendelkezéseinek a módosítását, annak egyértelművé tétele érdekében, hogy mely ellátásoknál és miként szabályozhatják a vagyoni helyzetet jogosultsági feltételeként az önkormányzatok. A miniszter egyetértett azzal, hogy a vagyon fogalma pontosításra szorul, ezért a módosítás kezdeményezésére ígéretet tett, nem tartotta azonban célszerűnek a törvényben kiemelni, hogy mely ellátásoknál lehet szabályozni külön a vagyoni feltételt.

4. OBH 2595/2005. javaslat az egészségügyi miniszternek és a belügyminiszternek az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 247. § (4) bekezdésének módosítására. A módosítás megtörtént a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény és egyéb, az egészségüggyel összefüggő törvények módosításáról szóló 2005. évi XLIX. törvény 31. § (4) bekezdésében.

5. OBH 3703/2004. javaslat az informatikai és hírközlési miniszternek, hogy kezdeményezze a postáról szóló 2003. évi CI. törvény és a postai szolgáltatások ellátásáról és minőségi követelményeiről szóló 79/2004. (IV. 19.) Korm.rendelet módosítását oly módon, hogy az egyetemes postai szolgáltató a hatszáznál kevesebb népességszámú településeken az egyetemes postai szolgáltatást biztosíthassa főszabályként állandó postai szolgáltatóhely üzemeltetésével, vagy kivételesen – ha a település önkormányzatával erről szerződésben megállapodtak – mobilposta működtetésével. A Kormány a javaslatot támogatja, a teendőket elkezdte.

6. OBH 6431/2004. javaslat a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszternek, hogy kezdeményezze a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény 81. §-a (3) bekezdése első mondatának szövegéből a „felek közös” szövegrész törlését és a törölt szövegrész helyébe a „károsult” szövegrész beiktatását. A módosítás folyamatban van.

7. OBH 4922/2005. javaslat a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszternek a földrendező és a földkiadó bizottságokról szóló 1993. évi II. törvény, valamint ezzel összefüggésben a 63/2005. (IV. 8.) Korm.rendelet egyes rendelkezéseinek módosítására. A módosítások előkészítése folyamatban van.

8. OBH 2775/2005. javaslat az igazságügy-miniszternek a kisajátításról szóló 1976. évi 24. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról szóló 33/1976. (IX. 5.) MT rendelet 32. §-a (2) bekezdésében foglalt szabály hatályon kívül helyezésének kezdeményezésére. A miniszter a javaslatot támogatja, a hatályon kívül helyezés folyamatban van.

9. OBH 2465/2003. javaslat a pénzügyminiszternek, hogy kezdeményezze a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 2003. évi CXXVII. törvény és a mezőgazdaságban felhasznált gázolaj utáni jövedékiadó-visszatérítés feltételeiről és szabályairól szóló 216/1997. (XII. 1.) Korm.rendelet, valamint 2. számú melléklete olyan módosítását, mely a Nemzeti Fejlesztési Terv keretén belül adható támogatás feltételeivel összhangban lehetővé teszi a mezőgazdasági termelők számára a felhasznált gázolaj után a jövedékiadó-visszatérítést akkor is, ha a mezőgazdasági termelést belterületen (is) folytatják. A javaslatot elfogadták, a módosítás is megtörtént a 284/2005. (XII. 20.) Korm.rendelettel, amely 2006. január 1-jén hatályba lépett.

10. OBH 5686/2004. javaslat a foglalkoztatási és munkaügyi miniszternek, majd a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszternek a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény olyan kiegészítésére, hogy az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség és területi szervei eljárásuk során vizsgálhassák, hogy az ellenőrzött munkáltató rendelkezik-e a tevékenység folytatásához szükséges más hatósági engedéllyel, ennek hiányában pedig függeszthessék fel a tevékenység gyakorlását, vagy értesítési kötelezettségük legyen a tevékenység folytatásának engedélyezéséről döntő hatóság felé. Nem fogadták el a javaslatot a címzettek, amit tudomásul vettünk.

2.4.2.

Kormányrendelet alkotására és módosítására irányuló javaslatok

1. OBH 2937/2005. javaslat a környezetvédelmi és vízügyi miniszternek a települési hulladékkezelési közszolgáltatási díj megállapításának részletes szakmai szabályairól szóló 242/2000. (XII. 23.) Korm.rendelet módosítására. A miniszter a kezdeményezést nem fogadta el.

2. OBH 1570/2005. javaslat a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszternek, majd a környezetvédelmi és vízügyi miniszternek az „egyéb fa és bokor növényzet” ingatlanhatártól meghatározott ültetési (telepítési) távolságra vonatkozó jogszabály rendelkezés megalkotására. A környezetvédelmi és vízügyi miniszter a kezdeményezést elfogadta, melynek végrehajtása folyamatban van.

3. OBH 4875/2005. javaslat a környezetvédelmi és vízügyi miniszternek, valamint az igazságügyi miniszternek, szabályozzák, hogy a Natura 2000 listával kapcsolatos kifogásokról ki, milyen eljárási rendben jogosult dönten. Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm.rendelet módosítása folyamatban van.

4. OBH 1526/2005. javaslat a miniszterelnöknek az egyetemi és főiskolai hallgatók által fizetendő díjakról és térítésekről, valamint a részükre nyújtható

egyres támogatásokról szóló 51/2002. (III. 26) Korm.rendelet olyan módosítására, hogy azok vonatkozzanak a katonai felsőoktatásban résztvevő polgári szakos hallgatók számára nyújtható tandíjmentességre és -kedvezményre. A módosítás teljesült a 197/2005. (IX. 22.) Korm.rendelettel, mely 2005. szeptember 30-án lépett hatályba.

5. OBH 1990/2004. javaslat a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszternek, hogy járjon közben a temetőkről és a temetkezésről szóló 1999. évi XLIII. törvény végrehajtására kiadott 145/1999. (X. 1.) Korm.rendelet módosítása és a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseivel való összhangba hozatala érdekében. A módosítás megvalósult a 121/2005. (VI. 28.) Korm.rendelet megalkotásával, amely 2005. július 1-jétől hatályos.

6. OBH 1405/2004. javaslat a gazdasági és közlekedési miniszternek, hogy tegyen intézkedést annak érdekében, hogy a villamosmű létesítésére vonatkozó szabályok, különösen a szabványok és a biztonsági előírások, az oszlop-transzformátor építésére is tartalmazzanak rendelkezéseket, és segítsék az érintett tulajdonosok érdekeinek érvényesülését. A javaslat teljesült a 246/2005. (XI. 10.) Korm.rendelet megalkotásával.

7. OBH 3166/2003. javaslat regionális fejlesztésért és felzárkóztatásért felelős tárca nélküli miniszternek az OTÉK olyan kiegészítésére, hogy az tartalmazza az építmények egymás közötti védőtávolságának-, valamint a „kézműipari épület” és a „gazdasági építmény” fogalmának meghatározását, valamint az igazságügyi-miniszternek, továbbá a gazdasági és közlekedési miniszternek, hogy tekintsék át az ügyben hivatkozott jogszabályokat, azok fogalom-meghatározásait, és gondoskodjanak azok egységesítéséről. A miniszterek a javaslatot nem fogadták el, azért azt új javaslatként a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszternek címezve fenntartotta a biztos. Ez utóbbira a válaszadás határideje még nem telt el.

2.4.3.

Miniszteri rendelet alkotására tett javaslatok

1. OBH 3226/2004. javaslat a gazdasági és közlekedési miniszternek, hogy a belügyminiszterrel közösen vizsgálja meg lehetséges-e olyan szabályozás, mely a volumenében és gyakoriságában is növekvő, szervezeten vagy spontán módon lezajló járművekkel való összejövetelek szabályozott formáját – összhangban az európai szabályozással – teremtené meg. Ezt követően állapítsa meg ennek szabályait (menetoszlopban motoron hányan, milyen feltételekkel közlekedhetnek együtt, milyen tényezők – meghatározott létszám, mért zajterhelés – fennállása esetén lehet az összejövetelet hatósági eszközzel szétoszlatni stb.). A válasz szerint a KRESZ szabályainak módosításával elérhető a javaslat teljesülése, de a módosítás még nem kezdődött el.

2.4.4.

Önkormányzati rendelet módosítására tett javaslatok

1. OBH 4263/2005. javaslat a Hajdú-Bihar Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Létavértes Város Képviselő-testületének a települési szilárd hulladékkal kapcsolatos hulladékkezelési helyi közszolgáltatásáról szóló 41/2004. (XII. 20.), valamint a kommunális adóról szóló 17/2004. (IV. 29.) számú rendeletei módosítására. A módosítások megtörténtek az 1/2006. (I. 30.) és a 2/2006. (I. 30.) számú rendeletekkel.

2. OBH 1569/2005. és OBH 3681/2005. javaslat a Pest Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Verőce Község Képviselő-testületének a köztisztasággal és a települési szilárd hulladékkal összefüggő szervezett hulladékgazdálkodási közszolgáltatás kötelező igénybevételéről és a környezet védelméről szóló 4/2004. (I. 13.) számú rendelete módosítására. A hivatalvezető a rendelet módosítását kezdeményezte, melynek végrehajtása folyamatban van.

3. OBH 5821/2004. javaslat a Pest Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Budaörs Város Képviselő-testületének a települési szilárd hulladékkal kapcsolatos közszolgáltatásról szóló 52/2004. (IX. 15.) számú rendelete módosítására. A hivatalvezető a rendelet módosítását először a képviselő-testületnél, majd az Alkotmánybíróságnál kezdeményezte.

4. OBH 5821/2004. javaslat a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Szolnok Megyei Jogú Város Képviselő-testületének a köztisztasággal, a települési szilárd és folyékony hulladékkal kapcsolatos hulladékkezelési helyi közszolgáltatásokról, a szervezett köztisztasági közszolgáltatás kötelező igénybevételéről, valamint a közterületek tisztántartásáról szóló 29/2002. (XII. 23.) számú rendelete módosítására. A hivatalvezető a rendelet módosítását első ízben a képviselő-testületnél, majd az Alkotmánybíróságnál kezdeményezte.

5. OBH 2581/2005. javaslat a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Csépa Község Képviselő-testületének a köztisztasággal és a települési szilárd hulladékkal összefüggő tevékenységről, a szervezett köztisztasági közszolgáltatás kötelező igénybevételéről szóló 3/2004. (II. 17.) számú rendelete módosítására. A képviselő-testület a rendeletet a 20/2005. (XII. 16.) számú rendeletével módosította, mely 2006. január 1-jétől hatályos.

6. OBH 2795/2005. javaslat a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Kékcse Község Képviselő-testületének a települési szilárd hulladékkal kapcsolatos helyi közszolgáltatás megszervezéséről szóló 8/2003. (XI. 13.) számú rendelete módosítására. A hivatalvezető a rendelet módosítását kezdeményezte, melynek végrehajtása folyamatban van.

7. OBH2269/2005. javaslat a Veszprém Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Alsóörs Község Képviselő-testületének a környezetvédelemről szóló 9/2004. (VI. 25.) számú rendelete módosítására. A Képviselő-testület a rendeletet a 10/2005. (XII. 16.) számú rendeletével módosította, mely 2006. január 1-jétől hatályos.

8. OBH 1831/2005. javaslat a Bács-Kiskun Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Jánoshalma Város Képviselő-testületének a települési szilárd és folyékony hulladékkal kapcsolatos közszolgáltatásról szóló 19/2004. (VI. 24.) számú rendeletének módosítására. A hivatalvezető a rendelet módosítását kezdeményezte. A képviselő-testületnek megadott határidő még nem telt el.

9. OBH 2245/2005. javaslat a Bács-Kiskun Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Jakabszállás Község Képviselő-testületének a települési szilárd hulladékkal kapcsolatos tevékenységről, a szervezett hulladékgazdálkodási kötelező szolgáltatás igénybeviteléről szóló 13/2003. (XI. 11.) számú rendelete módosítására. A hivatalvezető a rendelet módosítását kezdeményezte, melynek végrehajtása folyamatban van.

10. OBH 2376. javaslat a Bács-Kiskun Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Páhi Község Képviselő-testületének az ingatlan tulajdonosoknál keletkező települési szilárd hulladék kezelésével kapcsolatos hulladékkezelési közszolgáltatásról szóló 3/2003. (II. 31.) számú rendelete módosítására. A képviselő-testület a rendeletet 20/2005. (XII. 23.) számú rendeletével módosította, mely 2006. január 1-jétől hatályos.

11. OBH 3409/2004. javaslat a Pest Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Pilis Nagyközség Képviselő-testületének a köztisztaságról és szervezett köztisztasági szolgáltatásokról szóló 13/2004. (IV. 23.) számú rendelete módosítására. A hivatalvezető a rendelet módosítását a képviselő-testület előtt, majd annak eredménytelensége után az Alkotmánybíróságnál kezdeményezte.

12. OBH 1666/2005. javaslat a Bács-Kiskun Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Bács-Kiskun Megyei Község Képviselő-testületének a települési szilárd hulladékok elszállításáról, elhelyezéséről és kezeléséről szóló 5/2003. (IV. 02.) számú rendelete módosítására. A hivatalvezető a rendelet módosítását kezdeményezte, melynek a végrehajtása folyamatban van.

13. OBH 1157/2005. javaslat a Pest Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjének Törökbálint Nagyközség Képviselő-testületének a települési szilárd hulladékkal kapcsolatos hulladékkezelési helyi közszolgáltatásról szóló 4/2003. (II. 25.) számú rendelete módosítására. A hivatalvezető a rendelet módosítását kezdeményezte. A képviselő-testületnek megadott határidő még nem telt el.

14. OBH 1081/2005. javaslat a Fejér Megyei Közigazgatási Hivatal Vezetőjének Vajta Község Önkormányzatának a szociális ellátásokról szóló 9/2004. (IV. 30.) rendelete módosítására. A javaslat teljesült a 13/2005. (X. 31.) számú rendelet elfogadásával.

15. OBH 5539/2004. javaslat Budapest Főváros XXIII. kerület Soroksár Önkormányzata képviselő-testületének a Helyi Építési Szabályzatról és Szabályozási Tervről szóló 10/2004. (II. 2.) számú rendelet módosítására. A testület a javaslattal nem értett egyet, amit tudomásul vettünk.

16. OBH 1226/2004. javaslat Budapest Főváros Közigazgatási Hivatala Vezetőjének Budapest Főváros VII. kerület Erzsébetváros Önkormányzata Képviselő-testületének a szociális ellátások helyi szabályozásáról szóló 19/2000. (V. 19.)

számú rendelete 24. § (2) bekezdése módosítására. A javaslat teljesült a 2005. július 1-jétől hatályos 29/2005. (VI. 20.) számú rendelet megalkotásával.

17. OBH 5813/2004. javaslat Budapest Főváros Közigazgatási Hivatal vezetőjének Óbuda-Békásmegyer Önkormányzat Képviselő-testületének a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 8/1996 (IV. 01.) rendeletének, különös tekintettel a közgyógyellátásra vonatkozó szabályoknak a módosítására. A módosítás megtörtént a 2005. szeptember 19-én hatályba lépett 35/2005. (IX. 14.) számú rendelet elfogadásával.

18. OBH 4763/2004. javaslat Somogyhatvan Község jegyzőjének a temetőről és a temetkezésről szóló 6/2000. (XI. 30.) sz. Önkormányzati rendelet módosítására. A javaslat megvalósult a 9/2005. (XI. 25.) sz. rendelet megalkotásával, amely 2005. november 25-től hatályos.

19. OBH 5625/2004. javaslat Miskolc MJV jegyzőjének a temetőkről és a temetkezési tevékenységről szóló 62/2000. (XII. 13.) sz. Önkormányzati rendelet módosítására. A javaslat teljesült a 34/2005. (IX. 28.) sz. rendelet elfogadásával.

20. OBH 3953/2004. javaslat Baja Város polgármesterének, hogy tegyen intézkedéseket az Önkormányzat távfűtéssel kapcsolatos 26/1992. (X. 22.) Ktr. számú rendeletének 14. § 3. pontja felülvizsgálatára a hatályos jogszabályokkal való összhang megteremtése, és a hátrányos helyzetben lévő fogyasztók távfűtési díjának mérséklése érdekében. A javaslat fogadtatása pozitív volt, a módosítástervezetét a 2006. februári testületi ülés napirendjén tárgyalják meg.

2.5.

Javaslatok az Országgyűlésnek

Az Obtv. 26. § (1) bekezdése alapján az országgyűlési biztos és általános helyettese éves parlamenti beszámolójukban az Országgyűlés elé terjesztik azokat a kirívóan súlyos, illetve az állampolgárok nagyobb csoportját érintő alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságokat, amelyeket vizsgálataik során feltártak, de azok megszüntetésére tett intézkedéseik nem vezettek eredményre. A 2005. évi tevékenységükről szóló beszámolóban a következőket terjesztik elő, egyúttal javasolják, hogy az Országgyűlés rendeljen el vizsgálatot azok tárgyában:

2.5.1.

A 2005. év tapasztalatai alapján kialakított javaslat

1. Kérjük, az Országgyűlést vizsgálja meg a hegyközségekről szóló 1994. évi CII. törvény 30. § (2) bekezdése módosításának olyan lehetőségét, hogy a „földrészlet” kifejezés helyébe a „termőföld” kerüljön, ezzel összefüggésben a termőföldről szóló 1994. évi LV. törvénynek a termőföldet, illetve a tanyát érintő elővásárlási jog gyakorlására vonatkozó rendelkezéseit is.

2. Kérjük az Országgyűlést vizsgálja meg a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény zaklatásra vonatkozó szabályokkal való mielőbbi kiegészítésének lehetőségét.

2.5.2.

Megismételt javaslatok

1. Továbbra is kérjük az Országgyűlést, hogy vizsgálta meg a gyülekezéssről szóló 1989. évi III. törvény olyan kiegészítésének lehetőségét, amely felhatalmazást adna a gyülekezési jog rendőrhatalósági megtiltásával kapcsolatos határozathozatal során mérlegelendő körülmények és szempontok végrehajtási jogszabályban történő megállapítására, valamint azt is, hogy a törvény felülvizsgálata során hogyan hasznosíthatóak az OBH 5857/2003. számú ombudsmani jelentésben foglaltak.

2. Válatzatlanul kérjük az Országgyűlést annak megfontolására, hogy az állam által kötött egyes nemzetközi szerződésekből származó tulajdoni sérelmek részleges kárpótlásáról szóló törvényjavaslatot belátható időn belül vitassa meg és a törvényt mielőbb fogadja el.

3. A hajléktalanná válás megelőzése és a hajléktalanság hátrányos jogkövetkezményeinek felszámolása érdekében válatzatlanul javasoljuk az Országgyűlésnek, hogy visszatérően vizsgálja meg a témával kapcsolatos tapasztalatokat és a lehetséges intézkedéseket tegye meg.

2.6.

Jogszabály-véleményezési tevékenység

2.6.1.

Törvénytervezetek

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa és általános helyettese – az adatvédelmi biztostól eltérően – nem rendelkeznek törvényben biztosított feladatkörrel a jogszabálytervezetek véleményezésére, illetve észrevételezésére. Egyes jogszabályok tervezeteit, az előkészítést végzők azonban törvényi kötelezettség nélkül is megküldték részükre.

Előfordult, hogy az országgyűlési biztos, illetve általános helyettese vizsgáltak eredményeként, ajánlásukban valamely jogszabály megalkotását, módosítását vagy kiegészítését kezdeményezték. A jogszabályok tervezeteit az érintett szervek többnyire annak bizonyítékaként küldték meg az Országgyűlési Biztos Hivatalának, hogy az ajánlásnak eleget tettek. Ezeket a tervezeteket az országgyűlési biztos, illetve általános helyettese általában abból a szempontból vizsgálták, hogy az ajánlás eredményeként született normaszöveg alkalmas lehet-e a vizsgálatok során feltárt alkotmányos visszasságok orvoslására és jövőbeni megelőzésére.

Volt példa arra is, hogy azon jogszabályok tervezeteit, amelyek egyes alkotmányos jogok gyakorlati megvalósulását szabályozzák, ezért a jogalanyok széles körét érintik, a jogszabály-előkészítésért felelős szervek a közigazgatási körzés során az Országgyűlési Biztos Hivatalának is megküldték. A jogszabálytervezetek véleményezésekor az országgyűlési biztos és általános helyettese – a vizsgálataik során szerzett jogalkalmazási tapasztalataikra támaszkodva – a normaszövegben rejlő esetleges alkotmányos visszásságok veszélyére hívták fel a kodifikációt végzők figyelmét. Azon jogszabály-tervezetek esetében, amelyekről vizsgálati tapasztalatokkal nem rendelkeztek, nem tettek észrevételeket.

Az országgyűlési biztos, illetve általános helyettesének egyetértése nem feltétele a jogszabálytervezetek elfogadásának, illetve hatálybalépésének. Ezért fenntartották a jogot arra, hogy az általuk véleményezett jogszabály hatálybalépését követően feltárt esetleges alkotmányos visszásságok megszüntetésére – ajánlásaikban – javaslatot tegyenek azok módosítására.

Az országgyűlési biztos, illetve általános helyettese az általuk véleményezett jogszabálytervezetek további sorsát illetően azt tapasztalták, hogy észrevételeiket az érintett szervek megfontolták, és a normaszövegek átdolgozása során többnyire hasznosították.

A határőrizetről és Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény, valamint a kapcsolódó törvények módosításáról szóló kormány-előterjesztés tervezete

A tervezetet a Belügyminisztérium küldte meg az állampolgári jogok országgyűlési biztosának és általános helyettesének, akik azt közösen véleményezték.

A tervezet szerint tranzitterületet a „nemzetközi közforgalmú repülőtéren” lehetett volna kijelölni. Az országgyűlési biztosok felhívták az előterjesztő figyelmét arra, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: Bíróság) a 17/1995/523/609. számú ítéletében megfogalmazott álláspontja, továbbá a nemzetközi gyakorlat szerint tranzitterület nemcsak a nemzetközi repülőtereken, hanem minden olyan helyen, így például nemzetközi utasforgalmat lebonyolító kikötőkben is ki kell jelölni, ahol az országhatár fizikai átlépése már a beutazás jogi feltételeinek ellenőrzését megelőzően megtörténik. Kétségtelen, hogy Magyarország – az említett ügyben érintett Franciaországtól eltérően – tengeri kikötőkkel nem, azonban nemzetközi utasforgalmat lebonyolító folyami kikötőkkel rendelkezik (egy ilyen például a Budapesti Határőr Igazgatóság illetékességi területén, a Belgrád rakparton üzemel). Az említett okból a tervezet olyan tartalmú módosítását javasoljuk, ami a tranzitterületnek a (folyami) kikötőkben történő kijelölésére vonatkozó jogi, illetve gyakorlati elvárásoknak is megfelel. A tranzitterület mint jogi kategória alkotmányos jelentősége abban rejlik, hogy a Bíróság – hivatkozott számú ítéletében kifejtett – álláspontja szerint a személyeknek az említett területen tartása szabadságkorlátozásnak minősül, vagyis a tranzitterület határai egyben a szabadságkorlátozással érintett személyek mozgási szabadságának fizikai határait is jelentik. Az említett okból garanciális jelentősége

van annak, hogy a tranzitterület kijelölésével kapcsolatos eljárási kérdéseket jogszabály rendezze.

Az országgyűlési biztosok a tervezet olyan tartalmú módosítását javasolták, ami a tranzitterület kijelölésével összefüggő végrehajtási szabályok megalkotását a pénzügyminiszter, illetve a belügyminiszter közös hatáskörébe utalná. Úgy vélték, hogy esetleg egy közös miniszteri rendeletben lenne célszerű meghatározni azt, hogy a tranzitterület határait milyen szintű szerv milyen eljárásban jelölné ki, a döntéséről formális határozatot kell-e hoznia vagy sem, azt hogyan kell kihirdetnie stb.

A tervezet még nem lépett hatályba (Gy 383/2005.).

Az Európai Gazdasági Térségről szóló Egyezményben részes tagállamok állampolgárainak és családtagjaiknak magyarországi tartózkodásáról szóló törvényjavaslatról szóló kormány-előterjesztés tervezete

A tervezetet a Belügyminisztérium küldte meg véleményezésre az állampolgári jogok országgyűlési biztosa általános helyettesének.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a törvényjavaslat 38. § (2) és (3) bekezdései kapcsán jelezte, hogy azokat indokolt lenne összhangba hozni az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a névviselési eljárásról szóló 1982. évi 17. törvényerejű rendelet 9–10. §-ainak rendelkezésével. Magyarországon az anyakönyvvezetők mind a születéseket, mind a haláleseteket kötelesek regisztrálni, illetve nyilvántartani. Az említett nyilvántartások tartalmáról az anyakönyvvezetők a 6/2003. (III. 7.) BM rendelet 99–102. §-aiban szabályozott módon adatszolgáltatásokat teljesítenek az ott felsorolt állami szervek, illetve nyilvántartások számára. Az említett okból, illetve a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. tv. 36. § (2)–(3) bekezdéseire figyelemmel indokolt lenne, ha a törvényjavaslattal érintett külföldiek születésével, illetve elhalálozásával összefüggő anyakönyvi eseményeikről az anyakönyvvezetők hivatalból értesítenék az idegenrendészeti hatóságot is.

A tervezet még nem lépett hatályba (Gy 704/2005.).

Az egyes egészségügyi tárgyú törvények módosításáról, valamint a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény és az egészségügyi szakellátási kötelezettségről, továbbá egyes egészségügyet érintő törvények módosításáról szóló 2001. évi XXXIV. törvény módosításáról szóló kormány-előterjesztés tervezete

A tervezetet az Egészségügyi Minisztérium küldte meg véleményezésre az állampolgári jogok országgyűlési biztosa és általános helyettesének, akik azt közösen véleményezték.

Az országgyűlési biztosok a tervezet 10. §-ában foglaltakkal kapcsolatban foglaltak meg észrevételt, amelyben kifogásolták, hogy a reprodukciós eljárásban részt vevő férfinak közeli hozzátartozójától vagy oldalági rokonától nyert petesejtrel történő megtermékenyítés során genetikailag olyan utód jöhetne létre, akinek természetes úton való megszületésének megakadályozása érde-

kében a jogalkotó a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvényben taxatív felsorolással rendelkezik a házasság érvénytelenségi indokai között. Az észrevételt az előterjesztő elfogadta, azt a tervezet szövegébe beépítette (GY-576/2005.).

A tervezet átdolgozott szövegét az Egészségügyi Minisztérium ismételtlen megküldte véleményezésre, amellyel kapcsolatban az országgyűlési biztosok újabb észrevételt tettek. Az országgyűlési biztosok álláspontja szerint további aggályokat jelenthet a reprodukciós eljárás során az adományozó személy élet-társi státusza, hiszen az érzelmi, vagyoni közösségben élő személyek együtt-élésének valós mivolta körültekintő bizonyítást igényelhet, különös figyelemmel azokra az esetekre, mikor a mögöttes szándék kétséges, illetve felmerül az élet-társi kapcsolat vagyonszerzési célból történő színlelése. Az előterjesztő ezt az észrevétel nem vette figyelembe (GY-598/2005.).

Az egyes egészségügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2005. évi CLXXXI. törvény 2006. január 1-jén hatályba lépett.

2.6.2.

Kormányrendelet-tervezetek

A kereskedelemről szóló törvényről, valamint a 253/1997. (XII. 20.) Korm.ren-delet (OTÉK) módosításáról szóló kormány-előterjesztés tervezete

A tervezetet az országgyűlési biztos részletesen véleményezte, tekintettel arra, hogy több jelentés is foglalkozott e témával, ezért azok ajánlásaival is összevetve küldte meg véleményét.

A kereskedelemről szóló törvény tervezetéhez: Nem világos, hogy a „nagy alapterületű üzlet” egy üzletet jelent-e, amelynek alapterülete meghaladja a 2500 m²-t (egy áruházat), vagy sok üzletet együtt, (egy plazát vagy centert). Ezzel összefügg az OTÉK-tervezett módosítása, amely kereskedelmi hatástanulmány készítését teszi kötelezővé a kereskedelmi, szolgáltató területen való elhelyezéshez. A hatástanulmány szándékolt tartalmából az következne, hogy a „nagy alapterületű üzlet” üzletek összességét is jelentheti. Ugyanakkor a törvénytervezet különböző rendelkezései ennek ellentmondani látszanak. A működési engedélyeket az egyes (kis)üzletre adják, a bevásárló központokban vegyesen vannak elhelyezve vendéglátó-, illetve egyéb kereskedelmi egységek, amelyekre pl. a nyitva tartás szempontjából más szabályok vonatkoznak. Az „érintett vagy környező települések hagyományos városközpontjainak kereskedelmi szerkezetére” a sok kis üzlet együtt ugyanúgy befolyással van, mint az egy nagy. (Pl. a Budagyöngye bevásárlóközpont 250 albetétes társasház, az OBI vagy a TESCO stb. egy önálló üzlet 2500 m²-en felül.)

A tervezet szerint a nyitva tartás rendjét a jövőben is a kereskedő állapítja meg: Az OBH 1252/2003. számon készült összefoglaló jelentésben a biztos kifejtette, hogy: A lakóközösség érdekeit sérti, hogy a nyitvatartási idő megállapítása a hatóság közreműködése nélkül, a kereskedő belátása szerint történik, ezáltal a lakosság jogos érdekeinek, életkörülményeinek figyelembevétele rend-

szerint teljes egészében hiányzik, annak tekintetbevételét továbbra sem írja elő a törvény. A nyitvatartási idő és a zavaró jelenségek közötti nyilvánvaló összefüggés miatt a nyitva tartási időnek az egység környezetében élők érdekeit is figyelembe vevő szabályozása jelenthet megoldást. A Tv. egyébként rögzíti, hogy a nyitva tartási időt úgy kell megállapítani, hogy az megfeleljen a lakosság életkörülményeinek, de azt csak az éjszakai nyitva tartással kapcsolatban teszi. Ezért a biztos nem értett egyet azzal, hogy a nyitva tartás rendjét a jövőben is a kereskedő állapítsa meg. Változatlanul úgy vélte, hogy a keretszabály tartalommal való megtöltését, így a nyitva tartás szabályozását, a helyi viszonyokat, szokásokat ismerő helyi jogalkotó szervre kell bízni. Az üzletek nyitva tartása – az Alkotmánybíróság szerint is – olyan helyi érdekeket érint, amely indokoltá tenné az önkormányzati jogalkotást. A módosítás részletes indokolása szerint közérdekből (környezetvédelmi szempontok alapján, a zajterhelés csökkentése érdekében, a lakók életkörülményeinek biztosítása céljából) a törvény lehetővé teszi az illetékes önkormányzatok számára, hogy rendelettel az üzletek nyitva tartását – este 10 óra és reggel 6 óra között – korlátozzák. Azonban a normaszöveg másutt nem tartalmazza ezt az alapjában kívánatos megoldást. A szabályozás lehetőségének időbeli korlátozása – este 10 óra és reggel 6 óra között nem elfogadható, az önkormányzatnak a helyi életviszonyok ismeretében ennél szabadabban kellene döntenie. (Pl. jelentős beruházásokkal épültek és épülnek országsszerte gyógy- és wellness-központok, amelynek környezetét egyetlen hangos üzlet tönkretelheti, ezáltal a település akár egyetlen megélhetési forrása kerül veszélybe, ami már nemcsak a lakosság pihenéshez és egészséges környezethez való jogát, hanem létalapját fenyegeti.) A már hivatkozott jelentésben a biztos azt is megállapította, hogy „a hatósági fellépés utólag, a működéssel összefüggő problémák jelentkezése után mint szankció történhet... A szankcionálás helyett az esetek megelőzésére kell törekedni.” A törvénytervezet a gyakorlatban előforduló problémák kezelésére nem ad elegendő támpontot. Mint ahogy a jelentésben a biztos, most is javasolta, hogy az engedélyezési eljárásokban megillessen az ügyféli pozíció legalább a közvetlenül szomszédos ingatlanal rendelkező jogosultakat. Jelezte, hogy meglátása szerint a tervezet nem nyújt kellő védelmet az üzletek közelében lakók nyugalmanak biztosítására, továbbá az általános indokolásban foglaltakkal ellentétben nem jeleníti meg az országgyűlési biztos javaslatát.

Az OTÉK módosításához: A tervezettel elérni kívánt cél nem világos: a „nagy alapterületű üzlet” elhelyezéséhez a kereskedelmi, szolgáltató területen írja elő kereskedelmi hatástanulmány készítésének szükségességét. Ilyen rendeltetésű épületek szinte minden építési övezetben elhelyezhetők, szerencsés esetben az OTÉK 15–20. és 24. §-ait kivéve, ha azok nem érik el a 2500 m²-t sem áruházként, sem bevásárló- és szórakoztatóközpontként. Azonban a 15–20. és 24. §-okban szabályozott területek bármelyikén előfordulhat ilyen üzlet(ek) elhelyezése, nemcsak a tervezet által megcélzott 19. § szerintiben. Sőt, a 24. § (3) bekezdés 1) pontja szerint kifejezetten: A különleges területek lehetnek: nagy bevásárlóközpontok és nagy kiterjedésű kereskedelmi célú területek.

A hatástanulmányok az elhelyezni kívánt üzletnek „az érintett (és környező) települések vállalkozásaira, hagyományos városközpontjainak kereskedelmi szerkezeteire gyakorolt hatását” kell értékelnie. Ebből a szempontból pedig lényegtelen, hogy az OTÉK fent felsorolt övezetei közül melyikbe sorolt területen létesül ilyen rendeltetésű üzlet. A biztos felhívta egyúttal a figyelmet az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (Étv.) 18. § (2) bekezdésére: Ha egy adott területen nincs építési szabályzat,... építési munkát végezni ... csak akkor lehet, ha a célzott hasznosítás jellege, a beépítés mértéke és módja illeszkedik a meglévő környezethez. Sajnálatos módon e szabály alapján is helyeznek el nem 2500 m²-es, hanem 50 000 m²-es bevásárló- és szórakoztatóközpontot (lásd Malom Center Kecskemét belvárosában). További kérdés, hogy a kereskedelmi hatástanulmány milyen célt szolgál? Ki bírálja el? Az analógiaként felhozható környezetvédelmi hatástanulmányt a környezetvédelmi, az örökségvédelmi hatástanulmányt az örökségvédelmi hatóság bírálja el. Nem az övezetben elhelyezhetőséggel összefüggésben, hanem a megvalósíthatósággal.

Összefoglalva: Ha a cél az, hogy ne ötletszerűen lehessen a lakosság életkörülményeit jelentős mértékben meghatározó létesítményeket megépíteni, illetve azoknak lehetőséget biztosítani, továbbá, hogy elkerülhető legyen a be- és kiskereskedők tömeges tönkremenetele stb., akkor ez a cél feltétlenül támogatandó. Ez az eszköz azonban nem tűnik alkalmasnak a cél megvalósítására.

A kereskedelemről szóló törvény „visszamatatása” céljából megküldött tervezet a korábban e tárgyban adott véleményét a biztos értelemszerűen fenntartotta, mivel ennek érdemi figyelembevétele nem történt meg. Elsősorban az üzletek nyitva tartásának szabályozásában. A tervezet általános indoklásában az áll, hogy „A törvény a nemzetközi tapasztalatokat és tendenciákat, valamint az állampolgári jogok országgyűlési biztosának ajánlásait alapul véve, továbbá figyelemmel a hazai vásárlói szokásokra és igényekre, a nyitva tartással kapcsolatosan továbbra is csak az alapelveket rögzíti.” Amint korábbi véleményezésében a biztos már kifejtette, ajánlásaiból nem ez a tervezett megoldás következik. Továbbra sem került feloldásra az a kérdés, hogy csak az egy nagy alapterületű üzlet a „nagy alapterületű üzlet” vagy az egy épületben-épületcsoportban több kis üzlet együtt is az (pl. bevásárlóközpont).

A biztos felhívta az előterjesztő figyelmét a közigazgatási hatósági eljárásról és szolgáltatásról szóló 2004. CXL. törvény 101. §-ára is: Ha az igazgatási jellegű és eljárási szabályokat kormány- és miniszteri rendeletekkel kívánják megoldani, az üzletek azonnali bezárása bizonyos körülmények között nem lesz lehetséges. Ez pedig azzal is járhat, hogy pl. egy engedély nélkül megnyitott idényjellegű üzlet a fellebbezések stb. folytán szabályszerű hatósági eljárás mellett is nyitva marad a szezon végéig, amikor amúgy is bezárnak. Ez lehetlenné teszi a hatóság helyzetét is, és nem szolgálja a jogbiztonságot, valamint a környezetben élők jogát sem.

A törvény nem lépett hatályba (Gy. 148/2005.).

A vasútról szóló 1993. évi XCV. törvény módosítására szóló kormány-előterjesztés tervezete

Az országgyűlési biztos felvetette, hogy meddig terjed az ingatlan határa a föld belseje felé, véleménye szerint nem elégséges a vasúti törvény keretei között rendezni, az a Polgári Törvénykönyvre és annak alapján a földtörvényre, ingatlan-nyilvántartási törvényre tartozik.

A tervezetből nem egyértelmű, hogy ez alapján nem lehet pl. a felszíni állomásokhoz területet igénybe venni. Ott ugyanis (legalább) a közvetlen szomszéd automatikusan ügyfél kell legyen, így már az építési engedélyezésben is ki kell derülnie, mely területre építenek, mit vesznek igénybe, így ki lesz az érintett. Ezt a módosítás nyomán életbe lépő szabályt pedig a jogerős építési engedély megléte után lehet alkalmazni. Szükséges lenne rögzíteni, hogy ezeknek az érintett ingatlanoknak a tulajdonosai ügyfelek-e, és ha igen, mihez van joguk.

13/B., 13/C. §-okhoz: az ingatlan rendeltetésszerű használatában nemcsak a föld tulajdonosát korlátozhatja a vasútlétesítés, hanem a rajta található építmény tulajdonosait is, tekintet nélkül arra, hogy a kettő tulajdonjoga és nyilvántartása esetleg elválik egymástól. Az esetleges korlátozás vagy kár nem feltétlenül az egész társasházközösséget vagy lakásszövetkezetet érinti, hanem pl. csak egyes házak, lakások lakóit. Ezek csak képviselőjük útján vagy közvetlenül léphetnek fel?

13/D. § (1) bekezdéshez: „az ingatlan megvásárlása és kisajátítása kezdeményezésének joga a felszín alatti vasút-létesítési joggal terhelt ingatlan tulajdonosát is megilleti, ... az ingatlan rendeltetésszerű használatát megszünteti, vagy jelentős mértékben akadályozza. ... igényét ... 1 évig érvényesítheti.” A biztos szerint szükséges rögzíteni, hogy az 1 év letelte után a Ptk. általános szabályai alapján van helye esetleges további kárigény érvényesítésének. Az üzemeltetésből eredő akadályozás vagy a rendeltetésszerű használat ellehetetlenülése később sem zárható ki teljesen, ekkor már a 13/E. § szabályait kell alkalmazni.

A vasútról szóló 1993. évi XCV módosításáról szóló 2005. évi LXXV. törvény 2006. január 1-jén hatályba lépett. (Gy. 280/2005.)

A mindenki számára akadálymentesen hozzáférhető környezet megteremtéséhez szükséges kormányzati intézkedésekről szóló kormány-előterjesztés tervezete

A tervezett intézkedéseivel az országgyűlési biztos annál is inkább egyetértett, mert azok az előterjesztésben is hivatkozott OBH 434/1998. és OBH 3072/2003. számú jelentések megállapításaival egybecsengtek.

Mivel sem hatásköre, sem ráhatása nincs a költségvetésre, ezért az ütemezéshez, évenkénti keretekhez stb. nem kívánt a biztos hozzászólni.

Felhívta azonban a figyelmet a jelentéseiben már szintén jelzett hiányosságra, amely – úgy tűnik – továbbra sem nyer megoldást: nevezetesen mi történjék azokkal a középületekkel, amelyeket nem lehet akadálymentessé tenni, és mi történjék azokkal a közszolgáltatásokkal, amelyek ilyen épületben vannak. Mi-

lyen következménye van az újabb határidők be nem tartásának? Be kell/lehet-e zárni intézményt, visszavonni/megtagadni működési engedélyt stb. Ezek a kérdések nem rendezhetők a tervezetben szereplő – egyébként feltétlenül szükséges – építésügyi jogszabályi-szervezeti intézkedéseken belül. Ugyanakkor a szabályozás ezen a téren elengedhetetlen, e nélkül mind a jogbiztonság, mind az eredményesség kétséges. A biztos egyebekben a tervezettel egyetértett.

Az 1015/2005. (II. 25.) Korm. határozat a Magyar Közlönyben megjelent. (Gy. 767/2005.)

A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény módosításának tervezete

A tervezetet a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium az OBH 3921/2004. számú jelentés ajánlásai teljesítésének dokumentumaként küldte meg véleményezésre az állampolgári jogok országgyűlési biztosának.

„Az országos közúthálózat új szakaszainak és fejlesztésének tervezése során (az állami ráfordítások figyelembevételével, továbbá a közvetlen úthasználók és a kedvezőtlen hatásokkal érintett állampolgárok érdekeinek megfelelően) vizsgálható társadalmi optimum elősegítését célzó folyamatban lévő szabályozás-fejlesztési feladatok a következők: Tárcánk 2005. II. félévi jogalkotási programjában szerepel a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény módosítása, amely – többek között – a közúthálózati fejlesztések tervezései, egyeztetési kötelezettségének és műszaki megoldásokra vonatkozó hatásértékelésének szabályozását is előirányozta (1. sz. melléklet). Ebben helyet kap a műszaki és nyomvonalai megoldások tervezési-döntési szempontjainak nevesítése, valamint a szükséges további mérlegelési és jóváhagyási szabályok. Műszaki előírásokban tervezzük részletes szabályozással kötelezően előírni az értékelemzést, amelynek lényege, hogy az új vagy átalakított út funkcióit, használóit és érintetteit, valamint műszaki elemeit – meghatározott módszer alapján – egyenként sorra véve szakértő csoport vizsgálja a legmegfelelőbb megoldás lehetőségét (2. sz. melléklet). Ennek intézményesített alkalmazása ezért jelentős részben kizárja az »egyszemélyes« tervezésből, vagy kényszerű időtakarékoságból adódó hibás, illetve igénytelen megoldásokat.”

Az országgyűlési biztos megítélése szerint a tervezett változtatások szolgálhatják együttesen a fejlesztést és a környezetben élők érdekeit is, valamint erősíthetik a jogbiztonságot. A tervezési szempontok jogszabályba foglalása, és ezzel együtt járó nyilvánossága feltétlenül előrehaladás. Üdvözlendő az, ha „több szem többet lát” alapon, komplexebb megközelítésű döntések születnek. Kérdés azonban – amelyre nem történik a megküldött anyagban utalás – hogyan érinti mindez a környezetet, a lakosságot, a civil szféra beleszólási, végső soron jogorvoslati jogát? A különböző jogszabály-módosítások kapcsán az utóbbi időben erőteljes tendenciának tűnik a „potenciális fellebbezők” semlegesítésére való törekvés. Félő, hogy – átmenetileg – a jogorvoslatihoz való alapvető jog áldozatául eshet a fejlesztés kényszerének. Azért véli ezt átmenetinek, mert jogállamban tartósan törvénnyel sem lehet elzárni a jogorvoslatihoz való

jogának érvényesítésétől azt, akinek a hatóság döntése esetleg a jogát vagy jogos érdekét sérti [Alk. 57. § (5)].

Az országgyűlési biztos aggályosnak tartotta, hogy a döntéshozatal mechanizmusának tervezett változtatása, „demokratikusságának” növelése egyben az érintettek, különösen a lakosság, a civil szféra jogainak korlátozását, csökkentését célozná. Ezt az aggályát táplálja az előterjesztésben: „Indokolt, hogy a nagy társadalmi jelentőségű döntés ne egy szervezeti vezető felelőssége legyen, hanem elismert szakértőkből álló bizottságé, amely ezzel hitelesen ellent tud mondani a parciális, pl. túlzó önkormányzati szakhatósági követeléseknek.”

Természetesen, ha nem ez történik, és a környezet, az abban élők jogai nem csorbulnak, és azok érvényesíthetősége is megmarad, a változtatások teljes egészében üdvözlendők. Ez esetben a biztos azokkal egyetért. (Gy. 729/2005.)

A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény (Kkt.) módosításának teljes tervezetét is megküldte a tárca. A biztos ezúttal sem kívánt hozzászólni pénzügyi, kifejezetten szakmai szabályozáshoz. Véleménye és pontosítási javaslatai a következők voltak: A tervezett szabályok mellé a korlátozási kártalanítás szabályainak megalkotása, illetve kiegészítése szükséges. Az 1997. évi LXXVIII. törvény 30. §-a így sem kielégítően szabályoz, a 62. § (1) bekezdés 1) pont szerinti végrehajtási rendelet pedig még a mai napig nem született meg. A biztos erre már több jelentésben felhívta az éppen illetékes miniszter figyelmét. A nyomvonalba eső területek átminősítésének tilalma fontos szabály, de nem elégséges. A be nem építhető területen is lehetséges építeni, nem csak a beépítésre szánt területen. [Ld. például OTÉK 26. § (3) bekezdés, 27. § (5) bekezdés, 28. § (4) bekezdés, 29. § (3)–(8) bekezdés.] Szükséges lenne átmeneti intézkedés – pl. változtatási tilalom – a nyomvonalsáv egyeztetési-engedélyezési időszakára. Sajnálatos tapasztalat az, hogy éppen a jövőbeni tilalom hírére adnak ki olyan engedélyeket, amelyeket később nem lenne lehetséges. Olyan övezetbe sorolják a területet, amely később tiltott lenne.

Kkt. 11/D. § (2) bekezdés hogyan viszonyul a levegő védelmével kapcsolatos kormányrendelet vonalforrásokra vonatkozó szabályaihoz? Ha a 25,50 méteres sávon belül lakóépület nem helyezhető el, környezetvédelmi szempontból nem mindegy-e, hogy az épületben az lakik, aki ott is dolgozik?

Kkt. 11/J. §: További beruházás (pl. elkerülő út építése) elrendelhetősége mint cél feltétlenül üdvözlendő. Kérdés, mi történjék, ha már a változtatás előtt sem elégítették ki a határértéket, illetve egyéb előírásokat? Szempont-e ez egyáltalán?

A forgalomból kivont, üzemképtelen járművekre vonatkozó szabályok megalkotását rendkívül fontosnak ítélte a biztos, a szövegezés pontosításának igényével.

Egyetértett a hatáskör telepítésével olyan szervezethez, amely a hozzáértést magasabb színvonalon biztosítja (és amely remélhetőleg függetlenebb, mint a jelenlegi megoldással). Azonban a megfogalmazás – különösen az indoklással együtt olvasva – teljesen félrevezető és többértelmű is. Vélhetően a célzott megoldás: A hatáskör azé a jegyzőé, akinek kiemelt építésügyi hatósági hatás-

köre is van. De ettől nem lesz a járdaépítés (magas)építési ügy, hanem marad közlekedési. Nem a kiemelt építési hatóságnak van jegyzője, hanem egyes, jogszabályban meghatározott jegyzők kiemelt építési hatósági hatáskört gyakorolnak. Ezek a jegyzők lesznek az (önkormányzati) közlekedési hatóságok azokban a közlekedés(építési) ügyekben, amelyekben elsőfokon nem a közlekedési felügyeletnek járnak el. A szöveg pontosítása szükséges.

A hatásterületen élő, szélesebb környezetben érintettek értesítése természetesen lehetséges „kollektív” módon. A terület-igénybevétellel érintett ügyfelek értesítésére ez a mód nem alkalmas. A jelenlegi jogszabálysövegre a biztos szerint feltétlenül szükség van. Nem indokolhatja a „spórolás” a jogok érvényesíthetőségének elvonását. A módosítással ezért semmiképpen nem értett egyet. Több korábbi jelentés is foglalkozott az útépítéssel érintett tulajdonosok alkotmányos jogaival, amelyeket a tárcának megküldött. Így az ezekben foglaltakat nem ismételte meg. (Gy. 735/2005.)

A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet módosításáról készült ICsSzEM rendelet-tervezet

A tervezetet az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Egészségügyi Minisztérium küldte meg véleményezésre az állampolgári jogok országgyűlési biztosának.

Az országgyűlési biztos az elmúlt évek vizsgálatai során azt tapasztalta, hogy a személyes gondoskodást nyújtó intézmények nagy része létszámhiánnyal küzd, mely a működésüket, valamint a gondozottak alkotmányos jogait veszélyezteti. Jelenleg is számos intézmény kényszerül személyi és szakmai feltételek hiányában működni, mindamellett hogy több esetben tárgyi hiányosságokkal is szembe kell nézniük a régi, korszerűtlen épületekben történő elhelyezés miatt. Az országgyűlési biztos vizsgálati tapasztalatai azt igazolták, hogy az alkotmányos jogok hatékonyabb érvényesülése érdekében növelni kell a dolgozók körében a megfelelő szakképzettségűek arányát, a tervezetből azonban ennek ellenkezője volt kiolvasható, hiszen az osztályvezető ápolók és mentálhigiénés csoportvezetők létszámát kívánták nagymértékben csökkenteni. Az országgyűlési biztos rámutatott arra is, hogy az egyes intézményekben a szakemberek létszámának ún. „racionalizálási” (finanszírozási) szempontú csökkentése előrevetítheti az intézmények működésének alapvető megváltozását, mely alkotmányos aggályokat is kelthet. Egyúttal a jogalkotó az önkormányzatokat is lehetetlen helyzetbe kényszeríti. Mindezekre figyelemmel az országgyűlési biztos a tervezetet azért nem támogatta, mert álláspontja szerint a szociális szférában tervezett személyi-szakmai létszámcsökkentés az ellátottak több alkotmányos joga sérelmének veszélyét hordozta volna magában, és visszalépést jelentett volna a jelenleg is szükségesnek és indokoltnak tartott fejlesztésekhez képest.

A tervezet nem lépett hatályba (Gy/506/2005).

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény módosításáról készült kormány-előterjesztés tervezet

A tervezetet az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Egészségügyi Minisztérium küldte meg véleményezésre az állampolgári jogok országgyűlési biztosának.

Az országgyűlési biztos jelezte, hogy értelmezési problémákat okozhat, hogy a tervezet nemcsak a jogalkalmazók, hanem az érintett állampolgárok számára is a fogyasztási egységet határozott meg a rendszeres szociális segélyezésben, holott alkotmányos követelmény a normaszöveggel szemben, hogy világos, érthető és megfelelően értelmezhető legyen. Az észrevételét a tervezet előkészítője nem vette figyelembe.

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény módosításáról szóló 2005. évi CLXX. törvény több lépcsőben lép hatályba (Gy 581/2005.).

A környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi feladat- és hatásköröket megállapító törvények szervezetváltozással, illetve az európai közösségi jogi aktusoknak való megfeleltetéssel összefüggő módosításáról szóló kormány-előterjesztés tervezete

A tervezet a Környezetvédelmi Minisztérium küldte meg véleményezésre az állampolgári jogok országgyűlési biztosának.

A tervezet a szervezetkorszerűsítésből adódó módosításokon túl közösségi jogi aktusokból eredő törvényi szintű jogalkotási feladatok megvalósítását is tartalmazta. Ezek közül az országgyűlési biztos nem tartotta elfogadhatónak a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény (a továbbiakban: Hgt.) 56. § (8) bekezdésével kapcsolatos módosítástervezetet. Az országgyűlési biztos álláspontja szerint a Hgt.-nek ez a változtatása nagyobb jelentőségű, mint-hogy az egy alapvetően szervezeti változásokhoz igazodó szabályokkal együtt kerüljön elfogadásra. Az országgyűlési biztos hangsúlyozta, hogy a tervezetben szereplő jogszabályváltoztatás alapvetően fogja befolyásolni a hulladékgazdálkodásban résztvevő gazdasági szereplők (elsősorban a gyártók) tevékenységét. A Hgt. 18. § (1) bekezdése rögzíti ugyan, hogy a hulladékhasznosítás egyik lehetséges módozata a hulladék energiatartalmának kinyerésével energetikai hasznosítás, ennek kiemelése – és így preferálása – álláspontja szerint aggályos abból a szempontból, hogy a három hasznosítási módból környezeti szempontból ez a legkedvezőtlenebb. Ez szolgálja legkevésbé a megelőzés elvét – mely a hulladékgazdálkodás elsődleges elve –, illetve a természeti erőforrásokkal való takarékoskodást. A Hgt. elsődleges célja a keletkezett hulladékok minél nagyobb arányú hasznosítása és a fogyasztás–termelésben körforgásban való tartás. Utalt arra is, hogy a hasznosítás 18. §-ban meghatározott sorrendje nem véletlen, az egy prioritási szempontot fogalmaz meg. Elsősorban tehát a csomagolási hulladék keletkezésének megelőzésére kell törekedni, míg további alapelvként a csomagolóanyag újra használatára, vagy a csomagolási hulladék anyagában történő, és végül más módon történő hasznosítására. A tervezet szerint a változtatást az uniós normának való megfelelés indokolja. Az ország-

gyűlési biztos hangsúlyozta, hogy a hivatkozott irányelvben megfogalmazottaktól lehetőség lenne akár magasabb arányszámokat is előírni a Hgt.-ben, illetve a többi tagországhoz képest az energetikai hasznosítást kevésbé preferáló rendszert támogatni. A „legkisebb szigor klauzulája” szerint ugyanis a tagállamok eltérhetnek a közösségi elvárásoktól, de kizárólag a nagyobb szigor irányában, a közösségi szabályt egyebekben nem változtathatják meg

Az országgyűlési biztos észrevételeit a tervezet előkészítője nem vette figyelembe. Az egyes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi feladat- és hatásköröket megállapító törvények szervezetváltozással összefüggő módosításáról szóló 2005. évi CXXXI. törvény 2006. január 1-jén hatályba lépett (GY/165/2005.).

A levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló 21/2001. (II. 14.) Korm.rendelet módosításáról készült kormányrendelet tervezete

A tervezet a Környezetvédelmi Minisztérium küldte meg véleményezésre az állampolgári jogok országgyűlési biztosának.

Az országgyűlési biztos aggályosnak tartotta a tervezet azon rendelkezését, miszerint a közreműködő környezetvédelmi hatóság – egyes esetekben – a jövőben nem szakhatósági állásfoglalásban, hanem szakvéleményben adná meg a védelmi övezet nagyságát. Amíg ugyanis a szakhatósági állásfoglalás az engedélyező hatóságot köti (a szakhatósági hozzájárulás esetén adhat engedélyt a tevékenység folytatására), addig főszabályként a szakvélemény nem köti az eljáró szervet. Jelezte, hogy míg a szakhatósági állásfoglalás része a határozat rendelkező részének, addig a szakvéleményben írt javaslat esetében kérdéses, hogy az a határozat kötelező eleme-e, vagy csak az indoklásban kell arra hivatkozni. Kifogásolta azt is, hogy a jogalkotó annyi szigorítással sem élt, hogy a Ket. 58. § (6) bekezdése alapján a szakvélemény figyelembevételét az engedélyező hatóság számára kötelezővé tette volna. Az országgyűlési biztos hangsúlyozta, hogy a tervezet azért is aggályos, mert kedvezőtlenül érinti a civil szervezetek ügyféli jogállását, míg ugyanis a környezetvédelmi hatóságnak szakhatósági állásfoglalást kell adnia, addig az ügyfél jogállása megilleti a civil szervezeteket, amennyiben a hatóság már szakvéleményt ad, már nem. Az országgyűlési biztos és visszalépésnek tartotta, hogy a tervezet csak lehetőséget és nem kötelezettséget kíván előírni a környezetvédelmi hatóság részére a védelmi övezet szükségességének a vizsgálatára. A hatóság szabad belátásán múlik így már a védelmi övezet szükségességének vizsgálata is, holott a kötelező vizsgálat alapján születhet a környezet érdekeit is figyelembe vevő, megalapozott döntés. Az országgyűlési biztos kiemelte, hogy a tervezet szerint a környezetvédelmi hatóság az új, egy-, illetve kétszámjegyű országos közút, valamint új vasútvonal esetében, továbbá új autópálya, autóút esetében a védelmi övezet szükségességét mérlegelési jogkörében vizsgálja, és nagyságát hatósági, szakhatósági eljárásában legfeljebb 1000 méterben határozhatja meg. Ezzel kapcsolatban kérdésesnek tartotta, hogy milyen mérlegelése lehet a hatóságnak, amikor a hatályos szabályozás kötelező minimális távolságokat ír elő.

Az országgyűlési biztos jelezte, hogy bár a közigazgatási eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvényben bővíteni kívánta az érintettek „beeszlási jogát”, a tervezet – ágazati érdekekből vezérelve – a környezet érdekei ellen hat.

A tervezet átdolgozott, ismételt véleményezésre megküldött szövegében az országgyűlési biztos örömmel észlelte, hogy korábbi észrevételeit az előterjesztő több ponton is figyelembe vette. A tervezet nem lépett hatályba (Gy/683/2005.).

3.

A közös Hivatal működése és beszámolója

3.1.

A közös Hivatal működése

A 2005-ös esztendő jelentős évszám az intézmény történetében: 10 évvel korábban, 1995 júniusában választották meg az első országgyűlési biztosokat, akik azonnal megkezdték munkájukat. Kialakították az intézmény – kisebb változtatásokkal – ma is működő szervezeti rendszerét, s a törvények által nem szabályozott eljárási rendjüket. Az évforduló alkalmából *Az ombudsmanok tíz éve* címmel megjelentettünk egy jubileumi kiadványt, amelyben bemutattuk az intézmény rövid történetét, tevékenységét, s az országgyűlési biztosok is visszaemlékeztek a kezdetekre, elmondták ars poétikájukat, gondolataikat az intézmény jövőjéről. Június 30-án házi ünnepségen emlékeztünk meg az intézmény megalakulásának 10. évfordulójáról, amelyen a biztosok emléklapot adtak át az alakulás évétől a hivatalban dolgozó munkatársaknak (ld. VI. melléklet, Fotó 1).

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény (a továbbiakban: Obtv.) rendelkezései és az országgyűlési biztosok által kialakított gyakorlat szerint valamennyi, az Országgyűlés által választott országgyűlési biztos a maga szakterületén önálló jogkörben jár el. A négy biztos feladatával kapcsolatos ügyviteli és előkészítő tevékenységet azonban az Obtv. 28. § (1) bekezdése értelmében egy közös hivatal, az Országgyűlési Biztos Hivatala (a továbbiakban: Hivatal) látja el, amely megoldás példa nélküli az ombudsmanok nemzetközi gyakorlatában, de a magyar közigazgatásban is.

A Hivatal két főosztályának munkatársai alapvetően mind a négy biztost kiszolgáló funkcionális feladatokat látnak el. A Gazdálkodási, Humánpolitikai és Informatikai Főosztály teljesíti a fejezeti és intézményi költségvetéssel kapcsolatos tervezési, beszámolási, számviteli és könyvvizelési feladatokat, a teljes körű pénzkezelést, az eszköz- és vagyongazdálkodást, az épület üzemeltetésének irányítását, valamint a humánpolitikával és illetményszámfejtéssel kapcsolatos teendőket. A beszámolási időszakban a főosztály keretében működött az Informatikai osztály, amelynek 4 munkatársára hárult a Hivatal teljes informatikai infrastruktúrájának üzemeltetése és a fejlesztések irányítása, a honlapunk gondozása. Az osztály vezetője továbbra is aktívan vett részt az Informatikai és Hírközlési Mi-

nisztérium által szervezett Információs Társadalom Koordinációs Tárcaközi Bizottság és az Információs Társadalom Stratégiai Albizottság munkájában.

A Szervezési és Ügyfélszolgálati Főosztály ellátja az ügyfelek fogadásával és tájékoztatásával, személyes meghallgatásával, a jegyzőkönyvek felvételével, a beadványok, egyéb iratok átvételével és az ügykörü megosztás alapján a biztosokhoz való továbbításával, kezelésével kapcsolatos teendőket. Rendszeres és eseti statisztikai kimutatásokat készítenek az állampolgári jogok országgyűlési biztosa és általános helyettese, illetve a hivatalvezető részére. A főosztály bonyolítja a biztosok nemzetközi kapcsolatainak adminisztratív részét, szervezi a hazai konferenciákat és egyéb rendezvényeket. (Amennyiben ezeket a külön biztosok munkatársai közvetlenül végzik, a Hivatal munkatársai közreműködnek a szervezésben.) Folyamatos kapcsolatot tartanak az Országgyűlés és egyes bizottságainak tisztségviselőivel, gondoskodnak arról, hogy a plenáris ülés, illetve a bizottságok napirendje, a megtárgyalandó törvénytervezetek és egyéb anyagok eljussanak a biztosokhoz. Jelentős szerepük van az éves beszámoló és egyéb kiadványok előállításában, a parlamenthez és egyéb szervekhez való eljuttatásában. Évről évre egyre több joghallgató és államigazgatási főiskolai hallgató tölti szakmai gyakorlatát a Hivatalban, s rendszeres a más intézmények ösztöndíjasainak látogatása is nálunk. Ezek megszervezése, koordinálása is a főosztály feladata. Ugyancsak ennek a főosztálynak a feladata a vásárlással és ajándékozással most már több mint 5500 kötetre gyarapodott könyvállomány kezelése, a könyvtár működtetése. 2005 végére – megbízott külső munkatárs segítségével – sikerült rendezni a felgyűlt folyóirat állományt és megtörtént az Európa Tanács könyvtárától kapott anyagok nyilvántartásba vétele. Egyre több joghallgató és kutató keresi fel szakkönyvtárunkat, de az engedélyezett létszámkeret nem teszi lehetővé, hogy legalább korlátozottan nyilvános könyvtárként működtessük azt, bár igény lenne rá.

Itt kell megjegyeznünk, hogy az utóbbi néhány évben nagyon sok olyan törvény, illetve egyéb jogszabály született, amelyek jelentős többlet feladatokat írnak elő. Ilyenek például az ún. „Üvegseb törvény”, illetve az elektronikus információszabadságról szóló 2005. évi XC. törvény, amelyek előírják a közfeladatot ellátó szervek részére a közérdekű adatok elektronikus közzétételét, a honlap közzétételre alkalmas kialakítását, folyamatos üzemeltetését, naprakész frissítését. Az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm.rendelet módosításai is növelik kötelezettségeinket, mert például bevezették a kötelezettségvállalással kapcsolatos nyilvántartás vezetését, amellyel a könyveléshez szükséges adminisztrációt megkettőzték. Előírták az előirányzati terv havi bontásban történő elkészítését, negyedévenkénti felülvizsgálatát, rendszeres módosítását akkor, amikor intézményünk a kötelezően, havi rendszerességgel kifizetendő személyi és dologi kiadásokon kívül – az összes beruházással együtt – alig több mint 50 millió forintból gazdálkodhat, amely összeg nem éri el az éves költségvetésünk 5%-át. Az Szja- és Tb-törvények változásai is olyan új feladatokat írnak elő, amelyek jelentősen növelik az adminisztrációt. Ugyanakkor az elektronikus úton teljesítendő adatszolgáltatások fogadására rendelt szer-

vezetek erre a feladatra nem készülnek fel időben, túlterhelt a rendszerük, s az adatküldést többször meg kell ismételni. Mindezen feladatok az informatikai rendszerünk személyi és dologi bővítését kívánják meg. Elvégzésük egy olyan kis intézményben, mint a mi 36 fős Hivatalunk szinte megoldhatatlan terhet jelentenek, emberfeletti erőfeszítést kívánnak munkatársainktól. Többlet létszámot a költségvetés nem engedélyezett, dologi kiadásainkat pedig évről évre csökkentik, illetve a már megadott keretet is elvonják.

Ez az elégtelen létszámhelyzet a biztosok munkatársaira is vonatkozik, hiszen az egyre bonyolódó jogi és gazdasági környezetben a hozzájuk kerülő ügyek is egyre szerteágazóbbá válnak, ami szükségessé tenné, hogy egyre több jól képzett szakembert alkalmazhassanak. Ehhez képest az intézmény számára engedélyezett létszám 1999 végére megvalósult feltöltéséhez képest létszámnövekedésre csak az Adatvédelmi Biztos Irodájában került sor, amikor az adatvédelmi törvényt módosítva jelentős hatósági jogkört ruháztak rá. 1995. december 31. és 2005. december 31. között az országgyűlési biztosok és a Hivatal munkatársainak létszáma – a biztosok és a hivatalvezető nélkül – az alábbiak szerint alakult:

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
érdemi	26	68	76	83	86	84	82	85	93	103	106
ügyviteli	17	29	35	41	41	39	41	35	36	38	37
összesen	43	95	111	124	127	123	123	120	129	141	143

Az engedélyezett létszám elégtelensége, illetve az egyes ügyekben megkívánt speciális szakértelem miatt 1998 óta minden évben kénytelenek voltunk megbízási szerződéssel munkatársakat alkalmazni. Ezek száma változó volt, esetenként elérte a 17 főt is, az elmúlt évben létszámuk 6 fő volt. 2005. december 31-én az egyes szervezeti egységek – ugyancsak a biztosok és a hivatalvezető nélküli – beosztás szerinti létszámát a következő táblázat mutatja. (A munkatársaink névsorát az V. sz. mellékletben közöljük.)

	állampolgári jogok egy.-i biztos	általános helyettes	kisebbségi biztos	adatvédelmi biztos	hivatal	összesen
főosztályvezető	2	2	3	5	2	14
főosztályvezető-helyettes	3	1	2	1	2	9
osztályvezető	1	1		1	2	5
felsőfokú végz. munkatárs	19	12	9	29	9	78
adminisztrátor	3	2	2	5	16	28
fizikai dolgozó	1	1	1	1	5	9
összesen	29	19	17	42	36	143

A fejezet további részében, illetve a külön biztosok beszámolóiban leírt, statisztikai számokkal bemutatott munkát tehát ilyen létszámmal kellett elvégeznünk, s itt még nem jeleztük, hogy hány munkatársunk volt tartós betegség vagy más ok (például gyermekszülés) miatt huzamosabb ideig távol.

Az országgyűlési biztosok 2005-ben is beszámoltak az Országgyűlésnek és beszámolójukat 2005. június 4. napján ellenszavazat nélkül fogadták el, csupán az adatvédelmi biztos beszámolójáról történt szavazás során tartózkodott a szavazástól egy képviselő. A beszámolók fogadtatását az alábbi táblázat mutatja:

	1995–96	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	évekről történt beszámoló								
állampolgári jogok országgyűlési biztosa és általános helyettese	99,6	99,3	95,6	96,7	96,0	99,7	100	100	100
nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa	99,6	98,6	95,2	89,7	95,3	97,8	100	100	100
adatvédelmi biztos	95,3	88,8	82,7	87,3	90,0	100	99,7	100	99,7

A biztosok tevékenységéről szóló beszámolók szinte egyhangú elfogadása mellett az Országgyűlés az 50/2005. (VI. 4.) OGY határozatának 2. pontjában ismételtel felkérte a Kormányt, hogy „tegye meg a szükséges intézkedéseket az Országgyűlés Biztos Hivatala által használt székház jogi rendezése érdekében”. Erre a mai napig nem került sor. Tovább rontja a helyzetet, hogy az intézményünk székházában „társbérliként” működő OTP-részleg, amellyel viszonylag jó kapcsolatban „éltünk” együtt, 2006 márciusában elhagyja az önkormányzat tulajdonát képező bérleményét. Félő, hogy az önkormányzat – rendeletének megfelelően – pályázat útján keres új bérletet, s annak kiválasztásába Hivatalunknak nem lesz beleszólása. Ugyanakkor Hivatalunknak is szüksége lenne a felszabaduló épületrésznek legalább egy részére, mert – az Adatvédelmi Iroda létszámának engedélyezett növekedése és új munkatársainak elhelyezése miatt – ismét túlzsúfoltakká váltak a szobák, a munkavédelmi szakértő által tartós munkavégzésre alkalmatlannak nyilvánított helyiségekbe is kénytelenek voltunk embereket leültetni, s a négy biztos számára összesen egy – mérete miatt – kisebb tárgyalásokra nem megfelelő terem, a díszterem áll rendelkezésre. Kezdetől fogva gondot jelentett az iratok elhelyezése. A felújítás ellenére a pince alkalmatlan volt a tárolásukra, néhány, korábban irattárolásra tervezett helyiséget dolgozószobaként használunk, így lezárt átjárókba és hasonló épületrészekbe kellett az iratokat elhelyezni. Tekintettel arra, hogy legkorábban 2011-ben selejtezhethetünk iratot, a pincében próbálunk viszonylag száraz helyiséget úgy átalakítani, hogy nagyobb károsodás nélkül ott iratokat helyezhes-

sünk el. A pénzügyi szabályok nehézkessé teszik számunkra, hogy jogilag „idegen” épületben kell beruházást végeznünk.

A plenáris ülésen történő beszámoláson kívül is intenzív a biztosok kapcsolata az országgyűlési képviselőkkel. Igen élénk érdeklődés mellett tizenkét parlamenti bizottság hallgatta meg előzetesen a biztosokat. Három bizottság (az Alkotmány- és igazságügyi, az Emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi, valamint az Önkormányzati bizottság) mind a négy biztost meghallgatta, négy bizottság az állampolgári jogok országgyűlési biztosát az általános helyettesével és az adatvédelmi biztossal (Egészségügyi, Gazdasági, Rendészeti), illetve a kisebbségi biztossal (Szociális és Családügyi) együtt. További kettő-kettő az általános biztost és helyettesét (Ifjúsági és Sport, Környezetvédelmi), illetve a kisebbségi biztost (Foglalkoztatási és munkaügyi, Oktatási és tudományos), az Informatikai és távközlési bizottság pedig csak az adatvédelmi biztost hallgatta meg. Ezekon a meghallgatásokon túl is gyakori vendégei a biztosok az egyes bizottságoknak, mert rendszeresen meghívják őket az általuk kezdeményezett törvénymódosítási javaslatok tárgyalására, vagy külön napirendre tűzik egy-egy jelentésük megvitatását. A képviselők esetenként személyesen is megkeresik a biztosokat szóban vagy írásban, nem ritkán a választókerületükben lakó állampolgár beadványát továbbították hozzájuk, de az is előfordult, hogy törvény módosításának kezdeményezésére kérték fel a biztost.

Itt említjük meg, hogy egyre több jogszabályt küldenek meg a tárcák észrevételezésre. Ez csak adatvédelmi biztosnak kötelezettsége akkor, ha a tervezet a személyes adatkezelést vagy a közérdekű adatok nyilvánosságát érinti. Ehhez képest 2005-ben 591 jogszabály tervezetét küldték meg a Hivatalnak a biztosok és a Hivatal észrevételét kérve, rendszeresen igen szűk határidő megszabásával. (Az is előfordult, hogy mire kézhez vettük a több száz oldalas tervezetet, a határidő már lejárt.) Sem a biztosoknak, sem a Hivatalnak nincs kapacitása arra, hogy ilyen jogszabály-dömpingre felelősségteljesen tegyen észrevételt, ezért gyakran csak arról tájékoztatjuk a küldőt, hogy a véleményezés a biztosok számára nem kötelező, csupán lehetőség. Ezzel csak akkor szoktak élni, hogy igen nagy horderejű szabályozásról van szó (ilyen volt például a közigazgatási eljárást szabályozó új törvény), vagy a módosítást maguk a biztosok kezdeményezték.

A hazai és nemzetközi rendezvényeken való részvételükről a biztosok saját beszámolójukban adnak számot. Itt is megemlítnék azonban néhány olyan eseményt, amelynek megszervezésében a Hivatal is jelentős részt vállalt, vagy különösen jelentősnek tartjuk. (Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának és általános helyettesének részletes programját a beszámoló melléklete mutatja be.)

2005 legjelentősebb eseménye a „Visegrádi Négyek” ombudsmanjainak tanácskozása volt Budapesten, június 24–25-én, amelynek legfontosabb megállapításairól a biztosok közös közleményt adtak ki. (ld. VI. melléklet, Fotó 6) Az általános biztos májusban fogadta Roel Fernhout holland ombudsmant, szeptemberben pedig a kisebbségi biztossal együtt az Európa Tanács Emberi Jogi Biztosa Hivatalának delegációját. Januárban Lenkovics Barnabás és Takács

Albert vett részt az Európai Ombudsman Intézet éves közgyűlésén Innsbruckban, majd szeptemberben Kaltenbach Jenő kisebbségi biztossal együtt Vilniusban a rendkívüli közgyűlésen. Valamennyi biztos jelen volt az Európai Nemzeti Ombudsmanok 9. kerekasztal-találkozóján március 31-e és április 2-a között Koppenhágában, amelyen Takács Albert előadást is tartott. A kisebbségi biztos és az általános helyettes képviselte a magyar ombudsmanokat az Európai Unió ombudsmani intézménye tíz éves fennállása alkalmából szeptemberben Hágában megtartott jubileumi találkozóán. Az általános biztos „A munka, mint emberiségünk előfeltétele” címmel tartott előadást júniusban Krakkóban, a lengyel ombudsman és az Oswiecim Intézet közös szervezésében tartott konferencián.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa 2005-ben is folytatta a megyei munkalátogatásokat. Májusban munkatársaival együtt Fejér megyében, szeptemberben pedig Jász-Nagykun-Szolnok megyében vett részt szakmai konzultációkon, helyszíni vizsgálatokat végeztek több megyei intézményben és panaszosokat hallgattak meg. (A beszámoló mellékletét képező színes térképen jól látszik, hogy már csupán Vas megye területe fehér, már csak ebben a megyében nem volt munkalátogatáson az általános biztos.)

Az elmúlt évben harmadik alkalommal nyitott sátrat a Hivatal a Sziget Fesztivál Civil Szigetén. Munkatársaik igyekeztek a látogatókkal megismertetni az emberi jogokat és az országgyűlési biztosok tevékenységét játékos formában vagy kerekasztal-beszélgetéseken, amelyeken az általános biztos és helyettese is részt vett (ld. VI. melléklet, Fotó 3 és Fotó 4).

A biztosok és munkatársaik számtalan egyéb konferencián és rendezvényen vettek részt, több publikációt jelentettek meg. Nagy jelentőséget tulajdonítanak munkatársaik továbbképzésének, illetve annak, hogy maguk is oktassanak. (Ennek részletei a beszámoló végén olvashatók.)

3.2.

A 2005. év statisztikai adatai

A beszámoló előző fejezetei az állampolgári jogok országgyűlési biztosa és általános helyettese 2005. évi tevékenységének elvi szintű megállapításait, a vizsgált ügyekből levonható tanulságokat és az általuk kiemeltnek tekinthető ügyeket tartalmazzák. A beszámolóhoz mellékelt táblázatok számokban mutatják be a biztosok és munkatársaik 2005. évi munkáját. A jelen fejezetben azokat a statisztikai táblákat elemezzük, amelyek a közös Hivatal tevékenységéhez kötődnek. Kiegészítjük ezeket néhány olyan adattal, amellyel a Hivatal munkája is mérhető.

A Hivatal Ügyfélszolgálati Osztályához érkezik minden, a Hivatalnak vagy bármelyik biztosnak címzett küldemény. Az osztályon iktatják az állampolgári jogok országgyűlési biztosának, általános helyettesének és a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának, valamint a Hivatalnak címzett küldeményeket. Az adatvédelmi biztoshoz benyújtott beadványok és egyéb külde-

mények iktatása közvetlenül az Adatvédelmi Biztos Irodáján történik. 2005-ben az állampolgári jogok országgyűlési biztosának és általános helyettesének irodájához 4769 panaszbeadvány érkezett, nem egészen 4,5%-kal kevesebb, mint az előző évben, de 4,8%-kal több, mint 2003-ban. Az elmúlt öt évben összesen 23 425 beadvánnyal fordultak az állampolgári jogok országgyűlési biztosához és általános helyetteséhez, a legtöbbször 2001-ben (5264), a legkevesebbet 2002-ben (3860), azóta viszonylag kiegyensúlyozottabbá vált az érkezés. A biztosok hivatalba lépésének évében nagyon sok volt a megismételt panasz, mert sokan úgy gondolták, hogy az új biztosok majd másként döntenek sokéves sérelmük ügyében. A 2005-ben érkezett 4769 beadvány 6407 panaszt tartalmazott, alig kevesebbet, mint a 2001. évi 5264, amelyekben 6416 sérelemről adtak számot. (Az elmúlt öt év beadványaiban összesen 30 871 panaszt regisztráltunk, de ez a szám még emelkedhet, hiszen a folyamatban lévő ügyek elintézése során kiderülhet, hogy egy beadványként nyilvántartott iratban több panasz is van.)

A 2001. január 1-je és 2005. december 31. között érkezett ügyek és panaszok számát mutatja az alábbi táblázat:

	2001	2002	2003	2004	2005	Összesen
Érkezett ügyek száma és százaléka	5264 22,50%	3860 16,50%	4540 19,40%	4992 19,40%	4769 20,30%	23425 100%
Panaszok száma és százaléka	6416 20,80%	4936 16,00%	6331 20,50%	6781 22,00%	6407 20,70%	30871 100%

A beadványokon kívül további 852 iratot iktattunk ún. gyűjtőszámon, ahol az intézmény működtetésével kapcsolatos iratokat, hivatalos megkereséseket és egyéb intézkedést igénylő küldeményt, többek között az észrevételezésre megküldött jogszabály tervezeteket regisztráljuk. (A kisebbségi biztoshoz és adatvédelmi biztoshoz érkezett beadványok adatait saját beszámolójuk tartalmazza.)

A közös Hivatal működteti az információs szolgálatot, amelyhez évről évre egyre többen fordulnak. 2005-ben 6356 telefonhívást fogadtunk, csaknem ugyanannyit, mint 2004-ben (6308), s közel ezerrel többet, mint 2003-ban (5229). A telefonálók közül 1039 személy a már folyamatban lévő ügyében érdeklődött. Az előző évinél (4997) több mint 300-zal többen, 5312-en általános információt kértek, vagy személyes meghallgatásuk érdekében időpontot egyeztettek. Személyesen 1187 ügyfél jelent meg, akik közül 99 fő a korábbi beadványának sorsáról kért tájékoztatást, 608 általános információt vagy időpontot kért személyes meghallgatásra, 480-an korábbi beadványukhoz iratokat adtak le. Az információs szolgálat havi forgalma (628) csaknem ugyanannyi volt, mint, 2004-ben, amikor 633 megkeresést regisztráltunk. Ezekben a számokban nem szerepelnek azok, akik közvetlenül keresik meg telefonon az ügyintézőt, hogy a folyamatban lévő ügyükben érdeklődjenek, és azok sem, akiknek a hívását munkaidőn túl a portaszolgálat fogadja. (Az információs szolgálatot egy személy látja

el, akit távolléte alatt a Hivatal munkatársai helyettesítenek.) Az ötéves forgalom alakulását mutatja a következő számsor: 2001-ben 5286 fő, 2002-ben 4713 fő, 2003-ban 6286 fő, 2004-ben 7612 fő, 2005-ben 7538 fő.

2005-ben az előző évhez képest kevesebb panaszost hallgattak meg az Ügyfélszolgálati Osztály munkatársai: 1070 ügyfél jelent meg panaszírodánkon (2003-ban 1120 fő, 2004-ben 1288), s ebből 604 volt az új panaszos. A panaszosok közül 65-en elfogadták munkatársaink szóban adott tájékoztatását. Az ügyfelek nagy részét (969 fő) a főállásban a panaszírodán foglalkoztatott 3 munkatársunk fogadta, a fennmaradókat (a szabadság, betegség miatt) az őket helyettesítők, s 5 esetben valamelyik biztos munkatársa az általa intézett ügyben. Az ügyfélfogadóknak jelentős szakmai ismeretek mellett nagy empátia-készséggel is rendelkezniük kell, mivel az intézményünkhöz fordulók nagy része már több fórumot megjárt, ahol megítélésük szerint ügyüket számukra kedvezőtlenül intézték el, és számos panaszosról feltehető, hogy lelkileg is sérült. Erre tekintettel alkalmazunk az Ügyfélszolgálati Osztályon gyógypedagógia képesítéssel rendelkező munkatársat is.

2005-ben az előző évhez képest csökkent (1082-ről 823-ra) azoknak a panaszosoknak a száma, akik személyesen jelentek meg Hivatalunkban és kérelmük jegyzőkönyvbe foglalását kérték. Bár eddig kimutatásainkban nem szerepeltettük, de megállapítható, hogy évről évre nő azoknak a száma, akik elektronikus úton, egyre inkább e-mailben fordulnak hozzánk. A személyes adatok védelme érdekében ez utóbbi esetben is kérjük a panaszos lakcímének megadását, és – erre irányuló kérelem hiányában – levélben válaszolunk. (Többször előfordult, hogy más adataival visszaélve, más nevében fordultak hozzánk, ami – a sérelmezett szerv megkeresése esetén – kellemetlenséget okozhat az érintettnek.) Az elmúlt öt évben hozzánk érkezett beadványoknak a keletkezésük módja szerinti megoszlását tartalmazza az 1. számú táblázat. Ebből megállapítható az is, hogy az elmúlt évekhez képest a tárgyévben indítottak vizsgálatot a biztosok a legtöbb esetben hivatalból, azaz saját kezdeményezésükre.

2005-ben az előző évekhez képest is csökkent azoknak a beadványoknak az aránya, amelyeket magánszemélyek nyújtottak be az országgyűlési biztosokhoz, s tovább emelkedett a civil szervezetek és különböző közösségek által benyújtottak száma és aránya. (2003-ban 204, 2004-ben 233, 2005-ben 236 ilyen volt.) Rendkívül fontos számunkra ez a tendencia, mert ezek a panaszok általában nagyobb közösség sérelmét jelzik, és gyakran megalapozottabb problémafelvetést tartalmaznak. A más hivataloktól áttett ügyek száma ugyanannyi (38) volt, mint 2004-ben. 2005-ben fordult a legtöbb országgyűlési képviselő (18) az állampolgári jogok országgyűlési biztosához és általános helyetteséhez, több mint kétszer annyi, mint az előző évben. Ez az emelkedés különösen akkor figyelemre méltó, ha a teljes „sorozatot” vesszük figyelembe, mert 2001-ben csak ketten, 2002-ben egyetlen képviselő sem, a következő két évben 6, illetve 7 képviselő. Ennek oka talán kereshető abban a tényben, hogy a biztosok egyre gyakrabban találkoznak a bizottsági üléseken személyesen is a képviselőkkel. (Az ügyek indítványozók szerinti megoszlását a 2. számú táblázat tartalmazza.)

Azt a tényt, hogy egyre több az olyan beadvány, amely nem az egyénnek, hanem az állampolgárok csoportjának sérelméről ad hangot, a 3. számú táblázat adatai igazolják. Az elmúlt öt év tapasztalatai alapján megállapítható, hogy míg 2001-ben az ügyeknek csak 17,1%-ában (sőt 2002-ben csupán 11,3%-ában) jelezték az állampolgárok kisebb-nagyobb csoportjának sérelmét, ez az arány 2003-ban 20,8%, 2004-ben 24,4%, 2005-ben pedig már több mint 26,4% volt. Változatlanul az ügyek több mint 99%-ában magyar állampolgár fordult a biztosokhoz, a változás statisztikailag nem értékelhető. (Az ügyek megoszlását aszerint, hogy a hozzánk forduló magánszemély vagy család milyen állampolgárságú volt, a 4. számú táblázat mutatja be.)

2005. évről is megállapíthattuk, hogy a városokban élők nyújtottak be több panaszt. Az ország lakosságának kb. 2/3 része él városokban, a panaszoknak azonban csaknem 3/4-e tőlük érkezik. Ez azt jelenti, hogy amíg 1900 városi lakosból egy személy nyújt be panaszt, addig a falvakban csak minden 3100-dik. (Az ügyek település típusok szerinti megoszlását lásd az 5. számú táblázatban.) A főváros lakossága, részesedése a panaszok számából tovább nőtt; amíg ugyanis a fővárosban az ország lakosságának alig a hatoda él, a panaszosok több mint egyharmada (35,6%-a) onnan kerül ki. A fővároson kívül csak Pest megyében haladja meg a lakosságnak az összlakossághoz viszonyított arányát a megyéből érkezett beadványok aránya. (Nógrád megyében visszaállt az eredeti arányra a 2004. évi megyelátogatás eredményeként mutatkozó kiugrás után.) Változatlan az a tapasztalat, hogy ha a biztosok néhány napra ellátogatnak valamelyik megyébe, jelentősen megemelkedik az onnan érkező panaszok száma, s ezt mutatják a 2005-ös adatok is. Az elmúlt évben az állampolgári jogok országgyűlési biztosa Fejér, illetve Jász-Nagykun-Szolnok megyében járt a munkatársaival, s az előzőnek 3,3%-ról 5,6%-ra alakult a „részesedése”, és Jász-Nagykun-Szolnok megyében az arány 1,2%-kal emelkedett. Ezen két megyén kívül csak Zala megyében haladta meg a változás a fél százalékot, ahol 1,9%-ról 1,2%-ra csökkent. Változatlanul a viszonylag kis lakosságú Tolna, Zala és Vas megyéből érkezik a legkevesebb panasz, számuk továbbra is száz alatt maradt. Ugyancsak 100 alá csökkent a Somogy, Nógrád és Békés megyéből érkező panaszok száma is. Más sorrendet kapunk azonban, ha azt vizsgáljuk, hogy egy adott megye ezer lakosából hányan fordulnak az állampolgári jogok országgyűlési biztosához vagy általános helyetteséhez. Ez esetben is a főváros vezet, ahol 10 000 lakosra 9,3 beadvány jut. A fővárost 6,2-vel Fejér megye követi, s nem egészen eggyel marad csak le Pest megye (5,3). (A Fejér megyei jelentős emelkedést, amint már korábban jeleztük, a tavaszi munkalátogatás okozta.) A legkisebb ez a szám Zala megyében (2,0), amelyet Vas megye (2,3), majd Baranya és Tolna megye követ 2,4 beadvánnyal. (Az ügyek számának megyék szerinti megoszlását mutatja be a 6. számú táblázat.)

A továbbiakban azt tekintjük át, hogy mi volt a panasz tárgya, mely szervek ellen nyújtották be, illetve mit sérelmeztek az eljáró hatóságok tevékenységében. A 7. számú táblázat a panaszok típusonkénti megoszlását mutatja be, azaz hogy milyen tárgyú ügyet tartottak a panaszosok sérelmesnek. Megállapíthat-

juk, hogy számottevő változás az előző évekhez képest nem történt, a panaszok kb. 45%-a öt ügycsoportból származott. Nem történt jelentős változás azok sorrendjében, az első négy helyen továbbra is az egészségbiztosítási, nyugdíj-biztosítási, munkaügyek állnak (2004-ben 11,4%-kal, 2005-ben 11,2%-kal), azt követik a büntető- és büntetés-végrehajtási ügyek (1,6 és 10,3%), majd az építési, helyiség-, lakásügyek (8,6 és 8,8%), s negyedik helyen továbbra is a polgári jogi, társulati ügyek (8,4 és 8,1%) állnak. Míg azonban 2004-ben az ötödik helyen a közüzemi szolgáltatókkal szembeni panaszok megosztottak az adó-, illeték, vám, pénzügyi és biztosítási ügyekkel (6,7%-os részesedéssel), 2005-ben a közüzemi szolgáltatók elleni panaszok arányukban (7,2%) és számszerűségükben is (csökkenő össz-panaszszám mellett 451-ről 460-ra) emelkedtek. Ez utóbbiakon kívül fél százalékot meghaladó emelkedés csak a föld, kárpótlási és birtokvédelmi ügyekben (6,1%-ról 6,8%-ra) és környezet- és természetvédelem, műemlékvédelem, mezőgazdasági ügyekben (2,2%-ról 2,8%-ra) volt.

Az előzőekben azt vizsgáltuk, hogy mi volt a vélt vagy valós sérelem tárgya, a 8. számú táblázat a panasszal érintett szerveket mutatja. Elmondhatjuk, hogy továbbra is a helyi polgármesteri hivatalok, illetve a jegyzők intézkedését, vagy annak elmaradását sérelmezik a panaszosok (az esetek 17,08%-ában), s ha ehhez hozzávesszük a helyi önkormányzati testületeket (3,95%), a kettő meghaladja a 21%-ot. Az állampolgárok nagy része nem tesz különbséget a között, hogy számára egyedi döntés vagy esetleg helyi rendelet eredményez kedvezőtlen helyzetet. Az önkormányzatok „előkelő” helyezésének az a magyarázata, hogy velük találkozik az ügyfél a legtöbb esetben, s már csak a nagy számok törvénye alapján is e szervek eljárását sérelmezik a legtöbben. Változatlanul a bíróságok (7,49%) és a területi rendőrkapitányságok (5,1%) követik őket, s a negyedik helyen pedig a gazdálkodó szervezetek állnak. 2005-ben az Országgyűlés (bizottságok, képviselők) rovaton nyilvántartott panaszok aránya (3,41%) meghaladta a megyei nyugdíjfolyósító intézetek ellen benyújtott panaszokét (3,11%). (Csak megismételjük az előző évi beszámolóban írtakat, miszerint az állampolgárok általában nem az Országgyűlés, illetve annak szervei, vagy az országgyűlési képviselők eljárását sérelmezik, hanem itt tartjuk számon azokat az eseteket, amelyek valamely törvény tartalmát, vagy éppen meghozatalának elmulasztását kifogásolják. Ha azonban összeadjuk a táblán külön nyilvántartott, szigorúan közszolgáltatónak tekinthető szervek ellen benyújtott panaszokat (5,7%), azok megelőzik a rendőrkapitányságokat is. A közszolgáltatók ellen benyújtott panaszok aránya évről évre növekszik.

Vizsgáltuk azt is, hogy a panaszosok mit sérelmeznek az adott szerv munkájában. A 9. számú táblázat is megmutatja, hogy az állampolgárok még az előző évinél is nagyobb arányban a hatóság eljárását sérelmezték (49,3%), ennél lényegesen kisebb arányban (21%) vitatták magát a döntést. Majdnem hét százalékban (6,9%) – 2004-hez képest 1%-kal több esetben – nyújtottak be olyan panaszt, amelyben az ügyükben alkalmazott jogszabályt, s 4,1%-ban a hatóság hallgatását sérelmezték, azaz azt, hogy ügyükben nem intézkedtek. Az elmúlt évben is az ügyek 12%-ában tájékoztatást, felvilágosítást, vagy vala-

milyen más, gyakran anyagi segítséget kértek a panaszosok. A válaszlevelekben igyekeztünk támpontot adni ahhoz, hogy hova fordulhatnak, de ügyeikben helyettük nem járhatunk el, és sajnós pénzügyi keretünk sincs arra, hogy a néhez helyzetben lévőket anyagilag támogassuk.

A 10. számú táblázat azt mutatja be, hogyan alakult az intézmény megalakulása óta a biztosokhoz benyújtott panaszok sorsa.

Az intézmény megalakulása óta eltelt 10 és fél évben 72 897 panasszal fordultak az állampolgári jogok országgyűlési biztosához és általános helyetteséhez. Az egyes években benyújtott panaszok száma igen eltérő volt, hiszen a megalakulás évében csaknem három és fél ezer panasz érkezett, fél év alatt, s volt olyan teljes év, amikor számuk nem érte el az ötezret. A 2002-es viszonylag alacsony érkezés lehetővé tette a korábbi hátralék feldolgozását, azóta azonban ismét lényegesen több beadvánnyal éltek a panaszosok. Ez azt eredményezte, hogy bár 2005-ben „rekordmennyiségű” ügyet fejeztek be a munkatársak (közel 500-zal többet, mint az előző évben), a kisebb érkezés ellenére még mindig jelentős a hátralék (2463 panasz). Ez a körülmény felhívja a figyelmet arra, hogy a jelenlegi engedélyezett létszám nem elegendő. Gyakran kell megállapítaniuk az országgyűlési biztosoknak az általuk végzett vizsgálatok eredményeként, hogy a hatóságok túllépték a számukra jogszabály által előírt határidőt, s bár törvényben meghatározott határidő őket nem kötelezi, sajnálatos, hogy a létszám elégtelensége miatt nem tudják az ügyek egy részét a maguktól elvárt idő alatt elintézni. Ezt esetenként a panaszosok szóvá is teszik. Azt azonban kimondhatjuk, hogy míg korábban voltak 4–5 évig elhúzódó ügyek, 2005. december 31-én alig több mint 350 olyan volt, amelyben a panaszt az előző évben nyújtották be, s a tárgyévben érkezett panaszokból 2111-et nem intéztünk el. A 2006. évi költségvetésben sem kaptunk lehetőséget további munkatársak felvételére, sőt annak adtak hangot a Pénzügyminisztériummal való tárgyalás során, hogy a dologi kiadásaink fedezetét a létszám csökkentésével teremtsük elő. Így – bár mindent megteszünk az esetleges belső tartalékok feltárására –, várhatóan az ügyhátralék jelentősen továbbra sem csökken.

dr. Wolf Erzsébet
hivatalvezető sk.

I. számú melléklet

Statisztikai táblázatok

1. számú táblázat

Az ügyek megoszlása a keletkezés módja szerint

keletkezésének módja	Az ügyek száma											
	2001.	%	2002.	%	2003.	%	2004.	%	2005.	%	Összes	%
szóbeli panasz felvétele	876	19,6	747	16,8	931	20,9	1082	24,3	823	18,4	4459	100
beadvány	4344	23,2	3083	16,5	3547	19,0	3865	20,6	3878	20,7	18717	100
hivatalból indult	44	17,7	30	12,0	62	24,9	45	18,1	68	27,3	249	100
Összesen	5264	22,5	3860	16,5	4540	19,4	4992	21,3	4769	20,3	23425	100

2. számú táblázat

Az ügyek megoszlása az indítványozók szerint

indítványozója	Az ügyek száma											
	2001.	%	2002.	%	2003.	%	2004.	%	2005.	%	Összes	%
magánszemély, család	4860	22,8	3609	16,9	4123	19,3	4519	21,2	4238	19,9	21349	100
országgyűlési képviselő	2	6,1	0	0,0	6	18,2	7	21,2	18	54,5	33	100
civil szervezet, közösség	26	18,0	23	16,0	19	13,2	38	26,4	38	26,4	144	100
más hivatal	254	23,6	151	14,0	204	18,9	233	21,6	236	21,9	1078	100
egyéb (pl. cég, ismeretlen stb.)	122	14,9	77	9,4	188	22,9	195	23,7	239	29,1	821	100
Összesen	5264	22,5	3860	16,5	4540	19,4	4992	21,3	4769	20,3	23425	100

3. számú táblázat

Az ügyek megoszlása a sérelmet szenvedettek szerint

Sérelmet szenvedett	Ü g y s z á m											
	2001.	%	2002.	%	2003.	%	2004.	%	2005.	%	Összes	%
egyén	4165	24,5	3137	18,5	3201	18,8	3426	20,2	3071	18,0	17000	100
állampolgárok csoportja	1099	17,1	723	11,3	1339	20,8	1566	24,4	1698	26,4	6425	100
Összesen	5264	22,5	3860	16,5	4540	19,4	4992	21,3	4769	20,3	23425	100

4. számú táblázat

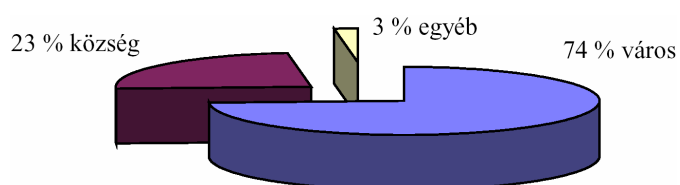
Az ügyek megoszlása a magánszemély, család állampolgársága szerint

Állampolgárság	Ügyszám	%
magyar	4010	99,2
külföldi	26	0,6
nem állapítható meg	7	0,2
Összesen	4043	100,0

5. számú táblázat

Az ügyek megoszlása településtípusok szerint

Település típusa	Érkezett ügyek		Összlakosság megoszlása (2005. évi adat)	%
	száma	%		
város	3506	74	6 676 080	66
község	1112	23	3 421 469	34
egyéb	151	3	0	0
Összesen	4769	100	10 097 549	100



6. számú táblázat

Az ügyek megoszlása megyénként

Megye	Érkezett ügyek		Összlakosság (2005. évi adat)	
	száma	%	fő	%
Budapest	1586	33,3	1 697 343	16,8
Bács-Kiskun	168	3,5	540 499	5,4
Baranya	129	2,7	400 313	4,0
Békés	99	2,1	389 590	3,9
Borsod-Abaúj-Zemplén	203	4,3	731 854	7,3
Csongrád	182	3,8	424 849	4,2
Fejér	266	5,6	428 798	4,2
Győr-Moson-Sopron	119	2,5	439 922	4,4
Hajdú-Bihar	196	3,9	549 372	5,4
Heves	128	2,7	322 756	3,2
Jász-Nagykun-Szolnok	179	3,8	410 823	4,1
Komárom-Esztergom	117	2,5	315 544	3,1
Nógrád	95	2,0	216 501	2,1
Pest	609	12,8	1 143 629	11,3
Somogy	91	1,9	331 802	3,3
Szabolcs-Szatmár-Bereg	160	3,4	581 623	5,8
Tolna	59	1,2	245 350	2,4
Vas	60	1,3	265 229	2,6
Veszprém	126	2,6	366 555	3,6
Zala	59	1,2	295 197	2,9
Külföld	35	0,7	–	
Nem állapítható meg	103	2,2	–	
Összesen	4769	100,0	10 097 549	100,0

Az adott évben keletkezett összes panasz adatai

7. számú táblázat

A panaszok típusonkénti megoszlása

Panaszok				
típusa csoportosítva	száma			
	2004.	%	2005.	%
Adó-, illeték-, vám-, pénzügyi, biztosítási ügyek	453	6,7	449	7,0
Állampolgársági, idegenrendészeti, konzuli, menekült-ügyek	83	1,2	57	0,9
Büntető- és büntetés-végrehajtási ügyek	723	10,6	643	10,3
Egészségbiztosítási, nyugdíjbiztosítási, munkaügyek	770	11,4	722	11,2
Egészségügyi ellátás	208	3,1	189	2,9
Építési, helyiség-, lakásügyek	580	8,6	562	8,8
Gazdasági, cég-, kereskedelmi, szövetkezeti ügyek	246	3,6	216	3,4
Gyermekvédelem, gyermek jogok, fiatalkorúak, gondnoksági, hadigondozási, gyámügyek	362	5,3	316	4,9
Honvédségi, határőrségi, nemzetbiztonsági, rendőrségi, ügyészségi ügyek	149	2,2	125	2,0
Föld-, kárpótlási, birtokvédelmi ügyek	415	6,1	434	6,8
Kamarai, közjegyzői, ügyvédi, bírósági végrehajtási ügyek	224	3,3	176	2,7
Környezet- és természetvédelem, műemlékvédelem, mezőgazdaság	148	2,2	182	2,8
Közigazgatás, általános igazgatás, szabálysértés	321	4,7	253	3,9
Közlekedési, víz-, hírközlési ügyek	82	1,2	80	1,2
Közüzemi szolgáltatás	451	6,7	460	7,2
Oktatás, közművelődés	175	2,6	189	2,9
Polgári jogi ügyek	567	8,4	518	8,1
Szociális, hajléktalan-ügyek	396	5,8	367	5,7
Egyéb	428	6,3	469	7,3
Összesen	6781	100,0	6407	100,0

8. számú táblázat

A panaszok érintett szervenkénti megoszlása

Érintett szerv	Érkezett panaszok száma			
	2004.	%	2005.	%
adóhatóság	66	1,0	86	1,3
bevándorlási, menekültügyi szervek	53	0,8	40	0,6
bíróság	685	10,1	589	9,2
biztosító	40	0,6	52	0,8
bv. intézmény	112	1,7	120	1,9
civil szervezet, egyház	41	0,6	43	0,7
egészségbiztosító	16	0,2	59	0,9
egészségügyi ellátó szerv	147	2,2	164	2,6
egyéb dekoncentrált (területi) szerv	68	1,0	70	1,1
FÁK, TÁH (fővárosi, területi államháztartási hiv.)	38	0,6	20	0,3
fogyasztóvédelem	13	0,2	16	0,2
földhivatal, földművelésügyi hivatal	168	2,5	150	2,3
gazdálkodó szerv (kft., rt.)	255	3,8	248	3,9
gyermek- és ifj.véd. int., gyámhivatal	203	3,0	207	3,2
határőrség, honvédség, helyőrség	5	0,1	16	0,2
helyi önkormányzati testület	255	3,8	293	4,6
helyi polgármesteri hivatal	1169	17,3	1119	17,5
illetékhivatal	48	0,7	39	0,6
ingatlankezelő szervezet	10	0,1	11	0,2
kárrendezési iroda	21	0,3	17	0,3
kormány, miniszterelnök	97	1,4	93	1,5
környezet- és term.védelmi felügy., vízügy, katasztrófavéd. ig.	37	0,5	32	0,5
közigazgatási hivatal	64	0,9	60	0,9
közjegyző	28	0,4	14	0,2
közlekedési, hírközlési felügyelet, közútkezelő	20	0,3	20	0,3
közterület-felügyelet	24	0,4	10	0,2
köztestület (kamara)	39	0,6	45	0,7
Közüzemi szolgáltatók összesen	370	5,2	361	5,3
ebből:				
áramszolgáltató	61	0,9	81	1,3

Érintett szerv	Érkezett panaszok száma			
	2004.	%	2005.	%
díjbeszedő	5	0,1	6	0,1
gázmű	24	0,3	38	0,6
közlekedés (BKV, MÁV, VOLÁN)	36	0,5	35	0,5
köztisztaság	28	0,4	21	0,3
távhő	24	0,3	24	0,4
hírközlés, telefonszolgáltató, posta, műsorszolgáltató	96	1,4	82	1,3
vízmű	64	0,9	48	0,7
temetkezés	8	0,1	9	0,1
egyéb közüzemi szolgáltató	24	0,3	17	0,3
külföldi hatóság, külképviselet	15	0,2	18	0,3
Miniszterelnöki Hivatal	0	0,0	6	0,1
minisztérium	148	2,2	165	2,6
munkaügyi központ	15	0,2	20	0,3
nyugdíjbiztosító, nyugdíjfolyósító	260	3,8	244	3,8
oktatási intézmény	139	2,0	117	1,8
Országgyűlés	213	3,1	235	3,7
országos hatáskörű szerv, központi állami szerv	302	4,5	165	2,6
pénzügyintézet	154	2,3	133	2,1
rendőrség (ORFK, BRFK, helyi)	477	7,0	427	6,7
sajtó, média	nincs adat		31	0,5
szociális ellátást nyújtó intézmény	65	1,0	68	1,1
szövetkezet	72	1,1	45	0,7
társasház, magánszemély	181	2,7	187	2,9
ügyészség	133	2,0	151	2,4
ügyvéd	60	0,9	44	0,7
vámhivatal	5	0,1	28	0,4
végrehajtó	102	1,5	86	1,3
nincs, nem állapítható meg	282	4,1	228	3,6
egyéb	66	1,0	15	0,2
Összesen	6781	100,0	6407	100,0

9. számú táblázat

A panasz jellege szerinti megoszlás

A panaszok		
jellege	száma	%
eljárás elhúzódása	176	2,7
hatóság hallgatása	261	4,1
sérelmes döntés	1344	21,0
károkozás	100	1,6
jogszabály kifogásolása	442	6,9
sérelmes eljárás	3157	49,3
nincs jellege	7	0,1
egyéb	149	2,3
segítség-, tájékoztatás, felvilágosítás-kérés	771	12,0
Összesen	6407	100,0

10. számú táblázat

A panaszok száma az eljárás stádiuma szerint

Az eljárás	Panasz származási éve											Össz.	%
	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.		
Befejezett	3421	8530	8359	7846	6496	7437	6416	4917	6271	6445	4296	70434	97
Befejezetlen	0	0	0	0	0	0	0	0	28	324	2111	2463	3
Összesen	3421	8530	8359	7846	6496	7437	6416	4917	6299	6769	6407	72897	100

A panasz származási éve	2003.	2004.	2005.	Összes
2005-ben befejezett panaszok száma	283	2110	4296	6689

A 2005-ben vizsgálattal befejezett panaszok adatai

11. számú táblázat

A vizsgált panasztípusok csoportosítása

A panaszok típusai	Összesen	%
Adó-, illeték-, vám-, pénzügyi, biztosítási ügyek	58	4,9
Állampolgársági, idegenrendészeti, konzuli, menekült ügyek	4	0,3
Büntető- és büntetés-végrehajtási ügyek	94	7,9
Egészségbiztosítási, nyugdíjbiztosítási és munkaügyek	48	4,0
Egészségügyi ellátás	33	2,8
Építési-, helyiség-, lakásügyek	144	12,1
Gazdasági, cég-, kereskedelmi, szövetkezeti ügyek	76	6,4
Gyermekvédelem, fiatalkorúak, gondnoksági, gyámügyek, hadigondozás	45	3,8
Honvédségi, határőrségi, nemzetbiztonsági, rendőrségi, ügyészségi ügyek	38	3,2
Föld-, kárpótlási, birtokvédelmi ügyek	87	7,3
Kamarai, közjegyzői, ügyvédi, bírósági végrehajtási ügyek	26	2,2
Környezet-, természet-, műemlékvédelem, mezőgazdaság	64	5,4
Közigazgatás, általános igazgatás, szabálysértés	68	5,7
Közlekedési, víz-, hírközlési ügyek	36	3,0
Közüzemi szolgáltatás	171	14,2
Oktatás, közművelődés	66	5,5
Polgári jogi ügyek	10	0,8
Szociális-, hajléktalan-ügyek	92	7,7
Egyéb	33	2,8
Összesen	1193	100,0

12. számú táblázat

A vizsgált panaszok megoszlása az érintett szervek szerint

Panasszal érintett szerv	Összesen	%
Országgyűlés (bizottság, tisztségviselő)	29	2,4
Alkotmánybíróság	1	0,1
Legfőbb Ügyészség	1	0,1
Kormány, kormánybiztos, kormány bizottsága	29	2,4
Belügyminisztérium	16	1,3
Honvédelmi Minisztérium	1	0,1
Igazságügyi Minisztérium	2	0,2
Egészségügyi Minisztérium	3	0,3
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium	4	0,3
Gazdasági és Közlekedési Minisztérium	3	0,3
Ifjúsági, Családügyi, Szoc. és Esélyegyenl. Minisztérium	1	0,1
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium	3	0,3
Miniszterelnöki Hivatal	1	0,1
Oktatási Minisztérium	16	1,3
Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal	7	0,6
Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal	2	0,2
Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (BvOP)	1	0,1
Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség	4	0,3
Gazdasági Versenyhivatal	1	0,1
Határőrség Országos Parancsnoksága	1	0,1
Hírközlési Felügyelet	1	0,1
Környezet-, Természetvéd. és Vízügyi Főfelügyelőség	4	0,3
Központi Adatfeldolg., Nyv.tartó és Választási Hivatal	2	0,2
Köztestületek, kamarák (országos)	2	0,2
Kulturális Örökségvédelmi Hivatal	2	0,2
Magyar Energia Hivatal	8	0,7
Országos Egészségbiztosítási Pénztár	7	0,6
Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság	3	0,3
Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK)	1	0,1
Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete	4	0,3
Egyéb országos hatáskörű szerv	13	1,1

Panasszal érintett szerv	Összesen	%
<i>Területi, dekoncentrált, regionális szervek:</i>		
APEH igazgatóságai (főv., megyei)	4	0,3
Állategészségügyi és élelm. ellenőrző állomások	1	0,1
ÁNTSZ helyi intézete	5	0,4
Bevándorlási és Állampolgársági Hiv. regionális igazg.	2	0,2
Egészségbiztosítási Pénztár megyei	3	0,3
Egyetem, főiskola	11	0,9
Fogyasztóvédelmi felügyelőség megyei (főv.)	2	0,2
Földhivatal megyei (főv.)	4	0,3
Földművelésügyi Hivatal megyei (főv.)	3	0,3
Gyámhivatal megyei	4	0,3
Gyermekvédelmi szakszolgálat	1	0,1
Illetékhivatal megyei (főv.)	2	0,2
Kamara, köztestület megyei	6	0,5
Katasztrófavédelmi igazgatóság megyei (főv.)	2	0,2
Környezetvéd., term.véd. és vízügyi felügyelőség	9	0,8
Közigazgatási hivatal megyei (főv.)	26	2,2
Közlekedési felügyelet	1	0,1
Munkabiztonsági és Munkaügyi felügyelőség	1	0,1
Nemzeti park igazg., természetvédelmi igazgatóság	2	0,2
Növényegészségügyi és talajvédelmi Állomás	1	0,1
Nyugdíjbiztosítási igazgatóság megyei	12	1,0
Nyugdíjfolyósító igazgatóság megyei	3	0,3
Önkormányzat, polgármesteri hivatal megyei (főv.)	9	0,8
Rendőr-főkapitányság megyei (főv.)	9	0,8
TÁH (Területi Államháztartási Hivatal)	3	0,3
Területi hírközlési hivatal	1	0,1
Ügyészség megyei	1	0,1
Vám- és Pénzügyőrség területi szerve	5	0,4
Területi szerv, egyéb	11	0,9
<i>Helyi, települési szervek:</i>		
biztosító	10	0,8
büntetés-végrehajtási intézet	74	6,2
civil szervezet, egyház	6	0,5
egészségügyi intézmény	18	1,5

Panasszal érintett szerv	Összesen	%
földhivatal körzeti	21	1,8
gazdálkodó szerv	28	2,3
gyámhivatal	20	1,7
gyermekjóléti szolgálat	1	0,1
ingatlankezelő szervezet	1	0,1
közjegyző	1	0,1
közterület-felügyelet	1	0,1
külföldi hatóság, szervezet	1	0,1
média (sajtó, rádió, TV)	4	0,3
oktatási intézmény	26	2,2
otthont nyújtó gyermekintézmények	2	0,2
önkormányzat (testület) (községi, városi)	82	6,9
polgármesteri hivatal, jegyző (községi, városi)	310	25,1
pénzintézet	17	1,4
rendőrkapitányság	54	4,5
szociális ellátást nyújtó intézmény	28	2,3
szövetkezet	25	2,1
társasház	3	0,3
ügyészség	1	0,1
végrehajtó bírósági	18	1,5
egyéb helyi szerv	13	1,1
<i>Közüzemi szolgáltatók:</i>		
áramszolgáltató	14	1,2
díjbeszedő	1	0,1
gázmű	12	1,0
hírközlés, telefonszolgáltató, posta	24	2,0
kéményseprő	1	0,1
közlekedés (BKV, MÁV, VOLÁN)	9	0,8
köztisztaság, szemétszállítás	18	1,5
műsorszolgáltató	6	0,5
távhőszolgáltató	3	0,3
víz- és csatornamű	19	1,6
egyéb közüzemi szolgáltató, közműtársulás	4	0,3
Összesen	1193	100,0

13. számú táblázat

A vizsgált panaszok megoszlása a panasz jellege szerint

Panasz jellege	Összesen	%
eljárás elhúzódnása	42	3,5
hatóság hallgatása	81	6,8
jogszabály kifogásolása	98	8,2
károkozás	28	2,3
sérelmes döntés	181	15,2
sérelmes eljárás	667	56,0
segítség-, tájékoztatás, felvilágosítás kérés	72	6,0
egyéb	24	2,0
Összesen	1193	100,0

14. számú táblázat

Az elutasított panaszok száma

Elutasítás oka	Elutasítás módja				
	jelentéssel	vizsgálat nélkül áttétellel	vizsgálat nélkül tájékoztatóval	Össz.	%
elutasítás csekély jelentőség miatt	0	1	27	28	0,6
bíróságon folyó ügy	2	63	1048	1113	23,0
az 1989. évi XXXI. tv.-nél régebbi	0	0	21	21	0,4
egy éven túli panasz	0	1	91	92	1,9
jogorvoslati lehetőség kimerítésének elmulasztása	0	124	401	525	10,9
nyilvánvalóan alaptalan bejelentés, vagy a sérelem nem hozható összefüggésbe alkotmányos joggal	0	33	1346	1379	28,5
ismételt, új adatot nem tartalmazó beadvány	0	0	174	174	3,6
nem hatóság vagy közszolgáltató intézkedése elleni panasz	0	310	1170	1480	30,6
nem a jogosulttól származó beadvány	0	2	22	24	0,5
Összesen	2	534	4300	4836	100,0
%	0,04	11,04	88,92	100,0	

15. számú táblázat

A befejezett panaszok megoszlása az elintézés módja szerint

Befejezés módja	A panasz származási éve			Össz.	%
	2003.	2004.	2005.		
Elutasítás					
jelentéssel	0	1	1	2	0,03
tájékoztatással	157	1235	2908	4300	64,30
áttétellel	1	83	450	534	7,98
<i>Elutasítás összesen</i>	<i>158</i>	<i>1319</i>	<i>3359</i>	<i>4836</i>	<i>72,3</i>
Megszüntetés					
névtelen beadvány	0	4	21	25	0,37
panaszos kérelmére	4	54	120	178	2,66
panaszos halála miatt	0	2	0	2	0,03
egyéb okból	16	69	130	215	3,21
megoldódott panaszra tekintettel vizsgálat nélkül	34	82	72	188	2,81
<i>Megszüntetés összesen</i>	<i>54</i>	<i>211</i>	<i>343</i>	<i>608</i>	<i>9,1</i>
<i>Felfüggesztés (eljárás, vizsgálat szünetelése)</i>	<i>9</i>	<i>27</i>	<i>16</i>	<i>52</i>	<i>0,8</i>
Vizsgálattal befejezett					
alkotmányos visszásság hiányának megállapítása jelentésben	0	17	35	52	0,78
vizsgálat utáni elutasítás jelentés nélkül	27	270	269	566	8,46
vizsgálat utáni elutasítás jelentéssel	0	4	5	9	0,13
jelentés ajánlással	16	103	117	236	3,53
jelentés orvosolhatatlanság miatt ajánlás nélkül	0	6	5	11	0,16
jelentés megoldódott panaszra tekintettel ajánlás nélkül	1	21	15	37	0,55
más ügyben készült jelentéssel elintézve	16	113	119	248	3,71
jelentés – ajánlás nélkül – figyelemfelhívással	2	19	13	34	0,51
<i>Vizsgálat összesen</i>	<i>62</i>	<i>553</i>	<i>578</i>	<i>1193</i>	<i>17,8</i>
Mindösszesen	283	2110	4296	6689	100,0

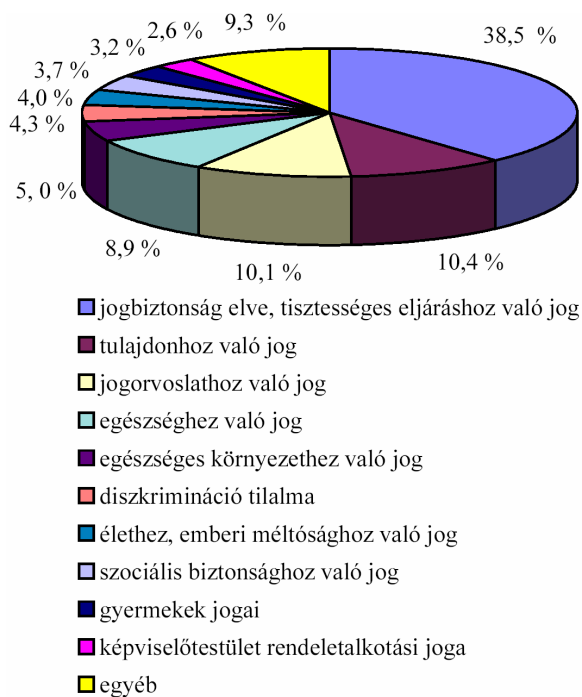
Az érintett alkotmányos jogok megoszlása

Az érintett alkotmányos jogok	Össz.	%
2. § (1) jogbiztonság elve, tisztességes eljáráshoz való jog	261	38,5
7. § (1) nemzetközi jog	2	0,3
8. § alapvető jogok védelme	8	1,2
13. § (1)–(2) tulajdonhoz való jog	71	10,4
15. § házasság, család védelme	4	0,6
16. § ifjúság védelme	3	0,4
17. § szociális gondoskodás	1	0,1
18. § egészséges környezethez való jog	34	5,0
44/A. § képviselőtestület rendeletalkotási joga	18	2,6
54. § (1)–(2) élethez, emberi méltósághoz való jog	27	4,0
55. § (1)–(3) személyes szabadsághoz való jog	4	0,6
57. § (1) bíróság előtti egyenlőség	9	1,3
57. § (3) védelemhez való jog, a védő sérthetlensége	2	0,3
57. § (5) jogorvoslathoz való jog	69	10,1
58. § (1)–(2) szabad mozgáshoz, letelepedéshez való jog	3	0,4
59. § (1) jó hírnév, magánlakás, titok, személyes adatok védelme	3	0,4
60. § (1) gondolat, lelkiismeret, vallásszabadság	1	0,1
61. § (1)–(2) véleménynyilvánításhoz való jog, sajtó szabadsága	4	0,6
64. § kérelemhez, panaszhoz való jog	8	1,2
66. § (1) férfiak és nők egyenjogúsága	1	0,1
67. § (1)–(3) gyermekek, szülők jogai	22	3,2
70/A. § (1)–(3) diszkrimináció tilalma	29	4,3
70/B. § (1)–(4) munkához való jog és kapcsolódó jogok	3	0,4
70/D. § (1)–(2) egészséghez való jog	61	8,9
70/E. § (1)–(2) szociális biztonsághoz való jog	25	3,7
70/F. § (1) művelődéshez való jog	8	1,2
70/I. § arányos közteherviselés	1	0,1
Összesen	682	100,0

A leggyakrabban érintett alkotmányos jogok 2005-ben

Visszássággal érintett alkotmányos jogok	Összesen	%
jogbiztonság elve, tisztességes eljáráshoz való jog	261	38,5
tulajdonhoz való jog	71	10,4
jogorvoslathoz való jog	69	10,1
egészséghez való jog	61	8,9
egészséges környezethez való jog	34	5,0
diszkrimináció tilalma	29	4,3
élethez, emberi méltósághoz való jog	27	4,0
szociális biztonsághoz való jog	25	3,7
gyermek jogai	22	3,2
képviselőtestület rendeletalkotási joga	18	2,6
egyéb	65	9,3
Összesen	682	100,0

A leggyakrabban érintett tíz alkotmányos jog a 2005. évi tapasztalatok alapján



17. számú táblázat

A 2005. évi ajánlások, kezdeményezések, javaslatok megoszlása
a címzett válasza szerint

Ajánlás, javaslat, kezdeményezés	A címzett		határidő nem telt el	Össz.	%
	elfogadta	nem fogadta el			
Az érintett szerv	59	6	53	118	41,3
A felügyeleti szerv	40	4	16	60	21,0
<i>Javaslat:</i>					
törvény alkotására	3	0	8	11	3,8
törvény módosítására	5	4	6	15	5,2
kormányrendelet alkotására	3	0	5	8	2,8
kormányrendelet módosítására, hatályon kívül helyezésére	11	4	8	23	8,1
miniszteri rendelet alkotására	2	0	1	3	1,0
miniszteri rendelet módosítására, hatályon kívül helyezésére	6	1	2	9	3,1
önkormányzati rendelet alkotására, módosítására	8	2	9	19	6,7
állami irányítás egyéb jogi eszközének alkotására, módosítására	1	0	5	6	2,1
Ügyészi óvás kezdeményezése	0	0	1	1	0,4
Büntetőeljárás kezdeményezése	1	0	1	2	0,7
Fegyelmi eljárás kezdeményezése	0	2	1	3	1,0
Helyes jogértelmezésre	6	0	2	8	2,8
Összesen	145	23	118	286	100,0
%	50,7	8,0	41,3	100,0	

18. számú táblázat

A jogszabályokra vonatkozó javaslatokra adott válaszok megoszlása
1995. 06. 30.–2005. 12. 31. között

Javaslatok	A címzett		a határidő nem telt el	Össz.	%
	elfogadta	elutasította			
Jogszabályalkotásra:					
törvény	73	26	9	108	8,9
kormányrendelet	51	13	5	69	5,7
miniszteri rendelet	91	26	5	122	10,1
önkormányzati rendelet	16	16	1	33	2,7
fővárosi közgyűlés rendelete	2	0	0	2	0,2
állami irányítás egyéb eszköze	55	24	1	80	6,6
Jogszabály módosítására:					
törvény	185	87	10	282	23,5
kormányrendelet	98	46	15	159	13,2
miniszteri rendelet	105	25	6	136	11,3
önkormányzati rendelet	98	30	8	136	11,3
fővárosi közgyűlés rendelete	4	6	0	10	0,8
megyei közgyűlés rendelete	1	0	0	1	0,1
állami irányítás egyéb eszköze	32	7	5	44	3,6
Hatályon kívül helyezésre:					
törvény	2	0	0	2	0,2
kormányrendelet	4	1	1	6	0,5
miniszteri rendelet	2	1	0	3	0,2
önkormányzati rendelet	3	0	0	3	0,2
állami irányítás egyéb eszköze	8	3	0	11	0,9
Összesen:	830	311	66	1207	100,0
%	68,8	25,8	5,4	100,0	

Az azonos jogszabályra vonatkozó, többször megismételt ajánlásokat is tartalmazza.

19. számú ábra

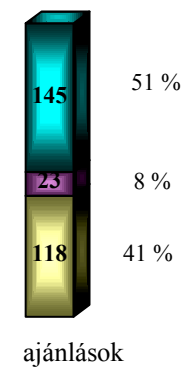
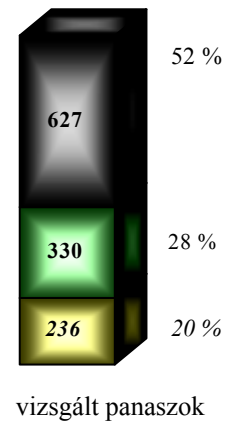
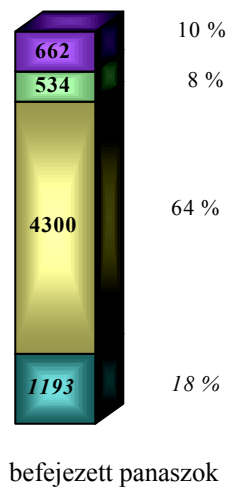
Az 2005-ben befejezett panaszok megoszlása az elintézés módja és az ajánlások sorsa szerint

- megszüntetett
- áttétel
- vizsgálat nélkül elutasított
- vizsgált

- vizsgálat után elutasított
- ajánlás nincs
- ajánlás van

A 236 ajánlással befejezett ügyben összesen 286 ajánlást tettünk; ezek megoszlása címzettek válasza szerint:

- az ajánlást elfogadta
- az ajánlást nem fogadta el
- a határidő még nem telt le



II. számú melléklet

Szakmai kapcsolatok, előadások, publikációk

2005-ben az állampolgári jogok országgyűlési biztosa, az állampolgári jogok országgyűlési biztosának általános helyettese és munkatársai az alábbi nemzetközi és belföldi konferencián, illetve szakmai fórumon vettek részt.

Konferenciák

Lenkovics Barnabás

2005. február 9. Pécsen – „Környezeti ügyek általános tapasztalatai az OBH 3631/2003. sz. jelentés és annak következményei” címmel – a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Nemzetközi- és Európa jogi Tanszéke által a Zengő-hegyen tervezett radarállomás megépítésének jogi vonatkozásairól szóló szakmai konferencián,

Február 22-én a Civilisztikai kollégiumvezetők háromnapos balatonöszödi konzultatív tanácskozásán „Az ombudsman és a bíróságok joggyakorlata” címen,

Március 12-én a nyíregyházi Zrínyi Ilona Gimnáziumban megrendezett Zrínyi Napokon „Ombudsman és jogállamiság” címen,

Május 31-én az Építéshatósági Szakmai Kollégium által szervezett V. Országos Építéshatósági Konferencián „Jogos és vélt panaszok az építésügyi eljárások során” címmel,

Június 6–7-én az Oswiecim Intézet és a Lengyel Ombudsman közös szervezésében Krakkóban az Emberiesség, mint az emberi jogok forrása című konferencián „A munka, mint emberiességünk előfeltétele” címen,

Október 20-án – „Az egészségügyet érintő panaszok ombudsmani gyakorlata” címmel – az Orvostechnikai Eszközök Gyártóinak és Forgalmazóinak Szövetsége által szervezett Együtt a betegjogokért, az esélyegyenlőségért című konferencián tartott előadást.

Október 20–21-én a kisebbségi biztossal együtt részt vett a Vajdasági Autonóm Tartomány ombudsmanja, Petar Teofilović által „Ombudsman a multietnikai társadalmakban” címmel rendezett konferencián.

November 10-én a Praxis Server Egészségügyi Tanácsadó Kft. által szervezett és Budapesten megtartott „Egy hajóban evezünk...” egészségügyi felsővezetői konferencián „A munkaidő és ügyelet értelmezhetősége, EU és Magyarország” címen,

November 22-én Budapesten az Europol Magyarország szervezésében került megrendezésre az Adatvédelem a bűnüldözésben című szakmai-tudományos konferencia, amelyen „Adatvédelem és általános alapjogi védelem” címmel,

November 23-án a Magyar Tudományos Akadémián került megrendezésre a „VAHAVA” projekt és a Magyar Vöröskereszt szervezésében a Társadalmi összefogás természeti csapások idején című konferencia, amelyen a Nemzeti Katasztrófavédelmi Alapról,

November 24-én úgyszintén a Magyar Tudományos Akadémia adott otthont a Párbeszéd az egészségért című rendezvénynek, melyen az általános biztos „Az egészségügy általános problémái különös tekintettel az orvosi ügyeletre” címen tartott előadást.

December 4-én a Ráckevei Savoyai Kulturális Egyesület és II. Világháborús Emlékbizottság által Ráckeven megtartott, „A második világháború kastélykórháza és áldozatai” emlékünnepeken „Emberi méltóság és kegyeleti jog” címen tartott előadást.

Takács Albert

Június 3–5. között a nagy-britanniai Windsorbán a „Childhood today: fear and freedom in growing up” (Gyermekkor ma: a felnőtté válás félelme és szabadsága) című konferencián,

Június 16–17-én kisebbségi biztossal együtt képviselte hazánkat a Tatár Köztársaságban, Kazanyban, ahol az Európai Ombudsman Intézet és a Tatár Köztársaság ombudsmanja együttműködésében létrejött „Az ombudsman lehetséges hozzájárulása a vallási, etnikai és társadalmi konfliktusok megelőzéséhez és elkerüléséhez” című konferencián vettek részt,

Június 25-én Ankarában, a törökországi jogászegyesület (HUKUKİ ARAŞ-TIRMALAR DERNEĞİ) éves közgyűlésén szólalt fel,

Július 6-án képviselte Magyarországot az ENOC (European Network of Ombudspersons for Children) Ljubljanában tartott tanácskozásán, melyen az ENSZ főtitkár „Stop Violence against Children – Act Now!” (Állítsuk meg a gyermekek elleni erőszakot – cselekedj most!) című tanulmányát vitatták meg.

Az Európai Unió ombudsmanjainak – az Európai Unió Ombudsman intézményének tízéves fennállása alkalmából – jubileumi találkozására szeptember 12–13-án Hágában került sor. A tanácskozás házigazdája az európai ombudsman és a Soros elnökséget ellátó holland ombudsman volt. Hágában a kisebbségi biztos mellett az általános helyettes képviselte a magyar ombudsmani intézményt.

Szeptember 22–23-án az ENOC éves varsói közgyűlésére utazott el.

November 14-én Magyarországot képviselte az Eurochild AISBL második, éves konferenciáján, melynek témája „The position of socially excluded children in the EU policy process” (A szociálisan kirekesztett gyermekek helyzete az Európai Unió politikáiban) volt.

Szintén az általános helyettes vett részt és tartott előadást – a kisebbségi biztossal együtt – a ludwigsburgi Közigazgatási és Pénzügyi Főiskola Európai Főiskolai Napján.

Lenkovics Barnabás és Takács Albert együttesen vettek részt január 21-én Innsbruckban Európai Ombudsman Intézet éves közgyűlésén.

Mind az országgyűlési biztos, mind az általános helyettes jelen voltak az Európai Nemzeti Ombudsmanok 9. kerekasztal-találkozásán március 31-e és április 2-a között Koppenhágában. A találkozóra a dán ombudsmani intézmény 50 éves fennállásának keretében került sor. Takács Albert az eseményen „Problémás foglyok: jogi kihívások és válaszok” címmel tartott előadást.

A négy országgyűlési biztos együtt tett búcsúlátogatást július 11-én Mádl Ferenc leköszönő köztársasági elnöknel.

Az Európai Ombudsman Intézet rendkívüli közgyűlésén Vilniusban 2005. szeptember 24-én Lenkovics Barnabás és Takács Albert a kisebbségi biztossal együtt képviselték Magyarországot.

Berlinben, a Szövetségi Család-, Ifjúságvédelmi és Nőügyi Minisztérium és a Szövetségi Igazságügyi Minisztérium közös szervezésében megtartott, a gyermekek erőszakmentes neveléséről szóló konferencián az általános helyettes vett részt október 21-én.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának és általános helyettesének vendégei

Az országgyűlési biztosok 2005 év folyamán számos szakmai eseménynek voltak a házigazdái.

Március 10-én parlamenti ösztöndíjasok tettek a Hivatalban látogatást.

Március 24-én az Országgyűlés Hivatalában gyakorlati idejét töltő 20 politológus hallgató látogatott el hivatalunkba.

Április 8-án a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Alkotmányjogi Tanszéke mellett működő Tudományos Diákkör tagjait fogadta Hivatalunk.

Május 11-én Marina Grigoryant, az örmény Ombudsmani Hivatal Információs és Közkapcsolati osztályának vezetőjét fogadta Lenkovics Barnabás és a Hivatal egyik főosztályvezetője.

Május 12-én Roel Fernhout holland ombudsman – hivatalának több munkatársával együtt – tett látogatást.

Június 24–25-én Lenkovics Barnabás látta vendégül a cseh, a lengyel és a szlovák ombudsmant közös eszmecserére.

Július 1-jén a visegrádi országok összekötő hálózatának elnökségét (2005) vette át Magyarország.

Szeptember 27-én a Külügyminisztérium Emberi Jogi és Európai Szervezetek Főosztálya kérésére az Európa Tanács Emberi Jogi Biztosa Hivatalának delegációját fogadta Lenkovics Barnabás és Kaltenbach Jenő, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa.

Október 13-án Li Xueying vezetésével a Kínai Információs Minisztérium munkatársai ismerkedtek a hivatal munkájával. A delegációt a biztosok kijelölt munkatársai fogadták.

December 8-án Urs Schmid svájci nagykövetet fogadta Lenkovics Barnabás.

December 16-án ismét ellátogatott a hivatalba Marina Grigoryan munkatársával együtt, és a két intézmény jövőbeni együttműködésének megalapozása érdekében Lenkovics Barnabással, valamint a hivatalvezetővel folytatott tárgyalásokat.

Hosszú távú nemzetközi együttműködés

2004 decemberében az Országgyűlési Biztos Hivatala indult a törökországi ombudsmani hivatal felállításához nyújtandó európai uniós szakmai segítségre kiírt twinning pályázaton. A pályázaton szintén részt vevő dán és holland ombudsmani hivatalok munkatársaival itt kialakult szakmai, munkatársi együttműködés keretében 2005. január 20–23-a között Jens Olsen, a dán ombudsmani hivatal nemzetközi kapcsolatokért felelős igazgatója és Stephan Sjouke, a holland ombudsmani hivatal nemzetközi ügyek referense voltak az állampolgári jogok országgyűlési biztosa és az általános helyettes munkatársainak vendégei. A megbeszélésen a vendégek megismerkedtek a magyar ombudsmani rendszerrel, valamint megállapodás született a három ország hivatalainak együttműködéséről, a munkatársak rendszeres kapcsolattartásáról. 2006 márciusában a dán ombudsmani hivatal látja vendégül a holland és a magyar hivatal szakértőit.

Megyei munkalátogatás

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa és munkatársai 2005 májusában Fejér megyében, szeptemberben pedig Jász-Nagykun-Szolnok megyében tartottak munkalátogatást. Ennek keretében szakmai konzultációkon vettek részt, továbbá helyszíni vizsgálatokat végeztek megyei intézményekben és panaszosokat hallgattak meg.

Sziget Fesztivál

Az Országgyűlési Biztos Hivatala 2005-ben harmadik alkalommal képviseltette magát a Sziget Fesztivál Civil Szigetén. A biztosok munkatársai minden nap kilencórás ügyeletet tartottak, mely során az emberi jogokkal és az országgyűlési biztosi tevékenységgel – totók kitöltésén keresztül – ismertették meg a rendezvényre látogató érdeklődőket. Ezen túl naponta egy-egy, az emberi jogok szempontjából kiemelkedőnek tartott témában kerekasztal-beszélgetéseket szerveztek meghívott szakértőkkel.

Lenkovics Barnabás a fiatalok lakáshoz jutásának esélyeiről (Fotó 3), Takács Albert az államnak a felekezeti oktatásban betöltött szerepéről beszélgetett vendégeivel (Fotó 4).

Munkatársaink részvétele konferenciákon

A biztosok munkatársai – az elmúlt évekhez hasonlóan – számos szakmai fórumon képviselték hivatalukat, és tartottak szakmai előadásokat az ombudsmanok tevékenységéről, tapasztalatairól.

Fogarassy Edit a szlovák ombudsman hivatal által szervezett „Protection of the Fundamental Rights and Freedoms when Applying Criminal Law” (Az alapvető jogok és szabadságok védelme a büntetőjog alkalmazása kapcsán) című, Pozsonyban, 2005. május 10-én megrendezett konferencián tartott előadást „Dealing with Criminal Cases – Practice of the Hungarian Ombudsman” (A magyar országgyűlési biztos gyakorlata a büntető ügyeket érintő panaszok vizsgálatakor) címmel.

A gyermeki jogok területén Gyórfy Zsuzsanna 2005. március 11-én, a református segédlelkészek pápai továbbképzésén tartott előadást. 2005. október 27-én a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet által szervezett, a gyermekvédelmi szakemberek és a roma családok közötti diszkrimináció-ellenes és kapcsolatépítő programon „A gyermeki jogok sérelme” címmel szólalt fel.

Hajas Barnabás a 2005. március 18–19-én a Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozóján tartott előadást „Meddig terjed a népképviselői szervek működésének nyilvánossága?” címen.

Halász Zsolt ugyanezen találkozón „Az EU költségvetés saját forrásai rendszerének fejlődése” címmel tartott előadást. Úgyszintén Halász Zsolt a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara Doktorandusz Fórumán, 2005. november 9-én „A költségvetés végrehajtásának parlamenti ellenőrzése az Európai Unióban és Magyarországon” címen tartott előadást.

Gubucz Ágnes vett részt az UNICEF és az ENOC által rendezett nemzetközi konferencián Ljubljanában, 2005. július 5–7-e között. Szintén ő kísérte el Takács Albertet az ENOC éves közgyűlésére Varsóba, szeptember 22–23-án. A Német Szövetségi Köztársaság Család-, Ifjúságvédelmi és Nőügyi Minisztériumának október 21-i, berlini nemzetközi konferenciáján az általános helyettes Gubucz Ágnessel vett részt a gyermekvédelem intézményeinek fejlesztési lehetőségeiről szóló vitában.

Borza Beáta szakértőként vesz részt az Egészségügyi Minisztérium által koordinált egyeztető tárgyalásokon, melyek témája az orvosok ügyeleti időtartamának megállapítása és díjazása figyelemmel Európai Unió munkaidő irányelvére és az Európai Közösségek Bíróságának döntéseire.

Oktatás, vizsgáztatás, tanulmányok

Lenkovics Barnabás az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának polgári jogi tanszékén egyetemi tanár, illetve a Győri Széchenyi Egyetem Polgári jogi tanszékének vezetője.

Takács Albert a Corvinus Egyetem Államigazgatási Kara Alkotmányjogi tanszékének vezetője.

Haraszi Katalin a Szegedi Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán rendszeresen részt vesz az alkotmányjogi záróvizsga bizottság munkájában.

Gáspárné Pere Katalin a Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar Államigazgatási Továbbképző Intézet Szociális Igazgatási Szakán társadalombiztosítás tantárgyat oktat, illetve e tárgyból vizsgáztat, továbbá rendszeresen tagja az államvizsga bizottságnak.

Hajas Barnabás a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog és Államtudományi Kara Alkotmányjogi Tanszékén,

Halász Zsolt ugyanezen egyetem Pénzügyi Jogi Tanszékén tanársegéd.

Garamvári Miklós főosztályvezető,

Pajcsicsné Csóré Erika főosztályvezető,

Kovács Zsolt főosztályvezető-helyettes az Igazságügyi Minisztérium Jogi Szakvizsga Bizottságának munkájában vesznek részt cenzorként.

Az ombudsmanok több munkatársa vesz részt szakmai képzésekben.

Hajas Barnabás a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Doktori Iskolájában, Halász Zsolt a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara Doktori Iskolájában, Haraszi Katalin az ELTE Állam- és Jogtudományi Kara Doktori Iskolájában vesz részt PhD-képzésben.

Európai Unió szakjogász-képzésben vesz részt Bassola Eszter a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán, Kovács Orsolya Ágota a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán, valamint Szántó Eszter az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán.

Juhász Orsolya az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán környezetvédelmi szakjogász-képzésben vesz részt.

Több munkatársunk – Hajas Barnabás, Juhász Zoltán, Várady Eszter – ebben az évben fejezte be jogi szakvizsgáit.

Publikációk

Lenkovics Barnabás: A dohányzás ellen – a dohányosokért (In: Liber Amicorum Lontai Endre emlékére. ELTE ÁJK, Polgári Jogi Tanszék, 2005, Budapest)

Lenkovics Barnabás: A katasztrófavédelem alkotmányjogi alapja. „Agro-21” In: VAHAVA Projekt Füzetek. 2005. 38. szám, 3–7. o. „AGRO-21” Kutatási Programiroda Budapest)

- Lenkovics Barnabás: Ombudsman 2004 – előtekintve a jövő generációk jogaira. (Magyarország politikai évkönyve II. rész 541–558. o. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, 2005, Budapest)
- Fogarassy Edit: A bűncselekmények áldozatainak jogai alkotmányjogi és szociális megközelítésben, (In: Áldozatsegítés Európában, IM Országos Bűnmegeelőzési Bizottság Titkársága, Budapest, 2005, 33–69. o.)
- Hajas Barnabás: A jelölő szervezetek esélyegyenlőségéről a 2004. évi EP választási kampányban. (In: Jura, 2005. 1. szám; 69–79. o.)
- Hajas Barnabás: Meddig terjed a népképviselői szervek működésének nyilvánossága? (In: Collega, IX. évfolyam 2. szám; 40–44. o.)
- Hajas Barnabás: Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának és általános helyettesének az egyes műsorszolgáltatókat érintő panaszokkal kapcsolatos vizsgálatai (In: Infokommunikáció és Jog, II. évfolyam, 5. szám, 2005. október; 168–175. o.)
- Hajas Barnabás: A bíróságok. (In: Kilényi Géza–Hajas Barnabás–Szilvássy György Péter: Fejezetek az alkotmányjog köréből. Szerk.: Kilényi Géza és Hajas Barnabás (egyetemi jegyzet), Rejtjel Kiadó, Budapest, 2005.)
- Hajas Barnabás: Az ügyészség. (In: Kilényi Géza–Hajas Barnabás–Szilvássy György Péter: Fejezetek az alkotmányjog köréből. Szerk.: Kilényi Géza és Hajas Barnabás (egyetemi jegyzet), Rejtjel Kiadó, Budapest, 2005.)
- Hajas Barnabás: A helyi önkormányzatok. (In: Kilényi Géza–Hajas Barnabás–Szilvássy György Péter: Fejezetek az alkotmányjog köréből. Szerk.: Kilényi Géza és Hajas Barnabás (egyetemi jegyzet), Rejtjel Kiadó, Budapest, 2005.)
- Hajas Barnabás: Az állampolgárság. (In: Kilényi Géza–Hajas Barnabás–Szilvássy György Péter: Fejezetek az alkotmányjog köréből. Szerk.: Kilényi Géza és Hajas Barnabás (egyetemi jegyzet), Rejtjel Kiadó, Budapest, 2005.)
- Hajas Barnabás: A népszavazás és a népi kezdeményezés. (In: Kilényi Géza–Hajas Barnabás–Szilvássy György Péter: Fejezetek az alkotmányjog köréből. Szerk.: Kilényi Géza és Hajas Barnabás (egyetemi jegyzet), Rejtjel Kiadó, Budapest, 2005.)
- Alkotmányjogi Jogszabálygyűjtemény (Szerk.: Hajas Barnabás), Rejtjel Kiadó, Budapest, 2005.
- Halász Zsolt: Az EU költségvetés saját forrásai rendszerének fejlődése (In: Collega, 2005/2. szám, 205–210. o.)
- Halász Zsolt: Összeegyeztethető-e a magyar helyi iparüzési adó a közösségi jogrenddel és a magyar Alkotmánnyal? (In: Collega, 2005/4. szám, 41–44. o.)
- Halász Zsolt: Az adójog alapjai az Alkotmányban és az Alkotmánybíróság gyakorlatában (In: Magyar Közigazgatás, 2005/6. szám, 356–366. o.)
- Halász Zsolt: Az EU költségvetési joga (Egyetemi jegyzet), Budapest, 2005.
- Halász Zsolt: Pénzügyi Jog I. (szerk.: Halustyik Anna), 3. kiadás, Aula, Budapest, 2005, 1–3., 5–7. és 9.2 fejezetek.
- Juhász Zoltán: Mit tehet a munkavállaló, ha kiszolgáltatott? Az elmaradt munkabér behajtásának nehézségei. (In origo.hu/állás rovat (szerk. Karácsony Zoltán), 2005. december (www.origo.hu/allas))

Juhász Zoltán: Közjogi elemek a polgári jogi szerződésekben: a villamosenergia közüzemi szerződés szerződésszegési szabályainak példája (In: Jogelméleti Szemle 2005/4. szám (www.jesz.ajk.elte.hu))

III. számú melléklet

Tárgymutató

Az ügyek tárgyszavai	Iktatószámok
adó, közteherviselés	2465/2003., 4510/2003., 1755/2004., 2794/2004., 6501/2004., 1052/2005., 1938/2005., 2356/2005., 3360/2005., Gy 539/2005.
akadálymentesítés	2077/2005., 2084/2005., 2328/2005., 3237/2005., 3297/2005.
alapítvány	2399/2004.
állampolgárság, külföldi állampolgár	2248/2005., 2258/2005.
beruházás	4113/2004., 1938/2005.
betegazonosító rendszer, betegjog	4238/2004., 2015/2005., 2880/2005.
birtokvédelem, birtokbaadás	2502/2004., 2724/2004., 2973/2004., 4322/2004., 1119/2005., 1570/2005., 2987/2005., 4376/2005., 5533/2005.
büntetőeljárás	1163/2004., 1312/2004., 1283/2005.
diákhitel, ösztöndíj, tandíjmentesség	2399/2004., 1526/2005.
diszkrimináció, hátrányos megkülönböztetés	1755/2004., 1001/2005., 1309/2005., 1526/2005., 2034/2005., 2094/2005., 2150/2005., 3013/2005., 3692/2005., 4922/2005., 5159/2005.
egészségügy, kórház, mentőszolgálat	1842/2004., 4238/2004., 5199/2004., 2015/2005., 2595/2005., 2793/2005., 2880/2005., 2999/2005., 3040/2005., 3068/2005., 3132/2005., 3911/2005., 4923/2005., 5410/2005.
építés, bontás, tervezés	3166/2003., 2043/2004., 2076/2004., 3706/2004., 3921/2004., 4113/2004., 5247/2004., 5389/2004., 5392/2004., 6099/2004., 6254/2004., 3013/2005., 3692/2005., 3937/2005., 4011/2005., 4482/2005., 4490/2005.

Az ügyek tárgyszavai	Iktatószámok
esélyegyenlőség, egyenjogság	3703/2004., 2084/2005., 2328/2005., 3911/2005., 5159/2005., 5086/2005.
fogvatartás, büntetés- végrehajtás	1856/2004., 2597/2004., 5229/2004., 5420/2004., 5949/2004., 6370/2004., 6670/2004., 2342/2005., 3607/2005., 5086/2005.
fogyatékos, vak	5929/2004., 1268/2005., 3040/2005., 3237/2005., 5086/2005.
föld	2043/2004., 2216/2004., 4720/2004., 6061/2004., 6431/2004., 6540/2004., 1426/2005., 1959/2005., 2774/2005., 3183/2005., 3343/2005., 3941/2005., 4922/2005.
gépjármű, gépkocsi, forgalmi engedély	3674/2003., 4469/2003., 2593/2004., 4165/2004., 5616/2004., 6436/2004., 1229/2005., 2084/2005., 2356/2005., 3674/2005., 3957/2005., 4140/2005.
gondozás, gondnokság, gyám	3717/2004., 5929/2004., 5508/2004., 6256/2004., 1613/2005., 1697/2005., 2880/2005., 2977/2005., 3040/2005., 3179/2005., 3297/2005., 4174/2005., 4550/2005., 4853/2005., 4921/2005.
gyermek, fiatalok	5118/2003., 1856/2004., 2656/2004., 3717/2004., 4743/2004., 5118/2004., 5199/2004., 5508/2004., 6086/2004., 6439/2004., 1164/2005., 1283/2005., 1309/2005., 1613/2005., 2248/2005., 2718/2005., 2977/2005., 3068/2005., 3069/2005., 3141/2005., 3600/2005., 4174/2005., 4513/2005., 4550/2005., 4853/2005.
gyógyszer, védőoltás	5199/2004., 3543/2005., 3911/2005., 5410/2005.
hulladékgyűjtés, -szállítás	1306/2004., 2509/2004., 3125/2004., 5821/2004., 1406/2005., 2315/2005., 2784/2005., 2937/2005., Gy/165/2005.
illeték	3575/2004., 6322/2004.
informatika, internet	1755/2004., 2289/2004., 4541/2004., 6062/2004.
jogszabály, jogalkotás	1755/2004., 1990/2004., 3978/2004., 4763/2004., 6086/2004., 2595/2005., 2937/2005., Gy/165/2005. Gy/683/2005., Gy/683/2005/3.
kamara	2832/2004.
katasztrófavédelem	3993/2003., 3405/2004., 2921/2005.
kártalanítás, -térítés, -enyhítés, kárpótlás	3125/2003., 3554/2003., 3405/2004., 5760/2004., 1015/2005., 2921/2005., 5410/2005.

Az ügyek tárgyszavai	Iktatószámok
kegyeleti jog, temetkezés, hagyaték	1990/2004., 3706/2004., 4763/2004., 5625/2004., 1001/2005., 1697/2005., 2222/2005., 3600/2005.
kereskedelem, fogyasztóvédelem	5228/2004., 3238/2005., 5533/2005.
környezet- és természetvédelem	3166/2003., 1269/2004., 1405/2004., 2216/2004., 2509/2004., 3226/2004., 3921/2004., 4113/2004., 6597/2004., 2315/2005., 2745/2005., 2784/2005., 2937/2005., 3666/2005., 4875/2005., 4969/2005., Gy/165/2005., Gy/683/2005., Gy/683/2005/3.
közgyógyellátás	4550/2003, 5813/2004.
közigazgatási hivatal	3166/2003., 2076/2004., 2724/2004., 3405/2004., 4113/2004., 2084/2005., 2784/2005.
közlekedés, útberuházás, parkolás	2593/2004., 2794/2004., 3226/2004., 3921/2004., 4003/2004., 1229/2005., 1938/2005., 2077/2005., 3674/2005., 3957/2005.
közműfejlesztés	3125/2003., 1306/2004., 1405/2004.
közoktatás, felsőoktatás, művelődés, sport, vizsga	2399/2004., 2656/2004., 2973/2004., 4326/2004., 1164/2005., 1309/2005., 1526/2005., 2094/2005., 2576/2005., 2718/2005., 3068/2005., 3069/2005., 3141/2005., 3266/2005., 4251/2005.
közüzem, szolgáltató	1163/2004., 1269/2004., 1280/2004., 1405/2004., 3703/2004., 3953/2004., 4408/2004., 4541/2004., 5821/2004., 1940/2005.
lakás, lakhatás, menhely	3693/2004., 3953/2004., 6223/2004., 2222/2005., 2558/2005., 2977/2005., 3326/2005., 4482/2005., Szigeti kiadvány
mezőgazdaság, állatvédelem, agrár- és vidékfejlesztés	2465/2003., 2832/2004., 3575/2004., 4232/2004., 1426/2005., 1959/2005., 3132/2005.
munka, foglalkoztatás, illetmény, humánpolitika	3993/2003., 2656/2004., 2832/2004., 5420/2004., 6217/2004., 1001/2005., 1242/2005., 2034/2005., 2576/2005., 2014/2005., 3162/2005., 4044/2005., 5159/2005.
műemlékvédelem	4113/2004.
nyugdíj-, egészség-, társadalombiztosítás	4408/2004., 5757/2004., 1015/2005., 1047/2005., 1242/2005., 2014/2005., 2016/2005., 2323/2005., 3116/2005., 3273/2005., 3274/2005., 3881/2005., 4926/2005., 5016/2005.

Az ügyek tárgyszavai	Iktatószámok
okmányiroda	3674/2003., 2593/2004., 3674/2005., 4140/2005.
országgyűlési biztosi nyilatkozat, állásfoglalás	Gy 539/2005.
pályázat	2305/2005., 2576/2005.
pénzügyintézet, hitel, biztosítás	3693/2004., 4165/2004., 2150/2005., 2718/2005., 2921/2005., 3129/2005.
polgármesteri hivatal, önkormányzat	3166/2003., 3554/2003., 4510/2003., 4550/2003., 5118/2003., 1226/2004., 1269/2004., 1306/2004., 1990/2004., 2043/2004., 2076/2004., 2216/2004., 2502/2004., 2656/2004., 2724/2004., 2794/2004., 2973/2004., 3125/2004., 3226/2004., 3405/2004., 3575/2004., 3706/2004., 3953/2004., 3978/2004., 4113/2004., 4232/2004., 4322/2004., 4326/2004., 4541/2004., 4763/2004., 5118/2004., 5247/2004., 5392/2004., 5616/2004., 5625/2004., 5686/2004., 5813/2004., 5821/2004., 6187/2004., 6216/2004., 6501/2004., 1052/2005., 1081/2005., 1119/2005., 1193/2005., 1309/2005., 1406/2005., 1570/2005., 1938/2005., 2222/2005., 2315/2005., 2356/2005., 2558/2005., 2685/2005., 2701/2005., 2745/2005., 2774/2005., 2784/2005., 2977/2005., 2987/2005., 3013/2005., 3141/2005., 3162/2005., 3238/2005., 3412/2005., 3503/2005., 3543/2005., 3937/2005., 3957/2005., 4011/2005., 4376/2005., 4490/2005., 4875/2005., 4969/2005., 5533/2005.
posta	1280/2004., 3703/2004., 4408/2004.
rendőrség	3674/2003., 4469/2003., 1163/2004., 1312/2004., 1856/2004., 3978/2004., 4165/2004., 4322/2004., 4743/2004., 5228/2004., 5949/2004., 6370/2004., 1283/2005., 2077/2005., 2793/2005.
sajtó, média, műsorszolgáltató	6086/2004., 3600/2005., 4513/2005., 5159/2005.
szociális ellátás, szociális otthon, idősek otthona	4550/2003., 1226/2004., 3693/2004., 5118/2004., 6087/2004., 6187/2004., 6216/2004., 6483/2004., 1047/2005., 1081/2005., 1242/2005., 1268/2005., 2016/2005., 2084/2005., 2086/2005., 2143/2005., 2323/2005., 2328/2005., 2558/2005., 2685/2005., 2701/2005., 3116/2005., 3184/2005., 3297/2005., 5016/2005., 5118/2005.

Az ügyek tárgyszavai	Iktatószámok
szolgalmi jog	3125/2003.
településrendezés	2745/2005., 2774/2005., 3692/2005.
tulajdon, vagyon	3125/2003., 4550/2003., 1226/2004., 1918/2004., 2043/2004., 2076/2004., 2593/2004., 2832/2004., 2973/2004., 3405/2004., 3693/2004., 4003/2004., 6061/2004., 4720/2004., 1119/2005., 1426/2005., 1570/2005., 2921/2005., 2558/2005., 2774/2005., 3129/2005., 3343/2005., 3607/2005., 5118/2005.
tűrelmi zóna	3978/2004.
tűzoltóság, tűzvédelem	3554/2003., 3993/2003.
ügyfélszolgálat, ügyfél-tájékoztatás	1918/2004., 2289/2004., 1052/2005., 1268/2005., 2880/2005., 3273/2005., 3274/2005., 4926/2005.
vállalkozás, telepengedély	3166/2003., 2502/2004., 5686/2004., 3013/2005., 3503/2005.
vám	4639/2005.
végrehajtás, végrehajtó	2593/2004., 4232/2004., 4720/2004., 5247/2004., 5977/2004., 3132/2005.
véleménynyilvánítás, sajtó szabadság, vallás	4541/2004., 6143/2004., 6670/2004., 2576/2005., 3069/2005., 4513/2005.
víz, árvíz, víziközmű, csatorna	1269/2004., 3405/2004., 6597/2004., 1119/2005., 3412/2005., 4969/2005.
zajkibocsátás, zajhatás	3166/2003., 2973/2004., 3921/2004., 4003/2004., 1193/2005., 3166/2003., 3503/2005., 5533/2005.

A tárgymutatóban megadott ügyszámok egy része csak a CD-mellékleten lévő Példatárban található meg.

IV. számú melléklet

Dr. Lenkóvics Barnabás szereplése a médiumokban 2005.01.01–12.31

TÉMÁK	Rádióban összesen	Kossuth	Info	Danubius	Gazdasági	Juventus	Klub Rádió	Budapest Rádió	Sláger	Tv-ben ösz- szesen	mtv	m2	RTL Klub	tv2	ATV	DTV	hirTV	Újságban összesen	Napilap	Hetilap	Regionális lapok
Adólista/Széchenyi-kártyás csalás	4	1	3															6	4	2	
Beszámoló	21	11	7				3			11	1				1	2	7	35	16	1	18
Betárcsázó program	1		1							2							2	5	3		2
Boncolási botrány										5	3			2				13	2		11
Dohányzás szabályozása	7		4	1			2														
Drogkeresés az iskolában	4		2				2											3	3		
Egyéb egészségügyi vizsgálatok	14	2	4		2		4	2		21	8		5	2		2	4	11	7	2	2
Egyéb pénzügyi vizsgálatok	3		3							4	4							7	3	2	2
Egészségügyi diszkrimináció	3	2					1			4	4							5	3		2
Esélyegyenlőség	2	2								6	3		2	1				6	2	1	3
Gyermekvédelem	4	1	2				1			3	3							4	2	2	
Hivatal/Látogatás a régi- és új államfőnél	9		8	1						10	3		1	1	2		3	16	7		9
Hivatal/Hivatalos látogatás	3		3															8	3		5
Jogsértés	16	4	6	2			4			13	9			2			2	8	6	1	1

TÉMÁK	Rádióban összesen	Kossuth	Info	Danubius	Gazdasági	Juventus	Klub Rádió	Budapest Rádió	Sláger	TV-ben összesen	mtv	m2	RTL Klub	tv2	ATV	DTV	hirTV	Újságban összesen	Napló	Hetlap	Regionális lapok
Kisposták védelme	10	1	5	3		1				11			2	1	3	2	3	29	12	2	15
Környezetvédelem	4		2				1	1		4						2	2	5	3	2	
Kegyeleti jog																		2	2		
Lakásmaffia	6	1	3		2					4	2	1	1					4	2	1	1
Lakástámogatás	9	2	4				3			3			2				1	4	4		
Malom Center	8	6					2			11	1	2	3	1	2		2	24	12	3	9
Motoros találkozók	3			1					2	9	6			3				6	4	2	
Nemzeti katasztrófa Alap létrehozása																		3	3		
Nyugdíjaztatás	3	1	1		1					3					1	2					
Orvosi/rendőri túlóra	10	3	3				4			2	2							14	9	2	3
Romairtó játék	9	1	6						2	5			2	3				9	4	2	3
Telefonos ügyfélszolgálat díja																		15	3	2	10
Temetők bekamerázása										3	1		2					3	3		
Törvénytelen légifotók	4						2		2	2							2	5	5		
Védőoltás	16	1	5	4		2	2	1	1	12	3		1	3		4	1	17	8	2	7
Zajvédelem																		2	2		
Zengő	10	3	4		1		2			18	4		2	2		5	5	33	21	5	7
Összesen	183	42	76	12	6	3	33	4	7	166	57	2	19	26	9	19	34	302	158	34	110

Dr. Takács Albert szereplése a médiumokban 2005.01.01–12.31

TÉMÁK	Rádióban összesen	Kossuth	Info	Danubius	Gazdasági	Juventus	Klub Rádió	Budapest Rádió	Sláger	TV-ben összesen	mtv	m2	RTL Klub	tv2	ATV	DTV	hirTV	Újságban összesen	Napló	Heti lap	Regionális lapok
A kényszergyógykezelték jogai																	21	8	2	11	
Adólista								1							1		1		1		
Beszámoló	10	5	3			2		1	1								16	12	2	2	
Betegjog	2		1	1													2	2			
Boncolási botrány	5		5														10	2		8	
Diszkrimináció a köztévében	8	1	4			3		5	2			2	1				27	6	3	18	
Drogkeresés az iskolában								2	1		1						2	2			
Egyházi iskolák tüntetése	3		3					3	3								4	3		1	
Érettségi pontszámítás	20	5	15					16	6		3	1	1	2	3	3	20	14	4	2	
Eutanázia	1					1											3	1	1	1	
Hálapénz	2		1		1			2			2						4	2	1	1	
Hivatal	2	1	1														7	5		2	
Hivatal/Látogatás a régi és új államfőnél	7		7					5	2				1	1	1	1	21	9		12	
Inkasszó	27	6	8		6	4	1	2	16	6	2	2		3	3	3	7	4	2	1	
Inkubátor	2		2														4	1	1	2	
Iskolai politizálás								2					1	1			10	9	1		

TÉMÁK	Rádióban összesen	Kossuth	Info	Danubius	Gazdasági	Juventus	Klub Rádió	Budapest Rádió	Sláger	TV-ben összesen	mtv	m2	RTL Klub	tv2	ATV	DTV	hirTV	Újságban összesen	Napló	Hetlap	Regionális lapok
Jogsértés	2	1	1						5	2					3		8	6	1	1	
Jogtalan tandíj	5		3			1		1	2			1			1		28	6	3	19	
Kórházi rangsor	4		4						1							1	9	5		4	
Oktatási azonosítók	2	1				1			3	1		2					9		2	7	
Oktatás	9	1	6			1		1	4			2			1	1	7	3	2	2	
Rendőrségi vizsgálat	17	3	12	1		1			16	2		8	2	1	1	2	0				
SAPARD-pályázat	7		5			2			3							3	3	3			
Svájci alvó számlák	6		3		3				3	2			1				2	2			
Szcientológiai hazugságvizsgáló	1		1														11	5	3	3	
Zárka egy hamis bérlet miatt	5		4			1			2			2					3	2		1	
Összesen	147	24	89	2	10	17	1	4	92	28	0	19	12	5	14	14	239	112	29	98	

V. számú melléklet

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának munkatársai

Andrásné dr. Bognár Ildikó
Dr. Balsai Józsefné
Bencsik Károly
Dr. Borza Beáta
Dr. Bódis Cecília
Faragóné dr. Endrődi Zsuzsa
Dr. Garamvári Miklós
Gáspárné dr. Pere Katalin
Dr. Izafé Éva
Dr. Juhász Orsolya
Dr. Juhász Zoltán
Kasztovszkyné dr. Szűcs Éva
Dr. Kántor Ferenc
Dr. Kisfaludy Nóra
Dr. Kovács Orsolya Ágota
Dr. Kovács Zsolt

Dr. Kováts Beáta
Dr. Kökény Lászlóné
Dr. Kristó Annamária
Dr. Kunné dr. Simonyi Anna
Magyar Gizella
Dr. Nagy Réka
Nagy Tiborné
Dr. Sipos Beáta
Dr. Somosi György
Dr. Szántó Eszter
Dr. Szilágyi Julianna
Dr. Tasi Katalin
Tóth Andrásné
Dr. Várady Eszter
Dr. Wertán Balázs

Az országgyűlési biztos általános helyettesének munkatársai

Dr. Bassola Eszter
Dzielszky Károly
Dr. Fogarassy Edit
Dr. Gubucz Ágnes
Dr. Gyórfy Zsuzsanna
Dr. Hajas Barnabás
Dr. Halász Zsolt
Dr. Haraszi Katalin
Dr. Harsányi Ágnes
Dr. Kiss Anikó
Dr. Kiss László

Dr. Koblencz Dániel
Dr. Marikné dr. Budai Andrea
Dr. Pajcsicsné dr. Csóré Erika
Radványiné Kecskés Katalin
Rendes Imréné
Dr. Sütő Georgina
Dr. Szabó Zoltán
Dr. Szathmári Réka
Dr. Szécsi Mária
Tomolák Katalin
Dr. Zemplényi Adrienne

Az országgyűlési biztosok közös hivatalának munkatársai

Balogh Mihályné
Csákiné Varga Klára
Csécsi Benjámín
Duris Imréné
Farkas István
Festő Hegedűs Illésné
Franta Mária Terézia
Gál Csilla
Dr. Góg Laura
Hajnal Kálmánné
Hanser Ágota
Hegedűs Botond
Kaluser Sándorné
Kámány Éva
Kincses Irén
Komlósy Szilvia
Kovács Attila
Kovács Erika
Kővári Árpádné
Lévai Tamás
Listárné Nagy Éva

Makács Tamásné
Móré Piroska
Müller Zsolt
Dr. Nagy Erzsébet
Némethné Mészáros Erzsébet
Novákné Száraz Margit
Pákolicz Csaba
Petri Istvánné
Dr. Scheilinger László
Szabó Attila
Szabó Ilona
Szabó Károlyné
Széles Lászlóné
Szokolainé Sirmer Mária Magdolna
Tordai Miklósné
Dr. Varga Tamásné
Vargáné Kapa Veronika
Vargáné Szigeti-Tar Anita
Wieszt Erzsébet
Dr. Wolf Erzsébet

VI. számú melléklet

Fotótár



Fotó 1

A Hivatal megalakulásának 10. évfordulóján a biztosok emléklapot adtak át az alakulás évétől itt dolgozó munkatársaknak



Fotó 2

Állami kitüntetések átadása a munkatársaknak



Fotó 3

A Sziget Fesztivál Civil Szigetén Lenkovics Barnabás a fiatalok lakáshoz jutásának esélyeiről beszélgetett vendégeivel



Fotó 4

A Sziget Fesztivál Civil Szigetén Takács Albert az államnak a felekezeti oktatásban betöltött szerepéről beszélgetett vendégeivel



Fotó 5

Közös sajtótájékoztató a 2004. évi országgyűlési beszámolókról



Fotó 6

A „Visegrádi Négyek” ombudsmanjainak budapesti találkozója a cseh, a magyar, a szlovák ombudsman és a lengyel helyettes ombudsman részvételével

4.

A Beszámoló CD melléklete

4.1.

A Beszámoló 1–3 fejezeteinek elektronikus változata

4.2. Példatár.

Válogatás az állampolgári jogok országgyűlési biztosainak jelentéseiből

A 2003-ban iktatott ügyek

OBH 2465/2003.

A jogbiztonsághoz való joggal és a diszkrimináció tilalmával összefüggő visszásságot okozott a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 2003. évi CXXVII. törvény 129. § (1) bekezdése, mely csak külterületi ingatlanok esetében adott felhatalmazást a gázolaj jövedéki adó visszatérítés szabályainak kidolgozására.

A panaszos családi gazdálkodóként ökológiai gazdálkodást folytat 20 hektár területen. A földhivatal nyilvántartása szerint a földterület külterületi szántóként, belterületi szántóként és kivett területként van nyilvántartva, de a kivett területen is mindig mezőgazdasági tevékenység folyt. A panaszos azért fordult az országgyűlési biztoshoz, mert a mezőgazdasági termelők által visszaigényelhető gázolaj jövedéki adót csak a külterületi szántóként nyilvántartott földek után érvényesíthette, a belterületi ingatlanokra nem. A Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program pályázatán pedig csak a szántó művelési ágban nyilvántartott ingatlanokkal vehetett részt, pedig a kivett művelési ágú ingatlanokon is ellenőrzött ökológiai gazdálkodást folytat. Kérte a művelési ág változást, de a földhivatal elutasította azzal, hogy egy hektár alatti területen ez nem lehetséges. Az országgyűlési biztostól kérte a szabályozás felülvizsgálatát, és tájékoztatást arra nézve, hogy miként juthatna hozzá a teljes földterület után járó támogatásokhoz.

A vizsgálat a jogbiztonsághoz való jog és a diszkrimináció tilalma megsértésének gyanúja miatt indult.

Az országgyűlési biztos megkereste a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal igazgatóját és a Pénzügyminisztérium Vám- és Jövedéki adó Főcsoport

főnökét, valamint áttekintette a mezőgazdaságban felhasznált gázolaj jövedékiadó-visszatérítés feltételeiről és szabályairól szóló 216/1997. (XII. 1.) Korm.rendeletet, valamint az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvényt. A megkeresettek válasza alapján megállapította, hogy a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program a Nemzeti Fejlesztési Terv keretében európai uniós támogatásként működik tovább. Ebben a rendszerben a támogatás alapja nem a földhivatali nyilvántartás, hanem a tényleges műveléshez igazodó ún. fizikai blokk. A mezőgazdasági parcellaazonosító rendszerben nem különül el a belterület és a külterület. A támogatás feltétele, hogy 0,3 hektárnál nagyobb mezőgazdasági parcella ugyanazon gazdálkodó által egyfajta terménnyel legyen bevetve. Ha a panaszos gazdálkodása a feltételeknek megfelel, úgy jogosult a támogatásra. A gazdálkodónak az a panasza tehát, hogy számára a Nemzeti Környezetvédelmi Program pályázata nem elérhető, megoldódott.

A mezőgazdasági termelésben felhasznált gázolaj jövedékiadó visszatérítésének szabályai azonban változatlanok maradtak, és a belterületen folytatott gazdálkodás esetében az adó-visszatérítést nem tették lehetővé. Ez az ellentmondás a jogbiztonsághoz való joggal és a diszkrimináció tilalmával összefüggő visszásságot okozott.

A Vám és Jövedéki Adó Főcsoport főnöke jelezte, hogy vizsgálhatónak tartja azt a felvetést, hogy a jövedékiadó-visszatérítés alapjául a földhivatali nyilvántartás helyett a mezőgazdasági parcellaazonosító rendszeren belül működő fizikai blokkok szolgáljanak. A döntést az ügyben illetékes Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal és a Vám és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága bevonásával, a velük való egyeztetés alapján, illetve a költségvetési kihatások figyelembevételével lehet meghozni.

Az alkotmányos jogokkal összefüggő visszásság orvoslása érdekében az országgyűlési biztos javasolta a pénzügyminiszternek, hogy kezdeményezze az ügyben alkalmazandó jogszabályok olyan módosítását, amely a Nemzeti Fejlesztési Terv keretén belül adható támogatás feltételeivel összhangban lehetővé teszi a mezőgazdasági termelők számára a felhasznált gázolaj után a jövedékiadó-visszatérítést akkor is, ha a mezőgazdasági termelést belterületen folytatják.

A pénzügyminiszter a javaslatot elfogadta, és kezdeményezte a fenti jogszabályok módosítását. A módosítás a 284/2005.(XII. 20.) Korm.rendelettel megtörtént, ami 2006. január 1-jétől hatályos.

OBH 3125/2003.

A jogbiztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot okozott, hogy az 1962. évi IV. törvény hatálya alatt keletkezett villamos vezetékjog ingatlan-nyilvántartási bejegyzéséről utóbb intézkedés nem történt. A tulajdonhoz való joggal összefüggő visszásságot okoz, hogy a villamos energiáról szóló törvénynek (Vet.) az idegen ingatlanok tulajdon- és használati jogának korlátozására vonatkozó szabályai nem tartalmaznak egyértelmű rendelkezést arra nézve, hogy a vezeték létesítésekor fizetendő kártalanításon túl, az üzemeltetés során okozott károk esetenkénti kártalanítására hogyan kerül sor.

Az országgyűlési biztos lakossági panaszra vizsgálta azoknak az ingatlanoknak a helyzetét, melyekre még a termelőszövetkezeti tulajdon idején építették a villamos légvezetékét, és a vezetékjogot az ingatlan-nyilvántartásba – tekintve, hogy az akkori jogszabályok ezt nem írták elő – nem jegyezték fel. A kárpótlási eljárás során a részaránytulajdon alapján kiadott földterületek tulajdonosai közül többeknek olyan ingatlan jutott, amelyen öt villanyoszlop is áll. A villanyoszlopok betonalapzatait a művelés során kerülgetni kell, ez nehezíti a munkavégzést, és termés kiesést okoz. Az oszlopok tövében rágcsálók telepednek meg és a környékét felveri a gyom. Mezőgazdasági gépeket használni itt nem lehet, csak kézi erővel lehet megművelni az oszlopok környékét. Erre azonban a gazdák kártalanítás nélkül nem vállalkoznak.

A vizsgálat során az országgyűlési biztos megállapította, hogy jogbizonytalanságot és ezért a jogbiztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz, hogy az 1962. évi IV. törvény hatálya alatt keletkezett vezetékjog ingatlan-nyilvántartási bejegyzéséről utóbb intézkedés nem történt. Megállapította továbbá a tulajdonhoz való joggal összefüggő visszásság veszélyét is amiatt, hogy a karbantartási munkálatok nem előzik meg a villanyoszlopok közvetlen környezetében megtelepedett rágcsálók és a gyom elszaporodását, veszélyeztetve ezzel az adott mezőgazdasági kultúrát.

Az országgyűlési biztos javasolta a gazdasági és közlekedési miniszternek, hogy kezdeményezze olyan jogszabály megalkotását, mely lehetővé teszi az 1962. évi IV. törvény hatálya alatt keletkezett vezetékjogok ingatlan-nyilvántartásba való utólagos bejegyeztetését.

Arra kérte a Magyar Energia Hivatal (Hivatal) elnökét, hogy tekintse át az E.ON Tiszántúli Áramszolgáltató Rt. (Szolgáltató) karbantartási tervét és ennek alapján végzett tevékenységét, és szükség esetén az említett károk megelőzése érdekében gondoskodjon a karbantartási terv kiegészítéséről. A jelentést tájékoztatásul elküldte a Szolgáltatónak is.

A miniszter kifejtette, hogy a kormány a Vet. módosítása keretében javaslatot terjesztett elő a probléma megoldására, és az Országgyűlés elfogadta a villamos energiáról szóló 2001. évi CX. törvény módosításáról szóló 2005. évi LXXIX. törvényt. Annak 61. § (2) és (3) bekezdése 2005. szeptember 1-jét követően lehetővé teszi az 1994. évi XLVII. törvény hatálybalépését megelőzően idegen ingatlanon alapított vezetékjog, illetve használati jog ingatlan-nyilván-

tartási bejegyzését, a műszaki biztonsági felügyelőség fennmaradási engedélye alapján. A Hivatal álláspontja szerint jogszerű, hogy a szolgáltató a karbantartási tervében a tartó oszlopok melletti gyomtalanítási tevékenységet nem szerepeltette. A hatályos jogszabályok szerint a villamosmű engedélyese a vezetékjog megszerzésekor egyszeri kártalanítást köteles fizetni, a vezetékjog gyakorlása során a rendszeres karbantartások, üzemzavar elhárítás esetén okozott kárt köteles az ingatlan tulajdonosnak megtéríteni. Szolgáltató véleménye szerint a vezetékjog magában foglalja a vezetékrendszer telepítését és folyamatos üzemeltetését is. Ezért kártalanítás csak egyszer, az alapításkor jár, folyamatosan az üzemeltetéssel okozott károkért nem.

Az ajánlásokra adott válaszok alapján az országgyűlési biztos ismételten áttekintette az idegen ingatlanok tulajdon- és használati jogának korlátozásáról szóló jogszabályokat. Ezeket összevetve a Ptk.-nak a szolgalmi jogra vonatkozó rendelkezésével, korábbi megállapításait kiegészítő jelentésben foglalta össze.

Ebben kifejtette, hogy a 2001. évi CX. törvény 69. § (1) bekezdésben meghatározott jogok alapításakor fizetendő egyszeri kártérítés nem zárja ki az elhelyezett vezetékek üzemeltetésével járó károk esetenkénti megtérítését. A Ptk 166. § (2) bekezdésében megállapítja, hogy telki szolgalmat többek között vezetékoszlopok elhelyezése céljára is lehet alapítani. A 169. § (1) bekezdésében arról rendelkezik, hogy a telki szolgalmat gyakorlása során a szolgálommal terhelt ingatlan birtokosának érdekeit kímélve kell eljárni. Ha ezeket a szolgalmi jog jogosultja nem teljesíti, akkor a tulajdonos kártalanítási igényt érvényesíthet.

Továbbra is fenntartotta azt a véleményét, hogy az üzemeltetés körébe tartozó feladat az oszlopok környezetének rágcsálóktól és gyomoktól való mentesítése. Ha a munkát a tulajdonos végzi el, akkor az ezzel kapcsolatos költségeket a szolgáltató a Ptk. 169. § (2) bekezdése alapján köteles megtéríteni. A földtörvény és a növényvédelmi törvény szerint is a talajvédelem, növényvédelem a földhasználó feladata. Jelen esetben a vezetékek tartóoszlopainak elhelyezését biztosító ingatlan(rész) használója a vezetékjog alapján kétség kívül a szolgáltató, és nem a termelő.

A Ptk. már említett 169. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha a telki szolgalmat gyakorlása valamely berendezés vagy felszerelés használatával jár, a fenntartás költségei a szolgalmat jogosultját és kötelezettjét – ellenkező megállapodás hiányában – olyan arányban terhelik, amilyen arányban a berendezést vagy felszerelést használják.

Az országgyűlési biztos a fentiek alapján megállapította, hogy a tulajdonhoz való joggal összefüggő visszásságot okoz, hogy a Vet.-nek az idegen ingatlanok tulajdon- és használati jogának korlátozására vonatkozó szabályai nem tartalmaznak egyértelmű rendelkezést arra nézve, hogy milyen károk esetén illeti meg a tulajdonost egyszeri, és mikor esetenkénti kártalanítás.

Az alkotmány 13. § (1) bekezdésében megfogalmazott tulajdonjog védelmét elsősorban a Ptk fejt ki, de erre nézve az ágazati jogszabályoknak is egyértelmű rendelkezéseket kell tartalmazniuk, illetve azok rendelkezéseit az alkotmányos és polgári jogi jogelveknek megfelelően kell értelmezni.

Felkérte a gazdasági és közlekedési minisztert, kezdeményezze a Vet., és a kapcsolódó jogszabályok olyan módosítását, amely egyértelművé teszi az áramszolgáltatók kártalanítási kötelezettségét az idegen ingatlanon alapítandó jogok keletkezésekor, és e jogok gyakorlása során okozott károk esetében. Gondoskodjon arról, hogy az idegen ingatlanon álló vezetékoszlopok és azok tartóoszlopai közelében a szolgáltató növényvédelmi (vagy azzal kapcsolatos költségviselési) kötelezettségéről jogszabály rendelkezzen.

A miniszter álláspontja szerint nem aggályos a hatályos jogi szabályozás, mert a vezetékjog létesítésekor a kártalanítás alapjául szolgáló kárérték megállapítása során a szakértői gyakorlat szerint az érintett ingatlan területének, művelési ágának és aranykorona értékének figyelembe vételén túl a védősávval növelt terület 16 évre vonatkoztatott termelési költségét, a terület körbeművelését, és kézimunkával való ápolását is figyelembe veszik. A tárgyi ügyhöz hasonló panaszról nincs tudomása. Úgy gondolja, hogy a problémát az okozza, hogy a tulajdonos az ingatlant kárpótlási eljárás során szerezte, ezért a létesítéskor térítendő kártalanítás őt nem illeti meg, ugyanakkor a vezetékjoggal terhelt ingatlan értékcsökkenésének figyelembe vételére – a kárpótlási eljárás során – nyilvánvalóan lehetőség volt.

Az országgyűlési biztos a miniszter válaszát nem fogadta el, és az ajánlást továbbra is fenntartotta.

A fenntartott ajánlásra adandó válasz határideje még nem telt le.

OBH 3554/2003.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha jelentős késedelem után, nem a jogszabályban meghatározott tartalommal adja ki a tűzvizsgálati hatósági bizonyítványt, és eljárása során nem tesz eleget a törvényben előírt tájékoztatási kötelezettségének.

A panaszos az ingatlanán történt tüzesettel kapcsolatban az érdi hivatásos tűzoltóság eljárását sérelmezte, mert a tűzkárról nem adtak neki jegyzőkönyvet, pedig a jegyzőkönyvre szüksége lett volna a kárigénye érvényesítéséhez.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a vizsgálata során feltárta, hogy a Tűzoltóság a jelzés érkezését követő 22 percen belül – 19 km távolságra vonulva – megkezdte az oltást. Figyelemmel a korábbi, OBH 1955/2002. és OBH 3182/2003. számú vizsgálatai során szerzett tapasztalataira is, megállapította, hogy a jelzés vétele és a kiérkezés között eltelt idő a biztonságos vonuláshoz szükséges volt, ezért a tűzoltóság vonulásával, helyszínre érkezésével kapcsolatban visszásságot nem állapított meg.

A Tűzvtv. 11–12. §-ai szerint a tűzvédelmi hatóság külön jogszabályban meghatározott esetekben – más hatáskörei mellett – a tüzesettel kapcsolatban hatósági bizonyítványt ad ki. Tűzvédelmi hatóságként első fokon a települési önkormányzat jegyzője (körjegyző), fővárosban a főjegyző, másodfokon a megyei, fővárosi közigazgatási hivatal vezetője jár el. A tűzvizsgálatban, a tűzvédelmi ellenőrzés során és a szakhatósági ügyekben az illetékes önkormányzati tűzoltóparancsnok jár el. A TűR. 17. §-a állapítja meg a tűzvizsgálati hatósági bizo-

nyítvány, illetve igazolás kiadásának szabályait. Ennek értelmében a tűzoltóság köteles tájékoztatni az ügyfelet a tűzvizsgálati hatósági bizonyítvány iránti kérelem lehetőségéről, kiadásának feltételeiről. A rendelkezésre álló iratok szerint e kötelezettségének a tűzoltóság eleget tett, alkotmányos joggal összefüggő visszásságot nem okozott.

Az általános helyettes megállapította, hogy a panaszos – kárigényének érvényesítésére hivatkozva – több alkalommal kérte a polgármesteri hivataltól a tűzvizsgálati jegyzőkönyv megküldését, amely azonban annak nem tett eleget, de a tűzoltóság szakhatósági állásfoglalását közvetlenül megküldte a panaszosnak.

Az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény (Áe.) 16. § (3) bekezdése értelmében a kérelmet tartalma szerint kellett volna elbírálni, így a polgármesteri hivatal akkor járt volna el megfelelően, ha a panaszos első kérelmére kiállította volna a tűzvizsgálati bizonyítványt. Erre azonban 8 nap helyett csak másfél évvel később került sor. Ez a hatósági bizonyítvány is csak azt tartalmazta, hogy az abban foglaltakat milyen bizonyítékokra alapozták, de nem tartalmazta, hogy azt kinek, milyen célból adták ki. Emellett a polgármesteri hivatal eljárása során nem tett eleget a törvényben előírt tájékoztatási kötelezettségének sem, mivel nem hívta fel a panaszos figyelmét arra, hogy a tűzoltóságtól tűzvizsgálati hatósági igazolás kiadását is kérheti.

Az általános helyettes megállapította, hogy a polgármesteri hivatal a mulasztásaival a jogbiztonság alkotmányos követelményével összefüggő visszásságot okozott, és annak jövőbeni orvoslása érdekében a közigazgatási hivatal vezetőjét felkérte, hogy gondoskodjon arról, hogy a megye önkormányzatainak jegyzői fordítsanak kiemelt figyelmet a tűzvizsgálati hatósági bizonyítványok kiadására irányuló eljárások törvényességére.

A jegyzőt arra kérte, hogy a panaszos tűzvizsgálati hatósági bizonyítvány kiadására vonatkozó kérelmét érdemben intézze el.

A tűzoltóság parancsnokától pedig azt kérte, hogy a panaszost tájékoztassa írásban a tűzvizsgálattal kapcsolatos dokumentumok beszerzésének törvényes lehetőségeiről.

A jegyző az ombudsman felkérésének eleget téve kiállította a tűzvizsgálati hatósági bizonyítványt.

OBH 3674/2003.

A jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az elsőfokú közigazgatási szerv, ha a nyilvánvalóan elkésett fellebbezést nem terjeszti fel a felettes szervnek, hanem tájékoztató levéllel intézi el. Ugyanilyen visszásságot okoz felettes szerv, ha a felhívására felterjesztett, fellebbezést nem bírálja el, hanem azt visszaküldi az elsőfokú szervnek. Nem okoz alkotmányos joggal összefüggő visszásságot, ha a panaszos bejelentett lakcíme, illetőleg tartózkodási helyére megküldött hatóság határozatai ún. kézbesítési vélelem alapján emelkednek jogerőre.

A panaszos azt sérelmezte, hogy egy rendőri intézkedés során a gépjárműve forgalmi engedélye műszaki igazolólapját elvették tőle, és azt megküldték az Okmányirodának. Ott arról tájékoztatták, hogy a tulajdonát képező személygépkocsit korábban a forgalomból 6 hónapra kivonták. Tájékoztatták arról is, hogy két határozattal összesen 30 000 Ft bírság megfizetésére is kötelezték, mert a forgalmi engedély érvénytelenítése céljából a rendszámtáblát az Okmányirodán nem mutatta be. A panaszos szerint sem a forgalomból történő kivonásról rendelkező, sem pedig a bírság megfizetésére kötelező határozatokat nem kapta meg, mert azokat a korábbi lakcíme, és nem arra a címre küldték meg, ahol már 15 éve lakik.

Az országgyűlési biztos általános helyettese megállapította, hogy a panaszos gépjárműve „megállni tilos” tábla hatálya alatt várakozott, a jármű vezetője nem tartózkodott a gépjárműben, ellene az intézkedő rendőr szabálysértési feljelentést tett. Ezt követően a gépjármű tulajdonosának bejelentett lakcíme a szabálysértést elkövető személy kilétének megállítása céljából nyilatkozatot küldött a Rendőrkapitányság, amelyet 2002. február 8. napján a panaszos testvére átvett. A panaszos adatközlési kötelezettségének nem tett eleget, az alól magát nem is mentette ki. A Rendőrkapitányság átiratával kezdeményezte a gépjármű forgalomból történő kivonását. Az Okmányiroda elrendelte a gépjármű forgalomból történő kivonását, és a határozatot tértivevényes levélként megküldte a panaszos bejelentett lakcíme. A határozatot a Posta két alkalommal is megkísérelte kézbesíteni. A levél „nem kereste” jelzéssel érkezett vissza az Okmányirodához. Az első bírságoló határozatot a panaszos bejelentett tartózkodási helyére küldték meg tértivevényes levélként. A posta ezt is két alkalommal próbálta meg sikertelenül kézbesíteni, majd „nem kereste” jelzéssel visszaküldte az Okmányirodának. A második bírságoló határozatot ismét a panaszos tartózkodási helyére küldték meg tértivevényes levélként, amely két eredménytelen kézbesítési kísérlet után ugyancsak „nem kereste” jelzéssel került vissza az Okmányirodához. A panaszossal szemben ismét rendőri intézkedésre került sor, mivel ismét „megállni tilos” tábla hatálya alatt állt meg. Az intézkedő rendőr észlelte, hogy a gépjárművet az Okmányiroda a forgalomból kivonta, ezért a forgalmi engedély műszaki igazoló lapját a helyszínen elvette, a megállási tilalom megsértése miatt pedig szabálysértési feljelentést tett.

A panaszos ezt követően, személyesen felkereste az Okmányirodát, ahol átvette az ügyében korábban hozott valamennyi határozatot. A panaszos ezt

követően előterjesztett fellebbezésében azt állította, hogy az őt igazoltató rendőrtől tudta meg, hogy a tulajdonát képező gépjárművet az Okmányiroda a forgalomból kivonta. Előadta továbbá, hogy sem a Rendőrkapitányság adatközlésre felhívó leveleket, sem a határozatokat nem vette át, ugyanis már régóta nem azon a címen lakik, ahová azokat megküldték. Az előbbi indokok alapján kérte a gépjármű forgalomból történő kivonását elrendelő határozat hatályon kívül helyezését. Kifejtette azt is, hogy a határozat hatályon kívül helyezését követően álláspontja szerint a bírságoló határozatokat is vissza kell vonni.

A panaszos beadványát az Okmányiroda nem fellebbezéseként kezelte, mert az általa kifogásolt határozatok – kézbesítési vélelem alapján – jogerőre emelkedtek. Az Okmányiroda a panaszosnak írt válaszelevelében részletesen ismertette a postai kézbesítésre vonatkozó – akkor hatályban volt – jogszabályokat, melyek értelmében a hivatalos iratot a kézbesítés második megkísérlésének, illetőleg a második figyelmeztetés postafiókba helyezésének napját követő ötödik munkanapon kézbesítettnek kellett tekinteni, ha a címhelyre történő második kézbesítés is sikertelennek bizonyult, a szolgáltató – ha a küldeményt a címzett nem veszi át – 5 munkanap után „nem kereste” jelzéssel visszaküldte a feladónak. Az Okmányiroda arról is tájékoztatta a panaszost, hogy a gépjármű forgalomból történő kivonását elrendelő határozatot a bejelentett lakcíme, a bírságoló határozatokat pedig bejelentett tartózkodási helyére (ahol a panaszos elmondása szerint évek óta lakik) küldte meg.

A panaszos a válasz kézhezvételét követően jogorvoslati beadványt terjesztett elő a gépjármű forgalomból történő kivonását elrendelő határozat ellen a közigazgatási hivatalhoz, amely az okmányiroda eljárását szabályszerűnek minősítette.

A panaszos a gépjárművét a forgalomból történő kivonásának időtartama után ismét forgalomba helyeztette.

Az általános helyettes megállapította, hogy az Okmányiroda a jogszabályi kötelezettségét teljesítette, amikor a panaszos tulajdonát képező gépjárművet 6 hónapra kivonta a forgalomból. A határozatát a Rendőrkapitányság megkeresése alapján hozta meg, és azt a panaszos nyilvántartott, bejelentett lakcímeire küldte meg. A végrehajtási bírságot kiszabó határozatait viszont a panaszos nyilvántartott, bejelentett tartózkodási helyére küldte. A panaszos a szóbeli meghallgatása során ezt a címet jelölte meg lakcímeiként, ahol már mintegy 15 éve lakik. Ennek ellenére egyik bírságoló határozatot sem vette át, azokat a Posta „nem kereste” jelzéssel küldte vissza az Okmányirodának, így azok jogerőre emelkedtek. A végrehajtási bírságot kiszabó határozatok meghozatalával, kézbesítésével és jogerőre emelkedésével összefüggésben ugyancsak nem okozott az Okmányiroda alkotmányos joggal összefüggő visszásságot.

A panaszos fellebbezését az Okmányiroda mint az elsőfokú határozatot hozó szerv, egy tájékoztató levéllel válaszolta meg. A fellebbezést az ügy irataival együtt nem terjesztette fel a felettes közigazgatási szervhez. Az Áe. 66. § (1) bekezdése értelmében a fellebbezésről a felettes közigazgatási szervnek kell határoznia, és jelen esetben elkéslettség okán el kellett volna azt utasítania. Az

általános helyettes megállapította, hogy az Okmányiroda a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot okozott azzal, hogy a fellebbezést egy egyszerű tájékoztatással intézte el, és nem terjesztette fel az összes irattal együtt a közigazgatási hivatalhoz. Az Okmányiroda a közigazgatási hivatal felhívására a fellebbezést később felterjesztette, de a közigazgatási hivatal ezt követően megállapította, hogy az Okmányiroda eljárása úgy az alapeljárásban, mind pedig a végrehajtási eljárásban (bírságoló határozatok) szabályszerű volt.

A közigazgatási hivatal az elsőfokú eljárás vizsgálata alapján nem látta indokoltnak felügyeleti intézkedés megtételét, ezért a felterjesztett iratanyagot érdemi határozat meghozatala nélkül visszaküldte. Az Áe. fent hivatkozott rendelkezése értelmében a fellebbezést a közigazgatási hivatalnak kellett volna elbírálnia, azaz elkésettség miatt elutasítania.

Az általános helyettes megállapította, hogy a közigazgatási hivatal a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot okozott azzal, hogy a felterjesztett fellebbezést határozatával nem utasította el.

Az általános helyettes felkérte a jegyzőt, hogy a visszásság jövőbeni elkerülése érdekében a nyilvánvalóan elkésett fellebbezéseket is terjesszék fel a felelős közigazgatási szervhez. A közigazgatási hivatal vezetőjét arra szólította fel, hogy a jövőben az eljárási jogszabályoknak megfelelő döntést hozzanak.

Mindkét érintett szerv vezetője elfogadta az általános helyettes kezdeményezését.

OBH 3993/2003.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott a megyei katasztrófavédelmi igazgató, ha a véleményezési jogkörét túllépve javaslatot tett a tűzoltóparancsnok felmentésére, valamint a megbízott parancsnok személyére.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a tűzoltó-parancsnoki megbízását az önkormányzat közgyűlése nem volt megfelelő eljárásban, indokolás nélkül visszavonta. A polgármester, a jegyző, a Katasztrófavédelmi Igazgatóság igazgatója, valamint a Tűzoltóság, a Hivatásos Tűzoltók Független Szakszervezete helyi szervezete eljárását is kifogásolta.

A belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek katasztrófavédelmi feladatairól és a védekezés végrehajtásának rendjéről, valamint e szervek irányítási és működési rendjéről szóló 48/1999. (XII. 15.) BM rendelet 11. § j) pontja szerint a megyei katasztrófavédelmi igazgató „véleményét ki kell kérni az illetékességi területén a hivatásos önkormányzati tűzoltóság parancsnokának, illetve az önkéntes és a létesítményi tűzoltóság parancsnokának kinevezésénél, illetve felmentésénél”. A konkrét ügyben az általános helyettes megállapította, hogy a megyei katasztrófavédelmi igazgatója levelében, amelyben a panaszos beosztásából való azonnali felmentését, továbbá megbízott parancsnokként a korábbi helyettes megbízását javasolta, túllépett véleményezési jogkörén. Az ombudsman megállapította, hogy a katasztrófavédelmi igazgató ezen eljárásával a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott.

Az általános helyettes a korábbi OBH 1924/2004. számú jelentésében foglaltakra hivatkozva azt javasolta a belügyminiszternek, hogy kezdeményezze a törvény olyan módosítását, ami az osztályvezetők és annál magasabb vezető beosztásúak azonnali hatályú felmentését indokoláshoz köti. Figyelemmel arra, hogy az ombudsman korábbi javaslatát a miniszter elfogadhatónak tartotta, ezzel kapcsolatban az ombudsman újabb intézkedést nem tett.

Az általános helyettes a visszásság jövőbeni elkerülése érdekében felkérte a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgatóját, hogy szólítsa fel valamennyi megyei katasztrófavédelmi igazgatót, hogy személyzeti ügyekben ne tegyenek javaslatokat, hanem az illetékességi területükön működő hivatásos önkormányzati tűzoltóság parancsnokainak, illetve az önkéntes és a létesítményi tűzoltóság parancsnokainak kinevezésére, illetve felmentésére csak kérésre nyilvánítsanak véleményt.

OBH 4469/2003.

A megalapozatlanul elrendelt körözés alapján történt személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedés és az eljárási szabályok figyelmen kívül hagyása sérti a panaszos személyes szabadsághoz fűződő alkotmányos jogát, és ez a jogbiztonsággal összefüggő alkotmányos visszásságot okoz.

A panaszos feljelentést akart tenni a kerületi rendőrkapitányságon a gépkocsija ellopása miatt, de a körözési nyilvántartás adatainak ellenőrzése után kb. két óra időtartamra az előállító helyiségbe zárták. Ezt követően a Gépjármű Bűnözés Elleni Osztály munkatársai átkísérték a Tolnai L. utcába, ahol tanúként kihallgatták. Kihallgatása után távozhatott a rendőrségről. A fogvatartás okát nem közölték vele, arról semmilyen igazolást, hivatalos iratot nem kapott. Panaszát alaptalanság miatt elutasították.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a rendőrségtől és a Fővárosi Ügyészségi Nyomozó Hivaltól beszerzett iratok alapján megállapította, hogy a rendőrség – más, bűncselekményből származó gépkocsikkal együtt – lefoglalt egy, a panaszoséhoz hasonló személygépkocsit, amelyen a panaszos autójának forgalmi rendszáma volt. Egy héttel később a rendszám alapján elrendelték gépkocsi körözését, a körözésben kérték a gépjárművet használó személy előállítását is.

A megküldött iratokból nem volt megállapítható, hogy a körözés kiadásáig eltelt időben a nyomozó hatóság miért nem kereste meg a nyilvántartás szerinti tulajdonost, és miért nem kísérelte meg annak tisztázását, hogy a gépkocsijára kiadott rendszámot elvesztette, ellopták, bevonták, vagy kicserélték, illetve a gépkocsi a birtokában van-e.

Az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt ellen a rendőrség jogszerűen adhat ki körözést, a panaszost azonban sem akkor, sem később, semmilyen bűncselekménnyel nem gyanúsították meg, a körözés elrendelésekor tehát nem minősült terheltnek. A tanú körözését – amennyiben lakóhelyének, illetőleg a tartózkodá-

si helyének megállapítása szükséges – a bíróság vagy az ügyész rendelheti el, ha a tanúkénti kihallgatása a bírósági eljárásban szükséges.

Az intézkedésben részes kerületi rendőrkapitányság és az alapügyben eljáró nyomozó hatóság a panaszos előállítása során megsértette a rendőrségről szóló törvény és a büntetőeljárás törvény, illetve a körözési munkáról szóló jogszabályok előírásait.

Nem tájékoztatták a panaszost az előállítás okáról, illetve nem adtak ki erről számára igazolást, körözésének elrendelése a körülményekre tekintettel megalapozatlan volt. A körözést elrendelő határozatot (az iratok között ez nem volt megtalálható) sem az előállítás tartama alatt, sem később nem kézbesítették a részére és nem oktatták ki a jogorvoslati lehetőségéről.

A törvénytörtő intézkedés a jogbiztonsággal összefüggésben is alkotmányos visszaállítást okozott és sértette a panaszos személyes szabadsághoz fűződő alkotmányos jogát is. Az általános helyettes a budapesti rendőrfőkapitány arra kérte, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a körözések elrendelése, végrehajtása és visszavonása során alárendelt szerveinél következetesen tartsák be a vonatkozó jogszabályokat.

A budapesti rendőr-főkapitány az ajánlást elfogadta, és elrendelte a jelentésben foglaltak oktatását a kerületi rendőrkapitányságok, valamint a BRFK nyomozó és vizsgálati főosztályai személyi állománya részére.

OBH 4510/2003.

A jogbiztonság részét képező tisztességes eljáráshoz való alkotmányos joggal összefüggő visszaállítást okoz, ha a jegyző az országgyűlési biztos megkereséseit nem teljesíti.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a helyi önkormányzati adóhatóság 2003 júliusától a magánszemélyek kommunális adóját jelentős mértékben megemelte. A 2003. évi adókötelezettségét 3000 Ft-ról 7500 Ft-ra módosította. Azt is kifogásolta, hogy az adó mértékét eltérően állapították meg a településen lakóhellyel, illetve az ott csak tartózkodási hellyel rendelkező személyek számára.

Az általános helyettes három alkalommal kereste meg írásban az illetékes körjegyzőt, aki azonban a megkeresésekre nem válaszolt.

A panaszos által megküldött iratok alapján megindított vizsgálat abból indult ki, hogy helyi önkormányzat közfeladatai ellátásához a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény alapján, annak keretei között jogosult helyi adó kivetésére. Az Alkotmánybíróság 722/B/1996. AB. határozatában kifejtett álláspontja szerint nem alkotmányos sértő, ha az önkormányzat mentesíti az építményadó alól azokat, akik az ingatlan állandó bejelentéssel ténylegesen használják. A 858/B/1997. AB. határozat arra is rámutatott, hogy nem alkotmányellenes, ha azon ingatlanok adóalanyai, akik a birtokolt ingatlanukat lakás és munkahely céljára használják, kisebb mértékű adóterhet viselnek, mint akik azt üdülésre használják.

A panasz lényegében a helyi adókról szóló törvény és a helyi képviselő-testületi rendelet rendelkezéseit és nem az adóhatóság döntését kifogásolta, ezért az általános helyettes az adóemeléssel és az adó mértékével kapcsolatos pa-

nasz ügyében hatáskörének hiányát állapította meg, és e tekintetben nem folytatta tovább a vizsgálatot.

Tekintettel arra, hogy a körjegyző a neki címzett megkeresésekre nem adott választ, az általános helyettes a közigazgatási hivatal vezetőjét közreműködésre kérte fel. A hivatalvezető a magánszemélyek kommunális adójáról szóló helyi önkormányzati rendelet vizsgálata alapján megállapította, hogy az, az évközi adóemelésre tekintettel törvénysértő, és a képviselő-testületet a rendelet felülvizsgálatára szólította fel. A körjegyző a közigazgatási hivatal kérdésére úgy nyilatkozott, hogy az általános helyettes megkeresésére válaszolt. Ennek tényét azonban igazolni nem tudta, és a további megkeresésre sem válaszolt.

Az általános helyettese a körjegyző mulasztását értékelve megállapította, hogy az országgyűlési biztos alkotmányos feladatának ellátásának akadályozásával a körjegyző a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott.

Az általános helyettes felszólította a körjegyzőt, hogy a megkereséseinek a jövőben maradéktalanul tegyen eleget, továbbá javasolta a közigazgatási hivatal vezetőjének, és a település képviselő-testületének, hogy fegyelmi eljárás kezdeményezésének kilátásba helyezésével szólítsák fel a körjegyzőt a válaszadási kötelezettsége teljesítésére, illetve annak pótlására.

A közigazgatási hivatal vezetője az ajánlást elfogadva fegyelmi eljárás lefolytatását kezdeményezte a körjegyzőséghez tartozó települések képviselő-testületeinél, amely – a körjegyző közszolgálati jogviszonyának lemondással történt megszűnése miatt – azonban megszakadt.

OBH 4550/2003.

A jogbiztonság követelményével és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az önkormányzat, ha az ügyintézési határidőn belül nem tisztázza kellően a tényállást, és nem hoz érdemi határozatot. Mindezeket túl a szociális biztonsághoz való alapjogot is veszélyezteti az olyan önkormányzati szabályozás, amely általánosságban a vagyoni miatt zárja ki a szociálisan rászorult állampolgárokat a méltányossági közgyógyellátásból.

A panaszos az édesanyja közgyógyellátási ügyében sérelmezte a bajai önkormányzat elhúzódo eljárását, valamint azt, hogy megszüntették számára az ápolási díj folyósítását.

A panasz benyújtását követően azonban orvoslást nyert az ápolási díjjal kapcsolatos panasz, mivel az önkormányzat a sérelmezett határozatát visszavonta, és az ellátás továbbfolyósításáról döntött.

Az országgyűlési biztos a közgyógyellátással összefüggő vizsgálat során megállapította, hogy az eljárás elhúzódoására vonatkozó panasz megalapozott volt, hiszen a kérelem a polgármesteri hivatalhoz 2003 májusában érkezett, érdemi döntésre viszont csak szeptemberben került sor. Az önkormányzat a kérelmet arra hivatkozva utasította el, hogy az igénylő vagyonnal rendelkezik, haszonélvezeti joga áll fenn két ingatlanon. A kérelmező a fellebbezésében sérelmezte, hogy a szociális bizottság nem vette figyelembe az általa becsatolt holtig tartó

haszonélvezeti jogról lemondó megállapodás tartalmát. A képviselő-testület a felbontást elutasította.

A vizsgálat megállapította, hogy az önkormányzat az általános ügyintézési határidőn belül nem hozott érdemi döntést, és az eljárás meghosszabbításáról sem rendelkezett. A testületi határozat indokolásából nem derült ki, hogy a felbontásban megjelölt bizonyítékot miért nem vették figyelembe. Az önkormányzat azért utasította el a közgyógyellátás iránti kérelmet, mivel az igénylő vagyonnal rendelkezett. A helyi rendelet előírja, hogy a kérelmező nem részesülhet átmeneti és temetési segélyben, valamint közgyógyellátásban, ha a törvényben meghatározott vagyonnal rendelkezik.

A vizsgálat során – az önkormányzatok gyakorlatának megismerése érdekében – megkeresett közigazgatási hivataloktól kapott tájékoztatás szerint az ország területén eltérő jogértelmezés alakult ki. Egyes településeken szintén ellátást kizáró feltételként jelent meg a vagyont, másutt csak a pénzügyi ellátásoknál vizsgálható a vagyoni helyzet, így a méltányossági jogkörben adható természetbeni ellátásként meghatározott közgyógyellátásnál a vagyont, mint feltételt kikötése egyértelműen a törvényi lehetőségek szűkítésének tekinthető.

A minisztérium véleménye szerint nem törvénysértő az a helyi szabályozás, amely az átmeneti és temetési segélyt, ill. méltányossági közgyógyellátás esetében a jogosultságot vagyoni feltételhez köti.

A biztos kiemelte, hogy a jogértelmezési problémából adódó nem egységes joggyakorlat egységesítését szolgálná a szociális rászorultság fogalmának egyértelmű meghatározása vagy a rendszeres gyermekvédelmi támogatás szabályozási módjának szélesebb körű alkalmazása. Abban ugyanis a vagyoni helyzet vizsgálatán túl más feltételeket is megszab a jogalkotó, így csak a hasznosítható vagyontárgyakat emeli ki, és ott is kiköti, hogy a vagyont hasznosítása nem veszélyeztetheti a vagyonnal rendelkező megélhetésének feltételeit.

A biztos a szociális ellátásokat szabályozó törvény fentieknek megfelelő kiegészítését javasolta a miniszternek, aki azzal egyetértett, és jelezte, hogy a jogszabály-módosítást kezdeményezni fogják.

A polgármestert és a jegyzőt a biztos intézkedésre kérte annak érdekében, hogy a polgármesteri hivatal munkatársai a hatósági eljárásuk során maradéktalanul tartsák be a vonatkozó jogszabályok eljárásra és érdemi döntésekre irányadó szabályait.

Az érintettek a felhívással egyetértettek.

A 2004-ben iktatott ügyek

OBH 1163/2004.

A tulajdonhoz fűződő joggal összefüggő visszásságot okoz a gázszolgáltatásról szóló 1994. évi XLI törvénynek a felemelt díjról szóló szabályozása a gyakorlatban, mert annak túlzott mértéke nem felelt meg sem a polgári jogi, sem a büntetőjogi követelményeknek. A jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot sérti a Magyar Energia Hivatal eljárásra, ha a panaszok kivizsgálása során nem hoz határozatot.

Több panaszos fordult az országgyűlési biztoshoz a DÉGÁZ Rt. szegedi fogyasztói közül, mert sérelmezték, hogy a szolgáltató szabálytalan gázvételezést állapított meg esetükben és súlyos anyagi következményeket alkalmazott velük szemben. A szolgáltató az óraellenőrzéstől számított másfél, illetve két évvel később értesítette őket arról, hogy a mérőórát külsérelmi nyomok miatt nem tartja hitelesnek. A Magyar Energia Hivatal (MEH) mindhárom esetben azzal utasította el a további vizsgálatot, hogy panaszosok ellen a szolgáltató feljelentése alapján büntetőeljárás van folyamatban.

Az országgyűlési biztos a tulajdonhoz, a jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő alkotmányos jogok sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálatot, mely során tájékoztatást kért a DÉGÁZ Rt-től és a szegedi városi rendőrkapitányságtól.

Fogyasztói bejelentésre 2001 novemberében a szegedi rendőrkapitányság nyomozást indított több a DÉGÁZ Rt. alkalmazásában álló gázszerelővel szemben. Az eljárás adatai szerint a szerelők anyagi ellenszolgáltatás fejében különböző fogyasztók részére olyan manipulált mérőórát szerelt fel, melyek lényegesen kevesebbet mértek, mint a tényleges fogyasztás. A szolgáltató tájékoztatása szerint a vizsgálattal érintett mindhárom fogyasztási helyen a büntetőeljárásban gyanúsítottként szereplő szerelők szerelték fel a gázórákat.

Az első panaszos esetében az 1986-ban felszerelt, majd 1996-ban újrahitelesített mérőórát 2002 márciusban ellenőrizték, és később megállapították, hogy az pontatlanul mér. A helyszínen felvetett jegyzőkönyvben azonban azt rögzítették, hogy az órán külsérelmi nyom nem volt látható. A szolgáltató másfél év múlva arról tájékoztatta a panaszost, hogy a szakértői vélemény szerint a számlálószerkezetet módosították, ezért a szolgáltató a szabálytalan vételezés következményeit alkalmazza, és a panaszost felemelt díj megfizetésére kötelezi. Ezzel egy időben a rendőrség arról értesítette a panaszost, hogy ügyében a nyomozást befejezte, és az iratokat lopás alapos gyanúja miatt az ügyészségnek vádemelési javaslattal megküldte. A rendőrség által kirendelt igazságügyi műszaki szakértő is megállapította a mérőóra számlálószerkezetének manipulálását. A panaszos jelezte a szolgáltatónak, hogy a felemelt díjkövetelést azért nem tartja jogosnak, mert a leszereléskor felvett jegyzőkönyv szerint az órán külsérelmi nyomok nem voltak láthatók. A panaszos a MEH-hez fordult, aki arra hivatkozva függesztette fel az ügy vizsgálatát, hogy az érdemi döntés olyan kérdés előzetes elbírálásától függ, amelyben az eljárás más szerv

hatáskörébe tartozik, illetve a levélben arról tájékoztatta a panaszost, hogy a MEH részéről a panasz elbírálását lezártnak tekinti. Az ügyészség a panaszossal szemben 2004 elején emelt vádat, a tárgyalást a panasz benyújtásáig még nem tűzték ki. A panaszos 2004 nyarán az állampolgári jogok országgyűlési biztosához fordult, azt sérelmezve, hogy a szolgáltató olyan havi gázszám-lát állít ki, melyen szerepelteti a felemelt díj összegét is lehetetlenné téve azt, hogy a tényleges havi gázfogyasztás ellenértékét megfizethesse.

A második panaszos esetében hasonló okok miatt került sor vádemelésre, illetve az országgyűlési biztos vizsgálatára.

A harmadik panaszos esetében a mérőórát az ingatlan korábbi tulajdonosa idején, 1996-ban cserélték le, majd az órát 1999-ben az ingatlant akkor megvásároló panaszos nevére írták át. A mérőóra felülvizsgálatára 2002 elején került sor. Szabálytalan vételezés gyanúja miatt az órát leszerelték majd másfél év múlva a panaszost a szolgáltató arról értesítette, hogy szabálytalan gázvételezés következményeit alkalmazza vele szemben. A MEH a panasz elbírálását szintén az időközben megindult büntetőeljárás miatt függesztette fel, illetve zárta le, holott ebben az esetben a panaszos ellen büntetőeljárás nem is indult, mivel megállapítható volt, hogy az óra felszerelésekor nem ő volt az ingatlan tulajdonosa.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a szabálytalan vételezés miatt kiszabott felemelt díj alkalmazása a tulajdonhoz, illetve az ártatlanság vélelméhez fűződő jogokkal összefüggő visszásságot okoz. A gázszolgáltatás területén 2003 végéig alkalmazott felemelt díj nem felel meg a kártérítés általános szabályaihoz kapcsolódó „káronszerzés” tilalmának, a károsultat ugyanis csak a kár nettó értéke illeti meg. Az ellentétes továbbá a polgári jogban elismert szolgáltatás-ellenszolgáltatás egyensúlyának elvével, és nem felel meg a büntetőjogban alkalmazható pénzbüntetés szabályainak sem, hiszen pénzbüntetés esetén annak mértékét, az elért vagy elérni kívánt anyagi előny, az elkövető vagyoni, jövedelmi és személyi viszonyainak figyelembevételével kell kialakítani.

A biztos megállapította, hogy nem várható el a fogyasztótól, hogy a mérőóra átírásakor meggyőződjön az óra megfelelőségéről. A szolgáltató csak a hibás óra által mért fogyasztás és a megállapított mérési hibaszázalék figyelembevételével kiszámított tényleges fogyasztás közötti különbséget követelheti attól a fogyasztótól, akinek mérőórájáról kiderült, hogy manipuláltak, de annak időpontja ismeretlen, így az a korábbi lakástulajdonos ideje alatt is történhetett.

A MEH – mint az energia szektort felügyelő fogyasztóvédelmi szerv – a hozzá érkezett panaszok elbírálása során az államigazgatási (illetve a közigazgatási) eljárás szabályai szerint köteles eljárni úgy, hogy eljárásával ne sértse a tisztességes eljáráshoz való alkotmányos jogot. A MEH a fenti ügyekben a panaszok elbírálását olyan előzetes kérdés elbírálása miatt függesztette fel, melynek eldöntése más szerv – az adott esetben büntetőbíróság – hatáskörébe tartozott, ugyanakkor a panaszosok mindhárom esetben a felemelt díj alkalmazását kifogásolták, mely nem büntetőjogi jogkövetkezmény, hanem a szerződésszegés következményeként a polgári jog területére tartozó „szankciós jelle-

gű kártérítési fizetési kötelezettség”, így az eljáró büntető bíróságok a felemelt díj követelésének jogosságáról nem fognak dönteni. Ha a panaszosok büntetőjogi felelősségét nem állapítanak meg, a felemelt díj-fizetési kötelezettségük, szerződészegés megállapítása esetén még fennállhat.

Az országgyűlési biztosa felkérte a gazdasági és közlekedési minisztert, hogy gondoskodjon arról, hogy a gázszolgáltatás során érkező fogyasztói panaszokat a jövőben az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló törvény rendelkezései alapján bírálják el.

A biztos ajánlását az országgyűlés a jogszabály-módosítás során figyelembe vette, és a villamos energiáról szóló törvény módosítása szerint a MEH eljárása során ma már a közigazgatási eljárásról szóló törvény rendelkezéseit köteles alkalmazni, a jogszabály eltéréseket csak az ügyintézési határidőkben enged.

Kapcsolódó ügyek: OBH 1775/2004., OBH 1922/2004.

OBH 1226/2004.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz az önkormányzat, ha a hatályos törvényi rendelkezéseket figyelmen kívül hagyva, a szülő és a nagykorú gyermek jövedelmének együttes összegére hivatkozva utasítja el a kérelmező átmeneti segély iránti kérelmét, valamint a helyi rendeletét a magasabb szintű jogszabályhoz képest szűkítő jellegűen fogalmazza meg.

A panaszos átmeneti segély ügyében azt sérelmezte, hogy a kérelmét a VII. körületi önkormányzat elutasította azzal az indokolással, hogy a panaszos édesanyjával él közös háztartásban, és jövedelmük együttesen meghaladja a vonatkozó helyi rendeletben előírt összeghatárt.

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (Szt.) 2003. évi módosítás egyértelművé tette, hogy a települési önkormányzat az átmeneti segély esetén szabályozhatja a jogosultság jövedelmi feltételeit. A jogszabály ugyanis előírja, hogy az átmeneti segély esetén az ellátás megállapításánál figyelembe vehető egy főre számított havi családi jövedelemhatárt az önkormányzat rendeletében úgy kell szabályozni, hogy az az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegénél, egyedül élő esetén annak 150%-ánál alacsonyabb nem lehet.

A vizsgálat megállapította, hogy a helyi rendelet az átmeneti segély szabályozásakor nem az Szt.-ben előírt egy főre számított havi családi jövedelemhatárt vette alapul a segély megállapításához, hanem együttélőket, valamint az egy- vagy többfős háztartásokat említett.

Tekintettel arra, hogy a jövedelemszámításnál a törvény a családot veszi alapul, a vizsgálat kitért arra, hogy az Szt.-t is érintő módosítások a fogalom meghatározásokat nagymértékben megváltoztatták. A család fogalma leszűkült, a közeli hozzátartozói körből a szülő mint egyeneságbeli rokon kikerült, ennek következtében a segélyt igénylő leszármazó jövedelmének meghatározásakor a vele közös háztartásban élő szülő jövedelmét vagy vagyonát nem lehet figyelembe venni.

Az önkormányzat a módosításokat az átmeneti segély szabályozásánál nem vette figyelembe, a panaszos és édesanyja jövedelmét összeszámította. A vizsgálat rámutatott arra, hogy a helyi szabályozás szűkítő jellegűnek tekinthető, mely nem áll összhangban az Szt. rendelkezéseivel, ezért visszásságot okoz az Alkotmányban deklarált jogállamiságból eredő jogbiztonság követelményével, valamint a 44/A. § (2) bekezdésében foglaltakkal, miszerint „a helyi képviselőtestület a feladatkörében rendeletet alkothat, amely nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal”.

A biztos felkérte a közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy törvényességi ellenőrzési jogkörében eljárva vizsgálja meg, hogy a helyi önkormányzat szociális ellátások helyi szabályozásáról szóló rendelete teljes egészében megfelel-e az Szt. előírásainak. A jövőre tekintettel pedig felhívta az önkormányzat polgármesterét, hogy mind a panaszos, mind a hasonló helyzetben lévő kérelmezők esetében is, a mindenkori hatályos jogszabályok maradéktalan alkalmazásával segítse elő a szociális biztonsághoz való jog érvényesülését, s ezáltal a segítségre szorulóknak lehetőség szerinti támogatását.

A közigazgatási hivatal vezetője a helyi rendelet megvizsgálta, arra törvényességi észrevételt tett, melyet a képviselő-testület elfogadott és a rendeletét módosította.

OBH 1269/2004.

Az egészséges környezethez való joggal összefüggő visszásság veszélyét hordozza magában a hatáskörrel rendelkező felügyelőség eljárása, ha nem jelöli ki a part menti víztermelő kutak belső védterületét.

Egy halásztelki panaszos azt sérelmezte, hogy a Fővárosi Vízművek Rt. döntése nyomán a halásztelki Duna-partra 2004 februárjától csak a Vízművek által kiállított fényképes igazolvánnyal, és évi 2500 Ft befizetése ellenében léphetnek be a halásztelki lakosok.

Az országgyűlési biztos jogbiztonság követelményének, a tisztességes eljáráshoz való, illetve az egészséges környezethez való alkotmányos jogok sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított, és megkereste a Vízművek vezérigazgatóját, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium helyettes államtitkárát, valamint a halásztelki polgármestert, akiktől a bevezetett díjfizetés előírásának tisztázását kérte.

A vizsgálat feltárta, hogy a Vízművek részéről bevezetett intézkedés költségét a halásztelki önkormányzat – a képviselő-testületének döntése után – az állandó halásztelki lakosoktól átvállalja. A biztos ezért megállapította, hogy a halásztelki panaszos problémája megoldottnak tekinthető, tekintettel arra, hogy a panaszos kifogása az igazolvány díjának megfizetésével, illetve összegével függött össze. A biztos azonban annak vizsgálatától nem tekintett el, hogy a Vízművek döntése a jogszabályoknak megfelelően történt-e.

A vizsgálat feltárta, hogy Halásztelek közigazgatási területén található a Vízművek Halásztelki Vízbázisának víztermelő kútjai, melyek parti szűrésű vizet termelnek. A vízbázis sérülékeny földtani környezetben helyezkedik el. A terület

a rendelkezésre álló tulajdonilap-másolat szerint a Vízművek tulajdonát képezi. A vízbázis területe bekerítve nincsen, de oda belépni csak a Vízművek által kiállított fényképes igazolvány birtokában lehetséges.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a vízgazdálkodásról szóló törvény, továbbá a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízlétesítmények védelméről szóló kormányrendelet értelmében – szem előtt tartva a minisztérium megállapításait is – a Vízművek által követett korlátozási megoldás – a szolgált célra is figyelemmel – aggályos lehet. A biztos hangsúlyozta, hogy belső védterületre a belépést a vonatkozó jogszabályok alapján még fizetési hajlandóság esetén sem lehetne – tulajdonképpen bárki számára – lehetővé tenni, azt a tulajdonosnak ki kellene zárnia.

A vizsgálat megállapította, hogy a minőségi vízvédelem – és a környezetvédelem – szempontjából jelentős szabályoknak a terület jelenlegi használata nem felel meg, melynek egyik oka, hogy a kérdéses területen a belső és külső védőövezetek hatóság általi kijelölésére még nem került sor, így nem egyértelműsíthető, hogy hova nem megengedett – még térítési díj ellenében sem – a bárki általi belépés.

A biztos szerint alkotmányos szempontból a belső védterület felügyelőség általi kijelölése, a tulajdonos részéről történő bekerítése, ill. fokozott felügyelete, védelme lenne elfogadható, ezzel lenne rendezhető, hogy hova nem lehet, és hova lehet – igazolvány nélkül is – belépniük az embereknek. Ez utóbbi hangsúlyozását az ombudsman azért is tartotta különösen fontosnak, mert az ügyben megjelent az az érdek, hogy a társadalomnak igénye van, sőt jogként követeli – az általa rekreációs területként használt – a külső védterület használatát. Az országgyűlési biztos hangsúlyozta, hogy ennek feltételeit úgy kell lehetővé tenni, hogy – összhangban a vonatkozó jogszabályokkal – tevékenységükkel ne veszélyeztethessék a víz minőségét.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa a feltárt visszásság orvoslása érdekében ajánlotta a Fővárosi Önkormányzatnak – mint a Vízművek tulajdonosának –, hogy egy általa koordinált vizsgálatban tisztázza – az illetékes egységes zöld hatóság és a halásztelki önkormányzat bevonásával – a Vízművek intézkedésének jogszerűségét, ésszerűségét, illetőleg az érintett alkotmányos jogok megfelelő összhangját

A biztos kezdeményezte továbbá, hogy az illetékes egységes zöld hatóság jelölje ki hatósági határozattal a halásztelki Duna-partra a belső védőövezetet, ezzel biztosítva a víz mint környezeti elem védelmét és ugyanakkor az egészséghez és az egészséges környezet használatához való jog érvényesülését.

A Főpolgármester az ajánlást elfogadta, és arról tájékoztatta a biztost, hogy az ajánlásnak megfelelő megoldásra törekszik. Ennek érdekében összeállítást kért a Vízművektől a kutak belső és külső védterületeinek a helyzetéről, azok tulajdonviszonyainak, terület-felhasználási besorolásának helyzetéről, továbbá felvette a kapcsolatot az érintett szervekkel. Azt is jelezte, hogy egy többszereplős megbeszélésre került sor a nyár folyamán.

A Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség igazgatója tájékoztatta az ombudsmant arról, hogy a jelentésben foglaltaknak megfelelően a tárgyi vízbázis-védőterület kijelöléséről szóló határozatot elkészítik.

A Beszámoló lezárásáig a határozat még nem készült el, ezért az országgyűlési biztos az ügyet továbbra is figyelemmel kíséri.

OBH 1280/2004.

A tisztességes eljárás követelményével összefüggő visszásságot okoz a postai alkalmazott, ha a közjegyzői okiratba foglalt általános meghatalmazással rendelkező élettárs részére nem fizeti ki az esedékes nyugdíjat.

A panaszos a Magyar Posta Rt. dolgozóinak eljárását azért panaszolta, mert az élettársa közjegyzői okiratba foglalt általános meghatalmazása ellenére nem fizették ki részére az esedékes nyugdíjat.

Az országgyűlési biztos a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított, és megkereste a Magyar Posta Rt. Az üzleti vezérigazgató-helyettestől kapott tájékoztatás szerint: az eset idején érvényben lévő jogszabály értelmében a közokiratba foglalt általános meghatalmazást a postai küldemények teljes körének átvételére szóló meghatalmazásnak kell tekinteni. Ennek alapján a panaszt jogosnak ítélte meg. Tájékoztatást adott arról is, hogy a panaszos részéről tett bejelentés nem került rögzítésre.

Az eltelt időre való tekintettel a bejelentésben foglaltak minden részletre kiterjedő vizsgálatára a körülmények feltárására, elbírálásra már nem volt mód, de a hasonló esetek elkerülése érdekében az üzleti vezérigazgató-helyettes felhívta a postahely figyelmét a szabályozás helyes alkalmazására.

Az országgyűlési biztos vizsgálata során megállapította, hogy a Magyar Posta Rt. eljárása – a fentiekben leírtak alapján és az általa is jogosnak ítélt jogsértés – az időmúlás következtében az államigazgatás jogi eszközeivel már nem volt orvosolható, ezért a konkrét ügyben ajánlást nem tett. A feltárt visszásságok jövőbeni elkerülése érdekében azonban – a saját hatáskörben tett felhíváson túlmenően – nyomatékosan felhívta a Magyar Posta Rt. vezérigazgatójának figyelmét arra, hogy fokozottan gondoskodjon a jogszabályokban rögzített képviseleti szabályok maradéktalan betartásáról.

OBH 1306/2004.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz az önkormányzat képviselő-testülete, ha a rendelete ellentétes magasabb szintű jogszabállyal, mivel a hulladékszállítási díjat egységesen, minden ingatlanra azonos összegben, a keletkezett hulladék mennyiségére tekintet nélkül állapítja meg, és az ingatlantulajdonosoknak a többlethulladék gyűjtése kapcsán felmerülő kötelezettségeit a díjfizetési kötelezettség mértékében nem szabályozza. Nem okoz alkotmányos joggal összefüggő visszásságot, ha a település belterületi úthálózatának rekonstrukciójához a lakoságnak is anyagi hozzájárulást kell fizetnie.

A panaszos azt sérelmezte, hogy annak ellenére kellett útépítési hozzájárulást fizetnie, hogy a település úthálózatának fejlesztésére nem került sor. Kifogásolta a község hulladékszállítási rendjét is, mivel a településen mindenki egységesen, ugyanakkora összegben köteles hulladékszállítási díjat fizetni, tekintet nélkül arra, hogy mennyi hulladéka keletkezett, és azt is, hogy annak ellenére köteles igénybe venni a közszolgáltatást, hogy nem kötött a közszolgáltatóval szerződést.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a jogbiztonság sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított, és tájékoztatást kért a jegyzőtől. A válasz szerint a belterületi úthálózat rekonstrukciójára önkormányzati finanszírozással és lakossági – lakóingatlanonként 6000 forint hozzájárulással – támogatással került sor. A panaszos lakóingatlana ennek köszönhetően szilárd burkolatú útról közelíthető meg. Az általános helyettes megállapította, hogy a befizetési kötelezettség az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény alapján jogszerű volt.

A települési szilárd hulladékok elszállításáról, elhelyezéséről és kezeléséről szóló helyi rendeletről az általános helyettes megállapította, hogy a hulladékszállítási közszolgáltatásra vonatkozó szerződés a Ptk.-ban szabályozott olyan szerződés, amelyet a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény (Hgt) szerződéskötés nélkül is keletkeztethet. Ezzel összhangban a rendelet is kimondja, hogy a szerződést az a tény hozza létre, hogy a szolgáltató az ingatlantulajdonos számára a közszolgáltatást felajánlja, illetve a közszolgáltatás teljesítésére rendelkezésre áll. A szerződés írásba foglalásának elmaradásával ezért alkotmányos joggal összefüggő visszásság nem merült fel.

A rendelet értelmében az ingatlantulajdonosok kizárólag egyféle úrtartalmú – 110 literes – gyűjtőedényt vehetnek igénybe. Többlethulladék esetén a szolgáltató biztosít azonosító jellel ellátott más gyűjtőeszközt. A Hgt. kimondja, hogy a közszolgáltatás díját az elvégzett közszolgáltatással arányosan kell megállapítani, figyelembe véve a közszolgáltatás jellegét és kezelt hulladék mennyiségét és minőségét. A 110 literes hulladékgyűjtő edény kötelező igénybevételét előíró rendeleti szabályozás nem felel meg a Hgt.-ben rögzített arányosság követelményének. Az egységes hulladékgyűjtő edény használata nincs tekintettel arra, hogy egy háztartásban ténylegesen mennyi szilárd hulladék keletkezik. Az 48/2000. (XII. 18.) AB határozat szerint a tényleges arányosságot az olyan

tartalmú rendelkezés valósítja meg, amely a díjat az elszállított szemét mennyisége alapján állapítja meg.

A többlethulladék esetén a szolgáltató által azonosító jellel ellátott más gyűjtőeszköz igénybevételenek díjkalkulációját a rendelet tartalmazza. Nincs azonban utalás arra, hogy a többlethulladék gyűjtésére alkalmas „más gyűjtőeszközt” milyen mértékű anyagi térítés ellenében vehetik igénybe az ingatlantulajdonosok, illetve, hogy a díj tartalmazza-e a begyűjtés, szállítás, ártalmatlanítás költségeit.

A visszásságok orvoslása érdekében az általános helyettes felkérte a közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy vizsgálja meg a község önkormányzatának rendeletét és tegye meg a szükséges intézkedéseket. A hivatalvezető az ajánlásban foglaltakkal egyetértett, törvényességi intézkedése következtében a képviselő-testület módosította rendeletét.

OBH 1312/2004.

A büntetőeljárás szabályok figyelmen kívül hagyásával végrehajtott, személyes szabadságot korlátozó intézkedések, és az emiatt tett panasz jogalap nélküli elutasítása a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz. Bűnügyi azonosítás céljából, az érintett hozzájárulása nélkül és a bűnügyi adatkezelési szabályok mellőzésével készült fényképfelvétel sérti az érintett személynek a jóhírnévhez, valamint a személyes adatok védelméhez való jogát.

A panaszost a Nyíregyházi Rendőrkapitányság beosztottai bűncselekmény gyanúja miatt előállították, mert hasonlított egy régebben elkövetett emberölés feltételezett elkövetőjéről kiadott fantomképre. A panaszosról elszámoltatás után fényképfelvételt készítettek, majd szabadon engedték. A panaszos szerint nem készült a meghallgatásáról jegyzőkönyv, továbbá nem kérték a beleegyezését a fénykép elkészítéséhez.

Az általános helyettes a beszerzett iratok alapján megállapította, hogy a vizsgált ügyben az elszámoltatás az eljárás szabályokat figyelmen kívül hagyó kikérdezés formájában valósult meg. Bűncselekmény gyanúja esetén – mivel ez volt az előállítás indoka – a nyomozó hatóságnak a büntetőeljárás szabályok szerint kellett volna az előállított személlyel szemben eljárnia, és kihallgatásáról – akár tanúként, akár gyanúsítottként kerül rá sor – jegyzőkönyvet kellett volna felvenni.

A büntető jogszabályok és a rendőrségről szóló törvény – az Alkotmánnyal és a nemzetközi jogi szabályokkal összhangban – lehetővé teszik a személyes szabadság és más alkotmányos jogok korlátozását, de csak abban az esetben, ha az elérni kívánt és alkotmányosan elismert célhoz képest a korlátozás szükségzerű és arányos. A személyes szabadság korlátozása – még abban az esetben is, ha csak rövid ideig történik – törvénytelen „(jogellenes, önkényes), ha nem a törvényben meghatározott okokból és nem a törvényben meghatározott eljárás alapján történt”.

A panaszos állítása szerint – a nyomozói jelentéssel ellentétben – a fényképfelvétel készítéséhez nem kérték a beleegyezését. A felvétel készítése miatt tett

panaszát a Nyomozó Osztály vezetője az előállítás miatt tett panasszal együtt, külön indoklás nélkül megalapozatlannak minősítette. A határozat ellen a főkapitányság vezetőjéhez benyújtott fellebbezés elbírálása során a fénykép-felvétel készítését téves jogszabályi hivatkozással minősítették jogszerűnek.

A jogszabályi rendelkezések figyelmen kívül hagyása, a tájékoztatási kötelezettség elmulasztása, az intézkedés miatt tett panasz jogalap nélküli elutasítása megsértette a panaszosnak a személyes adatok védelméhez való alkotmányos jogát, továbbá a jobbiztonság elvével, valamint a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott.

Az általános helyettes felkérte a rendőr-főkapitányt, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy alárendelt szerveinél következetesen tartsák be az előállításra vonatkozó jogszabályokat, a büntetőeljárásról, a bűnügyi nyilvántartásról, valamint a személyes adatok védelméről szóló törvények rendelkezéseit. Javasolta, hogy az intézkedések miatt benyújtott panaszok elbírálása során is körültekintőbben járjanak el.

A megyei rendőr-főkapitány az ajánlásokat teljesítette, a jelentésben foglaltakat szakmai oktatás keretében ismertette az állománnyal, és módosította a főkapitányság szervezeti és működési szabályzatát.

OBH 1405/2004.

A jobbiztonsághoz, a tulajdonhoz és a jogorvoslathoz való alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot okoz a szolgáltató a villamosmű létesítésére vonatkozó – az oszloptranzformátor építésére egyértelmű rendelkezéseket nem tartalmazó – szabályok alkalmazásával, ha azok az érintett tulajdonosok érdekeinek érvényesülését nem biztosítják.

A panaszosok azért fordultak az országgyűlési biztoshoz, mert ingatlanuk közvetlen közelében az ELMŰ Rt. által épített 20 kV-os hálózat tartóoszlopa, és a rajta elhelyezett transzformátorállomás működése közvetlen veszélyt jelent számukra és a környezetre, mert a kivitelezés nem az engedélyezett terveknek megfelelően történt. Sérelmezték azt is, hogy az oszloptranzformátort előzetes értesítésük nélkül helyezték az ingatlan közelébe, és hogy mágneses térereje veszélyezteti a család egészségét, és állandó zúgása pihenésre, üdülésre alkalmatlanná teszi az ingatlant. Panaszosok az országgyűlési biztos segítségét kérték ahhoz, hogy a transzformátor állomást az engedélyezett tervek szerint helyezték át.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy az engedélyezési eljárásban született hatósági határozatokat a bíróság felülvizsgálta és a vezetékjogi engedélyt hatályában fenntartotta, ezért vizsgálata arra irányult, hogy a műszaki biztonsági felügyeletet ellátó szervezet eleget tett-e a hatósági ellenőrzési feladatának. A Magyar Műszaki Biztonsági Hivatal (MMBH) főigazgatóját annak vizsgálatára kérte fel, hogy az oszloptranzformátor építése a vezetékjogi engedélynek és a szakhatósági előírásoknak megfelelően történt-e.

A főigazgató megállapította, hogy a kivitelezés során valóban nem tartották be a Közlekedési Felügyelet szakhatósági kikötését, amely szerint az oszlop-

transzformátor és az út szegélye között 5 m távolságnak kell lennie. Véleménye szerint az oszlop és a rászertelt transzformátor elhelyezése nem jelent az elviselhetőnél nagyobb kockázatot és különös balesetveszélyt, az ország településeiben nagy számban található hasonló megoldás.

A főigazgató a Szolnoki Bányakapitányságnál intézkedett annak érdekében, hogy a gázszolgáltató védőcsöbe helyezve, a védőtávolságot betartva helyezze át a gázelosztó vezetékét. Helyszíni feltárás során megállapították ugyanis, hogy a gázelosztó vezeték az oszlop alapozásához a szabványban ajánlott mértéknél közelebb van.

Az ELMŰ Rt. az MMBH megkeresésére közölte, hogy nem létezik olyan jogszabályi vagy szabványi előírás, mely szerint a 20 kV-os tartóoszlopokat a közút szélétől minimálisan 5 m távolságra kellene elhelyezni, de az oszlopok ilyen elhelyezése egyébként is lehetetlen, mert, akkor a magántulajdonú ingatlanok előkertjébe, illetve közvetlenül a lakóházak falát érintve kellett volna az oszlopot elhelyezni. A kivitelezés során a MSZ 7487/3-80. számú „közmű és egyéb vezetékek elrendezése közterületen” című szabványt, valamint az MSZ 151-1:2000 számú szabványt alkalmazta, mely 0,5 m-t ír elő az útpadka külső szélétől számítva. A választ a Magyar Műszaki Biztonsági Hivatal főigazgatója elfogadta, és az ügyben további hatósági intézkedésre nem látott okot.

A Közlekedési Felügyelet igazgatója az országgyűlési biztos tájékozódására azt a választ adta, hogy a közút szélétől való 5 m-es távolságot a 9004/1982./Közl. Ért. 14./ KPM-IPM közlemény alapján írták elő.

Tekintettel arra, hogy a Magyar Szabvány magasabb rangú jogszabály, mint a 9004/1982. KPM-IPM. Közlemény, a Közlekedési Felügyelet a szabvány előírásainak megfelelő tartóoszlop elhelyezését tudomásul vette.

Az ELMŰ Rt. által hivatkozott szabványok alkalmazhatósága kérdésében az országgyűlési biztos megkereste a Magyar Szabványügyi Testület elnökét. Az ügyvezető igazgató álláspontja szerint az oszloptranzformátorok telepítésére semmilyen magyar nemzeti szabvány nincs. Az MSZ 151-1 illetve a visszavont MSZ 151-5 szabványok a szabad vezetésekre, illetőleg azok biztonsági távolságára vonatkoznak. Az ügyvezető igazgató szerint figyelembe kell venni, hogy az európai szemléletű szabályozás szerint a kötelezettségeket nem szabványban, hanem jogszabályban kell előírni.

Az országgyűlési biztos a fentiekből következően megállapította, a jogbiztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot amiatt, hogy az oszloptranzformátorok létesítésével kapcsolatos előírásokat sem jogszabály, sem magyar szabvány nem tartalmazza. Megállapította továbbá a tulajdonhoz és a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot is, mert a helyszíni szemle során az ELMŰ Rt. a panaszosok meghívását mellőzte, így vagyonuk védelmében előzetes intézkedéseket nem tehettek, jogorvoslati jogukat nem gyakorolhatták.

Annak érdekében, hogy az említett alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságok a jövőben nem fordulhassanak elő, az országgyűlési biztos arra kérte a gazdasági és közlekedési minisztert, hogy tegyen intézkedéseket a villamosmű létesítésére vonatkozó szabályok, különösen a szabványok és a bizton-

sági előírások olyan módosítására, melyek az oszloptranzformátor építésére is tartalmaznak rendelkezéseket, és segítik az érintett tulajdonosok érdekeinek érvényesülését.

A MMBH elnökét felkérte, hogy gondoskodjon arról, hogy a jövőben a villamosmű létesítésének engedélyezése során a Műszaki Biztonsági Felügyelőség ellenőrizze, hogy az engedélyes a 180/2002. (VIII. 23.) Korm.rendelet 82. §-ának (3)–(4) bekezdésében foglaltak érvényre juttatása érdekében valamennyi érintett tulajdonost meghívta-e a helyszíni szemlére, továbbá a kivitelezés során betartja-e a szakhatósági előírásokat.

Az MMBH elnöke elfogadta az ajánlást, és felhívta a Műszaki Biztonsági Felügyelőségek igazgatóinak figyelmét arra, hogy a villamosmű engedélyezése során ellenőrizzék az említett kormányrendeletben foglaltak érvényre juttatását.

A gazdasági miniszter jelezte, hogy előkészítés alatt áll az MMBH eljárására vonatkozó részletes szabályozás. A tervezet rendelkezik az érintett ingatlan tulajdonosok jogainak védelméről is. Az oszloptranzformátor létesítésére a 122/2004. (X. 15.) GKM rendelet véleménye szerint megfelelő rendelkezést tartalmaz, mert a 7. § (1) bekezdése a föld feletti vezetékre vonatkozó biztonsági övezet meghatározását kiterjeszti az oszloptranzformátor állomásokra is.

A miniszter válaszát az országgyűlési biztos azzal a kiegészítéssel fogadta el, hogy az MMBH eljárását szabályozó tervezet egészüljön ki azzal, hogy a műszaki biztonsági felügyeletet ellátó szervezet ellenőrzése terjedjen ki arra is, hogy az építető a helyszíni szemlére meghívta-e az érintett tulajdonosokat, és a betartotta-e a villamosmű létesítése során alkalmazandó fokozott biztonságra vonatkozó előírásokat.

A kiegészítő ajánlást a miniszter elfogadta, a tervezett módosítás a 246/2005. (XI. 10.) Korm.rendelettel megtörtént.

OBH 1755/2004.

A hátrányos megkülönböztetés tilalmát sérti a Pénzügyminisztérium jogértelmezése, ha az Alkotmánybíróság és a Strasbourg Emberi Jogi Bíróság családok védelméről alkotott egységes álláspontjával ellentétesen a számítástechnikai eszközök megszerzéséhez kapcsolódó adókedvezmény igénybevételénél a szülő–gyermek viszonylatban a családi kötelék szerint indokolatlanul tesz megkülönböztetést. A jogbiztonság követelményét érintő visszásságot okoz az APEH, a Pénzügyminisztérium és az Oktatási Minisztérium, ha tájékoztatóikban a törvényalkotás keretébe tartozó szabályozási tárgykörben fogalmaznak meg olyan további szabályokat, amelyek a jogalkalmazó és az adózók jogszabályként – kötelező jelleggel – vesznek figyelembe. Ugyanilyen visszásságot okoznak a minisztériumok, ha egy normaszöveg értelmezésében eltérő, egymásnak ellentmondó jogértelmezést adnak ki.

Több panaszos sérelmezte, hogy a 2003. évi adóbevallásában a Sulinet programként megismert, az oktatásban résztvevők egyes kiadásainak kedvezményeként megjelölt adókedvezményt nem érvényesíthette a nevelőszülő, va-

lamint az árva gyermek gyámja. A Sulinet programot ismertető tájékoztató, a Sulinet Expressz Kalauz, adókedvezményre jogosultként határozta meg a szülő mellett az eltartót is, de a vásárlást követően, az APEH által az adóév végén kiadott tájékoztatóban, valamint a személyi jövedelemadó-bevallás kitöltési útmutatójában a házastárs, élettárs gyermekére tekintettel kizárta a kedvezmény érvényesíthetőségét.

Az APEH és a Pénzügyminisztérium kifejtette, hogy a jogszabály értelmében az adókedvezményre csak a gyermek jogi értelemben vett szülei, azaz a vér szerinti és örökbefogadó szülő lehetnek jogosultak. A Pénzügyminisztérium okfejtése szerint a szülő–gyermek fogalmat a magyar jogi szabályozás nem határozza meg, és az adókedvezményre való jogosultság megállapításakor nem lehet figyelembe venni azt, hogy a jog a közös háztartásban élő házastárs, gyám, nevelőszülő-gyermek viszonyára bizonyos élethelyzetekben szabályozást ad. A Pénzügyminisztérium álláspontja szerint az adókedvezmény a számítógépes kultúra terjedését segíti elő, azonban a jogalkotó az adóbevételek biztosítása érdekében a kedvezmény érvényesítésére jogosultak körét behatárolta. A Pénzügyminisztérium a jogosultak körének leszűkítését azzal indokolta, hogy a jogalkotó preferenciája optimálisan a jogosultak személyes példáján keresztül érhető el.

Ezt a jogértelmezést tartalmazza az APEH a tárgyban közzétett tájékoztatója, valamint a 2003. évi adóbevallás útmutatója. Az APEH elnökhelyettesének tájékoztatása szerint a tájékoztatót a Pénzügyminisztériummal az egységes jogalkalmazás érdekében tartott egyeztetés elhúzódása miatt tudták csak decemberben kiadni.

A Sulinet Programiroda és az oktatási miniszter véleménye szerint a szabályozás célja az volt, hogy az oktatásban résztvevők minél szélesebb köre vehesse igénybe az adókedvezményt, ezért a gyermeket saját háztartásban ténylegesen eltartó személyek is – a családjogban a vér szerinti szülőkön kívül a nevelő-, a mostoha- és az örökbefogadó szülők számára előírt tartási kötelezettséget figyelembe véve – a kedvezmény jogosultjai lehetnek. Az Oktatási Minisztérium a kibocsátott APEH-tájékoztató alapján a felmerülő jogviták elkerülése érdekében módosította a Sulinet Expressz Kalauzt. Az oktatási miniszter – tájékoztatása szerint – a jogszabály szövegezésének hiányosságára, következetlen fogalomhasználatára tekintettel kezdeményezte a pénzügyminiszternél a hibás gyakorlat felülvizsgálatát.

A Pénzügyminisztérium előterjesztése alapján, az adókedvezménnyel kapcsolatos visszajelzésekre, gyakorlati tapasztalatokra tekintettel, Szja 2004. évi XXVII. törvénnyel történt módosítása következtében 2004. július 1-jétől (az ezt követően megszerzett jövedelem vonatkozásában) az adókedvezményt – csupán a kedvezmény mértékére meghatározott korlát beemelésével – bármely magánszemély igénybe veheti.

Az országgyűlési biztos általános helyettese vizsgálata során abból indult ki, hogy az Alkotmánybíróság a Strasbourgi Emberi Jogi Bíróság gyakorlatával egyezően 1097/B/1993. AB határozatában kifejtette, hogy a család alkotmányos védelme nemcsak a házasságon alapuló családra, hanem a szociológiai

értelemben vett családi életre is vonatkozik. Az Alkotmánybíróság 995/B/1990. AB határozatában kijelentette, hogy a kiskorú gyermek alkotmányos jogvédelmének biztosítása – a családon belül – a jog mindenek felett álló érdekének szem előtt tartását jelenti. Ennek az alkotmányos elvnek érvényesülnie kell mind a törvényhozásban, mind pedig a jogalkalmazásban. Az Alkotmánybíróság – 857/B/1994. AB határozata alapján – az Alkotmány 70/A. §-ban foglalt, a hátrányos megkülönböztetés tilalma rendelkezését 1992-ben már az egész jogrendszerre kiterjesztve értelmezte. Eszerint „a nem alapjogokat érintő, bármely más szempont szerinti megkülönböztetés is alkotmányellenes, ha az az emberi méltósághoz való jogot sérti. Ha a megkülönböztetés önkényes és indokolatlan, vagyis nincs ésszerű oka, akkor sérti az emberi méltósághoz való jogot, mert az ilyen esetekben bizonyosan nem kezelték az érintetteket egyenlő méltóságú személyként, s nem értékelték mindegyikük szempontjait hasonló figyelemmel és méltányossággal.”

Az Alkotmánybíróság 61/1992.(XI. 20.) AB határozatában rögzítette azt is, hogy az Alkotmány 70/I. §-ban foglalt közteherviselési kötelezettség alóli mentesülésre vagy bizonyos mértékű kedvezményre senkinek sincs az Alkotmányon alapuló alanyi joga.

A számítástechnikai eszközök megszerzéséhez kapcsolódó adókedvezmény érvényesítése nem jelent alanyi jogosultságot, azonban a hátrányos megkülönböztetés tilalma – a fent kifejtettekkel összefüggésben – ennek igénybevételére is kiterjed.

Az általános helyettes vizsgálata során figyelembe vette azt is, hogy a Csjt. és a Gyvtv. rendelkezései tartalmában igen hasonló jogokat és köteleességeket határoznak meg a vér szerinti, az örökbefogadó, a mostoha-, a nevelőszülő és a gyám számára.

A jogalkotó a hasonló tartalommal rendelkező jogviszonyokat figyelembe véve a gyermekre tekintettel biztosított juttatások, kedvezmények szabályozásánál (így pl. a Szja. családi adókedvezményre vonatkozó rendelkezéseinél, a Cst. családi pótlékra vonatkozó rendelkezéseinél) azonos jogállást biztosít a vér szerinti, az örökbefogadó, a mostoha-, a nevelőszülő és a gyám számára.

A Pénzügyminisztérium tájékoztatásában a vér szerinti, valamint az örökbefogadó, a mostoha-, a nevelőszülő és a gyám között az adókedvezmény szempontjából alkalmazott különbségtételt a vonatkozó adó- és családjogi rendelkezések formális értelmezése alapján, nem a mögöttes jogviszonyrendszerek tartalmi értelmezésével indokolta, a jogosultak megszorító meghatározásával az érintettek szempontjait nem hasonló figyelemmel és méltányossággal értékelté, ezért a különbségtételnek nincs ésszerű indoka.

A biztos általános helyettese megállapította, hogy a Pénzügyminisztérium jogértelmezése az Alkotmánybíróság és a Strasbourg Emberi Jogi Bíróság családok védelméről alkotott egységes álláspontjával ellentétes és a számítástechnikai eszközök megszerzéséhez kapcsolódó adókedvezmény igénybevételénél a szülő-gyermek viszonylatban a családi kötelék szerint tett megkülönböztetésnek nincs ésszerű indoka, ezért az negatív diszkriminációt eredményezett.

A vizsgálat kitért arra is, hogy az Alkotmánybíróság 60/1992. (XI. 7.) AB határozatában elvi élel mutatott rá arra, hogy a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény garanciális szabályainak mellőzésével hozott minisztériumi és egyéb központi állami szervektől származó, jogi iránymutatást tartalmazó leiratok, körlevelek, útmutatók, iránymutatások, állásfoglalások és egyéb informális jogértelmezések kiadása és az ezekkel való irányítás gyakorlata alkotmányellenes. A jogi iránymutatások rendeltetése, hogy segítsék a jogalkalmazó szervek tevékenységét, a jogszabályok egységes szemléletű végrehajtását, anélkül azonban, hogy a jogalkotás szerepét átvennék. Ezek az iránymutatások esetenként a jogi aktus szerepét töltik be, vagyis túllépik a rendeltetésük határait és ténylegesen jogszabályi tartalommal rendelkeznek, a jogszabályok elé helyezkedve lerontják azok érvényesülését.

Az országgyűlési biztos általános helyettese megállapította, hogy az APEH, a Pénzügyminisztérium és az Oktatási Minisztérium tájékoztatóikban a törvényalkotás keretébe tartozó szabályozási tárgykörben fogalmaztak meg további szabályokat, amelyeket a jogalkalmazó, az adózók jogszabályként – kötelező jelleggel – vettek figyelembe és ezáltal a jogállamiságból fakadó jogbiztonság követelményével összefüggésben alkotmányos visszaállást okoztak.

Az Alkotmánybíróság 9/1992. (I. 30.) AB határozata értelmében a jogállamiságból fakadó jogbiztonság követelménye magában foglalja, hogy a jogszabályok és az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek rendelkezései pontosak, világosan, egyértelműen megfogalmazottak, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek, vagyis egymással összhangban álljanak. Az Alkotmánybíróság 11/1992. (III. 5.) AB határozata szerint a világos, érthető és megfelelően értelmezhető normatartalom a normaszöveggel szemben alkotmányos követelmény.

A számítástechnikai eszközök megszerzéséhez Szja 36/A. § (3) bekezdésében biztosított adókedvezményre való jogosultság értelmezésében két minisztérium, a Pénzügyminisztérium és az Oktatási Minisztérium vett részt. A minisztériumok jogszabály-értelmezése egymásnak ellentmondó eredményre vezetett (a Pénzügyminisztérium szerint az adókedvezményre csak a gyermek jogi értelemben vett szülei, azaz a vér szerinti és örökbefogadó szülő lehetnek jogosultak, az Oktatási Minisztérium szerint a gyermeket saját háztartásban ténylegesen eltartó személyek is jogosultak a kedvezményre).

A fentiek alapján a biztos általános helyettese megállapította, hogy az a normaszöveg, amelynek értelmezésében két minisztérium vesz részt, már önmagában nem tesz eleget a világos, érthető és megfelelően értelmezhető normatartalmi követelménynek. Ezen felül a pénzügyminiszter és az oktatási miniszter eltérő, egymásnak ellentmondó jogértelmezése is jogbizonytalanságot okozott, amely a pontatlan, precizitást nélkülöző jogszabályszöveg megfogalmazására vezethető vissza.

Az országgyűlési biztos általános helyettese összefoglalásul megállapította, hogy az egymásnak ellentmondó, a törvényalkotás tárgykörébe tartozó jogértelmezések alapján megvalósult jogalkalmazás a jogállamiságból fakadó jogbiz-

tonság követelményének részét képező tisztességes eljáráshoz, a család védelméhez, valamint a hátrányos megkülönböztetés tilalmához való alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot eredményezett.

Az alkotmányos jogokkal összefüggő visszásság a jogszabály rendelkezésének nem egyértelmű rendelkezésére vezethető vissza. A normaszöveg rendelkezéseinek időközben történt módosításának hatályba lépésével az alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot a törvényalkotó orvosolta, ezért a biztos jogalkotással kapcsolatos javaslatot nem tett.

A jogbiztonság elvéből azonban az következik, hogy lezárt jogviszonyokat sem jogszabállyal, sem jogszabály hatályon kívül helyezésével nem lehet alkotmányosan megváltoztatni. Az Alkotmánybíróság 9/1992. (I. 30.) AB határozata szerint az anyagi igazságosság jogállami követelménye a jogbiztonságot szolgáló intézményeken és garanciákon belül maradván valósulhat meg, továbbá az anyagi igazságosság érvényesülésére az Alkotmány nem biztosít (és nem biztosíthat) alanyi jogot. Ebből következően a konkrét ügyekben, a panaszosok és az adóhatóság a törvény módosításakor lezárt jogviszonyára tekintettel, a panasz az országgyűlési biztos által orvosolhatatlan, ezért a vizsgálatot az országgyűlési biztos általános helyettese további intézkedés nélkül lezárta.

OBH 1842/2004.

Nem állapítható meg alkotmányos visszásság, ha a sürgősségi betegellátó rendszer keretében az egészségügyi szolgáltató a külön jogszabályban meghatározott szakmai minimumfeltételeknek megfelelő szolgálatot alakít ki.

A panaszos édesapja kórházba szállítását követő halála miatt, a Hajdú-Bihar megyei Mentőszolgálatnál tapasztalt hiányosságokra hívta fel a figyelmemet. A tragédia estéjén panasszal élt a Hajdú-Bihar Megyei Mentőszervezetnél, ahol bejelentését kivizsgálták. A panaszos különösen azt sérelmezte, hogy Debrecen és vonzáskörzetében több mint háromszázezer lakos sürgősségi ellátása életveszély esetén nincs biztosítva.

I. A beadványhoz csatolt dokumentum tanúsága szerint a konkrét eset kapcsán az Országos Mentőszolgálat Hajdú-Bihar Megyei Mentőszervezetének vezető főorvosa vizsgálatot folytatott, amelynek eredményéről a panaszost levelében tájékoztatta. A vezető főorvos vizsgálata megállapította, hogy a panaszos édesanyja az esti órákban hívta a debreceni mentőállomást és jelezte, hogy férje rosszul van, eszméletvesztése nem volt. A mentőállomás szolgálatvezetője – miután a bejelentés pillanatában a mentőállomás rohamkocsija és két esetkocsija más beteg ellátásával volt elfoglalva – azonnal a helyszínre küldött egy mentőgépkocsit mentőszakápolóval, aki az esetleírásában, illetve a jegyzőkönyvi nyilatkozatában elmondta, hogy a panaszos édesapja hallani sem akart a kórházba szállításáról. A beteg állapotát a közölt panaszok és a beteg megfigyelése alapján nem ítélte életveszélyesnek, de a sürgős intézeti kivizsgálást fontosnak tartotta. A beteg részletes vizsgálatát nem végezte el, mivel eredményként könyvelte el azt, hogy sikerült rábeszélnie a beteget, hogy vizsgálatra bevihesse a Klinikára.

A Belklinikára érkezve a mentőszakápoló a beteget – ugyanúgy, mint a lakásáról – saját lábán kísérte a vizsgáló helyiség felé. A beteg összeesett, megkezdtek a beteg újraélesztését, majd a klinikai dolgozók segítségével az Intenzív Osztályra szállították, ahol az újraélesztést folytatták, sajnos sikertelenül. A vezető főorvos az eset kivizsgálása során megállapította, hogy a mentőállomás szolgálatvezetője az adott szituációban megfelelően járt el. A mentőegység mentőszakápolója ténykedése során a szakma szabályait nem tartotta be maradéktalanul, ezért a vezető főorvos fegyelmi felelősségre vonásban részesítette.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a panaszos bejelentését követően a Megyei Mentőszervezet vezetője a konkrét ügyet kivizsgálta, a megfelelő intézkedést megtette, annak a kérdésnek az eldöntése azonban, hogy a panaszos édesapjának halála, illetőleg a mentőszakápoló mulasztása között fennáll-e ok-okozati összefüggés, olyan orvos-szakmai kérdés, amelynek vizsgálata nem tartozik az országgyűlési biztos kompetenciájába.

II. Az országgyűlési biztos a továbbiakban a mentés és sürgősségi ellátás Hajdú-Bihar megyei gyakorlatának megismerése érdekében részletes tájékoztatást kért az Országos Mentőszolgálat Hajdú-Bihar Megyei Mentőszervezetének vezető főorvosától, a megyei szervezet működéséről, valamint az Országos Mentőszolgálat főigazgatójától országos viszonylatban a Hajdú-Bihar Megyei Mentőszervezet helyzetéről. Tekintettel arra, hogy a mentés és sürgősségi ellátás szerves egységet képez, tájékoztatást kért a debreceni Kenézy Gyula Kórház Sürgősségi Betegellátó Osztályának (a továbbiakban: SBO) főorvosától is. A beérkezett vizsgálati anyagból megállapította, hogy Hajdú-Bihar Megyében 14 mentőállomás működik. A nyíradonyi mentőállomás megépülése után gyakorlatilag minden települést az európai normának megfelelően el tudnának érni. A mentőkocsik felszereltsége az előírt normáknak megfelelő, azonban a készülékek egy része „túlkoros”. A megyében gyermek rohamkocsi és mentőhelikopter is működik.

A mentőszervezet és a megyei egészségügyi intézmények, kórházak közötti kapcsolatot nagyon jónak tartják. Több közös szakmai programot szerveznek (kardiológiai, ideggyógyászati stb.), amelyek jelentősen javítják a betegellátás színvonalát. Közös diszpécsterszolgálat hiányában a mentők a fogadó osztályokkal közvetlen telefonvonalon tudják felvenni a kapcsolatot. Így az általuk bevitt betegeket minden esetben fogadják. A jelenleg érvényes rendeleteknek megfelelő képesítéssel rendelkezik a szervezet minden dolgozója, képesek életmentésre is. A megyében a mentés és betegszállítás átlagosan 20%–80%-os arányban oszlik meg, ez megfelel az OMSZ hasonló országos átlagának.

Országos Mentőszolgálat főigazgatójának tájékoztatása szerint: az Országos Mentőszolgálat 211 mentőállomása közül jelenleg 123 (58,3%) mentőállomás rendelkezik kivonuló orvosi/mentőtiszt szolgálatával, azaz roham és esetkocsival. Hajdú-Bihar megye 14 mentőállomása közül 9 mentőállomáson (81,8%) állandó 24 órás az esetszolgálat. Megvizsgálva az elmúlt évben az azonnali feladatok esetében a 15 percen belüli kiérkezési időket, megállapítható, hogy nappal or-

szágon 78,2%-ban, éjjel 79%-ban érkeznek 15 percen belül a helyszínre. Ez a mutató Hajdú megyében 80,2%, 81%, míg Debrecen esetében 88,9, 92,1%, tehát jobb az országos és a megyei átlagnál.

A kórház SBO főorvosa jelezte, hogy a kórházban 2000-től működik a Sürgősségi Betegellátó Osztály. A mentőszervezettel nagyon jó a kapcsolatuk, ahogyan a többi egészségügyi szolgáltatóval is. Az osztályon 2004-ben két alkalommal az ANTSZ ellenőrzést tartott a szakmai követelmények tekintetében, és mindent rendben talált.

Az Alkotmányban biztosított lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogon belül az egyik legalapvetőbb betegjog az egészségügyi ellátáshoz való jog. Ez pedig annyit jelent, hogy a betegnek joga van sürgős szükség esetén az életmentő, illetve súlyos vagy maradandó egészségkárosodás megelőzését szolgáló ellátáshoz.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a sürgősségi betegellátó rendszer keretében az egészségügyi ellátás folyamatos működtetése érdekében az egészségügyi szolgáltató a külön jogszabályban meghatározott szakmai minimumfeltételeknek megfelelő szolgálatot alakít ki. A folyamatosan hozzáférhető egészségügyi ellátás érdekében ezek a feladatok elláthatók többek között sürgősségi centrum vagy egy-egy szakterület regionális vagy országos feladatait ellátó speciális sürgősségi centrum szervezésével is.

Tekintettel arra, hogy a megyében a fentieknek megfelelő egészségügyi ellátás biztosított, az országgyűlési biztos külön intézkedést nem kezdeményezett.

OBH 1856/2004.

Az arányosság elvét figyelmen kívül hagyó és a rendőrségről szóló törvény egyéb szabályait is sértő, személyes szabadságot korlátozó intézkedés sérti a személyes szabadsághoz, valamint a tisztességes eljáráshoz fűződő alkotmányos jogot.

A panaszos 13 éves gyermekét a gyámhivatal – agresszív magatartása miatt – ideiglenesen intézetbe helyezte, majd kérelemre engedélyezte az anyánál történő elhelyezést, egyben magatartási szabályokat is előírt a kiskorú részére. A gyermekét egyedül nevelő édesanya az engedélye nélkül kimaradó fiút a veregyházi Ifjúsági Házból haza akarta vinni, ennek során összeszólalkozott, majd dulakodásba keveredett az ott lévő – fia hazavitelét megakadályozó – fiatalokkal. A helyszínre hívott rendőrök a panaszost előállították a Gödöllői Rendőrkapitányságra. Éjszaka a kapitányságon tartózkodó egyik rendőr könnygázcserő spray-vel lefújta a panaszost, mert az előállító helyiség ajtaját rugdos-ta. Másnap reggel meggyanúsították garázdaság vétségével, de mivel nem kívánt vallomást tenni, ezt követően szabadon engedték.

A rendőri intézkedések ellen a panaszos panasszal élt a rendőrkapitányság vezetőjénél. A kapitányság vezetője a panaszt kivizsgálta, és elutasította, mert álláspontja szerint az előállítás, a bilincshasználat és az előállító helyiségben történt könnygáz-spray használat jogszerű volt. A határozat keletkezésének időpontjait nem sikerült megállapítani, hogy a könnygázcserőt ki használta a pa-

naszossal szemben, mert a használatról nem készült jelentés, ezért ennek tisztázására tényfeltáró vizsgálat indult.

A beszerzett iratok alapján az országgyűlési biztos általános helyettese megállapította, hogy a cselekmény súlya nem indokolta az előállítását, és egyáltalán nem volt arányban a személyes szabadság korlátozásának súlyosságával. A helyszínen intézkedő rendőröknek vagy a parancsnoki feladatot ellátó ügyeletes tisztnek – amikor arról döntöttek, hogy a kiskorú édesanyját Veresegyházról a 8 km-re lévő Gödöllőre előállítják, és egész éjszaka fogva tartják – más felnőttkorú hozzátartozónál való elhelyezési lehetőség hiányában, intézkedni kellett volna a kiskorú ideiglenes elhelyezésére a legközelebbi gyermekotthonban.

A könnygázszóró használatát a kapitányság hivatalvezetője minősítette jogszerűnek. A rendőrségi törvény szerint a rendőr a mások vagy saját életét, testi épségét, illetőleg a vagyonbiztonságot közvetlenül veszélyeztető támadás elhárítására, illetve a jogszerű rendőri intézkedéssel szembeni ellenszegülés megtérésére alkalmazhat vegyi eszközt. Az előállításba zárt panaszos magatartása nem merítette ki a kényszerítő eszköz használatának törvényes feltételeit. A kényszerítő eszköz retorzióként való használata törvénytörő volt, amit valószínűsített az is, hogy – mivel az intézkedésnek a tényfeltáró vizsgálatig nem volt nyoma – az alkalmazásról feltehetően csak utólag készült (visszadátumozott) jelentés.

A Gödöllői Rendőrkapitányság rendőrei a panaszos előállítása és fogvatartása során a rendőrségről szóló törvény több szabályát megsértették, eljárásuk a jogbiztonsággal összefüggésben alkotmányos visszásságot okozott, és sértette a panaszos személyes szabadsághoz, valamint a tisztességes eljáráshoz fűződő alkotmányos jogát.

Az általános helyettes felkérte a Pest megyei rendőr-főkapitányt, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy alárendelt szerveinél következetesen tartsák be az előállításra vonatkozó jogszabályokat.

A megyei rendőr-főkapitány az ajánlást elfogadta és elrendelte a jelentésben foglaltak oktatását az alárendelt állomány részére.

OBH 1918/2004.

A telefonos ügyfélszolgálat működése akkor tekinthető ügyfélbarátnak, ha használata egyszerű, továbbá a szolgáltató a várakozási idő csökkentése érdekében megfelelő számú ügyintézőt foglalkoztat.

A panaszos a telefonos ügyfélszolgálatok működésével kapcsolatos aggályai miatt fordult az országgyűlési biztosokhoz. Sérelmezte, hogy gyakran saját költségén kell végighallgatnia a menürendszerrel szóló tájékoztatást. Nem tartja elfogadhatónak azt sem, hogy az ügyintézők foglaltsága miatti várakozás (amíg az ügyintéző mások ügyeivel foglalkozik) időtartamának költsége a hívót terheli.

Az országgyűlési biztos a tisztességes eljáráshoz, valamint a tulajdonhoz való jog érintettsége miatt indított vizsgálatot. A beadvány szerint „a negatív példák, amelyeket említék annyira közismertek, hogy nevesíteni sem kell az

érintettek”. Konkrétumok hiányában az országgyűlési biztos nagy ügyfélkörrel rendelkező közüzemi szolgáltatóktól, valamint a három mobil távközlési szolgáltatótól kért tájékoztatást telefonos ügyfélszolgálati rendszerük működéséről. Egyedi eljárás hiányában a biztos megállapításait állásfoglalásban összegezte.

Az otthonról történő ügyintézés egyszerű és gyors, ha a hívott ehhez megfelelő háttérrel biztosít. A nehezen elérhető, bonyolult menürendszerrel működő telefonos ügyfélszolgálat nem alkalmas funkciójának betöltésére.

A telefonos ügyfélszolgálattal való kapcsolatfelvétel az ügyfelek érdekkörében felmerült okokból történik, ezért általában nem kifogásolható, ha a hívás nem ingyenes. Más megítélés alá esik, ha a hívásra a szolgáltató tévedése vagy mulasztása (pl. hibás számlázás) miatt kényszerül az előfizető. Ilyen esetben elvárható, hogy a felmerült költségek miatt a szolgáltató kompenzációt nyújtson.

A panasz lényege, hogy az ügyfélnek sok esetben a menürendszerrel szóló tájékoztatás és a gyakori várakozás időtartamát is meg kell fizetnie. Ha a szám díjmentesen hívható, a kérdés nem merül fel, mert bár előfordulhat, hogy a hívó csak hosszabb idő után kerül az ügyintézőhöz, a hívás időtartamtól függetlenül ingyenes. Amennyiben a szolgáltató a hívásért díjat számít fel, elvárható, hogy a számlázás kizárólag a hívás ügyintézőhöz kapcsolásakor kezdődjön. Ellenkező esetben az ügyfél azért az időtartamért is fizet, amíg elhangzik a kötelezően végighallgatandó, őt esetleg egyáltalán nem érdeklő menüpont-felsorolás, illetve amíg az ügyintéző mások ügyeivel foglalkozik.

Az országgyűlési biztos kifejtette, hogy a telefonos ügyfélszolgálat akkor tekinthető ügyfélbarátnak, ha használata egyszerű, menürendszere könnyen érthető. Alapkövetelmény a megfelelő számú ügyintéző foglalkoztatása a várakozási idő csökkentése érdekében. Ellenkező esetben az ügyintézők foglaltságából adódó várakozások a hívások hívó általi megszakítását eredményezhetik, vagyis a telefonos ügyfélszolgálat nem tölti be azt a szerepet, amiért létrehozták: a gyors és kényelmes ügyintézés lehetőségét. Hasznos a becsült várakozási időről szóló gépi tájékoztatás, mert annak ismeretében az ügyfél eldöntheti, hogy vár-e vagy inkább később újra telefonál.

OBH 1990/2004.

A jogorvoslathoz való joggal és az emberi méltósághoz kapcsolódó kegyeleti joggal összefüggő visszasságot okoz a szabályozás, ha nem biztosítja az elhunyt hozzátartozójának, hogy részt vegyen az elhunyt – nem közegészségügyi okból történő – exhumálását megelőző eljárásban. Nem diszkriminatív az a szabályozás, amely temetkezési módokként eltérően követeli meg a sírnyitási engedély meglétét.

A panaszos a köztemetőt fenntartó települési önkormányzat jogértelmezését sérelmezte. Elhunyt édesanyjának volt férje, aki a sírhely felett volt rendelkezni jogosult, melyben panaszos édesanyja is nyugszik, úgy határozott, hogy édesanyja maradványait exhumáltatja, és máshová temetteti. A panaszos ezt a szándékot méltatlannak és kegyeletsértőnek vélte, de az önkormányzatnál előterjesztett panaszára csak tájékoztatást kapott a hatályos jogszabályok arra

vonatkozó rendelkezéseiről, hogy ki jogosult az egyes sírhelyekbe történő be- illetve kitemetéseket kezdeményezni.

Az országgyűlési biztos az emberi méltósághoz való jog, illetve a kegyeleti jogok kapcsán kezdeményezett vizsgálatot, mely során a jegyzőt és az illetékes megyei ÁNTSZ-t kérte közreműködésre. Bár a megkeresésekkel egy időben panaszos arról tájékoztatta a biztost, hogy a sírhely felett rendelkezni jogosult elállt exhumáltatási szándékától, az ombudsman fenntartotta vizsgálatát, és felkérte az országos tisztifőorvost szakmai álláspontja kifejtésére.

A vizsgálat elsősorban az exhumálási eljárást kérelmező személy és az elhunyt egyéb hozzátartozóinak ügyféli jogállására, a közigazgatási eljárás során számukra biztosított jogokra és kötelezettségekre, az ezzel összefüggő hatósági magatartás megítélésére, valamint mindezeknek az alkotmányos alapjogokkal kapcsolatos összefüggésére irányult. A vizsgálat megállapította, hogy az ÁNTSZ-nek az exhumálási eljárás engedélyezése iránti kérelem befogadásakor és annak elintézése során nincs értesítési kötelezettsége a vérszerinti leszármazók irányába, amennyiben nem ők voltak az eltemetettek.

A temetkezési törvény az elhunyt eltemetésére kötelezettek körében sorrendiséget állít fel, amely sorrend alapján az eltemetésről gondoskodni köteles személynek kell megválasztania az eltemetés módját és helyét is, természetesen figyelemmel az elhunyt végakarataira. Érthető, hogy amennyiben a temetésre kötelezettek a sírhely felett rendelkezési joga van, és az oda történő eltemetés nem ellenkezik az elhunyt végakaratával, a kötelezett rendelkezhet úgy, hogy az elhunytat arra a sírhelyre temessék.

Az újratemetés vagy hamvasztása céljából történő sírnyitás iránti engedély megadására irányuló eljárás során az ÁNTSZ-nek szintén nincs értesítési kötelezettsége a vérszerinti leszármazók irányába, amennyiben nem ők voltak az eltemetettek, így azok ügyfél jogosultságot sem szerezhhetnek az eljárásban. A hozzátartozó így valóban kerülhet olyan helyzetbe, hogy utóbb értesül csak halottja exhumálásáról, és az egyetlen fórum, ahol kegyeleti jogának érvényesítésre lehetősége nyílik, az a bíróság, vélhetően jóval azt követően, hogy az exhumálás és az újratemetés már lezajlott.

Az ÁNTSZ hivatalai az exhumálási engedély iránti kérelmek elbírálása során elsősorban a közegészségügyi- és környezet egészségügyi szempontok érvényesülését kötelesek szem előtt tartani, így nem volt olyan szabály, ami kellőképpen figyelembe vette volna az egyes hozzátartozók azon érdekét, hogy lehetőségük legyen tiltakozásukat kifejezni elhunyt hozzátartozójuk áttemetését illetően.

Az engedélyezési eljárás során ügyfélként szóba jöhető személyek meghatározása mindenképpen jogalkotói feladat, annak ellenére, hogy az emberi méltósághoz való alkotmányos alapjog – melynek része a kegyeleti jog is – védelmére valamennyi közigazgatási szerv kötelezett. Az engedélyezési eljárás során ügyfélként vagy érintettként szóba jöhető személyek felkutatási kötelezettségének, az engedélyezést végző ÁNTSZ-re történő telepítése aránytalanul nagy terhet róna az egyébként is elsődlegesen a közegészségügy megóvására hiva-

tott szervezetre, és indokolatlanul meghosszabbítaná az engedélyezési eljárást. Ezért a biztos elegendőnek tartotta az esetleges érintettek – például – hirdetmény tétel útján történő értesítését.

A feltárt visszásság orvoslása érdekében a biztos felkérte a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszterét, hogy járjon közben a temetőkről szóló törvény és az annak végrehajtására kiadott kormányrendelet módosítása érdekében.

A kormány a jelentésben foglaltaknak megfelelő előterjesztést tett a vonatkozó rendelet módosítása érdekében, így a temetőkről és a temetkezésről szóló 1999. évi XLIII. törvény végrehajtásáról szóló 145/1999. (X. 1.) Korm.rendeletet módosította a 121/2005. (VI. 28.) Korm.rendelet. Az új szabály 2005. július 1-jétől hatályos.

OBH 2043/2004.

A tisztességes eljáráshoz és a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az elsőfokú építésügyi hatóság, ha döntését több ízben kell megsemmisíteni megalapozatlanság miatt, illetve ha a hatóság az eljárást felfüggesztő döntéséről nem értesíti valamennyi eljárásban érdekelt felet.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a pécsi építésügyi hatóság nem folytatja le a 2002 márciusában elrendelt eljárását. Kérte annak vizsgálatát is, hogy a földhivatal a tulajdonjogi per alatt hogyan törölhette határozat nélkül a perfeljegyzési jog bejegyzése iránti széljegyet.

Az országgyűlési biztos a jogbiztonsághoz, a tulajdonhoz, valamint a jogorvoslathoz fűződő alkotmányos jogok sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított, melyben a jegyzőtől és a körzeti földhivaltól kért tájékoztatást.

A panaszos 1998-ban bejelentette az elsőfokú építésügyi hatóságnak, hogy társtulajdonosa – akinek tulajdoni hányadát érintően bírósági eljárást kezdeményezett – engedély nélkül az épület homlokzatát, tartószerkezetét érintő átalakítási munkálatokat végzett a lakóházon. Az építésügyi hatóság a bejelentésre helyszíni szemlét tartott, ezt követően azonban csak ügyészi felszólalásra hozott eljárást felfüggesztő határozatot a tulajdonostársak közötti polgári peres eljárás befejezéséig. A panaszos fellebbezésére tekintettel felfüggesztő határozatát visszavonta.

A rendelkezésre álló iratok alapján megállapítható volt, hogy az elsőfokú építésügyi hatóság több ízben utasította el a panaszos kérelmét arra hivatkozva, hogy az építető nem végzett engedély köteles munkát. Ezeket azonban a közigazgatási hivatal rendre megsemmisítette, és az elsőfokú építésügyi hatóságot új eljárásra utasította. A másodfokú építésügyi hatóság végül 2002. márciusában az elsőfokú döntést megváltoztatva kötelezte az építetőt, hogy 60 napon belül nyújtsa be fennmaradási engedély iránti kérelmet, és így elrendelte az építésrendészeti eljárás lefolytatását.

A megküldött iratokból megállapítható továbbá, hogy az építésügyi hatóság a fennmaradási engedélyezési eljárást felfüggesztette, mert az építető keresetet nyújtott be a nyilatkozat pótlása érdekében. Az építető azonban csak a társtulajdonossal szemben indított bírói eljárást, holott az ingatlan egy részét ha-

szonélvezeti jog terheli, így a haszonélvezeti jog jogosultjának hozzájárulása is szükséges a fennmaradási engedély megadásához, ezért a hatóság felhívta az építetőt, hogy meghatározott időn belül pótolja a haszonélvező nyilatkozatát, vagy az azt pótló bírósági ítéletet. A fennmaradási engedélyezési eljárás jelenleg felfüggesztés alatt áll.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a hatóságok eljárása – többszöri új eljárás elrendelése – a tisztességes eljárás követelményével és a jogbiztonsággal összefüggésben visszásságot okozott, amely a másodfokú hatóságnak az elsőfokú építésügyi hatóság határozatát megváltoztató döntésével orvoslást nyert. Megállapította azt is, hogy a többszöri új eljárás elrendelése alapjául szolgáló megalapozatlan döntés a jogorvoslathoz fűződő joggal összefüggésben is visszásságot okoz, hiszen ebben az esetben nincs olyan érdemi másodfokú közigazgatási határozat, amely ellen, amennyiben úgy ítéli meg bármely, az eljárásban résztvevő fél, keresettel élhetne, igénybe véve szükség esetén szakértő közreműködését.

Az építésügyi hatóság a tulajdonostárs nyilatkozatának pótlására irányuló bírósági eljárás tartamáig az eljárást felfüggesztette, amelyről azonban a panaszos mint tulajdonostárs (és az ingatlan haszonélvezője) nem értesült, így a panaszt abban a hiszemben nyújtotta be, hogy a hatóság valóban mulasztást követett el.

Azzal, hogy a hatóság az eljárást felfüggesztő döntéséről nem értesítette valamennyi érdekeltet, a jogállamiságból eredő jogbiztonsággal és a jogorvoslati joggal összefüggésben visszásságot okozott.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a jegyző a mulasztást orvosolta, a felfüggesztő határozatot a panaszosnak (tulajdonostársnak és a haszonélvezeti jog jogosultjának) megküldte, ezért az ügyben kezdeményezést nem tett.

A panaszosnak a földhivatali eljárással szembeni kifogását megvizsgálva megállapította, hogy az megalapozatlan. A panaszban említett perbejegyzési kérelem széljegyként feltűntetésre került, azonban bejegyzésre nem, hiszen csak a bíróság jogosult a perfeljegyzésről rendelkezni. Miután a bíróság elutasította azt a panaszos által benyújtott keresetet, amelyre hivatkozva a panaszos bejegyzési kérelmet terjesztett elő a Földhivatalnál, annak törlése a panaszos vizsgált alkotmányos jogaival összefüggésben nem okozott visszásságot. A biztos tájékoztatta a panaszost, hogy a perfeljegyzés nem akadályozza a tulajdonjog bejegyzését.

A szabálytalan eljárások jövőbeni kiküszöbölése érdekében a biztos felkérte a jegyzőt, hogy intézkedjen hivatalában az anyagi és eljárási szabályok maradéktalan betartatásáról.

OBH 2076/2004.

A jogbiztonsághoz, a tulajdonhoz, valamint a jogorvoslathoz való jogokkal összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha az építésügyi eljárásban hozott határozat elleni fellebbezést nem terjeszti fel határidőben a másodfokú hatóságnak.

A panaszos a csobánkai jegyző elhúzódo építésügyi eljárását kifogásolta, mert a résztulajdonában álló ingatlant érintő ügyben az engedély nélkül létesített építmény fennmaradási engedélyezési eljárására kijelölt tahitótfalui jegyzője részére nem küldték meg a szükséges iratokat.

Az országgyűlési biztos alkotmányos joggal összefüggő visszásság gyanúja miatt vizsgálatot indított, és a Pest Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjétől kért előzetes vizsgálatot.

A közigazgatási hivatal megállapította, hogy a csobánkai jegyző a határozata ellen benyújtott fellebbezést huzamos időn keresztül nem terjesztette fel elbírálásra felettes hatóságához. A panaszos kérelmére ezért más eljáró hatóságot jelölt ki, a panaszolt jegyző azonban a kijelölt határozatban foglaltaknak sem tett eleget, így a fennmaradási engedélyezési hatósági eljárást a tahitótfalui jegyző csak 5 hónappal a kijelölést követően tudta megkezdeni. A kijelölt elsőfokú építésügyi hatóság a panaszos fennmaradási engedély iránti kérelmét elutasította, és az építmény bontását rendelt el.

A panaszos e határozat ellen fellebbezést nyújtott be, melynek másodfokú elbírálása a panasz kivizsgálásának idején még folyamatban volt.

Az országgyűlési biztos a közigazgatási hivatal vizsgálatában feltártak alapján arra a következtetésre jutott, hogy a csobánkai jegyző mulasztása a tisztességes eljáráshoz és a jogorvoslathoz való alkotmányos jogokat sértette, de tekintettel arra, hogy a közigazgatási hivatal a mulasztást más hatóság kijelölésével, a kijelölt jegyző pedig a határozat meghozatalával orvosolta, a konkrét ügyben intézkedésre nem tett javaslatot.

A közigazgatási hivatal vezetője a feltárt törvénysértések és szabálytalan eljárások miatt a jegyzővel szemben munkajogi felelősségre vonást kezdeményezett, amelynek alapján a képviselőtestület megtette az általa szükségesnek ítélt intézkedéseket.

Az országgyűlési biztos az ügyet lezárta.

OBH 2216/2004.

A tisztességes eljárás követelményével és a panaszhoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a jegyző és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium is, ha az írásban előterjesztett kérelemre nem válaszol.

A panaszos sérelmezte, hogy a helyi polgármesteri hivatalban a földhasznosítási program keretein belül az önkormányzati földek gyomtalanítására és termővé fordítására leadott igényére nem kapott választ. Ebben az ügyben a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumba írott levelét sem méltatták válaszra.

Az országgyűlési biztos a tisztességes eljáráshoz, valamint a panaszhoz való jog érintettsége miatt indított vizsgálatot, s tájékoztatást kért a jegyzőtől, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumtól.

A vizsgálat feltárta, hogy az önkormányzati területek karbantartásáról a városüzemeltetési kht. gondoskodik. A panaszos szóban több alkalommal jelezte, hogy parlagfű-irtásban vállalkozóként közreműködne, többször – követelő módon – kereste meg a kht.-t és hivatkozott arra, hogy vállalkozóként jelentős gépparkkal rendelkezik a feladat elvállalásához. A kht. szakemberei panaszost felkeresték a lakásán, ahol elhanyagolt, gyomos portát találtak, a helyszínen kiderült, hogy sem vállalkozói engedéllyel, sem gépekkel nem rendelkeznek a kérelem szerinti feladat vállalásához. A kht. a továbbiakban ezért elzárkózott a tárgyalásoktól. Mindezek után a panaszos kártérítési igényt tartalmazó levelet küldött – a város középületeire, külterületi ingatlanaira stb. vonatkozóan – a vagyongazdálkodási és üzemeltetési irodának, melyre választ nem kapott. A biztos vizsgálatát követően azonban intézkedtek az eljárási szabályok betartására, illetve a válaszadás pótlására.

A panaszosnak a jegyző részére megküldött beadványai – a kártérítési igényt tartalmazó levelet kivéve – szakszerű és körültekintő elintézését nyertek.

A vizsgálat feltárta azt is, hogy a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium a panaszos beadványára – adminisztrációs hiba miatt – nem válaszolt. Ennek tényét csak később észlelték, és a minisztérium elnézést kérve intézkedett az érdemi válasz megadására.

Az országgyűlési biztos azt is megállapította, hogy a nyíregyházi önkormányzat üzemeltetési irodája alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszásságot okozott akkor, amikor a hozzá érkező beadvány megválaszolásáról nem határidőben – hanem közel két hónap múlva – intézkedett. A jogintézmények csak akkor működhetnek alkotmányosan, ha az intézmények az eljárási normákat betartják.

Az országgyűlési biztos a minisztérium eljárásával kapcsolatban megállapította, hogy a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott azzal, hogy a panaszos beadványára csak több mint egy év múltán válaszolt.

Az országgyűlési biztos a feltárt visszásságok miatt intézkedést nem kezdeményezett, mert a jogsértést később orvosolták. A hasonló visszásságok jövőbeni elkerülése érdekében azonban felhívta a jegyzőt, valamint a környezetvédelmi és vízügyi miniszter figyelmét arra, hogy fokozottan gondoskodjanak

a hivatalukban a jogszabályokban rögzített eljárási szabályok és a bennük testet öltő garanciák maradéktalan betartásáról.

OBH 2289/2004.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának rövidített jelentése a szolgáltatók tájékoztatási kötelezettségéről a nem kívánt betárcsázó programok elleni védekezésről.

A panaszosok az Internet-használata során kezdeményezett nemzetközi hívások számlázása miatt fordultak az országgyűlési biztoshoz, aki a tisztességes eljáráshoz és a tulajdonhoz való jog sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálata során a Nemzeti Hírközlési Hatóság Budapesti Igazgatóság igazgató-helyettesével folytatott megbeszélést.

A vizsgált ügyekben a vitatott összegeket – az Internet-használattal összefüggésben – ún. betárcsázó programok idézték elő. A jelenség lényege, hogy egy olyan program töltődik a számítógépre, amely bontja a fennálló Internet-kapcsolatot, és helyette a felhasználó által nem felismerhető módon egy költséges nemzetközi hívást indít el. A felhasználó csak a telefonszámla kézhezvételekor szerez tudomást arról, hogy a magas távbeszélő számla az Internet-használattal függ össze.

Az országgyűlési biztos vizsgálati hatáskörébe a hatóságok, illetve közszolgáltatást végző szervek ilyen minőségükben tett intézkedései és mulasztásai tartoznak. Az országgyűlési biztosok gyakorlatában az Internet-szolgáltatás (létesítés, működés, számlázás) nem minősül közszolgáltatásnak, ezért az Internet szolgáltatással összefüggő panaszokat, a szolgáltatók eljárását a biztos nem vizsgálhatja.

A konkrét esetekről a biztos megállapította, hogy a hírközlési hatóság a panaszosok bejelentéseire megfelelő tájékoztatást adott, ezért az egyedi esetekben alkotmányos joggal összefüggő visszásság nem merült fel.

Tekintettel arra, hogy e jelenség az internetezők széles körét érintheti, szükségesnek tartotta annak vizsgálatát is, hogy mindent megtettek-e a hatóságok a felhasználók védelme érdekében.

A 2003-ban hasonló panaszok alapján (OBH 4434/2003., 4646/2003.) lefolytatott vizsgálatról készült jelentésben az országgyűlési biztos felkérte az informatikai és hírközlési minisztert, hogy a szolgáltatók bevonásával tegyen intézkedést annak érdekében, hogy a leendő Internet-használók, illetve az Internet-hozzáféréssel már rendelkezők kapjanak megfelelő tájékoztatást a nemzetközi hívások modemén keresztül történő kezdeményezésének lehetőségéről. A jelentésben kifejtette, hogy „a Ptk. 4. § (1) bekezdése a felek egymás közötti viszonyaiban követendő elveket szabályozza, azaz a jóhiszemű eljárás, a tisztességes eljárás, és a kölcsönös együttműködés elvét. A Ptk. a szerződés megkötésének szabályait tartalmazó XVIII. fejezetében külön is rögzíti az együttműködési kötelezettséget. (A felek a szerződés megkötésénél együttműködni kötelesek és figyelemmel kell lenniük egymás jogos érdekeire.) A Ptk. kommentár úgy fogalmaz, hogy a feleknek már a szerződés megkötése során

– tehát a jogügylet létrejöttét megelőzően is – együtt kell működniük, s ezen belül is jelentős kötelezettségük a szerződést érintő lényeges körülmények tekintetében a megfelelő tájékoztatásadás. (...) Az Internet-szolgáltatáshoz való széles körű hozzáférés elősegítése, valamint a szolgáltatás kedvező árának biztosítása – mint cél – mellett gondoskodni kell az Internet-használók érdekeinek védelméről. Erre tekintettel, a konkrét esetek ismeretében elvárható, hogy a szolgáltatók – az együttműködési (tájékoztatási) kötelezettség alapján – a szerződés megkötésekor kifejezetten hívják fel a felhasználók figyelmét a szolgáltatással összefüggő valamennyi lényeges körülményre, így a magas számlát eredményező nemzetközi hívások elindításának lehetőségére.” A Ptk. 4. §-a szerinti alapelvvel összhangban a feleket a Ptk. 277. §-a alapján szerződéskötés után is folyamatosan terheli az együttműködési kötelezettség.

A biztos 2004. szeptemberében, Nógrád megyében tartott munkalátogatása alkalmával megvizsgálta a Hungarotel Távközlési Rt. salgótarjáni ügyfélszolgálatának működését. Megállapította, hogy Internettel összefüggő szolgáltatás megrendelésekor az ügyfél egy tájékoztatót kap az internetezés közbeni emelt díjas nemzetközi hívások létrejöttének lehetőségéről és a védekezés módjáról. A tájékoztató átvételét az előfizető aláírásával igazolja. Az ügyfélnek így már a szolgáltatás megrendelésekor tudomására jut, hogy Internetezés közben emelt díjas kapcsolat jöhet létre. A szolgáltató ezzel a tájékoztatóval eleget tesz a Ptk. alapján őt terhelő tájékoztatási kötelezettségének.

A Nemzeti Hírközlési Hatóság Budapesti Igazgatóságának igazgatóhelyettese beszámolt a szolgáltatókkal folytatott megbeszélések, egyeztetések tapasztalatairól, a védekezés lehetőségeiről. A Nemzeti Hírközlési Hatóság internetes honlapján a „Betárcsázó” probléma cím alatt olvasható a jelenség lényege és a védekezés módjai. A szolgáltatók folyamatosan jelentik azokat a telefonszámokat, amelyeket a „betárcsázó” programok felhívnak. A folyamatosan bővülő lista szintén a hatóság honlapján tekinthető meg. A távközlési szolgáltatók a listán szereplő számok automatikus kapcsolását letiltják, azokat csak kézi kapcsolással teszik elérhetővé. Ez azt jelenti, hogy a hívónak szóban meg kell erősítenie a kezelő felé az adott számra vonatkozó hívási szándékát. Ha ekkor úgy nyilatkozik, hogy nem akarta hívni a számot – vagyis betárcsázó program töltődött a számítógépére és az kezdeményezte a hívást – a kapcsolat nem jön létre. A nem kívánt betárcsázó programok letöltése ellen létezik szoftveres védelem. A programok letölthetők a hírközlési hatóság honlapjáról. A felhasználó igénybe veheti a jelszavas híváskorlátozás szolgáltatást is. Ez kizárja a nemzetközi (emelt díjas) számok automatikus hívását azzal, hogy először egy egyéni kódszámot kell beütni, és csak ezután lehet tárcsázni a számot. A védekezés módja még a nemzetközi vagy emelt díjas hívások letiltása. A Hírközlési Fogyasztói Jogok Képviselője 2004. október 5-én megállapodást kötött 18 szolgáltatóval a betárcsázó programok ellen.

A fentiek alapján az országgyűlési biztos megállapította, hogy a hírközlési hatóság a felhasználói érdekek védelmére számos intézkedést tett. Szükségesnek tartotta azonban ismét leszögezni, hogy a betárcsázó programok elleni

védekezés területén – megelőzendő az Internet-használattal összefüggő nagy összegű távbeszélő számlákat – a fogyasztók lehető legszélesebb körű, mindenki számára érthető módon megfogalmazott tájékoztatása szükséges. Az új előfizetőknek a szerződés megkötésekor, míg az Internet hozzáféréssel már rendelkezők részére e-mailben és a számlához mellékelt hírlevelekben kell megfelelő tájékoztatást adni a jelenségről és a védekezés módjáról.

Kapcsolódó ügyek: OBH 3148/2004., 3296/2004., 3314/2004., 5442/2004., 5563/2004.

OBH 2399/2004.

A jogbiztonság követelménye sérül, ha a közpénzek felhasználói nem az „általában elvárható” gondossággal járnak el a rájuk bízott vagyron kezelésével kapcsolatban.

A panaszos sérelmezte az általa és a Tempus Közalapítvány között korábban megkötött „College of Europe” ösztöndíjszerződés több pontját, elsősorban a 12 hónapos belföldi munkavállalási kötelezettséget.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a művelődéshez való jog sérelmének gyanúja miatt rendelt el vizsgálatot, amely során a közalapítvány igazgatójától és program koordinátorától kért tájékoztatást.

Megállapította, hogy a felek között polgári jogi szerződés jött létre, amellyel kapcsolatos jogvita nem tartozik az országgyűlési biztos hatáskörébe, ezért a panaszost tájékoztatta, hogy a szerződés tartalmával, illetve módosításával kapcsolatos igényeit kizárólag bíróság előtt érvényesítheti. De arra tekintettel, hogy a Tempus Közalapítvány az ösztöndíjprogramot részben állami támogatásból finanszírozta – az általános helyettes a vizsgálatát kiterjesztette annak megállapítására, hogy a project során a közalapítvány megfelelő gondossággal járt-e el a közpénzek felhasználásakor.

Vizsgálata során megkereste a Tempus Közalapítványt és az Oktatási Minisztériumot. Megállapította, hogy a College of Europe program lebonyolításához az Oktatási Minisztérium és a Tempus Közalapítvány évente támogatási szerződést kötött. A támogatás felhasználásának szabályairól azonban nem rendelkeztek, így a Közalapítvány maga állapíthatta meg azokat a feltételeket, amelyek alapján az ösztöndíjat folyósította. Mivel a College of Europe program célja az volt, hogy a magyar közigazgatás számára olyan magasan kvalifikált szakembereket képezzen, akik megfelelő szakmai jártassággal rendelkeznek az Európai Unió integrációval összefüggő területeken, a hallgatók számára – az ösztöndíj folyósításának ellentételezéseként – 12 hónap időtartamú, a magyar közigazgatás területén eltöltött munkavállalást írt elő. A panaszos 2002 decemberében kötött ösztöndíjszerződést a közalapítvánnyal és legkésőbb 2004. november 15-ig köteles lett volna a magyar közigazgatásban elhelyezkedni. Erre azonban nem került sor. Az ösztöndíjszerződés értelmében, amennyiben az ösztöndíjas nem tesz eleget a szerződésben foglalt kötelezettségének, úgy köteles az ösztöndíj teljes, kamatokkal növelt összegét a támogató részére visszafizetni. A panaszos azonban sem a munkavállalási kötelezettségét nem

teljesítette, sem az erre az esetre kikötött ösztöndíj-visszafizetési kötelezettségének nem tett eleget. Ennek ellenére a közalapítvány nem tett semmit annak érdekében, hogy szerződésszegés címen a panaszostól a már folyósított 7867 euró összeget visszakövetelje.

A Tempus Közalapítvány és rajta keresztül az Oktatási Minisztérium kötelezettsége lett volna, hogy a szerződés megszegőjével szemben minden jogi eszközt igénybe vegyen annak érdekében, hogy az állami költségvetésből nyújtott támogatás felhasználása a célnak megfelelően teljesüljön. Ennek a kötelezettségnek az elmulasztásával a Tempus Közalapítvány és az Oktatási Minisztérium is a jogbiztonság követelményével kapcsolatos visszásságot keletkeztetett.

Mindezek alapján az általános helyettes az Állami Számvevőszéket arra kérte, hogy ellenőrizze a Tempus Közalapítvány részére biztosított állami támogatás hasznosítását. Az oktatási minisztert felkérte, hogy tegyen meg mindent a már megkötött ösztöndíjszerződések szerződésszerű teljesítésért.

Az Állami Számvevőszék az ajánlásban foglaltakat elfogadta és a Közalapítvány gazdálkodásának ellenőrzését a 2007. évi tervében előirányozta. Az Oktatási Minisztérium pedig a panasszal szemben keresetet nyújtott be követelése érvényesítésére.

Az általános helyettes a válaszokat elfogadta.

OBH 2502/2004.

A tisztességes eljáráshoz és a jogorvoslathoz való jog sérül, ha a hatóság a magánszállásadói tevékenység nyilvántartásba vétele során a tevékenység helyével szomszédos épületben élők számára nem biztosítja az ügyféli jogállást. A jogorvoslathoz való jog sérül, ha a hatóság a határozat ellen benyújtott fellebbezést nem terjeszti fel a felettes szervéhez.

A panaszos a szomszédos ingatlanon kialakított magánszálláshely nyilvántartásba vételével kapcsolatos hatósági eljárást és az épületben végzett éttermi szolgáltatást sérelmezte.

Az országgyűlési biztos a tisztességes eljáráshoz, valamint a jogorvoslathoz való jog sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálata során tájékoztatást kért az önkormányzat jegyzőjétől, mint elsőfokú hatóságtól a panasszal kapcsolatos álláspontjáról és megtett intézkedéseiről.

A hatóság álláspontja szerint „ezen hatósági nyilvántartásba vétel esetén a szomszédok ügyféli minősége nem megalapozott, hiszen a nyilvántartásba vételről való szomszédértesítés nem jogszabályi előírás.” A szállásadói tevékenység folytatásának feltétele a jegyzői nyilvántartásba vétel, melyről a jegyző igazolást ad ki. A nyilvántartásba vételnek tehát jogi hatása van, a tevékenység annak birtokában végezhető. A szomszédos ingatlanok tulajdonosainak értesítését a magánszálláshelyek idegenforgalmi célú hasznosításáról szóló kormányrendelet nem írja elő, az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény (Áe.) azonban ügyfélnek tekinti azt, akinek jogát vagy jogos érdekét az ügy érinti. A biztos álláspontja szerint a szomszédos épületben folytatni kívánt magánszállásadói tevékenység érinti a szomszédok jogos érdekét.

Az elsőfokú hatóság a panaszosok fellebbezését nem terjesztette fel, arra csak levélben válaszolt. A jogorvoslathoz való jog lényege az érdemi határozatok tekintetében a más szervhez vagy a magasabb fórumhoz fordulás lehetősége, ami a fellebbezők esetében nem valósult meg. Sérül a jogorvoslathoz való jog, ha a hatóság egyáltalán nem hoz határozatot (nincs fellebbezéssel megímadható határozat) vagy a határozat ellen benyújtott fellebbezést késedelmesen, esetleg egyáltalán nem terjeszti fel felettes szervéhez.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy az elsőfokú hatóság eljárása a jogorvoslati joggal összefüggő visszásságot okozott, de a konkrét panasz orvoslására közigazgatási úton már nem látott lehetőséget. Kifejtette, hogy amennyiben a szállásadói tevékenység zavaró, a szomszédok birtokvédelmi vagy szomszédjogi szabályokra alapított eljárást, illetve tulajdonjog háborítatlanságát védő pert is indíthatnak.

Az elsőfokú hatóság a magánszálláshelyen folytatott éttermi szolgáltatás miatti lakossági panaszt – új eljárás keretében – elutasította, a helyszíni szemlén ugyanis nem nyert bizonyítást, hogy az Uhu Villában melegkonyhas tevékenységbe tartozó szolgáltatást nyújtanak. A közigazgatási szerv köteles a határozathozatalhoz szükséges tényállást tisztázni. Ha ehhez a rendelkezésre álló adatok nem elegendők, hivatalból vagy kérelemre bizonyítási eljárást folytat le. Az elsőfokú hatóság a tényállás tisztázása keretében helyszíni szemlét tartott, és a döntését e szemle tapasztalataira alapozta.

Az országgyűlési biztos felkérte a jegyzőt, hogy jövőbeni eljárásai során vegye figyelembe a jelentés megállapításait.

OBH 2509/2004.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben visszásságot okoz az eljárás elhúzódása, és az írásbeli hiánypótlási felhívás elmaradása.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi Felügyelőség a hulladékkezelési engedély iránti kérelmének benyújtása után csak majdnem egy évvel hozott határozatot. Sérelmezte a határozat indokolását, mert valótlanak tartja azt az állítást, hogy nem jelölte meg a telephely címét és a kezelni kívánt hulladék mennyiségét. Úgy nyilatkozott, hogy ezek az adatok a benyújtott dokumentumokban megtalálhatók, a szóbeli hiánypótlási felhívásnak eleget tett, írásbeli hiánypótlási felhívásnak viszont nincs nyoma. Kijelentette, hogy a kérelmet nem lehetett volna elutasítani arra hivatkozással, hogy hiányosan nyújtotta be, „elsődlegesen írásbeli hiánypótlási felhívásnak lett volna helye”.

Az országgyűlési biztos a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálatot, melyben a Felügyelőség igazgatójától kért tájékoztatást.

A környezetvédelmi hatóság a panaszos 2003. április 9-én érkezett hulladékkezelési engedély iránti kérelmére 2004. február 27-én hozott elutasító határozatot. Az elutasítás indoka a hiányos kérelem volt. A benyújtott dokumentáció szakmai értékelésére a környezetvédelmi hatóság rendelkezik a szükséges is-

meretekkel. Azt a megállapítást, hogy a kérelem szakmailag hiányos, legfeljebb egy ellenkező tartalmú szakvélemény cáfolhatná, az országgyűlési biztos nem.

A környezetvédelmi hatóság – bár a kérelmet több szempontból is hiányosnak találta – írásban nem hívta fel a panaszost hiánypótlásra. A Felügyelőség „várta” a hiányosságok pótlását, amit a panaszos egyébként vállalt is. A benyújtott, majd kiegészített kérelem ismeretében hiánypótlási felhívást kellett volna kiadni, ha pedig a hatóság megítélése szerint a kérelem ezt követően is hiányos, a rendelkezésre álló adatok alapján kellett volna döntenie vagy az eljárást megszüntetnie. A panaszos a kérelmét elutasító határozatból tudomást szerezhetett a becsatolandó (hiányzó) dokumentumokról, amelyek elengedhetetlenül szükségesek a kérelem későbbi teljesítéséhez. A határozat ismeretében a panaszos újabb kérelmet nyújthat be.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott az eljárás elhúzódása és az írásbeli hiánypótlás elmaradása, felkérte a Felügyelőség igazgatóját, hogy megfelelő határidő kitűzésével adjon ki hiánypótlási felhívást, majd azt követően – annak eredményétől függően – gondoskodjon az eljárás befejezéséről. Az igazgató a kezdeményezéssel egyetértett.

OBH 2593/2004.

A tulajdonhoz való joggal összefüggő visszásságot okozhatnak az okmányirodák és a nyilvántartó hatóságok, ha az eljárásuk során alkalmazott törvény nem határozza meg egyértelműen a végrehajtási jogszabályok szintjét. A jogbiztonság követelményét sérti a nyilvántartó hatóság, ha – a jogosultakat terhelő bejelentési kötelezettség előírásának hiányában – a korlátozás alapjául szolgáló követelés megszűnését nem regisztrálják.

A panaszos gépkocsi biztonságos vásárlásával kapcsolatban sérelmezte, hogy az APEH, a bírósági végrehajtók „opciót” jegyeztetnek be az okmányiroda nyilvántartási rendszerébe oly módon, hogy azt a gépkocsi okmányjaiban nem szerepeltetik, a tulajdonjogot igazoló törzskönyvet nem vonják be. Gyakran az eladó sem tud a szóban forgó „teher” bejegyzéséről, ha mégis, nem áll érdekében arról tájékoztatni a vevőt. A panaszos szerint ezzel teljesen kiszolgáltatott helyzetbe kerül a vásárló, mivel „csak az átírást végző okmányirodában tudatják vele, hogy a gépkocsi tulajdonjogát nem szerezheti meg opcióterhelés miatt”. Másik sérelme az volt, hogy a hitelre vásárolt gépkocsik esetében a hitelező bank a hitel visszafizetéséről csak a tulajdonost értesíti, a nyilvántartó hatóságot nem. Ennek következtében a jóhiszemű vásárló nem tudja a gépkocsit nevére átíratni. Beadványában kifejtette azt is, hogy az említettek megelőzése érdekében az állampolgárok illegális úton szerzik be a vásárláshoz szükséges információkat. Figyelemmel arra, hogy a panaszos nem konkrét hatósági eljárást sérelmezett, a gépjárművek tulajdonjogának megszerzésével kapcsolatos kérdéseket az országgyűlési biztos általános helyettese általánosságban tekintette át.

A közúti közlekedési nyilvántartásról szóló 1999. évi LXXXIV. törvény (Kknyt.) értelmében a járműnyilvántartás a külön jogszabályban meghatározottak szerint tartalmazza a jármű forgalmazásának korlátozására vonatkozó adatokat, azonban még utalás szintjén sem állapítja meg, hogy milyen szintű jogszabályokban meghatározottak szerint tartalmazza azokat. Ezen kívül is a Kknyt. számos helyen utal „a külön jogszabály”-okra, de nem határozza meg azok szintjét. Az Alkotmány 8. § (2) bekezdése értelmében „a Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és köteleességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja.”

A gépjárművekre vezetett végrehajtás szabályait áttekintve az általános helyettes megállapította, hogy a Vht. szabályai kellően, részletekbe menően kidolgozottak. Amennyiben a végrehajtó az abban foglaltak szerint jár el, nem fordulhat elő, hogy a gépjármű vevője csak az okmányirodában szembesüljön a foglalás tényével. A végrehajtó ugyanis a forgalmi engedélyt és a törzskönyvet is lefoglalja vagy kezdeményezi a gépjármű kivonását a forgalomból. Előbbi esetben a két okmány hiánya, utóbbi esetben pedig a forgalomból kivonás ténye kell, hogy – még ügyletkötés előtt – felkeltse a vevő gyanakvását. Az általános helyettes szerint, ha az ügyletkötés bármely körülménye alapján a gépjármű vevőjében valamilyen kétely ébred, és ennek ellenére megvásárolja azt, a vevő nem az adott helyzetben elvárható módon jár el.

A Kknyt. értelmében a járműnyilvántartás tartalmazza a forgalmazási korlátozásokra vonatkozó adatokat. Ezek bejegyzésére a pénzügyi intézmény kérelmére kerül sor. Vételi jog, terhelési és elidegenítési tilalom fenntartása esetén a pénzügyi intézmény előzetes rendelkezése alapján a törzskönyvet a tulajdonos nevére állítják ki, és azt a pénzügyi intézmény részére küldik meg. A vonatkozó BM rendelet szerint a jármű tulajdonjogát érintő korlátozás esetén a törzskönyv kizárólag a korlátozás jogosítottja részére adható ki. Ettől az esettől különbözik, amikor a gépjármű tulajdonosa a lízingcég és a köznyelvben „vevő”-nek nevezett lízingbevevő csupán üzemeltetője a gépjárműnek. Ilyenkor a tulajdonjog bejegyzésére csak a futamidő végén, a konkrét szerződésben foglaltak szerinti maradványérték megfizetését követően, az ügyfél kérelmére kerülhet sor.

Ki kell emelni, hogy a forgalmazási korlátozásra vonatkozó záradék hatálya lezárásának feltétele, hogy az ügyfél a tartozás kiegyenlítését követően a részére a pénzügyi intézmény által kiállított igazolás és a rendelkezésére bocsátott törzskönyv birtokában azt a Hivataltól kérje. A pénzügyi intézményt a Hivatallal szemben a hatályos szabályok szerint bejelentési kötelezettség nem terheli. Figyelemmel a forgalmi (tulajdoni) viszonyok rendjéhez, továbbá a járműnyilvántartás adatainak közhitelességéhez fűződő érdek jelentőségére az általános helyettes megállapította, hogy – a jogi szabályozás hiányosságára vezethető okból – a tulajdonhoz való joggal összefüggő visszásság közvetlen veszélyét okozhatja, hogy a forgalmazási korlátozások jogosultjainak a korlátozás alapjául szolgáló követelés megszűnése (teljesítése) után nem kell e tényt a Hivatalnak bejelenteniük.

A rendelet szerint a jármű tulajdonjogát igazoló okirat a törzskönyv. Egy járműhöz, egy időben csak egy érvényes törzskönyv tartozhat. A törzskönyv kiadásáig a jármű tulajdonjogát a jármű kereskedelmi értékesítéséről szóló – a jármű azonosító adatait tartalmazó – számla, a harmadik országból behozott – a magáncélra ideiglenesen behozott járművek kivételével –, külföldön már forgalomba helyezett használt járműveknél az illetékes külföldi hatóság által a forgalomba helyezéskor kiadott eredeti vagy hitelesített okmányok, az árverési jegyzőkönyv, a gyártó számlája, a jogerős bírói határozat, a hagyatékátadó végzés, az ajándékozást igazoló okirat, az adásvételi szerződés, a fődarabok megvásárlásáról szóló számlák és az összeépítési engedély, illetve a járműkísérő lap igazolják. Az előbbieket értelmében a gépjármű tulajdonjogának az átruházásához az erre irányuló szerződésen vagy más jogcímen felül a tulajdonosváltásnak a járműnyilvántartásba való bejegyzése – szemben az ingatlanokra vonatkozó szabályokkal – nem szükséges, vagyis a bejegyzés nem jogot keletkeztető (konstitutív), hanem a megszerzett jogot regisztráló, ún. deklaratív hatású. Előfordulhat – bár a Kknyt. értelmében 15 napon belül az érintetteknek kötelessége –, hogy sorozatos gépjármű-átruházások nem kerülnek a nyilvántartásban rögzítésre. E jelenséget a törvényben foglalt szankció sem szüntette meg teljesen, ami viszont a tulajdoni viszonyok biztonságával és a nyilvántartás közhitelességéhez fűződő érdekekkel összeegyeztethetetlen.

Az általános helyettes megállapította, hogy a szabályozása ezen hiányossága a tulajdonhoz való joggal és a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásság közvetlen veszélyét okozza.

A Kknyt. szerint a kérelmező a jogának vagy jogos érdekének érvényesítése érdekében a nyilvántartásból adatot igényelhet. Azt azonban még utalás szintjén sem határozza meg, hogy mit kell a jog, illetve jogos érdek fogalmán érteni, és nem rendelkezik arról sem, hogy azt igazolni kell, vagy elegendő azt valószínűsíteni. Az általános helyettes szerint a törvény nem egyértelmű rendelkezése jogbizonytalanságot okoz, és az így kialakult gyakorlat alkalmas arra, hogy a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozzon.

Az általános helyettes felkérte a belügyminisztert, valamint a gazdasági és közlekedési minisztert, hogy a járműnyilvántartás közhitelességének maradéktalan biztosítása érdekében tekintsék át a vonatkozó szabályozást. Kezdeményezték az Országgyűlésnél a forgalmazási korlátozás jogosultjainak bejelentési kötelezettségére vonatkozó szabályok kiegészítését, pontosítását, a járműnyilvántartásban nem rögzített (oda határidőben be nem jelentett) adatváltozások átvezetése kérdésének rendezését, a jog, jogos érdek fogalma pontos tartalmának meghatározását, továbbá annak igazolására/valószínűsítésére vonatkozó alapvető szabályok megállapítását.

A válaszadási határidő még nem telt el.

OBH 2597/2004.

Az embertelen bánásmód alkotmányos tilalmával összefüggő visszásságot okoz a bv. intézet eljárása, ha a fogva tartott fegyelmi elkülönítése során nem biztosítanak ivóvizet a számára.

A Fővárosi Bv. Intézetben fogva tartott panaszos sérelmezte, hogy miután visszautasította a nem kóser étel elfogyasztását, elkülönítették, és étkezés megtagadása miatt fegyelmi eljárást indítottak ellene. A fegyelmi elkülönítés során olyan zárkában helyezték el, melyben nem volt mosdó. Az engedélyezett csomagjában levő ételmezt elvették tőle, és az elkülönítését követően másnap reggelig nem kapott ivóvizet.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a kegyetlen, embertelen megálázó elbánás vagy büntetés alkotmányos tilalmát érintő visszásság gyanújára tekintettel vizsgálatot rendelt el, és megkereste a büntetés-végrehajtás országos parancsnokát.

A megállapított tényállás szerint a panaszos kérte, hogy a bv. intézetben kóser ételmezést biztosítsanak a számára, de a kérelmét – a lehetőségek hiányában – elutasították, és sertéshús-mentes ételmezt kapott. 2004. március 18-án a fogva tartott kijelentette, hogy csak olyan ebédet vesz át, ami a vallása előírásai szerint fogyasztható. A biztonsági tiszt figyelmeztette, hogy a cselekménye fegyelemsértésnek minősül, és intézkedni fog az elkülönítésére. A panaszos ezt követően az ebéd átvételét megtagadta.

Az elkülönítés előtt a fogva tartottat orvoshoz vitték, majd az elkülönítés végrehajtására kijelölt fegyelmi zárkába kísérték. A saját ételmezeit a zárkán belül egy biztonsági ráccsal leválasztott szekrénybe helyezték el, amit azzal indokoltak, hogy másképp nem tudják ellenőrizni, hogy a fogva tartott fogyaszt-e ételmezt vagy sem. A zárkában mosdó nem volt felszerelve, az ivóvíz tárolására műanyag kannák szolgáltak. A fogva tartott zárkában való elhelyezésekor – 12.45-kor – a felügyelet észlelte, hogy a kanna törött, de nem cserélték ki. A biztonsági tiszt másnap reggel ellenőrizte a fogva tartottat, aki vizet kért tőle. A tiszt kicseréltette a kannát, és rendelkezett a víz beadásáról. 2004. március 19-én 12.30-kor az elkülönítést megszüntették, és lehetővé tették a panaszos számára az elzárt ételmezhöz való hozzáférést. A fogva tartottal szemben indított fegyelmi eljárást március 30-án – fegyelmi vétség hiányában – megszüntették.

A fogva tartott a BVOP-nál is panaszt tett az ügyben. Az országos parancsnok – az általa lefolytatott vizsgálat alapján – írásban utasította a Fővárosi Bv. Intézet parancsnokát a mulasztást elkövetett felügyelőkkel szembeni fegyelmi eljárás megindítására. Rendelkezett arról is, hogy a fogva tartott részére a bv. intézet biztosítsa a kóser ételmezést, és annak többletköltségét az országos parancsnokság fedezze.

A 11/1996. (X. 15.) IM rendelet 11. § (1) bek. szerint fegyelmi ügyben a fogva tartott elkülönítése akkor rendelhető el, ha elhelyezésének megváltoztatása a fegyelmi felelősség tisztázása érdekében indokolt. A fegyelmi elkülönítés alatt a fogva tartott nem érintkezhet a fegyelmi vétség többi elkövetőjével, a tanúkkal és a sértettekkel, a Bv. tvr.-ben meghatározott jogai azonban nem korlátoz-

hatók. A 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 143. § (2) bek. értelmében ha az elítélt elkülönítése a fegyelmi eljárással összefüggésben szükséges, az elkülönítésre a fegyelmi zárkát is igénybe lehet venni, de ilyenkor a fegyelmi zárkát el kell látni a zárka általános felszerelési tárgyival.

A Fővárosi Bv. Intézetben a panaszos elkülönítésére kijelölt zárka nem felelt meg a jogszabályi előírásoknak, ugyanis a fegyelmi zárkát nem látták el az általános felszerelési tárgyakkal. A fegyelmi elkülönítés nem azonos a magánelzárás büntetéssel, amit kizárólag fegyelmi zárkában lehet végrehajtani. A fegyelmi felelősség tisztázása a konkrét esetben nem is indokolta a panaszos elkülönítését. Az elkülönítés végrehajtása során – közel 20 órán át – nem biztosítottak vizet a fogva tartott számára, valamint elvették tőle a csomagban beküldött, engedélyezett élelmiszereit is.

Az általános helyettes megállapította, hogy a bv. intézet mulasztása súlyos visszásságot okozott az embertelen bánásmód tilalmával összefüggésben. Az országos parancsnok által megtett intézkedésekre tekintettel ajánlást nem tett, de felhívta az intézetparancsnok figyelmét a fogva tartottakkal való emberséges bánásmód követelményének maradéktalan betartására. Kezdeményezte továbbá az intézet parancsnokánál, hogy a fegyelmi elkülönítések végrehajtása az IM rendelet előírásának megfelelően kialakított zárkákban történjen. A parancsnok a kezdeményezést elfogadta.

OBH 2656/2004.

A testékszer viselésének közoktatási intézményekben való engedélyezése, illetve tiltása esetén mérlegelni kell, hogy a tanulókat megilleti az önrendelkezési jog, ami csak más alapjog gyakorlása érdekében korlátozható, ugyanakkor fennáll az oktatási intézmény felelőssége a testékszerek viselésével összefüggő, az intézményben bekövetkezett balesetekért.

A panaszos azt sérelmezte, hogy gyermekét gimnáziumának igazgatója megpofozta, és a gimnázium fenntartó önkormányzat képviselő-testülete az igazgatóval szemben nem az eset súlyosságának megfelelő fegyelmi büntetést szabott ki.

Az általános helyettes visszásság gyanúja miatt vizsgálatot rendelt.

A megállapított tényállás szerint a panaszos gyermeke a gimnázium igazgatójának többszöri kérése ellenére sem vette ki az arcán viselt testékszereket. Amikor az igazgató a tanuló ellenőrző könyvét kérte, hogy a szülővel tudathassa az iskolában felmerült problémát, a tanuló azt nem adta át neki. E konfliktus nyomán az igazgató a tanulót az iskola folyosóján szóban felelősségre vonta és megpofozta. A pofon miatt a tanuló orra vérzett, szája is sérült. A testi sértés miatt a sértett a rendőrségen feljelentést tett, édesanyja pedig a polgármesteri hivatalban kérte az ügy kivizsgálását. A képviselő-testület az igazgató ellen a fegyelmi eljárást megindította, és ennek keretében úgy döntött, hogy az iskola igazgatóját jelentős súlyú fegyelmi vétség elkövetése miatt az előmeneteli rendszerben történő várakozási idő meghosszabbítása, valamint a főtanácsosi címtől való megfosztás fegyelmi büntetéssel sújtja.

A biztos általános helyettese megállapította, hogy a fegyelmi vizsgálatot rövid időn belül lefolytatták. A képviselő-testület zárt fegyelmi tárgyalása nem az ügy „eltussolását” célozta. A testület a tények alapos megismerése alapján hozott döntést, és súlyos büntetést szabott ki, mert súlyos vétségnek ítélte, hogy az iskola igazgatója arcul ütötte az iskola tanulóját. E tények alapján a biztos nem állapította meg, hogy az iskolát fenntartó önkormányzat visszásságot okozott a tanuló emberi méltóságához, továbbá az ifjúság védelemhez való alkotmányos jogával összefüggésben. Döntésével megtette a kellő intézkedést a tanulót ért sérelem miatt és az esetleges hasonló jogsértés megelőzésére.

Mindemellett az ügyben lényeges kérdés a testékszer viselés szabadsága, a szülő, a tanuló és az iskola joga e tekintetben. A vizsgált ügy arra világított rá, hogy a tanulót is megillető önrendelkezési jog egy iskolai közösségben nem korlátlan, és nem is csupán a szülő engedélyétől függ, hogy a tanuló viselhet-e testékszert. A pedagógus kötelessége, hogy gondoskodik a tanuló testi épségének megóvásáról, és ha a baleset veszélye fennáll, a szükséges intézkedést megtegye. Iskolai közösségben azonban a pedagógus nem tekinthet el a többi tanuló jogaitól. Az iskola felelőssége és a többi tanuló jogai miatt a testékszer viselésről a házirendben célszerű rendelkezni. A házirend elfogadásához, módosításához az iskolaszék és a diákönkormányzat egyetértése szükséges. Így tehát mód van arra, hogy a szülők, a pedagógusok és a diákok megegyezésre jussanak az említett probléma megoldásában. A pedagógus felelősséggel tartozik azért, hogy ha olyan körülmények között szándékozik megtartani az óráját, amely veszélyezteti a tanuló testi épségét, mert akkor sérül a tanuló biztonságos és egészséges környezethez való joga. Nincs lehetőség arra, hogy ezt a felelősséget az iskolában a szülők átvállalják, ha nem értenek egyet a pedagógus álláspontjával.

OBH 2724/2004.

A tisztességes eljáráshoz, valamint a kérelemhez fűződő joggal összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha a birtokvédelmi kérelmet azért utasítja el, mert a kérelemben nem adták meg a panaszolt személy nevét, csak a lakcímét.

A panaszos a jegyző és a közigazgatási hivatal eljárását is sérelmezte, mert a jegyző azzal utasította el a kérelmét, hogy abban nem jelölte meg név szerint, hogy kivel szemben kéri a birtokvédelmet, és a közigazgatási hivatal pedig a panaszára arról tájékoztatta, hogy a jegyző helyesen járt el.

A tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének gyanúja miatt az országgyűlési biztos vizsgálatot indított.

A panaszos a birtokvédelmi kérelmében előadta, hogy a pontos címmel megjelölt szemközt lévő földszintes házban tartott ebek ugatása zavarja. A jegyző hiánypótlásra hívta fel, mert nem jelölte meg a birtoksértőként megnevezett fél nevét. A panaszos úgy tájékoztatta a hatóságot, hogy nem tudja név szerint megnevezni az állatok tulajdonosát, mivel azonban pontosan megjelölte a lakcímét, kérte, hogy a lakcímnnyilvántartóban nézzenek utána az ingatlan tulajdonosá-

nak. A jegyző határozatával a birtokvédelmi eljárást megszüntette, mivel a kérelmező nem jelölte meg név szerint a birtoksértőt. A panaszos ezt követően a közigazgatási hivatal vezetőjétől felügyeleti intézkedést kért. A hivatalvezető úgy tájékoztatta, hogy a jegyző helyesen járt el.

Az országgyűlési biztos vizsgálata megállapította, hogy az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló törvény (Áe.) a kérelemre nem írt elő formai vagy tartalmi követelményeket, így azt sem, hogy a kérelmezett mely adatait kell a kérelmezőnek megadnia. Az Áe. úgy rendelkezett, hogy a közigazgatási szerv nem kötelezhette az ügyfelet olyan adat közlésére, amelyet „jogszabállyal rendszeresített nyilvántartása” tartalmazott. A jogszabállyal rendszeresített nyilvántartás a konkrét esetben a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló törvény szerinti települési lakcím-nyilvántartás volt.

Az Áe. alapelvei között szerepelt a gyors és egyszerű eljárás célkitűzése, melyet a hivatalból lefolytatott bizonyítási eljárással lehetett elősegíteni. A panaszos beadványában lakcímszerűen megjelölte, hogy mely ingatlan tulajdonosával szemben kért birtokvédelmet. Az országgyűlési biztos álláspontja szerint a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló törvény és az Áe. értelmében a jegyzőnek joga (és kötelezettsége) lett volna a települési lakcím-nyilvántartás alapján megállapítani, hogy ki van az adott címre bejelentve. Amennyiben az eljárás során kiderül, hogy nem az ott állandó lakcímen bejelentett személy a kutyák tulajdonosa, akkor lehetett volna a panaszost felhívni további adatok benyújtására, a kérelmezett személyének pontosítására.

Az országgyűlési biztos felkérte a jegyzőt és a közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy a jövőben fokozottan figyeljenek – és munkatársaik figyelmét is hívják fel – a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvénynek az ügyfelek adatigazolási kötelezettségére, illetve az eljárás során szükséges adatok beszerzésére vonatkozó szabályaira.

A válaszadásra nyitva álló határidő még nem telt le.

OBH 2794/2004.

A tulajdonhoz és a tisztességes eljáráshoz való joggal, valamint az arányos közteherviselés elvével összefüggő visszásságot okoz az önkormányzat azzal, ha útépitési érdekeltségi hozzájárulás megfizetésére kötelezi az érintetteket a közút korszerűsítésének minősülő építésügyi-műszaki munkálatok elvégzése esetében.

A panaszosok az útépitési hozzájárulás megfizetésére való kötelezésüket sérelmezték, amelyet a lakossági együttműködés keretében megvalósult útépitési beruházásokra hivatkozva állapított meg az önkormányzat. A panaszosok szerint az ingatlanuk előtti útnak a szilárd, pormentes burkolattal történő ellátása már 1983-ban megtörtént, ami után az ingatlantulajdonosok az útépitési hozzájárulást megfizették.

Az országgyűlési biztos alkotmányos jogok sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálatot, amelynek során megkereste az önkormányzat jegyzőjét, akitől az ügy előzményeire vonatkozóan tájékoztatást és az iratok megküldését kérte.

A biztos megállapította, hogy a megyei közlekedési felügyelet által kiadott út-építési engedélyekben a panaszosok ingatlana előtti utca kiépítésére a közlekedési hatóság nem adott ki építési engedélyt. A panaszosoknak írt válaszlevelekből és a panaszosok egybehangzó nyilatkozataiból egyértelműen megállapítható, hogy a kérdéses úton már volt szilárdburkolat, amelyet aszfaltoztak és az út két oldalán utcaszegélyt létesítettek. A jogszabályi kritériumokra tekintettel az elvégzett munkálatok az út korszerűsítésének felelnek meg.

A lakossági együttműködésnek a helyi lakossági érdeket szolgáló közút építésébe való bevonására, és ezen keresztül az útépítési érdekeltiségi hozzájárulás mint anyagi erőforrás biztosítására a közlekedési törvény 1999. évi módosítása adta meg a jogi lehetőséget. Az útépítési érdekeltiségi hozzájárulás kétszeres megfizetésére a biztos véleménye szerint, nem lehet azon az alapon hivatkozni, hogy egy hét évvel korábban hatályon kívül helyezett rendelet alapján az akkor érintettek út- és közműfejlesztési hozzájárulást fizettek. A két jogcím, és nem utolsósorban a jogi konstrukció tartalma nem azonos, mivel az adott társadalmi viszonyok azóta gyökeresen megváltoztak, a dereguláció során az Országgyűlés a hozzájárulás megfizetéséről szóló miniszteri rendeletet hatályon kívül helyezte.

A biztos szerint ugyanakkor azt is tekintetbe kell vennie, hogy az Alkotmánybíróság a 62/1991. (XI. 22) AB határozatában rámutatott, hogy minden állampolgár köteles jövedelmi és vagyoni viszonyainak megfelelően a közterhekhez hozzájárulni, továbbá a 914/B/2000. számú döntésében kifejtette, hogy az utak és a közművek kiépítése az érintett ingatlanok tulajdonosainak alapvető érdeke, ugyanakkor a települési önkormányzat feladata is. Olyan helyi közügy, amelynek megoldására részben törvény kötelezi a települési önkormányzatokat, részben a települési önkormányzatok a lakossági igények és a saját, valamint a lakosság anyagi teherbírása szerint vállalják a megvalósítást.

A fizetési kötelezettség jogalapja vizsgálatán kívül a biztos azt is vizsgálta, hogy az érdekeltiségi hozzájárulás megállapításának építésügyi-műszaki feltételei megvalósultak-e, azonban az adott utcában csak korszerűsítési munkálatokat végeztek, amely nem minősül közút építésének (földút szilárdburkolattal való ellátásának) a jogszabály szerint.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy az önkormányzat eljárása a tulajdonhoz és a tisztességes eljáráshoz való joggal, valamint az arányos közteherviselés elvével összefüggő visszaállást okozott, ezért felkérte polgármestert, hogy az érintettek számára kiadott útépítési hozzájárulás megfizetéséről szóló határozatok felülvizsgálatát kezdeményezze az önkormányzat képviselő-testületénél.

A képviselő-testület – egyetértve az országgyűlési biztos megállapításaival – korábbi döntését megváltoztatta, és az utca lakóinak az útépítési hozzájárulás megfizetésére való kötelezését törölte.

A biztos álláspontja szerint a konkrét ügy tényállása ráirányította a figyelmet egy olyan gyakorlati problémára is, amely több települési önkormányzatnak az utakkal kapcsolatos beruházásaiban visszahúzó erőként hathat vagy a közös-

ségi célok megvalósítását gátolhatja. A közúti közlekedés növekedése miatt, valamint a korszerű forgalmi feltételeknek való megfelelés érdekében, elvárható és életszerűen felmerülő igény lehet a meglévő utaknak egy magasabb műszaki paraméterek szerinti megfelelő átépítése, korszerűsítése. Az ilyen típusú építésekben a jogszabály nem ad módot a lakossági együttműködés lehetőségére.

Az arányos közteherviselés alkotmányos kötelezettsége alapján a biztos felkérte a gazdasági és közlekedési minisztert, hogy vizsgálja meg egy esetleges változtatás indokoltságát és kapcsolódó jogalkotási feladatok tervezhetőségét.

A miniszter nem tartotta indokoltnak az érdekeltségi hozzájárulás fizetésének kiterjesztését az útkorszerűsítésekre is, és arról tájékoztatta a biztost, hogy a tárca a vonatkozó jogszabályok ilyen értelmű módosítását sem tervezi.

A biztos a miniszter válaszát tudomásul vette, azonban a hozzá érkezett panaszok alapján továbbra is aggályosnak tartotta a jelenlegi szabályozásnak az önkormányzati útépítésekre gyakorolt visszatartó hatását. Viszontválaszában arra kérte a minisztert, hogy a jelentésében foglaltakat szíveskedjék továbbra is jelzésértékű észrevételként evidenciában tartani.

OBH 2832/2004.

A jogbiztonsághoz, a munka megfelelő díjazásához és a pihenéshez való jogokkal összefüggő visszásságot okoz önmagában az a tény, hogy a jogalkotó nem gondoskodott a magán-állatorvosok számára a közérdekű kötelező rendelkezésre állás, az ügyeleti szolgálat pontos anyagi ellentételezéséről.

A jogász-állatorvos panaszos azért fordult kérelemmel az országgyűlési biztoshoz, mert az állatorvosokat terhelő, a kötelező kamarai tagságuk alapján reájuk rótt ügyeleti, ezzel együtt hatósági, járványfigyelési készenlét, valamint őrszolgálati tevékenységük állami ellentételezésének hiánya, illetve e tevékenységek finanszírozásának mellőzése méltánytalan helyzetet idéz elő. Az állatorvos társadalom nevében fellépő panaszos érvelése szerint az általuk végzett ügyeleti szolgálatnak az a lényege, hogy az állatorvosnak szüntelen kötelező készenlétben állnia, és a beérkező hívásra azonnal vizsgálatra indulni, hiszen cél az, hogy állat ne maradjon ellátás nélkül, figyelemmel arra, hogy nemzetgazdasági és közegészségügyi érdekből a gyors észlelés megelőzheti egyes, az ember egészségére is veszélyes betegségek terjedését.

Mivel a Magyar Állatorvosi Kamara pert indított a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, valamint a Pénzügyminisztérium képviseletében a Magyar Állam ellen, és a per tárgya jelen vizsgálat alapját is képező ügyeleti díj volt, a jogerős ítélet megismerését követően azért kerülhetett sor a vizsgálat megindítására, mert a felhívott jogerős ítélet indokolásának értelmezése meggyőző érveket nyújtott az országgyűlési biztos eljárásához, figyelemmel arra, hogy a per tárgya tekintetében lényegében nem döntött a bíróság. Indokolásában kimondta, hogy a kamara tekintetében egyfelől a „kereshetőségi jog hiányában” el kellett utasítani a keresetet, valamint mivel „kizárólag az Alkotmányra alapítottan a kereset érdemében döntés nem hozható, továbbá a jogszabályi

rendelkezés hiánya a bíróság ítéletével nem pótolható”, ugyancsak a kereset elutasításának alapját jelentette.

A bírósági eljárásra is figyelemmel a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való joggal, valamint a munka mennyiségének és minőségének megfelelő pihenőidőhöz való alapjoggal összefüggő sérelem gyanúja miatt az országgyűlési biztos az állam objektív alapjogvédelmi kötelezettségét hangsúlyozva, a szoros értelemben vett per tárgyát képező vagyoni igény figyelembevételének mellőzésével kizárólag alapjogi szempontú vizsgálat lefolytatását látta szükségesnek.

A panaszos a Magyar Állatorvosi Kamara tagjaként úgy véli, hogy az állatorvosok által kamarai tagságukból következő kötelező ügyeleti szolgálata voltaképpen nem más, mint olyan készenléti állapot, mely péntek 16 órától hétfő 8 óráig tart, s amely az adott ügyeleti körzetben folyamatos rendelkezésre állást jelent. A beadványban kifejtettek szerint az ügyeleti szolgálat lényege, hogy az állatorvos kötelező készenléte alatt a beérkező hívásra haladéktalanul helyszínre siessen, vagy a behozott állatot ellássa. A cél – azon túl, hogy az aktuális állat állapota javuljon – az, hogy állat semmiképp ne maradjon ellátás nélkül, ezzel együtt adott esetben nemzetgazdasági és közegészségügyi érdek ne sérüljön. Ez a közérdekű tevékenység végső soron járványfigyelési készenlét, ún. őrszolgálat, mely során a gazdasági kárral fenyegető, kötelezően jelentendő betegségek gyors észlelése a köz érdekében elengedhetetlen, és mely súlyos következmények megelőzésének szakmai végpontja. Érvéle szerint a kötelező készenléti szolgálat díja nem terhelhető – az elvégzett munka díján felül – sem az állattartóra, sem pedig a magán-állatorvosra. Az állattartó egyébként is megfizeti az ügyeleti felárat egy-egy kezeléskor, ám nem várható el tőle a teljes ügyeleti/készenléti idő (tehát éjjel-nappali rendelkezésre állás) teljes finanszírozása. Ugyanakkor gyakran előfordul, hogy senki nem veszi igénybe az ügyeleti szolgálatot, noha a készenlét – a rendelkezésre állás – ugyancsak biztosított.

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter a megkeresésre adott válaszában kifejtette, hogy a Magyar Állatorvosi Kamaráról szóló törvény megalkotása előtt hatályban volt 3/1982. (I. 16.) MÉM számú rendelet az állat-egészségügyi állomások feladatává tette az ügyeleti rendszerek szervezését, és a meghatározott óraszám szerinti díjazást. A jogszabálmódosítás eredményeként az állam ügyeletszervezési feladata – az állategészségügyről szóló 1995. évi XVI. törvény megalkotásakor – már nem létezett. A miniszter kitért azokra a jogszabályi változásokra is, melyeket az életviszonyok megváltozása és a szükség hívott életre. Így az állategészségügyi törvény vonatkozó szakasza szerint az állat-egészségügyi állomás hatósági feladatai ellátására köteles ügyeleti és készenléti szolgálatot szervezni és szükség esetén az illetékes hatósági állatorvos útján gondoskodik az állategészségügyi szolgáltatás nyújtásáról. Ebből következően a hatósági állatorvosi ügyelet szükség szerinti ellátást is végez. Az ügyeletért itt a Ktv. szerinti szabadnap jár az állatorvosnak. A szaktárca vezetője szerint a Kamara pedig, a reá vonatkozó törvényben részletezett szervezési intézkedésekkel köteles biztosítani az ügyeletet, tehát konkrét fizetési kötele-

zettsége az államnak nincs. Kifejezetten csak a szervezési feladatok elvégzésére kap központi támogatást a költségvetésben belül, kiemelt előirányzatként.

A továbbiakban a miniszter álláspontja szerint a tényleges ügyeletet ellátó magán-állatorvos finanszírozása nem az állam feladata, mivel semmiféle jogviszony nem áll fenn a minisztérium és a magán-állatorvos között, valamint nincs erre szóló jogszabályi kötelezettsége az FVM-nek. Hangsúlyozta ugyanakkor, hogy a költségvetés tervezése során a szakmai főosztály több alkalommal tett javaslatot az ügyeleti díj forrásának részbeni megigénylésére a Kamarának nyújtandó állami támogatás jogcímén, de még egy alkalommal sem állt rendelkezésre a költségvetésben erre támogatás.

A Magyar Állatorvosi Kamara elnöke ugyancsak kifejtette álláspontját az ügyben. Eszerint a panasz alapjául szolgáló indokokkal egyetért, annak mind szakmai, mind pedig jogi érvelését megalapozottnak véli, osztja a követelés jogszerűségét. Az elnök kiemelte a folyamatos állatorvosi ellátás közegészségügyi (pl. fertőző betegségek, zoonózisok), nemzetgazdasági (pl. tömeges állatpusztulás, export-korlátozás, turizmus) érdekét, ebből következően az ellátás elmaradhatatlanságát. Kitért az ügyelet magánéletre vonatkozó hatásaira, annak morális és szakmai megítélésére, valamint arra a tényre, hogy az állatorvosok túlnyomó többsége kizárólag a hivatásából adódó felelősségérzettel vezérelve látja el az ügyeleti szolgálatot. Ugyanakkor arról is tájékoztatott a Kamara elnöke, hogy az elmúlt évben a küldöttgyűlés elfogadott egy olyan határozatot, mely szerint nem indítható etikai eljárás azokkal az állatorvosokkal szemben, akik megtagadják az ügyelet ellátását.

Az országgyűlési biztos eljárásának lehetőségét vizsgáló előzetes elemzés tehát arra irányult, hogy a Magyar Állatorvosi Kamara kötelező feladatának végrehajtásához (ti. az ügyeleti rend megszervezése) rendelt jogi és pénzügyi háttér mennyiben releváns a panasz alapjául szolgált körülmények (az állatorvos részéről történő ingyenes ügyeleti szolgálat) következtében fennállt helyzet alapjogi szempontból való értékeléséhez, és mindezzel összefüggésben vitatható-e, és ha igen, mely alkotmányos jog érvényesülése. Mindezen túlmenően vizsgáltuk, hogy a (magán-) állatorvosi ellátással kapcsolatos – jelen esetben felhívható – hatályos jogszabályok, és azok alkalmazása egyúttal csorbíthatja-e a jogállamiságból származtatható jogbiztonság alkotmányos elvét, nem tévesztve szem elől az állat-egészségügyben dolgozók jogait, tevékenységük jellegéből fakadó nagy fokú felelősségüket.

Az állategészségügyről szóló 1995. évi XCI. törvény indokolása szerint a szabad állatorvos-választásból következik, hogy az állattartó nem minden esetben a körzeti hatósági állatorvost hívja az állatához. Ezért a magán-állatorvos szerepe és felelőssége felértékelődik. Ebben a rendszerben ugyanis ő az első szakember, akinek a betegséget és annak lehetséges okát azonosítani kell. Így természetes követelmény, hogy meg kell tennie minden szakmailag elvárható intézkedést, és a további intézkedésre jogosult szervet értesítenie kell. Nem elég azonban a szakma szabályai szerint eljárnia, és az illetékes hatósági állatorvost értesítenie, hanem az állattartót is el kell látnia a betegség terjedésének meg-

akadályozásához szükséges utasításokkal. Ezzel veszi kezdetét a hatósági intézkedés, aminek különösen akkor van jelentősége, ha az eljárás későbbi szakaszában azt kell megállapítani, hogy az állattartó tudott-e a kötelezettségéről.

A magán-állatorvos közcélú igénybevételére járványveszély esetén szükség lehet. Az igénybevételt a megyei állategészségügyi állomás vezetője rendeli el, aki egyúttal gondoskodik a megfelelő díjfizetésről és a felmerülő költségek megtérítéséről. Minthogy a magán-állatorvos az igénybevétel alkalmával közfeladatot lát el, gondoskodni kell a hatósági állatorvosnak járó védelméről. A sérült, beteg vagy nem szállítható állat kényszervágásának elrendelése, illetőleg jóváhagyása az elsősegélynyújtással azonos elbírálás alá esik. Ekkor az állattartó a kötelezettségét teljesíti azzal, hogy az elérhető állatorvost kéri fel közreműködésre.

Minderre figyelemmel érdemes a Kamarai törvényhez fűzött kommentárt is idézni. Eszerint „...az egyes ügyeleti területek kialakítására azért van szükség, mert munkaszüneti napokon is biztosítani kell az állatok folyamatos állategészségügyi ellátását, melyet nem csak gazdasági, hanem járványvédelmi indokok is szükségessé tesznek”. Ezen kívül ugyancsak „az első helyen kell kiemelni, hogy a kamara szervezési intézkedésekkel lényegében felvállalja, hogy az ország egész területén az állattartók állatainak a folyamatos egészségügyi ellátása biztosított legyen. (...) Ez nemcsak az állattartók számára jelent előnyt, hanem alapvető jelentőségű az ország járványügyi helyzetének stabilizálásában. E járványügyi helyzet színvonala az ország számára – azon túl, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozás egyik feltétele volt – gazdasági előnnyel is jár. Bizonytalan járványvédelemmel rendelkező országból származó állati termékek értékesítése vagy lehetetlen, vagy komoly nehézségekbe ütközik.”

A biztos kiemelte a folyamatos készenlét/ügyelet/rendelkezésre állás morális és szakmai jelentőségét, a Kamara és a Földművelésügyi Minisztérium feladatkörének jelentőségét, valamint a magán-állatorvostól elvárható, a kamarai tagság okán ugyancsak objektív kötelezettségeit, a jogok korlátozhatóságát [idézve a 41/2002. (X. 11.) AB hat.], megállapítva, hogy a kötelező magán-állatorvosi ügyeletet a nemzetgazdaság vagy a közegészségügy érdekei indokolhatják, annak ingyenességét azonban nem.

Megállapította ugyanakkor az országgyűlési biztos, hogy a magán-állatorvos, az illetékes megyei állategészségügyi állomás vezetője által, a külön jogszabályban előírt kötelezettségek teljesítése esetén, a törvényben meghatározott hatósági feladatokra – díjfizetés és költségtérítés ellenében – a Magyar Állatorvosi Kamarával egyeztetve igénybe vehető. Arról azonban nem rendelkezik a jogalkotó, hogy ha a magán-állatorvos hatósági tevékenység végzésére szóló igénybevétele az ő ügyeleti idejében történik, ki, mikor, milyen módon ellentételez, ugyanakkor látnivaló, hogy a köz érdekében végzett hatósági feladat nem ingyen való közreműködést jelent a magán-állatorvos részéről, legalábbis a norma szintjén. Hasonló szándék tükröződik a közcélú igénybevétel során felmerült térítési kötelezettség rögzítésekor. Eszerint az állategészségügyi hatósági jogkörében eljárva a miniszter rendkívüli járványveszély esetén a veszélyeztetett

területen elrendelheti a térítés ellenében történő közcélú munkavégzést, létesítmény, szállító- és más eszköz, valamint anyag igénybevételét, és erre tekintettel felhatalmazást kap, hogy rendeletben állapítsa meg járványveszély esetén a közcélú igénybevétel díjazásának és költségterítésének mértékét.

Mindebből következően a köz érdekében történő munkavégzés ellentételezésére irányuló szándék kiolvasható a hatályos jogszabályokból, de in concreto a rendelkezésre állás teljes keresztmetszetét rendező jog-, illetve pénzforrás ez idő szerint nem áll rendelkezésre.

A Magyar Állatorvosi Kamaráról, valamint a magán-állatorvosi tevékenység gyakorlásáról szóló 1995. évi XCIV. törvény alapján tehát ez idő szerint ügyeleti szolgálat ellátására valamennyi magán-állatorvos tagsági viszonyánál fogva köteles. E kötelezettség teljesítése azonban a gyakorlatban visszásságot eredményez, s – jogszabályi felhatalmazás hiányában – az ügyeleti szolgálatot elrendelő szerv nem rendelkezhet az állategészségügyi szolgáltató által nyújtott ügyeleti szolgálat anyagi ellentételezéséről. A hatályos jogszabályok alapján a magán-állatorvosokat terhelő kötelezettségek függetlenek a tulajdoni formától és a működtetőtől, illetve a jogi szabályozás nem alkalmas arra sem, hogy az ügyelettel kapcsolatos követelmények teljesítését az orvosok teljesítőképességéhez igazítsa. Az ügyeletben részt vevők számára ezzel együtt nem biztosított a készenléti szolgálattal járó megterheléssel arányos ügyeleti díj.

Az országgyűlési biztos a jogerős ítélet által szabott határok között a következőket állapította meg: A kifogásolt pihenéshez, családi élethez, valamint az orvos egészséghez való joga érvényesülésével kapcsolatban a biztos megjegyezte, hogy a folyamatos állategészségügyi ellátást biztosító törvények megalkotásával a jogalkotó ugyan eleget tett vállalt kötelezettségének, ám figyelmen kívül hagyta a megvalósíthatóság körülményeit. Ebből következően a számottevő ügyeleti szolgálat – a rendelkezésre állás biztosítása – valóban kihatással lehet a családi életre, a megfelelő pihenéssel lehetővé váló regenerálódásra, az egészségre, s ezzel a kifogástalan munkavégzésre, és az ahhoz kapcsolódó felelősségre.

A munkához és annak megfelelő díjazásához való jog alkotmányos kereteit – figyelemmel a foglalkozás szabad megválasztásának jogára, illetve a munkabérhez való jogra – az Alkotmánybíróság számos határozatában rögzítette. Ezzel összefüggésben tehát érdemes kiemelni, hogy a munkához való alapjog a szabadságjogokhoz hasonló védelemben részesül az állami beavatkozások és korlátozások ellen. E korlátozások alkotmányossága azonban más-más mérce alapján minősítendő aszerint, hogy a foglalkozás gyakorlását vagy annak szabad megválasztását korlátozza-e az állam. Ugyancsak az Alkotmánybíróság érvelése szerint – nem feltétlenül szükséges az olyan tartalmú szabályozási rendszer, amely a személy által végzett munka mért eredményének függvényében határozza meg a munkabért. A tulajdonjog és a magánvállalkozás közérdekű korlátozása még a legliberálisabb tulajdonfelfogás korában is ismert volt – szögezi le az Alkotmánybíróság, ugyanakkor a lényegi tartalom csorbításának meghatározásánál a szükségesség mellett figyelembe kell venni a korlátozás

arányosságát, nagyságát is. Az Alkotmánybíróság elvi élel mutatott rá, hogy az Alkotmány 13. § (1) bekezdése – a tulajdon alkotmányos védelme – nemcsak a tulajdonjog, hanem az azzal összefüggő minden vagyoni jog biztosítására és védelmére vonatkozik.

Végül, a biztos álláspontja szerint, a kifogásolt készenléti, esetenként ügyeleti díj hallgatólagos áthárítása az állattartókra, illetve a magán-állatorvosokra, olyan mértékű, amely alkotmányosan nem indokolható. A panaszos azon kifogása tehát, hogy a magán-állatorvosok tekintetében a készenléti idő mértéke és állami ellentételezésének hiánya sérti az Alkotmányban biztosított a munka mennyiségének és minőségének megfelelő jövedelemhez való jogot – figyelemmel az Alkotmánybíróság határozataira –, valamennyi releváns adat ismeretében annyiban megalapozott, amennyiben a nem piacosítható készenléti idő vonatkozásában a jogszabály úgy állapít meg kötelezettséget, hogy azt semmiféle jogosultsággal (díjjal) nem ellentételezi.

A biztos felkérte a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert, hogy kezdeményezze a Magyar Állatorvosi Kamaráról, valamint a magán-állatorvosi tevékenység gyakorlásáról szóló 1995. évi XCIV. törvény olyan módosítását, amely biztosítja a készenléti szolgálat megfelelő ellentételezését. A miniszter elzárkózott az ügyeleti szolgálat bármely ellentételezésének lehetőségétől, érvelése kizárólag a hatályos jogszabályok által rögzített lehetőségek számba vételére korlátozódott. Természetesen az országgyűlési biztos számára nem elfogadható a miniszteri válasz a megnyugtató megoldás érdekében a beszámolási időszakon túlmenően folyik a további egyeztetés.

OBH 2973/2004.

A sportolás közbeni hangoskodás szükségtelen zavarásnak minősülhet. Az érdekek egyeztetésével érhető el a zavarás szükségtelen mértékének megszüntetése, amelyet már a szomszéd túrni tartozik.

A tiborszállási panaszos azt sérelmezte, hogy a lakóháza szomszédságában lévő iskola sportpályáján futballozók rendszeresen a kertjébe rúgják a labdát, amit a kerítésen átmászva szereznek vissza, miközben letapossák a növényzetet. Előadta azt is, hogy a fiatalok fenyegetőznek, rongálják és szennyezik a ház falát, hangoskodásuk miatt idős szülei nyugalma sem biztosított. Az országgyűlési biztos a tulajdonhoz és a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálata során tájékoztatást kért a jegyzőtől a panaszos bejelentései alapján tett intézkedéseiről.

Az iskola udvarán lévő pályát tanítási időben és azon kívül is igénybe lehet venni sportolás céljából. A képviselő-testület az iskola igazgatójának részvételével megvizsgálta a panaszt, és úgy határozott, hogy a kézilabda pálya mellé dróthálót helyez el.

A panaszos nem köteles eltérni a labdák rendszeres berúgását, és azt, hogy a fiatalok bemásznak az ingatlanára. A jegyző arról tájékoztatta az országgyűlési biztost, hogy a drótháló beszerzése megtörtént, felszerelésére hamarosan sor kerül. A labdafogó drótháló elhelyezésével megakadályozható vagy legalább

nagymértékben csökkenthető a panaszos ingatlanára rúgott labdák száma, ami remélhetőleg azzal is jár, hogy megszűnnek a család és a fiatalok közötti konfliktusok. Ehhez elengedhetetlen, hogy a hálót megfelelő magasságban és szélességben – tehát nemcsak a kapu mögött – állítsák fel. Az intézkedés elmaradása a tulajdonhoz való alkotmányos jog sérelmével jár.

Panaszra ad okot a fiatalok sportolás közbeni állandó hangoskodása is. A jegyző válaszában kifejtette, hogy a sportolás mint társadalmi igény ütközik a magánérdekkel. Köztudomású tény, hogy a labdarúgópálya üzemeltetésével jelentős zajhatás és egyéb zavaró áthatás jár együtt, ami az adott esetben szüregségtelen zavarásnak minősülhet. Az érdekek egyeztetésével érhető el a zavarás szükségtelen mértékének megszüntetése, amelyet már a szomszéd túrni tartozik.

A közoktatási törvény előírásai szerint az iskola házirendje állapítja meg egyebek mellett az iskola helyiségei és az iskolához tartozó területek használatának rendjét. Ennek alapján az iskolaudvar használatát a házirendben kell szabályozni. A beadványból az derül ki, hogy a pálya korábban nem az épület közelében volt, vagyis a panaszos családja nem a pálya közelségének ismeretében költözött a házba. A biztos álláspontja szerint a pálya tanítási idő alatti használata nem, az azt követő, időkorlátozás nélküli használat viszont már kifogásolható. Az intézmény igazgatójának lehetősége van arra, hogy az udvar használatának szabályozásával (nyitva tartásának meghatározásával) a sportolást időkeretek közé szorítsa, különös tekintettel akkor, ha a településen rendezett futballpálya van. Ezzel megvalósulhat az érdekegyensúly, hiszen a sportolási lehetőség fennmarad, viszont nem korlátlanul, így a zavaró zajhatás mértéke is csökken.

A panaszos felvetette a pálya áthelyezését is. Ezzel kapcsolatban az országgyűlési biztos kifejtette, hogy az áthelyezés akkor támogatható, ha az udvaron rendelkezésre áll alkalmasabb terület, ahol a sportolással szükségképpen együtt járó jelenségek kevésbé zavaróak. A biztos a tulajdonhoz és a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog védelme érdekében felkérte a polgármestert, hogy a panaszt a képviselő-testület az iskola igazgatójának részvételével – a jelentés megállapításaira figyelemmel – ismételten tárgyalja meg. A testület a panaszt megtárgyalta, tervezett intézkedéseivel az országgyűlési biztos egyetértett.

OBH 3125/2004.

A jogbiztonság követelményét sérti az önkormányzat, ha a hulladékszállítási rendelet az üdülőtulajdonosokat azokban a téli hónapokban is kötelezi a szolgáltatási díj megfizetésére, amikor az ingatlanjaikat nem használják, illetve ha a díjfizetés módjára vonatkozó szabályozása ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal.

Az országgyűlési biztos általános helyettese 2004-ben már kivizsgálta Keszthely Város képviselő-testületének a települési szilárd és folyékony hulladékkal kapcsolatos hulladékkezelési helyi közszolgáltatásról szóló rendeletének alkalmazását érintő állampolgári panaszokat. Abban kifejtette, hogy az „üdülőingatlan tulajdonosok jogbiztonságát növelné, ha a rendeleti szabályozás az évnél abban az öt hónapjában kötelezné őket díjfizetésre, amikor valóban használják üdülőingatlanukat.”

A visszásság orvoslása érdekében felkérte a közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy tegyen törvényességi észrevételt a rendelet módosítására, de a hivatalvezető azzal nem értett egyet. A keszthelyi jegyző azonban arról tájékoztatta a biztost, hogy a képviselő-testület módosítani szándékozik a rendeletet, ezért a választ az ajánlása elfogadásának tekintette.

Az általános helyettes azonban 2005-ben ismét megvizsgálta a rendeletet, és a kiegészítő vizsgálati jelentésében feltárta, hogy a normaszöveg módosítása az alkotmányos joggal összefüggésben megállapított visszásság fennállását tartalmában nem érintette, ezért a visszásságok orvoslása érdekében felkérte a közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy törvényességi ellenőrzési jogkörében vizsgálja felül a rendelet előírásait.

A hivatalvezető az ajánlásban foglaltakkal egyetértett, és felhívására az önkormányzat a rendeletet módosította. A jelenlegi szabályozás már összhangban van a magasabb szintű jogszabályok rendelkezéseivel.

OBH 3405/2004.

A tulajdonhoz, jogorvoslathoz, tisztességes eljáráshoz fűződő joggal összefüggő visszásságot okoz az önkormányzat és a katasztrófavédelmi igazgatóság, ha a kárenyhítési igény minden részletre kiterjedő elbírálását elmulasztja.

Tarpa községből érkezett beadványában a panaszos azt sérelmezte, hogy a 2001. évi árvíz következtében mint árvízkárosultnak a kárenyhítési igénye nem rendeződött.

Az országgyűlési biztos a vizsgálata során információt kért az önkormányzattól, a közigazgatási hivataltól, a földhivataltól és a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságtól.

A kapott információk alapján a következő tényállás volt megállapítható: A panasz három, azonos utcában lévő ingatlanra vonatkozott. A panaszossal azonos nevű személy tulajdonában lévő 2. sz. alatti ingatlan után nem a tulajdonos, hanem más személy, feltehetően az ingatlanban lakó személy kapott támogatást. A panaszos viszont az általa lakott 17. sz. alatti ingatlan után azért nem

részesülhetett semmiféle kárenyhítésben, mert az nem az ő tulajdonában volt. A 24. sz. alatti ingatlanban sem a tulajdonos lakott. Az egyik ingatlan után azért nem kapott támogatást, mert nem lakott benne, a másik ingatlan után pedig azért, mert nem volt tulajdonos. A képlet a klasszikus „22-es csapdája”.

A katasztrófavédelmi igazgatóság tehát azt közli, hogy a panaszos – az önkormányzat tájékoztatása szerint – jelenleg is a 2. sz. alatt él, ami azt jelenti, hogy a 2001-es árvíz idején is itt élt. (A hatósági bizonyítvány nem ezt tanúsítja.) Az önkormányzat erre az ingatlanra vonatkozóan úgy nyilatkozott, hogy ezen a címen már ingatlan nem áll, mivel összedőlt az árvíz során.

Az önkormányzat az árvíz idejére vonatkozóan hatósági bizonyítvánnyal igazolta, hogy a panaszos a 17. sz. alatti ingatlan a használója, mint családtag él ott. Megkeresésre pedig arról tájékoztatott, hogy a panaszos esetében a 24. sz. alatti lakosról van szó, és hozzáteszi, hogy a bejelentett címe a 2. házszámú ingatlan. A katasztrófavédelem tájékoztatása szerint a 2. sz. alatti ingatlan után más valaki, D. S.-né kapott kárenyhítést lakásvásárlásra, mert D. S.-né volt a tulajdonos, holott a Földhivatal nyilvántartása szerint a 2. sz. alatti ingatlan 1999-től a mai napig a panaszossal azonos nevű személy és férje tulajdonát képezi.

Végezetül még értékelni kell a katasztrófavédelmi igazgatóság azon tájékoztatást, hogy a panaszos jelen esetben a Magyar Állam tulajdonában és a Kincstári Vagyonigazgatóság kezelésében álló épületben lakik. Ezzel szemben áll az önkormányzat tájékoztatása, mely szerint a panaszos a 24-ben él, amely a Földhivatal közlése szerint M. S. magánszemély tulajdona. Az ellentmondás egyértelmű.

Ha a katasztrófavédelmi igazgatóság tájékoztatását az országgyűlési biztos a vonatkozásban fogadja el, hogy a panaszos jelenleg is a 2-ben lakik, akkor pedig az a helyzet állna elő, hogy a panaszos abban az ingatlanban lakik, melyet 2001-ben elvitt az árvíz, és a földhivatali nyilvántartás szerint az ma földrészlet.

A vizsgálat során az országgyűlési biztos megállapította, hogy a panaszos kárenyhítési ügyében nem történt kárfelmérés, és egyetlen hatóság sem hozott olyan döntést a panaszos ügyében, mely minden részletre kiterjedően, megnyugtatóan rendezte és feltárta volna a tulajdonviszonyokat, és a tényleges lakáshasználat körülményeit. A kárfelmérés elmaradását a megyei közigazgatási hivatal sem hiányolta. A kárfelmérést követően kellett volna kitérni arra, hogy a panaszos esetében milyen jogszabályi előírásokat kellett figyelembe venni, mely előírásnak felelt vagy nem felelt meg a panaszos ügye, és rendelkezni arról, hogy a 2. szám alatti ingatlan esetében mit jelent a panaszosnak és férjének nevével azonos személyek tulajdonjoga, és ezen ingatlan után miért egy más nevű személy kapott kárenyhítésként lakásvásárlási támogatást. A panaszos a döntés alapján mérlegelhetette volna, hogy azt elfogadja, vagy egyéb jogi útra tereli igényét, esetleg a részletes döntés alapján a megfelelő dokumentumokat csatolja. Mindezek hiányában azt kellett megállapítani, hogy a pa-

naszos által kért támogatási ügyben érdemi döntés, és ennek alapjául szolgáló kárfelmérés nem született.

A vizsgálat megállapította, hogy az önkormányzat és a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság a kárenyhítési igény minden részletre kiterjedő elbírálásának elmulasztásával a tulajdonhoz, a jogorvoslathoz és a tisztességes eljárás-hoz fűződő joggal, összefüggő visszásságot okozott.

A feltárt visszásság orvoslására, tehát pénzeszköz biztosítására vagy lakás-építési támogatásra ajánlással nem élt, mert a 2001. évi árvízkárosultak megsegítését a kormány 2001-ben biztosította, gondoskodott az elpusztult ingatlanok újjáépítéséről, a megrongálódott ingatlanok helyreállításáról, és pénzeszközökkel segítette a lakhatás biztosítását azon személyek esetében, akiknél nem újjáépítés vagy nem helyreállítás történt.

A panaszos a káresemény időpontjában próbálkozott igényének érvényesítése érdekében, de sikertelenül. Az ombudsman anyagi lehetőségek hiányában az elmulasztott intézkedésekből eredő károkat nem tudja pótolni. Megállapításaival és az alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszásságok feltárásával a jövőre nézve adhat útmutatást az eljáró hatóságoknak, szervezeteknek, jelen esetben az önkormányzatnak és a katasztrófavédelmi igazgatóságnak, annak érdekében, hogy hasonló eset ne fordulhasson elő.

Felkérte azonban Tarpa Nagyközség Önkormányzatát, hogy a lakáscélú támogatás terhére támogassa a panaszos lakhatási gondjainak megoldását, különös figyelemmel a katasztrófavédelmi igazgatóság közlésére mely szerint: „Azon ingatlanok, amelyek kárenyhítése kártérítés vagy lakásvásárlás formájában valósult meg, a Magyar Állam tulajdonába, a Kincstári Vagyoni Igazgatóság kezelésébe kerültek. (Jelen esetben tehát F.-né a Magyar Állam tulajdonába tartozó ingatlanban él. Megjegyzés: a nyilvántartás szerint a panaszos egy magánszemély tulajdonában él.) Lehetőség van arra, hogy a települési önkormányzat ezen ingatlanokat igényelje hasznosításra. Tarpa esetében – az eddigi tudomásuk szerint – az önkormányzat (ellentétben más településekkel) nem élt ezzel a lehetőséggel. A fentiek alapján az önkormányzat rendelkezésére állnak azok a lehetőségek, amelyek segítségével panaszos lakhatási gondjai megoldást nyerhetnek.”

Felkérte az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgatóját annak tisztázására, hogy a 2. szám alatti és az árvíz során megsemmisült ingatlan után miért D. S.-né, mint ingatlantulajdonos kapott lakásvásárlási kárenyhítést, ha az ingatlan a földhivatali nyilvántartás szerint 1999-től a panaszossal azonos nevű személy és annak házastársa a tulajdonosa.

A megszólított válaszában közölte, hogy a panaszos azért nem részesült kárenyhítésben, mivel az árvíz idején nem rendelkezett ingatlantulajdonnal. A fel-tett konkrét kérdésre egyértelmű válasz nem érkezett.

A biztos a választ megküldte a panaszosnak azzal, hogy a katasztrófavédelmi szerv válaszára reagáljon, különös figyelemmel arra, hogy az ajánlásra vonatkozó válasz egy negyedik, (x. u. 6. sz.) ingatlancímet is említett a panaszos ügyében. A panaszos úgy reagált, hogy a jelentésben részletezett válaszok

a „becsületét és igazságát” sértik, az érintettek válaszát nem tudja elfogadni. További adatokat szolgáltatott, és kérte a vizsgálat folytatását.

OBH 3575/2004.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a polgármesteri hivatal, ha az ügyfelet az államigazgatási eljárás kezdeményezésekor nem tájékoztatja az illetékkifizetési kötelezettségéről, illetve ha a költségmentességi kérelemről nem hoz határozatot.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a polgármesteri hivatalban nem tájékoztatták, hogy az állattartással kapcsolatos bejelentése eljárási illetékkötelezettséget von maga után. Azt is kifogásolta, hogy a polgármesteri hivatal nem szerez érvényt az őt is érintő állattartással kapcsolatban született határozatának.

Az általános helyettes tájékoztatást kért a jegyzőtől, és a válasz alapján megállapította, hogy az ügyfél a polgármesteri hivatal ügyfélszolgálatán jelentett be panaszt a szomszédjának ebtartási szokásai miatt. A hivatal az állattartás körülményeit az önkormányzati rendeletben foglaltak alapján kivizsgálta, és határozatban kötelezte a kutya gazdáját az ebtartásra vonatkozó szabályok jövőbeni betartására.

A polgármesteri hivatal a panaszost utóbb írásban szólította fel, hogy fizesse meg 8 napon belül az illeték törvényben meghatározott általános tételű eljárási illetéket. A panaszos kérte az illeték elengedését arra hivatkozva, hogy őt a beadványa benyújtásakor az ügyfélszolgálati irodán senki sem tájékoztatta arról, hogy bejelentése államigazgatási eljárást von maga után és az illetékköteles.

Az eljáró hatóság a panaszos kérelme alapján felkérte a társhatóságot, hogy a panaszosnál készítsen környezettanulmányt annak érdekében, hogy az Áe. 90. §-ára tekintettel döntést hozhasson a költségmentesség ügyében. A környezettanulmányt a hatóság nem készítette el, mivel a panaszos újabb beadványában közölte, hogy nem a szociális körülményei miatt kérte az illeték elengedését. A adóhatóság ezután tájékoztatta a panaszost az illeték megfizetésének alapjáról, valamint a költségmentesség megadásának jogszabályi feltételeiről.

A panaszos az illetéket és a mulasztási bírságot megfizette.

Az eljárási törvény szerint az eljárási illetékkötelezettség az eljárás megindításakor, az eljárás megindítására irányuló kérelem előterjesztésekor keletkezik. Az eljáró szerv kötelessége az ügyfél tájékoztatása és figyelmeztetése, az illeték lerovására való felhívással.

A vizsgálat megállapította, hogy a polgármesteri hivatal a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott, hogy az ügyfelet nem tájékoztatta illetékkifizetési kötelezettségéről. További visszásságot okozott a jogorvoslathoz való joggal kapcsolatban is azzal, hogy a költségmentességi kérelemről nem határozati formában döntött, hanem a panaszost arról levélben tájékoztatta, és ezzel a panaszost megfosztotta a jogorvoslati lehetőségétől.

A panaszos jelezte, hogy a szomszédja kutyája a határozat óta is „szabadon jár néha az utcán”. A biztos megkeresésére a polgármesteri hivatal munkatársa helyszíni szemlét végzett, de a panaszos állítását nem erősítette meg, így nem

állapították meg azt sem, hogy az eb tulajdonosa ne tartotta volna be az állatok tartását szabályozó önkormányzati rendeletet.

Az általános helyettes felhívta a jegyző figyelmét, hogy a jövőben fokozottan ügyeljen arra, hogy a munkatársai a jogszabályból adódó tájékoztatási kötelezettségüknek tegyenek eleget, és a jogorvoslati jog biztosítása érdekében döntésüket a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény szabályai szerint hozzák meg.

OBH 3693/2004.

A lakásépítő, lakásvásárló állampolgárok jogbiztonsághoz, jogorvoslati jogosultsághoz és a szociális biztonsághoz fűződő alkotmányos jogaival összefüggő visszásságot idéznek elő a lakáscélú állami támogatásokról szóló kormányrendeletek, ha azok egyes részletszabályai a jogalkalmazók számára nem egyértelműek, hatásaik nem kiszámíthatóak, de főként – a hiányos tájékoztatás miatt – következményeik az érintettek számára előre nem láthatóak.

A lakáscélú állami támogatások változásaiból adódó jogbizonytalanságok miatt számos panasz érkezett az országgyűlési biztoshoz. A bankok és pénzüntézetek alapvetően nem tartoznak az országgyűlési biztos vizsgálatának hatáskörébe, de tekintettel arra, hogy a lakáscélú állami támogatások kifizetése során nem piaci verseny keretében, hanem állami források jogszabály alapján történő elosztásában vesznek részt, és ily módon közszolgáltatást végeznek, az országgyűlési biztos a hatáskörét állapította meg. A lakás, az életminőség egyik elemi kelléke, és annak ellenére, hogy a hajlékhoz való jog nem minősül alanyi jognak, a hajlék hiánya minden állampolgári alapjog érvényesülésének szinte nélkülözhetetlen kelléke. Az országgyűlési biztos ezért a lakáshoz jutás állami támogatását érintő panaszok elemzésére hivatalból indított átfogó vizsgálatot.

A biztos a vizsgálata során számos – az egyedi ügyekben érintett – banktól, pénzüntézettől és állami szervtől kért és kapott tájékoztatást a jogszabály értelmezési problémákkal összefüggésben.

Az ombudsman az Alkotmánybíróság egyik határozatára hivatkozva kifejtette, hogy az alkotmányból nem következik, hogy a lakáshoz jutás állami támogatására az állampolgároknak alanyi joga lenne, és az sem, hogy az állam a lakáscélú állami támogatásoknak bármely meghatározott formáját köteles lenne biztosítani. A szociális biztonsághoz való jog nem jelent sem biztosított jövedelmet, sem garantált életszínvonalat, mert a szociális juttatások, támogatások és kedvezmények mértékét alapvetően a nemzetgazdaság teherbíró képessége, a költségvetés állapota és számos egyéb tényező befolyásolja. Az állam tehát viszonylag nagy szabadsággal rendelkezik annak megítélésében, hogy a lakáshoz jutás támogatásának milyen eszközeivel él. Politikai döntés kérdése, hogy ezen eszközökkel milyen mértékben szolgálják a népesedéspolitika, a szociálpolitika, illetve a gazdaságpolitika céljait.

Ugyanakkor az Alkotmánybíróság azt is kimondta, hogy a jog egészének, egyes részterületeinek és egyes szabályainak is világosaknak, egyértelműek-

nek, hatásukat tekintve kiszámíthatóaknak kell lenniük. Ezért a jogalkotó a politikai döntései során is köteles tiszteletben tartani a jogbiztonság követelményét, ami a konkrét vizsgálatban úgy nyilvánult meg, hogy az országgyűlési biztos álláspontja szerint akkor jár el a jogalkotó alkotmányosan, ha a lakástámogatási normák világosak, egyértelműek és hatásukat tekintve kiszámíthatóak.

A biztos a vizsgálata eredményeképpen több panasz kapcsán is megállapította, hogy a kormányrendeletek egyes szabályainak nem kellő összehangoltsága, a jogorvoslat lehetőségének korlátozottsága, és a félreérthető tájékoztatás alkotmányos visszásságot okozott.

A visszásságok rendezése érdekében az ombudsman felkérte a miniszterelnököt, kezdeményezze, hogy a lakáscélú állami támogatásokról szóló rendeletet úgy módosítsák, hogy a lakáscélú támogatásokra való jogosultságról közigazgatási szerv hozzon határozatot, amelynek döntésével szemben biztosított a jogorvoslati lehetőség. A bankok egy ilyen jogerős határozat után már csupán a hitelképesség kérdésében járjanak el önállóan.

Gondoskodjon arról, hogy a bankok és az állami szervek által az ügyfelekhez eljuttatott tájékoztatók, valamint a sajtónak adott nyilatkozatok kellő részletességgel tartalmazzák a különböző lakástámogatások igénybevételére vonatkozó feltételeket. Ne kerülhessen a tömegtájékoztatáson keresztül a lakossághoz a jogszabály tényleges tartalmától eltérő, félrevezető információ, mert azzal súlyosan akadályozzák az ügyfeleket jogaik érvényesítésében.

Intézkedjen annak érdekében, hogy a tulajdonjog fenntartásával történő ingatlanértékesítés esetén az eljáró szervek a kérelmet ne utasítsák el, csupán a támogatás kifizetését függesszék fel a kettős tulajdon megszűnésének kétségtelen igazolásáig.

A jogszabály tisztázza azokat a fogalmakat, amelyek eltérő értelmezésre adnak lehetőséget, mint az emeletráépítés és a tetőtérbeépítés egyértelmű elhatárolása, vagy a közművesített, illetve közművesítetlen telkek megjelölésének hiánya esetén.

Intézkedjen annak érdekében, hogy az illetékes miniszter pótolja az építési átlagárak 2001-óta elmulasztott meghatározását.

Fontolja meg, a megelőlegezett kedvezmény kamatos visszafizetésének kérdésében a gyermeket vállaló, de azt egészségügyi (vagy más vis maior) okokból teljesíteni nem képes házaspárok, előre nem kiszámítható anyagi terheinek – a jelenlegi kedvezményeken túlmutató – enyhítését.

A miniszterelnök megbízásából a Miniszterelnöki Hivatal kabinetfőnöke, a Pénzügyminisztérium közigazgatási államtitkára, valamint a regionális fejlesztésért és felzárkóztatásért felelős tárca nélküli miniszter adott választ.

A tájékoztatásul megküldött jelentéssel kapcsolatban más minisztériumok és több bank is egyetértésüket fejezték ki, de az ajánlások egyes pontjaival kapcsolatban megoszlottak a vélemények.

A miniszterelnök nevében adott válaszból megállapíthatóan a kormány nem zárkózott el a kormányrendeletek módosításától, de azokat részben a pénzügyi lehetőségektől tették függővé. Így az egyes támogatási formák eltérő korhoz kö-

töttségének feloldása érdekében a fészekrakó programban megállapított 30 éves korhatár felemeléséről 2005 novemberétől rendelkezett a kormány.

A lakáscélú állami támogatásra jogosultságról való döntésnek hatósági szervezethez telepítésével a kormány nem értett egyet, ezért a biztos e téren további olyan lehetőségek felkutatását javasolta, amelyek jobban biztosítják az állampolgárok számára a kiszámíthatóságot és a jogorvoslati jogosultságot. Ennek érdekében tett intézkedésnek ismerte el a kormánynak azt a törekvését, hogy a rendeletben egyértelműen mondja ki, hogy a támogatás attól függetlenül megilletik bármelyik pénzintézetnél az állampolgárokat, hogy hitelt nem igényelnek.

A biztos örömmel üdvözölte, hogy a kormány napirendjére tűzte a lakáscélú állami támogatásokról szóló rendeletek módosítását, de szomorúan tapasztalta, hogy abban számos, az ajánlásban felvetett kérdésre nem terjed ki a módosítás.

Az országgyűlési biztos a lakástámogatás kérdésének felvetődött alkotmányossági aggályai miatt felhívja az Országgyűlés figyelmét e kérdések átfogó, hosszú távú rendezésének szükségességére.

Kapcsolódó ügyek: OBH 1286/2004; 3188/2004; 4478/2004; 4494/2004; 4655/2004; 5295/2004; 5688/2004; 6357/2004; 1550/2005; 1939/2005; 1981/2005; 2046/2005; 2074/2005; 2114/2005; 2382/2005; 2389/2005; 2454/2005; 3089/2005; 3317/2005.

OBH 3706/2004.

A jogbiztonság követelményét, és a jogorvoslathoz való jogot sérti a jegyző, ha a hatáskörébe nem tartozó kérelmet nem továbbítja az arra hatáskörrel és illetékességgel bíró hatósághoz. Nem okoz visszásságot az önkormányzat, ha erre irányuló igény hiányában nem jelölte ki a sírboltba történő temetkezés helyét, de igény felmerülésekor azt pótolja.

A panaszos síremlék építésének jóváhagyása iránti kérelmet nyújtott be a községi polgármesteri hivatalhoz, de arra két hónapig nem kapott választ. Ezt követően az építést elkezdte, a munkálatokat azonban a polgármester megakadályozta. A panaszos azt is kifogásolta, hogy a temetőt fenntartó önkormányzat nem hozott határozatot, amely ellen jogorvoslattal élve érvényt szerezhetett volna jogosnak vélt érdekének, ezért a közigazgatási hivatalhoz fordult.

Mivel a temetőben sírbolt építésére alkalmas hely nem volt kijelölve, holott az mindenütt kötelező, a közigazgatási hivatal törvényességi felhívásban kötelezte erre az önkormányzatot. A képviselő-testület módosította is a helyi temetkezési rendeletet, és sírbolt építésére alkalmas helyet jelölt ki, de nem ott, ahol a panaszos által megváltott sírhely volt. A jegyző felszólította panaszost az eredeti állapot visszaállítására, mivel az engedély nélkül megkezdett építési munkák miatt egy kiásott sírgödör állt a temetőben, ami balesetveszélyes volt és közegészségügyi szempontból szabálytalan.

Az országgyűlési biztos a kegyeleti joggal összefüggő visszásság gyanúja miatt vizsgálatot indított, és megállapította, hogy a temetkezési törvényben nem szerepel kógens rendelkezés arra nézve, hogy minden köztemetőben kötelező kijelölni sírbolt építésére hivatott területet. Az önkormányzatok autonómiájának

eleve alapján nem marasztalható el az önkormányzat amiatt, hogy a temetkezési törvény hatályba lépését követően azonnal nem rendelkezett sírbolt építésére szolgáló terület kijelöléséről. Nem fogadható el azonban a panaszos azon érvelése sem, hogy a kérelmére az önkormányzat köteles lett volna e célra azt a területet kijelölni, amelyen az általa megváltott sírhely is elhelyezkedik.

Az építési törvény alapján a sírbolt építése engedélyköteles, az engedélyezés tárgyában kiemelt építésügyi hatóság járhat el, így a jegyző köteles lett volna panaszos kérelmét az elbírálásra joghatósággal rendelkező szervhez továbbítani, és erről az ügyfelet értesíteni. A jegyző eljárása a tulajdonosi hozzájárulás megszerzése érdekében kifejtett tevékenységét illetően helyes volt, hiszen panaszos kérelmét a képviselő-testület elé tárta, tájékoztatva arról, hogy panaszos kérelme csak az akkor hatályos rendelet módosítása esetén bírálható el pozitívan. A testület nem kívánta módosítani a rendeletet, amely döntéséről a panaszost szabályszerűen értesítette. E döntés nem az Áe. hatálya alá tartozó államigazgatási ügy volt, így annak meghozatalára az általános eljárási határidők nem vonatkoznak, ezért a határidők tekintetében sem történt jogsértés.

A temetőben kiásott sírhely állapotával kapcsolatban a közigazgatási hivatal feltárta, hogy a jegyző, illetve az időközben helyére lépő megbízott jegyző nem szerzett érvényt a jogszabályoknak, és nem intézkedett a temetőben a törvényt sértő helyzet megszüntetéséről, a jogszabályoknak megfelelő állapot helyreállításáról.

A biztos a visszásságok megszüntetése és a törvénytelen helyzet orvoslása érdekében felkérte a jegyzőt, hogy az építésügyi hatóság bevonásával haladéktalanul intézkedjen a szabálytalanul megkezdett építkezés következtében előállott helyzet megszüntetéséről, és felhívta, hogy a jövőben kísérelje fokozott figyelemmel a temető rendjét szabályozó normák megvalósulását.

A kezdeményezésben foglaltaknak a jegyző eleget tett.

OBH 3717/2004.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a másodfokú gyámhivatal, ha a fellebbezési eljárása során túllépi a jogszabályban rögzített ügyintézési határidőt.

A panaszos apa – többek között – azt sérelmezte, hogy a fővárosi gyámhivatal jóval az ügyintézési határidőn túl bírálta el a gyermekét gondozó anyával szemben a kerületi gyámhivatal által hozott végrehajtási bírság kiszabása ellen benyújtott fellebbezést.

Az általános helyettes a tisztességes eljáráshoz fűződő jog sérelme gyanúja miatt vizsgálatot indított.

Az általános helyettes a fővárosi gyámhivatal eljárásának elhúzódása ügyében megállapította, hogy a kerületi gyámhivatal a panaszos kapcsolattartás végrehajtása iránt benyújtott kérelmére a gyermeket gondozó anyát végrehajtási bírsággal sújtotta, aki a döntés ellen 2004 novemberében nyújtott be fellebbezését, amit a fővárosi gyámhivatal csak az ügyintézési határidőn túl, 2005 márciusában hozott határozatával bíralt el. A másodfokú hatóság a gyermeket gondozó

szülő fellebbezésének elbírálásakor tehát az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló törvény ügyintézési határidőre vonatkozó rendelkezéseit nem vette figyelembe, és ezzel a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben visszásságot okozott.

Az általános helyettes a fővárosi gyámhivatal vezetőjét felkérte, hogy a jövőben fokozottan ügyeljen az ügyintézési határidők betartására, annak garanciális jelentősége miatt.

A fővárosi gyámhivatal vezetője a kezdeményezést elfogadta.

OBH 3921/2004.

Az egészséges környezethez való joggal összefüggő visszásságot okoznak a hatóságok, ha közlekedési és környezetvédelmi szabályozás hiányosságai miatt az útépités nyomvonalának kijelölésénél és engedélyezésénél az egyenértékű műszaki-pénzügyi feltételek esetén sem kötelesek a környezeti károktól mentesítő változatot választani.

A panaszos azért fordult az országgyűlési biztoshoz, mert a 47-es főközlekedési út szélesítése miatt ugyan zajvédő falat helyeznek el az út és a házuk közé, de mivel a telkük másik oldalról a vasúttal határolt, a falról visszaverődő vasúti zaj miatt rosszabb lesz a helyzetük, mint korábban volt. Ebben több éve kéri eredménytelenül az illetékes hatóságok segítségét. Nehezményezte azt is, hogy az önkormányzat rendelete „halálra ítélte a tanyákat, mivel építkezni miattuk nem lehet”.

Az országgyűlési biztos a tulajdonhoz és az egészséges környezethez való jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított, melynek során megkereste a közigazgatási hivatal vezetőjét, a gazdasági és közlekedési minisztert (GKM), valamint a környezetvédelmi és vízügyi minisztert (KöViM) a megyei állami közútkezelőt (MÁK).

A biztos megállapította, hogy a panaszos tanyája elé (több szomszéd ingatlanal közösen) 140 m hosszú, 3,5 m magas zajvédő falat terveztek elhelyezni, mivel a tanya az út és a vasút közötti kb. 25 m-es sávban, azoknál alacsonyabban fekszik. Az ingatlanon építkezni kívántak, de az építési hatóság tájékoztatta őket, hogy az ingatlan a helyi építési szabályzat (HÉSZ) és szabályozási terv értelmében a közlekedési terület védőterületén belül helyezkedik el, ott csak a meglévő épület állagmegóvási és karbantartási munkálatai végezhetők, új épület nem létesíthető.

A panaszos felajánlotta vételre az önkormányzatnak a tanyát, de az nem fogadta el.

A biztos megállapította, hogy nem a HÉSZ előírásai, hanem a tanya méretei és földrajzi elhelyezkedése miatt nem lehet azt bővíteni, és az állagmegóvást kivéve újjáépíteni. Az önkormányzat ezért nem köteles sem megvenni a tanyát, sem kisajátítani, így a biztos a polgármester és a közigazgatási hivatal álláspontját elfogadta. Megállapította ugyanakkor, hogy az út szélesítése önmagában szintén nem függ össze a tanya felé való építés lehetőségével, mivel a meglévő utat a túlsó oldalon szélesítik, továbbá, ha nem szélesítenék az utat, akkor

sem lehetne az ingatlanra építeni, mert az út és a vasút közötti védőterületen belül van.

Ezért kifejezetten az útépítéssel összefüggő változásokból annak a kérdésnek volt jelentősége, hogy a zajvédő fal elhelyezésével javul vagy romlik a panaszos, és a környéken élők helyzete. A biztos azt vizsgálta, hogy az engedélyezés során ezt a szempontot figyelembe vették-e. Lehetett volna esetleg jobb megoldást találni, illetve, hogy az egészséges környezet biztosításához milyen intézkedés szükséges, illetve lehetséges?

A vizsgálatból kitűnt, hogy a tervező, a beruházó, a hatóság a közlekedési szempontú vizsgálatot végző GKM egyaránt pozitívként értékelte, hogy „a főút burkolat szélesítését a lakóházakkal ellentétes oldalra tervezték (...) a panaszos ingatlana melletti négyszávosítás tervei úgy készültek, hogy a vasút és a közút közötti területsávon elhelyezkedő lakóépületek lebontására ne kerüljön sor. A megmaradó épületek védelme érdekében a tervező, a vonatkozó műszaki előírások szerint, zajvédő falat tervezett”.

A biztos megállapította, hogy a panaszossal szemben lévő oldalon sem a jelenlegi, sem a vasút felé „eltolt” megoldásnál nincs szükség zajvédő falra. Ugyanakkor azon az oldalon is kisajátításra volt szükség, hogy az újabb két sávot, továbbá a visszamaradó ingatlan-részek megközelítését szolgáló szerviz-utat meg lehessen építeni. A kisajátított sáv 20-24 m. Figyelembe véve, hogy a tanya a közút és a vasút közötti 25 m-es területen helyezkedik el, vélhetően a vasút felőli oldalon való útszélesítés egyszer s mindenkorra megoldotta volna a kétszeres védőtávolságon belüli lakóterület felszámolását. A földterület kisajátítása gyakorlatilag egyforma összeget tesz ki az út egyik, és másik oldalán is.

A MÁK a vizsgálat közben arról értesítette a biztos, hogy a zajvédő fal áráért a védendő épületeket megvette. Ezzel az adott jogi feltételek között elérhető legjobb megoldás született, így a biztos a panaszos konkrét ügyében intézkedést nem kezdeményezett, már azért sem, mert megállapította, hogy a panaszos tarthatatlan helyzete nem a hatóságok aktuális intézkedésének vagy mulasztásának következménye, hanem a tanya több évtizeddel korábban kialakult adottságainak. A panaszos 1999-ben annak ismeretében vásárolta meg az ingatlant, hogy az a vasút és közút közötti 25 m-es sávban van helyezkedik el.

A biztos azonban azt is feltárta, hogy a különböző eljáró hatóságok és szakhatóságok az út nyomvonalának kijelölésekor, és annak a HÉSZ-be való átvételekor nem jártak el körültekintően. Nem az erénye, hanem súlyos hibája volt az útkorszerűsítés nyomvonal-kijelölésének és engedélyezésének, hogy arra törekedtek, hogy a közlekedési létesítmények védőövezetében lévő, az emberi tartózkodásra alkalmatlan lakóépületek lebontására ne kerüljön sor. Ha azonos költségvetési ráfordítással felszámolható lenne egy olyan helyzet, amelynek a létrehozása ma már kifejezetten tilos, és ezzel súlyos környezeti károktól lennének mentesíthetők az ott élők, akkor ezt a megoldást kellett volna választani.

A gazdasági és közlekedési minisztert és a környezetvédelmi és vízügyi minisztert a biztos felkérte, hogy tekintsék át a vonatkozó jogszabályokat, és szükség szerinti módosításukkal biztosítsák a hasonló helyzetek olyan megoldását,

amelyben közel egyenértékű műszaki-pénzügyi feltételek esetén a nyomvonal kijelölésnél, új út építésénél vagy meglévő korszerűsítésénél az érintett állampolgárok létfeltételeinek javítása, a környezeti károkkal fenyegetettek számának csökkentése legyen az elsődleges szempont.

A miniszterek a kezdeményezést elfogadták. A gazdasági és közlekedési miniszter jelezte, hogy: „Egyetértek azzal az állásponttal, hogy a tervezési, döntési folyamat szabályozásával elősegíthető az összetársadalmi érdekű optimumot célzó körültekintő tervezés. Ez többféle eszközzel történhet, amelyek szabályozási rendszerbe történő beépítésére jelenleg is előkészítő munkák folynak.”

Ezt követően a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény és különböző végrehajtási rendeleteinek módosítására vonatkozó tervezeteket véleményezésre megküldte.

A környezetvédelmi és vízügyi miniszter közölte: „Kezdeményezése a környezetvédelmi és vízügyi tárca részéről a Kormány 2005. évi munkatervének megfelelően, az emberre ható környezeti zaj és rezgés elleni védelem szabályairól szóló kormányrendelet megalkotásával, valamint a levegő védelmének egyes szabályairól szóló 21/2001. (II. 14.) Korm.rendelet és a zaj- és rezgésterhelési határértékek megállapításáról szóló 8/2002. (III. 22.) KöM-EüM együttes rendelet módosítása alkalmával, azok szakmai felülvizsgálata során teljesíthető.” A 21/2001. (II. 14.) Korm.rendelet módosításának tervezetét véleményezésre megküldte.

A biztos a módosítási tervezeteket ajánlása teljesítéseként elfogadta.

OBH 3953/2004.

A jogbiztonság követelményét sérti a közszolgáltató eljárása, ha a magasabb szintű jogszabályokkal ellentétes önkormányzati rendelet alkalmazásával nem teszi lehetővé a fogyasztók számára a mérsékelt díj fizetését.

A panaszos azért fordult az országgyűlési biztoshoz, mert a Bajai Kommunális és Szolgáltató Kht. annak ellenére számlázta minden hónapban a szolgáltatási díjat, hogy a távfűtés-szolgáltatásra vonatkozó szerződését már 1996-ban felmondta. Számtalanszor reklamált emiatt, de mindig azzal nyugtatták meg, hogy majd intézkednek. Öt év elteltével a bíróság fizetési meghagyást bocsátott ki részére 207 502 Ft távfűtési díjtartozás és járulékai erejéig. A panaszos ezt jogtalanának tartotta, és a tartozással megterhelt nyugdíját nem vette át. Ehelyett éhségstrájkot tartott Baja főterén, majd a garázsában is a maga készíttette ravatalon.

Az országgyűlési biztos a jogbiztonsághoz, valamint a tisztességes eljárás-hoz való jog sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálatot, amelyben megkereste a jegyzőt, és arra kérte, hogy tekintse át a szolgáltató intézkedéseit. Arról is tájékoztatást kért, hogy a panaszos kapott-e lakásfenntartási támogatást, illetve az önkormányzat tervezi-e a korszerűtlen fűtési rendszerrel épített lakóházak korszerűsítését.

A főjegyző válaszul elküldte az ügyben keletkezett bírósági határozatokat és a szolgáltató kht. ügyvezető igazgatójának a polgármesterhez írott tájékoztató

leveleit. Az okiratok, és a panaszos által előadottak alapján a biztos a következőket állapította meg:

A panaszos lakása az épület északi oldalán, a földszinten fekszik, három oldalról fűtetlen. A fűtési rendszer olyan, hogy mire a felső emeletekről a panaszos lakásához ér a meleg víz, kihűl. Többször reklamált a szolgáltatónál, miután felszereltek nála egy nagyobb radiátort, de az sem hozta meg a kívánt eredményt. Ekkor a panaszos kérte, hogy csökkentsék a fűtési díjat, de a Szolgáltató, illetve jogelődje 1996-ig nem orvosolta a panaszát, és nem állapított meg kevesebb fűtési díjat sem. Ezért a panaszos 1996. június 5-én írásban értesítette a Szolgáltatót, hogy a fűtést a lakásában megszünteti, leszerelteti a radiátorokat, a csöveket összeköti és leszigeteli. A panaszos nem tudta beszerezni valamennyi társulajdonos hozzájárulását, ezért a szolgáltató nem állapodott meg vele a szolgáltatásból való kiválásról. Továbbra is számlázta a fűtési díjat, de a panaszos ezt nem fizette meg, mert lakásában a távfűtést addigra már megszüntette, 1996 óta önálló fűtőberendezéssel fűti a lakást.

A panaszos ellentmondása folytán a fizetési meghagyás kibocsátásával indult eljárás perré alakult. A Bajai Városi Bíróság, majd a Bács-Kiskun Megyei Bíróság a panaszost többször is kötelezte a díjfizetésre azzal az indokkal, hogy a távfűtés kikapcsolására vonatkozóan megállapodás nem jött létre a szolgáltató és a fogyasztó között. Az ítélet indokolásában foglaltak szerint a Szolgáltató az igényét a Baja Város Önkormányzata 26/1992. (X. 22.) Ktr. sz. rendeletére alapozta, mely szerint a kikapcsolás nem érinti az alapidj fizetési kötelezettséget.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a távhő-szolgáltatásról szóló törvény végrehajtására kiadott 129/1991. (X. 15.) Korm.rendelet nem tartalmaz ilyen rendelkezést, ezt a szabályt az önkormányzat foglalta rendeletbe. Az önkormányzat rendelete nem lehet ellentétes a távfűtési törvénnyel és végrehajtási rendeletével. A panasz idején hatályos Távhőszolgáltatás Közüzemi Szabályzat 19. §-a szerint abban az esetben, ha a közüzemi szerződés felmondása kapcsán a lakás, helyiség használója a 12. § (3) bekezdésben foglalt követelményt nem tartja be, mérés szerinti távhőszolgáltatás esetén a fogyasztói közösségnek, átalány szerinti távhőszolgáltatás esetén a távhő szolgáltatónak az önkormányzat rendeletében meghatározott mérsékelt díjat kell fizetnie. A 12. § (3) bekezdésében foglalt követelmény szerint a lakás használója köteles a távhőszolgáltatással azonos komfortértékű hőellátást megvalósítani, és a lakásban, helyiségben lévő falon kívüli fogyasztói vezetékhalózatot elszigetelni. Az elvégzett munkát köteles a távhőszolgáltatónak bejelenteni. A jegyző által rendelkezésre bocsátott iratokban nem található olyan dokumentum, ami a panaszos lakása által elvont hő mennyiségét, és annak díját ideértve az ezzel arányos alapidjat is megállapította volna.

A fentiek alapján az országgyűlési biztos megállapította, hogy Baja Város Önkormányzatának 26/1992. (X. 22.) Ktr. számú rendeletének 14. § 3. pontja az 1999. január 31.-től hatályos – a mérsékelt díjfizetésre vonatkozó – szabályozással ellentétes rendelkezést tartalmaz, ezért annak alkalmazása a jogbiztonsághoz való joggal összefüggő visszasságot okoz. Bármilyen szintű is a jog-

szabály meg kell felelnie az alkotmányos jogelveknek, és a polgári törvénykönyv általános szabályainak, a panaszolt esetben az önkormányzat rendeletének figyelemmel kell lennie a szolgáltatás-ellenszolgáltatás arányosságának Ptk.-ban meghatározott követelményére is.

A visszásság orvoslása érdekében az országgyűlési biztos felkérte a polgármestert, hogy tegyen intézkedéseket az önkormányzat távfűtéssel kapcsolatos rendeletének felülvizsgálatára a hatályos jogszabályokkal való összhang megteremtése, és a panaszoséhoz hasonló hátrányos helyzetben lévő fogyasztók távfűtési díjának mérséklése érdekében.

A jegyzőt arra kérte, hogy vizsgálja felül a szolgáltató üzletszabályzatát és gondoskodjon arról, hogy a fogyasztók a közüzemi szerződés megkötése, teljesítése és felmondása során megfelelő módon kapjanak tájékoztatást, továbbá panaszbeadványaik kivizsgálásáról a szolgáltató minden esetben írásban válaszoljon. E követelményeket a szolgáltató az üzletszabályzatban is rögzítse.

A javaslatot és a kezdeményezést a polgármester és a jegyző elfogadták és jelezték, hogy az önkormányzati rendeletnek és az üzletszabályzatnak a távhőszolgáltatásra vonatkozó új jogszabályok szerinti átdolgozása során az országgyűlési biztos javaslatára és kezdeményezésére figyelemmel lesznek. Baja jegyzőjének tájékoztatása szerint a távfűtéssel kapcsolatos önkormányzati rendelet módosítására a 2006. februári testületi ülésen kerül majd sor.

OBH 3978/2004.

A prostitúciós tevékenység megengedettségével, illetve tilalmával alkotmányjogi nézőpontból több esetben is foglalkozott a hivatal. Az alapvető problémát az jelenti, hogy a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény (Szbtv.) szabályozási elvei és módszerei a gyakorlatban nehézkesen vagy egyáltalán nem alkalmazhatóak.

Általánosságban elegendő arra utalni, hogy ha törvényi kötelezettsége ellenére a települési önkormányzat nem jelöli ki a türelmi zónát, akkor a prostitúciós tevékenység nem csak meghatározott helyen, hanem bizonyos kivételekkel bárhol folytatható. A pozitív taxációs szabályozási módszer átfordulása negatív taxációba gyakorta okozott és okoz konfliktusokat a prostituáltak, a prostitúció ellenzői és a hatóságok között. Újból szükséges rögzíteni, hogy az Szbtv. a prostitúciós tevékenység bizonyos formáit legalizálta, de annak gyakorlását feltételekhez kötötte. Ebből a jogi helyzetből nem lehet más következtetésre jutni, mint hogy a prostitúció hatósági és jogi eszközökkel csupán korlátozható, de nem lehetetleníthető el. A hatályos szabályozás mellett alkotmányos visszásságot okoz, ha a törvényi feltételeket teljesítő és megtartó prostituálttal szemben a hatóság intézkedéseket foganatosít, eljárást kezdeményez. Az alkotmányos visszásságot az sem enyhíti, hogy az Szbtv. előírásai adott esetben tényleg nehezen alkalmazhatóak.

A hivatalhoz eljuttatott panaszban a Magyarországi Prostituáltak Érdekvédelmi Egyesületének elnöke két kifogást tett a rendőrség ellen. Egyrészt állította, hogy a szabálysértési őrizetbe vett és bíróság elé állított prostituáltak egy védett objektumtól az előírt 300 méteres távolságnál messzebb tartózkodtak, így tevékenységüket a „szabad zónában” végezték. Másrészt kifogásolta, hogy a rendőrség a bíróság elé állításról hozott döntését annak ellenére sem változtatta meg, hogy időközben az eljárás alá vont prostituáltak szakvéleménnyel igazolták, hogy a 300 méteres zónán kívül tartózkodtak.

Az ombudsmani vizsgálat abból indult ki, hogy a védett objektumoktól mért 300 méteres távolságon belüli prostitúciós tevékenység tilalma objektív tényen: a távolságon alapul. Éppen ezért a minősítés – és a hatósági lehetőségek megválasztása – szempontjából döntő jelentőségű a távolság pontos meghatározása. Esetenként – miként a panasz tárgyát képező ügyben is – a távolság mérését a helyszínen el kell végezni. A méréshez minden olyan eszköz használata megengedhető, amely alkalmas a távolság pontos meghatározására. Különösen ügyelni kell a megfelelő mérőeszköz vagy mérési módszer megválasztására akkor, ha a mérés eredményét valaki vitatja. Bizonyos esetekben az is elfogadható lenne mérési módszerként, ha az intézkedő rendőr gépjárművének napi kilométer-számlálóját használja mérőeszközként. Ha ez az eljárás – amelyet egyébként a panasz tárgyát képező ügyben is alkalmaztak – nem is tekinthető jogsértőnek, mégsem ajánlható általában. Elsősorban azért nem, mert csak a távolság hozzávetőleges, durva meghatározására alkalmas. Továbbá azért sem, mert hitelessége megkérdőjelezhető. Erre figyelemmel azt ajánlotta az országos rendőr-főkapitánynak, hogy állapítsa meg egységesen a hasonló esetekben alkalmazható mérőeszközök és mérési módszerek körét, és lássa el a járőröket a méréshez szükséges eszközökkel.

Ami a panasz második elemét illeti, a biztos nem állapította meg alkotmányos visszasságot amiatt, hogy a rendőrség a bíróság elé állítás megszüntetéséről nem intézkedett arra tekintettel, hogy egy utóbb beterjesztett szakértői vélemény a prostituáltak tartózkodási helyét a védett objektumtól számítva 300 méteren túlnak értékelte. A rendőrség az eljárás megindulásakor rendelkezésre álló bizonyítékok alapján szabálysértési felelősségre vonást kezdeményezett és intézkedett a bíróság elé állításról, mivel a tiltott kéjelgés szabálysértése elzárással is büntethető, és erre tekintettel az eljárás lefolytatása a bíróság hatásköre. Attól az időponttól kezdve, hogy a bíróság elé állításról a rendőrség döntött, a bizonyítékok mérlegelésének lehetősége – ideértve a kezdeti és a későbbi bizonyítékok értékelését is –, a szabálysértés elkövetésének megállapítása és a szankció alkalmazása már a bíróság joga. Ezért a rendőrségnek nem volt törvényes lehetősége egy később megismert bizonyítási eszköz alapján eredeti döntését megváltoztatni és a bíróság elé állítást megszüntetni.

A bíróság a szabálysértés elkövetését nem állapította meg, és intézkedett az elkövetők szabadlábra helyezését rendelte el. A bírósági döntés a hatósági gyakorlat számára további kérdőjeleket vet fel. Egyrészt amiatt a bírósági értelmezés miatt, amely az Szbtv 7. § (1) bekezdésének d) pontjában felsorolt

védett létesítmények kategóriáját szűken értelmezi. Eszerint a „fegyveres erők objektuma” csak magát a létesítményt jelenti, de azt a körülhatárolható területet, amelyen elhelyezkedik, már nem. Az ügyben a másik nehézség abból fakad, hogy a bíróság abból a tényből, hogy az adott objektum a Honvédelmi Minisztérium kezelésében áll, nem látta megalapozottnak azt a következtetést, hogy az objektum a fegyveres erők objektuma – tehát védett övezet – lenne.

Az ügy említett elemei alátámasztják azt a következtetést, hogy az Szbtv. szabályai kevésbé alkalmasak a prostitúció jelenségének kezelésére, ezért az általános helyettes változatlanul szükségesnek tartja a törvényi szabályozás reformját.

OBH 4003/2004.

Nem okoz visszásságot a légiközlekedési hatóság, ha a lakott területek fölött kis magasságban elhaladó légi járművek által okozott magas zajterhelése miatt megvizsgálja, hogy kijelölhető-e – az egyéb követelményeknek is megfelelő – másik légifolyosó, ahol a légiközlekedés a jelenleginél kisebb mértékű zavarással jár.

Több olyan beadvány érkezett az országgyűlési biztoshoz, melyben az indítványozók a lakóhelyük fölött elhaladó repülőgépek által keltett zaj mértékét sérelmezték.

Az országgyűlési biztos a tulajdonhoz, valamint a szabad mozgáshoz való jog érintettsége miatt indított vizsgálatot, és tájékoztatást kért a Polgári Légiközlekedési Hatóság igazgatójától.

Míg a közúti és vasúti közlekedés zaja leginkább a közút, illetve a vasútvonal mellett élőket zavarja, addig a légi járművek zaja az állampolgárok szélesebb körét érinti. A probléma vizsgálatakor nem hagyható figyelmen kívül, hogy a légi közlekedés szervezése, irányítása speciális szakmai ismereteket igényel. A lakott területek fölött haladó légi járművek magasságát, a repülési irányokat csak megfelelő szakmai ismeretek birtokában lehet értékelni.

Nem vitás, hogy a lakott területek fölött kis magasságban elhaladó gépek egyedi zajterhelése 10-15 másodpercig rendkívül magas. A sűrűn, néhány perces időközönként érkező gépek zaja összességében akkor is zavaró lehet, ha az a megítélési időt figyelembe véve határérték alatt marad.

Az Alkotmány deklarálja a tulajdonhoz való jogot, és rögzíti a szabad mozgás, a tartózkodási hely szabad megválasztásának jogát is. A jogalkotónak és a hatóságnak mindkét alapjoggal kapcsolatban arra kell törekednie, hogy az egyik jog gyakorlása csak az elkerülhetetlenül szükséges mértékben nehezítse meg a másik jog érvényesülését.

Nem hagyható figyelmen kívül a légi közlekedés és a turizmus közötti nyilvánvaló összefüggés sem. A nemzetgazdaság számára komoly bevételi forrást jelentő, dinamikusan fejlődő idegenforgalom fenntartása és fejlesztése közérdek, emiatt az állampolgárokat fokozottabb túrészi kötelezettség terhelheti egy adott területen. Az országgyűlési biztos hasonló megállapítást tett a budapesti Citadellára vezető úton rendszeresen közlekedő turistabuszok miatti panasz (OBH 3226/2004.) vizsgálatá során.

Bár a hazai repülőgép-állomány a korábbi évekhez képest korszerűbbé vált, a repülési zaj nem zárható ki teljesen. A Ferihegyi Nemzetközi Repülőtér elhelyezkedése adott, jelenleg ehhez a meglévő állapothoz képest kell keresni a legmegfelelőbb megoldást.

Mint az az Alkotmánybíróság gyakorlatából is kiderül, valamely alapvető jog korlátozásának alkotmányosságához nem elegendő, hogy egy másik alapvető jog és szabadság érvényesítése és védelme érdekében történik, hanem az is szükséges, hogy a korlátozás megfeleljen az arányosság követelményeinek. Jelen esetben az arányosságot hivatott biztosítani az éjszakai repülések számára vonatkozó jogszabályi korlátozás.

Az üzemeltető és a hatóság fokozott kötelessége a légi közlekedéssel érintett területen élők nyugalmanak biztosítása legalább az éjszakai órákban. Erre szolgál az a rendelkezés, amely szerint 22 és 6 óra között az átlagos nappali forgalomnak 8%-a, míg 24 és 5 óra között 1%-a történhet. Ez azt is jelenti, hogy az átlagos nappali forgalom növekedésével az éjszakai forgalom is növekedhet. A jogszabályból nem derül ki, hogy a 8, illetve 1%-nak heti, havi vagy éves szinten kell teljesülnie. A forgalmasabb nyári hónapokban a nappali forgalom lényegesen magasabb, mint télen, ezért az éjszakai forgalom is nagyobb lehet. Eltérések lehetnek a hét egyes napjainak forgalmát illetően is.

A légi folyosók kijelölésekor figyelemmel kell lenni arra, hogy a repülőgépek a lehető legkisebb mértékű zavarást idézzék elő. Mivel a légi közlekedés szervezése, irányítása speciális szakmai ismereteket igényel, az országgyűlési biztos csak annak vizsgálatát kezdeményezhette, hogy kijelölhető-e az egyéb követelményeknek megfelelő olyan légifolyosó, ahol a légiközlekedés a jelenleginél kisebb mértékű zavarással jár. A biztos szükségesnek tartotta, hogy a Polgári Légiközlekedési Hatóság az éjszakai forgalom mértékére vonatkozó jogszabályi korlátozás betartását folyamatosan ellenőrizze, és szükség esetén kezdeményezze annak megfelelő módosítását, pontosítását.

A légi közlekedési hatóság válaszáat követően az országgyűlési biztos a gazdasági és közlekedési miniszterhez fordult. Megkeresésében a miniszter álláspontjáról, tervezett intézkedéseiről kért tájékoztatást.

A miniszteri válasz szerint a légtérszerkezet módosítása halaszthatatlan volt, a késlekedés a légiközlekedés biztonságát veszélyeztette volna. Ugyanakkor a minisztérium kezdeményezésére két szakértői csoport is megkezdte működését annak felülvizsgálatára, hogy miként csökkenthető az egyes területek zajterhelése.

A biztos szükségesnek tartotta annak vizsgálatát is, hogy miként lehetne kiváltani Budapest Ferihegy Nemzetközi Repülőtér személy- és teherforgalmának egy részét, figyelemmel arra, hogy az ország számos pontján található repülőtér. Ez amellet, hogy a Ferihegyi Repülőtér forgalomcsökkenését eredményezné, jótékony hatással lenne a térség infrastrukturális fejlődésére, továbbá új munkahelyeket is teremtene.

Kapcsolódó ügyek: OBH 4492/2004., 5012/2004., 5058/2004., 3901/2005., 4187/2005., 4946/2005., 4992/2005., 5009/2005.

OBH 4113/2004.

Az épített környezetnek – ezen belül kiemelten a védett örökségnek – mint az emberek mindennapi életének kereteit biztosító tér minőségének közvetlen kihatása van az emberi életkörülmények minőségére, így az Alkotmány 70/D. §-ában deklarált lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogra, amelyet a Magyar Köztársaság többek között az épített és a természetes környezet védelmével valósít meg. A jogbiztonság jogállami követelményét és testi és lelki egészséghez való alapjogot veszélyezteteti a vizsgált ügyben a közigazgatás kiszámíthatóságának, stabilitásának hiánya.

Civil szervezetek fordultak panasszal az állampolgári jogok országgyűlési biztosához a kecskeméti Malom Center Bevásárló- és Szórakoztató Központ környezetvédelmi engedélyezése, bontási-építési engedélyezése és ezekkel összefüggő más hatósági eljárások, valamint ügyféli jogállásuk el nem ismerése miatt.

Vizsgálatában a biztos megkereste – többek között az Országos Lakás- és Építésügyi Hivatalt (OLÉH), a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumot (KöViM), Kulturális Örökségvédelmi Hivatalt (KÖH), a legfőbb ügyészt. Kisebbség nagyobb szabálytalanságot valamennyi vizsgált eljárásban megállapított. Kiemelten az építésügyi engedélyezésben, ezért felkérte a város jegyzőjét, állíttassa le az építkezést, majd jelentse be, hogy nem vehet részt az eljárásban, mert tőle az ügy tárgyilagossága megítélése nem várható el.

A bevásárló- és szórakoztató központ 2002 óta folyó építési ügye az elmúlt két és fél évben közismertté vált: a Nagytemplomtól alig száz méterre épül a közel ötvenezer négyzetméter alapterületű, harmincöt méter magas épület, amely meghatározná a belváros látványát, azon eluralkodna. A civil szervezetek panasza alapján indított vizsgálatának megállapításai az építkezés előrehaladottságára tekintettel, sokkal inkább a kifogásolt eljárások jövőbeni előfordulásának megelőzésére irányultak, mint a konkrét ügyre.

Ennek szükségességét az is indokolja, hogy az ország más településeiről is egyre több olyan panasz érkezik a biztoshoz, amelyből kitűnik, hogy a plaza-építészet a városok határából egyre inkább a belvárosokba, sűrűn lakott negyedekbe, történelmi városrészekbe települ át.

A biztos szerint egy történelmi városkép mint nemzeti örökség és mint meg nem újuló kulturális forrás fenntartása, rehabilitációja és átadása a jövő nemzedékek számára – az esetleges és mindig rövid távú üzleti érdekekkel szemben – felelősségteljes értékválasztást feltételez a helyi és országos köztisztviselőktől, az épített környezet intézményes védelmére alapított és fenntartott hatóságok részéről. Nem felel meg többek között az Európa Tanács által elfogadott, az Európai Építészeti Örökség Védelméről szóló egyezmény – amelyhez Magyarország is csatlakozott – szellemének és betűjének sem az a gyakorlat, hogy sem a szakmai, és civil szervezetek, sem a jeles szaktekintélyek és az objektum közvetlen környezetben élő egyszerű polgárok nem szólhatnak bele érdemben a körülöttük lévő épített környezetben zajló folyamatokba.

Vizsgálatában az ombudsman szükségesnek tartotta néhány alapvető kérdés tisztázását: ki az ügyfél a város látványát átalakító építési ügyben, az épített környezet védelmében, ki az, aki nem a Polgári Törvénykönyv biztosította szomszédjoga, hanem napi életének a színtere, identitástudata, materiális és szellemi öröksége védelmében, illetve a „vizuális környezetszennyezés” ellen felléphet?

Megállapította, hogy a Malom Center építkezése ellen fellépő több magán-személyt és a környezetvédelmi érdekek képviselőit létrejött civil szervezeteket az építési engedélyezési eljárásban megillette volna az ügyféli jogosultság, amit a város jegyzője nem ismert el. A „közterületet képviselő közösség” fellebbezésének elbírálása volt az egyetlen eset, amikor a jegyző vizsgálta, hogy megilletik-e az ügyféli jogosultságok a kérelmezőt. Ez esetben viszont nem vette figyelembe, hogy egy közel 50 000 m² területű, tíz szintes építmény, áruszállítási és vásárlói forgalommal nem csak a közvetlen szomszédok jogaira, hanem a távolabb élők – adott esetben a város teljes lakossága – jogaira és jogos érdekeire is kihatással van.

Az ombudsman leszögezte: az építmény és rendeltetése közvetlenül és súlyosan érinti az utak szemközti oldalán élők jogait, jogos érdekeit. Egy ilyen méretű beruházás megvalósulásával teljes mértékben megváltozik a környék forgalma, légszennyezettsége, zajterhelése, ennek következtében az ott lakók életfeltételei, valamint az ingatlanok értéke is. Emellett a komplexum – a városkép jelentős megváltoztatásával – a város távolabbi pontján élőkre, még a jövő generációkra is kihatással van. Ezért a beadványt tevő „civilket” mind a jogszabályok, mind a Legfelsőbb Bírósági határozatok alapján megilleti a beruházás kapcsán az ügyféli jogosultság.

A biztos megállapította azt is, hogy a Malom Centerrel kapcsolatos egyetlen fellebbezés elbírálásakor sem adtak választ az építkezés kapcsán felhozott tartalmi kifogásokra, ellenérvekre, vagyis a fellebbezések érdemi elbírálása minden alkalommal elmaradt, azokat formai okokból, többnyire tévesen utasították el. Az engedélyeket általában meghozataluk napján jogerősítették.

A kirívó eljárási és szakmai szabálytalanságok miatt a biztos a jegyző felelősségre vonását kezdeményezte a polgármesteren keresztül a képviselő-testületnél.

A biztosi vizsgálat ideje alatt több ügyészi óvás és felszólalás született, lényegében eredménytelenül. Mind az ügyészség, mind a civil szervezetek több ügyben bírósághoz fordultak.

A Malom Center építési ügyeiben hónapokig nem volt ténylegesen eljáró másodfokú hatóság a sorozatos kizárások miatt, végül az ötödik közigazgatási hivatal bírálta el – az időmúlás folytán részben már okafogyottan – a jegyzői intézkedéseket. (A perek többségében a bírák kizáratása miatt húzódnak az eljárások.)

Az építésügy ágazati irányítása szintén – az Építésügy Minisztérium megszűnése óta ötödször – változott.

A vizsgálat általános megállapításaiban – a jogi szabályozás hiányosságaival összefüggésben – az ombudsman leszögezte: különösen a városközponti nagyberuházások esetén a jogszabályok összessége sem biztosítja megfelelően az állampolgárok számára egészséges környezethez való jogaik tényleges érvényesítését. Az alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszasságok a jogszabályok nem egyértelmű rendelkezéseire, az adott kérdés jogi szabályozásának hézagaira, hiányosságaira is visszavezethetők. Leszögezte: a jogszabályok lehetővé tennék az érdemben és „betű szerint” egyaránt törvényes eljárások lefolytatását, de nem zárják ki ennek ellenkezőjét sem. Nem alkotnak zárt egységet, nem teremtenek összhangot, egyensúlyt az épített környezetben élők jogai és az e környezetben nagyarányú változtatást végrehajtani kívánók szabadsága között. A nagy számban előforduló „mérlegelési jogkörök” és az ellentétesen is értelmezhető keretnormák akár egyetlen döntéshozónak is kiszolgáltatathatják a közreműködő hatóságokat és a teljes lakosságot. Hatályos jogunk nem garantálja a beruházás iránt elkötelezett (szubjektíve elfogult) döntéshozók feletti országos (objektív) és civil társadalmi kontrollt sem.

Az ombudsman kezdeményezte: a kormány gondoskodjon arról, hogy a jelentős tömegforgalmat vonzó létesítmények, ezekből is kiemelten a bevásárlóközpontok elhelyezésére és építésére vonatkozó – országosan kötelezően betartandó – külön szabályokkal egészítsék ki a vonatkozó ma hatályos jogszabályokat; gondoskodjon arról, hogy a szabályok a létesítés teljes hatásterületén és a várható hatások összességére figyelemmel egységes egészet alkossanak. A probléma komplexitására, társadalmi és gazdasági jelentőségére tekintettel felkérte a miniszterelnököt, hogy állítson fel egy tárcaközi bizottságot a felelős szakminisztériumok munkájának intézményes koordinációja céljából.

A kecskeméti közgyűlés megtárgyalta a jelentést, a jegyző elleni fegyelmi eljárás indítására vonatkozó kezdeményezést elutasította. A biztos ezért az Obtv. 24. §-a alapján a legfőbb ügyészhez fordult. A Bács-Kiskun Megyei Főügyészség hivatali visszaélés büntetnének megalapozott gyanúja miatt nyomozást rendelt el. Az eljárás folyamatban van.

A beruházó személyiségi jogok megsértésére hivatkozva százmillió forint kártérítés megfizetése iránt keresetet nyújtott be az ombudsman ellen.

Az Országos Lakás- és Építésügyi Hivatal (OLÉH) ötödik eljáró hatóságként a Baranya Megyei Közigazgatási Hivatalt (BMKH) jelölte ki.

A Legfelsőbb Bíróság helybenhagyta a Bács-Kiskun Megyei Bíróság ítéletét, amely megsemmisítette azt az önkormányzati határozatot, amely a polgármestert felhatalmazta a telekhatár-rendezési megállapodás aláírására. A további perek folyamatban vannak.

A jelentésben foglaltakra érkezett válaszok, és a biztos álláspontja:

1. A miniszterelnök nem tartja szükségesnek tárcaközi bizottság felállítását, mert az ügy tanulságainak levonása és jövőbeli kiküszöbölése jogalkotással és a meglévő jogszabályok megfelelő alkalmazásával biztosítható. Megállapította: „sajnálatos, hogy jelen ügyben nem alkalmazták a 2001. évi LXXX. törvénnyel kihirdetett Aarhusi Egyezményt, amely a környezeti ügyekben az információhoz

való hozzáféréseiről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban való részvételéről és a jogorvoslathoz való jog biztosításáról gondoskodik a környezetvédelmi civil szervezetek körében, ügyféllé nyilvánítva őket”. A Miniszterelnök álláspontját a biztos tudomásul vette.

2. A regionális fejlesztésért és felzárkóztatásért felelős tárca nélküli miniszter az OLÉH-t felügyelő tevékenysége során a jelentés megállapításait és javaslatait hasznosítani fogja. A „jogi szabályozás hiányosságai” című részében foglalt kezdeményezésre érdemben nem válaszolt, a kezdeményezést a biztos ezért változatlanul fenntartotta.

3. A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter felhívta a földhivatalok figyelmét az önkormányzati törzsvagyonnal kapcsolatos szabályok maradéktalan érvényre juttatására. A kezdeményezésének megfelelő intézkedéseket a biztos elfogadta.

4. A környezetvédelmi és vízügy miniszter álláspontja szerint a környezetvédelmi felügyelőség (ATIKÖFE) helyesen járt el, amikor a Malom Center „épített környezetbe illeszkedésének, tájba illeszkedésének, vizuális hatásainak vizsgálatát” az építési engedélyezési eljárás körébe utalta. A miniszter szerint az észrevételek nagy részét azért nem vizsgálták, mert azok nem képezik a környezetvédelmi engedélyezési eljárás tárgyát. A választ követően is kérdéses maradt a biztos számára, hogy ha a környezeti hatásvizsgálatról szóló rendelet (R.) többféleképpen értelmezhető, a környezetvédelmi tárca miért nem a környezet mindenkorai érdekeit helyezi előtérbe? A miniszter a biztost arról is tájékoztatta, hogy a R. és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló rendelet módosításakor az ügy tapasztalatait is figyelembe kívánják venni. Megküldte a jelentést a főfelügyelőségnek azzal, hogy környezetvédelmi eljárás tapasztalatairól tájékoztassa a felügyelőségeket. A biztos a miniszter válaszát – a hatásvizsgálat szempontjaira vonatkozó fenntartásait kivéve – elfogadta.

5. Az OLÉH elnökének válaszát és intézkedését a biztos elfogadta, kivéve az elvi engedélyezés és az „illeszkedés” szabályára; az építési engedélyek „köz” általi megismerhetőségére; a jelentős tömegforgalmat vonzó létesítmények külön szabályozására adott választ, ezeket a kezdeményezéseket fenntartotta.

6. A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal elnökének intézkedéseivel a biztos egyetértett.

7. A Bács-Kiskun Megyei Közigazgatási Hivatal vezetője intézkedett, hogy a jövőben az ügyféli jogállást érdemben bírálják el. Megkísérelt építésfelügyeleti jogkörében eljárni, de a kezdeményezésnek önhibáján kívül nem tudott eleget tenni, mert az építkezés helyszínén megakadályozták. Ezt követően az OLÉH kizárta az építésfelügyeleti eljárásból is. A kifejtettekre tekintettel a biztos ezt a kezdeményezését visszavonta.

8. A Baranya Megyei Közigazgatási Hivatal (BMKH) az ügyészség óvásait elutasította. A határozatokat a biztos érdemben nem kívánta taglalni, információi szerint a Legfőbb Ügyészség azok bírósági felülvizsgálatát kérte. Így a BMKH tájékoztatását tudomásul vette.

9. Kecskemét polgármestere tájékoztatta a biztost, hogy a közgyűlés a jegyző elleni fegyelmi eljárás indítására vonatkozó kezdeményezést elutasította. A közgyűlés felkérésére megküldte a jelentéssel kapcsolatos észrevételeket is. Meg kellett állapítani, hogy a beruházónak az országgyűlési biztos ellen benyújtott keresete szinte szó szerint megegyezik ezekkel az észrevételekkel. A felelősségre vonás elutasításával kapcsolatos álláspontot a biztos nem fogadta el, a kezdeményezésében kifejtetteket fenntartotta. A fegyelmi felelősségre vonást továbbiakban nem kezdeményezte, mivel kiegészítő jelentéssel a legfőbb ügyészhez fordult a szükséges intézkedések megtétele céljából. Az észrevételekből a biztos nem kívánt részletesen kitérni azokra az ügyrészekre, amelyekben bírósági eljárás van folyamatban. Az eljárás megindulásával kapcsolatosakra megállapította: Az országgyűlési biztos eljárási legitimitációját senki sem vonhatja kétségbe arra hivatkozással, hogy alkotmányos jogokkal összefüggő visszásság hiányában nem volt hatásköre vizsgálatot indítani. Visszásság fennállását illetve annak hiányát kizárólag a biztos vizsgálata állapíthatja meg. Az alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságokra, az ügyféli jogállásra vonatkozó megállapításait továbbra is fenntartotta.

10. A jegyző a biztost többek között arról tájékoztatta, hogy vele szemben sem abszolút, sem relatív kizárási ok nem áll fenn, és az ügyet tárgyilagosan meg tudja ítélni. Ezt a biztos nem fogadta el, megállapításait továbbra is fenntartotta. Mivel a jegyzőt az eljárásból a BMKH kizárta, a továbbiakban nincs jelentősége a saját helyzetmegítélésének, a neki tett ilyen kezdeményezést okafogyottá válása miatt a biztos nem tartotta fenn.

A jelentést az ombudsman tájékoztatásul megküldte az ügyben szereplő több szervezetnek, akiknek ajánlást nem fogalmazott meg:

1. Az országgyűlés elnöke a jelentést az országgyűlés önkormányzati bizottsága elnökének továbbította. A Környezetvédelmi Bizottság meghallgatta az országgyűlési biztost és megállapította, hogy a „jelentés alapjául szolgáló vizsgálatok arra utalnak, hogy az államigazgatási eljárás során, ezen belül is elkülönítve a környezetvédelmi engedélyezés tekintetében súlyos jogsértések történhettek”. A bizottság ezért felkérte a legfőbb ügyészt, hogy folytasson vizsgálatot az ügyben feltételezhető törvényteleniségek feltárására. Felkérte továbbá a legfőbb ügyészt és az országgyűlési biztost, hogy soron következő éves meghallgatása során a megtett intézkedésekről és azok eredményéről a bizottság részére adjon tájékoztatást, és az általa szükségesnek tartott jogszabály módosításokra tegyen indítványt.

2. A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgatója kiemelte, hogy a jelentés „a létesítési ügyekben eljáró katasztrófavédelmi és tűzoltósági munkatársak számára hasznos, jövőbeni feladatellátásuk során kiemelten figyelemmel kísérendő elvekre, szempontokra irányította rá a figyelmet”.

3. A Magyar Építész Kamara elnöke üdvözölte a Jelentést és különösen annak „európai szellemiségű látásmódját”, és megállapította: „meggyőződésünk, hogy az állásfoglalás és az abban szereplő ajánlások következetes végrehajtása elejét veszi a fejlesztés álcája mögé bújó további értékromboló építkezéseknek”.

4. Az ICOMOS (Műemlékek és Történelmi Együttesek Nemzetközi Tanácsa) Magyar Nemzeti Bizottságának elnöke megállapította, hogy a Malom Center „a példa arra, hogy egy beruházás kivetülő hatása sokszor kisebb közösségeket, településeket, országrészeket is komolyan érinthet”, ezért „nem lehet lobbik és néhány telekszomszéd érdekeltségi körébe utalni egy ilyen erőszakosan megjelenő építkezés ügyét. ...a jelentés megállapításai teljes összhangban vannak a műemlékvédelmi elvekkel.”

5. Civil szervezetek közösen fordultak az Országgyűlés elnökéhez és bizottságaihoz: „A jelentés megállapításaival és következtetéseivel egyetértünk. Nemcsak azért, mert folyamatosan figyelemmel kísértük a Malom Centert érintő eseményeket, hanem azért is, mert tevékenységünk során hasonló jelenségekkel találkoztunk más beruházásoknál is. ... ezek a jelenségek – amennyiben nem szabunk nekik gátat – magának a jogállamiságnak a létét fenyegetik.”

A Malom Center vizsgálatát a biztos véglegesen lezárta azzal, hogy az ügyről már csak éves beszámolójában az Országgyűlés bizottságait és plénumát tájékoztatja.

A „jogi szabályozás hiányosságai” alfejezetben szereplő megállapításokat és az azokra érkezett állásfoglalásokat hasonló ügyekben érkezett panaszokkal kezeli együtt, melyek közös tanulságait, általános jellegű megállapításait és jogalkotási kezdeményezéseit az Országgyűlésnek, a Kormánynak, illetve szakminisztereinek jelzi, és éves beszámolójában szerepelteti.

A kiegészítő jelentésre reagálva a legfőbb ügyész 2006. februárban tájékoztatta a biztost, hogy a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányságon folyamatban lévő nyomozás határideje 2006. március 11. Továbbá arról, hogy a Fővárosi Ítéletábla és a Legfelsőbb Bíróság előtti perek folyamatban vannak. Végül, hogy az ügy kapcsán szerzett törvényességi tapasztalatai alapján az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény módosítását kezdeményezte (lényegében a biztos jelentésben is említett tárgykörökben).

OBH 4165/2004.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz a rendőrség mulasztása, ha a nyilvánvalóan megalapozott szabálysértési feljelentés ellenére sem indítanak eljárást. A biztosító is visszásságot okoz, ha a biztosítottat nem értesíti előzetesen a szerződése díjbesorolásának hátrányos megváltoztatásáról.

A panaszos egyrészt a Miskolci Rendőrkapitányság által vele szemben folytatott szabálysértési eljárást, másrészt az Allianz Hungária Biztosító Rt. eljárását sérelmezte.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a tisztességes eljáráshoz és a tulajdonhoz való jogokkal összefüggő visszásság gyanújára tekintettel rendelt el vizsgálatot, és megkereste az érintett szervek vezetőit.

A panaszos által vezetett gépjármű és egy másik jármű 2002. november 14-én összeütközött. A rendőri szabálysértési feljelentés szerint minkét jármű az

Allianz Hungária Biztosító Rt.-nél volt biztosítva. A Miskolci Rendőrkapitányság 2002. november 25-én kelt határozatában pénzbírsággal sújtotta a panaszost. A panaszos jogi képviselője kifogást tett a határozat ellen, és jelezte, hogy a biztosító közlése szerint a másik – egy cég tulajdonában álló – gépjármű nem rendelkezik kötelező felelősségbiztosítással. A kifogás alapján a határozatot visszavonták, és bizonyítási eljárás lefolytatását rendelték el. A panaszos jogi képviselője 2003. április 9-én – a kötelező felelősségbiztosítás hiánya miatt – szabálysértési feljelentést tett, mivel a biztosító igazolása szerint a másik gépjármű felelősségbiztosítása 2002. július 1-jén, díj-nemfizetés miatt megszűnt. A hatóság ezt követően a kötelező felelősségbiztosítás igazolására hívta fel a gépjármű vezetőjét, aki bemutatta a biztosítás törléséről szóló értesítőt. A szabálysértési hatóság 2003. április 25-én a közúti közlekedés rendjének megszegése miatt ismételten elmarasztalta a panaszost. A panaszos kifogása nyomán a Miskolci Városi Bíróság tárgyalás mellőzésével hozott végzésében az első fokú határozatot hatályban tartotta. A panaszos kérelme alapján 2004. május 6-án tartott tárgyaláson a bíróság ugyanakkor a korábbi határozatokat hatályon kívül helyezte, és a szabálysértési eljárást bizonyítottság hiányában megszüntette.

A Miskolci Rendőrkapitányság vezetőjének tájékoztatása szerint a gépjármű vezetője a baleset helyszínén intézkedő rendőröknek igazolta a felelősségbiztosítás meglétét. Meghallgatásuk alkalmával az intézkedő rendőrök ezt szóban is megerősítették, a gépjármű vezetőjének felelősségre vonására ezért nem került sor. A Miskolci Városi Ügyészség ugyanakkor 2004. október 28-án megállapította, hogy a Miskolci Rendőrkapitányság mulasztásban megnyilvánuló törvénysértést követett el azért, hogy nem tett semmilyen intézkedést az üzembentartó kitételének megállapítására, ill. nem indított szabálysértési eljárást a gépjármű vezetőjével szemben. A rendőrkapitány felhívta a szabálysértési előadó figyelmét a figyelmesebb munkavégzésre.

A balesetet követően mind a panaszos, mind a másik gépjármű üzembentartója kárigényt terjesztett elő egymással szemben az Allianz Hungária Biztosító Rt.-nél. A biztosító – a várható kárkifizetés összegének mérséklése érdekében – 2003. január 20-án jogalapi egyezséget kötött a károsultnak minősített üzembentartóval, és 1 302 000 Ft-ot fizetett ki a panaszos (biztosított) felelősségbiztosítása terhére. Az egyezségben a biztosító fenntartotta magának a jogot, hogy a jogalap megfordulása esetén az általa kifizetett kártérítési összeget visszakövetelje. A kárkifizetésről a panaszost nem értesítették, noha a kárkifizetés eredményeként a panaszos szerződésének bonus-malus besorolása 2004. január 1-jétől két fokozatot romlott. A panaszost a biztosító csak 2004. június 14-én tájékoztatta a kárkifizetés tényéről, ill. arról, hogy ez a szerződése díjbesorolását „befolyásolni fogja”.

Az általános helyettes megkeresése nyomán a biztosító 2004 szeptemberében arról tájékoztatta a panaszost, hogy a jogerős bírói döntésre tekintettel a szerződése hátrányos díjbesorolását visszaállítják, az 5292 Ft-os díj-túlfizetést pedig az egyenlegén jóváírják, amire 2004 októberében sor került.

A panaszossal szemben folytatott szabálysértési eljárást – a jogerős bírói döntésre tekintettel – az általános helyettes hatáskör hiányában nem vizsgálhatta. A Miskolci Rendőrkapitányság eljárását ezért csak a panaszos jogi képviselője által tett szabálysértési feljelentéssel összefüggésben vizsgálta. A rendőrkapitány érvelését nem fogadta el, hiszen a baleset helyszínén intézkedő rendőröknek nemcsak a biztosítási kötvény, hanem a csekk meglétét is ellenőrizniük kellett volna. Figyelemmel arra, hogy a balesetben részes másik gépjármű kötelező felelősségbiztosítása 2002. július 1-jén megszűnt, a jármű vezetője 2002. november 14-én nyilvánvalóan nem rendelkezhetett a befizetést igazoló bizonylattal. Annak ellenére, hogy a járművezető a rendőrségen bemutatta a biztosítás törléséről szóló értesítőt, semmilyen további intézkedés nem történt.

Az általános helyettes megállapította, hogy a Miskolci Rendőrkapitányság mulasztása visszásságot okozott a jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelményével összefüggésben. Az ügyészi intézkedésre, valamint a mulasztás orvosolhatatlanságára tekintettel ajánlást nem tett, de felhívta a rendőrkapitány figyelmét, hogy szabálysértés észlelése esetén – az állampolgárok közötti különbségtétel nélkül – minden esetben indítsanak szabálysértési eljárást.

A panaszost (biztosítottat) a kárkifizetésről, ill. ezzel összefüggésben szerződése besorolásának megváltozásáról előzetesen nem tájékoztatták. A panaszos erről csak a biztosító 2004. június 14-én kelt leveléből szerzett tudomást.

Az általános helyettes megállapította, hogy a kárrendezési eljárás során az Allianz Hungária Biztosító Rt. mulasztása visszásságot okozott a tulajdonhoz való jog érvényesítését szolgáló tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben. Tekintettel arra, hogy a panaszos szerződésének besorolását visszaállították, a díjtúlfizetést pedig az egyenlegén jóváírták, ajánlást nem tett, de felhívta a biztosító vezérigazgatójának a figyelmét, hogy a kárrendezési eljárásokban érintett feleket – mind a biztosítottakat, mind a károsultakat – a tisztességes eljárás alapvető követelményeit szem előtt tartva, megfelelően és időben tájékoztassák.

OBH 4232/2004.

A végrehajtás elmaradása vagy jelentős elhúzóda sérti a tisztességes eljárás követelményét.

A váci panaszosok szomszédjuk állattartásával összefüggő panaszuk mielőbbi megoldása érdekében fordultak az országgyűlési biztoshoz. Sérelemzték, hogy az önkormányzat nem tud érvényt szerezni határozatainak, emiatt problémájuk 10 éve megoldatlan.

Az országgyűlési biztos a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított. A hatóság 1994-ben kötelezte az állattartót, hogy a garázsban a nagy haszonállatok tartását szüntesse meg és az állatok számát csökkentse 5 db-ra. Az akkor hatályos állattartási rendelet az érintett területen lehetővé tette 5 db nagy haszonállat tartását. Az állattartót tehát nem az állattartás teljes megszüntetésére, hanem az állomány csökkentésére, valamint arra kötelezték, hogy a garázsban hagyjon fel az állattartással. A határozatban fog-

laltak végrehajtása érdekében a hatóság több alkalommal végrehajtási bírságot szabott ki.

Az új állattartási rendelet hatálybalépésével a terület olyan övezetbe került, ahol a nagy haszonállatok tartása tilos, emiatt 2001-ben a polgármester a szarvasmarha-tartást megtiltotta, és kötelezte az állattartót az állatok elszállítására, az állattartás teljes felszámolására. Ezt követően újabb végrehajtási bírságokkal sújtották az állattartót.

Az állattartást – az állattartó körülményeiben történt változás miatt – 2005. április 30-ig engedélyezték. Az országgyűlési biztos hangsúlyozta, hogy a nagy haszonállatok kitelepítése tovább már nem halasztható, azt a szomszédnak vég-re kell hajtania, újabb határidők nem fogadhatóak el.

A tisztességes eljárás megköveteli az ügyek ésszerű határidőn belüli elintézését, az önkéntes teljesítés elmaradása esetén a végrehajtási eljárás lefolytatását. Sérti a tisztességes eljárás követelményét a hatóság, ha az eljárás indokolatlanul elhúzódik. A jogállamiság a bíróságok által meghozott ítéletek mellett a közigazgatási határozatok végrehajthatóságát is megköveteli. A végrehajtás elmaradása vagy jelentős elhúzódása a meghatározott cselekmény elvégzésének elmaradásából adódó hátrányokon túl aláássa az államigazgatás tekintélyét.

A sérelmezett állattartás ügyében az elmúlt években több intézkedés történt, az állatokat azonban a panaszos szomszédságában tartják, ahol a helyi állattartási rendelet alapján a nagy haszonállatok tartása tilos. Az állattartó időközben az állatok elhelyezésére alkalmas épület építését tervezte egy dűlőben.

A jogállamiság alkotmányos értékeinek védelme érdekében az országgyűlési biztos arra kérte Vác város polgármesterét, hogy különös gondossággal kísérfje figyelemmel az ügyet annak érdekében, hogy az állattartás a helyi rendelet előírásainak megfelelően megszűnjön és ezzel a hosszabb ideje fennálló lakosági panasz végérvényesen megoldódjon.

A polgármester válaszából kiderült, hogy az állattartó a haszonállatokat értékesítette, és az állattartását felszámolta.

OBH 4238/2004.

A tisztességes eljáráshoz és az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatos visszásságot okoz, valamint a betegek életét is veszélyezteti az egészségügyi intézmény, ha a betegről készített CT-felvételt egy másik beteg nevére állítja ki, illetve ha a beteg orákon át tájékoztatás nélkül várakoztatja.

Az általános helyettes hivatalból indított vizsgálatot annak tisztázására, hogy a szegedi kórházban történt leletcsere okozott-e alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszásságot.

A szegedi kórházban két idős beteg CT-felvételét tévedésből elcserélték, melynek következtében nem azt a beteget műtötték meg, akiről a felvétel készült.

A vizsgálat eredménye szerint a szegedi kórházban mindkét beteget CT-vizsgálatra küldték. A betegeket a beteghordó szállította vizsgálatra, a vizsgálá-

tot csak az egyiküknél végezték el, de CT-felvételt a másik beteg nevére állították ki.

Az általános helyettes rámutatott arra, hogy a betegellátás tekintetében a vonatkozó jogszabályok szerint, de az orvosi-etikai kódexben is nevesített követelmény a betegellátásban résztvevőktől, hogy minden beteget elvárható gondossággal, a szakmai és etikai szabályok, irányelvek betartásával kell ellátni, függetlenül az ellátás igénybevételének jogcímétől. Ez olyan alapvető követelmény, melynek a betegellátás során teljes mértékben és folyamatosan érvényesülnie kell. Az általános helyettes álláspontja szerint a CT-vizsgálat során a kórház érintett egészségügyi dolgozói nem tettek maradéktalanul eleget betegtájékoztatással, valamint a betegellátással kapcsolatos kötelezettségüknek. A tájékoztatáshoz való jog olyan jogosultság, melynek az egyik legfontosabb ismérve, hogy a gyakorlatban folyamatosan érvényesülnie kell. Abban az esetben, ha a beteg állapota miatt nem, vagy csak részben képes személyazonosságát igazolni, a betegellátás folyamatában a személyazonosság ellenőrzése fokozott kötelezettségként jelenik meg, a tájékoztatási kötelezettség szerves részévé válik. Ilyenkor az egészségügyi dolgozót terheli annak felelőssége, hogy a szükséges vizsgálatokat valóban elvégezzék és az elvégzett vizsgálatok eredményét valóban a vizsgált személy nevére állítsák ki.

Az általános helyettes megítélése szerint, a beteg személye azonosításának, ellenőrzésének elmulasztása olyan gondatlan hozzáállás a betegellátásához, amely minden esetben alapjogsérelemmel jár és alkalmas arra, hogy olyan súlyosan megszegje a betegellátásban részt vevők elvárható gondossággal kapcsolatos kötelezettségét, ami már a beteg élethez való jogát is veszélyezteti.

Az egészségügyi ellátások igénybevétele során a beteg gyakran kerülhet olyan helyzetbe, amikor fennáll emberi méltósághoz való joga megsértésének veszélye. A jogszabályok erre való tekintettel kiemelt jelentőséget tulajdonítanak az emberi méltósághoz való jog deklarálásának. Ez alapján a beteg egészségügyi ellátása során jogosult arra, hogy vele tisztelettel és megbecsüléssel bánjanak, személyhez fűződő jogait tiszteletben tartsák. A beteg jogosult például arra, hogy ha az egészségügyi ellátása során a tárgyi feltételek csak várakozással biztosíthatók, akkor a várakozás okáról és annak várható időtartamáról tájékoztassák őt. Mindkét betegnél előírták a CT-vizsgálatot, de a tényleges vizsgálat csak az egyik betegnél történt meg. A szegedi kórház dolgozói csak késő délután észlelték, hogy az egyik beteg még mindig a fektetőben van és CT-vizsgálatra vár. A rendelkezésre álló dokumentumok nem tartalmaztak arra vonatkozó információt, hogy a beteg vizsgálata – függetlenül a leletcserétől – miért húzódott el, illetve, miért nem történt meg, továbbá hogy a betegnek miért kellett késő estig a fektetőben várakoznia. Ha a beteget indokolatlanul várakoztatják, az elsődlegesen az emberi méltóságához való jogát sérti, de arra is alkalmas, hogy a jogszabályban nevesített gondosság elvárható színvonalát csökkentse, enyhe vagy súlyos gondatlanságot idézzon elő, amely viszont már a beteg egészségügyi ellátáshoz és az élethez való jogát is közvetlenül veszélyezteti. Az általános helyettes megítélése szerint az indokolatlan várakoztatás,

olyan hanyag, inhumánus viszonyulás a beteghez, amely mindig alkotmányos jogokat sért, és súlyos orvos-etikai problémákat is felvet.

Az általános helyettes összességében megállapította, hogy a szegedi kórház a leletcserével, továbbá, hogy az egyik beteget órákon át várakoztatta a fektetőben, a várakozás okáról a beteget nem tájékoztatta, az egészségügyi ellátáshoz, tájékoztatáshoz, valamint ezekkel összefüggésben, jogállamiság részét képező tisztességes eljáráshoz, az emberi méltósághoz való jogokkal kapcsolatban visszásságot okozott, és közvetlenül veszélyeztette a betegek életét is.

A szegedi betegcserét követően 2005-ben új típusú, betegazonosításra alkalmas rendszer bevezetésére került sor. Az új típusú betegazonosító rendszer lényege, hogy a beteg karjára egy szalagot helyeznek, mely alkalmas a beteg azonosítására. A betegazonosítók használatát előíró jogszabály elrendeli, hogy minden fekvőbeteg-szakellátást nyújtó egészségügyi intézményben biztosítani kell a betegellátás biztonságát fokozó betegazonosító rendszer működését.

Az általános helyettes – betegazonosító karszalagra is tekintettel – kezdeményezte a szegedi kórház igazgatójánál, hogy a betegellátás során a vonatkozó jogszabályi előírások, és a beteg érdekeinek a figyelembevételével járjon el, különös tekintettel a betegek jogainak maradéktalan gyakorlati érvényesülésére. Kezdeményezte továbbá, a betegellátással kapcsolatos esetleges jövőbeni jogsértések elkerülése érdekében belső szabályzat kiadásával részletesen rendezze a sürgősségi betegellátással kapcsolatos orvosi és egyéb egészségügyi dolgozói feladat- és munkaköröket. Ezen belül különös gondot fordítson annak kidolgozására, hogy a beteg indokolatlan és tájékoztatás nélküli várakoztatása ne történhessen meg.

A címzett a kezdeményezéssel egyetértett.

Az általános helyettes az érintett válaszát elfogadta.

OBH 4322/2004.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a jegyző mulasztása, ha a bejelentés ellenére nem indít szabálysértési eljárást.

A panaszos – a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányságra, ill. a Tiszabői Polgármesteri Hivatalba is eljuttatott – beadványában sérelmezte, hogy 2003. augusztus 19-én, a háza közelében engedély nélkül tüzet gyújtottak, ami megítélése szerint veszélyeztette az ingatlanát is. Az eset miatt feljelentést tett az önkormányzatnál, de intézkedés nem történt. A panaszos azt is kifogásolta, hogy 2004 áprilisában megrongálták a kerítését, ezért feljelentést tett az önkormányzatnál, de ekkor sem történt intézkedés.

Az ügyben az országgyűlési biztos általános helyettese a tisztességes eljáráshoz való jogot érintő visszásság gyanújára tekintettel vizsgálatot rendelt el, és megkereste a Törökszentmiklósi Rendőrkapitányság vezetőjét, valamint a tiszabői jegyzőt.

A megállapított tényállás szerint a megyei rendőr-főkapitányság a panaszos beadványát megvizsgálta, és megállapította, hogy az ügyben gondatlan közveszélykockázat gyanúja miatt nyomozás elrendelése szükséges. A Törökszentmik-

lói Rendőrkapitányság 2004. szeptember 28-án ismeretlen tettes ellen rendelt el nyomozást. A rendőrség a nyomozást 2005. január 28-án – bűncselekmény hiányában – megszüntette, az igazságügyi tűzvédelmi szakértő szakvéleménye szerint ugyanis a kialakult tűz még közvetett veszélyt sem jelentett a panaszosra, ill. a lakóépületre.

A polgármesteri hivatalban készült jegyzőkönyv szerint a panaszos 2004. április 26-án megjelent az önkormányzatnál, és a szabálysértési főelőadónak elmondta, hogy éjjel több kerítéslécet elvittek a kerítéséből. A jegyzőtől kapott tájékoztatás szerint a panaszosnak a szabálysértési ügyintéző azt a szóbeli felvilágosítást adta, hogy tegyen feljelentést a rendőrségen, mert nem tudta megnevezni az elkövetőket. A 2003. augusztusi tüzeset bejelentéséről nem áll rendelkezésre írásos dokumentum, ezért az önkormányzati intézkedés elmaradása – bizonyíték hiányában – nem volt vizsgálható. A kerítés megrongálását ugyanakkor a panaszos dokumentálhatóan – az általa feltételezett elkövetőket megnevezve – bejelentette a szabálysértési hatóságnál, mégsem indult eljárás.

A 11/2000. (II. 23.) BM rendelet értelmében, ha a feljelentés megtételekor a szabálysértés elkövetője ismeretlen, az eljárást ismeretlen személlyel szemben kell megindítani. Amennyiben az eljárás alá vont személy kilétét nem sikerül megállapítani, az eljárást meg kell szüntetni.

Mindezekre tekintettel az általános helyettes megállapította, hogy a jegyző, mint szabálysértési hatóság mulasztása a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott. Felszólította a jegyzőt, hogy az állampolgári bejelentések esetén minden esetben tegye meg a szükséges intézkedéseket, ill. szabálysértési feljelentés alapján határidőben folytassa le a szabálysértési eljárást. A jegyző a kezdeményezést – késedelmesen – elfogadta.

A rendőrség eljárásával összefüggésben a biztos visszásságot nem állapított meg.

OBH 4326/2004.

A jogbiztonság követelményével és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az eljáró szerv, ha a méltányossági kérelmet elutasító határozatát hiányosan indokolja. Nem okoz visszásságot az eljáró szerv, ha a kollégiumi felvételi kérelmet a korlátozott lehetőségek miatt elutasítja.

A panaszos azt kifogásolta, hogy a leányát, annak ellenére sem vették fel a Szolnok Város Önkormányzata által fenntartott középiskolai kollégiumba, hogy Szolnoktól 50 km-re lakik. A napi háromórás közlekedés súlyosan akadályozza gyermekét a tanulásban, és egészségügyi problémát is jelent számára, amellett, hogy a kollégiumi elhelyezésre szociális szempontból is rászorulna.

Az általános helyettes a tisztességes eljáráshoz, valamint a művelődéshez fűződő jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított. Szolnok Város a 2004/2005-ös tanév előkészítése során átszervezte a középfokú intézményhálózat működését segítő kollégiumi hálózatot. Két, középiskolában működő kollégiumot megszüntetett, az ott elhelyezett diákokat a Városi Kollégiumban helyezte

el. Valamennyi középiskola számára keretszámot állapítottak meg és a beiskolázás során valamennyi középiskola „korlátozott számban” ajánlott fel kollégiumi férőhelyet. Ezzel a ténnyel a szülőknek a jelentkezés során számolniuk kellett.

A fellebbezések elbírálás során figyelembe vették, ha a diákot olyan programra vették fel, amelyet a megyében más középiskola nem biztosít, továbbá ha a lakhelyén nincs gimnázium, vagy az napi bejárással nem közelíthető meg.

Tekintettel arra, hogy a fellebbezés nem formanyomtatványon történik, hivatalos okiratot a tanulók szociális helyzetére vonatkozóan nem kértek csatolni, ezért elsődleges szempontként nem ezt alkalmazták. A panaszos szülő Kisújszálláson él, ahol eredményesen dolgozó, jó nevű gimnázium működik. A gyermek nem olyan speciális képzésre nyert felvételt, amelyet a helyi gimnázium ne tudna biztosítani.

A város aljegyzőjének határozata szerint a Városi Kollégiumban a férőhelyek csak korlátozott számban állnak rendelkezésre, a beiskolázás meghirdetésekor az induló iskolai tagozatokról szóló közleményben a korlátozott kollégiumi férőhelyekről tájékoztatást adtak. Nevezett tanuló kollégiumi felvételét – férőhelyhiány miatt – nem tudták biztosítani. A kollégiumi elhelyezés elbírálásáról, a lehetséges jogorvoslatról a panaszost még a tanév megkezdése előtt telefonon tájékoztatták.

Egy korábbi vizsgálat már megállapította, hogy ha jegyző jár el, és hoz másodfokú döntést az iskola igazgatójának a tanuló felvételét elutasító határozatával szemben, akkor az eljárásra az államigazgatási eljárás általános szabályait kell alkalmazni. A felülbírálat tartalmát illetően azonban jogszabályi rendelkezés nincs. Nyilvánvalóan méltányossági döntésről van tehát szó, amikor is a jegyző szabad belátása szerint bírálja el a kérelmeket. A méltányosság gyakorlásának azonban vannak általános jogi keretei, alkotmányos korlátai, ilyen a tisztességes eljárás-hoz való jog is. Ez azt jelenti, hogy ha olyan ügyben folyik az eljárás, amelyben a korlátozott javakból (pl. férőhely) a keretet meghaladóan tartanak igényt, akkor e kérelmeket egyszerre kell megítélni, és a döntéshozónak az általa alkalmazott szempontok alapján a tényeket (körülményeket) összehasonlítva kell határoznia.

A vizsgálat megállapította, hogy a panaszos kérelmének elutasítása nem okozott visszasságot azzal, hogy a korlátozott lehetőségek alapján a kollégiumi felvételi kérelmet elutasította. A határozat indokolása azonban hiányos volt, mert nem tartalmazta a kérelem elbírálásának szempontjait és a konkrét esetben figyelembe vett tényállást. A tisztességes eljáráshoz való jog akkor valósulhat meg, ha a méltányossági kérelemből hozott elutasító döntés tartalmazza a megállapított tényállást és azt, hogy ezek a tények miért nem szolgáltak elegendő alapul a kérelem teljesítéséhez.

Az általános helyettes felkérte a jegyzőt, hogy tegyen intézkedést annak érdekében, hogy a méltányossági jogkörben hozott határozatokat a jövőben, a kérelemben foglaltak szerint érdemben indokolják, közölve azt is, hogy a felhozott indokok miért nem voltak elegendőek a kérelem teljesítésére.

A jegyző a kezdeményezést elfogadta.

OBH 4408/2004.

A jogbiztonság követelményét és az érintettek szociális biztonságához való jogát sérti a Magyar Posta Rt. és a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság között létrejött olyan megállapodás, amely a törvényben biztosított jogok érvényesítését jogalapot nélkül korlátozza.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a 2004. június 16-án elhunyt házastársának a halála hónapjára esedékes nyugdíját a helyi postahivatal vezetője nem fizette ki, hanem visszaküldte a Nyugdíjfolyósító Igazgatóságnak, amely azt csak 2004. augusztus 4-én, külön kérelmére utalta ki.

A biztos vizsgálatot indított annak megállapítására, hogy a NYUFIG és a Magyar Posta Rt. közötti megállapodás – nevezetesen a Magyar Posta Rt Pénzforgalmi Szolgáltatásainak Általános Szerződési Feltételei (Üzletszabályzat) – miatt sérült-e az érintettek jogbiztonsághoz, vagy szociális biztonságához való joga, ezért megkereste a NYUFIG főigazgatóját.

A biztos kifejtette, hogy a nyugellátásban részesülő személy halálakor az ellátás a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló törvény erejénél fogva szűnik meg. A jogszabály kimondja, hogy ebben az esetben a jogszerző biztosított elhalálkozásának napját magába foglaló naptári hónap utolsó napján szűnik meg az ellátás. A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló törvény a biztosított elhalálkozása okán fel nem vett ellátások felvételére jogosultak személyi körét pontosan, sorrendben meghatározta.

A biztos szerint téves az a jogértelmezés, amely szerint „A nyugellátások személyhez kötött ellátások, az ellátásban részesülő személy halála esetén az ellátásnak tulajdonképpen nincs jogosultja, ezért az örökös is legfeljebb hagyatékként – a hagyatéki eljárást követően – válhatna jogosulttá az elhunytat az elhalálkozás hónapjában még megillető nyugellátásra”. A fel nem vett ellátás jogosultjai ugyanis a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló törvényben felsorolt személyek, közeli hozzátartozók, akik a halál napjától számított egy éven belül, de akár már aznap jogosultak az ellátást felvenni, ők is csak abban az esetben, ha az elhunytal közös háztartásban éltek. Több közeli hozzátartozó esetén a törvényben előírt sortartással jogosultak a fel nem vett nyugellátásra.

A jogalkotó a fel nem vett nyugellátás felvételre jogosultak személyi körét csak a postai úton történő kézbesítés esetére határozza meg, de más a helyzet, ha a jogszerző, élve a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló törvényben biztosított rendelkezési jogával, maga rendelkezett arról, hogy nyugellátását a nyugdíjfolyósító szervvel szerződéses kapcsolatban álló hitelintézetnél vezetett átutalási betétszámlájára folyósítsák.

A biztos rámutatott, hogy tévedésen alapul az a hivatkozás, hogy „az örökös is legfeljebb hagyatékként – a hagyatéki eljárást követően – válhatna jogosulttá”, mert az örökös nem hagyatékként, hanem a törvény erejénél fogva, jogosultként veszi fel az ellátást. Kifejtette, a postai kézbesítés útján fel nem vett nyugdíj akkor képezne a hagyatéknak tárgyát, ha a jogalkotó nem gondoskodott volna a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló törvényben a felvételre jogosultak köréről, ezért nem képezi hagyatéknak tárgyát a lakossági folyószámlájára átutalt nyugdíj sem.

A biztos kifejtette, hogy a már élvezett, megszerzett szolgáltatás védendő. A társadalombiztosítási igény tekintetében, a tulajdonvédelem szempontjából az elhunyt jogszerzővel azonos jogállású a törvényben támasztott feltételek fennállása esetén a biztosított hozzátartozója, illetve a törvényben megjelölt személy. Ha a címzett a kézbesítés időpontjában elhalálozása okán már nem veheti át a postai küldeményt, a kiutalt nyugellátás tekintetében a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló törvényben nevesített hozzátartozó a jogszerző jogosult halálának napjától, már nem helyettes átvevőként, hanem a törvényben megjelölt jogosultként veszi fel a küldeményt.

Az Üzletszabályzat rögzíti, hogy „A nyugellátás hónapjában elhunyt címzett részére utalványozott ellátásokat a mindenkori minimálbér összegéig a címhelyen élő házastársnak – a jogosult átvevőkre vonatkozó és az előző pontokban részletezett szabályok szerint – a posta a folyósító szerv külön rendelkezése nélkül kifizeti. A mindenkori minimálbér összeghatára feletti utalványokat a posta a hozzátartozó értesítése nélkül a folyósító szervnek soron kívül visszaküldi.” A mindenkori minimálbérnél magasabb összegű ellátások visszautalását a folyósító szerv azzal indokolta a biztosnak, hogy a Nyugdíjbiztosítási Alapot védi a jogosulatlan kifizetésektől.

A biztos kifejtette, hogy a jogerős határozattal megállapított, és már folyósított ellátások tekintetében a Nyugdíjbiztosítási Alapot már nem kell védeni. Elfogadhatatlannak tartotta az Üzletszabályzat azon rendelkezését is, hogy utalványokat „a posta a hozzátartozó értesítése nélkül a folyósító szervnek soron kívül visszaküldi”. Megállapította, hogy az Üzletszabályzatban meghatározott, és kizárólag a postai úton teljesített nyugellátás tekintetében az elhunyt címzett esetére szóló rendelkezések a postai szolgáltatások ellátásáról és minőségi követelményeiről szóló kormányrendeletbe ütköznek. Tílalomba ütközik a felvételre jogosultak körének kizárólag a házastársra történő korlátozása is.

A biztos megállapította, hogy a szociális biztonsághoz való alkotmányos jog a társadalombiztosítási és a szociális intézményi rendszerrel szemben azt a követelmény állítja, hogy az a megélhetéshez szükséges ellátásra vonatkozó jogosultságot megvalósítsa. A hivatkozott alkotmányjogi szempontokat, és a kötelező biztosítás célját is szem előtt tartva határozta meg a törvényhozó a még járó, ám az elhalálozás okán fel nem vett ellátás jogi sorsát, amellyel elsődlegesen az volt a célja, hogy a postai úton teljesített ellátások esetén a jogszerző halálakor, a vele közös háztartásban együtt élő hozzátartozók adott havi megélhetését ne kockáztassa. A biztos utalt arra, hogy a vizsgált ügyben az alkotmányos jogok érvényesítése indokolatlan és méltánytalan korlátozás alá esik, ezért felkérte a kormányt, hogy intézkedjen a Magyar Posta Rt. Üzletszabályzatának vizsgált rendelkezésével okozott visszásság megszüntetése érdekében.

A kancelláriaminiszter megalapozottnak tartotta a jelentésben foglaltakat, és az érintett tárcák vezetői felhívásával intézkedett a probléma soron kívüli megoldására. A főigazgató jelezte, hogy intézkedett a megállapodás egyes pontjainak felülvizsgálata érdekében.

OBH 4541/2004.

A véleménynyilvánítási szabadsággal összefüggő alkotmányos visszásságot okoz a polgármesteri hivatal, ha az általa üzemeltetett internetes fórumon előmoderálásnak nevezett gyakorlatot folytat, mert az cenzúrának tekintendő. Az állami, önkormányzati szervek által üzemeltetett internetes portálok, és fórumok közszolgáltatásnak minősülnek, így azok vizsgálatára kiterjed az országgyűlési biztosok hatásköre.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a települési polgármesteri hivatal hivatalos honlapján üzemeltetett önkormányzati internetes fórumon az egyes hozzászólások csak előmoderálás után jelennek meg. Ez – álláspontja szerint – sérti a véleménynyilvánítás szabadságát, illetve tájékozódással kapcsolatos alapjogokat.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a hatáskörének tisztázása érdekében kifejtette, hogy az Obtv. az országgyűlési biztosok jogértelmezésére bízta annak eldöntését, hogy mely szervek tekinthetők közszolgáltatónak. Az országgyűlési biztosok minden esetben közszolgáltatónak tekintik a hatóságnak nem minősülő, állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerveket, különösen azokat, amelyek esetében az érintettnek nincs reális lehetősége annak megválasztására, hogy az igényelt szolgáltatást kitől vegye igénybe, tekintettel arra, hogy azt csak korlátozott számú vagy csak kizárólag egyetlen szervtől veheti igénybe. Annak megítélése tehát, hogy közszolgáltatásnak tekinthető-e egy internetes oldal, illetve az azon megtalálható fórumok üzemeltetése, az általános helyettes álláspontja szerint attól függ, hogy az oldal, illetve annak fórumai fenntartása állami vagy önkormányzati feladatnak minősül-e.

Az Ötv. 8. § (1) bekezdése értelmében a települési önkormányzat feladata a helyi közszolgáltatások körében – többek között – a közösségi tér biztosítása. Az általános helyettes szerint az internet – annak ellenére, hogy nélkülözi a hagyományosnak tekinthető terek, utcák, parkok gyökereit – olyan sok közös vonást mutat a klasszikus értelemben vett közösségi terekkel, hogy funkciója gyakorlatilag azokkal azonosnak tekinthető. Az állami vagy önkormányzati internetes oldalak, illetőleg internetes fórumok bárki számára rendelkezésre állnak, azokat döntően állami vagy önkormányzati forrásokból, vagyis közpénzből tartják fenn, és az állampolgárok – nem mellékesen: üdvözlendő – közéleti részvételében jelentős szerepet játszanak. Ezek az oldalak a szólni kívánók számára is igen széles lehetőséget teremtenek, mert potenciálisan sokkal nagyobb közönség érhető el ezeken keresztül, mint az utcai, vagy adott esetben a közmeghallgatáson tett megszólalással. (Különösen azok számára fontosak ezek a fórumok, akiknek nincs lehetőségük kifinomultabb, ugyanakkor költségesebb kommunikációs csatornákhöz folyamodni.) Az előzőekre tekintettel az általános helyettes megállapította, hogy az állami vagy önkormányzati szervek a tulajdonukban álló honlapjukkal kapcsolatos eljárások, döntések, vagy ezek elmaradása során közszolgáltatást végző szervként járnak el. Ezért az ombudsmanok hatásköre kiterjed az említett eljárásokra.

Az általános helyettes szerint a cenzúra fogalmán a közlésre szánt vélemény tartalmának kötelező, előzetes közhatalmi ellenőrzéseként és a minősítés ered-

ményeként a közlés megtiltásához való jogot kell érteni. Az általános helyettes megállapította, hogy a „Moderálási Elveket” nem sértő hozzászólások megjelenésének korlátozása, azok ismeretlen szempontrendszer szerint történő, és mint ilyen önkényes, előzetes (végleges vagy akár ideiglenes) betiltása, a közlés megakadályozása nem felel meg a véleményszabadság korlátaival szemben támasztott, az Alkotmánybíróság által részleteiben is kidolgozott követelményrendszernek. Az előzőekre tekintettel az általános helyettes megállapította, hogy a polgármesteri hivatal előmoderálásnak nevezett gyakorlata cenzúrának tekintendő, ezért ezen eljárásával a véleménynyilvánítási szabadsággal összefüggő alkotmányos visszásságot okoz.

Az általános helyettes felhívta a jegyzőt, hogy szüntesse meg az internetes fórumán a regisztrált felhasználók hozzászólásainak moderátorok által manuálisan végzett előmoderálását. A moderálás a jövőben ne elvont társadalmi érdekre hivatkozva, hanem indokolt, konkrét alapjoggal összefüggő sérelem megszüntetése érdekében, a törlés tényének valamint okának megjelölésével történjék. Ennek érdekében az internetes fórum moderálási szabályainak felülvizsgálatát, és módosítását javasolta.

Az általános helyettes felkérte a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter és a belügyminiszter útján valamennyi állami és önkormányzati szerv vezetőjének figyelmét arra, hogy hivatalos honlapjaik fórumain történő moderálást csak a véleménynyilvánítási szabadság korlátozásával kapcsolatos szigorú, garanciális jelentőségű követelményeknek megfelelően végezzenek.

A jegyző az ajánlást elfogadta, és az abban foglaltakat teljesítette. A Miniszterelnöki Hivatalt Vezető miniszter és a belügyminiszter megtette a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az ombudsmani jelentést a lehető legtöbb állami és önkormányzati szerv vezetője megismerhesse, és az abban foglaltak szerint alakítsa ki internetes fórumainak moderálási szabályait.

OBH 4720/2004.

A tulajdonhoz való jog, valamint a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének veszélye áll fenn, ha a körzeti földhivatal a közös tulajdonban álló ingatlan tulajdoni hányadára történt végrehajtási jog bejegyzésről nem értesíti a tulajdonostársat.

A panaszos azért fordult az országgyűlési biztoshoz, mert sérelmezte, hogy egy másik személy ellen folyamatban lévő végrehajtási eljárás során egy olyan ingatlanra jegyeztek be végrehajtási jogot, amelynek felerészben ő is tulajdonosa. Erről azonban értesítést nem kapott, csak utólag értesült annak megtörténtéről.

Az országgyűlési biztos a tulajdonhoz, valamint a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálatot. A rendelkezésére bocsátott iratok alapján megállapította, hogy a megyei bírósági végrehajtó a hatályos jogszabályoknak megfelelően járt el, a körzeti földhivatal azonban a közös tulajdonban álló ingatlan egy meghatározott tulajdoni hányadára történő végrehajtási jog bejegyzésről a tulajdonostársat nem értesítette. A bejegyző határozatot

a panaszosnak annak ellenére sem küldte meg, hogy a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 138. § (4) bekezdése szerint a földhivatal a végrehajtási jog bejegyzéséről szóló határozatát a végrehajtónak, a feleknek és azoknak kézbesíti, akiknek az ingatlanra vonatkozólag az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett joguk van.

Az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény 52. § (1) bek. d) pontja alapján a földhivatalnak a tulajdoni hányadot érintő bejegyzés esetén valamennyi tulajdonostársat értesítenie kell. A végrehajtási jog az adós teljesítésére tekintettel időközben törésre került, és erről már a panaszost is szabályszerűen értesítették.

Az országgyűlési biztos arra is tekintettel, hogy a panasz időközben megoldódott, nem tett ajánlást, csupán felhívta az érintett körzeti földhivatal vezetőjének a figyelmét, hogy a tulajdonhoz, valamint a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét idézte elő a földhivatal mulasztása, és ezért a jövőben erre fokozottan ügyeljen, és munkatársait is figyelmeztesse az eljárási jogszabályok maradéktalan betartására.

OBH 4743/2004.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a rendőrség eljárása, ha a törvény rendelkezése ellenére fényképet készítenek a gyanúsítottról, illetve ujjlenyomatot vesznek tőle.

A panaszos sérelmezte, hogy fiatalkorú lányát az ellene becsületsértés vétsége miatt, a VIII. kerületi Rendőrkapitányság által folytatott eljárás során lefényképezték, és ujjlenyomatot vettek tőle.

Az ügyben az országgyűlési biztos általános helyettese a jogbiztonság elvéből levezethető tisztességes eljáráshoz való jogot érintő visszásság gyanújára tekintettel vizsgálatot rendelt el, és megkereste az országos rendőrfőkapitányt.

A megállapított tényállás szerint a panaszos gyermeke ellen tettleges becsületsértés megalapozott gyanúja miatt a VIII. kerületi Ügyészség rendelt el nyomozást, amit a VIII. kerületi Rendőrkapitányság folytatott. A fiatalkorú gyanúsított kihallgatását követően a bűnügyi technikus rögzítette az ujj- és tenyérynymatát, valamint elkészítette az arcfényképét, melyek a daktiloszkópiai és fényképnnyilvántartásba kerültek.

A bűnügyi nyilvántartásról szóló 1999. évi LXXXV. törvény 31. § a) pontja kimondja, hogy a daktiloszkópiai és fényképnnyilvántartásban kell nyilvántartani annak az adatait, ujj- és tenyérynymatát, továbbá arcképét, akit szándékos bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja miatt büntetőeljárás alá vontak, kivéve azt, akivel szemben magánvádas bűncselekmény miatt előterjesztett magánindítvány alapján indult eljárás, függetlenül attól, hogy az ügyész átvette-e a vád képviselőjét.

Az országos rendőrfőkapitány megállapította, hogy a törvényi kivételt a nyomozó hatóság nem vette figyelembe. A VIII. kerületi Rendőrkapitányság a jogsértésről való tudomásszerzést követően azonnal intézkedett a gyanúsított

adatainak a bünyügyi nyilvántartásból való törlésére. Az eset miatt a Vizsgálati Osztály vezetőjét figyelmeztetésben részesítették.

Az általános helyettes megállapította, hogy a VIII. kerületi Rendőrkapitányság eljárása a tisztességes eljárásához való joggal összefüggő visszásságot okozott.

A megtett intézkedésre tekintettel ajánlást nem tett, de felhívta a kapitányság vezető figyelmét a körültekintőbb eljárásra.

OBH 4763/2004.

A jogbiztonság követelményét sérti az önkormányzat, ha megállapodás nélkül látja el a fenntartói feladatokat egy olyan temetőben, amelyre nem terjedt ki helyi temetkezési rendeletének hatálya, továbbá ha egy betelt, és használaton kívüli temető hivatalos lezárásáról nem rendelkezik, és amennyiben elmulasztja a közigazgatási hivatal törvényességi észrevételeiben foglaltak megvalósításáról való gondoskodást.

A panaszos azt sérelmezte, hogy elhunyt szüleit nem tudta egymás melletti sírhelyekre temettetni, mivel a lakhelyén érvényben lévő szokásjog alapján a temetőben nem kell sírhelyet váltani, hanem azokat a polgármester jelöli ki.

Az országgyűlési biztos az emberi méltósághoz fűződő jog kapcsán a kegyeleti jog sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálatot, amelyben a jegyzőt és a közigazgatási hivatalt kereste meg.

A vizsgálat feltárta, hogy a községben egyetlen ingatlanon zajlanak temetkezések, ami azonban nem az önkormányzat, hanem a Katolikus Egyház tulajdona, de nem temetőként szerepel az ingatlan-nyilvántartásban. A tulajdonos és a fenntartó között a terület használatára vonatkozóan semmilyen megállapodás nem volt. Az ingatlan-nyilvántartásban temetőként szereplő más területen azonban már nem történtek temetkezések, mivel az megtelt, ezt a temetőt azonban az önkormányzat elmulasztotta lezártnak nyilvánítani. A község területén még egy ingatlan volt a vizsgálat időpontjában temetőként nyilvántartva, amit azonban a polgármester használt szántóföldként.

A községi önkormányzat területén temetőnek használt ingatlanon a sírhelyek megváltásáért nem kellett díjat fizetni, a sírhely használatára való jog a hely gondozásával volt „elbirtokolható”. Az egyes halálesetek bekövetkeztekor a polgármester jelölte ki a temetési helyet, rendszerint a legutolsó eltemetett sírhely melletti következő szabad sírhelyen.

A panaszos édesanyjának 2001 decemberében történt elhalálózását követően a településen 2003 novemberében hunyt el állampolgár, akinek sírhelyéül a polgármester közvetlenül a panaszos édesanyja melletti sírhelyet jelölte ki végső nyughelyül. Így történt, hogy nem maradt hely fenntartva panaszos édesanyja mellett panaszos még életben lévő édesapja számára.

Az önkormányzat temetkezésről szóló rendeletének hatálya a község területén lévő két köztemetőre terjed ki, így a valóságban egyetlen, temetőként funkcionáló ingatlanra, amelyen a temetések zajlottak, nem. A közigazgatási hivatal vizsgálata is megállapította az önkormányzat mulasztását abban a tekintetben, hogy rendeletében nem tüntette fel, hogy a köztemető fenntartására

vonatkozó kötelező feladatát mely ingatlanon kívánja ellátni, és hogy nem szabályozta rendeletében részletesen a temető használatának és igénybevételének szabályait. Hiányosságként emelte ki azt is, hogy bár a temetkezési rendelet tartalmaz a sírhelyek megváltására vonatkozó rendelkezéseket, azokból nem volt pontosan megállapítható a sírhely megváltására, újraváltására irányuló eljárás módja, formája, illetve, hogy a temetőt üzemeltető önkormányzat elmulasztott nyilvántartó könyvet és sírboltkönyvet vezetni. Az önkormányzati törzsvagyron részét képező ingatlan használatba adásáról nem határozott a képviselő-testület; a terület ilyen formán történő igénybevétele tehát jogsértő. A polgármester magatartását sérelmező beadványt közérdekű bejelentésnek kell tekinteni, amelynek kivizsgálása a képviselő-testület hatáskörébe tartozik, és a polgármesterrel szembeni fegyelmi eljárás megindításáról is a képviselőtestület jogosult dönteni. A feltárt hiányosságok orvoslása érdekében a közigazgatási hivatal törvényességi észrevételt tett, és az abban foglaltak megvalósítására határidőt tűzött.

Az országgyűlési biztos megkeresésére a jegyző, illetve a jegyzői feladatokat ellátó helyettesítő jegyző sem tudott megnyugtatóan számot adni a közigazgatási hivatal által tűzött feladatok megvalósításáról, mivel a helyi temetkezési rendelet aktualizálását és módosításának előkészítését az ellenjegyzett adásvételi szerződés nyilvántartásba vételét követően kívánták megvalósítani, de a jogszabály-módosítás előkészítését nem kezdték meg, ezért a biztos a jogbiztonsághoz fűződő alkotmányos követelménnyel összefüggésben állapított meg alkotmányos joggal összefüggő visszásságot. A kegyeleti joggal összefüggő visszásság megállapítására az adott okot, hogy a szabályozatlanság miatt előfordulhatott, hogy hozzátartozókat végakarattuk, illetve túlélő hozzátartozóik szándéka ellenére nem tudtak egymás mellé temetni.

A biztos a helyi temetkezési rendelet haladéktalan módosítását, valamint azt kérte, hogy a képviselő-testület gondoskodjék a használaton kívüli temető formális lezárásáról is.

A képviselő-testület gondoskodott a betelt temető hivatalos lezárásáról, és folyamatban van a temetőként használt ingatlan jogi sorsának rendezése is. Az önkormányzat elfogadta az a temetőről és temetkezésekről szóló 9/2005. (XI. 25.) rendeletét.

OBH 5118/2004.

Az ifjúság létbiztonságához, valamint a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a képviselő-testület, ha a körülmények változásáról szóló bejelentést figyelmen kívül hagyva dönt a rendszeres gyermekvédelmi támogatás megszüntetéséről.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a képviselő-testület amiatt szüntette meg a gyermeke után korábban megállapított rendszeres gyermekvédelmi támogatást folyósítását, hogy a családjában az egy főre jutó jövedelem meghaladta a törvényben előírt értékhatárt. A panaszos ezt követően értesítette az önkormányzatot, hogy az élettársa munkaviszonya időközben megszűnt, és így ismét jogosult a támogatásra. A képviselő-testület azonban a panaszos bejelentését nem vette figyelembe, és a rendszeres gyermekvédelmi támogatás folyósítását csak a következő évtől állapította meg újra.

Az általános helyettes a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő sérelem gyanúja miatt vizsgálatot indított, és megállapította, hogy a képviselő-testület úgy szüntette meg a panaszos részére a rendszeres gyermekvédelmi támogatás folyósítását, hogy az eljárása során nem vizsgálta a panaszos élettársa jövedelmi viszonyait. A képviselő-testület akkor járt volna el helyesen, ha felszólította volna a panaszost annak igazolására, hogy élettársa munkaviszonyának megszűnését követően milyen jövedelemmel rendelkezett. A képviselő-testület csak akkor szüntethette volna meg a támogatás további folyósítását, ha a panaszos a felszólításnak nem tesz eleget, illetve, ha az általa benyújtott igazolás alapján azt állapította volna meg, hogy a család egy főre jutó jövedelme meghaladja a jogszabályban előírt értékhatárt.

A képviselő-testület az ifjúság létbiztonságához, valamint a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott azzal, hogy a panaszos 2003. augusztus 6-án kelt bejelentésének figyelmen kívül hagyásával döntött a rendszeres gyermekvédelmi támogatás folyósításának megszüntetéséről. A biztos ezért a körjegyző révén felhívta a képviselő-testületet, hogy a jövőben az ügyfelek kérelmére a tényállás kellő tisztázását követően hozzanak érdemi határozatot.

A körjegyző a jelentésben foglaltakat tudomásul vette.

A panaszos ügyében illetékességi vita is felmerült, mivel a panaszos életvitelszerűen nem a bejelentett lakóhelyén él. Az általános helyettes tapasztalatai, és a konkrét ügy kapcsán is azt állapította meg, hogy az illetékesség eldöntésének kérdésében a közigazgatási szervek gyakorlatában nem egységes a jogértelmezés. A hatályos jogszabályok eltérő értelmezése és alkalmazása a jogbiztonsággal összefüggésben visszásságot okoz. Az egységes jogértelmezés és jogalkalmazás értelmében azt javasolta az ifjúsági, családügyi, szociális és esélyegyenlőségi miniszternek, hogy fontolja meg a gyermekvédelmi törvény kiegészítésének kezdeményezését úgy, hogy az illetékesség alapja a bejelentett lakóhely legyen.

A miniszter a jogalkotással összefüggő javaslatot elfogadta.

OBH 5199/2004.

Nem okoz visszásságot az egészségügyi szakember, ha az iskolai kampányoltás keretében beoltja azt a gyermeket, akinek a szülője nem igazolja orvosi szakvéleménnyel a gyermeke oltás alóli mentesítésének szakmai indokait, még akkor sem, ha utóbb azzal összefüggésben allergiás tünetek lépnek fel.

A panaszos azért fordult az országgyűlési biztoshoz, mert az iskolai egészségügyi ellátó szakembere által végzett kampányoltás során a kifejezett tiltakozása ellenére a fia védőoltást kapott, noha a házi orvosuk a gyermek allergiájára tekintettel már kezdeményezte a szérum veszélyes hatóanyag nélküli beszerzését.

A biztos a kötelező védőoltás népegészségügyi jelentőségére, valamint beadásának megtagadásával kapcsolatos, az elmúlt években több alkalommal folytatott vizsgálatokra, valamint a kérdésben született OBH 4902/2003. számú állásfoglalás szakmai jelentőségére figyelemmel, a panasz vizsgálatát rendelte el. Az Országos Gyermekegészségügyi Intézet főigazgatójának tájékoztatása, az általános iskola igazgatójának beszámolója, a debreceni VESZ egészségügyi szolgáltató Kht. mellékletként csatolt állásfoglalása, valamint panaszos előadása alapján a következő tények rögzíthetők.

A panaszos alsó tagozatos gyermekének a kötelező iskolai kampányoltás keretében annak ellenére adtak védőoltást, hogy arról – illetve annak időpontjáról – az iskola a gyermek édesapját nem értesítette, a szülő azonban éppen a gyermek allergiájára való tekintettel már korábban kérte az iskolai oltás mellőzését. A panaszos hiányolta az iskola értesítési kötelezettségét, és az iskolai keretben végezhető egészségügyi beavatkozások jogszerűségét vitatta. Az oltás következtében egyébként a gyermek enyhe fokban produkált posztvakcinális reakciót, magas lázát azonban a szülők hamar csillapították.

Az OGYEI főigazgatója általánosságban kifejtette, hogy a szülőket éppen egy esetleges ellenjavallat fennállása miatt minden esetben értesíteni kell. Ugyanakkor ellenjavallat megállapítására bármely okból csak az országban működő Védőoltási Szakrendelők hivatottak, melyek minden megyében és a Fővárosi László Kórházban is működnek. A gyakorlatban az aggályos helyzetek szakmai megítélését segítő szakrendelők avatják be nemcsak a házi orvosokat, hanem a laikus szülőket is sikerrel az aktuális kötelező védőoltás okán fellépő várható következmények kezelésébe, vagy a szakmai alapot szolgáltatják az oltás alóli való mentességhez. Ebből következően tehát, jelenleg Magyarországon nem a szülői tiltakozás, hanem a szakmai vélemény jelenthet mentesítést a védőoltás beadása alóli. Mivel azonban hat év felett iskolai – rendszerint immunitást fenntartó (kivéve a hepatitis-B elleni oltás) – vakcinákról van szó, a védőoltások miatti allergiás reakció extrém ritka.

A főigazgató álláspontja szerint a panasz alapjául szolgált esetben aligha szakmai, mindinkább kommunikációs problémák állhattak a háttérben. Ezt a feltevést látszott igazolni az iskola igazgatójának a beszámolója. Eszerint arra a szülői kérdésre, hogy az intézmény vezetője szülői kérésre jogosult-e intéz-

kedni, egyértelmű igennel válaszolt. Azaz, amennyiben a szülő kérést juttat el akár a pedagógushoz, akár az intézmény vezetőjéhez gyermeke bármely problémájáról, mivel minden – a tanulókat érintő oktatási, nevelési, szociális, család- és egészségügyi – kérdésben a hatályos jogszabályok felhatalmazást adnak, a megszólított tanerő köteles a jelzés figyelembevételével megtenni a hatáskörébe tartozó lépéseket. Így, egészségügyi problémák esetén a szakorvosi véleménnyel alátámasztott szülői kérést továbbítják az iskolaorvosnak. Jelen esetben azonban – tájékoztat az igazgatónő – panaszos fiát érintő, a vitatott kötelező védőoltással összefüggésben igazolt szülői kérés nem érkezett az intézmény vezetőjéhez. A kisfiú egészségügyi törzslapja szerint valamennyi előző korosztályos védőoltást a megkapta.

Egyebekben az értesítés módjáról az Egészségügyi Szolgáltató Kht. igazgatója akként foglalt állást, hogy éppen a később felmerülő problémák elkerülése miatt – a gyermekek szóbeli értesítésén túl – szükséges és célszerű a szülők írásbeli értesítése, melyet az ellenőrző könyvbe való bejegyzés és annak szülői aláíratása jelent. Az így tudomással bíró szülő – a szükséges szakmai indokok alapján – már alappal kérheti a mentességet gyermeke számára. Mivel azonban a panasszal érintett esetben a védőoltással kapcsolatban szülői kérés, panasz sem az iskola vezetőjéhez, sem az osztályfőnökhöz, sem pedig az iskolaorvoshoz (aki jelen esetben az oltóorvos) nem érkezett, jogi kötelezettség a szükséges tájékoztatáson, az oltás beadásán és annak nyilvántartásba vételén túl nem keletkezett.

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata, valamint a vonatkozó jogi normarendszer konzisztens léte is egyértelműen rámutat arra a töretlen jogalkotói szándékra, mely szerint minden gyermekeket érintő kérdés arra az érdekre vezethető vissza, hogy – mivel a felnövekvő generáció jövője a jelenben körvonalazódik, ezzel objektív felelősséget teremt az állami és a civil szféra számára egyaránt – egészséges felnőtt társadalommá váljon. Ezzel együtt értelmezhetőek a magyar közoktatási törvénynek azon szakaszai, melyek a szülőkre és a pedagógusokra egyaránt kötelezettséget jelentenek, ebből következően látni együttműködést a törvény preambulumban rögzítettek szerint.

Mindezekre figyelemmel azonban a hazai egészségügyi intézményrendszer nem bízta a szülőkre a kötelező védőoltás beadatásának eldöntését, ennek feloldására sem egészségügyi szakmai, sem jogi, sem pedig morális indok nem áll fenn. Egészségügyi szakmai szempontból felbecsülhetetlen az eredmény, mely a járványügyi szerepet illeti, jogi és alapjogi szempontból elengedhetetlen az a jogszabályi háttér, s mint ilyen jogállami garancia, mely ugyancsak a köz érdekét szolgálja, morális aspektusa pedig állandó kontrollt jelent minden közösségben.

Ezért a gyermek kötelező oltásának medikálisan indokolatlan megtagadása esetén a szülő saját személyét érintő önrendelkezési jogát nem szabad összevetészen gyermeke nevelése során gyakorolt szülői jogaival. Személyes meggyőződésen alapuló véleménynyilvánítása nem terjedhet ki automatikusan arra, hogy milyen gyógykezelésben – jelen esetben: kötelező védőoltásban – része-

süljön gyermeke. A szülők egyéni (szubjektív) meggyőződése miatt nem tehetők félre a gyermekük (és minden más gyermek, összességében az egész társadalom) egészségét védő objektív (mindenkire kötelező) törvényi normák. A szülői nivoltból fakadó törvényi kötelezettségek és a felelősség hangsúlyosabb, mint az ugyancsak törvényes, ám esetünkben a törvény által korlátozott szülői jogok. Ilyen módon tehát az a szülő, aki az orvosi ellenjavallat hiánya és a törvényi kötelezettség ellenére nem engedi gyermekének beadni a kötelező védőoltásokat, ad absurdum megfosztja őt az egészségügyi ellátásban megtestesülő, és az Alkotmányban deklarált lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogától, ráadásul a közösség többi tagjának ugyanezt a jogát veszélyezteti.

Ma Magyarországon 10 fertőzés elleni oltás kötelező csecsemő- és gyermekkorban, melyet az egyéni és a közérdek figyelembevételével az Egészségügyi Világszervezet ajánlásai alapján követnek. A közérdek szempontjából az ún. populációs immunitás fenntartása a cél. A védőoltások kötelező jellege természetesen nem vonatkozik az olyan csecsemőkre és kisgyermekekre, akik valamilyen medikális okból – krónikus betegség, speciális kezelés stb. – nem oltathatók. Mivel ők kiesnek az oltási programból, védelmüket mintegy „erőnyökképpen” a többiek védettsége jelenti, ez a populációs immunitás. Amennyiben a kiesők száma megnő, óhatatlanul nő a járványveszély. A jogi szabályozás ugyanakkor lehetővé teszi egyes oltások esetén, korosztályos esedékességkor a beadás méltányosságból való mellőzését, mely természetesen kizárólag orvos-szakmai eredetű oki indok lehet, azonban azt a későbbiek során, a felnőtte válást megelőzően pótolni kell.

Látni való, hogy a szigorúan orvos-szakmai kérdések jogi opponálása alig ha volna lehetséges, különösen, ha a közegészség érdekét is figyelembe vesszük. A kötelező védőoltással az állam a közösség érdekében jár el. Ennek egyik legfontosabb közvetítője az iskola-egészségügyi szolgálat, mely számos egyéb feladata mellett a tankötelesség idejére eső kötelező védőoltások beadását is ellátja.

Tekintettel arra, hogy a jogi kötelezettség az oltások beadásával kapcsolatban is együttműködésre hívja a szülőt az iskolával, az iskola pedagógusa és/vagy vezetője köteles írásban értesíteni valamennyi tanuló törvényes képviselőjét (a szülőt vagy gondviselőt) az iskolai kampányoltás esedékességéről, annak pontos idejéről, kellő időt biztosítva az esetleges ellenjavallt esetekben a szakmai igazolások beszerzésére.

Mindebből következően a biztos megállapította, hogy a panasz alapjául szolgáltatott körülmények feltárásakor nem bizonyult alaposnak az a feltételezés, hogy panaszos gyermeke orvos-szakmailag indokolt ellenjavallat igazolása ellenére kapott volna korosztályos kötelező védőoltást az iskolai kampányoltás keretében. Nem került el azonban az országgyűlési biztos figyelmét az a körülmény, hogy panaszolt esetben a kampányoltás időpontjáról való értesítés nem, vagy nem kellő körültekintéssel történt, mely ugyancsak az iskola és a szülő közötti együttműködési kötelezettség maradéktalan teljesítését tette lehetetlenné.

Figyelemmel azonban arra, hogy a vizsgálat ideje alatt az iskola vezetője intézkedett az ilyen és ehhez hasonló helyzetek elkerülése érdekében az iskola és a szülők értesítési és együttműködési kötelezettsége jövőbeni maradéktalan érvényesülése iránt, a felhívott alkotmányos jogok tekintetében visszásság nem volt megállapítható.

OBH 5228/2004.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a rendőrség és a fogyasztóvédelmi felügyelőség, ha a panaszos bűncselekmény, illetve szabálysértés gyanújára utaló bejelentése nyomán nem tesznek érdemi intézkedést.

A panaszos a Budapesti Fogyasztóvédelmi Felügyelőség, a Budapesti Személy- és Vagyonvédelmi Szakmai Kamara, valamint a VIII., a IX. kerületi Rendőrkapitányság és a BRFK eljárását sérelmezte.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a tisztességes eljáráshoz való jogot érintő visszásság gyanúja miatt vizsgálatot rendelt el, melynek keretében megkereste a felügyelőség igazgatóját, a kamara elnökét és a budapesti rendőrfőkapitányt.

A panaszost 2003. március 12-én a vagyonőrök egy MATCH üzletben visszatartották, az üzletvezető utasítására megmotozták, de nem találtak nála semmit. A panaszos az ügyben 2003. március 19-én a felügyelőséghez fordult, ahol megállapították, hogy a panaszos a Vásárlók Könyvébe tett bejegyzésére választ kapott, ezért az ügyet – a vagyonőrök magatartásának kivizsgálása érdekében – a kamarához tették át. A panaszos 2003. március 21-én a VIII. kerületi Rendőrkapitányságon is bejelentést tett. A felvett jegyzőkönyv szerint egy biztonsági őr közölte a panaszossal, hogy nem hagyhatja el az üzletet, mert lopott, és felszólította, hogy menjen vele a raktárba. A raktárban – ahol az üzletvezető, a biztonsági őrök és a bolti alkalmazottak tartózkodtak – a panaszos kiürítette a táskáját és a zsebeit. Mivel nem találtak nála semmit, az üzletvezető utasítást adott az egyik őrnek, hogy motozza meg. Az őr szétnyitotta a panaszos kabátját, és közölte, hogy nincs nála semmi. Az üzletvezető akkor azt mondta, hogy ez nem motozás, és erre egy másik őr végigtapogatta a testét tetőtől talpig. Ezt követően felszólították, hogy hagyja el a raktárt. A panaszos az eset miatt a Vásárlók Könyvébe tett bejegyzést, de nem kapott pótlapot. A rendőrségi eljárás során megállapították, hogy a bejelentésben bűncselekmény alapos gyanúja, ill. szabálysértésre utaló körülmény nem volt, ezért az ügyiratot 2003. március 25-én megküldték a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőségnek, és erről értesítették a panaszost.

A Kamara budapesti etikai bizottsága a felügyelőségtől áttett panasz ügyében etikai eljárást folytatott le. Ennek során a vagyonőrök írásban nyilatkoztak arról, hogy nem nyúltak a panaszos testéhez és ruházatához, kényszerrel nem alkalmazták vele szemben, de a panaszos hangosan tiltakozott. A Kamara elnöke 2003. szeptember 10-én hozott határozatában – etikai vétség elkövetése miatt – mindkét vagyonőrt figyelmeztetésben részesítette, a vagyonőrök a fele-

lősségüket elismerték. A panaszost tájékoztatták az etikai eljárás elrendeléséről, de az eljárás befejezéséről nem értesítették. Az etikai bizottság elnöke 2004. december 13-án telefonon tájékoztatta a panaszost az eljárás lefolytatásáról, és elnézést kért az értesítés elmulasztásáért. A bizottság elnöke észrevételezte, hogy a felügyelősnél nem indult eljárás annak ellenére, hogy a panaszolt eset kivizsgálása a hatáskörébe tartozott volna. Álláspontjuk szerint a kereskedelmi egység vezetője, mint megbízó a polgári jog szabályai alapján felel a megbízott magatartásáért.

2003. szeptember 3-án a panaszos újból megjelent a VIII. kerületi Rendőrkapitányságon, és kérte az eljárás lefolytatását. Az iratokat ezt követően – a panaszos értesítése mellett – megküldték a Kamarának, és az illetékes IX. kerületi Rendőrkapitányságnak. A IX. kerületi Rendőrkapitányság Bűnügyi Alosztályán 2003. október 15-én készült jelentés szerint – tekintettel arra, hogy sem szabálysértés, sem bűncselekmény nem történt – javasolták az ügy irattározását. A panaszost az ügy lezárásáról nem értesítették, de a budapesti rendőrfőkapitány szerint ez nem okozott érdemi jogsérelmet a számára.

A panaszos 2003. szeptember 3-án a VIII. kerületi Rendőrkapitányságon egy új bejelentést is tett, mert aznap egy másik MATCH üzletben újabb atrocitás érte. A pénztártól való távozását követően a biztonsági őr közölte, hogy nem hagyhatja el az üzletet a táskája átvizsgálásáig. A panaszos nem volt hajlandó kinyitni a táskáját, ezért kihívták a rendőrséget. A készenléti rendőrség állományába tartozó rendőrök igazoltatták, majd csomagját és ruházatát is átvizgálták, de nem találtak nála semmit. A bejelentést megküldték az eljárás lefolytatására illetékes VI–VII. kerületi Rendőrkapitánysághoz.

Az illetékes rendőrkapitányság a bejelentést személyi szabadság megsértésének gyanúja miatt tett feljelentésként kezelte, és 2003. szeptember 15-én kelt határozatában – bűncselekmény hiányában – elutasította. A határozat ellen tett panaszt a VI. és VII. kerületi Ügyészség elutasította, és megállapította, hogy a vagyonőr jogszerűen intézkedett. Az ügyészség rendelkezett az eljáró rendőrökkel szembeni feljelentésnek a Fővárosi Ügyészségi Nyomozó Hivatalhoz való áttételéről. A nyomozó hivatal a feljelentést 2003. október 27-én – bűncselekmény hiányában – elutasította.

A panaszos 2003. szeptember 22-én a BRFK-n is panaszt tett a vele szemben foganatosított rendőri intézkedés miatt. A BRFK Hivatala a panaszt – a panaszos értesítése mellett – megküldte az ORFK Készenléti Rendőrség Hivatalának. A Készenléti Rendőrség parancsnoka 2003. november 5-én kelt határozatában a panaszt – elkészttség miatt – elutasította. A panaszos a határozatot átvette, fellebbezést nem nyújtott be. A budapesti rendőrfőkapitány vizsgálata során az ügygel kapcsolatban rendőri mulasztást, törvénysértést nem állapított meg.

Az 1998. évi IV. törvény 2003-ban hatályos 14. §-a alapján a vagyonőr – többek között – az őrzött területre belépő, ill. ott tartózkodó személy igazoltatására, valamint csomagjának az ellenőrzésére volt jogosult, a ruházata átvizsgálására nem. A 218/1999. (XII. 28.) Korm.rendelet 13. § (1) bek. b) pontja szerint jogosulatlan személy- és vagyonvédelmi tevékenység szabálysértését

követi el az, aki a személy- és vagyonőri tevékenységet az 1998. évi IV. törvény rendelkezéseinek a megszegésével végzi. A szabálysértési eljárás lefolytatása a rendőrség, ill. a fogyasztóvédelmi felügyelőség hatáskörébe tartozik. A panaszos bejelentései nyomán ugyanakkor sem a felügyelőség, sem a rendőrség nem indított szabálysértési vagy – személyi szabadság megsértése miatt – büntetőeljárást. Az üzletvezető magatartását szintén nem vizsgálták. Az ügyben egyedül a kamara folytatott le érdemi vizsgálatot (etikai eljárást).

Mindezekre tekintettel az általános helyettes megállapította, hogy az illetékes felügyelőség és a VIII. ill. a IX. kerületi Rendőrkapitányság mulasztása súlyos visszásságot okozott a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben. Ajánlást tett a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség főigazgatójának, hogy intézkedjen a biztonsági szolgálatokkal kapcsolatos fogyasztói panaszok megfelelő kivizsgálására. Ajánlást tett az országos rendőrfőkapitánynak is, intézkedjen, hogy a rendőri szervek az állampolgári bejelentéseket minden esetben szakszerűen vizsgálják ki, és folytassák le a jogszabályoknak megfelelő eljárást. Az ajánlásokat elfogadták; a főfelügyelőség főigazgatója körlevelet is adott ki az ügyben.

A panaszos értesítése kapcsán a kamara mulasztása visszásságot okozott a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben, de az etikai bizottság elnöke által megtett intézkedésre tekintettel az általános helyettes kezdeményezéssel nem élt.

Az általános helyettes megállapította, hogy sem a VI–VII. kerületi Rendőrkapitányság, sem a Készenléti Rendőrség eljárása, melyet a jogszabályi előírásoknak megfelelően folytattak le, nem okozott alkotmányos joggal összefüggő visszásságot. Az ügyészség eljárását, ill. döntését pedig hatáskör hiányában nem vizsgálhatta.

OBH 5229/2004.

A lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való joggal összefüggő visszásságot okoz a bv. intézet eljárása, ha a fegyelmi elkülönítést nem a jogszabályi előírásoknak megfelelő zárkában hajtják végre.

A Márianosztrai Fegyház és Börtönben fogva tartott panaszos sérelmezte, hogy elítélt társai rendszeresen bántalmazzák, ennek ellenére hiába kérte más bv. intézetbe való átszállítását. Kifogásolta a fegyelmi elkülönítő zárka felszereltségét is, valamint azt, hogy nem biztosított az ablakhoz való hozzáférés és a tisztálkodás lehetősége.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogot és a jogbiztonság elvét érintő visszásság gyanúja miatt indított vizsgálatot. Annak keretében megkereste a büntetés-végrehajtás országos parancsnokát, valamint munkatársa meghallgatta a panaszost a bv. intézetben. A megállapított tényállás szerint a panaszos 2004. október 29-én megtagadta a számára kijelölt zárka elfoglalását, arra hivatkozva, hogy „nem érzi magát biztonságban a börtönös körleten”. A fogva tartott ellen – utasítás végrehajtásának megtagadása miatt – fegyelmi eljárást kezdemé-

nyeztek, és elrendelték a fegyelmi elkülönítését. A fegyelmi jogkör gyakorlója 2004. november 9-én kilenc nap magánelzárással sújtotta a fogva tartottat. A panaszos fellebbezése nyomán a Pest Megyei Bíróság 2004. december 2-án fedés fenyítést szabott ki. 2004. november 9-én megszüntették a panaszos elkülönítését, de a fogva tartott – testi épségét féltve – újból megtagadta a kijelölt zárka elfoglalását, így újabb fegyelmi eljárást indítottak ellene, és ismét elrendelték az elkülönítését. 2004. november 16-án két havi 50%-os kiétkezés-csökkentés fenyítéssel sújtották.

A 2004. november 16-án tartott helyszíni vizsgálat alkalmával az általános helyettes munkatársa megállapította, hogy a panaszos fegyelmi elkülönítésére használt zárkában valóban nem volt folyóvíz, lavór ill. szemetes. A fogva tartott egy műanyag flakonban kapott ivóvizet. Folyóvíz, ill. lavór hiányában a tisztálkodás, ill. a mosás nem volt megoldható. A WC nem volt elkülönítve és fedéllel sem látták el. A zárka megfelelő szellőzésének biztosítására az ablakot nyitva tartották, ezért a zárkában rendkívül hideg volt. Az ablak elé szerelt rácsháló miatt a fogva tartott nem férhetett hozzá az ablakhoz. Más – fegyelmi elkülönítés végrehajtására kijelölt – zárkákban is hasonló körülményeket tapasztalt.

Az országos parancsnok tájékoztatása szerint a panaszost 2004. december 13-án – foglalkoztatása céljából – a Bv. Központi Kórházába szállították.

Az OBH 2597/2004. számú ügyben az általános helyettes már vizsgálta a fegyelmi elkülönítés végrehajtását. A panaszos elkülönítésére kijelölt zárka sem az akkor, sem a jelen ügyben vizsgált bv. intézetben nem felelt meg a jogszabályi előírásoknak. Az elkülönítés nem lehet előrehozott büntetés, a célja éppen a fegyelmi felelősség tisztázása, melynek megállapítása esetén a fogva tartott magánelzárással sújtható. Amennyiben az elkülönítés végrehajtására fegyelmi zárkat vesznek igénybe, a zárkat el kell látni az általános berendezési tárgyakkal. Ha a fegyelmi zárkában nincs folyóvíz, akkor az fegyelmi elkülönítés céljára nem vehető igénybe. Az ivóvízen felül a tisztálkodáshoz (kézmosáshoz) szükséges vizet nemcsak az elkülönítettek, hanem a magánelzárást töltők számára is feltétlenül biztosítani kell, hiszen a fegyelmi zárkában elhelyezett fogva tartottak a zárkában étkeznek.

Az általános helyettes megállapította, hogy a bv. intézet eljárása visszásságot okozott a jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelményével, és a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való joggal összefüggésben. Ajánlást tett a bv. országos parancsnokának, hogy vizsgálja meg valamennyi bv. intézetben a fegyelmi elkülönítések végrehajtásának gyakorlatát, és – ha szükséges – adjon ki intézkedést a jogszabályi előírásoknak megfelelő gyakorlat kialakítása érdekében. Az országos parancsnok az ajánlást elfogadta, és körlevelet adott ki a fegyelmi elkülönítések jogszerű végrehajtására.

OBH 5247/2004.

A tulajdonhoz fűződő, valamint a jogorvoslati joggal összefüggő visszasságot okoz az építésügyi hatóság, ha a bírói ítélet végrehajtásáról éveken keresztül nem gondoskodik.

A panaszos a tulajdonában álló ingatlanban lakó személy által engedély nélkül megépített lakóház-bővítmény – jogerős bírói ítélettel helybenhagyott – lebontását elrendelő határozat végrehajtásával kapcsolatos építésügyi hatósági eljárást sérelmezte.

Az országgyűlési biztos a tulajdonhoz, valamint a jogorvoslathoz való alkotmányos joggal összefüggő visszasság gyanúja miatt indított vizsgálatot, melyben a jegyzőtől kért tájékoztatást.

A panaszos tulajdonában lévő ingatlanban lakó személy engedély nélkül bővítette az általa használt lakást. Az építető kérelmére indult építésrendészeti eljárásban az elsőfokú építésügyi hatóság először ideiglenes jellegű, visszavonásig érvényes fennmaradási engedélyt adott. Kikötötte a hatóság, hogy az engedély visszavonása esetén az engedélyes külön hatósági felszólítás nélkül köteles az építményt kártalanítási igény nélkül lebontani.

A panaszos 1997-ben az engedély visszavonását kérte, de a hatóság az eljárást az építető által indított tulajdonjog megállapítása iránti bírósági per jogerős befejezéséig felfüggesztette. A bírósági eljárás befejezését követően 2001-ben az elsőfokú építésügyi hatóság az engedély nélküli épületbővítvány bontását rendelte el, – mert az nem felel meg a kerületi részletes rendezési tervnek – amit a másodfokú hatóság, és 2002.-ben a bíróság is helyben hagyott.

Az engedély nélkül építkező a számára nyitva álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítette, ügyészségi vizsgálatot is kezdeményezett, majd az országgyűlési biztoshoz is fordult panasszal. E beadványát a biztos hatáskörének hiányában elutasította, mert a bíróságok eljárását, döntéseit nem jogosult felülvizsgálni.

A hatóság számára 2002 második felétől megnyílt a végrehajtási eljárás lehetősége, de az évek óta tartó végrehajtási eljárás alatt mindösszesen egy alkalommal, 2003 áprilisában szabott ki végrehajtási bírságot. Ezt követően már csak az országgyűlési biztos megkeresésére történt végrehajtási intézkedés.

A biztos megállapította, hogy bár az építető minden lehetséges fórumot megkeresett azért, hogy a kötelezettségét ne kelljen teljesítenie, és ezért az iratok több ízben huzamos időn keresztül nem álltak a hatóság rendelkezésére, a jogerős bírói ítélettel megerősített kötelezettség végrehajtásának kikényszerítése azért húzódik évek óta, mert magát az aktát rendszeresen megküldte a hatóság az építető által éppen megkeresett szervnek. A hatóságnak azonban mindig rendelkeznie kell a végrehajtható határozattal, amely alapján intézkedni tud.

Fentiek alapján az országgyűlési biztos megállapította, hogy a jegyző az eljárás elhúzásával a tisztességes eljárás követelményét és a panaszos jogorvoslati jogát egyaránt megsértve, alkotmányos joggal összefüggő visszasságot okozott.

A biztos a visszásság megszüntetése érdekében felkérte a jegyzőt, hogy soron kívül intézkedjen a bíróság 2002-ben hozott ítéletével végrehajthatóvá vált bontási kötelezettség teljesítése érdekében.

A jegyző határidőn belül meghozta a végrehajtást elrendelő határozatát.

OBH 5389/2004.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a bv. intézet eljárása, ha – a jogszabályi előírások ellenére – megtagadja a fogva tartott által adott postai meghatalmazás hitelesítését.

A panaszos sérelmezte, hogy a Tolna Megyei Bv. Intézet parancsnoka megtagadta a bv. intézetben fogva tartott férje által benyújtott – a panaszos nevére szóló – postai meghatalmazás hitelesítését.

Az ügyben az országgyűlési biztos általános helyettese a jogbiztonság elvéből levezethető tisztességes eljáráshoz való jogot érintő visszásság gyanújára tekintettel vizsgálatot rendelt el, és megkereste a bv. intézet parancsnokát, valamint a büntetés-végrehajtás országos parancsnokát.

Az intézetparancsnok arról tájékoztatta a panaszost, hogy a bv. szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény nem teszi lehetővé számára a kért adatszolgáltatást. A fogva tartott aláírását ezért – a fogva tartott kérelmére és költségére – csak közjegyző hitelesítheti a bv. intézetben. A hivatkozott törvény 29. § (2) bek. ugyanakkor kimondja, hogy az adatkezelő szerv kérelemre tájékoztatást ad az állampolgárok részére a jogaik érvényesítéséhez szükséges adatokról. A postai szolgáltatások ellátásáról szóló 79/2004. (IV. 19.) Korm.rendelet 18. § (4) bek. szerint „a szabadságelvonással járó büntetés vagy intézkedés, illetve kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy által adott meghatalmazást a fogva tartást végrehajtó szerv vezetője – vagy megbízottja – aláírásával, valamint az intézmény, illetve a szervezet bélyegzőjével hitelesítheti”. Az értéknnyilvánítással feladott küldemények átvételére ugyanis nem fogadható el a teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt meghatalmazás.

Az általános helyettes megkeresése nyomán a bv. országos parancsnoka megállapította, hogy a fogva tartott, ill. hozzátartozójának tájékoztatása során a Tolna Megyei Bv. Intézet nem vette figyelembe a hatályos jogszabályok előírásait. A hasonló esetek jövőbeni elkerülése érdekében az országos parancsnok valamennyi bv. intézet parancsnokának a figyelmét felhívta a vonatkozó jogi szabályozásra, és intézkedett annak oktatására.

Mindezekre tekintettel az általános helyettes megállapította, hogy a Tolna Megyei Bv. Intézet eljárása visszásságot okozott a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben. Az országos parancsnok által megtett intézkedésre figyelemmel ajánlást nem tett, de felhívta az intézetparancsnok figyelmét a körültekintőbb eljárásra.

OBH 5392/2004.

A tulajdonhoz és a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az elsőfokú építésügyi hatóság, ha az építető építési kérelme alapján nem tisztázza kellőképpen a tényállást, és nem kézbesíti határozatát valamennyi, az eljárásban érdekeltnek.

A panaszos a szomszédja engedély nélküli építkezésével kapcsolatos, elhúzódnó építésügyi hatósági eljárást sérelmezte. Az országgyűlési biztos az alkotmányos jogokkal összefüggő visszásság gyanúja miatt indított vizsgálata során a települési jegyzőtől kért tájékoztatást. A jegyző jelezte, hogy az ügyben bejelentett elfogultsági kifogás miatt a közigazgatási hivatal másik hatóságot jelölt ki az eljárásra.

Az országgyűlési biztos a rendelkezésére bocsátott iratokból megállapította, hogy a települési jegyző építési engedélyt adott a kérelmezőnek földszint + tetőtér (benne manzárd kialakítására) építésére oldalhatáros beépítéssel 2003. augusztusi, és októberben kiegészített határozatával. A panaszos 2003 októberében bejelentette, hogy a telkével szomszédos ingatlanon építkezésbe kezdtek, az engedélyről azonban sem ő, sem a többi szomszéd nem értesült. Az építésügyi hatóság a bejelentésre – azonnal végrehajtható határozattal – leállította az építkezést, és a további kivitelezési munkálatokat megtiltotta. A panaszos fellebbezésének benyújtását követően, novemberben „egyeztetést” tartott, majd december elején nyilatkozatra hívta fel az építésügyi hatóság a panaszost, hogy fenntartja-e a fellebbezését. A 2004. január 7-i jegyzőkönyvben a panaszos a fellebbezése továbbítását, és az építetővel szemben hathatós intézkedést kért, mivel a kivitelezést nem állították le. A hatóság végrehajtási bírsággal sújtotta az építetőt. A 2003. októberi fellebbezést a hatóság csak 2004. február 4-én terjesztette fel elbírálásra a közigazgatási hivatalhoz.

A másodfokú hatóság az építési engedélyt megadó határozatot megsemmisítette, és új eljárást rendelt el, és felhívta az elsőfokú hatóságot, hogy intézkedjen a szabálytalanul kialakított galéria szerkezetének megtámasztásáról, és folytasson le fennmaradási és továbbépítési eljárást. Az építésügyi hatóság kötelezte az építetőt a galéria veszélyes állapotának megszüntetésére, és fennmaradási engedély benyújtására. Az építető határidő-hosszabbítást kért, mert megvette az ingatlana melletti telket, és telekegyesítési eljárást kezdeményezett. A panaszos, a szeptember óta húzódnó eljárás miatt elfogultsági kérelmet nyújtott be, aminek alapján az új eljárás lefolytatására a közigazgatási hivatal másik jegyzőt rendelt ki. A kijelölt hatóság a vonatkozó iratokat 2004. december 1-jén hiányosan kapta meg, és ezért a panaszost hiánypótlásra hívta fel.

A biztos megállapította, az alapeljárásban az építésügyi hatóság sem a 2003. augusztusi, sem az azt kiegészítő októberi építési engedélyt megadó határozatát nem kézbesítette az építkezéssel érintett ingatlannal szomszédos ingatlanok tulajdonosainak, az építető így abban a hiszemben építkezett, hogy jogerős engedéllyel rendelkezik.

Az építésügyi hatóság törvénysértő eljárása – amelyben a telek beépíthetőségi maximumát jelentősen meghaladó alapterületű épület elhelyezésére adott

engedélyt – lehetőséget biztosított arra, hogy egy szabálytalan építkezést engedélyező határozat alapján kivitelezési munkák kezdődhessenek meg. Nem szerzett érvényt az építkezést leállító határozatának, végrehajtási intézkedést is csak három hónap elteltével foganatosított, gyakorlatilag lehetővé tette, hogy még a szabálytalan engedélytől is eltérően épüljön fel az épület.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a polgármesteri hivatal elhúzó eljárása a visszásságot okozott, de az részben már orvoslást nyert, mivel a kijelölt jegyző már hozott határozatot az ügyben. A vizsgálat idején a fellebbezési eljárás még folyamatban volt, ezért a biztos további ajánlást nem tett csupán a szabálytalan eljárások jövőbeni kiküszöbölése érdekében kérte fel a közigazgatási hivatal vezetőjét és a jegyzőt, hogy folyamatosan ellenőrizzék a hatóság eljárását, a kérelmek, panaszok, bejelentések határidőben történő kivizsgálását.

OBH 5420/2004.

A bv. intézetben a meleg víz, szellőzés, illetve egyes irodákban a természetes fény hiánya közvetlenül veszélyezteti az intézet személyi állományának a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogát.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bv. Intézet személyi állományának tagjai – névtelenül – „a bv. intézet dolgozóit ért sorozatos sérelmek miatt”, munkakörülményeiket érintő panasszal fordultak Hivatalomhoz. Kifogásolták, hogy az ún. tornyos szolgálatot ellátó dolgozók több esetben is hiába kérték a leváltásukat szükségleteik elvégzésére. Az őrhelyekre semmilyen folyadékot nem vihetnek magukkal, és védőitalt sem biztosítanak a számukra. Az őrtoronyban télen a hőmérséklet a 17 °C-ot sem éri el. A panaszosok a pihenő-, ill. szabadnapok kiadásának, valamint a túlórák elszámolásának a gyakorlatát is kifogásolták.

Az ügyben az országgyűlési biztos általános helyettese az emberi méltósághoz, a pihenéshez, szabadidőhöz, az érdekvédelmi szervezetek alakításához, valamint a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogokat érintő visszásság gyanújára tekintettel vizsgálatot rendelt el, melynek keretében munkatársai helyszíni vizsgálatot tartottak az érintett bv. intézetben. Ezt követően tájékoztatást kért a büntetés-végrehajtás országos parancsnokától.

A helyszíni vizsgálatra 2004. október 28-án került sor. Az általános helyettes munkatársai – a rendőrség személyi állománya munkakörülményeinek vizsgálatakor is használt – kérdőíveket hagytak az intézetben. Összesen 30 db kitöltött kérdőív érkezett a Hivatalba; a kérdőívek fele nem tartalmazott panaszt, 15 kérdőívet kitöltő személy viszont különböző panaszokról számolt be.

Szolgálati panasszal kevesen éltek, többen is a helyi „megfélemlítésre” hivatkoztak. Hátrányos megkülönböztetésről, ill. megalázó bánásmódról minden panasztevő beszámolt. Egy panaszos sérelmezte, hogy az őrtoronyban rosszul lett, de nem váltották le. Többen sérelmezték, hogy a parancsnok gyakran mások (fogva tartott, beosztott) jelenlétében, „emberhez nem méltó módon” fejezte ki nemtetszését; mindennapos a kiabálás, gúnyolódás. A megtorlástól való félelem miatt nem mertek panaszt tenni.

Kifogásolták, hogy az időbeosztás kiszámíthatatlan, a pihenőidőt nem mindig biztosítják. Előfordul, hogy nem közlik az előírt időben a következő munkába állás időpontját, valamint, hogy az éjszakai szolgálatot ellátókat lövészetre vezénylik, vagy a szolgálat után benn kell maradni oktatáson, egyéb foglalkozáson. A mosdóban nincs szappan, WC-papír, ill. papírtörölköző, a mellékhelyiség nem szellőztethető. Az öltöző zsúfolt, kb. 100 férfikollegára három zuhanyzó jut. A biztonsági tiszti irodában, ill. a körletfelügyelői irodában nincs se természetes fény, se szellőzés. A meleg vizet 18 órakor elzárják, ezért este a szolgálat leadása után nem lehet fürdeni.

A válaszadók többsége ritkán túlórázik, a túlórát szabadidőben vagy pénzben váltják meg. Néhányan ugyanakkor rendszeresen, havonta 10–25 óra túlszolgálatot láttak el (egyvalaki 45 órától számolt be). A túlszolgálatot végzők kifogásolták, hogy a túlórák elszámolása nem követhető nyomon, ill. előfordul, hogy nem számolják el. Egyesek sérelmezték, hogy a munkaköri leírásuk nem igazodik a munkájukhoz, ill. a szolgálati beosztásukhoz; gyakran kell a munkaköri leírásában nem szereplő feladatokat is végezniük. Két panaszos kifogásolta, hogy az egészségi, pszichikai alkalmassági minősítését nem ismeri, kérése ellenére nem hozták a tudomására.

A bv. országos parancsnokának tájékoztatása szerint a panaszosok beadványukat az országos parancsnokságra is megküldték. A vizsgálat megállapításai szerint a bv. intézetben 1994-ben a parancsnok kezdeményezésére alakult szakszervezet, amely 1996-ban érdektelenség miatt felbomlott. Azóta a személyi állomány semmilyen formában nem kezdeményezte érdekvédelmi szervezet létrehozását. Az őrhelyen szolgálatot teljesítő biztonsági felügyelők a kötelező egyórás pihenőidőt megkapják, és az egészségügyi okból történő váltásuk is megoldott. Az őrhelyekre ivóvizet be lehet vinni; a védőitallal való ellátás is megoldott. Télen az őrhelyek fűtését olajradiátorokkal oldják meg. A túlszolgálati idő elszámolása vagy szabadidő formájában való megváltása az előírásoknak megfelelően történt. Az elrendelt túlszolgálatok oka a dolgozók nagyarányú tartós betegállományban való tartózkodása volt, de emiatt a dolgozókkal szemben alkalmazott diszkriminációt nem állapítottak meg.

A bv. országos parancsnoka által végzett vizsgálat cáfolta a névtelen beadványban megfogalmazott sérelmeket. A vizsgálat eredményét ugyanakkor a kérdőívben szereplő kérdésekre adott válaszok csak részben támasztották alá. Az érdekképviselői szerv alakítása, a pihenőidő, a túlszolgálat, az őrszolgálattal kapcsolatos problémák (ivóvízzel, védőitallal való ellátás, egészségügyi okból történő váltás) tekintetében az állomány és az országos parancsnok válaszai között ellentmondás tapasztalható. Az ellentmondások feloldására, ill. a további vizsgálatra – konkrét adatok, nevek megjelölése, ill. konkrét panasz hiányában – nem volt lehetőség. A „helyi megfélemlítés”, a panaszjog gyakorlásának a korlátozása, valamint a személyi állomány emberi méltóságának a sérelme szintén nem volt bizonyítható.

Az általános helyettes megállapította, hogy a zuhanyzóban a meleg víz, ill. a szellőzés, valamint egyes irodákban a természetes fény és a szellőzés hiánya

közvetlenül veszélyezteti a személyi állomány lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészségéhez való jogát.

A korábbi országgyűlési biztos az OBH 8631/1997. számú ügyben, a bv. szerveknél végzett – elsősorban a hivatásos állományú személyek emberi jogi helyzetét elemző – átfogó vizsgálata során rámutatott arra, hogy a hatóságok képviselőinek emberi jogi helyzete kihat, ill. visszahat azon személyekre, akiknek az ügyeit intézik. Ha az eljáró hatóságok tagjai a hierarchikus rendszerben kiszolgáltatottak, akkor ennek megfelelően viselkednek azokkal szemben, akiknek az ügyeivel foglalkozniuk kell. A törvényi jogkorlátozásból és az intézetek zártságából fakadó kiszolgáltatottabb helyzetük miatt a bv. intézetben dolgozók sok esetben kevésbé tudják érvényesíteni a jogaikat az előjáróikkal szemben.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlása az Európai Börtönszabályokról kimondja, hogy a személyi állomány számára biztosított juttatásoknak és a szolgálat feltételeinek – a megterhelő munkát figyelembe véve – kedvezőeknek kell lenniük.

Mindezekre tekintettel az általános helyettes ajánlást tett a bv. országos parancsnokának, hogy teremtse meg a bv. intézet személyi állománya lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészségének biztosításához szükséges alapvető tárgyi feltételeket. A vizsgálat során feltárt problémákra figyelemmel pedig kérte az országos parancsnokot, hogy gondoskodjon az ellentmondások és a személyi állományon belüli feszültségek feloldásáról. Az országos parancsnok az ajánlást elfogadta, és utasította a bv. intézet parancsnokát, hogy a szükséges fejlesztéseket 2006. március 31-ig hajtsa végre.

OBH 5508/2004.

A tisztességes eljáráshoz fűződő joggal összefüggő visszásságot okoz a gyámhivatal, ha érdemi döntését az ügyintézési határidőn túl hozza meg.

A panaszos beadványában sérelmezte, hogy gyermeke nagyszülői kapcsolattartásának újraszabályozása iránt benyújtott kérelmére fél év elteltével sem született érdemi döntés. Kifogásolta továbbá, hogy miközben a kapcsolattartás újraszabályozása iránt az eljárás folyamatban van, a gyámhivatal rendszeresen bírságolja – a kapcsolattartás céljának egyébként nem megfelelő – egyezségben foglaltak be nem tartása miatt.

Az általános helyettes a tisztességes eljáráshoz fűződő jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított, és megállapította, hogy a megyei gyámhivatal kijelölése folytán illetékesé vált gyámhivatal a nagyszülői kapcsolattartás újraszabályozása ügyében késedelmesen járt el. Az első eljárási cselekményre – a felek nyilatkoztatására az újraszabályozásról, illetve az egyezség létrehozásának kísérletére – a jogszabályban előírt ügyintézési határidőn túl került sor, majd csak további három hét eltelte után rendelt ki a hatóság szakértőt.

Az általános helyettes vizsgálata megállapította, hogy a városi gyámhivatal a nagyszülői kapcsolattartás újraszabályozása ügyében indult késedelmes eljáráásával a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott, de megállapította azt is, hogy a nagyszülői kapcsolattartás sorozatos be nem

tartása ügyében a bírság kiszabásáról hozott határozatai megalapozottak voltak, így abban alkotmányos joggal összefüggő visszásságot nem okoztak.

Az általános helyettes felkérte a gyámhivatal vezetőjét, hogy a jövőben fokozottan ügyeljen az eljárási törvény rendelkezésének megfelelő eljárási határidők betartására.

A gyámhivatal vezetője a biztos jelentését elfogadta.

OBH 5616/2004.

Nem okoz visszásságot az építésügyi hatóság eljárása, ha a határozata ellen benyújtott fellebbezést saját hatáskörében bírálja el, és ezért nem terjeszti fel a felettes hatóságának. Nem okoz visszásságot az ügyintézési határidőnél tovább tartó eljárás, amennyiben a tényállás tisztázásához a kérelmező aktív közreműködése szükséges, de az érintett a hiánypótlási felhívásnak nem tesz időben eleget.

Egy kft. ügyvezetője azt sérelmezte, hogy a kiskunfélegyházi építésügyi hatóság a használatbavételi engedély iránti kérelmét elutasító határozata ellen benyújtott fellebbezését nem terjesztette fel a közigazgatási hivatalnak az eljárás lefolytatására. Sérelmezte azt is, hogy bár az építésügyi hatóság a fellebbezésben foglaltakkal egyetértett és saját hatáskörben orvosolta hibáját, de a törvénysértő döntése helyett hónapokig nem hozott új határozatot, ezzel az ő jogai sérültek, és a hatóság mulasztásából több millió forintos kára származik.

Az országgyűlési biztos a jogbiztonság alkotmányos elvével és a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásság gyanúja miatt vizsgálatot indított, és a kiskunfélegyházi jegyzőtől tájékoztatást és a vonatkozó előzményi iratok megküldését kérte.

Az országgyűlési biztos vizsgálata megállapította, hogy a panaszos a tulajdonában álló ingatlanon létesítendő toll-raktár és toll-osztályozó csarnoképület építésére 1999-ben kapott építési engedélyt. Az épület 2004 áprilisában elkészült, de a használatbavételi engedély iránti kérelmét az építési hatóság elutasította, mert a szakhatóságok nem járultak hozzá az engedély kiadásához.

A kérelmező fellebbezést nyújtott be, amelyet az elsőfokú hatóság nem terjesztett fel elbírálásra, hanem észlelve, hogy az évekkel azelőtt kiadott építési engedélyezési eljárás szabálytalan volt, saját hatáskörében igyekezett utólag rendezni az ügyet, a szakhatósági állásfoglalásokat pótolni, majd ezt követően a kft. részére megadta a használatbavételi engedélyt.

Az országgyűlési biztos ugyan nem folytathat vizsgálatot az egy évnél régebben jogerőre emelkedett határozatok ügyében, de a jelen ügyben rá kellett mutatni arra, hogy a kft. kérelmére 1999-ben kelt építési engedélyt megadó határozatot úgy jogerősítette a hatóság, hogy több érdekeltet arról nem értesítettek. Az építetű módosított építési engedély iránti kérelmére hozott határozatról pedig csak az azon felsorolt szakhatóságok értesültek. A tervezett módosítás 30%-os bővítményt eredményezett ahhoz képest, amelyről a szomszédok tudomást szereztek. A meglévő iratok szerint az elsőfokú építésügyi hatóság 20 nap alatt jogerősítő záradékkal ellátott határozatot hozott.

A biztos elvi éllel mutatott rá arra, hogy a 2000-ben hozott hatósági határozat jogszabálysértő volt, amit a hatóságnak és a kérelmezőnek, tervezőnek is észlelnie kellett, hiszen a vonatkozó jogszabályi előírások alapján nem kézbesítettek sem a közműveknek, sem a szomszédos ingatlanokkal rendelkezni jogosultaknak. Észlelnie kellett volna a jogszabálysértést azért is, mert az 1999-ben kiadott határozaton feltűntetésre került valamennyi, az eljárásban érdekelt. Az országgyűlési biztos szerint legalábbis aggályosnak tekinthető a határozat jogerősítő záradék tudomásulvétele az építető részéről.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a használatbavételi engedélyezési eljárásban az építésügyi hatóság az elutasító döntését a szakhatóságok nemleges állásfoglalásaira tekintettel hozta meg. A panaszos fellebbezésére, figyelemmel annak az eljárásban való együttműködése hiányára, az építésügyi hatóság igyekezett beszerezni a szükséges szakhatósági állásfoglalásokat, azok közül azonban több meghatározott hiányok pótlását írta elő. A biztos megállapította, hogy a használatbavételi engedélyhez szükséges valamennyi szakhatósági állásfoglalás csak 2004. november 26-án állt a hatóság rendelkezésére, ezért a december 9-én kelt újabb határozatával, – amellyel a korábbi elutasító határozatát visszavonta – és a 2004. december 10-én kelt a használatbavételi engedélyt megadó határozatának meghozatalával nem esett késedelembe.

A kiskunfélegyházi polgármesteri hivatal építésügyi hatósága elhúzódó eljárásának több oka volt. A 2000-ben jogszabálysértően lefolytatott építésügyi hatósági eljárás, és az annak alapján hozott szintén jogszabálysértő határozat, továbbá az hogy a szabálytalan eljárás miatt kialakult helyzetből a kérelmező részére kedvező döntéssel záruljon az eljárás.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a határidő-mulasztást ugyan jelentős mértékű volt, de ahhoz a panaszos együttműködésének hiánya is nagymértékben hozzájárult.

A vizsgálat ideje alatt a panasz megoldódott, a használatbavételi engedély kiadásra került, a határozatok ellen jogorvoslással senki sem élt.

Kiskunfélegyháza jegyzője arról tájékoztatta a biztost, hogy a 2000-ben aláírási jogkörrel rendelkező építésügyi hatósági osztályvezető már nem dolgozik a hivatalában, így vele szemben munkajogi felelősségre vonással nem élhet. Egyebekben pedig nyomatékosan felhívta hivatala valamennyi hatósági ügyintézőjének figyelmét a jövőbeni szabályos ügyintézésre.

Figyelemmel a megoldódott panaszra és a jegyző saját hatáskörében tett fenti felhívására, további, hatósági intézkedés megtételére az országgyűlési biztos nem látott okot a panasz tekintetében, ezért az ügyet lezárta.

OBH 5625/2004.

A jogbiztonság követelményét súlyosan sérti az önkormányzat képviselő-testülete, ha közigazgatási hivatal helyi rendeletet érintő törvényességi észrevételeit figyelmen kívül hagyja, és a rendelet módosítását elodázza.

A Magántemetkezési Szolgáltatók Országos Szakegyesülete (MATESZSZ) elnöke az egyesület nevében egy megyei jogú városi önkormányzat alpolgármesterének körlevelét sérelmezte, amelyben a központi ügyeleti szolgálatot ellátó városi kórházak orvosait és az ügyeletben, illetve alapellátásban közreműködő vállalkozó háziorvosokat és házi gyermekorvosokat arra kérte fel, hogy a halálesetek alkalmával az önkormányzat temetkezési vállalatát kérjék fel közreműködésre. Sérelmezte továbbá, hogy a helyi temetkezési rendelet egyes rendelkezései magasabb szintű jogszabállyal ellentétesek.

A biztos a közigazgatási hivatal és a Gazdasági Versenyhivatal közreműködését kérte a vizsgálatában.

A GVH korábban piaci jelzés alapján már értesült a temetkezési szolgáltatók miskolci részpiacának működésébe beavatkozó körlevél kiadásáról, de verseny-felügyeleti eljárást nem folytatott, és a beadványt az önkormányzatok törvényességi ellenőrzését koordináló Belügyminisztérium önkormányzati helyettes államtitkárához továbbította. A BM a közigazgatási hivatalnál a helyi temetkezési rendelet felülvizsgálatát és törvényességi észrevétel megtételét kezdeményezte, de azok módosítása az önkormányzat részéről a biztos vizsgálatának megindításáig nem történt meg.

A biztos a jogszabály alkotmányellenességére irányuló vizsgálat elvégzését visszautasította, mivel arra kizárólagos hatáskörrel az Alkotmánybíróság rendelkezik, de a jogbiztonság követelménye tekintetében visszásnak találta, hogy az önkormányzat a közigazgatási hivatal felhívásában foglaltaknak nem tett eleget.

A biztos a körlevelet értelmezve megállapította, hogy annak kibocsátója felszólításnak is értelmezhető kérést fogalmazott meg olyan személyek felé, akiknek az önkormányzat a foglalkoztatója. Ez azonban sértheti, hátrányosan érintheti az eltemetető jogát arra, hogy megválassza a temetkezési szolgáltatót. Ennek az orvos vagy az egészségügyi intézmény részéről való befolyásolása pedig tilos.

A visszásság megszüntetése érdekében a biztos felkérte a jegyzőt, hogy a közigazgatási hivatal törvényességi észrevételeiben foglaltakat és a jogszabály módosítására kidolgozott koncepciót terjessze a testület elé, és hogy a vonatkozó jogszabály módosítását követően a körlevél tartalmi visszavonásáról is intézkedjen az önkormányzat.

Az önkormányzat a felhívásra módosította a temetőkről és temetkezési tevékenységről szóló rendeletet, és az alpolgármester a panasztól körlevél címzettjeit újabb körlevélben kérte fel a korábbi levélben foglaltak figyelmen kívül hagyására, és a módosított helyi rendelet rendelkezéseinek betartására.

OBH 5686/2004.

A tulajdonhoz, a jogorvoslathoz és az egészséges környezethez való joggal összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha nem intézkedik az engedély nélkül folytatott telepengedély köteles tevékenységet megtiltó határozata végrehajtására, illetve ha nem tiltja meg a fennmaradási engedéllyel nem rendelkező épület használatát. Ugyancsak visszásságot okoz a munkavédelmi felügyelőség, ha az általa megállapított szabálytalanságról nem tájékoztatja a jegyzőt, vagy ha – a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény felhatalmazásának hiányában – az eljárása során nem vizsgálja, hogy az ellenőrzött vállalkozás rendelkezik-e a tevékenység folytatásához szükséges más hatósági engedélyekkel.

A panaszosok a szomszédos ingatlanon felépített asztalosműhely építési engedélyezési eljárásában sérelmezték, hogy az illetékes körjegyző ideiglenes hatályú telepengedélyt adott az építetők részére a használatbavételi engedéllyel nem rendelkező épületben folytatni kívánt tevékenységre.

Az országgyűlési biztos a vizsgálata során a körjegyzőtől és az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség Nógrád Megyei Felügyelőségétől kért tájékoztatást.

Az elsőfokú építésügyi hatóság 2003 júliusában építési engedélyt adott egy asztalosműhely építésére, majd az elkészült épületre első ízben 2003 augusztusában, majd új eljárás keretében 2004 januárjában használatbavételi engedélyt is kapott. Az építésügyi hatóság újabb megismételt eljárásban legutóbb 2004 októberében adta meg az építető részére a használatbavételi engedélyt, amelyet a panaszos által benyújtott fellebbezés elutasítása mellett a közigazgatási hivatal helybenhagyott. A panaszos keresetet nyújtott be a döntés ellen, amely alapján a másodfokú építésügyi hatóság megállapította, hogy a határozata törvénysértő, és visszavonta azt. Ezzel a harmadik ízben kiadott használatbavételi engedélyt is megsemmisítette, és az elsőfokú hatóságot új eljárásra utasította.

Az elsőfokú építésügyi hatóság a fennmaradási engedélyt negyedszer is megadta az építető részére, ami ellen a panaszosok ismét fellebbezést nyújtottak be, amelynek elbírálása a vizsgálat alatt még folyamatban volt.

Az országgyűlési biztos megállapította az építésügyi – használatbavételi engedélyezési – eljárással kapcsolatban, hogy a hatóság több ízben, törvénysértően adta meg a használatbavételi engedélyt, és a másodfokú hatóság a panaszos fellebbezését elutasítva helybenhagyta az utolsó, kikötéseket is előíró első fokú határozatot. A másodfokú hatóság csak a kereset benyújtását követően észlelte, hogy a hatóság nem tartott helyszíni szemlét, amely során megállapította, hogy az építető eltért az engedélytől.

A megalapozatlan határozat így lehetőséget adott egy engedély nélküli tevékenység gyakorlásához szükséges épület használatára. A biztos megállapította, hogy az építésügyi hatóság jogszabálysértő eljárása visszásságot okozott. Bár a műhely nem rendelkezett jogerős fennmaradási engedéllyel, az építésügyi hatóság a panaszos bejelentései alapján mégsem tiltotta meg a műhelyként funkcionáló épület engedély nélküli használatát. Mivel az intézkedési kötelezettsé-

gének nem tett eleget, módot adott a kifogásolt tevékenység folytatásához. Az építésügyi hatóság ezen mulasztása a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott.

A panaszos az engedély nélkül folytatott tevékenységre vonatkozó hatósági eljárást is sérelmezte, mert évek óta több ízben jelezték a körjegyzőnek, hogy a vállalkozó engedély nélkül, és a bejelentett 2-3 alkalmazott helyett 8-10 személlyel folytatja az asztalos tevékenységét, mégpedig a nap bármely szakában, és hétvégeken is.

A panaszosok bejelentése alapján a körjegyző szabálysértési eljárás keretében „kontárkodás” miatt pénzbírság megfizetésére kötelezte a vállalkozót. A hatóság felhívta a vállalkozó figyelmét arra, hogy tevékenysége telepengedély köteles, és e nélkül a bútorgyártást nem folytathatja. A panaszosok ezt követően is több alkalommal jelezték, hogy a vállalkozó a felhívás ellenére változatlanul folytatja a tevékenységét telepengedély nélkül úgy, hogy a műhelyre nem rendelkezik használatbavételi engedéllyel sem. A körjegyző végül 2004 áprilisában, a tevékenység gyakorlásának azonnali megszüntetését rendelte el.

A közigazgatási hivatal másik hatóságot jelölt ki a telepengedélyezési eljárásra, és a körjegyző határozata végrehajtásának ellenőrzésére. A kijelölt hatóság több ízben kísérelt meg helyszíni szemlét a telepnél, de az ingatlanra egy alkalommal sem jutottak be. A tevékenység folytatására utaló külső körülményt nem találtak, és erről panaszost is tájékoztatták.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy az iratokban meglévő adatok egyértelműen alátámasztják a vállalkozó asztalos tevékenységének folytatását. Ugyanezt a megállapítást tartalmazza a körjegyző szabálysértési határozata, valamint a felügyelőségnek a vállalkozónál tartott átfogó munkabiztonsági és munkaügyi ellenőrzése, amelynek során feltárt szabálytalanságok megszüntetésére kötelezte a munkáltatót.

A biztos rámutatott arra, hogy a körjegyző, bár legkésőbb a megyei újságban megjelenő, a vállalkozóról írt újságcikk óta tudomása volt arról, hogy a vállalkozó engedély nélkül folytatja asztalosipari tevékenységét, először szabálysértési eljárást folytatott le vele szemben, és csak több mint fél évvel később tiltotta meg a tevékenység gyakorlását. A körjegyző ennek ellenére 2004 áprilisában két hónapra ideiglenes telepengedélyt adott a vállalkozó részére. A közigazgatási hivatal a panaszos fellebbezésére az engedélyt megadó határozatot megsemmisítette és az elsőfokú hatóságot új eljárásra utasította.

A kijelölt hatóság a telepengedélyezési eljárást a fennmaradási engedélyezési eljárás jogerős és végrehajtható befejezéséig felfüggesztette. A munkavédelmi felügyelőség által megküldött iratokból kitűnt, hogy több határozatot hozott a vállalkozóval szemben, az engedély nélküli munkavégzésről azonban a jegyzőt nem értesítette.

A munkavédelmi törvény alapján az üzemeltető munkáltatónak el kell rendelnie a veszélyes létesítmény, munkahely, munkaeszköz, technológia üzemeltetését. A felügyelőségnek a bejelentés alapján észlelnie kellett volna, hogy a vállalkozó nem rendelkezik telepengedéllyel, ennek ellenére nem tájékoztatta a területileg

illetékes körjegyzőt a döntéséről. Az ellenőrzés során ugyanis rögzítették, hogy a vállalkozó hány alkalmazottakat foglalkoztat.

Az országgyűlési biztos feltárta, hogy a felügyelőség a rá vonatkozó jogszabályok szerint a munkabiztonsági ellenőrzése során tapasztaltak alapján az ÁNTSZ-t keresi meg a munkaegészségügyi intézkedések céljából, de más hatósági engedélyek vizsgálata nem tartozik hatáskörébe, ezért a felügyelőség visszásságot okozott ugyan az eljárásával, de a mulasztása a jogszabályból adódott. A biztos megállapította, hogy a törvény nem ad lehetőséget a felügyelőségek számára annak vizsgálatára, hogy az ellenőrzött vállalkozás (munkáltató) rendelkezik-e a tevékenység folytatásához szükséges más hatósági engedéllyel, így például jogerős és végrehajtható használatbavételi (fennmaradási) engedéllyel, telep-, illetőleg környezetvédelmi engedéllyel.

A jogszabály hiányosságaiból eredő visszásság megszüntetése érdekében a biztos a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény kiegészítését kezdeményezte annak érdekében, hogy a munkavédelmi felügyelőségek vizsgálhassák, hogy az ellenőrzött munkáltató rendelkezik-e a tevékenység folytatásához szükséges más hatósági engedéllyel, és annak hiányában a tevékenység gyakorlását függeszthessék fel, vagy legyen kötelezettségük a tevékenység folytatásának engedélyezéséről döntő hatóságot értesíteni.

Az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség elnökét intézkedésre kérte annak érdekében, hogy amennyiben a területi felügyelőségek más hatóságok hatáskörébe tartozó eljárás alapjául szolgáló szabálytalanságot észlelnek, úgy arról értesítsék az illetékes hatóságokat.

Az eljárásra kijelölt jegyzőt felkérte, hogy soron kívül hozzon érdemi határozatot az engedély nélküli épülethasználat kérdésében, és a megyei munkabiztonsági és munkaügyi felügyelőség vizsgálati anyaga felhasználásával soron kívül intézkedjen a telepengedély hiányában gyakorolt tevékenység folytatását megtiltó határozata végrehajtásának kikényszerítése érdekében. A körjegyző figyelmét pedig az anyagi, és az eljárási jogi szabályok maradéktalan megtartására hívta fel.

A biztosnak a munkavédelemről szóló törvény kiegészítésére tett javaslatát az illetékes miniszterek nem támogatták.

A főfelügyelőség elnöke arról tájékoztatta az országgyűlési biztost, hogy útmutatót adott ki a felügyelőségek részére a helyes jogalkalmazás érdekében.

A jegyző meghozta az engedély nélküli épülethasználatot megtiltó határozatát, majd arról tájékoztatta az országgyűlési biztost, hogy újabb kijelölés alapján a jövőben a telepengedélyezési és az engedély nélküli telepengedély köteles tevékenységet megtiltó határozat végrehajtási eljárásában másik jegyző jár el, aki a kezdeményeznek eleget téve meg is hozta határozatát.

Az országgyűlési biztos a válaszokat tudomásul vette.

OBH 5757/2004.

A jogorvoslathoz való jog sérelmét idézi elő a hatóság, ha a benyújtott fellebbezést nem bírálják el.

A panaszosok a Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság másodfokú eljárásának elmaradását és késedelmes ügyintézését sérelmezték. Az egyik panaszos a rokkantsági nyugdíjának megállapítását kérte, és amikor az igénye elutasításáról szóló határozatot átvette az Igazgatóságon, rögtön be is nyújtotta a fellebbezését és a rendszeres szociális járadék megállapítása iránti igényét. Az ellátatlanság elkerülése érdekében – a hiányzó adatok beszerzését követően – először a rendszeres szociális járadék megállapítására került sor, de a II. fokú eljárás lefolytatása ügyintézői mulasztás eredményeként elmaradt.

A másik panaszban az ügyfél részére megállapították a rokkantsági nyugdíjat, de annak összegét a panaszos szerint nem az elismert szolgálati idő kezdetétől a nyugdíj megállapításának kezdő napjáig elért jövedelme alapján állapították meg. A panaszos fellebbezéseként benyújtott kérelmére azonban csupán egy tájékoztató levélben reagáltak, és abban a nyugdíj összegének kiszámítását magyarázták el. Mivel a panaszos ismételtelen nem jelentkezett, ezért az eljáró munkatársak az ügyet lezártak tekintették.

A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló törvény tartalmazza a nyugdíjbiztosítással kapcsolatos igények elbírálásának szabályait, valamint a jogorvoslati lehetőségeket. A nyugdíj-biztosítási igazgatási szerv a nyugellátási igény tárgyában az érdemi határozatot a kérelem előterjesztésétől, illetőleg ha az elbíráláshoz szükséges adatok nem állnak rendelkezésre, azok beérkezésétől számított harminc napon belül hozza meg. A nyugellátással kapcsolatban a rokkantságot jogszabályban meghatározott orvosszakértői szervek állapítják meg.

A nyugdíj-biztosítási igazgatási szerv első fokú határozata ellen a határozat kézhezvételét követő 15 napon belül fellebbezés nyújtható be az első fokú határozatot hozó nyugdíjbiztosítási igazgatási szervhez. A fellebbezést az igazgatási szerv vezetője másodfokú határozattal bírálja el. A másodfokú jogerős határozat ellen az érintett – a határozat kézbesítésétől számított harminc napon belül – keresettel fordulhat az elsőfokú határozatot hozó nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv székhelye szerint illetékes bírósághoz.

Az Alkotmány a jogorvoslathoz való jogot az alkotmányos alapjogok között rögzíti. A jogorvoslathoz való jog lényegi tartalma az érdemi határozatok tekintetében a más szervhez, vagy ugyanazon szervezeten belüli magasabb fórumhoz fordulás lehetőségét jelenti. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.

Az országgyűlési biztosok következetes gyakorlata szerint az Alkotmányban deklarált jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye olyan alkotmányos alapérték, amely minden jogalkalmazót kötelez. A jogbiztonság követelményének részét képezi a tisztességes eljáráshoz való jog, amelyet az eljárási garanciák betartása biztosít az állampolgárok számára. Ezek az alapelvek – mint alkotmányos követelmények – a közigazgatási szerveket kötik. Ennek

megfelelően az eljáró szervek kötelesek biztosítani az Alkotmányban és a törvényekben meghatározott alapelvek, eljárási rendelkezések érvényre juttatását.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság a fellebbezések elbírálásának elmulasztásával a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot okozott.

Igazgatóság vezetője a biztos megkeresését követően a mulasztásokat észlelve haladéktalanul intézkedett mindkét ügyben a másodfokú eljárás lefolytatására, ezért a biztos a konkrét ügyekben ajánlást nem tett, de a jövőre nézve felhívta a szerv vezetőjének figyelmét, hogy hasonló esetek elkerülése érdekében tegye meg a szükséges intézkedéseket.

Kapcsolódó ügy: OBH 5992/2004.

OBH 5760/2004.

A tulajdonhoz való joggal, a jogbiztonság követelményével és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a hatóság, ha a kisajátítással kapcsolatos kártalanítási összeg kifizetéséről nem intézkedik.

A panaszos a kisajátítási eljárás kapcsán azt sérelmezte, hogy a kisajátítást kérő az „ígért” 60 napon belül nem fizette meg házastársának a telekrésze után járó kártalanítási összeget. Tájékoztatást kért arról, hogy ebben a helyzetben milyen „kártérítést” kérhet az államtól.

A beadvány vizsgálata feltárta, hogy „a kisajátítással kapcsolatos kártalanítási összeg kifizetéséről, valamint az értékkülönbözlet megfizetéséről szóló 21/1976. (IX. 5.) PM rendeletnek” a kártalanítási összeg késedelmes kifizetését szabályozó szakasza a „kisajátításról szóló 1976. évi 24. tvr.”-nek a kártalanítási összeg kifizetési határidejét meghatározó azon bekezdéseire hivatkozik, amelyeket az Alkotmánybíróság az 58/1991. (XI. 8.) AB határozatával megsemmisített.

Az országgyűlési biztos a pénzügyminisztertől kért tájékoztatást, aki elismerte, hogy PM rendelet 2. § (1) bekezdésében foglaltak valóban nincsenek összhangban a Tvr. 20. §-ával, és ez a koherencia-zavar csak jogszabálmódosítással oldható fel.

A jogszabály módosítása 2005. május 21-e napján lépett hatályba, amely szerint „a kártalanítási összeg a kisajátítás érdemében hozott határozat jogerőre emelkedésével esedékes, ettől az időponttól jár a kártalanításra jogosultnak a késedelmi kamat is. Ha a kisajátítani kért ingatlan birtokba adása a kisajátítási határozat jogerőre emelkedése előtt megtörtént, a késedelmi kamat a birtokbaadás napjától jár”.

Az országgyűlési biztos a jelentése lezárásakor megállapította, hogy a pénzügyminiszter a PM rendeletet a megkeresésére saját hatáskörében módosította, ezért a visszásság megszűnt, így további kezdeményezéssel nem él.

OBH 5813/2004.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz a képviselő-testület, ha a rendeletének szövege nem egyértelmű, és a kérelmek elbírálásakor azt a jogalkalmazó tetszése szerint kiterjesztheti vagy leszűkítheti.

A panaszos azt sérelmezte, hogy az önkormányzat azért utasította el a közgyógyellátási támogatás iránti kérelmét, mert havi jövedelme 74 forinttal meghaladja a rendeletben meghatározott összeghatárt.

A panasz kapcsán a biztos az OBH 2772/2002. számú korábbi vizsgálatában foglaltakat is figyelembe véve megállapította, hogy a jogszabály a közgyógyellátásra való jogosultság elbírálásának két együttes feltételét írja elő, a szociális rászorultságot, és a kérelmező létfenntartását veszélyeztető magas gyógyszerköltséget. A biztos kiemelte, hogy az önkormányzatok által gyakorolható méltányossági jogkör azt jelenti, hogy a konkrét, egyedi méltányolható esetekben a méltányossági jogkör gyakorlójának a jogszabálytól eltérő, de az elbírálásnál méltányolható körülményeket kell mérlegelnie. A méltányossági közgyógyellátási kérelmek elbírálásánál azt kell vizsgálni, hogy a kérelmező háztartásában az egy főre eső jövedelem meghaladja-e a nyugdíjminimum meghatározott hányadát és az igazolványra felírható gyógyszerek költsége meghaladja-e a jövedelem rendeletben előírt százalékát.

A vizsgált esetben a települési önkormányzat kizárólag azt vizsgálta, hogy az igénylő a jogszabályban előírt egyik feltételnek nem felelt meg, így nem is vizsgálta a másik feltételt, a gyógyszerköltséget, amely a panaszos esetében meghaladta a helyi rendeletben megfogalmazott mértéket.

A biztos a helyi szociális rendeletet áttekintve megállapította, hogy különleges rendelkezésnek minősül a konkrét esetben alkalmazott rendeleti szabályozás, mely szerint az önkormányzat által az igazolványért fizetendő térítési díj egy bizonyos hányadát veszik alapul a kiszámításnál. Ez közvetve szintén az öregségi nyugdíjminimumra utal, hiszen az Szt. kimondja, hogy az igazolványért fizetendő térítés összege az átutalás időpontjában érvényes öregségi nyugdíj legkisebb összegének 75%-a. Ennek a tizenketted részében határozta meg a helyi rendelet azt a gyógyszerköltséget, melyet a kérelmező igazolt kiadásainak meg kell haladnia. A rendelet tehát az önkormányzati költségvetést terhelő fizetési kötelezettség, a térítési díj hányadosaként állapította meg a gyógyszerköltség mértékét, ugyanakkor a konkrét összeget nem határozta meg közérthetően és egyértelműen, így a jogosultsági feltételként szereplő releváns mértéket az állampolgárok a rendelet szövegéből nem ismerhették meg, az értelmező rendelkezésekben erre történő utalás nem található.

Egy rendelkezés bővítette a méltányossági jogkör intézményét, mely szerint a képviselőtestület kérelemre, évente egy alkalommal – azon kérelmezők részére, akiknek közgyógyellátási igazolvány iránti kérelmét mind első-, mind másodfokon már egyszer elutasították – közgyógyellátási igazolványt adhat. A vizsgálat feltárta, hogy a rendelet méltányossági rendelkezése önkényes jogalkalmazói döntéshez vezethet, mert konkrét feltételek hiányában a képviselő-tes-

tület évente egy alkalommal a kérelmezők számára nem kiszámítható módon és feltételekkel gyakorolhat méltányosságot azon kérelmezők esetében, akiknek a kérelmét korábban már elutasították. A gyógyszerköltséget meghatározó rendelkezés sem tekinthető világosnak és érthetőnek sem az állampolgárok, sem a jogalkalmazók számára.

A biztos rámutatott arra, hogy a rendeleti szabályozás a jogbiztonság követelményének sérelmét idézte elő, ezért felkérte közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy törvényességi ellenőrzési jogkörében eljárva vizsgálja felül az önkormányzat szociális rendeletét, különös tekintettel a közgyógyellátásra vonatkozó szabályokra.

A közigazgatási hivatal vezetője a helyi rendelet megvizsgálta, amelynek eredményeként a képviselő-testület a rendeletét módosította.

OBH 5821/2004.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz a képviselő-testület, ha a rendelete a közszolgáltatási díj megfizetésének rendjét nem szabályozza, illetve ha a családi házas ingatlanokra, a társasházi ingatlanokra és az üdülőingatlanokra vonatkozó hulladékszállítási díj nem felel meg az arányosság követelményének. Nem okoz visszásságot, ha az állandó lakóhelyként szolgáló lakóház ingatlan és az üdülőingatlan után egyaránt hulladékszállítási díjat kell fizetni.

A panaszos sérelmezte, hogy a budaörsi lakóingatlana és a szolnoki üdülőingatlana után is köteles hulladékszállítási díjat fizetni. Kifogásolta, hogy a Budaörs Város Önkormányzat Képviselő-testület települési szilárd hulladékkal kapcsolatos közszolgáltatásról szóló 52/2004. (IX. 15.) rendelete alapján a lakótelepi ingatlanok esetében átalánydíjat kell fizetni, így más – nem lakótelepi – lakosok is idehordják a szemetet, ami megkérdőjelezi az igazságos teherelosztást. Az országgyűlési biztos általános helyettese a vizsgálata során az érintett települések jegyzőitől kért tájékoztatást.

A Hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény (Hgt.) szerint az ingatlan tulajdonosa, birtokosa vagy használója köteles az ingatlanán keletkező, az ideiglenes tárolásra szolgáló létesítmények, berendezések ürítéséből származó, illetve közüzemi csatornahálózatba vagy más módon befogadóba vagy szennyvíztisztítóba nem vezetett települési folyékony hulladékot, valamint a települési szilárd hulladékot a külön jogszabályban előírtak szerint gyűjteni, továbbá az annak begyűjtésére feljogosított hulladékkezelőnek átadni. Az üdülőingatlan tulajdonosok esetében a közszolgáltatás díját, az állandó lakóingatlan tulajdonosára meghatározott díjjal arányosan kell megállapítani.

Az általános helyettes megállapította, hogy nem okoz visszásságot, hogy az állandó lakóhelyként szolgáló lakóház ingatlan és az üdülőingatlan után egyaránt hulladékszállítási díjat kell fizetni. A tulajdonos a közszolgáltatási díjat a budaörsi önkormányzat rendelete alapján, a szolgáltató értesítésében foglaltak szerint köteles megfizetni.

A Hgt. egyértelműen kimondja, hogy a települési önkormányzat képviselő-testületének a rendeletben kell megállapítania – többek között az alkalmazható díj legmagasabb mértékét, és megfizetésének rendjét. Az általános helyettes megállapította, hogy a budaörsi önkormányzat rendelete a megfizetésének rendjét nem szabályozta, hanem azt a szolgáltatóra hagyta, ezzel a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott. A rendelet a lakótelepi övezetben a díjfizetést lakásonként fix összegben állapította meg.

Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzat Képviselő-testületének 29/2002. (XII. 23.) Kr. rendelete a családi házas ingatlanoknál kizárólag 240 literes gyűjtőedényekre alapítja a díj megfizetését, míg üdülő ingatlanoknál a fizetendő díj: 11029 Ft/év/ingatlan. Nem egyértelmű, hogy társasházaknál az 1100 literes konténer helyett hány db 240 literes gyűjtőedényzet alkalmazható, és az sem, hogy ha a társasház vesz igénybe 240 literes gyűjtőedényzetet, úgy annak ürítési díja miért több, mintegy kétszerese a családi házaknál megállapított díjtételnek. A Hgt. kimondja, hogy a közszolgáltatás díját az elvégzett közszolgáltatással arányosan, a kezelt hulladék mennyisége és minősége figyelembevételével kell megállapítani.

Az általános helyettes megállapította, hogy mindkét önkormányzati rendelet a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott, mert a budaörsi önkormányzat rendelete a lakótelepi övezetben, a szolnoki pedig sem a családi házas, sem a társasházi és üdülőingatlanoknál nem biztosítja a jogszabályokban előírtak ellenére az arányos díjfizetés lehetőségét.

Az általános helyettes a visszásságok orvoslása érdekében a közigazgatási hivatalok vezetőit kérte fel, hogy törvényességi ellenőrzési jogkörükben vizsgálják meg az érintett önkormányzatok hulladékgazdálkodási rendeleteit.

A hivatalvezetők az ajánlással egyetértettek, és az önkormányzatokat törvényességi felhívással keresték meg.

OBH 5929/2004.

A jogbiztonság elvével összefüggő visszásságot okoz a gyámhatóság, ha késedelmesen jár el, és a jogszabályok téves értelmezésével és alkalmazásával hozza meg határozatát.

A panaszos – aki egyedül neveli az 1986-ban született tartósan beteg, szellemileg is visszamaradt fiát – azt kifogásolta, hogy a gyámhatóság a bíróság jogerős ítélete után csak másfél év múlva előlegezte meg a gyermektartásdíjat, és a gyermeke átmeneti nevelésbe vétele iránti – 2003 novemberében benyújtott – kérelméről csak 2004 februárjában hoztak határozatot.

Az általános helyettes a jogbiztonsághoz fűződő jog sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálatában a panaszt elemezve megállapította, hogy a gyámhivatal által a gyermektartásdíj megelőlegezéséről 2003. szeptember 2-án hozott határozatának jogerőre emelkedése és a panasz benyújtása között több mint egy év telt el, ezért az országgyűlési biztos vizsgálati lehetősége a panasz ezen részére nem terjed ki.

A panaszos 2003. július 2-án – saját betegségére hivatkozva – kérte, hogy fiát a gyámhatóság helyezze el ideiglenes hatállyal az édesapjánál, majd indítson pert a gyermekelhelyezés megváltoztatása tárgyában. A panaszos a gyámhatósággal közölte az apa általa ismert tartózkodási helyét. A gyermek apja azonban a panaszos által ismert lakcímen nem volt megtalálható, de a gyámhatóság tudomására jutott az apa valós tartózkodási helye. A település jegyzőjét felkérték az apa meghallgatására, aki úgy nyilatkozott, hogy anyagi és lakáskörülményei miatt még ideiglenesen sem tudja a gyermekét magához venni.

A gyámhatóság a panaszost – tévesen – gyermeke védelembe vétele ügyében idézte. Az ügyintéző a 2003. november 5-én felvett jegyzőkönyv tanúsága szerint a panaszost tájékoztatta arról, hogy a gyermeket édesapja nem tudja magához venni, továbbá arról is, hogy ha a panaszosnak kórházba kell mennie, úgy fia ideiglenesen elhelyezhető a Gyermek Átmeneti Otthonában. A panaszos a tájékoztatást megértett, ígérte, ha szükséges lesz, a felajánlott segítséget igénybe fogja venni. A gyámhatóság 2004. február 19-én kelt határozatával a gyermek védelembe vételi eljárását megszüntette, amivel szemben a panaszos fellebbezést nyújtott be.

A megyei gyámhivatal 2004. június 2-án kelt határozatával az első fokú határozatot megváltoztatta: tekintettel arra, hogy az eljárás nem a gyermek védelembe vétele, hanem ideiglenes hatályú elhelyezése tárgyában indult, a másodfokú határozat ez utóbbi eljárást szüntette meg. A vizsgálat megállapította, hogy a gyámhatóság a panaszos által kezdeményezett, a gyermeke ideiglenes hatályú elhelyezésére irányuló kérelmét tévesen értelmezve folytatott le védelembe vételi eljárást. A hatóság a kérelem elutasításáról az eljárás megindulását követő mintegy hat hónap múlva hozott határozatot. A panaszos fia ekkor már elmúlt 18 éves, a gyámhatóság már sem ideiglenes hatályú elhelyezéséről, sem védelembe vételéről nem dönthetett.

Az általános helyettes megállapította, hogy a gyámhatóság a jogszabályok téves értelmezésével és a késedelmes határozattal a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott, ezért a jegyzőt felkérte, hogy a jövőben az ügyfelek kérelmeiről a vonatkozó jogszabályok helyes értelmezésével, az eljárási általános törvényben meghatározott elintézési határidőben döntsön, indokolt esetben az ügyintézési határidőt hosszabbítsa meg, arról az ügyfelet értesítse.

A megyei gyámhivatal a másodfokú eljárásban indokolatlanul, a rendelkezésére álló ügyintézési határidőt jelentősen túllépve járt el, amivel a tisztességes eljáráshoz fűződő jog követelményével összefüggő visszásságot okozott. Az általános helyettes ezért a megyei gyámhivatal vezetőjét is az eljárási törvény szerinti határidők fokozott betartására kérte.

A megyei gyámhivatal vezetője a felhívást elfogadta, a jegyző érdemben nem válaszolt.

OBH 5949/2004.

A panaszhoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a rendőrség eljárása, ha a rendőrségi fogdán fogva tartott panaszosnak az országgyűlési biztosokhoz intézett beadványát nem zárt borítékban, hanem – elolvasását követően – faxon továbbítják.

A Ceglédi Rendőrkapitányságon fogva tartott panaszos – a fogdán rendszerezett kérelmi lapon – beadvánnyal fordult az Országgyűlési Biztosok Hivatalához. A beadvány faxon, a panaszos ellen eljárást folytató Monori Rendőrkapitányság kísérlével együtt érkezett a Hivatalba. A kísérlével a panaszossal szemben folytatott nyomozással, valamint a kérelmi lapban foglaltakkal kapcsolatos információkat tartalmazott.

Az általános helyettes a panaszhoz való alkotmányos jogot érintő visszásság gyanújára tekintettel – hivatalból – rendelt el vizsgálatot.

Az OBH 1314/2003. számú ügyben az Országgyűlési Biztosok Hivatalának vezetője 2003 februárjában az országos rendőrfőkapitányhoz fordult. Azt a gyakorlatot tapasztalta ugyanis, hogy az eljáró nyomozó hatóságok egyes rendőrkapitányságok fogdáján fogva tartottak panaszbeadványait kísérlével, nyílt beadványként továbbítják a Hivatalhoz. Az országos rendőrfőkapitány közbiztonsági helyettese 2003. március 25-én kelt levelében arról tájékoztatta a hivatalvezetőt, hogy a területi rendőri szervek vezetői részére meghatározta, hogy az irányításuk alá tartozó szerveknél fogva tartott személyeknek a Hivatalhoz címzett beadványát a panaszos által lezárt borítékban, a megküldő átírat mellékleteként továbbítsák.

A vizsgált ügyben a panaszosnak a Ceglédi rendőrkapitányságon előterjesztett beadványa a Monori Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztályának vezetője által aláírt kísérlével, faxon érkezett a Hivatalba. A fogdáról a Fővárosi Bv. Intézetbe átszállított panaszos újabb beadványa a bv. intézetből már zárt borítékban érkezett.

A rendőrségi fogdák rendjéről szóló 19/1995. (XII. 13.) BM rendelet 6/A. § (4) bek. értelmében a fogva tartottnak a hatóságokkal, a nemzetközi szervezetekkel és a védőjével – ill. a jogszabályban meghatározott más személyekkel – való levelezése tartalmilag nem ellenőrizhető.

Mindezekre tekintettel az általános helyettes megállapította, hogy a rendőrség eljárása visszásságot okozott a panaszhoz való alkotmányos joggal összefüggésben, és ajánlást tett az országos rendőrfőkapitánynak, intézkedjen, hogy a fogva tartotti panaszbeadványokat az előírásoknak megfelelően, zárt borítékban, közvetlenül továbbítsák a rendőrségi fogdákról a Hivatalba.

Az országos rendőrfőkapitány az ajánlást elfogadta.

OBH 5977/2004.

Nem okoz alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszásságot az önálló bírósági végrehajtó, ha a hatályos jogszabályoknak megfelelően jár el, s a fokozatosság és arányosság elvének megfelelően fogantatosítja a végrehajtási cselekményeket. A végrehajtónak nem feladata további egyeztetést vagy tárgyalást folytatni az adóssal a végrehajtás elrendelését követően, mivel a végrehajtási eljárás alapjául szolgáló bírósági határozat teljesítése kötelező. Amennyiben önkéntes teljesítés nem történik, az állami kényszer igénybevételevel történő végrehajtásra kerül sor, amelynek keretében a bíróság határozatának végrehajtása – adott esetben állami kényszer igénybevételeivel – a közhatalommal felruházott végrehajtó kötelessége.

A panaszos az ellene folyamatban lévő bírósági végrehajtási eljárás során eljáró önálló bírósági végrehajtó tevékenységét kifogásolta. Sérelmezte, hogy az önálló bírósági végrehajtó nem adta át számára a végrehajtási lapot, további egyeztetésre nem került sor, fizetési felszólítást nem kapott.

Az országgyűlési biztos az iratok alapján megállapította, hogy a bíróság a végrehajtási lap kiadásával elrendelte a végrehajtási eljárást. A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.) szerint a végrehajtó a végrehajtási lapot személyesen átadhatja az adósnak, vagy postai úton is kézbesítheti. Jelen ügyben a panaszos a postai úton megküldött végrehajtási lapot – a tértivevény tanúsága szerint – 2004. május hó 15-én átvette.

A rendelkezésre álló adatok alapján megállapítható, hogy a végrehajtó a hatályos jogszabályoknak megfelelően járt el. A fokozatosság és arányosság elvének megfelelően letiltást adott ki a panaszos nyugdíjára, valamint intézkedéseket tett további végrehajtási cselekmények fogantatosítása iránt. A végrehajtási lap kézbesítése szabályosan megtörtént.

Az adós már a bíróság határozatából értesült a kötelezettségéről, a végrehajtási lap a végrehajtás elrendelését jelenti önkéntes teljesítés hiányában.

A vizsgálat alkotmányos joggal összefüggő visszásságot nem tárt fel, ezért az országgyűlési biztos a vizsgálatot lezárta.

OBH 6042/2004.

Nem tekinthetők közszolgáltatást végző szervnek az internetes portálok, amelyek nem látnak el állami vagy önkormányzati feladatot, nem részesülnek semmilyen állami támogatásban, továbbá az internet-felhasználóknak lehetőségük van arra, hogy az igényelt szolgáltatást több, könnyen elérhető más szervtől vegyék igénybe, ezért eljárásuk vizsgálatára az országgyűlési biztosok hatásköre nem terjed ki.

A panaszos a www.palya.hu internet címen elérhető portáloldal (a továbbiakban: pálya.hu) eljárását sérelmezte. Álláspontja szerint az internetes portál fórum rovatában megtalálható obszcén és rasszista tartalmak a gyermeki alapjogokat sértik. A panaszos sérelmezte továbbá, hogy a pálya.hu-t az Oktatási Minisztérium, és annak háttérintézménye az Országos Felsőoktatási Felvételi Iroda (OFI) is támogatják, és nem tesznek semmit az említett tartalom eltávolí-

tása érdekében. A beadványtevő szerint az is megengedhetetlen, és jogsértő, hogy a pálya.hu-ról elérhető a www.puska.hu (valamint www.oktaton.hu) oldalon bárki böngészhet „kész általános iskolai olvasmánynaplóktól az egyetemi diplomamunkáig bezárólag mindenféle dolgozat között.

A panasz kapcsán az általános helyettes a hatáskörének kérdését vizsgálta meg, és leszögezte, hogy az Obtv. 16. § (1) bekezdése értelmében az országgyűlési biztos hatásköre a hatóságok, illetve közszolgáltatást végző szervek eljárására, ennek során hozott határozatára, illetve a hatóság intézkedésének elmulasztására terjed ki. E törvény 29. §-a csak a hatóság fogalmát határozza meg, és az országgyűlési biztosok jogértelmezésére bízta annak eldöntését, hogy mely szervek tekinthetők közszolgáltatónak. Az országgyűlési biztosok közszolgáltatónak tekintik a hatóságnak nem minősülő, állami vagy önkormányzati feladatot ellátó azon szerveket, amelyek esetében az érintettnek nincs reális lehetősége annak megválasztására, hogy az igényelt szolgáltatást kitől vegye igénybe.

A vizsgált panasszal érintett portálok nem látnak el állami vagy önkormányzati feladatot, nem részesülnek semmilyen állami támogatásban, továbbá az internet-felhasználóknak lehetőségük van arra, hogy az igényelt szolgáltatást több, könnyen elérhető más szervtől vegyék igénybe, az általános helyettes ezért megállapította, hogy hatásköre nem terjed ki a panasszal érintett tartalomszolgáltatók eljárásának vizsgálatára.

A rendelkezésre álló iratok és a honlapokról (www.om.hu; www.felvi.hu) beszerezhető adatok alapján nem volt megállapítható, hogy az Oktatási Minisztérium vagy annak háttérintézményei, valamint a panasszal érintett portálok között bármilyen hivatalos, gazdasági, nonprofit, vagy informális (hyperhivatkozás) kapcsolat lenne.

Az általános helyettes a jelentését megküldte a legfőbb ügyésznek, valamint a Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesületének is.

OBH 6061/2004.

Az ügyintézési határidő be nem tartása a jogbiztonsággal összefüggő visszásságot okoz. Tulajdonjog visszajegyzésére irányuló eljárásban a késedelem az ügyfél tulajdonhoz való jogával összefüggő visszásságot is okoz, mivel a visszajegyzésig a tulajdonos a tulajdonjogból fakadó rendelkezési jogát nem gyakorolhatja.

A Fővárosi Kerületek Földhivatala – egy az 1993-ban kelt adásvételi szerződés alapján – 2004. május 20-án kelt határozatával a panaszos tulajdonjogát egész ingatlana vonatkozásában megszüntette. A panaszos fellebbezése nyomán – amelyben arra hivatkozott, hogy a szerződés csak az ingatlan egy részére vonatkozott – a határozatot a Fővárosi Földhivatal hatályon kívül helyezte és a körzeti földhivatalt új eljárásra utasította. A panaszos sérelmesnek tartotta, hogy az új eljárás elrendelése óta eltelt négy hónapban nem született érdemi döntés az ügyben.

Az országgyűlési biztos vizsgálata megállapította, hogy a körzeti földhivatal eljárásával megsértette az Áe.-nek az eljárási határidőre vonatkozó rendelkezését, mivel az 1993-ban tulajdonjog bejegyzése iránt előterjesztett kérelmet csak 2004-ben bírálta el. A körzeti földhivatal továbbá a megismételt eljárásban sem tartotta be az eljárási határidőre vonatkozó törvényi rendelkezést: a Fővárosi Földhivatal 2004. augusztus 10-én rendelte el az új eljárást, a körzeti földhivatal azonban csupán 2004. szeptember 24-én intézkedett az ügyben, és adott ki hiánypótlási felhívást. Határozatot pedig ezután is csak az országgyűlési biztos tájékoztatást kérő levelét követően, 2004. december 16-án hozott: a hiánypótlási eljárás eredménytelensége miatt a vevő tulajdonjogát törölte, és egyidejűleg visszajegyezte a panaszos tulajdonjogát.

A jogbiztonsággal összefüggő visszásságot okozott a hatóság az által, hogy az adott ügyben nem tartotta be az előírt ügyintézési határidőt. A jogbiztonságnak elengedhetetlen követelménye, hogy a jogalkalmazói magatartás – adott esetben az ügy elintézésének időtartama – előre kiszámítható legyen, a közigazgatásnak ezért alkotmányos kötelessége, hogy hatáskörét gyakorolja, azaz illetékességi területén a hatáskörébe utalt ügyben az erre megszabott idő alatt érdemi döntést hozzon. Késedelmes eljárásával a hatóság megsértette ezenkívül a panaszos tulajdonhoz való jogát is, mivel tulajdonjogát az adásvételi szerződésben foglaltakkal ellentétben az egész érintett ingatlan vonatkozásában megszüntette, és a tulajdonjog visszajegyzéséig a panaszosnak a tulajdonjogból fakadó rendelkezési joga megszűnt.

Az országgyűlési biztos vizsgálata megállapította, hogy a Fővárosi Földhivatal tévesen tájékoztatta az ügyfelet, amikor 2004. augusztus 19-én kelt levelében arról számolt be, hogy a fellebbezés elbírálása még folyamatban van, holott a határozatot már augusztus 10-én meghozták.

Tekintettel arra, hogy a vizsgálat ideje alatt a körzeti földhivatal a visszásságokat megszüntette és határozatot hozott, a biztos a konkrét ügyben nem tett ajánlást, de felkérte a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert, hogy fokozottabb figyelemmel ellenőrizze a földhivatali ügyintézési határidők betartását, és fektessen nagyobb hangsúlyt a panaszosok valóságnak megfelelő tájékoztatása mint alapvető követelmény biztosítására.

A miniszter a jelentésben foglaltakkal egyetértett és a szükséges intézkedéseket megtette.

OBH 6087/2004.

A jogbiztonság követelményével és az emberi méltósághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a szociális intézmény, ha a hajlék nélküli, krízishelyzet miatt átmenetileg befogadott rászorulókat a fertőtlenítésre és tisztálkodásra kötelezően előírt szabályok betartásának megkövetelése nélkül a bentlakókkal egy légtérben, vagy a bentlakásos intézmény étkezőjében szállásolja el.

Az országgyűlési biztos a munkatársaival a szokásos évenkénti megyei munkalátogatásának keretén belül 2004 szeptemberében előzetes bejelentést követően a Salgótarján Megyei Jogú Város Egészségügyi és Szociális Központja által működtetett férfi és a női átmeneti hajléktalanszállókban folytatott helyszíni vizsgálatot.

A helyszínen tapasztaltak okán felmerülő kérdések tisztázására megkereste Salgótarján jegyzőjét, és felkérte, hogy saját hatáskörében folytasson vizsgálatot különös tekintettel a jogszabályban kötelezően előírt alapfeladatok ellátásával, megvalósulásával kapcsolatban. A jegyző vizsgálatának eredményeit is felhasználva a biztos alkotmányos joggal összefüggő visszásságot állapított meg, mivel egyes rászorulókat fertőtlenítés és alapvető tisztálkodás nélkül esetenként a bentlakókkal egy légtérben, vagy az étkezőhelyiségben szállásoltak el, valamint a fenntartó önkormányzat nem biztosította a törvényben egyébként kötelezően előírt éjjeli menedékhelyet.

Tekintettel azonban arra, hogy a helyszíni vizsgálatot követően a fenntartó gondoskodott a tipikusan a téli időszakban felmerülő krízis kezeléséről, valamint hogy az önkormányzat megszervezte az utcai szociális munkát, a biztos egyéb intézkedést nem kezdeményezett.

OBH 6099/2004.

A jogbiztonsághoz és a tulajdonhoz fűződő joggal összefüggő visszásságot okoz az építésügyi hatóság, ha a kötelezést tartalmazó határozata végrehajtását nem ellenőrzi, és elévülés miatt a végrehajtási kérelemre már semmilyen intézkedés nem hozható.

A panaszos előadta, hogy a jegyző 1995-ben kötelezte a szomszédos ingatlan tulajdonosát, hogy 30 napon belül bontsa le az engedély nélkül megépített üvegházát. A teljesítési határidőn belül a bontásra nem került sor, ezért több ízben kérte személyesen a bontás elrendelését, de kérelmeit a hatóság nem rögzített jegyzőkönyvben. A bontás végrehajtásának kikényszerítését 2004. januárjában már írásban kérte, a kérelmét azonban elévülésre hivatkozással elutasították.

Az országgyűlési biztos a vizsgálata során tájékoztatást kért a közigazgatási hivatal vezetőjétől és a jegyzőtől is.

A hivatalvezető megállapította, hogy az elsőfokú építésügyi hatóság a panaszos szomszédját kötelezte az engedély nélkül létesített üvegház lebontására, amit a másodfokú hatóság helyben is hagyott. Az elsőfokú építésügyi iratok között nem található arra vonatkozó adat, hogy a panaszos 2003-ig végrehajtást kért volna, és ilyen kéressel a közigazgatási hivatalt sem kereste meg.

A végrehajtási kérelmet elutasító 2003-ban hozott első fokú határozat elleni fellebbezést, miután az 1996-ban előírt kötelezettség végrehajtása elévült, a másodfokú hatóságnak el kellett utasítania.

Az elsőfokú építésügyi hatóság az építető kérelmére fennmaradási engedélyt adott a bontani rendelt üvegházra, amelyet a panaszos fellebbezése alapján másod fokú hatóság megsemmisített, és az elsőfokú hatóságot új eljárásra utasította.

A jegyző közölte, hogy a panaszos az 1996-ban hozott határozat végrehajtása érdekében csak 2003-ban fordult írásban a hivatalához, arra vonatkozóan viszont már sem adat, sem tanú nem lelhető fel, hogy a panaszos szóban kérte volna a végrehajtást.

A biztos megállapította, hogy az építésügyi hatóság az 1995-ben bontási kötelezettséget elrendelő határozatának teljesítését éveken keresztül nem ellenőrizte, és a határozata teljesítésének kikényszerítése érdekében nem tett végrehajtási intézkedést.

Az országgyűlési biztos felhívta a figyelmet arra, hogy a hatósági eljárás ugyan ügyféli bejelentésre indult, de az nem változtat azon a tényen, hogy az építésügyi hatóságnak hivatalból kell ellenőriznie a kötelezést elrendelő határozatai végrehajtását. Ennek elmulasztása visszafordíthatatlan állapotot idézett elő, hiszen a szabálytalan építmény bontásának újbóli elrendelésére az építésügyi törvény alapján – mely szerint az építésügyi hatóság a szabálytalanság tudomására jutásától számított egy éven belül intézkedhet – nincs mód.

A biztos kifejtette, hogy az építésügyi hatóság mulasztása a panaszos tisztességes eljáráshoz és a tulajdonhoz fűződő alkotmányos jogával összefüggő visszásságot okozott, mert amiatt sérült a panaszosnak az ingatlana rendelkezésére bocsátásához fűződő joga. A vizsgálattal feltárt visszásság közigazgatási úton ma már nem orvosolható, ezért a biztos ajánlást nem tett, csak a szabálytalan eljárások jövőbeni kiküszöbölése érdekében kérte fel a jegyzőt, hogy a hivatalában intézkedjen az anyagi, és az eljárási jogszabályok maradéktalan megtartásáról.

OBH 6143/2004.

A HM azon gyakorlata, miszerint „a sajtóközleményeket kizárólag a Magyar Távirati Irodának, mint közszolgálati feladatot ellátó szervnek” küldi meg, a sajtószabadsággal összefüggő visszásságot okoz. A 44/1995. (HK. 26.) HM utasítás 6. § (3) bekezdésének rendelkezése, továbbá a HM és az MH által követett gyakorlat a sajtószervek között nem ún. ésszerű indok szerint tesz megkülönböztetést, így a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszásságot okoz.

Egy hírügynökség főszerkesztője az adatvédelmi biztoshoz előterjesztett beadványában – többek között – azt sérelmezte, hogy többszöri, nyomatékos kérése ellenére sem kapja meg a Belügyminisztérium és a Honvédelmi Minisztérium, valamint ezek alárendelt szervei által kiadott sajtóközleményeket. Az adatvédelmi biztos – hatásköre hiányában – a beadvány hivatkozott részét át-

tette az állampolgári jogok országgyűlési biztosának általános helyetteséhez vizsgálatra.

Az országgyűlési biztos általános helyettes a témával összefüggő több jelentésében (OBH 2000/2004. és OBH 5950/2004.) már kifejtette, hogy „azok az esetek azonban, amikor állami vagy önkormányzati szervek bármilyen módon lehetetlenné, vagy aránytalanul nehézé teszik egy, több, esetleg valamennyi sajtószerv részére a megfelelő tájékoztatást (így különösen, ha az állami szervtől nem, vagy a többi sajtószervhez képest aránytalan nehézségekkel jut ugyanazokhoz az információkhoz, illetve csak a valóságnak nem megfelelő információkhoz jut), már felvetik a sajtószabadsággal összefüggő alkotmányos visszásság fennállásának lehetőségét. Azonban ebben az esetben sem a cenzúra, hanem az állami és önkormányzati szervek – Sajtótv. 4. §-a szerinti – felvilágosítási kötelezettségének megsértése okozhatja a visszásságot.” Álláspontom szerint tehát, amikor indokolatlan késedelem után, kizárólag díjfizetés ellenében juthatnak egyes sajtószervek a más sajtószervek részére ingyenesen eljuttatott információkhoz, sérül a Sajtótv. 4. §-ában előírt felvilágosítási kötelezettség, vagyis a sajtószabadsággal összefüggő visszásság keletkezik.

Ebből kiindulva, a HM azon gyakorlata, miszerint „a sajtóközleményeket kizárólag a Magyar Távirati Irodának, mint közszolgálati feladatot ellátó szervnek” küldi meg, a sajtószabadsággal összefüggő visszásságot okoz.

A BM eljárásának vizsgálata során a sajtószabadsággal összefüggő visszásságra utaló körülményt az országgyűlési biztos általános helyettese nem észlelt.

Az országgyűlési biztos általános helyettese azt is vizsgálta, hogy az egyes sajtószervekre vonatkozó eltérő szabályok a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggésben okozhatnak-e alkotmányos visszásságot. Ennek során elvégezte az „önkéntes megkülönböztetés tilalma” tesztjét, amely gyakorlatilag két elemből, az összehasonlíthatósági és az indokolhatósági próbából áll. Ennek során az általános helyettes meggyőződött arról, hogy a sajtó munkatársai homogén csoportot alkotnak, így közöttük csak alkotmányosan indokolható ismérv szerint tehető különbség. Álláspontja szerint az, hogy az egyes sajtószervek a „közszolgálati”; a „katonai” vagy a „nem közszolgálati” sajtóhoz tartoznak, nem tekinthető kellő súlyú alkotmányos indoknak, így nem lehet alapja a homogén csoport tagjai közötti megkülönböztetésnek. A Sajtótv. értelmében az állami szerveknek, így a HM-nek a sajtóval szembeni felvilágosítási kötelezettsége valamennyi sajtószervvel szemben fennáll. A törvény nem rendelkezik „privilegizált” sajtószervekről. Az MTI tv. ugyancsak nem tartalmaz az MTI-re vonatkozó ilyen szabályt. Az előzőekre figyelemmel az országgyűlési biztos általános helyettese megállapította, hogy a 44/1995. (HK. 26.) HM utasítás 6. § (3) bekezdésének rendelkezése, továbbá a HM és az MH által követett gyakorlat a sajtószervek között nem ún. ésszerű indok szerint tesz megkülönböztetést, így a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszásságot okoz. Az általános helyettes a BM eljárásának vizsgálata során a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszásságra utaló körülményt sem észlelt.

A sajtószabadsággal, valamint a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszásság jövőbeni elkerülése érdekében az országgyűlési biztos általános helyettese azt ajánlotta a miniszterelnöknek, hogy gondoskodjon arról, hogy valamennyi minisztérium és kormány felügyelete alatt működő szerv azonos feltételekkel tegyen eleget felvilágosítási kötelezettségének a sajtószervekkel szemben, továbbá közzétűk – amennyiben annak alkotmányosan indokolható ismérve (ésszerű indoka) nincs – ne tegyen különbséget. Tekintettel arra, hogy a HM és az MH, valamint alárendelt szerveik által okozott sajtószabadsághoz való jog, és a hátrányos megkülönböztetés tilalmának sérelme az állami irányítás egyéb jogi eszköze rendelkezésére vezethető vissza, a visszásság jövőbeni elkerülése érdekében az ombudsman javasolta a honvédelmi miniszternek, hogy a 44/1995. (HK. 26.) HM utasítás egy rendelkezésének hatályon kívül helyezését.

OBH 6187/2004.

Az emberi méltósághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az önkormányzat, ha a rendszeres szociális segély megállapításához szükséges orvosi vizsgálatok elvégzését az ügyfél erre irányuló nyilatkozatának hiányában, illetve a szándékáról való meggyőződés nélkül kezdeményezi.

A panaszos az önkormányzat eljárását sérelmezte, mert szerinte a szociális ellátások iránti kérelmét bosszúból utasítják el, mivel nagykorú leánya nem jelent meg a szociális ügyintéző által kezdeményezett munkaképesség-csökkenés megállapítására irányuló orvosi vizsgálaton. A panaszos leánya azt kifogásolta, hogy az önkormányzat ügyintézője erre irányuló kérelme és felhatalmazása nélkül kezdeményezte a munkaképesség-csökkenés megállapítására irányuló eljárást.

A panaszos, illetve az önkormányzat ügyintézője eltérően nyilatkoztak arról, hogy a panaszos maga bocsátotta-e az ügyintéző rendelkezésére a leányára vonatkozó pszichiátriai szakvéleményt, illetve, hogy kérte-e vagy sem az ügyintézőt, hogy kezdeményezze a munkaképesség-csökkenés megállapítására irányuló eljárást. A biztos megállapította, hogy mivel panaszos lánya sem cselekvőképességet korlátozó, sem azt kizáró gondnokság alatt nem állt, nyilatkozatát a hatóság csak személyesen tőle, vagy a hatósághoz címzett meghatalmazás útján fogadhatta volna el, és csak ezek alapján kezdeményezhette volna a rendszeres szociális segély megállapításához szükséges eljárást.

A vizsgálat idején hatályos rendelkezések értelmében a szóbeli kérelemről, az ügyfél meghallgatásáról – ha az ügyfél kéri, vagy az eljárás érdekében egyébként szükséges – jegyzőkönyvet kellett készíteni, egyébként pedig, amennyiben nem készült jegyzőkönyv, az eljárási cselekményről feljegyzés készítése volt kötelező. Mindezekre tekintettel a biztos megállapította, hogy helytelenül járt el az önkormányzat ügyintézője, amikor nem készített feljegyzést panaszosnak a más személy nevében tett nyilatkozatáról, és mert nem kérte a nem saját nevében eljáró személy képviseleti jogosultságának igazolását. Az, hogy a jegyzőkönyvezési kötelezettséget, illetve a feljegyzés készítését jogszabály írja elő,

s ezt az önkormányzat ügyintézője elmulasztja megtenni, már megvalósítja a jogbiztonság alapjogi követelményének sérelmét.

A biztos a szociális biztonsághoz való jog sérelmének lehetőségét is vizsgálta és megállapította, hogy az önkormányzat eljárása nemhogy nem veszélyeztette a jog érvényesülését, hanem – ellenkezőleg – lehetőséget kívánt biztosítani annak megvalósulására. Bár az eljárás a jogbiztonság és az önrendelkezési jog szempontjából kifogásolható volt, a szociális biztonsághoz való joggal összefüggésben a biztos alkotmányos visszasság hiányát állapította meg.

Az önkormányzat eljárása az adatvédelmi biztos álláspontja szerint is kifogásolható volt, hiszen az egészségi állapotra vonatkozó adatok különleges adatnak minősülnek, melyek kezeléséhez – továbbításához – kifejezett törvényi rendelkezés vagy az érintett írásbeli felhatalmazása szükséges.

Mindezekre tekintettel és a jövőbeni hasonló esetek elkerülése érdekében a biztos kezdeményezte önkormányzat jegyzőjénél, hogy hívja fel munkatársainak figyelmét arra, hogy minden esetben győződjenek meg az általuk kezdeményezett eljárásokban részt vevők ügyféli jogosultságáról, valamint hogy a jegyzőkönyvezésre, illetve annak hiányában a feljegyzés készítésére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket maradéktalanul tartsák be.

A kezdeményezésben foglaltaknak a jegyző maradéktalanul eleget tett.

OBH 6216/2004.

A jogbiztonság elvével és a tisztességes eljárás követelményével összefüggő visszasságot okoz az önkormányzat, ha a határozatai rendelkező, jogorvoslati és indokolási részei nem felelnek meg a vonatkozó jogszabályi előírásoknak. A kérelmező jogorvoslatához való jogával összefüggő visszasságot is okoz az önkormányzat, ha helytelenül oktatja ki a jogorvoslatról, és ezáltal megfosztja a bírósághoz fordulás lehetőségétől.

A panaszos házaspár rendszeres szociális segéllyel, valamint átmeneti segéllyel kapcsolatos ügyeikben sérelmezték az önkormányzat eljárását és a letkezett határozatokat.

Az önkormányzat az átmeneti segély iránti kérelmüket a helyi rendelet azon előírására hivatkozva utasította el, hogy a rendeletben meghatározott éves adható keretet már kimerítették. A vizsgálat megállapította, hogy az önkormányzat azt a gyakorlatot követte, hogy bizonyos segélykeret elérése után további szociális ellátást nem állapít meg a kérelmezőknek, ezáltal azonban szűkítette a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvényben (Szt.) meghatározott ellátások érvényre juttatását.

Az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdése kimondja, hogy a helyi képviselő-testület a feladatkörében rendeletet alkothat, amely nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal. A vizsgálat szerint ez az alkotmányos elv sérült, mert az Szt.-ben szabályozott megszorításokon túl az önkormányzat további korlátozást vezetett be a szociális ellátások területén, a meghatározott keretösszeg feletti bármilyen típusú szociális ellátás megállapításának kizárásával. Tekintettel azonban arra, hogy időközben az önkormányzat képviselő-testülete a helyi szo-

ciális rendelet felülvizsgálata alkalmával a kifogásolt előírást már hatályon kívül helyezte, így a biztos e tárgyban nem élt kezdeményezéssel.

A vizsgálat megállapította, hogy a panaszos rendszeres szociális segély ügyében meghozott önkormányzati határozatok indokolási részei nem feleltek meg a vonatkozó jogszabályi előírásoknak, a döntésekből hiányzott a jogszabályi rendelkezések megjelölése, valamint azok rövid tartalmának ismertetése, s nem derült ki egyértelműen, hogy milyen okok alapján utasították el a kérelmet. A mérlegelés szempontjairól a hatóság nem rendelkezett.

A képviselő-testületi határozat vonatkozásában a vizsgálat feltárta, hogy a határozat rendelkező része sem felelt meg a jogszabályi követelményeknek. Itt ugyanis nem a segély megállapítása iránt benyújtott kérelem elutasításáról kellett volna rendelkezni, hanem a fellebbezés elbírálásáról, s az első fokú határozat helyben hagyásáról, megváltoztatásáról, vagy megsemmisítéséről stb. Ehelyett a testület a kérelmet utasította el, egyúttal a jogorvoslati lehetőségről történő kioktatást is elmulasztotta, mivel csupán arról értesítette a panaszost, hogy a határozat ellen fellebbezésnek helye nincs, azonban a bírósághoz fordulás lehetőségéről nem tájékoztatta. A képviselő-testület határozatának a felülvizsgálatát viszont jogszabálysértésre hivatkozással a bíróságtól lehet kérni a határozat közlésétől számított harminc napon belül. A pert az önkormányzat ellen kell indítani.

A vizsgálat megállapította, hogy mindezzel az önkormányzat megsértette a jobbiztonság alkotmányos elvét, s a tisztességes eljárás követelményével összefüggésben is visszásságot okozott. Továbbá azzal, hogy az önkormányzat helytelenül oktatta ki a panaszost a jogorvoslatról, és ezáltal megfosztotta a bírósághoz való fordulás lehetőségétől, visszásságot okozott az Alkotmányban deklarált jogorvoslathoz való joggal összefüggésben is.

A feltárt visszásság orvoslására a biztos a jegyzőt kérte fel, a jövőre tekintettel pedig arra kérte, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a polgármesteri hivatal munkatársai hatósági eljárásuk során maradéktalanul tartsák be a vonatkozó jogszabályok eljárásra és érdemi döntésekre vonatkozó szabályait.

A címzett a jelentésben foglaltakkal egyetértett, a visszásság orvoslása érdekében a megfelelő intézkedéseket megtette.

OBH 6217/2004.

A jogbiztonság követelményével, a tisztességes eljáráshoz, valamint a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a Foglalkoztatási Hivatal, ha a határozata ellen benyújtott felülvizsgálati kérelmet nem továbbítja a Fővárosi Bírósághoz, illetve határozatát oly módon cseréli ki, hogy a kicserélt határozat mind a rendelkező részében, mind az indokolásában eltér az eredeti határozattól.

A panaszos – munkaerő-kölcsönzéssel foglalkozó kft. – vagyoni biztosíték-ként lekötött egymillió forint letéte – munkaerő-kölcsönzéssel okozott kártérítés címén kifizetésre került. Tekintettel arra, hogy a munkaerő-kölcsönzés folytatásának feltételeiről szóló 118/2001. (VI. 30.) Korm.rendelet szerint a kölcsönzési tevékenység csak egymillió forint vagyoni biztosíték letétbe helyezése esetén folytatható, a Fővárosi Munkaügyi Központ felhívta a panaszost, hogy a felhasznált vagyoni biztosítékot pótolja, ellenkező esetben törlik a nyilvántartásból. A panaszos nem tett eleget a felhívásnak, ezért a nyilvántartásból törölték.

A munkaügyi központ határozata ellen a kft. fellebbezést nyújtott be, amit a Foglalkoztatási Hivatal – mint másodfokú hatóság – bírált el, és az elsőfokú törlési határozatot jóváhagyta. E döntés ellen a kft. 2004. szeptember 14-én bírósági felülvizsgálatra irányuló kereseti kérelmet nyújtott be. A Foglalkoztatási Hivatal azonban a keresetet nem továbbította a Fővárosi Bírósághoz, hanem 2004. október 26-án a határozatát kicserélte. A kicserélt határozat mind a rendelkező részében, mind az indokolásában eltért az eredeti határozattól. Az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény értelmében kicserélésre csak a formai hibák kiküszöbölése, pontosítása esetén kerülhetett sor, az nem érinthette a döntés érdemi részét. A kicserélés tényét az alaphatározat eredeti példányára és lehetőleg kiadmányaira is fel kellett jelezni, és az alaphatározatra előírt módon az ügyféllel is közölni kellett.

A Hivatal nem tett eleget ezeknek a követelményeknek, ezáltal a jogbiztonság követelményével valamint a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott. A keresetet és az ügy iratait csak az általános helyettes vizsgálatának megindulása után, 2005. január 31-én küldte meg a Fővárosi Bíróságnak.

Az általános helyettes megállapította azt is, hogy a Foglalkoztatási Hivatal a jogorvoslathoz való jogot is sértette, amikor a panaszos bírósági felülvizsgálat iránti kereseti kérelmét nem továbbította a bírósághoz. Tekintettel azonban arra, hogy a mulasztás észlelésékor a sérelmet saját hatáskörben orvosolták, ajánlást nem tett.

Felkérte azonban a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztert, hogy kísérelje fokozottan figyelemmel, hogy a Foglalkoztatási Hivatal úgy alkalmazza az eljárási szabályokat, hogy azok ne sértsék az alkotmányos jogokat.

A miniszter a jelentésben foglaltakkal egyetértett, a közigazgatási államtitkár útján felhívta a Foglalkoztatási Hivatalt a konkrét ügyben feltárt szabálytalanságok kijavítására, valamint az alkotmányos jogok biztosítására és a jogszabályok betartására.

Az intézkedést a biztos elfogadta.

OBH 6223/2004.

Nem okoz visszásságot az önkormányzat, ha a bérlakás bérleti jogviszonyának folytatása iránti kérelem elbírálása tárgyában nem határozattal dönt, mert ilyen ügyekben nem hatóságként jár el, hanem bérbeadóként polgári jognyilatkozatot tesz.

A panaszos édesanyja egy önkormányzati bérlakás bérlője volt, akinek halála után a panaszos bérleti jogviszony folytatása iránt kérelmet nyújtott be az önkormányzathoz, de az a kérését egy rövid levélben elutasította. Az elutasítás indokairól és a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről csak kifejezett kérésére tájékoztatták. Ekkor hívták fel figyelmét is arra, hogy a lakásbérleti jogviszony folytatására azért nem jogosult, mert édesanyja nem fogadta be a lakásba és életvitelszerűen nem lakott ott, ezért amennyiben a lakást nem hagyja el, annak kiürítése iránt az önkormányzat bírósági eljárást fog kezdeményezni.

Az önkormányzati lakás bérlete meghatározott személyek esetében és feltételek mellett a lakástörvény alapján folytatható. A bérleti jogviszony folytatására jogosultnak e joga a bérlő halála folytán, a jogszabály erejénél fogva áll be, míg más személyek ügyében a tulajdonos mérlegelés alapján dönt. A bérbeadó a döntését tulajdonosként hozza, és nyilatkozatára nem kötelezőek a közigazgatási határozatoknál előírt formai és tartalmi kötöttségek.

Az önkormányzat mint bérbeadó a bérleti jog folytatása iránti kérelem elbírálása során nem közigazgatási határozatot hoz, hanem bérbeadóként polgári jognyilatkozatot tesz (BH 2003. 112.). Az önkormányzat ezért nem köteles indokolt határozatot hozni a jogviszony-folytatási kérelem tárgyában.

Az önkormányzat ezért nem okozott alkotmányos joggal összefüggő visszásságot azzal, hogy az elutasító határozatot magát nem kézbesítette a kérelmezőnek, hanem csupán levélben tájékoztatta a jogviszony-folytatási jog elismerésének megtagadásáról hozott tulajdonosi döntésről, és döntését csak később indokolta meg részletesen.

Tekintettel továbbá arra, hogy a bérbeadó önkormányzat döntése nem közigazgatási határozat, arra vonatkozóan az Áe. bírósági felülvizsgálatra (például a kereset benyújtásának határidejére) vonatkozó szabályai nem alkalmazhatók, ezért a jogorvoslati joggal összefüggő visszásság sem történt az ügyben.

Az országgyűlési biztos felkérte a polgármestert, hogy amennyiben a jövőben megtagadja valamely bérleti jogviszony folytatására való jog elismerését, hívja fel a figyelmet arra, hogy a tulajdonos önkormányzat elutasító tartalmú nyilatkozata és a lakás kiürítésére kötelezés nem közigazgatási határozat, és azzal szemben a felek bírósághoz fordulhatnak.

A polgármester a jelentés megállapításaival egyetértett, és a szükséges intézkedéseket megtette.

OBH 6254/2004.

A jogbiztonsággal és a jogorvoslati joggal összefüggő visszásságot okoz az építésügyi hatóság, ha éveken keresztül nem hoz érdemi döntést az engedély nélküli építkezés ügyében. Ezen túl a tulajdonhoz fűződő alkotmányos joggal összefüggő visszásságot is okoz, ha az egyéves jogvesztő határidőn belül nem hoz érdemi döntést.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a tulajdonában lévő ingatlanon a hasznélvező által engedély nélkül létesített lakóházra kért fennmaradási engedély iránti kérelmet elutasította ugyan a győri jegyző, de annak – általa kezdeményezett – bontását időmúlásra hivatkozva nem rendelte el.

Az országgyűlési biztos a jogbiztonsághoz, a tulajdonhoz, valamint a jogorvoslatához fűződő alkotmányos jogokkal összefüggő visszásság gyanúja miatt vizsgálatot indított, melyben Győr jegyzőjétől és a közigazgatási hivataltól kért tájékoztatást.

Az országgyűlési biztos a részére megküldött iratokból megállapította, hogy a panaszos egy már több mint egy éve befejezett építési hatósági eljárást és döntést sérelmezett, ezért a konkrét ügyben az Obtv. 17. (4) bekezdésében foglaltakra tekintettel az évekig tartó eljárás során hozott döntéseket nem vizsgálta. A panaszban foglaltak azonban nem kizárólag az egyedi esetre voltak jellemzőek, hanem az elmúlt években több, hasonló eljárást sérelmező beadvány is érkezett, ezért az országgyűlési biztos a sérelmezett eljárást hivatalból vizsgálta.

A rendelkezésre álló iratok szerint a panaszos 2000 áprilisában azért kért intézkedést az elsőfokú építésügyi hatóságtól, mert a tulajdonában álló ingatlanon meglévő épületet a hasznélvező lebontotta, és a helyébe egy új lakóházat épített. A panaszos előadta, hogy sem a bontáshoz, sem az építkezéshez nem járult hozzá, a vonatkozó előírásokat nem ismeri, ezért ügye rendezése érdekében kérte a hatóság segítségét. Az építésügyi hatóság fennmaradási engedély iránti kérelem benyújtására kötelezte a kérelmezőt, majd eljárását 2002 februárjában felfüggesztette a tulajdonosi hozzájárulás pótlása iránt indított bírósági eljárás jogerős befejezéséig.

A panaszos bejelentette, hogy a bíróság az építető kérelmét elutasította. Az építésügyi hatóság ezt követően az építető fennmaradási engedély iránti kérelmét elutasította, míg a panaszos által kezdeményezett építésrendészeti eljárást megszüntette. A másodfokú hatóság a panaszos fellebbezését elutasította. A határozata indokolásában rámutatott arra, hogy a hatóság intézkedési lehetőségére nyitva álló egyéves határidő már az elsőfokú eljárást felfüggesztő határozat meghozatalakor lejárt. Rámutatott arra is, hogy az elsőfokú építésügyi hatóság több eljárási és anyagi jogszabálysértést követett el, de azokat közigazgatási úton már nem lehet kiküszöbölni.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy az elsőfokú hatóság törvénysértő eljárása a jogbiztonsággal kapcsolatban orvosolhatatlan visszásságot okozott, és emiatt a panaszosnak a tulajdonhoz fűződő alkotmányos joga is sérült.

Az országgyűlési biztos a szabálytalan eljárások jövőbeni kiküszöbölése érdekében felkérte a közigazgatási hivatal vezetőjét és a jegyzőt, hogy folyama-

tosan ellenőrizték a belső szervezeti egységek vezetőit, a hatósághoz érkező kérelmek, panaszok, bejelentések határidőben történő kivizsgálása érdekében általuk tett általános és konkrét intézkedéseket.

Az országgyűlési biztos rámutatott arra is, hogy a panaszos kérelmének elutasítására, így az engedély nélkül létesített épület bontásának elrendelésére azért nem került többek között sor, mert az építésügyi hatóság álláspontja szerint a tulajdonosi hozzájárulás pótlására irányuló bírósági eljárás időtartama beleszámít az Étv. 48. §-ban rögzített – a hatóság számára intézkedésre nyitva álló – egy éves határidőbe. Az országgyűlési biztoshoz érkezett, hivatkozott ügyek alapján megállapítható, hogy egyes építési hatóságok hasonló álláspontot képviselnek, megint mások azonban lefolytatják a fennmaradási engedélyezési eljárásokat a bírósági ítéletet követően akkor is, ha az Étv.-ben megfogalmazott egy éves határidő már lejárt.

Az országgyűlési biztos arra a következtetésre jutott, hogy az Étv. normaszövege nem ad iránymutatást erre a kérdéskörre, ugyanakkor számtalan esetben fordul elő, hogy az építetőt, mivel nem kapja meg a tulajdonosi hozzájárulást, az építésügyi hatóságok ennek pótlására hívják fel. Amennyiben pedig az építető igazolja, hogy a tulajdonosi hozzájárulás pótlására keresetet nyújtott be, a hatóság az építésügyi eljárást az Áe. 37. § (1) bekezdése alapján felfüggeszti. A hivatkozott törvényhely (2) bekezdése rögzíti, hogy a felfüggesztés időtartama az eljárási határidőbe nem számít bele. Az országgyűlési biztos álláspontja szerint az Étv. 48. §-ban meghatározott egyéves intézkedési határidő objektív, és nem keverendő össze az eljárási határidővel. Ebből egyenesen következik, hogy addig, amíg a hatóság ilyen esetben nem sérti meg az eljárási törvény előírásait, az Étv. szabályai végül is nem adnak lehetőséget a tulajdonosi hozzájárulás hiánya esetén egy átalakítás vagy (vissza)bontás elrendelésére. Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a törvényi szabályozás jelen formájában, a fentiek alapján súlyosan sérti a tulajdonhoz fűződő alkotmányos jogot. Bár az Étv.-nek a 2005. évi módosítása részben segít a fennmaradási engedélyezési eljárás gyakorlatán, azonban a felvetett és valós jogbizonytalanságot előidéző jogszabályi rendezés hiánya fennmaradt. A jogbiztonság azonban nemcsak az építetőt illeti meg (a szabálytalanul építkezőt ne lehessen a végletekig bizonytalanságban tartani), hanem a társtulajdonost, szomszédot is. Sajnálatos, hogy az építésügyi hatóságok a jogkövető más érdekeltet nem tekintik azonos súllyal egyenrangú ügyfeleknek a törvénysértő magatartást tanúsító építkezőkkel szemben. Ha ugyanis az ellenérdekű (társ)tulajdonos, szomszéd az engedély nélküli építkezést már a kivitelezés megkezdésekor bejelenti, elindul az egyéves intézkedési ügyintézési határidő, és a fentebb ismertetett módon a hatóság elhúzódó eljárása (ideértve a bírósági eljárásokat is) odavezet, hogy nem csak nem lehet lebontatni, szabályossá tétetni egy építményt, de még építésügyi bírságot (büntetést) sem lehet kiszabni a jogszabálysértő építkezővel szemben.

Tekintettel az eltérő joggyakorlatra és a törvény hiányos rendelkezéseire, az országgyűlési biztos álláspontja szerint a visszásság csak az Étv. kiegészítésé-

vel oldható fel, ezért a regionális fejlesztésért és felzárkóztatásért felelős tárca nélküli miniszternek azt javasolta, hogy kezdeményezze az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény módosítását, hogy a 48. § (8) bekezdésében szabályozott a hatóság számára intézkedés meghozatalára biztosított egyéves jogvesztő határidőbe a tulajdonostársi nyilatkozat pótlására irányuló bírósági, illetőleg a környezeti hatásvizsgálathoz kötött tevékenységek esetében a környezetvédelmi hatósági engedély beszerzéséig az eljárás felfüggesztésének időtartama ne számíton be. Amennyiben más hatóság előzetes érdemi döntésének beszerzése is szükséges, úgy javaslata természetesen ezekre az esetekre is vonatkozik.

A miniszter álláspontja szerint a 2005. november 1-jén hatályba lépett, a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) 32. §-ában és az Étv. módosítása „már eleget tesznek az országgyűlési biztos által javasoltaknak, így további módosítás e téren nem indokolt”.

Az országgyűlési biztos a választ nem fogadta el, és törvénymódosítási javaslatát fenntartva a miniszterelnöki hivatalt vezető minisztert kereste meg, aki arról tájékoztatta, hogy felkérte az ajánlással megszólított, valamint az igazságügyi minisztert, gondoskodjanak a szükséges kormány-előterjesztés kidolgozásáról.

A regionális fejlesztésért és felzárkóztatásért felelős tárca nélküli miniszter arról értesítette a biztost, hogy az érintett miniszterekkel egyeztetve utóbb arra az álláspontra helyezkedett, hogy valóban szükséges a javasolt módosítás ahhoz, hogy a hatósági eljárás felfüggesztése időtartama ne számíton be az Étv szerinti jogvesztő határidőbe. Az Étv. újabb módosításáig elengedhetetlennek tartja a miniszter a jogalkalmazók fentieknek megfelelő tartalmú tájékoztatását.

Az országgyűlési biztos a választ elfogadta, de hangot adott annak a véleményének, hogy az Étv legutóbbi módosításának parlamenti vitája alatt javaslatát tárgyalhatta volna az országgyűlés.

OBH 6256/2004.

A tisztességes eljáráshoz való joggal kapcsolatos visszásságot okoz az egészségügyi intézmény, ha nem tájékoztatja a korlátozottan cselekvőképes beteg gondnokát arról, hogy átszállítják gondnokoltját egy másik egészségügyi intézménybe.

A panaszos sérelmezte, hogy gondnokoltját az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézetből (OPNI) az ő előzetes tájékoztatása és bejegyzése nélkül szállították át egy másik egészségügyi intézménybe.

Az általános helyettes a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított. A vizsgálat eredménye szerint a gondnok-kirendeléséről az OPNI-nak tudomása volt. A gondnokkal illetve a gyámhivatallal az OPNI szociális munkása tartotta a kapcsolatot. Az OPNI alkalmazásában álló szociális munkás munkaviszonya azonban megszűnt, utódja pár hét múlva kezdte meg a munkát. A beteg utolsó áthelyezése ebben az átmeneti időszakban történt, ezért maradt el az OPNI részéről a gyámhivatal azonnali tájékoztatása.

Az általános helyettes megállapította, hogy az OPNI a tájékoztatás elmulasztásával megsértette a betegjogokat, mely visszásságot okozott a jogállamiságból eredő jogbiztonsághoz, ezen belül a tisztességes eljáráshoz fűződő joggal összefüggésben.

Az általános helyettes az OPNI főigazgatójánál kezdeményezte, hogy a betegellátással kapcsolatos intézkedései során a vonatkozó jogszabályi előírások alapján járjon el, erre hívja fel az irányítása alá tartozó munkatársait, valamint gondoskodjon arról, hogy az általa irányított intézményben a betegjogok maradéktalanul érvényesüljenek.

A címzett a javaslattal egyetértett, és az általános helyettes a választ elfogadta.

OBH 6322/2004.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az eljáró szerv, ha a jogszerűen visszajáró illeték megfizetéséről is rendelkező határozatában tévesen jelöli meg az eljárni illetékes illetékhivatalt.

A panaszosok azt sérelmezték, hogy a Pest Megyei Illetékhivatal hónapok óta nem intézkedik az őket megillető fellebbezési illeték visszatérítéséről.

Az általános helyettes a jogbiztonsághoz fűződő jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított, és a Pest Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjét felkérte vizsgálat folytatására. A közigazgatási hivatal mint másodfokú építési hatóság 2004. július 15-én kelt határozatával felhívta a Pest Megyei Illetékhivatalt, hogy a panaszosok, mint fellebbezők részére utalja vissza a lerótt fellebbezési illeték összegét. A panaszosok sérelmezték, hogy ez már hónapok óta nem történt meg.

Az általános helyettes megkeresésére a közigazgatási hivatal vezetője megállapította, hogy a közigazgatási hivatal, mint másodfokú építési hatóság tévesen kérte fel a Pest Megyei Illetékhivatalt az illeték visszatérítésére. Az illetékekről szóló törvény értelmében ugyanis az ügyfél lakóhelye szerint illetékes illetékhivatal – adott esetben tehát nem a Pest Megyei Illetékhivatal, hanem Budapest Főváros Főpolgármesteri Hivatal Illetékhivatala – illetékes az ügyben eljárni. A közigazgatási hivatal vezetője intézkedett a II. fokú határozat kijavításáról és annak az illetékes Fővárosi Illetékhivatal részére soron kívül történő továbbításáról.

A vizsgálat megállapította, hogy a közigazgatási hivatal eljárása visszásságot okozott a jogbiztonság követelményével összefüggésben, de tekintettel arra, hogy a határozatot a közigazgatási hivatal kijavította és soron kívül intézkedett annak az ügyben intézkedésre jogosult illetékhivatalhoz való továbbításáról, az általános helyettes eltekintett az ajánlástól. Felhívta azonban a közigazgatási hivatal vezetőjének a figyelmét a hasonló tévedések jövőbeli elkerülésére, illetve döntéseik megalapozottsága garanciális jelentőségére.

OBH 6370/2004.

Visszásságot okoz a védelemhez való joggal összefüggésben a rendőrség eljárása, ha korlátozza a rendőrségi fogdán fogva tartott személy és védője közti telefonos kapcsolattartást.

A panaszos ügyvéd korábbi beadványában a Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányság, valamint a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság fogdáján tapasztalt – a védelemhez való jog korlátozását eredményező – gyakorlatot sérelmezte. Az OBH 3617/2004. számú ügyben az országos rendőrfőkapitány 2004. július 26-án – többek között – arról tájékoztatta az országgyűlési biztos általános helyettesét, hogy a fogva tartott és a védője közti telefonhívást minden esetben a fogdaszemélyzet kezdeményezi, majd a kagylót a fogva tartottnak átadva a beszélgetést nem ellenőrzi. A nyilvántartás alapján azonban megállapítható volt, hogy a panaszos védenca a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Rendőr-főkapitányság fogdáján egyetlen alkalommal sem kért telefonbeszélgetést.

Az ügyvéd új tényeket tartalmazó, újabb beadványa alapján ugyanakkor az általános helyettes a védelemhez való jogot érintő visszásság gyanújára tekintettel ismételt vizsgálatot rendelt el az ügyben.

A panaszos előadta, hogy védenca ügyében a Karcagi Rendőrkapitányság időközben befejezte a nyomozást, és iratismertetést tartott. Az iratok között megtalálható volt a fogva tartott 2004. február 23-án írt kérelmi lapja, melyben kéri az előadóját, hogy engedélyezze az ügyvédjével való telefonbeszélgetést. A kérelmi lap alján a következő megjegyzés található: „A személyesen történő kapcsolattartással a védővel engedélyezett, azonban a távbeszélőn történő érintkezés nem.”

A Karcagi Rendőrkapitányság Vizsgálati Alosztályának megbízott vezetője 2004. február 24-én kelt levelében arról tájékoztatta a fogda parancsnokát, hogy a fogva tartott kérelmét 2004. március 4-én tudják biztosítani az előadó személyes megjelenésével, ugyanis csak így tudják ellenőrizni, hogy a fogva tartott távbeszélőn keresztül kivel veszi fel a kapcsolatot.

Az 1998. évi XIX. törvény (Be.) 43. § (3) bek. értelmében a fogva tartott terhelt jogosult arra, hogy a védőjével szóban és írásban ellenőrzés nélkül érintkezzen. A szóbeli kapcsolattartás módjai – személyes, ill. telefonos kommunikáció – között jogszerűen nem tehető különbség. Annak ellenőrzéséhez pedig, hogy a fogva tartott valóban a védőjével veszi fel a kapcsolatot telefonon, nincs szükség az előadó személyes jelenlétére. Ahogy azt az országos rendőrfőkapitány kifejtette, a fogdaszemélyzet is végre tudja hajtani ezt a technikai ellenőrzést azáltal, hogy a telefonbeszélgetést a személyzet kezdeményezi.

Mindezekre tekintettel az általános helyettes megállapította, hogy a Karcagi Rendőrkapitányság eljárása súlyos visszásságot okozott a védelemhez való joggal összefüggésben. Ajánlást tett az országos rendőrfőkapitánynak, hogy országosan intézkedjen, hogy a rendőrségi fogdán fogva tartottak védelemhez való joga ne szenvedjen semmilyen korlátozást. Az országos rendőrfőkapitány az ajánlást elfogadta, az érintett rendőrkapitány pedig azonnal intézkedett a helytelen gyakorlat megszüntetésére.

OBH 6431/2004.

A tulajdonhoz, a jogorvoslathoz, valamint a jogbiztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha a családi gazdálkodó panaszost – az általa használt földön keletkezett vadkár becslése céljából szakértő kirendelésére irányuló kérelmére – arról tájékoztatja, hogy az eljárás megindítására nincs lehetősége, mert kérelmét nem a vadászatra jogosulttal közösen terjesztette elő.

A panaszos az országgyűlési biztoshoz intézett beadványában sérelmezte, hogy az általa használt termőföldön a vadak által okozott kárt a vadászatra jogosultnak és a – termőföld fekvése szerint illetékes – jegyzőnek határidőben bejelentette, azonban a jegyző az eljárás lefolytatása helyett arról értesítette, hogy az eljárás megindítására nincs lehetősége, mert kérelmét nem a vadászatra jogosulttal közösen terjesztette elő.

Az országgyűlési biztos a tulajdonhoz, a jogorvoslathoz, valamint a jogbiztonsághoz való jog megsértésének gyanúja miatt indított az ügyben vizsgálatot.

A vizsgálat feltárta, hogy a jegyző nevében eljáró ügyintéző a tényállás feltárását elmulasztotta, hiánypótlási felhívást sem adott ki. Tévesen vélte úgy, hogy az „eljárás megindítására közös kérelmük alapján van lehetőség” (mivel, hogy az eljárás az ügyfél bejelentésével megindult). Nem vette figyelembe a kizárásra vonatkozó szabályokat sem. Az ügyben nem hozott határozatot. Nem tájékoztatta panaszost jogorvoslati joga gyakorlásának lehetőségéről sem.

A vizsgálat megállapította, hogy a jegyző mulasztása sértette panaszos jogállamiságból fakadó jogbiztonsághoz való jogát azáltal, hogy eljárása kiszámíthatatlanná, bizonytalanná vált, határozathozatali kötelezettségének elmulasztása következtében pedig kizárta annak lehetőségét, hogy panaszos az államigazgatási szerv döntése ellen jogorvoslati jogával élhessen. Az eljárás sértette a panaszos tulajdonhoz való jogát is, mivel akadályozta a kártérítés érvényesítésében.

A vizsgálat rögzítette, hogy a visszásság – államigazgatási jogi eszközökkel, az idő múlására is tekintettel – már nem orvosolható, ezért a biztos felhívta a panaszos figyelmét, hogy kárának megtérítését a károkozás helye szerint illetékes városi bírósághoz benyújtott keresettel kérheti.

Az országgyűlési biztos az ügy vizsgálatáról készült jelentése egy példányának megküldésével – a vizsgált ügygel azonos esetek jövőbeni elkerülése érdekében – felhívta a panaszolt jegyzőt hatáskörének jogszerű gyakorlására.

A vizsgálat megállapította, hogy az 1996. évi LV. törvény (Vtv.) 81. §-a (3) bekezdésének egyik rendelkezése is visszásságot okoz azzal, hogy a szakértő – jegyző által történő – kirendelésének feltételeként a felek közös kérelmét írja elő még abban az esetben is, ha – mint az a vizsgált ügyben is történt – a vadászársaság nem csak a kérelem közös előterjesztésétől zárkózik el, hanem már a kár bejelentéséről sem vesz tudomást.

Az országgyűlési biztos az alkotmányos jogokkal összefüggő említett visszásság megszüntetése érdekében arra kérte a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert, hogy kezdeményezze a Vtv. 81. §-a (3) bekezdése első

mondatának szövegéből a „felek közös” szövegrész törlését és annak helyébe a „károsult” szó beillesztését.

Az ajánlás elérte a célját, mert a miniszter azt elfogadta, a Vtv. módosítására azonban még nem került sor.

OBH 6436/2004.

A jogbiztonság elvével és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a központi és helyi járműnyilvántartó, ha az adatok ellenőrzésének elmulasztása, és az ezzel összefüggő jogellenes hatósági intézkedések következtében az állampolgárt kár éri.

A panaszos egy magánszemélytől használt gépkocsit vásárolt a leánya részére. A vásárlást a rendőrségen bejelentette, a bemutatott okiratok alapján a forgalmi engedélybe bejegyezték az új tulajdonos adatait, és kiállították részükre a gépkocsi törzskönyvét. A gépkocsit néhány hónap múlva eladták, de fél évvel később a rendőrség a vevőjüktől lefoglalta az autót, és kiadta a Merkantil Banknak. Az intézkedésre az adott okot, hogy az eladó a hiteltartozását nem törlesztette, a gépkocsit meghamisított forgalmi engedéllyel adta el. A panaszost a bíróság kötelezte, hogy a lefoglalást szenvedő részére a gépkocsi vételárát fizesse vissza.

Az országgyűlési biztos általános helyettese az érintett hatóságoktól beszerzett iratok alapján megállapította, hogy a gépkocsi eladása előtt az első tulajdonos által felvett bankhitel biztosítására szolgáló elidegenítési korlátozást a forgalmi engedélyből kitörölték, de a korlátozás a BM központi járműnyilvántartásában változatlanul szerepelt. Amikor a panaszos a gépkocsit vásárolta, a közúti közlekedés igazgatási feladatait a rendőrhatóságok látták el.

A közúti közlekedés rendőrhatósági igazgatásáról szóló BM rendelet alapján a rendőrség területi és helyi adatkezelő szervei felelősek voltak az adatszolgáltatás jogszerűségéért, az általuk szolgáltatott adatok helyességéért és időszereőségéért.

A tulajdonosváltáskor az átírást végző rendőrkapitányság elmulasztotta a bemutatott járműokmányok ellenőrzését a központi járműnyilvántartásban, mulasztása sértette a hatósági okmányok közhitelességének biztosításához fűződő érdekeket, és ezzel a jogbiztonság elvével, valamint a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott.

A BRFK Nyomozó Főosztály hatáskörét túllépve és jogsértő módon járt el, amikor a gépkocsi lefoglalásáról rendelkezett, és a lefoglalt gépkocsit a lefoglalást követő napon a Merkantil Bank részére kiadta, a jármű tulajdonjogának körültekintő ellenőrzése nélkül.

A gépkocsi eredeti tulajdonosa nem a Merkantil Bank volt. Az első tulajdonos a gépkocsit megvásárolta és önrész-előlegként jelentős összeget befizetett. A fennmaradó hátralékra a Banktól hitelt vett fel, amelynek havi részleteit négy hónapon keresztül törlesztette.

A szerződési kikötés alapján a Bank érvényesíthette volna a követelését az első tulajdonossal szemben, de az nem jelentette azt, hogy jóhiszemű és ellen-

érték fejében tulajdonjogot szerző harmadik személlyel szemben a gépkocsi tulajdonjogát követelhetné volna. Tekintettel arra, hogy a gépkocsit a tulajdonos hozzájárulásával adták el, így az adásvételek láncolatában valamennyi későbbi tulajdonos tulajdonjogot szerzett.

A BRFK Nyomozó Főosztály eljárása sértette az eljárás idején hatályos – a lefoglalásra és a lefoglalt dolog kiadására vonatkozó – büntetőeljárás szabályokat, és ezzel sértette a lefoglalt gépkocsi érintett tulajdonosainak a tulajdonukhoz fűződő jogát, továbbá a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszasságot okozott.

A panaszos az ellene indított kártérítési pert elvesztette, mert a BM Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal a bíróság megkeresésére olyan tájékoztatást adott, amely nem volt alkalmas a tulajdoni jogok tisztázására.

Az általános helyettes az országos rendőrfőkapitány felkérte, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a területi és helyi nyomozó hatóságok körültekintően járjanak el a lefoglalások elrendelése, végrehajtása és a lefoglalt dolgok kiadása során, különösen, ha az eljárásra a hitelek nyújtó pénzügyintézetek polgári jogi igényeinek érvényesítésével összefüggésben kerül sor.

Az általános helyettes a BM Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal vezetőjét arra kérte, hogy a járműnyilvántartás törvényben előírt közhitelességére tekintettel, fordítsanak fokozott figyelmet arra, hogy a tulajdonjog megállapításával kapcsolatos állampolgári és hivatalos megkeresésekre a hivatal ellenőrzött és teljes körű tájékoztatást adjon.

Az országos rendőrfőkapitány az ajánlást elfogadta, utasította a megyei rendőr-főkapitányságokat és az ORFK érintett szerveit a lefoglalások és a bűnfeleltetések kiadása körültekintő végrehajtására.

A BM Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal vezetője az ajánlással nem értett egyet. Az általános helyettes ajánlását változatlan formában fenntartotta, és indítványozta, hogy a címzett az Obtv. rendelkezései alapján az ajánlást és azzal kapcsolatos véleményét terjessze fel a felügyeletét ellátó szervhez. A Hivatal vezetője döntéséről nem adott tájékoztatást.

OBH 6439/2004.

A tisztességes eljáráshoz fűződő jog sérelmét okozza az ugyanolyan végzettségű, közalkalmazotti státuszban foglalkoztatott, illetőleg közhasznú szervezetnél dolgozók eltérő szakmai megítélése.

Az Alfa Magzat-, Újszülött- és Családvédelmi Szövetség főtitkára sérelmezte, hogy szervezetük – annak ellenére, hogy gyermekjóléti alapellátási, illetőleg gyermekvédelmi szakellátási, vagyis állami feladatokat lát el – állami támogatásban nem részesül.

A főtitkár diszkriminatívnak tartotta, hogy az örökbefogadást elősegítő magánszervezetek tevékenységéről és működésük engedélyezéséről szóló kormányrendelet szerint – bár a annak melléklete a szolgáltatásért felelős szakmai vezető és a szolgáltatást végző személy vonatkozásában ugyanazokat a képesítési előírásokat tartalmazza, mint az ugyanilyen tevékenységet folytató állami

szervekre vonatkozó rendelet melléklete – a működési engedély kiadása iránti kérelemhez csatolni kell a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet (NCSSZI) szervezésében induló felkészítő tanfolyamnak a szakmai vezető, valamint a szolgáltatást végző személy által történő elvégzését tanúsító bizonyítvány másolatát. Ezzel szemben, ha ugyanolyan képesítéssel valaki a Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálatnál (szakszolgálat) közalkalmazottként örökbefogadási tanácsadó, nem kell a felkészítő tanfolyamon részt vennie. A főtitkár sérelmezte azt is, hogy felkészítő tanfolyamot csak az NCSSZI indíthat.

Az általános helyettes a tisztességes eljáráshoz fűződő jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított és felkérte az ifjúsági, családjogi, szociális és esélyegyenlőségi minisztert, hogy a beadványban foglaltakról, a jogi szabályozás indokáról fejtse álláspontját.

I. A titkos örökbefogadások bonyolítása állami feladat. Ezt az állami feladatot – amely magában foglalja az örökbefogadók felkészítését, személyiségük vizsgálatát, a gyermek számára a megfelelő örökbefogadó szülő kiválasztását – a szakszolgálatok végzik. A szakszolgálatok feladata továbbá a nevelőszülők felkészítése, a nevelőszülői hálózat, nevelőszülői, gyámi tanácsadói, továbbá hivatásos gyámi és eseti gondnoki szolgálat működtetése, a gyermekvédelmi gondoskodásba került gyermekek személyiségvizsgálata, elhelyezési javaslat készítése, családgondozás, utógondozás.

A szakszolgálatok az állami feladatok ellátásához, egész tevékenységük biztosítására kapnak állami normatív támogatást.

A civil szervezetek a nyílt örökbefogadások közvetítésében vesznek részt, mely nem állami feladat, ezért állami normatív támogatásban nem részesülhetnek. A vonatkozó kormányrendelet szerint a közhasznú szervezetek szolgáltatásaikért közvetítői, szolgáltatási díjat nem kérhetnek, adományt nem fogadhatnak el. A kormányrendelet szerint azonban az örökbe fogadni szándékozó személy viseli az általa igénybe vett szolgáltatással összefüggésben felmerült költségek díját. Ahogyan arra a főtitkár beadványában is utalt, ha a civil szervezet gyermekjóléti alapellátási, illetőleg a gyermekvédelmi szakellátási feladatokat lát el, akkor részesülhet állami normatív támogatásban, ha ellátási szerződést köt az önkormányzatokkal. Tekintettel arra, hogy jogszabály alapján nem kap az Alfa Magzat-, Újszülött- és Családvédelmi Szövetség állami támogatást a szóban forgó tevékenységéhez, alkotmányos joggal összefüggő visszasságot nem tárt fel a vizsgálat. Az pedig, hogy a jogalkotó szándéka az volt, hogy a civil szervezetek ne kapjanak állami hozzájárulást a gyermekjóléti alapellátási, illetőleg a gyermekvédelmi szakellátási feladatok ellátása esetén sem, nem függ össze alkotmányos joggal, ezért annak vizsgálatát az általános helyettes mellőzte.

II. A minisztérium közigazgatási államtitkára a közhasznú szervezetek szakmai vezetőinek és az örökbefogadásra felkészítést végző személyeknek a NCSSZI által szervezett felkészítő tanfolyam kötelező elvégzésének indokairól, illetőleg arról, hogy a tanfolyam elvégzése miért nem kötelező a gyermekvédelmi szakszolgálatoknál dolgozó – ugyanolyan képesítési feltételekkel rendelkező – szakembereknek, a következő tájékoztatást adta: „A magánszervezetek-

ben, ill. a gyermekvédelmi szakszolgálatokban dolgozók tevékenysége, illetve a két szervezeti kör tevékenysége és körülményei nem azonosak. A gyermekvédelmi szakszolgálatok munkatársai az örökbefogadással kapcsolatban egy jogilag szigorúan szabályozott, viszonylag kötött tevékenységet folytatnak, fokozott állami felügyelet mellett évtizedek óta. A munkatársak tevékenysége végzettségükhöz igazodik. Ezzel szemben az örökbefogadást elősegítő magánszervezetek munkatársai döntően az örökbefogadást megelőző időszakban személyes kapcsolatot kell kialakítsanak részint a vér szerinti szülőkkel, valamint az örökbefogadókkal, bizonyos fajta jogi, pszichológiai, pedagógiai tanácsadást kell, hogy ellássanak. Feladatuk tehát összetettebb, melyre álláspontunk szerint, pl. egy védőnő, pszichológus, pedagógus külön felkészítés nélkül nem képes. A magánszervezetek munkatársai korábban hasonló feladatkört nem láttak el, ezért teljesen indokoltnak tartjuk, hogy a felkészítő tanfolyamot számukra kötelezően előírja a Kormányrendelet.”

Az államtitkár álláspontjával szemben az általános helyettes véleménye a következő volt: Az örökbefogadás nyílt és titkos formája jogilag egyaránt szabályozott. Mindkét örökbefogadási formát a gyámhatóság engedélyezi, ahol az örökbe fogadni szándékozók az eljárás jogszabályi háttéréről is felvilágosítást kapnak. Minden örökbefogadásra jelentkező személy személyiségvizsgálatát a szakszolgálatok végzik. A szakszolgálatok és a civil szervezetek egyaránt végezhetnek örökbefogadás előtt kötelező tanácsadást, szervezhetnek örökbefogadásra felkészítő tanfolyamot. Az örökbefogadásra felkészítő tanfolyam akkreditált képzés. A képzés engedélyeztetése szigorú feltételekhez kötött. Az engedélyeztetés feltételei a szakszolgálatok és a civil szervezetek esetében azonosak.

Az örökbefogadást megelőző időszakban a vér szerinti szülőkkel nem, de a jövőendő örökbefogadókkal a szakszolgálatok örökbefogadási tanácsadónak is személyes kapcsolatot kell kialakítania. A szakszolgálatnál dolgozó örökbefogadási tanácsadó is lehet végzettsége szerint például pedagógus, lelkes vagy védőnő. Ha a jogszabály a civil szervezetnél dolgozó, ugyanilyen végzettségű szakembernek – azt feltételezve, hogy anélkül nem tudja feladatát ellátni – kötelezővé teszi a felkészítő tanfolyam elvégzését, akkor álláspontom szerint az a szakszolgálatoknál ugyanilyen munkakörben dolgozók esetében sem mellőzhető.

A vizsgálat megállapította, hogy az ugyanolyan végzettségű, közalkalmazotti státuszban foglalkoztatott, illetőleg közhasznú szervezetnél dolgozók eltérő szakmai megítélése a tisztességes eljáráshoz fűződő jog sérelmét okozza, ezért az általános helyettes javasolta a miniszternek, hogy gondoskodjon arról, hogy az azonos végzettségű szakemberek esetében a munkájuk ellátására felkészítő tanfolyam elvégzésére kötelezésénél, illetőleg az az alól való mentesülésnél a vonatkozó kormányrendelet ne tegyen különbséget.

III. Az államtitkár azt, hogy felkészítő tanfolyam indítására és lebonyolítására a minisztérium egyetlen intézményt jelölt ki, azzal indokolta, hogy az örökbefogadást elősegítő magánszervezetek tevékenységéről szóló kormányrendelet készítésekor – az előzetes felmérések szerint – kevés szervezet tervezte az

örökbefogadásra felkészítő tevékenység vállalását. A felkészítő tanfolyamra jelentkezők számára figyelemmel a feladatot egy intézmény el tudja látni. Az NCSSZI alapfeladatai közé tartozik a képzések szervezése, azok lebonyolításához megfelelő személyi és tárgyi feltételekkel, gyakorlati tapasztalatokkal rendelkezik. Előzőkre figyelemmel az általános helyettes nem állapított meg alkotmányos joggal összefüggő visszasságot.

A miniszter a javaslattal nem értett egyet, azt az általános helyettes fenntartotta, válasz a minisztériumtól még nem érkezett.

OBH 6483/2004.

A szociális biztonsághoz, valamint a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszasságot okoz az önkormányzat, ha kizárólag azért kötelezi az ügyfelet a szociális ellátás megtérítésére, mert nem tett eleget lakcímváltozás-bejelentési kötelezettségének, és nem vizsgálja, hogy a szociális ellátást ténylegesen rosszhiszeműen vette-e igénybe.

A panaszosnak – akinek az adott időpontban sem bejelentett lakóhelye, sem bejelentett tartózkodási helye nem volt – a XIX. kerületi önkormányzat 2001-ben állapított meg ápolási díjat. Az ellátást az önkormányzat 2004. augusztus 31-vel megszüntette, és a panaszost a 2003. február 1-jétől igénybe vett támogatás és kamatai megtérítésére kötelezte. A határozat indokolása szerint jogosulatlanul és rosszhiszeműen vette igénybe az ellátást, mivel 2003. január 30-tól (bejelentett) lakóhellyel rendelkezett Mezőkövesden, erről azonban nem tájékoztatta az önkormányzatot. A panaszos állítása szerint a család 2001 óta életvitelszerűen a XIX. kerületben lakik, Mezőkövesden soha nem laktak, testvére csupán szíveségből engedte meg, hogy hozzá bejelentkezzenek, mivel előtte bejelentett lakóhellyel nem rendelkeztek. 2003. december 15-től pedig Budapesten bejelentett tartózkodási hellyel is rendelkeztek.

A szociális törvény értelmében a szociális rászorultságtól függő pénzbeli ellátások, így az ápolási díj iránti kérelmet is a kérelmező lakóhelye szerint illetékes települési önkormányzatnál kell előterjeszteni. A törvény tehát speciális illetékességet határoz meg, a tartózkodási hely csupán lakóhely hiányában (tehát hajléktalan személyek esetében) határozza meg az illetékességet. A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény 26. §-a az állampolgároknak lakcím-bejelentési kötelezettséget ír elő mind a lakóhely, mind a tartózkodási hely vonatkozásában, elsősorban annak érdekében, hogy az állampolgárok megtalálhatóak legyenek. A lakcímlétesítés általában az ottlakás szándékával történik, nincs azonban olyan előírás, amely szerint az állampolgárnak bejelentett lakcímén kellene élnie. A hatóság a lakcímbejelentést csupán tudomásul veszi, és nem vizsgálja, nem is vizsgálhatja a bejelentés esetleges mögöttes szándékát. A hatósági eljárások során (illetékesség megállapítása stb.) a lakcímnilyvántartás adatait irányadónak kell tekinteni. Az önkormányzat helyesen állapította meg ezért, hogy attól az időponttól kezdődően, hogy a panaszos bejelentett lakóhellyel rendelkezett Mezőkövesden, az ápolási díj megállapításával és folyósításával kapcsolatos eljárásra a mező-

kövesdi önkormányzat volt illetékes. Jogszerűen járt el tehát a XIX. kerületi önkormányzat, amikor – tudomást szerezve az illetékesség változásáról – az ápolási díj folyósítását megszüntette.

A szociális törvény értelmében azonban a pénzbeli szociális ellátás visszafizetésére csupán az ellátást jogosulatlanul és rosszhiszeműen igénybevevőt lehet kötelezni. A panaszos a kérdéses időszakban ápolási tevékenységét folyamatosan és gondosan ellátta, életvitelszerűen végig a XIX. kerületben lakott, azt lakóhelyének tekintette, és Mezőkövesden nem terjesztett elő ápolási díj iránti kérelmet. Az országgyűlési biztos álláspontja szerint ezért a szociális biztonsággal, valamint a jogállamiság elvéből levezethető tisztességes eljárással összefüggő visszásságot okozott az önkormányzat azzal, hogy a panaszost a támogatás visszafizetésére kötelezte kizárólag arra hivatkozással, hogy nem tett eleget lakcímváltozás-bejelentési kötelezettségének, nem vizsgálva azonban ténylegesen, hogy a szociális ellátást rosszhiszeműen vette-e igénybe.

Az országgyűlési biztos kezdeményezte, hogy a képviselő-testület vizsgálja felül a visszafizetésre kötelező határozatát. A képviselő-testület az ügyet újból megtárgyalta, azonban határozatát változatlanul hagyta. Az országgyűlési biztos a döntést tudomásul vette.

OBH 6501/2004.

A jogbiztonsághoz és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az eljáró szerv, ha a törvényben előírt ügyintézési határidőt nem tartja be, továbbá ha a kérelmet nem a tartalma szerint bírálja el. A jogorvoslathoz való jogot is megsérti, ha a fellebbezést a jogszabályban előírt határidőn belül nem terjeszti fel másodfokú elbírálásra, és ugyanígy visszásságot okoz az eljáró szerv, ha nem a méltányossági kérelmet elutasító határozatban, hanem egy külön levélben fejti ki az elutasítás indokait.

A panaszos a jegyző építményadó-ügyben követett eljárását és határozatait sérelmezte, mert 2002. augusztus 14-én építményadó elengedésére irányuló kérelmet nyújtott be a polgármesteri hivatalhoz, de az a kérelmet a harmincnapos határidőn túl, és nem a tartalma szerint bírálta el, hanem csupán részletfizetést engedélyezett számára.

Az általános helyettes a vizsgálata során a közigazgatási hivatal vezetőjét kérte fel vizsgálat lefolytatására. Annak alapján megállapították, hogy a polgármesteri hivatal az elintézési határidő túllépésével és az érdemi döntés elmulasztásával a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott.

A vizsgálat megállapította azt is, hogy a panaszos a határozat ellen fellebbezést nyújtott be, melyben az eljárási illeték megfizetése alóli mentesítését is kérte. Az elsőfokú szerv a jogorvoslati kérelem alapján nem változtatta meg döntését, és az iratokat sem terjesztette fel a felettes szervhez elbírálásra. Ezzel az eljárási törvényben foglalt kötelezettségét sértette meg, és a jogorvoslat-hoz való joggal összefüggő visszásságot okozott.

A hivatal 2004. január 26-án kelt határozatával állapította meg a panaszos 2004. évi építményadó-fizetési kötelezettségét. A panaszos 2004. november 8-án újabb építményadó elengedésére irányuló kérelmet nyújtott be a polgármesteri hivatalba. Kérelmét a jegyző a 2004. november 25-én kelt határozatával elutasította. Ugyanezen a napon levelet írt – a határozattal megegyező számon – a panaszosnak, melyben részletezte azokat a tényeket és körülményeket, amelyek a döntését megalapozták.

A jegyző azzal, hogy nem a méltányossági kérelmet elutasító határozat indokolásában fejtette ki az elutasítás indokait, hanem egy külön levélben tette ezt, szintén a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott.

A közigazgatási hivatal vezetője a részletfizetési engedély ügyében hozott határozatokat, a méltányosság tárgyában hozott első fokú elutasító döntést is megsemmisítette, és az elsőfokú hatóságot új eljárás lefolytatására utasította.

Az általános helyettes arra tekintettel, hogy a közigazgatási hivatal vezetője saját hatáskörében intézkedett a panaszos sérelmének az orvoslásáról, továbbá felhívta a figyelmet a határidők jövőbeni pontos betartására, eltekintett az ajánlástól.

OBH 6540/2004.

A földhivatali TAKARNET rendszerrel összefüggésben az igazságügyi miniszter által felvetett szabályozási kérdések, valamint a bírósági végrehajtási eljáráshoz kapcsolódó földhivatali (ingatlan-nyilvántartási) eljárás gyakorlati problémái (különös tekintettel az eljárási határidők betartására) kihatással lehetnek a jogbiztonság elvére, a tisztességes eljáráshoz való jogra; valamint közvetetten a tulajdonhoz való jogra.

A Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara elnöke fordult az országgyűlési biztoshoz, arra kérve, hogy vizsgálja meg a TAKARNET-rendszer hiányosságait az alkotmányos jogok sérelmének veszélye szempontból. Közölte, hogy a Kamara elnöksége megállapította a következőket: „az ingatlan-végrehajtás kapcsán a szakszerű munkavégzés jelen idő szerint az önálló bírósági végrehajtók részére az ingatlan-nyilvántartás hiányosságai, illetve a TAKARNET rendszer korlátozott, technikailag fejletlen volta miatt csak rendkívüli munka- és költség-ráfordítással biztosítható.”

A biztos a kérdés kapcsán megkereste az igazságügyi minisztert és a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert. Időközben a kamara elnöke arról tájékoztatta a biztost, hogy 2005. június 1-jén hatályba lépett a 43/2005. (V. 5.) FVM rendelet, amely bizonyos javulást hozott az érintett területen.

Az országgyűlési biztos megállapította: a bírósági végrehajtás célja, hogy a jogot, az ennek megfelelő jogi szankciót a kötelezettel szemben kényszerrel is érvényre juttassa. A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.) 1. §-a szerint: „A bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatait, továbbá egyes okiratokon alapuló követeléseket bírósági végrehajtás útján, e törvény szerint kell végrehajtani.”

A bírósági végrehajtási rendszer hatékony működése meghatározó fontosságú a demokratikus jogállam alapvető fogalmából levezetett jogbiztonság követelménye szempontjából. Ugyanis a jogbiztonság érvényesülésének elengedhetetlen feltétele, hogy a bíróság jogerős ítéleteiben, valamint más végrehajtható okiratokban foglalt végrehajtása önkéntes teljesítés hiányában is megtörténjen. Ennek érdekében jár el a bírósági végrehajtó (önálló bírósági végrehajtó és megyei bírósági végrehajtó), aki jogosult az állami kényszer fokozatos és arányos alkalmazására az eljárás sikere érdekében. A hatékonyság növelése miatt szükséges folyamatosan vizsgálni azokat a lehetőségeket, amelyek a gyorsabb, eredményesebb végrehajtást biztosíthatják. Ezek körébe tartozik a megfelelő jogi szabályozási környezet kialakítása éppúgy, mint az anyagi jellegű fejlesztések megvalósítása.

A Vht. rendelkezik az adósra vonatkozó adatok beszerzéséről és kezeléséről. A Vht. 47. §-a szerint a végrehajtási eljárás eredményes lefolytatása érdekében a végrehajtó szükség esetén beszerzi az adós lakóhelyére (tartózkodási helyére), székhelyére, telephelyére, munkahelyére (egyéni vállalkozására), jövedelmére és a végrehajtás alá vonható vagyontárgyaira vonatkozó adatokat. A végrehajtó ezen eljárása során megkeresheti az adósra és vagyonára vonatkozó adatokat kezelő hatóságokat, szervezeteket.

A végrehajtás eredményességét mozdítja elő, ha megfelelő és naprakész számítógépes adatbázishoz férhetnek hozzá on-line elérési móddal a bíróságok és a végrehajtók. A magyar jogrendszerben a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény 5. §-a, valamint az Inyvtv. 70. §-a feljogosítja a bírósági végrehajtókat csoportosított cégadatok beszerzésére, illetve arra, hogy az ingatlan-nyilvántartásból egy tulajdonosnak valamennyi ingatlanáról adatokat kérhessenek. Az Inyvtv. 73/A. §-a kötelezővé teszi, hogy a bírósági végrehajtó a bírósági végrehajtási eljárás lefolytatása és a törvényben meghatározott feladatainak a teljesítése céljából a hivatali helyiségében működtetett saját gépi adatfeldolgozó eszközzel az illetékes területén működő földhivatal számítógépes ingatlan-nyilvántartásához kapcsolódjon. Az ismertetett on-line hozzáférések lehetővé teszik, hogy közvetlenül, az illetékes szervek megkeresése nélkül is, gyakorlatilag azonnal beszerezhetők legyenek bizonyos információk, például az adós bankszámlaszáma vagy ingatlanának adatai.

A biztos megállapította, hogy némi ellentmondás merült fel az igazságügyi miniszter és a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter véleménye között a TAKARNET rendszer működésével kapcsolatosan a bírósági végrehajtás szempontjából. Az igazságügyi miniszter levelében a következő problémákat vetette fel.

1. A földhivatalok – amelyek soron kívül kötelesek a bírósági végrehajtók végrehajtási jog bejegyzése iránti megkereséseinek teljesítésére a megelőző széljegyek elintézésével együtt – az Inyvtv. 32. §-ának (1) bekezdésére hivatkozva (amely az ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzés alapjául szolgáló okiratok kellékeit tartalmazza) nem jegyzik be az adósok ingatlanaira a végre-

hajtási jogot, a bírósági végrehajtót pedig hiánypótlásra szólítják fel az adós személyi azonosítójának, illetve az adós cégek statisztikai számjelenek közlése, beszerzése iránt. A végrehajtás elrendeléséhez azonban a hatályos jogszabályok alapján nem szükséges az adós személyi azonosítójának (személyi szám) ismerete, az az esetek többségében nem is áll rendelkezésére az eljáró bíróságnak, bírósági végrehajtónak. Nincs tehát a végrehajtási rendszer felkészülve olyan földhivatali gyakorlatra, amely ezen adatok közlését is megkívná a megkeresés teljesítéséhez. Az érintett adatai egyébként is rendelkezésére állnak az ingatlan-nyilvántartásnak, hiszen csak az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett jogosult ingatlanára vagy tulajdoni hányadára jegyezhető be a végrehajtási jog. Ha a bírósági végrehajtó megkeresésében megjelölésre kerül az ingatlan vagy az ingatlan meghatározott tulajdoni hányada, úgy a megkeresés teljesítésének nem lehet akadálya.

2. A számítógépes nyilvántartást egyenként a körzeti földhivatalok vezetik a saját maguk által nyilvántartott adatokról, és a nyilvántartás csak munkaidőben érhető el. Emiatt a végrehajtóknak nem egy lekérdezéssel, hanem a 119 földhivatal adatbázisába egyenként történő betekintéssel kell az országos ingatlankutatást elvégezni, amely a nyilvántartás elérésének jelzett időbeli korlátaira is figyelemmel gyakorlatilag ellehetetleníti az eljárásukat.

3. Szükség lenne arra, hogy a bírósági végrehajtók a feladataik ellátásához hiteles tulajdoni lap másolatot kérhessenek on-line módon. Egyes végrehajtási cselekmények megtételéhez ugyanis friss tulajdoni lapot kell beszerezni, így közvetlenül az árverés előtt ez az egyik bizonyítéka annak, hogy az árverés nem törvénysértő módon került lebonyolításra. Hiába adják meg a jogszabályok a lekérdezés jogát a végrehajtónak, ettől függetlenül a hiteles tulajdoni lap másolatot így is papír alapon kell beszerezniük.

4. Indokolt megteremteni a jogszabályi feltételeit annak, hogy ha a végrehajtó a lekérdezés során nem talál ingatlant, ennek tényéről hiteles igazolást szolgáltatson számára a rendszer. A végrehajtónak ugyanis anyagi felelőssége áll fenn a végrehajtás szakszerű lefolytatásáért, s így azért is felel, hogy mindent megtett az ingatlan felkutatása érdekében. Egy polgári perben ugyanakkor nem tud a lekérdezés megtörténtével és annak nemleges eredményével védekezni, ha erre vonatkozó okirat nincs a birtokában.

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter levelében foglaltak alapján a felsorolásba foglalt 2. pontban felvetett probléma megoldást nyert. A csoportos lekérdezés lehetővé vált, mivel a 2005. június 1-jétől indult új szolgáltatás keretében a név szerinti keresésnél nem szükséges minden földhivatali körzetre külön-külön lekérdezést végrehajtani, ugyanis egy új menü beiktatásával a bírósági végrehajtóknak adott a lehetőség az országos kigyűjtés végzésére.

Az országgyűlési biztos néhány megjegyzést tett a földhivatalok eljárásával kapcsolatban is. Megállapította, hogy a bírósági végrehajtási eljáráshoz szorosan kapcsolódó földhivatali eljárás során szintén fokozott követelmény a jogszerűség, amelynek garanciális jelentősége van. A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter által szolgáltatott adatok a Fővárosban még mindig számottevő

hátralékot jeleznek. Az ügyirathátralék feldolgozása kiemelkedő feladat, melynek mielőbbi teljesítése elsőrendű cél. Az ügyintézési határidők betartásának biztosítása szintén garanciális jellegű a jogállamiság követelményrendszere szempontjából. Ez annál inkább így van, mivel a földhivatal a végrehajtási jog bejegyzését, továbbá a végrehajtónak, a feleknek és más érdekeltnek az ingatlan-végrehajtással kapcsolatos beadványait és a velük kapcsolatos széljegyeket soron kívül intézi el. A bírósági végrehajtási eljárás keretében sajnálatos módon előfordult végrehajtási jog téves bejegyzése (pl. OBH 2077/2004. sz. ügy), mely az érintett harmadik személy tulajdonhoz való jogát sérti. Ugyancsak előfordult, hogy a Vht. 138. § (4) bekezdésében foglalt szabályt nem teljesítette maradéktalanul a földhivatal, mely szerint: „A földhivatal a végrehajtási jog bejegyzéséről szóló határozatát a végrehajtónak, a feleknek és azoknak kézbesíti, akiknek az ingatlanra vonatkozólag az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett joguk van...” Mindezek miatt szükséges a szakmai felügyelet erősítése, a jogszerű eljárás biztosítása a földhivatali, illetve minisztériumi szakmai vezetők részéről.

A biztos szerint a TAKARNET összességében hatékony, megfelelő informatikai rendszer a rendelkezésre álló adatok szerint. Továbbfejlesztése – a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter által ismertetett céloknak megfelelően – támogatandó. A földhivatali eljárásban az említett hiányosságok kiküszöbölésére, az ügyhátralék feldolgozására kell hangsúlyt fektetni. Törekedni kell arra, hogy a földhivatali (ingatlan-nyilvántartási) eljárások jogszerűek legyenek.

Az országgyűlési biztos felkérte a Kamara elnökét, gondoskodjék arról, hogy valamennyi önálló bírósági végrehajtó csatlakozzék a TAKARNET rendszerhez.

Az igazságügyi minisztert és a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert arra kérte, hogy a Kamara elnökének, illetve a kamara képviselőinek bevonásával vizsgálják meg az igazságügyi miniszter által felvetett kérdéseket. Azaz: személyi számmal, illetve statisztikai számmal kapcsolatos problémák; annak esetleges lehetővé tétele, hogy a bírósági végrehajtók feladataik ellátásához hiteles tulajdoni lap másolatot kérhessenek on-line módon; annak esetleges megvalósítása, hogy amennyiben a végrehajtó a lekérdezés során nem talál ingatlant, ennek tényéről hiteles igazolást szolgáltatson számára a rendszer. A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter felkérte, hogy hívja fel a földhivatalok vezetőit arra, hogy az ügyintézési határidők betartásának, az eljárások jogszerű lefolytatásának érdekében tegyenek meg minden szükséges és lehetséges erőfeszítést, s mindezt a bírósági végrehajtási eljárással összefüggő földhivatali (ingatlan-nyilvántartási) eljárásban is tartsák szem előtt.

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter a kezdeményezésre válaszolva kifejtette, hogy a biztos által felvetett változtatási, fejlesztési javaslatok részben megvalósultak, részben a közeljövőben meg fognak valósulni. A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter meggyőzően érvelt amellett, hogy a személyi szám, illetve a statisztikai számjel az adós egyértelmű azonosításához elengedhetetlen. Tájékoztatást adott arról is, hogy regionális értekezletek keretében a minisztérium képviselői a jelentésben foglaltakkal összhangban többek között nyo-

matékosan felhívták a földhivatali munkatársak figyelmét az ügyintézési határidők fokozott betartásának jelentőségére. A biztos a választ elfogadta.

Az igazságügyi miniszter és a kamara elnökének válasza még nem érkezett meg.

OBH 6597/2004.

A tulajdonhoz, valamint az egészséges környezethez való alkotmányos joggal összefüggő visszásságot okoz a csatornahálózat tulajdonos önkormányzat, valamint a szennyvízátelő üzemeltetője, ha nem teszi meg a bűzhatás lehető legalacsonyabb szinten tartását szolgáló intézkedéseket, és e mulasztás a környéken élők életminőségének romlását okozza. A tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét idézte elő a Környezetvédelmi Természetvédelmi Felügyelőség azzal, hogy az általa javasolt intézkedések teljesítését nem ellenőrizte, de a felettes szervét annak teljesítéséről tájékoztatta, és a lakossági panaszt válasz nélkül hagyta.

A panaszos az utcájukban, valamint a környéken létesített szennyvízátelőből kiáramló bűz mértékét és az ezzel járó kellemetlenségeket sérelmezte.

Az országgyűlési biztos az Országos Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőségtől, valamint a község polgármesterétől kért tájékoztatást, melyek alapján a következőket állapította meg:

A községben üzembe helyezték a megépült csatornahálózatot. A panaszos azt sérelmezte, hogy a rendszer nem a település domborzati viszonyait kihasználva lefelé, hanem felfelé szállítja a szennyvizet, szivattyúk közbeiktatásával. E szivattyúk működésük során olyan bűzt árasztanak a környezetbe, amely lehetetlenné teszi az udvaron tartózkodást és a lakások szellőztetését. A panaszos többször fordult az ügyben a Közép-Duna-Völgyi Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőséghez, amely a község alpolgármesterével és az üzemeltető műszaki vezetőjével közösen helyszíni vizsgálatot végzett. A jegyzőkönyv értelmében a teljes gombai szennyvízelvezető rendszer elkészült és megtörtént a műszaki átadás. A panasszal leginkább érintett két utcában is beüzemelésre kerültek az átemelők biofilterei. Ezen a két átemelőn keresztül jut el a szennyvíz a monori szennyvíztelepre. Erre a körülményre tekintettel a Felügyelőség e két átemelőnél javasolta ventilátorok felszerelését, melyek segítik a szaghatás hígítását és a biofilteren keresztül történő távozását. A felügyelőség javasolta a vákuumszivattyú legalább a tetőnyereg fölé történő kivezetést is.

Mivel a panaszos szerint a szaghatás nem változott, ismételt ellenőrzés történt. A helyszíni vizsgálat megállapítása szerint a panaszos utcájában lévő átemelőnél nem került sor a javasolt ventilátor beépítésére, ezért a szennyvízszag nem a biofilteren keresztül távozik, hanem kidiffundál az épület nyílásain. A felügyelőség részéről azonban további intézkedés nem történt, a hiányosságokat jegyzőkönyvben rögzítette.

A főfelügyelőség megkeresésére a felügyelőség azt a tájékoztatást adta, hogy az üzemeltető önként beszerelte a biofiltereket, ezzel a szaghatás meg-

szűnt. Mindezt azonban helyszíni vizsgálattal nem igazolta, a korábbi jegyzőkönyv tanúsága szerint pedig – az utóbb említettekkel ellentmondóan – az át-emelő légtérét ventilátorral kívánta megszívni, hogy a levegő ne diffúz módon, hanem a biofilteren keresztül kerüljön ki a külső légtérbe. Emellett a panaszos ismételt panaszlevelére nem válaszolt.

A biztos a vizsgálat során megállapította, hogy a helyi önkormányzatokról és a vízgazdálkodásról szóló törvény helyi önkormányzati feladatként határozza meg a csatornázást és a szennyvízelvezetést. Ahol lehetséges, az egyedi, kis kapacitású, természetkímélő szennyvíz-ártalmatlanítás megvalósítását ösztönözni kell.

Rámutatott arra is, hogy országos célként jelenik meg a csatornázottság arányának növelése, minél több ingatlan rákapcsolása a közcsatorna hálózatra. Figyelemmel kell azonban lenni az egészséges környezethez való alkotmányos jogra, amely alapján jogos igény, hogy az állampolgárok saját otthonukban zavartalanul éljenek, környezetszennyező, egészségkárosító tevékenységtől ne szenvedjenek. Az egészséges környezethez és a jobb környezeti állapotjellemzőkhöz az is hozzátartozik, hogy a szennyvizet zárt rendszerben, a környezetbe jutás lehetőségének kizárásával kell elvezetni és meghatározott módon tisztítani. Úgy kell tehát gondoskodni a szennyvízelvezetéséről, hogy az ne járjon mások szükségtelen zavarásával.

A Ptk. a szomszédjog általános szabályával összefüggésben úgy rendelkezik, hogy a tulajdonos a dolog használata során köteles tartózkodni minden olyan magatartástól, amellyel másokat, különösen szomszédait szükségtelenül zavarná, vagy amellyel jogaik gyakorlását veszélyeztetné. Így pl. tilos gáz, füst, zaj útján a szomszédos telekre olyan áthatást gyakorolni, amely a szomszédot szükségtelenül zavarja, vagy amely jogai gyakorlását veszélyezteti.

A Legfelsőbb Bíróság egy korábbi ítéletével összhangban az országgyűlési biztos arra az álláspontra jutott, hogy a szükségtelen zavarás fennállása esetén az érdekek egyeztetésével lehet és kell keresni azt a megoldást, amely mellett ez a hatás már olyan mértékű, amelyet a szomszéd tűrni tartozik. A meglévő állapothoz képest kell keresni azt a legcélszerűbb megoldást, amelytől a zavaró hatás csökkenthető. Amennyiben van ilyen gazdaságosan kivitelezhető megoldás, annak megvalósítására alappal tarthat igényt a panaszos.

A szomszédosság jogi fogalma tágabb, mint a köznapi értelme: a szomszédosság határa jogilag addig terjed, ameddig maga a szükségtelen zavarás, behatás kiterjed. A Ptk. szövege és az ítélkezési gyakorlat alapján nyilvánvaló, hogy „szomszédok” nemcsak a telekszomszédok, hanem mások is lehetnek.

A biztos a visszasságok megszüntetése érdekében felkérte a község polgármesterét, és a csatornahálózatot üzemeltető cég vezetőjét, hogy tegyék meg a felügyelőség által tartott helyszíni vizsgálat alkalmával javasolt intézkedéseket, illetőleg mindazokat a lépéseket, amelyek azt a célt szolgálják, hogy a bűzhatás az át-emelő-berendezés telepéről ne jusson az ingatlanokhoz, illetőleg ennek érdekében gondoskodjanak szaghatás lehető legalacsonyabb szinten tartásáról.

Felkérte továbbá a Közép-Duna-Völgyi Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség igazgatóját arra, hogy a vizsgálat során megkeresett Országos Környezet-, Természet és Vízügyi Főfelügyelőség által előírt ellenőrzést – mely arra irányul, hogy az üzemeltető végrehajtotta-e a javasolt műszaki megoldást, ennek mi a hatása, illetőleg, hogy a szennyvízszag érezhető e továbbra is, vagy sem – fogatosítsa.

Az Országos Zöldhatóság véleménye értelmében a bűzképződés a szennyvíznek az elvezető rendszerben lévő hosszú tartózkodási idejéből és az oxigénhiányos állapotból ered. A probléma okainak feltárására határidőhöz kötött részletes vizsgálat szükséges. A vizsgálatnak a kiviteli tervek és a megvalósult állapot összehasonlítására, a próbaüzem tapasztalataira is ki kell terjednie, továbbá megoldási javaslatot is kell tartalmaznia.

Fentiek teljesülése érdekében azt kérte az országgyűlési biztos, hogy a kezdeményezéssel érintett szervek hatáskörüknek megfelelően, egymással együttműködve járjanak el. A kezdeményezéssel az érintett szervek egyet értettek, a komplex vizsgálat eredményéről és az egyes megtett intézkedésekről folyamatosan értesítik az országgyűlési biztost.

OBH 6670/2004.

A vallási előírásoknak megfelelő étkezés biztosítására vonatkozó törvényi szabályozás hiánya visszásságot okoz a szabad vallásgyakorláshoz való joggal összefüggésben.

Az OBH 2597/2004. sz. ügyben a Fővárosi Bv. Intézetben fogva tartott panaszos sérelmezte, hogy többszöri kérelme ellenére nem biztosították számára a vallásának megfelelő kóser ételmezést. Miután visszautasította a nem kóser étel elfogyasztását, elkülönítették és fegyelmi eljárást indítottak ellene. Az OBH 6670/2004. sz. ügyben a Hajdú-Bihar Megyei Bv. Intézetben fogva tartott panaszos és élettársa sérelmezték, hogy noha a fogva tartott „felvette” a zsidó vallást a bv. intézetben, nem biztosítanak számára kóser ételmezést. Az OBH 1804/2005. sz. ügyben a Budapesti Fegyház és Börtönben fogva tartott panaszos a keresztényekkel és a mohamedánokkal szemben a zsidó vallásúak diszkriminációját sérelmezte. Kifogásolta, hogy a bv. intézetben csak ebédre biztosítanak „kóser” ételmezést, valamint, hogy a csomagolást felbontják, és ezáltal az étel elveszti kóser jellegét.

A panaszok alapján az országgyűlési biztos általános helyettese a szabad vallásgyakorláshoz való jogot érintő visszásság gyanújára tekintettel vizsgálatot rendelt el, és megkereste a büntetés-végrehajtás országos parancsnokát, valamint a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének elnökét.

Az országos parancsnoktól kapott tájékoztatás szerint első alkalommal 2000-ben, elvi döntés alapján biztosítottak kóser ételmezést egy fogva tartott számára. A kérelmek számának növekedését követően az országos parancsnok kiadta az 1-1/35/2003. OP intézkedését. A kóser ételmezés biztosítására előzetesen letartóztatottak esetén a Fővárosi Bv. Intézet III. objektumát, a Hajdú-Bihar Megyei Bv. Intézetet, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bv. Intézetet, a Baranya

Megyei Bv. Intézetet és a Szegedi Fegyház és Börtönt; elítéltek esetén a Budapesti Fegyház és Börtönt, valamint a Szegedi Fegyház és Börtönt jelölték ki. A kijelölt intézetek parancsnokainak fel kellett venniük a kapcsolatot a kóser ételkészítő konyhával. Amennyiben a kóser ételkészítés biztosításából származó többletkiadásokat az intézet nem tudta kigazdálkodni, kezdeményeznie kellett a dologi előirányzat módosítását. (A fogva tartottak részére biztosított ételkészítés alapszabványa 320 Ft/fő/nap, a kóser ételkészítés esetén viszont 777 Ft/fő/nap volt.) Az intézkedés 2003. május 1-jei hatálybalépését követően ugrásszerűen megnőtt a kérelmek száma. Sok fogva tartott visszaélt azzal a lehetőséggel, hogy a kóser ételkészítés iránti igénye alapján átszállítják a kijelölt intézetbe, az intézetek ugyanis nem vizsgálhatták, hogy a kérelem valós tényeken alapult-e.

A bv. alkalmazásában álló főrabbi megítélése szerint 2003 őszén legalább ötször annyi fogva tartott részesült kóser ételkészítésben, mint amennyi valóban zsidó vallású volt, és még kétszer annyian (kb. 60 fő) igényelték kóser ételkészítést, mint ahányan kaptak. Az OP intézkedést az országos parancsnok – a felmerült problémák miatt – 2004. február 1-jén visszavonta. Új intézkedést nem adtak ki, de az intézetparancsnokok azt a tájékoztatást kapták, hogy a jövőben minden kérelemről értesíteni kell a főrabbit, és a döntést az ő véleménye alapján kell meghozni. Amennyiben a kérelmező olyan intézetben terjeszti elő a kérelmét, ahol a feltételek nem adták az ételkészítés biztosítására, a kérelmet átszállítási kérelemként kell elbírálni. Azokban az intézetekben, amelyek a kóser ételkészítés biztosítására ki voltak jelölve, továbbra is meg kell oldani az ételkészítést.

Az országos parancsnok 2004. november 1-jétől hatályos 1-1/79/2004. OP intézkedésében ugyanakkor úgy rendelkezett, „a fogva tartottak vallási okból igényelt eltérő ételkészítési szabványa megegyezik az alapszabványal + 49 Ft”. Amennyiben a megemelt alapszabvány nem nyújt fedezetet az igényelt ételkészítés költségeire, az intézetparancsnok saját hatáskörben dönt a többletköltségek vállalásáról vagy a kérelem elutasításáról.

A Rabbtestület alelnöke tájékoztatást adott a kóser étkezéssel kapcsolatos előírásokról. A szabadon fogyasztható állatokat (a halak kivételével) a kóser vágás követelményei szerint kell levágni. A vágást csak olyan hívő ember végezheti, aki erre megfelelő rabbinátusi bizonyítvánnyal rendelkezik. A vér elfogyasztása tilos, ezért a megfelelően levágott állatokból kisózással vagy kisütéssel kell eltávolítani a vért. A húsos és a tejes ételeket, ill. ezek származékait vegyíteni – sőt ugyanabban az edényben elkészíteni – szintén tilos. A kóser konyhákban és a kóser ételkészítés gyártásánál rabbi vagy rabbinátus által kijelölt vallási ellenőrnek kell működnie. (Meg kell jegyezni, hogy a rituális vágás, ill. az állatok kivézetésének szabályai az iszlám vallás előírásaiban is megtalálhatóak.)

Az ENSZ, ill. az Európa Tanács keretében megalkotott – és hazánkban is kihirdetett – nemzetközi egyezmények deklarálják a vallásszabadsághoz való jogot. Ezt a jogot csak törvényben lehet korlátozni; annyiban, amennyiben a közbiztonság, a közrend, közegészség vagy az erkölcsök, illetőleg mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges. Az Alkotmány 60. §-a sze-

rint a Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a vallás szabadságára. Az Alkotmány 8. § (2) bek. értelmében az alapvető jogokra, ill. azok korlátozására vonatkozó szabályokat törvényben kell rögzíteni. Az Alkotmánybíróság több határozatában is vizsgálta a büntetés végrehajtásával összefüggő alapjog-korlátozások alkotmányosságát az ún. szükségesség – arányosság tesztje alapján [13/2001. (V. 14.) AB határozat, 569/B/1999. AB határozat].

A hatályos Bv. tvr. 36. § (1) bek. h) pontja, valamint a 118. § (1) bek. j) pontja kimondja, hogy az elítélt ill. az előzetesen letartóztatott jogosult vallási vagy lelkiismereti meggyőződésének szabad megválasztására, annak kinyilvánítására és gyakorlására. Az új bv. kódex tervezete hasonló szabályozást tartalmaz. A tervezet azt is rögzíti, hogy az elítélt számára lehetővé kell tenni, hogy – a végrehajtás rendjét megtartva – vallásának szokásaiban, törvényeiben biztosított jogait gyakorolhassa, kötelezettségeit teljesíthesse. A fogva tartottak vallási igényeinek megfelelő élelmezés biztosítására – az Európai Börtönszabályokkal összhangban – a 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 147. § (5) bek. ad lehetőséget, amikor kimondja, hogy az élelmezésnél – az intézet lehetőségein belül – az elítélt vallási igényeit is figyelembe kell venni. Ez alapján biztosítanak a bv. intézetekben ún. „sertéshúsmentes” élelmezést. Emellett lehetőség van vegetáriánus étrend igénylésére is.

A vallási előírásoknak megfelelő élelem fogyasztása nyilvánvalóan szorosan összefügg a vallásgyakorlás szabadságával, annak szerves részét képezi. A gyakorlatban ugyanakkor a valóban kóser élelem elkészítése és beszállítása komoly nehézségeket vet fel. Az ételmezt a bv. intézetekben nem tudják elkészíteni, csak külső konyháról szállítható be. (Kóser konyha csupán Budapesten, Szegeden, Debrecenben és Miskolcon található.) A konyháról csomagban beszállított étel biztonsági ellenőrzését a bv. intézeteknek mindenképpen el kell végezniük. Jelenleg a kóser élelem biztosítása a kijelölt bv. intézetek aktuális anyagi helyzetétől függ.

Mindezekre tekintettel az általános helyettes megállapította, hogy a vallásgyakorlás szabadságának részét képező vallási előírásoknak megfelelő étkezés biztosítására vonatkozó törvényi szabályozás hiánya visszásságot okoz a vallás szabadsághoz való joggal összefüggésben, ezért javaslatot tett az igazságügy-miniszternek, hogy az új bv. kódexben dolgozza ki a vallásgyakorlás ezen területének szabályait. Felhívta a figyelmet arra is, hogy a vallási igényeknek megfelelő élelmezéssel egyidejűleg a szükséges anyagi fedezetet is biztosítani kell a bv. intézetek számára.

Az igazságügy-miniszter válaszában foglaltak szerint a bv. kódex tervezetében kidolgozták a visszaélések megakadályozását is célzó új szabályokat. 2005-ben két bv. intézetben – a Fővárosi Bv. Intézetben és a Szegedi Fegyház és Börtönben – biztosítottak kóser élelmezést, melynek többletköltségét a 2006. évi költségvetés tartalmazza.

A 2005-ben iktatott ügyek

OBH 1001/2005.

Egy meghatározott szakma végzéséhez szükséges újabb képzési feltételek bevezetéséről rendelkező szabályozás, amennyiben korlátot állít a jogalanyok egy csoportjának a foglalkozásban maradáshoz, a munkához és foglalkozás szabad megválasztásához való joggal összefüggésben visszas helyzetet idéz elő.

Az országgyűlési biztoshoz több olyan panasz (OBH 4949/2003. OBH 4771/2003) érkezett, amelyek alapján indokoltnak tartotta a temetkezési szolgáltatások szakmai minimumfeltételeiről szóló jogszabályi előírások alkalmazásával összefüggésben vizsgálatot indítani. A panaszok alapja az volt, hogy a szakmai vizsgára bocsátás feltételeként bevezették a középiskolai végzettség igazolását, az érettségi megszerzése azonban az idős korú panaszosoknak nagy nehézségbe ütközött.

Hivatkozva a szakmai minimumfeltételeket meghatározó rendelettel kapcsolatos panaszbeadványok gyakoriságára, a biztos a belügyminisztert kérte fel álláspontja kifejtésére. Javasolta annak megfontolását, hogy az egyes kistelepüléseken hosszú évek óta temetkezési szolgáltatást végző, a helyi szokásokat is jól ismerő szolgáltatók érdekében indokolt lehet a jogszabályba olyan méltányossági jogkör beiktatása, amely kivételes esetekben lehetővé teszi a középfokú végzettség követelménye alóli felmentést meghatározott taxatív feltételek konjunktív fennállása esetén.

A belügyminiszter az érettségi vizsga megkövetelésének mellőzését szakmai szempontból visszalépésnek tekintette, a méltányossági jogkör bevezetését pedig azon az alapon vetette el, hogy az hosszú távon meghiúsítaná a szolgáltatók személyi feltételei javítását célzó erőfeszítéseket.

A biztos a diszkrimináció tilalmának alapelvét, valamint a munka és vállalkozás szabad megválasztásához fűződő jog megvalósulását vizsgálta, nagyban támaszkodva az Alkotmánybíróság e tárgyat is érintő korábbi határozataiban foglaltakra. Feltárta, hogy a hatályos magyar jogszabályok között léteznek olyan megoldások, amely egy foglalkozásba kerüléshez vagy valamely foglalkozás további folytatásához szükséges vizsga vagy részvizsga letétele alól felmentést adnak a jogalanyok meghatározott körének. Így vagy a jogalanyok egy meghatározott életkort elért csoportjának, vagy a szakmában már gyakorlati tapasztalattal rendelkezőknek biztosítanak kedvezményt, illetve adnak felmentést valamely vizsga letételének követelménye alól. Erre hivatkozással a biztos indokoltnak tartotta, hogy a temetkezési szolgáltatók azon körének, akik már bizonyítottan évek óta folytatnak ilyen tevékenységet, és idős korukra tekintettel nem várható el tőlük, hogy középiskolai tanulmányokba kezdjenek majd érettségi vizsgát tegyenek, és szigorúan meghatározott feltételek esetén a jogalkotó lehetővé tegye a szakmai vizsga letételét középfokú végzettség hiányában is.

A biztos felkérte a belügyminisztert, hogy fontolja meg a vitatott jogszabályi rendelkezés módosításának lehetőségét.

A belügyminiszter a biztos érvelését elfogadta, a módosítással kapcsolatos szakmai egyeztetés még folyamatban van.

OBH 1015/2005.

A jogbiztonsághoz való joggal összefüggő alkotmányos visszásságot okoz a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság, ha szándékosan nem veszi figyelembe a rendelkezésére álló jogerős határozatot, amely alapján igazolt az ügyfélnek a kérelmezett ellátásra való jogosultsága. A tulajdonhoz való jogot sérti a közigazgatási szerv, ha olyan juttatás követel vissza a jogosult örökösétől, amelyet már a jogosulttól sem lett volna indokolt visszakövetelni.

A panaszos néhai édesapjának kárpótlási ügyében sérelmezte, hogy a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság (NYUFIG.) az édesapjának korábban kiutalt juttatást utóbb, miután az ellátás folyósításáról rendelkező határozatot saját hatáskörében visszavonta, tőle, mint egyetlen örököstől követeli vissza.

A panaszos édesapjának kérelmét, amelyben a tartós időtartamú szabadságelvonást szenvedettek részére járó juttatásról szóló kormányrendelet alapján kérte juttatás folyósítását, a NYUFIG. elutasította, mivel azonban később az Alkotmánybíróság a hivatkozott kormányrendelet egyes rendelkezéseit alkotmányellenesnek ítélte, és a kormányrendelet módosított szabályainak alkalmazását a módosítás a határozattal elbírált ügyekben is alkalmazni rendelte, a határozatot felülvizsgálta. A NYUFIG. a felülvizsgálat tényéről a panaszos édesapját tájékoztatta, és felhívta a figyelmét, hogy a jogosultság alapjának bizonyításához többek között a Népjóléti Minisztérium Hadifogoly-gondozó Kirendeltsége által kiadott igazolvány fogadható el, amennyiben pedig azt nem tudja megküldeni, a szabadságában való korlátozás időtartamáról a Hadtörténeti Intézet Irattárából kérhet igazolást. Mivel a panaszos édesapjától a fogságban töltött időre nézve nem érkezett igazolás, a NYUFIG. a Központi Kárrendezési Irodától (KKI.) kérte igazolás megküldését, majd annak 1993-ban kelt jogerős határozatát, amely azt tanúsította, hogy panaszos édesapját 1945. január elseje és 1948. augusztus elseje között kényszermunkára hurcolták el a Szovjetunióba, meg is kapta. A KKI igazolása alapján a NYUFIG. helyt adott panaszos édesapja kérelmének, és visszamenőlegesen az ellátás folyósításáról határozott.

Időközben azonban panaszos édesapja megküldte a HM Hadtörténeti Intézet Központi Irattár és Hadisírgondozó Iroda 2003-ban kelt igazolását, mely szerint polgári személyként csak másfél éven át volt internált az egykori Szovjetunió területén.

A NYUFIG. birtokában lévő két okirat a bennük foglalt időtartam tekintetében tért el egymástól: a KKI által kiadott határozat alapján panaszos édesapja internálásának időtartama elérte a Kr. alapján juttatásra jogot adó három esztendő, míg a HM által kiadott igazolás szerinti időtartam alapján nem. Ennek következtében az ellátás folyósításáról rendelkező határozatot a NYUFIG. visszavonta, és hatályában fenntartotta a korábban kelt elutasító határozatot. Egy másik határozatában pedig a korábban folyósított juttatás részletekben történő visszafizetéséről is rendelkezett. A panaszos édesapja a visszavonó illetve a visszafi-

zetésre kötelező határozatok kézbesítésekor hunyt el, azokat leánya, jelen ügy panaszosza vette át.

A vizsgálat során az országgyűlési biztos megállapította, hogy mivel a Kr. a juttatásra való jogosultságot megalapozó feltételek fennállását a KKI, illetőleg jogelődje által hozott jogerős személyi kárpótlási határozat alapján tekintette igazoltnak, ezért a NYUFIG. jogosulatlanul szólította fel az ügyfelet egyéb igazolások beszerzésére. Vétett akkor is, amikor a már rendelkezésére álló jogerős határozat birtokában, amely a Kr. szerint elegendő alapul szolgált a jogosultság megítéléséhez, figyelembe vette egy másik szerv igazolását. Hasonlóképpen jogszerűtlennek tartotta a biztos a már tíz éve jogerős határozat tartalmi valódiságának feltárására irányuló vizsgálat kezdeményezését azon az alapon, hogy ez a jogerő intézményéhez fűződő jogbiztonságot veszélyezteti. Ezt az eljárást a biztos hatáskör túllépésként is értékelte, mert a NYUFIG. az eljárásban csupán végrehajtó szerepkört töltött be, elvi ügyben nem rendelkezhetett döntési jogosultsággal, így nem tehette volna meg, hogy egy jogerős határozat figyelembe vételétől eltekintsen.

Eljárási értelemben véve vétett a NYUFIG. akkor is, amikor a jogosultságról rendelkező határozat visszavonásakor hatályában fenntartotta korábbi határozatát, hiszen az annak alapjául szolgáló rendelkezések azóta alkotmányossági teszten estek át, és azon részben elbuktak. Így olyan határozat maradt fenn hatályában, amelynek meghozatala során alkalmazott szabályok között azóta már alkotmányellenessé nyilvánított, és megsemmisített szabályok is voltak.

A biztos vizsgálta a határozat közléséhez kapcsolódó joghatást, és az ügyfél örökösétől való visszakövetelésre vonatkozó eljárást is. Ennek során kifogásolta, és a tisztességes eljáráshoz, az ügyfélbarát közigazgatáshoz méltatlannak találta, hogy a közigazgatási szerv egy, a magánjogi jogviszonyban jogosnak vélt követelésének – a vele ügyféli viszonyban nem álló jogalanytól, közjogi jogviszony (látszólagos) keretein belül, hivatali eljárásban – próbál meg érvényt szerezni.

A jogbiztonsághoz való jog jövőbeni megóvása és a hasonló helyzetek elkerülése érdekében a biztos kezdeményezte az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság főigazgatójánál, hogy hívja fel a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság munkatársai figyelmét, hogy azokban az esetekben, amikor pusztán végrehajtói szerepkörben járnak el, tartózkodjanak a hatáskörelvonástól, és ne tegyenek lépéseket más szerv által meghozott, már jogerős határozat tartalmi felülbírálatára, továbbá kezdeményezte a juttatás visszakövetelésére irányuló eljárás megszüntetését is.

A jelentésben foglaltakkal a főigazgató egyetértett, és intézkedésre hívta fel a NYUFIG. igazgatóját, aki szintén elismerte a jelentésben megállapítottak helytállóságát, és visszavonta a jogsértőnek tartott határozatokat, valamint megállapította, hogy jogalap nélküli felvétel nem történt, így a visszafizetésről rendelkező határozatot is visszavonta.

Az országgyűlési biztos a jelentésre adott választ és eljárási cselekményeket elfogadta.

OBH 1047/2005.

A jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság, ha a fellebbezésre irányuló kérelmet nem tartalma szerint bírálja el.

A panaszos a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság eljárását kifogásolta, mert az megszüntette házastársi jövedelempótléka folyósítását.

A panaszos egyszerre lett volna jogosult rendszeres szociális járadékra és állandó özvegyi nyugdíjra is, a vonatkozó szabályok értelmében a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság a rendszeres szociális járadék folyósításának szüneteltetéséről rendelkezett, és az özvegyi nyugdíjat folyósította panaszosnak, illetve a panaszosnak korábban járó házastársi jövedelempótlék folyósítását megszüntette.

A házastársi jövedelempótlék folyósítását akkor kell megszüntetni, ha a jogosult nyugellátásának összege meghaladja az öregségi nyugdíj 2001. január 1-jén érvényes legkisebb összegének a nyugellátások mindenkori emelésének mértékével növelt összegét.

A panaszos a jövedelempótlék megszüntetéséről szóló határozat ellen a Nyugdíjfolyósító Igazgatóságnak címzett levelében tiltakozott, amelyre a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság tájékoztató levéllel válaszolt. Ebben felhívta panaszost, hogy a levél kézhez vételét követő 15 napon belül nyilatkozzon arra vonatkozóan, hogy a tájékoztatás ellenére a házastársi jövedelempótlék folyósításának megszüntetése ellen benyújtott fellebbezését fenntartja-e, és amennyiben nem nyilatkozik, úgy tekinti, hogy fellebbezési szándékától elállt. A panaszos ismételt levelében kérte a házastársi pótlék tovább folyósítását, amely kérelmét a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság határozatával elutasította.

Az országgyűlési biztos vizsgálata feltárta, hogy a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság a jogszabályok helyes értelmezésével eljárva rendelkezett a házastársi pótlék folyósításának megszüntetéséről. Eljárási értelemben azonban súlyosan vétett, mivel nem a fellebbezésre előírt eljárási szabályok szerint alakította eljárási cselekményeit. Az akkor hatályos szabályozás szerint a fellebbezést az ügy összes iratával a fellebbezési határidő leteltétől számított nyolc napon belül fel kellett volna terjesztenie felettes szervéhez, kivéve, ha a megtámadott határozatot visszavonja, illetőleg a fellebbezésnek megfelelően módosítja, kijavítja, vagy kiegészíti. A Nyugdíjfolyósító Igazgatóság ehelyett tájékoztató levelet küldött az ügyfélnek a fent már idézett felhívással, ami jogszerűtlen. Egyrészt eljárási szempontból, hiszen nem tett eleget a jogszabályban foglalt kötelezettségének, másrészt jogsértő tartalmát tekintve is, hiszen a szakhatóság hallgatását hozzájárulásnak értelmező törvényi vélelmet terjesztette ki az ügyfél hallgatásának esetére, bármilyen jogszabályon alapuló felhatalmazás nélkül.

A biztos a vizsgálata során jogszabálysértést állapított meg, de azt nem értékelte alkotmányos joggal összefüggő visszásságként, ezért kezdeményezést sem tett. A jövőre nézve azonban felkérte a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság igazgatóját, hogy munkatársait hívja fel az eljárási jogszabályok maradéktalan betartására.

Az igazgató a jelentésben foglaltakkal egyetértett, és a biztos kérésének eleget tett.

OBH 1052/2005.

A tisztességes eljáráshoz fűződő alkotmányos jog sérelme merül fel minden olyan esetben, amikor a közigazgatási szerv az államigazgatási eljárásról szóló törvényben foglalt tájékoztatási kötelezettségének nem tesz eleget.

Egy martonvásári panaszos az Ercsi Város Önkormányzat Adóhatóságánál indult eljárását sérelmezte, mert annak alapján a korábban a feleségével közösen épített lakóházra felvett adó-visszatérítési támogatás felét válásuk és a vagyonszövetség megszűntetése után vissza kellett fizetnie, és nem állt módjában azt az új ingatlanára áterhelni vagy a visszafizetést felfüggeszteni.

Az országgyűlési biztos a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének gyanúja indított vizsgálatot, melynek során az ügyvel kapcsolatos tájékoztatást kért Ercsi város jegyzőjétől.

A panaszos és felesége 2001 októberében Ercsiben épülő lakóházukra adó-visszatérítési támogatásról kötöttek szerződést egy bankkal. 2002 márciusában a házassági vagyonszövetséget felbontották, és a panaszos az épülőfélben lévő lakóház 1/2 tulajdoni hányadáról az ingatlan teljes becsült értékének 1/5 részéért felesége javára lemondott. 2003 végén Ercsi város jegyzője a panaszost a közösen felvett adó-visszatérítési támogatás fele összegének visszafizetésére kötelezte. A panaszos a határozat ellen fellebbezéssel élt, kifogásolva a visszafizetés mértékét, hiszen tulajdoni hányadáról az ingatlan értékének 1/5 részéért mondott le, így legfeljebb az adó-visszatérítési támogatás visszafizetését e rész erejéig tartotta jogosnak. A fellebbezésben arra is kitért, hogy a lakáscélú állami támogatásokról szóló kormányrendelet értelmében vásárlási szándék esetén a visszafizetési kötelezettséget egy évig fel kell függeszteni, erre a lehetőségre azonban az elsőfokú eljárás során a figyelmét nem hívták fel. A Fejér Megyei Közigazgatási Hivatal vezetője a fellebbezést elutasította, mivel bár a panaszos tulajdoni hányadát a feleség az ingatlan értékének valóban 1/5 részéért váltotta meg, de a panaszos tulajdonjoga, és így az adó-visszatérítési kötelezettsége is az ingatlan 1/2 részére terjedt ki. A másodfokú hatóság megállapította, hogy a panaszos figyelmét az elsőfokú eljárás során valóban nem hívták fel a visszafizetés felfüggesztésének lehetőségére, a felfüggesztés elrendelésére azonban a másodfokú eljárásban már nem volt lehetőség, mert a panaszos késedelme miatt az erre nyitva álló egy éves határidő már eltelt.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy az áfa-visszatérítés megfizetésének elrendelésekor a jegyzők nem használnak formanyomtatványt, így nem tudják igazolni, hogy az ügyfelek megfelelő felvilágosítást kaptak a felfüggesztés lehetőségéről. Az ügyfél-tájékoztatás elmaradása ellentétes az államigazgatási törvény alapelveivel, ezért a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz.

Az országgyűlési biztos a hasonló visszásságok jövőbeni elkerülése érdekében felkérte a BM Önkormányzati Hivatalának vezetőjét, hogy az Önkormányzati Tájékoztatásban hívják fel a jegyzők figyelmét a nyilatkozattétel fontosságára.

A Hivatal vezetője az felhívásban foglaltakat elfogadta, és az Önkormányzati Tájékoztató 2005. évi májusi számában közzétette az országgyűlési biztos jelentését.

OBH 1081/2005.

A jogbiztonság követelményével és a szociális biztonsághoz való joggal összefüggő visszasságot okoz az önkormányzat, ha a magasabb szintű szabályozással ellentétesen, megszorító értelmezéssel kizárja különböző juttatások együttfolyósítását.

A panaszos azért fordult az országgyűlési biztoshoz, mert sérelmezte, hogy nehéz szociális helyzete, valamint betegségük ellenére nem kap megfelelő segítséget az önkormányzattól.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a szociális biztonsághoz való jog sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálata során megállapította, hogy az önkormányzat a panaszost és fiát szociális helyzetük javítása érdekében többféle juttatásban részesítette, mivel a családban nagyon alacsony az egy főre jutó jövedelem. A panaszos nyugdíja nem éri el az 50 ezer forintot, ezért a család többféle juttatásra is jogosult. A panaszos felsőoktatásban tanuló gyermeke ösztöndíjban részesült, a panaszos pedig átmeneti támogatást kapott. Egy alkalommal, 2003. márciusában kapott 5000 forint összegű átmeneti támogatást.

Az általános helyettes az önkormányzattól kapott tájékoztatás alapján megállapította, hogy a panaszos család a Bursa ösztöndíjon felül az elmúlt két évben más pénzbeli támogatásban nem részesült, így nem fogadható el az önkormányzat azon döntése, hogy a panaszos átmeneti segély iránti kérelmét azért utasították el, „mivel fia kérelme elfogadást nyert ugyanazon a bizottsági ülésen”.

Az önkormányzat ezen gyakorlata azt bizonyítja, hogy megszorítással teljesítik a szociális törvényben megfogalmazott juttatások érvényre juttatását. Az önkormányzat szűkös költségvetési forrásaira való hivatkozása nem felmentés a szűkített ellátási formák bevezetésére és alkalmazására, még akkor sem, ha ezek az érvek tényszerűek és valóban egyre nehezedő gazdálkodási terheket rónak az önkormányzatokra. A panaszos családjában olyan alacsony volt az egy főre eső jövedelem, hogy jogosultak lettek volna átmeneti segélyre, lakásfenntartási támogatásra, és köz-gyógyellátásra is. A család még e juttatások esetén is rászorultnak lenne tekinthető.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az alapjogként való szabályozás nem keletkeztet alanyi jogot az ellátásra, az állam kötelezettségvállalását jelenti, amelynek mértékét a törvényhozás és a Kormány az ország teherbíró képességének függvényében állapítja meg. A vizsgált esetben a panaszos olyan ellátásokra lett volna jogosult, amelyet törvény állapít meg.

Az általános helyettes megállapította, hogy az önkormányzat a szociális biztonsághoz való jog érvényesülését veszélyeztette, és a helyi képviselő-testület rendeletalkotási jogosultságának azon korlátját sértette, amely szerint az nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabályokkal, amikor a támogatások nyúj-

tásakor a magasabb szintű jogszabályokban lehetővé tett ellátásokat megszorító gyakorlatot alkalmazott, amely rászorultság esetén sem tette lehetővé többféle támogatás biztosítását.

A biztos felkérte a közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy vizsgálja meg az önkormányzat szociális ellátásokról szóló rendeletét és támogatási gyakorlatát, szükség esetén kezdeményezze annak módosítását. A jegyzőt és a polgármestert arra kérte, hogy ismételten tekintsék át a panaszos család szociális helyzetét, és szükség esetén a rászorultságtól függően nyújtsanak segítséget az ellátási formák igénybevételeire.

A megszólítottak a biztos javaslatait elfogadták. A közigazgatási hivatal felhívta az önkormányzatot a rendelet módosítására, a polgármester pedig jelezte, hogy a panaszos fiát – tanulmányainak szünetelése miatt – az önkormányzat foglalkoztatja, és más módon is segítik a családot.

OBH 1119/2005.

A tulajdonhoz, a jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha a hatósági eljárása során nem hoz határozatot.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a szomszédja telkén összegyűlő csapadék és felszíni vizek az ő telkére folynak át, ami elárasztja a lakása falát. A panaszos kérelmére a jegyző birtokvédelmi eljárásban kötelezte a szomszédot a birtokháborítás megszüntetésére. A 2004-es szélsőséges csapadékviszonyok alapján azonban kiderült, hogy a birtokháborítás megszüntetéséhez elfogadott műszaki megoldás nem oldotta meg vízátfolyás problémáját, ezért a panaszos ismételten birtokvédelmet kért, de annak vizsgálatától a jegyző – a korábbi eljárására hivatkozva – elzárkózott.

Az országgyűlési biztos az alkotmányos jogok sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított, és tájékoztatást kért a jegyzőtől.

A jegyző azért nem hozott érdemi döntést, mert a panaszos korábbi beadványa alapján – helyszíni szemlék tartása mellett – már lefolytatta a birtokvédelmi eljárást, és a szomszéd a birtokvédelmi határozatban foglaltakat végrehajtotta. Mivel az újabb beadvány benyújtása óta nem merült fel olyan körülmény, amely a határozat megváltoztatását, az eljárás további folytatását indokolta volna, a jegyző a rendelkezésére álló bizonyítékok alapján a birtokháborítás megszűnését állapította meg, és a panaszost a bírói út igénybevételenek lehetőségéről tájékoztatta. Az ismételt birtokvédelmi kérelemre tehát érdemi döntés nem született. A levél formában megküldött jegyzői tájékoztatás nem pótolja a határozatot. A birtokvédelmi ügyben arról is határozatot kell hozni, ha a jegyző azt megállapítja-e, hogy nem történt birtokháborítás, és a kérelmet elutasítja. A közigazgatási szerv a döntését köteles indokolni, és megjelölni az igénybe vehető jogorvoslati lehetőséget.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a jegyző eljárása során a tulajdonhoz, a jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő

visszásságot okozott azzal, hogy a hatósági eljárása során nem hozott érdemi határozatot.

Az országgyűlési biztos a visszásság orvoslása érdekében felkérte a jegyzőt, hogy a panaszos beadványa ügyében hozzon határozatot.

A jegyző eleget tett a felhívásnak, lefolytatta a birtokvédelmi eljárást, meghozta a határozatot.

OBH 1164/2005.

A tisztességes eljáráshoz és az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatos visszásságot okoz, ha a pedagógus a tanulókat megalázza, testileg bántalmazza.

A panaszos azt sérelmezte, hogy unokáját, aki az iskola előtti buszmegállóban összeverekedett osztálytársával, az általános iskola igazgatóhelyettese – a történetek miatt – bántalmazta.

Az általános helyettes a tisztességes eljáráshoz, valamint az emberi méltósághoz való jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított, és megállapította, hogy az igazgatóhelyettes az iskola ablakából észlelte, hogy a panaszos unokája egy osztálytársát verte, a földre lökte és tovább ütötte. Nem tudta megállapítani, hogy az ellökött gyermek komolyabban megsérült-e, ezért a buszmegállóhoz sietett. Ott felszólította a panaszos unokáját, hogy fejezze be a verekedést, majd levette a gyermek fejéről a sapkát és egyszer a feje búbjára, másodszor pedig a vállára csapott vele.

Az igazgatóhelyettes a buszmegállóban történetéről tájékoztatta az iskola igazgatóját, aki ennek alapján vizsgálta ki az esetet. Az igazgató a határozatban a kötelezettségszegést csekély súlyúnak minősítette, és utalt arra is, hogy az igazgatóhelyettes elismerte cselekedete jogtalanságát, ezért a fegyelmi eljárás lefolytatását mellőzte, csupán felhívta az igazgatóhelyettes figyelmét, hogy a gyermekek mindennemű bántalmazása ellentétes a közoktatási törvénnyel és az iskola szellemével.

Az általános helyettes megállapította, hogy az iskola igazgatójának intézkedése – mely során helyettesét figyelmeztetésben részesítette – mérlegelési jogkörben hozott döntés volt, mely alkotmányos elveket nem sértett. Megállapította azt is, hogy az általános iskola igazgatóhelyettese azzal, hogy a panaszos unokáját megütötte az emberi méltósághoz való joggal összefüggő visszásságot okozott, de arra tekintettel, hogy az iskola igazgatója saját hatáskörében a szükséges munkáltatói intézkedést megtette, az általános helyettes további intézkedést nem tartott indokoltnak, és a vizsgálatot lezárta.

OBH 1193/2005.

A jogbiztonság elvével, valamint a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoznak a jogalkalmazó hatóságok, ha a feladataik ellátása során normavilágosság követelményének nem megfelelő jogszabály alapján végrehajtott intézkedéseik hatástalanok.

Egy panaszos sérelmezte, hogy a lakásával szomszédos presszóban a késő esti időpont ellenére hangos zene szólt. A panaszos az éjszaka folyamán többször hívta ki a rendőröket, de a presszóban csak a rendőrök jelenléte idején halkították le a zenét. A BRFK Panaszirodája arról tájékoztatta a panaszost, hogy a rendőrség a hangoskodót csak figyelmeztetheti, sem feljelentést, sem helyszíni bírságot alkalmazni nem áll módjában. Egy másik ügyben a hangos rádióhallgatás miatt kihívott rendőrök, a kerítésen átugorva behatoltak az idős, egyedül élő panaszos házába, ahol az elektromos árammérő főkapcsolójával áramtalanították az egész házat. A panaszos ellen csendháborítás szabálysértése miatt feljelentést tettek. Az eljárást a polgármesteri hivatal megszüntette.

A határozat indoklása szerint a zaj- és rezgésterhelési határértékek megállapításáról szóló jogszabályok hatálya nem terjed ki a tényállás szerinti területekre (családi házas lakott terület) és az ott okozható zajra, ezért a cselekmény nem szabálysértés.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a jogállamiság és az abból fakadó jogbiztonság elve, valamint a tisztességes eljáráshoz való jog, illetve a tulajdonhoz való jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot rendelt el.

Az általános helyettes megállapította, hogy az egyes szabálysértésekről szóló kormányrendelet az elkövetési magatartást azzal a kettős feltétellel határozta meg, hogy a csendháborítás szabálysértése az „*indokolatlanul és a megengedettnél nagyobb*” zaj okozásával követhető el. Sem a szabálysértésekről szóló kormányrendelet, sem más jogszabály nem határozta meg ugyanakkor, hogy mi a megengedett zajkeltés mértéke, vagy határa, amellyel mások nyugalmát még nem zavarják, illetve milyen módon állapítható meg a szabálysértés elkövetése. A zaj- és rezgésvédelemről, illetve a zaj- és rezgésterhelési határértékekről szóló jogszabályok az üzemi létesítmények működésével összefüggő zajkeltés mértékének mérésével és szabályozásával foglalkoznak; az embereket gyakran zavaró, eseti jellegű, vagy rendszertelenül ismétlődő zajkeltésre – mint a szomszéd-sági vitákat és konfliktusokat okozó, mulatozással járó családi összejövetelek, a napközbeni barkácsolás, hangos zenehallgatás – nem terjednek ki.

A szabálysértés tipikus elkövetési magatartásaival szemben a rendőri intézkedés – figyelmeztetés, vagy helyszíni bírság alkalmazása – megfelelő védelmet biztosítana, de a jogszabályban meghatározott feltételek miatt a rendőrség nem tud ezekben az ügyekben érdemben fellépni.

Az általános helyettes ajánlotta a belügyminiszternek, hogy kezdeményezze az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm.rendelet csendháborításra vonatkozó tényállásának olyan módosítását, amely lehetővé teszi a szabálysértés elkövetőivel szemben a helyszíni bírság alkalmazását, illetve

– a cselekmény el nem ismerése esetén – a szabálysértő magatartás utólagos bizonyítását a szabálysértési eljárásban.

Jelentését tájékoztatásul megküldte a legfőbb ügyésznek is, aki egyetértett a kezdeményezéssel. A belügyminiszter az ajánlást elutasította, mert álláspontja szerint a garázdaság szabálysértési tényállása alkalmazható a lakóépületekben elkövetett csendháborító magatartásra. Az általános helyettes ajánlását fenntartotta, mivel a garázdaság szabálysértési tényállását megállapító törvény a kiterjesztő értelmezést nem teszi lehetővé.

Kapcsolódó ügy: OBH 4466/2005.

OBH 1229/2005.

A károsultak tulajdonhoz való jogával összefüggő visszásságot okoz a gépjármű-nyilvántartási rendszer, ha nem biztosítja, hogy az elsőfokú közlekedési hatóság az adás-vételről kellő időben tudomást szerezzen.

A panaszos azt kifogásolta, hogy a gépjárművében másik gépjármű által okozott kárt a MABISZ nem téríti meg. A gépjármű és a gépjárművet vezető személy ismert, utóbb azonban kiderült, hogy a gépjárműnek nem volt érvényes felelősségbiztosítása, a gépjármű már a forgalomból ki volt vonva, ezért a panaszosnak a gépkocsijában keletkezett kárt saját költségére kellett megjavíttatnia.

Az általános helyettes vizsgálatot indított, és megállapította, hogy a panaszos gépjárműjének egy másik gépjármű nekiment. A helyszínelő rendőr kiállította a közlekedési balesetről szóló igazolást, amelyre felvezette a károkozó kötelező felelősségbiztosítójának nevét és annak kötvényszámát. A balesetet okozó fél a helyszínen elismerte a felelősségét.

Az Allianz Hungária Biztosító Rt. – amelyet a károkozó a felelősség-biztosítójaként megjelölt – közölte a panaszossal, hogy a kárt okozó gépjárműnek nincs érvényes felelősségbiztosítása, ezért a panaszos a szívességi kárfelvétel követően a kár megtérítése iránt a MABISZ-hoz fordult. Ezt követően kiderült, hogy a baleseti bejelentőn nem a balesetet okozó szerepelt szerződő félként, és az is, hogy a gépjárműnek nincs felelősségbiztosítása, érvényes műszaki vizsgálattal nem rendelkezett, valamint a forgalomból már korábban kivonták. A panaszos kárigényét a MABISZ elutasította, mivel a balesetet okozó személy a második olyan „tulajdonosa” (birtokosa) volt a gépjárműnek, aki nem tett eleget átírási kötelezettségének és nem kötött kötelező felelősségbiztosítási szerződést a gépkocsira.

Mindemellett az eljáró rendőr elmulasztotta a biztosítási fedezet ellenőrzését. Ha azt nem mulasztja el, kiderült volna, hogy a balesetet okozója szabálysértést követett el, mert nem volt kötelező felelősségbiztosítása a gépjárműnek, másrészt bűncselekményt is megvalósított, mivel más nevére kiállított kötvénnyel igazolta a kötelező felelősségbiztosítás érvényességét.

A baleset időpontját megelőzően a szigetszentmiklósi és a miskolci önkormányzat is kivonta a forgalomból a gépjárművet.

A gépjármű elidegenítését 15 napon belül kell az eladónak bejelentenie az I. fokú közlekedési hatóságnál, ugyanakkor a vonatkozó szabályozás a bejelen-

tés elmulasztásához az eladó szempontjából hátrányos jogkövetkezményt nem fűz. A mindenkori üzembentartó köteles felelősségbiztosítási szerződést kötni, azt folyamatos díjfizetéssel hatályban tartani. A BM Központi Hivatal negyedévente összeveti a gépjármű-nyilvántartást és kötvény-nyilvántartást és megállapítja, hogy mely gépjárművek nem rendelkeznek kötelező felelősségbiztosítással. Erről értesíti az illetékes jegyzőt, aki felhívja az üzembentartót a biztosítás fennálltnak igazolására, annak sikertelensége esetén pedig intézkedik a gépjármű forgalomból történő kivonásáról.

A biztosítóknak is bejelentési kötelezettségük van a Hivatal felé abban az esetben, ha megszűnik a felelősségbiztosítási szerződés. Erről azonban csak az eladó bejelentésével, vagy hónapokkal később, a díjfizetés elmaradásával értesülnek.

A Kártalanítási Számla az ismeretlen üzembentartó által okozott kárt nem téríti meg. Ilyen esetben a károsult a károkozótól polgári peres eljárás keretében követelje a kár megtérítését. A vevők a gépjárművek adásvétele során gyakran elmulasztják bejelenteni az elsőfokú közlekedési hatóságnál a vásárlás tényét.

Az általános helyettes megállapította, hogy súlyosan sérti a károsultaknak a tulajdonhoz fűződő jogát az a rendszer, amely nem biztosítja, hogy az elsőfokú közlekedési hatóság az adás-vételről kellő időben tudomást szerezzen. A kötelező gépjármű felelősségbiztosítás intézménye ugyanis nem biztosít védelmet arra az esetre, ha az eladó az eladás tényének bejelentését elmulasztja, vagy késlekedve tesz eleget a kötelezettségének, a vevő pedig elmulasztja a felelősségbiztosítás megkötését és balesetet okoz, mert ilyen esetben a Kártalanítási Számla terhére nem fizet a MABISZ még akkor sem, ha a balesetet okozó személy és a gépjármű adatai ismertek. A biztos megállapította azt is, hogy a felelősségbiztosítások egyik védendő célja a károsultak mind dologi, mind a személyi károkra vonatkozó védelme. Mivel a szerződéskötést jogszabály kötelezővé teszi és előírja a feltételek nagy részét is, ezért biztosítani kell azt is, hogy a károsult kárának megtérítése ne azon múljon, hogy a kárt okozó gépjármű üzembentartója az átírási kötelezettség mellett a felelősségbiztosítás kötési kötelezettségének eleget tett-e.

Az előzőekre tekintettel az általános helyettes javaslatot tett a belügyminiszternek, hogy kezdeményezze a 190/2004. (VI. 8.) Korm.rendelet módosítását úgy, hogy ha a gépjármű eladója az eladás tényét elmulasztja bejelenteni, akkor őt kelljen üzembentartónak tekinteni, ha pedig az eladó a bejelentési kötelezettségének eleget tett, de a vevő nem, akkor a tulajdonost kelljen az üzembentartónak tekinteni, vagyis ő tartozzon esetleges kárfelelősséggel. Ebben az esetben a Kártalanítási Számla kezelője a károkozó személytől – üzembentartótól – követelhesse a kifizetett összeget.

Miskolc rendőrkapitányát annak vizsgálatára kérte, hogy a balesetet okozóval szemben van-e lehetőség szabálysértési eljárás lefolytatására, valamint arra, hogy a vizsgálat tárgyát képező rendőri intézkedés, a kötelező felelősségbiztosítás ellenőrzése során elmulasztott fedezetellenőrzés miatt van-e lehetőség fegyelmi eljárás megindításának.

Felkérem a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei főügyészt, hogy tegye meg az esetleg szükséges intézkedéseket a büntetőeljárás megindítására.

A belügyminiszter hatáskörének hiányáról adott tájékoztatást. A biztos az ajánlásban foglaltakat fenntartva kiegészítő jelentésben fordult az ügyben a pénzügyminiszterhez.

A miskolci rendőrkapitány a jelentésben foglaltakkal egyetértett, és utasítást adott a rendőri állomány részére a jelentésben foglaltak betartására.

Az ügyészség magánokirat hamisítás büntette miatt nyomozást rendelt el.

OBH 1242/2005.

A jogbiztonsághoz és a tisztességes eljáráshoz, valamint a szociális biztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a nyugdíjbiztosítási igazgatóság, ha a panaszos korengedményes nyugdíjigénye elbírálásakor nem veszi figyelembe az igénylő külföldön szerzett szolgálati idejét, és az igényt elutasítja.

A panaszos az őt ért sérelem orvoslásához kért segítséget. A panaszos munkáltatójával történt megállapodás alapján korengedményes nyugdíjra jogosultsága megállapítása céljából szolgálati idő elismerési kérelmet nyújtott be a nyugdíjbiztosítási igazgatósághoz. Az igazgatóság határozatában 36 év 217 nap szolgálati időt ismert el.

A fentiekre tekintettel, mivel a panaszos 1947. november 25-én született, a munkáltatójával kötött megállapodás szerint „a Munka Törvénykönyve 87. § (1) bekezdés a) pontja, és a 181/1996. (XII. 6.) Korm.rendelet alapján közös meg egyezéssel korengedményes nyugdíjazás miatt” megszűnt a munkaviszonya.

A panaszos korengedményes öregségi nyugdíjigényét az igazgatóság azonban elutasította, mivel a szolgálati idő adatlap szerint az elismerhető szolgálati idő 18 év 105 nap, a többi szolgálati idejét Romániában szerezte. A határozat indoklása szerint „a magyar-román szociálpolitikai egyezmény tárgyi hatálya nem terjed ki a korengedményes öregségi nyugellátásra, az Igazgatóságnak az igényt el kellett utasítani”.

A panasz alapján felmerült a tisztességes eljáráshoz, valamint a szociális biztonsághoz való alkotmányos jog sérelmének a lehetősége, ezért (annak ellenére, hogy a panaszos fellebbezése elbírálása még nem történt meg) az ügy összes körülményeire tekintettel az országgyűlési biztos vizsgálatot tartott szükségesnek. A vizsgálat lefolytatására az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság főigazgatóját kérte fel.

A főigazgató megállapította, hogy jogszerűtlenül járt el az Igazgatóság, amikor a panaszos nyugdíjigényét elutasította és felkérte a határozat visszavonására. A 181/1996. (XII. 6.) Korm.rendelet szerint ugyanis a korengedményes nyugdíjra jogosultság szempontjából a szolgálati idő megszerzésének helye nem bír jelentőséggel, tehát a korengedményre jogosultság meghatározásánál a Romániában szerzett szolgálati időt is figyelembe kell venni. A nyugdíj összegének megállapításánál pedig az egyezmény szabályai szerint a Magyarországon elismert keresetet lehet figyelembe venni.

Az országgyűlési biztos szerint a jogbiztonsághoz és tisztességes eljáráshoz, valamint a szociális biztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot okozott a nyugdíjbiztosítási igazgatóság azzal, hogy a panaszos korengedményes nyugdíjigénye elbírálásakor nem vette figyelembe az igénylő Romániában szerzett szolgálati idejét, és az igényét elutasította.

A biztos arra figyelemmel, hogy a nyugdíjbiztosítási igazgatóság a vizsgálata lezárását megelőzően már megállapította a panaszos korengedményes nyugdíjait, nem tett ajánlást, de felhívta a főigazgató figyelmét „a nemzetközi nyugdíjügyek elbírálásának ügyviteli eljárásáról szóló 24/2004. (Tb.K.4.) ONYF számú utasítás 1.4.4. a szociálpolitikai egyezmények tárgyi hatálya” című pontja első mondatának a jogszabállyal és a vizsgálat megállapításával egyező összhangjának hiányára.

A módosítás 2006. elején megtörtént.

OBH 1268/2005.

A tisztességes eljáráshoz és a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az intézményvezető, ha az elhelyezési kérelem elutasításáról úgy dönt, hogy a jogorvoslat lehetőségéről az igénylőt nem oktatja ki.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a Vakok Állami Intézetének vezetője az elhelyezése iránti kérelmét arra hivatkozva utasította el, hogy az előzetes orvosi vizsgálatok eredményeként nem javasolták a felvételét a budapesti intézménybe. Az elutasításról csak levélben kapott értesítést, amiben nem szerepelt a jogorvoslat lehetőségéről szóló tájékoztatás, holott az orvosi szakvéleményben erre felhívták a figyelmét. A panaszos előadta, hogy testvérével és idős, beteg édesanyjával él közös háztartásban, de édesanyja halála után a budapesti bentlakásos intézményben szeretne lakni, ahol egészségi állapotának megfelelő ápolást és gondozást kaphatna.

Az igazgatótól beszerzett tájékoztatás szerint az intézethez benyújtott elhelyezési kérelmeket követően az ellátást igénylő előzetes alapvizsgálatát végzik el, melynek célja az intézményi elhelyezést megelőzően annak megállapítása, hogy az ellátást igénylő az állapotának, képességeinek, készségeinek megfelelő ellátást kíván-e igénybe venni. Az alapvizsgálat eredményéről levélben értesítik a kérelmezőt.

A vizsgált esetben az előgondozás során bekérték a panaszos kezelőorvosának a szakvéleményét is. Az intézeti orvos, az intézetvezető-ápoló és helyettese megállapítása az volt, hogy az igénylő szükségleteinek megfelelő ellátást nem tudnak biztosítani. Erre tekintettel javasolták a panaszos szegedi intézetbe történő elhelyezését, ahol a pszichiátriai betegeknek a tartós bentlakás mellett szakorvosi, szakápolói ellátást is biztosítanak. A panaszos pszichiátriai diagnózisára figyelemmel a Fővárosi Szakértői Bizottság is a leginkább megfelelő intézménytípusként a szegedi Vakok Otthonát javasolta. A vizsgálat megállapította, hogy az ügyben két alapvizsgálati szakvélemény készült, melyek eredménye különböző lett, hiszen míg a győri vélemény a panaszos várakozó listára kerülését javasolta az intézményvezető felé, a fővárosi bizottság

ennek ellenkezőjeként a szegedi otthonba történő felvételt javasolta. Az intézményvezető az utóbbi szakvélemény alapján hozta meg döntését, s értesítette a panaszost arról, hogy ha hozzájárul, a kérelmét továbbítják Szegedre.

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény rendelkezik arról, hogy az állami fenntartású intézmény esetén a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátás iránti kérelemről az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium által fenntartott szociális intézmény esetén az intézményvezető dönt. Ebben az esetben az intézményvezető írásban értesíti döntéséről az ellátást igénylőt, illetve törvényes képviselőjét. A jogorvoslati lehetőséggel összefüggésben a törvény kimondja, hogy ha az ellátást igénylő, illetve törvényes képviselője az intézmény vezetőjének a döntését vitatja, az arról szóló értesítés kézhezvételétől számított nyolc napon belül a fenntartóhoz fordulhat. Ilyen esetben a fenntartó határozattal dönt a beutalás kérdéséről. Az adott ügyben a fenntartó az említett szakminisztérium.

A vizsgálat megállapította, hogy az intézményvezető úgy döntött az elhelyezési kérelem elutasításáról, hogy jogorvoslat lehetőségéről a panaszost nem oktatta ki. Az ellátást igénybe vevőt megilleti a tisztességes eljáráshoz való jog, valamint a jogorvoslatihoz való alkotmányos jog is, mely alapján megfelelő tájékoztatást kell kapnia arról, hogy kérelmét milyen indokok alapján utasították el, és a döntés ellen hova fordulhat, mely az adott esetben elmaradt.

A biztos ezért felkérte az intézet igazgatóját, hogy a feltárt visszásság orvoslása érdekében tegye meg a szükséges intézkedéseket, és a jövőben fokozottan ügyeljen az eljárási szabályok pontos betartására. A címzett a jelentésben foglaltakkal egyetértett és a szükséges intézkedéseket megtette.

OBH 1283/2005.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz a rendőrség, ha a panaszost nem értesíti a feljelentés áttételéről, és a nyomozás elrendeléséről a feljelentés megérkezésétől számított több mint egy hónap múlva dönt.

A panaszos előadta, hogy 1999 áprilisában született gyermeke apját az apai kapcsolattartás során tanúsított magatartása – kiskorú veszélyeztetése és garázdaság bűncselekmény elkövetése alapos gyanúja – miatt 2004. december 16-án feljelentette a III. kerületi Rendőrkapitányságán. Sérelmezte, hogy az országgyűlési biztoshoz 2005. január 17-én benyújtott beadványa időpontjáig a rendőrségtől feljelentésére semmilyen választ nem kapott.

Az általános helyettes a jogbiztonsághoz fűződő jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított. A rendőrség bünyügyi osztálya vezetőjének megítélése szerint a feljelentésben foglaltak bírósági hatáskörbe tartozó eljárást indokoltak, ezért azt 2004. december 17-én megküldte a Budapesti II-III. Kerületi Bíróság elnökének.

A bünyügyi osztály vezetője 2005. január 28-án – a feljelentés adatainak újbóli áttekintése után – megállapította, hogy a bíróság hatáskörébe tartozó eljárás kivül megállapítható a garázdaság vétség elkövetésének alapos gyanúja, ezért

nyomozást rendelt el. 2005. január 29-én a rendőrségen a panaszost és az általa megjelölt tanúk többségét meghallgatták. A rendőrség a nyomozást a jelentés írásba foglalásakor még nem zárta le.

Az általános helyettes rendelkezésére bocsátott dokumentumok szerint a rendőrség a panaszost nem értesítette a feljelentés áttételéről. A vizsgálat megállapította, hogy ezen mulasztásával, továbbá azzal, hogy a nyomozás elrendeléséről a feljelentés megérkezésétől számított több mint egy hónap múlva döntött, a rendőrség a jogbiztonsághoz való jog sérelmének közvetlen veszélyét keletkeztette.

Az általános helyettes a III. kerületi Rendőrkapitányság vezetőjénél kezdeményezte, hogy gondoskodjon arról, hogy alárendelt szervei a jövőben a feljelentés áttételéről a vonatkozó BM-IM együttes rendelet előírásának megfelelően tájékoztassa a feljelentőt. A nyomozás elrendeléséről a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározott határidőben döntsön.

A kapitányságvezető a kezdeményezést elfogadta.

OBH 1309/2005.

A tisztességes eljáráshoz és a jogorvoslathoz való joggal, továbbá a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszásságot okoz az oktatási intézmény, ha a tanulót az iskolai közösségi élet egy részéből jogellenesen kizárja, továbbá az erre vonatkozó döntését nem foglalja határozatba. A művelődéshez való joggal összefüggésben is visszásságot okoz az oktatási intézmény, ha a tanulót szakértői vélemény nélkül és a szülő akarata ellenére magántanulói státuszba helyezi.

A panaszos sérelmezte, hogy nehezen kezelhető, magatartási nehézséggel küzdő gyermeke iskolában történő tartózkodását az általános iskolában korlátozták, nem biztosították számára a szükséges fejlesztéseket, végül akarata ellenére magántanulói státuszba helyezték.

Az általános helyettes a hátrányos megkülönböztetés tilalma és a gyermeki jogok sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított, és annak eredményeként megállapította, hogy a szülő kérelme alapján döntöttek a gyermeke iskolában történő tartózkodásának korlátozásáról, de ennek határozatba foglalására nem került sor. Ezzel az iskola nem tett eleget a jogszabályi kötelezettségének, hogy a nevelési, oktatási intézménynek a tanulókkal kapcsolatos döntéseit – jogszabályban meghatározott formában – írásban közli a tanulóval, illetve a szülővel, ezzel visszásságot okozott a tisztességes eljáráshoz való joggal kapcsolatban.

A határozati forma elmaradása kizárta a fellebbezés lehetőségét, amely visszásságot okozott a jogorvoslathoz való joggal összefüggésben. A tanuló iskolában történő tartózkodásának korlátozása felvettette a hátrányos megkülönböztetés vizsgálatának a szükségességét is. Hátrányos megkülönböztetésnek minősül minden olyan különbségtétel, kizárás, korlátozás vagy kedvezés, amelynek célja vagy következménye az egyenlő bánásmód megszüntetése vagy akadályozása. Nem minősül hátrányos megkülönböztetésnek az, amikor a nevelő és oktató munka jellegéből vagy természetéből egyértelműen következő kü-

lönbségtétel törvényes célok érdekében, a szükséges eszközök alkalmazásával történik. Ilyen törvényes cél lehet a pedagógus kötelessége, hogy nevelő és oktató tevékenysége során gondoskodjon a gyermek, tanuló testi épségének megővéséről. Az iskola a panaszos gyermekének önmaga és társai testi épségét veszélyeztető magatartása miatt döntött az iskolában történő tartózkodásának a korlátozásáról. A panaszos gyermeke azonban – a róla készült szakértői vélemények szerint – iskolai közösségben nevelhető és oktatható. A szakértői bizottság szakvéleménye a gyermek iskolai nevelését, oktatását továbbra is a panasszal érintett iskolában látta biztosítottnak. Mindezek alapján az iskola azon döntése, melyben korlátozta a panaszos gyermekének iskolai tartózkodását, kizárta az iskolai közösségi élet egy részéből, ugyan törvényes cél érdekében, de nem a szükséges eszközök alkalmazásával történt. Ezzel hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló alapjoggal kapcsolatban visszásságot idézett elő.

A szakértői véleménybe foglalt fejlesztésekre vonatkozó javaslatokat csak részben teljesültek, ugyanis az iskolapszichológussal történő fejlesztő foglalkozások tanév közben megszűntek, melynek további biztosítására intézkedés nem történt, mely a gyermeki jogok érvényesülésének sérelmét okozta.

A beilleszkedési, magatartási, tanulási nehézséggel küzdő tanuló esetében a magántanulói státusz elrendeléséhez a nevelési tanácsadó szakjavaslata szükséges, mely azonban csak a szülő egyetértésével és aláírásával válik kötelezővé. Az iskola egyetlen esetben sem dönthet a szülő helyett a magántanulói státuszról, a magántanulói jogviszony kizárólag a szülő választásán alapuló tanulói jogviszony. Az iskola a vonatkozó jogszabályok figyelmen kívül hagyásával, szakvélemény és a szülő kérelme nélkül döntött a magántanulói státusz elrendeléséről, ezzel visszásságot okozott a jogállamiság részét képező tisztességes eljáráshoz, a gyermeki jogok, valamint a művelődéshez való jogok vonatkozásában.

A polgármester – megkeresés alapján – törvényességi ellenőrző vizsgálatot tartott, ami számos jogsértést tárt fel, de azok megszüntetése érdekében nem tett semmiféle intézkedést. A polgármester e mulasztásával a tisztességes eljáráshoz, a gyermeki jogokhoz, és a művelődéshez való jogokkal kapcsolatban visszásságot okozott.

Az általános helyettes megállapította, hogy az általános iskola elmulasztotta döntésének írásba foglalását, és a panaszos gyermekének iskolában történő tartózkodását jogellenesen korlátozta, a szakértői véleményben foglalt javaslatok gyakorlatban történő megvalósulásáról kellően nem gondoskodott, ugyancsak visszásságot idézett elő.

Megállapította azt is, hogy az általános iskola azzal, hogy a panaszos akarata ellenére, valamint a magántanulói jogviszonyhoz szükséges szakértői vélemény nélkül helyezte magántanulói státuszba a panaszos gyermekét, a tisztességes eljáráshoz, és a gyermekek kiemelt védelemhez való jogával összefüggő visszásságot okozott.

Az általános helyettes a polgármestert felkérte, hogy a megállapított jogsértéseket saját hatáskörében eljárva haladéktalanul szüntesse meg, és a jövőben fordítson kiemelt figyelmet a fenntartása alá tartozó oktatási intézmények jog-

szabályoknak megfelelő működésére. Az általános iskola igazgatóját felhívta, hogy a jövőben tevékenysége során a jogszabályok figyelembevételével és betartásával járjon el, azok garanciális jelentőségére hívja fel a tantestület tagjainak a figyelmét is.

A címzettek az ajánlást, illetve a kezdeményezést elfogadták, az általános helyettes az érintettek által tett intézkedésekkel egyetértett.

OBH 1406/2005.

A jogbiztonság követelményét sérti az önkormányzat, ha a közszolgáltatás igénybevételének elmulasztását szabálysértéssé minősíti, illetve ha magasabb szintű jogszabállyal ellentétesen a díjtétel az áfa összegét is tartalmazza. Nem okoz alkotmányos joggal összefüggő visszásságot az, hogy az ingatlantulajdonosok kötelesek a szemétszállítási közszolgáltatást igénybe venni, és ezért a díjat megfizetni, és az ingatlan tulajdonos a szerződés aláírásának hiányában átalánydíjat köteles fizetni.

A panaszos sérelmezte, hogy el nem végzett szolgáltatásért kell olyan összegű hulladékszállítási díjat fizetnie, mint egy négytagú családnak, mivel az egyedi közüzemi szerződést nem írta alá, hiszen a közszolgáltató tevékenységét nem is veszi igénybe.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a vizsgálata során a jegyzőtől kapott tájékoztatás alapján megállapította, hogy nem okoz alkotmányos joggal összefüggő visszásságot az, hogy az ingatlan tulajdonosok kötelesek a hulladékszállítást igénybe venni, és az érte járó díjat megfizetni.

A hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény (Hgt.) írja elő, hogy az ingatlantulajdonosok kötelesek az ingatlanukon keletkező települési szilárd hulladékot gyűjteni és az arra feljogosított hulladékkezelőnek átadni. A települési hulladékkezelési közszolgáltatási díj megállapításának részletes szakmai szabályairól szóló 242/2000. (XII. 23.) Korm.rendelet kimondja, hogy „nem tagadhatja meg a közszolgáltatási díj megfizetését az, aki a települési hulladékkal kapcsolatos kötelezettségeit nem teljesíti, feltéve, hogy a közszolgáltató számára a közszolgáltatást felajánlja, illetve a közszolgáltatás teljesítésére vonatkozó rendelkezésre állását igazolja.”.

Az önkormányzati rendelet szerint „a szolgáltató és az ingatlantulajdonos közötti szerződést írásban kell megkötni”. A kialakult gyakorlat szerint a közszolgáltató és az ingatlantulajdonosok közötti szerződéskötés hiányában a szolgáltatást kizárólag 110 literes hulladékgyűjtő edényzet igénybevételével végzi el a szolgáltató, illetve arra alapozva állapítja meg a díjfizetési kötelezettséget. A felek közötti jogviszony a jogszabályok által meghatározottak szerint azzal jön létre, hogy a Közszolgáltató a teljesítést felajánlja, a tulajdonos pedig a szolgáltatást igénybe veszi. A közszolgáltatás kötelező jellege miatt a szerződés létrejötte szempontjából nincs jelentősége, hogy a panaszos nem írta alá a szerződést.

Az általános helyettes megállapította, hogy nem okoz alkotmányos joggal összefüggő visszásságot az, hogy az ingatlan tulajdonosa a kölcsönös együtt-

működési kötelezettségének hiánya miatt kizárólag 110 literes hulladékgyűjtő edényzet után járó díjat köteles megfizetni.

Az önkormányzati rendelet szerint szabálysértést követ el és 30 000 Ft-ig terjedő pénzbírsággal sújtható, aki a közszolgáltatást nem, vagy nem e rendeletben meghatározott módon veszi igénybe és bejelentési kötelezettségének nem, illetve nem a valóságnak megfelelően tesz eleget. Ez a gyakorlatban azokra vonatkozik, akik a díjat nem fizetik meg. A törvény kimondja, hogy „a hulladékkezelési közszolgáltatás igénybevételéért az ingatlan tulajdonost terhelő díjhátralék adók módjára behajtható köztartozás”. Rendezi a díjhátralék behajtásának módját is, ezért az önkormányzata rendeletével magasabb szintű jogszabállyal ellentétesen minősítette szabálysértéssé a díj megfizetésének elmulasztását, és ezzel a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott.

Az általános helyettes a visszásságok orvoslása érdekében felkérte a közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy vizsgálja meg az önkormányzat rendeletét.

A hivatalvezető a biztos észrevételeivel egyetértve törvényességi felhívással élt.

OBH 1426/2005.

A jogbiztonság követelményét sérti a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet „termőföldért életjáradékot” program alapján kiírt pályázat keretében hozott döntése, ha a pályázó kérelmét a pályázati kiírásban kizáró feltételként nem szereplő ok miatt utasítja el.

A panaszosok sérelmezték, hogy a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet – az általa 2003. augusztus 22. és november 21-ei közti időre meghirdetett „termőföldért életjáradékot” program keretében benyújtott pályázatukat – elutasította.

Az országgyűlési biztos a jogállamiságból fakadó jogbiztonsághoz való jog megsértésének gyanúja miatt indított az ügyben vizsgálatot.

Az országgyűlési biztos vizsgálata feltárta, hogy panaszosok különböző arányban – másokkal együtt – tulajdonosai egy több mint 56 hektáros, 848,5 aranykorona értékű termőföldnek, akik tulajdoni hányadukat életjáradék biztosítása fejében a kiírt pályázat szerint a Nemzeti Földalapkezelő Szervezetnek ajánlották fel. A panaszosok a kiírt pályázati feltételeknek megfelelő ajánlatát a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet elnöke azzal utasította el, hogy: „A helyszíni szemle alapján megállapítható, hogy az ingatlan sással, náddal benőtt zsombékos terület, mezőgazdasági művelésre a terület egy része nem vehető igénybe. A jelenlegi művelési ág nem egyezik a tulajdoni lappal.”

Az országgyűlési biztos vizsgálata megállapította, a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet által kiírt, pályázati feltételek között kizáró feltételként nem szerepelt, hogy a termőföldet nem vásárolja meg életjáradék fejében, ha a felajánlott termőföld mezőgazdasági művelésre nem vehető igénybe, illetve, ha a művelési ág nem egyezik meg a tulajdoni lappal.

Az idézett okokra való hivatkozással az elutasítás nem jogszerű. A pályázati feltételeket teljesítő kérelmet nem lehet olyan ok miatt elutasítani, melyet a pályázati kiírásban kizáró feltételként nem jelöltek meg. Az ilyen gyakorlat – me-

lyet már az OBH 4889/2004-es számú ajánlást is magába foglaló, a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszternek is megküldött jelentés is tartalmaz – az állampolgárok körében jogbizonytalanságot okoz. Az ügyben eljáró szervek mulasztása panaszosok alkotmányban rögzített jogbiztonsághoz való jogával összefüggésben visszásságot okozott.

Az országgyűlési biztos az alkotmányos visszásság megszüntetése érdekében a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszternek címzett ajánlásában kérte a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet döntésének felülvizsgálatát, továbbá azt, hogy a hasonló visszásság jövőbeni előfordulásának elkerülése érdekében gondoskodjon arról, hogy a pályázati feltételeknek megfelelő kérelmeket ne utasítsák el olyan okokra hivatkozással, amelyek a pályázatban kizáró feltételként nem szerepelnek.

Az ajánlás elérte célját, a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet elnöke arról tájékoztatta az országgyűlési biztost, hogy az Egyeztető Bizottság a kifogásolt döntést felülvizsgálta és megvásárlásra alkalmasnak találta az ingatlant.

Kapcsolódó ügy: OBH 1781/2005.

OBH 1526/2005.

A hátrányos megkülönböztetés tilalmához való joggal összefüggő visszásságot okoz a felsőoktatási intézmény, ha a katonai felsőoktatásban részt vevő polgári szakos hallgató kismama nem részesülhet tandíjmentességben az általános felsőoktatás költségtérítéses hallgatóival egyezően, feltéve, hogy a hallgatók viszonylatában a képzés keretei szerint tett megkülönböztetésnek nincs ésszerű indoka. A jogbiztonság elvét sérti, ha a katonai felsőoktatás szabályai nem rendelkeznek a polgári szakos hallgatók számára nyújtható tandíjmentességről és -kedvezményről.

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem polgári, levelező szakos hallgatója kifogásolta, hogy nem részesülhet tandíjmentességben. Az egyetem tanulmányi osztályának tájékoztatása szerint mindegyik felsőoktatási intézményben megilleti a kismamákat a tandíjmentesség, kivéve a katonai felsőoktatásban résztvevőket. A panaszos nehezményezte, hogy érdeklődésére előbb a tanulmányi osztály arról tájékoztatta, hogy a kismama a terhesség harmadik hónapjától tandíjmentességre jogosult, a következő félévet már úgy kezheti meg, de később arról értesítették, hogy a katonai felsőoktatásban nem jár a kismamáknak tandíjmentesség.

Az általános helyettes megkeresésére a honvédelmi miniszter kifejtette, hogy a tandíj, illetve költségtérítés meghatározását tekintve a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény 31. §-nak, valamint a katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról szóló 1996. évi XLV. törvény 35. §-nak rendelkezései nem állnak összhangban egymással. A honvédelmi miniszter jelezte egyúttal, hogy a katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról szóló 1996. évi XLV. törvény 37.§ (2) bekezdése a polgári hallgató részére az állami felsőoktatási intézményekre vonatkozó szabályok szerint biztosít ösztön-

díjra, valamint egyéb támogatásokra való jogosultságot, az egyetemi és főiskolai hallgatók által fizetendő díjakról és térítésekről azonban, valamint a részükre nyújtható egyes támogatásokról szóló 51/2002. (III. 26) Korm.rendelet 1. § (2) bekezdésének b) pontja szerint a kormányrendelet hatálya nem terjed ki a katonai felsőoktatási intézmények hallgatóira.

A honvédelmi miniszter közölte, hogy a kormányrendelet hatályának a katonai és rendészeti felsőoktatás polgári szakos hallgatóira való kiterjesztését kezdeményezi a polgári hallgatók helyzetének rendezése érdekében.

Az általános helyettes a vizsgálata során abból indult ki, hogy az Alkotmánybíróság – 857/B/1994. AB határozata alapján – az Alkotmány 70/A. §-ban foglalt, a hátrányos megkülönböztetés tilalma rendelkezését 1992-ben már az egész jogrendszerre kiterjesztve értelmezte. Eszerint „a nem alapjogokat érintő, bármely más szempont szerinti megkülönböztetés is alkotmányellenes, ha az az emberi méltósághoz való jogot sérti. Ha a megkülönböztetés önkényes és indokolatlan, vagyis nincs ésszerű oka, akkor sérti az emberi méltósághoz való jogot, mert az ilyen esetekben bizonyosan nem kezelték az érintetteket egyenlő méltóságú személyként, s nem értékelték mindegyikük szempontjait hasonló figyelemmel és méltányossággal.” Az Alkotmánybíróság 79/1995. (XII. 21.) AB határozatában rögzítette azt is, hogy a felsőoktatási intézmények hallgatói számára meghatározott tandíjfizetési kötelezettség nem sérti az Alkotmány 16. és 70/F. §-ait. Az Alkotmány 70/F. §-a a felsőfokú oktatást illetően állami kötelezettségként a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető oktatás biztosítását és az oktatásban részesülők anyagi támogatását határozza meg. Az Alkotmány e rendelkezéséből nem származik az államnak alkotmányos kötelessége a felsőoktatási intézményekben az ingyenes oktatás biztosítására, így tehát nem áll fenn alapvető alanyi jogosultság a tandíjmentességre. A tandíjmentesség érvényesítése nem jelent alanyi jogosultságot, a hátrányos megkülönböztetés tilalma azonban ennek igénybevételére is kiterjed. Figyelembe vette azt is, hogy a katonai felsőoktatás speciális jellege, képzési céljai indokolják, hogy a hallgatók jogállását az általánostól eltérő szabályok rendezzék. Ezzel összefüggésben a katonai felsőoktatás felett a honvédelmi miniszter rendelkezik felügyeleti jogkörrel és a működés anyagi feltételeit is a honvédelmi ágazat biztosítja.

A polgári szakos hallgatók jogállása a katonai felsőoktatás keretein belül is különös, mivel általános jogi helyzetük azonos a más felsőoktatási intézmény hallgatóinak helyzetével, bizonyos esetekben azonban szigorúbb szabályozás alatt állnak (pl. az előadásokról való igazolatlan távolmaradás fegyelmi felelősségre vonással jár).

A katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról szóló 1996. évi XLV. törvény megteremtette annak a lehetőségét, hogy polgári hallgatók is részt vegyenek a katonai felsőoktatásban, amely a katonai intézmények nyitottabbá válását teszi lehetővé. A katonai felsőoktatás nyílt és zárt szakokat különböztet meg egymástól, azonban fősza-

bályként a felsőoktatás rendszerét a korábban hagyományos zárt szakokhoz igazította.

A katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról szóló 1996. évi XLV. törvény 35. §-a a katonai felsőoktatásban az egyes hallgatói csoportok szerint ír elő tandíjfizetési kötelezettséget, illetve tandíjmentességet. A katonai felsőoktatásra vonatkozó szabályok a csoporton belül alkalmazható tandíjmentességre nem határoznak meg további rendelkezéseket.

A felsőoktatás általános területein az egyetemi és főiskolai hallgatók által fizetendő díjakról és térítésekről, valamint a részükre nyújtható egyes támogatásokról szóló 51/2002. (III. 26) Korm.rendelet 22. §-a a gyermeket vállaló szülők munkaerőpiaci integrálásának elősegítése céljából a költségtérítéses képzésben résztvevő terhességi-gyermekágyi segélyben, gyés-ben, gyed-ben, gyet-ben részesülő személyek számára költségtérítés alóli mentességet biztosít.

A honvédelmi felsőoktatás és az általános felsőoktatás a tandíj és a költségtérítés tekintetében eltérő fogalmakat használ. (A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény 31. §-a értelmében tandíjat az államilag finanszírozott, költségtérítést az államilag nem finanszírozott képzésben részt vevő hallgató fizet. A katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról szóló 1996. évi XLV. törvény 35. § (2) bekezdése a polgári szakos hallgató által fizetendő tandíj egyik részelemeként határozza meg a képzési költségtérítést.)

A szabályozás tartalmát elemezve a katonai felsőoktatásban a polgári szakos hallgatók is – az általános felsőoktatás költségtérítéses hallgatóival egyezően – államilag nem finanszírozott képzési formában, díjfizetés ellenében vehetnek részt a felsőoktatásban.

Az országgyűlési biztos általános helyettese megállapította, hogy a két szabályozási csoport eltérő rendszereken belül megállapított hasonló jogállása alapján a jogi szabályozás az érintettek szempontjait nem értékelte hasonló figyelemmel és méltányossággal, ezért a különbségtételnek nincs ésszerű indoka.

Tekintettel arra, hogy a gyermekvállaláshoz kapcsolódó költségtérítés alóli mentesség igénybevételénél a hallgatók viszonylatában a képzés keretei szerint tett megkülönböztetésnek nincs ésszerű indoka, az negatív diszkriminációt eredményezett. Az általános helyettes megállapította, hogy a katonai felsőoktatás szabályai nem rendelkeznek a polgári szakos hallgatók számára nyújtható tandíjmentességről és kedvezményről. A jogi szabályozás hiányossága a tisztességes eljáráshoz való alkotmányos joggal összefüggő visszásságot okozott, ezért felkérte a miniszterelnököt, hogy a kormányrendelet módosítása során átmeneti szabályokkal biztosítsák a jelenleg gyermeket vállaló polgári szakos hallgatók számára is a tandíjfizetés alóli mentességet. A miniszterelnök a javaslatot elfogadta, és a jogszabály módosítása 2005. szeptember 30-án hatályba is lépett.

OBH 1570/2005.

A tulajdonnal, a jogorvoslattal, valamint a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha a panaszos beadványa ügyében nem hoz határozatot. A jogbiztonság követelményét sérti, ha jogszabály nem rendezi a növényzet ingatlanhatártól való meghatározott telepítési távolságát.

A panaszos sérelmezte, hogy az ingatlanszomszédja facsemetéket ültetett a közös telekhatáruktól 80 cm-re. A magas növésű fajtájú facsemeték még nem érik el az 1 métert. A panaszos ingatlanán szőlőt termel, és a későbbiek folyamán várható, hogy mindezt a fatelepítés árnyékolni fogja. Az 1970. évi 36. tvr. végrehajtására kiadott 40/1977. (XI. 29.) MÉM rendeletre hivatkozva kérte a jegyzőtől hatósági eljárás lefolytatását, választ azonban nem kapott.

Az országgyűlési biztos vizsgálat során a pécsi jegyzőtől kért tájékoztatást, aki jelezte, hogy a hivatala valóban nem hozott érdemi döntést, mert azt a MÉM rendeletet, amely előírta a fák, gyümölcsök telepítési távolságát 1998. január 1-jétől hatályon kívül helyezte a 106/1997. (XII. 19.) FM rendelet, így az ingatlanszomszéd sem szabálysértést, sem birtokháborítás nem valósított meg. A jegyző a panaszost levélben tájékoztatta, egyben az ügyintéző figyelmét felhívta a határidők pontos betartására.

Az ügyben tehát érdemi döntés nem született. A levél formában megküldött jegyzői tájékoztatás a határozatot nem pótolja, mivel akár szabálysértési, akár birtokvédelmi ügyben határozatot kell hozni, melyben rendelkezni kell a jegyzőnek arról, hogy megállapítja-e a birtokháborítás, vagy a szabálysértés tényét, illetve a kérelmet elutasítja, az eljárást megszünteti. Ezt a döntését a közigazgatási szerv indokolni köteles az igénybe vehető jogorvoslati lehetőség megjelölése mellett.

A hivatkozott MÉM rendelet 5. számú melléklete határozta meg a telepítési távolságra vonatkozó előírásokat. Annak hatályon kívül helyezése óta az ültetési távolságok behatárolása nem került szabályozásra, és ennek hiánya a mindennapi életben az állampolgárok között komoly konfliktusokhoz, egyben közigazgatási, illetve akár bírósági eljárásokhoz vezethet.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a jegyző mulasztása a tulajdonnal, a jogorvoslattal, valamint a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott, ezért felkérte a jegyzőt, hogy a panaszos beadványa ügyében hozzon határozatot.

A jegyző az ajánlást elfogadta, a birtokvédelmi eljárásban a határozatát meghozta.

A biztos megállapította, hogy a visszásságot részben a jogszabályi rendezés hiánya okozta, mert nem szabályozza a növényzet ingatlanhatártól meghatározott ültetési távolságát. Ennek orvoslása érdekében felkérte a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert, hogy intézkedjen a jogszabályi hiányosság pótlására.

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter a környezetvédelmi és vízügyi miniszter bevonását javasolta, aki pedig a jogszabály módosítása érdekében tárcaközi bizottság felállítását kezdeményezte harmadik tárcaként a regionális fejlesztésért és felzárkóztatásért felelős miniszter szakértőinek bevonásával.

OBH 1613/2005.

A jogbiztonsághoz és a jogorvoslathoz fűződő jogokkal kapcsolatos visszasságot okoz a gyámhivatal, ha a határozat elleni jogorvoslat lehetőségéről tévesen tájékoztatja az ügyfelet, és a megyei gyámhivatal azt nem észlelve bírálja el a fellebbezést, továbbá, ha kizárja a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatának lehetőségét. A tisztességes eljáráshoz fűződő jog sérül, ha a minisztérium fél évig nem hoz határozatot.

A panaszos beadványaiban gyermekével való apai kapcsolattartása ügyében eljáró érdi gyámhivatal és a pest megyei gyámhivatal eljárását sérelmezte. A panaszos 1999 óta több alkalommal kérte az elmaradt kapcsolattartások pótlását.

A panaszos sérelmezte azt is, hogy 2005 januárjában az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztériumnál panaszt tett az eljáró gyámhivatalok ellen, kérte az eljárásból való kizárásukat, de beadványára választ nem kapott. Az általános helyettes a jogbiztonsághoz fűződő jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított.

A gyámhivatal a panaszos azon kérelmét, mely a nyári időszakos kapcsolattartások ideje alatt elmaradt öt nap kapcsolattartás pótlására irányult, 2004. április 19-én kelt határozatával elutasította. A gyermek édesanyja és házastársa a gyámhivatalban idézésre megjelentek, egybehangzó nyilatkozatuk szerint az elmaradt kapcsolattartásokat pótolták. A panaszos az idézést nem vette át, így meghallgatására nem kerülhetett sor.

A határozatban a gyámhivatal a panaszost – tévesen – tájékoztatta a fellebbezés lehetőségéről. Tekintettel arra, hogy az elmaradt kapcsolattartás pótlása a végrehajtási eljárás része, így a gyámhivatalnak nem a fellebbezés lehetőségéről, hanem a határozat ellen benyújtható kifogásról kellett volna a panaszost tájékoztatnia.

A gyámhivatal 2004. május 27-én kelt értesítésével megállapította, hogy a fenti határozata – fellebbezés hiányában – 2004. május 24. napján jogerőre emelkedett.

A panaszos 2004. június 8-i keltezéssel a jogerős határozatot megfellebbezte. A fellebbezést a gyámhivatal 2004. június 16-án iktatta, majd továbbította a megyei gyámhivatalnak. A megyei gyámhivatal az első fokon hozott döntést helyben hagyta. Tekintettel arra, hogy a határozat nem minősült az ügy érdemében hozott döntésnek, mert a jogerős határozat végrehajtása tárgyában született, a bírói felülvizsgálat lehetőségét ugyan jogszerűen, de téves jogszabályi hivatkozással zárta ki a másodfokú hatóság. A panaszos – a szóban forgó elsőfokú határozat jogerősítése után – fellebbezési kérelmet nyújtott be, azt a gyámhivatal továbbította a másodfokú hatóságnak. A másodfokon eljáró hatóság nem észlelte azt, hogy az első fokon eljáró gyámhivatal a végrehajtási eljárásban hozott határozat ellen benyújtható végrehajtási kifogásról nem tájékoztatta a panaszost, így az ügyfél ezzel a jogorvoslati lehetőséggel nem élt. A megyei gyámhivatal nem vizsgálta azt sem, hogy a panaszos a fellebbezésre nyitva álló határidőn túl nyújtotta be jogorvoslati kérelmét, azt – mint határidőn túl benyújtottat – nem utasította el. A vizsgálat megállapította, hogy az első fo-

kon eljáró gyámhivatal azzal, hogy a végrehajtási eljárás során jogorvoslati lehetőségként a fellebbezésről és nem a határozat ellen benyújtható végrehajtási kifogásról tájékoztatta a panaszost, a megyei gyámhivatal pedig azzal, hogy a fellebbezés elbírálását követően – tekintettel arra, hogy határozatát végrehajtási eljárás során hozta – kizárta a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatának lehetőségét, a jogorvoslati lehetőséget szűkítette.

Az általános helyettes megállapította, hogy eljárásával az első- és másodfokon eljáró gyámhivatal a jogbiztonsággal, továbbá a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot okozott. A minisztérium a panaszos 2005. januári beadványára nem reagált, kizárási kérelméről a kérelem kézhezvételétől számított fél év elteltével sem döntött, elhúzódó eljárásával a tisztességes eljárás sérelmét okozta.

Az általános helyettes felkérte a gyámhivatal vezetőjét, hogy a jövőben, az ügyfelet a ténylegesen igénybe vehető jogorvoslati lehetőségről tájékoztassa. A hivatalvezető a kezdeményezést elfogadta.

A megyei gyámhivatal vezetőjét arra kérte, hogy ügyeljen arra, hogy a határozatok rendelkező részében foglaltak ne mondjanak ellent a jogszabályi hivatkozásnak. Ha az ügyfél a fellebbezési határidőn túl nyújt be jogorvoslati kérelmet, azt érdemi vizsgálat nélkül, határozatban utasítsa el. A hivatalvezető a kezdeményezést elfogadta.

A minisztérium Gyermek- és Ifjúságvédelmi Főosztálya vezetőjénél kezdeményezte, hogy érdemi döntését az eljárási törvény szerinti eljárási határidők betartásával hozza meg, ha ez nem lehetséges, a határidőt hosszabbítsa meg, és erről az ügyfelet értesítse.

A főosztályvezető az általános helyettes sürgetésére sem válaszolt.

OBH 1697/2005.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz a gyámhivatal gyakorlata, ha a gondnok jogállását a gondnokolt halálával nem tekintik megszüntnek.

A hivatásos gondnok panaszosok a gondnokoltak köztemetésével kapcsolatban adtak hangot azon meggyőződésüknek, mely szerint méltánytalan és az elhunyt végakaratóival sokszor ellenkező, ha a gondnokolt halála esetén a korábbi gondnok nem tud intézkedni az illő eltemetés iránt, még akkor sem, ha a gondnokolt vagyona ezt lehetővé tenné.

Az általános helyettes a közigazgatási hivatal vizsgálatát kérte az illetékeségi területén lévő gyámhatóságok gondnokoltak eltemetésével kapcsolatos eljárások tekintetében. Annak eredményeként feltárta, hogy valóban felmerült olyan eset, amely során a hagyatéki vagyon lehetővé tette volna a köztemetésnél költségesebb, de illendőbb eltemetést, mivel azonban a hozzátartozók kiléte nem volt megállapítható, ez akadályokba ütközött. Ezek közül is a legfőbb az volt, hogy a hatályos jogszabályok értelmében a vagyonkezelői jogokkal is rendelkező gondnok e jogállása a gondnokolt halálával megszűnik. A vizsgálat feltárta, hogy a gyámhivatalok a vonatkozó jogszabályok rendelkezéseit kiterjesztően ér-

telmezték, és a gondnok vagyonkezelői jogát a hagyatéki eljárás befejezéséig, illetve a temetési költségekkel való elszámoltatásig fennállónak tekintették. A gyakorlat a polgári törvénykönyv rendelkezéseivel ellentétesen alakult, ráadásul ebben sem volt egységes.

A biztos az ifjúsági, családjogi, szociális és esélyegyenlőségi minisztert is felkérte álláspontja kifejtésére, aki kezdeményezte a kialakult gyakorlat feltárását az ország egész területén, és arra a következtetésre jutott, hogy a kérdéskört szabályozó jogszabályok áttekintése és módosítása feltétlenül szükséges. Ennek végrehajtása érdekében egyeztetést kezdeményezett az igazságügyi minisztérium és a belügyminisztérium képviselőivel. Az egyeztetés során kialakított közös álláspont az volt, hogy a célzott módosításokat az új Ptk. szakmai egyeztetése során kell majd csak bevezetni.

A kegyeleti joggal összefüggésben a biztos nem állapított meg alkotmányos joggal összefüggő visszásságot, mert a temetkezési törvény áttételesen – gyámhatóság által jóváhagyott temetkezési szolgáltatásra irányuló szerződés megkötése lehetőségének biztosításával – megteremti a feltételeket a gondnokolt saját vagyonából történő eltemettetéshez.

Mindemellett, mivel maga a jogalkotó is úgy ítélte meg, hogy a joganyag módosítása mindenképpen indokolt, annak egy későbbi időpontban való megvalósítására nem elegendő indok, hogy az új Ptk. előkészítése jelenleg zajlik. Mindezekre tekintettel az általános helyettes arra kérte az igazságügyi minisztert, hogy fontolja meg a Ptk. hivatkozott szakaszának módosítását.

A miniszter számára előírt válaszadási határidő a beszámolási időszakot követő időpontra esik.

OBH 1940/2005.

Nem okoz visszásságot a gázszolgáltató, ha a havi leolvasásos rendszer további biztosítása mellett, folyamatosan tér át a részszámlázásos rendszerre.

A panaszos a Fővárosi Gázművek Rt. óraleolvasás gyakoriságának csökkentésével összefüggő szerződésmódosítását sérelmezte.

A biztos a vizsgálata során a Fővárosi Gázművek Rt. vezérigazgatójától kért tájékoztatást, aki közölte, hogy az ügyfelek részére biztosított a különböző számlázási módok közötti választás lehetősége. Azok az ügyfelek, akik nem fogadják el a részszámlázást, választhatják a tényleges fogyasztás alapján történő számlázást, ha vállalják, hogy a leolvasások közötti hónapokban ingyenes hívható zöld számon, vagy bérmentesített levelezőlapra közlik az aktuális mérőállást.

A földgázellátásról szóló 2003. évi XLII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló kormányrendelet alapján az elfogyasztott gázmennyiség ellenértékének beszedése során a szolgáltató jogosult részszámlázásos módszert alkalmazni. Ezen módszer alkalmazása esetében a gázmérő leolvasására és a végszámla benyújtására meghatározott időszakonként, 3, 6 vagy 12 havonta kerül sor, a közbenső időszakban a fogyasztó előre megállapított részértéket fizet, amelyre vonatkozóan a szolgáltató részszámlát bocsát ki. A rész-

számlázásra vonatkozó részletes szabályokat és eljárásokat a szolgáltató az Üzletszabályzatában köteles rögzíteni.

A Fővárosi Gázművek Rt. üzletszabályzata szerint, a részszámlázás esetén a gázmérők leolvasására és a végszámla benyújtására meghatározott időszakonként, 3, 12 havonta kerül sor. A közbenső időszakban a fogyasztó előre megállapított részértéket fizet.

A gazdaságosság és a biztonság szempontjából is indokolt a részszámlázásra való áttérés. A kölcsönös együttműködés követelménye alapján a fogyasztóktól elvárható, hogy ha a havonkénti elszámolást választják, akkor az óraállást a szolgáltatónak a jelzett lehetőségek igénybevételével bejelentsék.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a Fővárosi Gázművek Rt. nem okoz visszásságot, ha a havi leolvasásos rendszer további biztosítása mellett tér át folyamatosan a részszámlázásos rendszerre, oly módon, hogy a részszámlázást el nem fogadó ügyfelek a tényleges fogyasztás alapján történő számlázást is választhatják, és a leolvasások közötti hónapokban ingyenes hívható zöld számon, vagy bérmentesített levelezőlapon közölhetik az aktuális mérőállást.

OBH 1959/2005.

A jogbiztonság elvével összefüggő visszásságot okoz a minisztérium főosztályvezetőjének hatáskör hiányában kiadott normatív tartalmú rendelkezése, továbbá a földügyi szakigazgatási szerveknek e rendelkezésre alapított eljárása is visszásságot okoz.

Az országgyűlési biztoshoz intézett beadványában nevének elhallgatását kérő ingatlanrendező földmérő – panaszos – a földmérési tevékenység jogi szabályozását és az ügyben eljáró különböző szintű földügyi szakigazgatási szervek eljárását sérelmezte.

Az országgyűlési biztos a beadvány alapján a tulajdonhoz, a tisztességes eljáráshoz és a jogorvoslathoz való jog sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálatot.

Az országgyűlési biztos feltárta, hogy a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Földügyi és Térképészeti Főosztályának vezetője „Az állami földmérési alaptérképek felhasználásával készülő egyes sajátos célú földmérési munkák végzéséről és az ezekkel kapcsolatos hatósági eljárások lefolytatásáról, valamint a földügyi szakigazgatásban működő adatszolgáltatás intézményi háttéréről és rendjéről” címet viselő „F2 Szabályzatot” a földmérési és térképészeti tevékenységről szóló 1996. évi LXXVI. törvény (Fttv.) 29. § (2) bekezdésének e) pontjában kapott felhatalmazásra hivatkozással adta ki 2002. március 8. napján, annak ellenére, hogy az Fttv. ilyen felhatalmazást csak a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszternek adott, a főosztályvezetőnek nem. Az F2 Szabályzat valójában nem jogszabály, s az állami irányítás egyéb jogi eszközének sem tekinthető, kötelező jogi erővel nem bír, azonban több normatív rendelkezést tartalmaz.

A vizsgálat feltárta azt is, hogy a már említett F2 Szabályzatra épülő egyes földhivatalok egyes eljárási cselekményei nem jogszabályszerűek, azok több

hatályos jogszabály rendelkezéseivel ellentétesek, miáltal több alkotmányos joggal – a jogbiztonsághoz való joggal, a tulajdonhoz való joggal, a tisztességes eljáráshoz való joggal, a jogorvoslathoz való joggal, a diszkrimináció tilalmára vonatkozó joggal – összefüggésben visszásságot idéznek elő.

A panaszbeadvány szerint az ingatlanok használatbavételi engedélyezését követően egyes földhivatalok az engedélyest arról értesítik, hogy: „Az egyszerűbb eljárás érdekében a vázrajzot a mellékelt megrendelő kitöltésével meg lehet rendelni. A megrendelést földmérőnek továbbítjuk, aki a munka díjának kifizetése ellenében elvégzi a bemérést, elkészíti az ingatlan-nyilvántartási, valamint a nyilvántartási térkép átvezetéséhez szükséges munkarészeket és megküldi a földhivatal részére. A munka díja szabad áras. Amennyiben 30 napon belül nem történik meg a megrendelés, vagy a változási vázrajz benyújtása, a földhivatal minden további felszólítás mellőzésével megszünteti az eljárást, és az ingatlant az eredeti nyilvántartási állapotnak megfelelően – az új épület bejegyzésének mellőzésével – tartja nyilván.” A vizsgálat megállapítása szerint a földhivatal által írásban kiadott ilyen „megrendelést közvetítő tevékenység” összeférhetetlen a földügyi szakigazgatási szervezet jogszabályban körvonalazott tevékenységével.

A panaszos állítása szerint: „Földmérő szakmai körökben közbeszéd tárgya, hogy a földhivatalok földmérő munkatársai egyéni vállalkozóként, gazdasági társaság tagjaként is végeznek különböző, ún. sajátos célú földmérési munkákat. Magyarán a hatósági eljárásban ügyintézőként résztvevő földmérők, gyakran ügyfélként jelennek meg saját hivataluk előtt. (...) közszájon forgó információk szerint a földhivatali földmérők magánmunkáikat rendszeresen hivatali felszereléssel végzik.”

Az országgyűlési biztos – a beadvány csatolásával – határidő kitűzésével kérte a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert a beadványban foglaltak megvizsgálására, és ennek eredményéről való részletes tájékoztatásra.

A miniszter tájékoztatta az országgyűlési biztost, hogy a panaszos által kifogásolt F2 szabályzat felülvizsgálata folyamatban van, a F2 szabályzatot miniszteri rendelet mellékleteként 2006. I. negyedévében tervezi kiadni. A földmérési és térképészeti tevékenységről szóló 1996. évi LXXVI. törvényhez kapcsolódó miniszteri rendeletek módosításának kiadását is 2006. I. negyedévére tervezi. A minisztériumban megkezdődött a hatályos szabályzatok, belső utasítások teljes körű felülvizsgálata. A panaszos levelében felvetett egyes földhivatalok eljárását a földhivatalok felügyeletéért felelős szervezeti egység még ebben az évben felül fogja vizsgálni, és megteszi a szükséges felügyeleti intézkedést. A köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény 21. § (2) bekezdése mérlegelési jogkört biztosít a munkáltatói jogkör gyakorlójának a munkavégzésre irányuló egyéb, és további jogviszony engedélyezésénél. A minisztérium már ismertette a megyei (fővárosi) földhivatalok vezetőivel mely szempontok érvényesülését tartja kívánatosnak a jogkör gyakorlásakor. Az ügy jelentőségére tekintettel utasításban adja ki, hogy összeférhetetlennek kell tekintetni minden olyan jogviszonyt, amely miatt adott ügyben a Ket. szerinti kizárás megállapításának lehet helye, illetve amelynek gyakorlása a közigazgatási hatósági eljárás

alapelveit oly módon sértené, hogy a kérelmek elbírálásakor a jogszabályban elő nem írt szempont érvényesül, így különösen akkor, ha bármely kérelem elbírálását attól teszik függővé, hogy az adott jogviszonyhoz kapcsolódó szolgáltatást igénybe vették-e.

Tekintettel arra, hogy a miniszter a biztos megkeresésére a jelentésben megállapított visszasságok megszüntetése érdekében már megtette a szükséges intézkedéseket, az országgyűlési biztos további intézkedéseket nem kezdeményeztet, de minisztert arra kérte, hogy az intézkedései eredményéről írásban adjon részletes tájékoztatást.

Az országgyűlési biztos kezdeményezése elérte célját, azok részben megvalósultak, a kilátásba helyezett intézkedésekről szóló tájékoztatásra meghatározott idő még nem telt el.

OBH 2016/2005.

A szociális biztonsághoz, valamint a tisztességes eljáráshoz való alkotmányos alapjoggal összefüggő visszasságot okoz a nyugdíjbiztosítási igazgatóság, ha a magyar–szovjet szociálpolitikai egyezmény szabályai szerint jogos nyugdíjigényére csak a kérelemre indított vizsgálat eredményeként évekkel később kapja meg szolgálati nyugdíját.

A panaszos az Országgyűlési Biztosok Panaszirodáján személyes megjeleneésekor benyújtott beadványában előadta, hogy 2000. július 19-én áttelepült Ukrajnából, ahol szolgálati nyugdíjas volt. Ott lemondott nyugdíjáról, hogy Magyarországon a magyar–szovjet szociálpolitikai egyezmény alapján kérje nyugdíja újbóli megállapítását. A kérelmet azonban az igény elbírálására hatáskörrel rendelkező nyugdíjbiztosítási igazgatóság – a Belügyminisztérium Nyugdíjmegállapító Osztály írásos véleményének is a birtokában – I. és II. fokon is elutasította jogosultság hiányában, mert nem rendelkezett a jogosultsághoz szükséges 25 év szolgálati idővel. Az áttelepülést követően Bt.-t hozott létre, járulékot azonban csak mint nyugdíjas fizetett. Mivel a nyugdíja nem került megállapításra, járuléktartozása keletkezett, melynek megfizetése – anyagi körülményei miatt – meghaladta lehetőségeit. Csak 2005. januárban tudott elhelyezkedni. Úgy véli, hogy meg kellett volna állapítani a nyugdíját, mivel tartozásából 130 000 Ft-ot megfizetett, így a többit a megállapított nyugdíjából tudná rendezni. A fenti helyzet – véleménye szerint – a nyugdíjbiztosító téves tájékoztatásának a következménye.

Az országgyűlési biztos a szociális biztonsághoz és a tisztességes eljáráshoz való alapjog sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálatot, melynek keretében a nyugdíjbiztosítási igazgatóság vezetőjét saját jogú vizsgálat lefolytatására kérte. A panaszos meghallgatására pedig a szolgálati nyugdíjra jogosultság megállapítására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező Belügyminisztérium nyugdíjmegállapító szervének vezetőjét kérte fel.

A vizsgálat eredményeként az országgyűlési biztos megállapította, hogy sértült a panaszos szociális biztonsághoz, valamint a jogállamiságból levezethető tisztességes eljáráshoz való alkotmányos alapjoga, mivel a magyar–szovjet

szociálpolitikai egyezmény szabályai szerint 2001. május 1-jétől jogos nyugdíjigényére a nyugdíjbiztosítási igazgatóság csak 2005. augusztus 10-én, a panasz alapján indított vizsgálat eredményeként hozott megállapító határozatot. A téves döntést a két nyugdíjbiztosítási szerv közötti kommunikációs pontatlanság eredményezte. Tekintettel azonban arra, hogy a vizsgálat mindkét illetékes szerv soron kívüli és gondos munkája következtében eredménnyel zárult, az országgyűlési biztos nem tett ajánlást. Mindkét nyugdíjmegállapító szerv vezetőjének figyelmét felhívta, hogy a hasonló esetek elkerülése érdekében a jövőben az ügyfelek érdekeit képviselve szorosabban működjenek együtt.

A biztos tájékoztatta a panaszost, hogy a 2001. május 1-jétől fennálló nyugdíjas státusza alapján, mint egyéni vállalkozó 5%-os baleseti járadék megfizetésére kötelezett, munkavállalóként azonban nincs nyugdíjjárulék és egészségbiztosítási járulék fizetési kötelezettsége. A vállalkozóként jogalap nélkül befizetett járulékot az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény szabályai szerinti önellenőrzést követően az adóhatóságtól kérheti vissza. A munkavállalóként jogalap nélkül levont és befizetett járulék visszafizetését a Tbj. szabályai szerint a foglalkoztatótól kell kérnie.

Az országgyűlési biztos a vizsgálatot lezárta.

OBH 2034/2005.

A jogbiztonság követelménye, valamint a hátrányos megkülönböztetés tilalma sérelmét okozta a jogalkotó azzal, hogy az állampolgárok nagyobb csoportját érintő, részükre minden naptári évben törvényben garantált külön juttatás, jogosultsága feltételeinek és kifizetésének, mint „szerzett jognak” a szabályait akképpen módosította, hogy a módosított jogszabály nem egyértelmű értelmezésén alapuló jogalkalmazás során a jogosultak nem kapták meg a külön juttatást.

A panaszosok azt sérelmezték, hogy a közalkalmazottak számára 2004 évben nem került kifizetésre, a számukra minden naptári évben törvényben garantált külön illetmény, az ún. tizenharmadik havi juttatás. Az országgyűlési biztos általános helyettese a jogállamiság elve sérelmének gyanúja miatt rendelt el vizsgálatot, amely során a pénzügyminisztertől kért tájékoztatást.

A közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény (Kjt.), a hatálybalépésétől kezdve tartalmazott tizenharmadik havi juttatásra jogosító rendelkezéseket. 2004. február 1-jétől, majd 2005. január 1-jétől azonban az egyhavi külön juttatással kapcsolatos szabályozás jelentősen megváltozott. A pénzügyminiszter tájékoztatása szerint a módosítás célja a tizenharmadik havi illetmény kifizetésére vonatkozó szabályok közzsférán belüli egységesítése volt. Ezáltal nemcsak a kifizetés időpontja módosult, hanem a jogintézmény funkciója is. Konceptióváltás történt, amelynek lényege, hogy míg a 13. havi illetmény az adott évben jogviszonyban töltött idő utólagos elismerésére szolgált, az egyhavi külön juttatás megszerzésének egyetlen feltétele a január 1-jei jogviszonyban állás. A módosítás a gyakorlatban számos problémát vetett fel. Kizárta a külön illetményből azokat, akiknek év közben szűnt meg a közalkalmazotti jogviszonyuk, illetve

akiknek december 31-én még fennállt a jogviszonyuk, de január elsején már nem, jogosulttá vált ugyanakkor a külön juttatásra az, aki január elsejétől létesített közalkalmazotti jogviszonyt.

A módosítás okozta bizonytalanság miatt számos indítvány érkezett az Alkotmánybírósághoz a jogszabály utólagos felülvizsgálata érdekében. Az Alkotmánybíróság a 32/2005 (IX. 15.) számú határozatában megállapította, hogy az indítványok megalapozottak, és jogszabály alkotmányellenességére való hivatkozással a vitatott szabályokat részlegesen megsemmisítette. Az Alkotmánybíróság határozata egyértelműen rendezte azok jogosultságát, akiknek év közben szűnt meg a közalkalmazotti jogviszonyuk, megválaszolatlan maradt viszont az az eset, akiknek 2004-ben és 2005-ben is folyamatosan, megszakítás nélkül fennállt a közalkalmazotti jogviszonya.

2005. november 11-én az Országgyűlés kihirdette a Magyar Köztársaság 2004. évi költségvetéséről és az államháztartás hároméves kereteiről szóló törvény végrehajtásáról szóló 2005. évi CXVIII. törvényt, amely visszaállította a külön juttatás eredeti koncepcióját. A törvény – a jövőre nézve – összességében egyértelműen rendezte a közalkalmazottak 13. havi illetményre való jogosultságát és annak kifizetését, de továbbra is megválaszolatlanul hagyta azoknak a közalkalmazottaknak a 2004. évre járó tizenharmadik havi illetményre való jogosultságát, akik 2004-ben és 2005-ben is folyamatosan közalkalmazotti jogviszonyban álltak.

A jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is. A közalkalmazottak számára 2005. január hónapban kifizetett külön juttatás nem tekinthető a 2004. évi tizenharmadik havi illetménynek, hiszen más koncepció alapján és más jogosulti körnek történt a kifizetés. A szabályozás módosításai miatt mindazok, akiknek a közalkalmazotti jogviszonya a 2004-es év folyamán megszűnt, vagy akár egész évben fizetés nélküli szabadságon voltak, jogosultak a tizenharmadik havi illetményre, azok a közalkalmazottak azonban, akik 2004-ben és 2005-ben is közalkalmazotti jogviszonyban álltak, és ténylegesen munkát végeztek, elestek a 2004. évre járó külön juttatástól.

Az általános helyettes megállapította, hogy a törvény ilyen értelmezése nem felel meg sem a hátrányos megkülönböztetés tilalmának, sem a jogbiztonság követelményének. Mindezek alapján kérte az Országgyűlést, hogy vizsgálja meg a közalkalmazottak 2004. évre járó tizenharmadik havi illetménye kifizetése elmaradásának körülményeit, a jogbiztonság követelménye és a diszkrimináció tilalma érvényesülése, valamint a „szerzett jog” alkotmányos védelme érdekében. A válaszadás határideje még nem telt el.

OBH 2086/2005.

A tárgyi feltételek, valamint a szakmai létszám hiányosságai visszásságot okoznak az ellátottak lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez és a szociális biztonsághoz fűződő jogokkal összefüggésben. A gondozottak részvételének mellőzésével összeállított gondozási tervek az érintettek lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való joga sérelmének a veszélyét hordozza magában.

Egy névtelen beadványban néhány, magát Heves város közelében lakó állampolgárként megjelölő levélíró, a Heves Megyei Önkormányzat fenntartásában álló, Heves, Fő út 63. szám alatt található Idősek és Mozgásfogyatékosok Otthona működését sérelmezte. A panaszok szerint az otthonban dolgozó alkalmazottak durván és megalázóan bánnak az ellátottakkal. Az ott élők nincsenek megelégedve az élelmezéssel. Panaszolták továbbá az intézményi ápolást és gondozást is, egyben sérelmezték, hogy azoktól az ellátottaktól is havi 1500 forintot szednek be, akik egyébként közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkeznek.

Az országgyűlési biztos felkérése alapján a megyei közigazgatási hivatal helyszíni vizsgálatot tartott. Megállapítást nyert, hogy az intézmény tárgyi feltételei nem felelnek meg a vonatkozó jogszabályokban előírt követelményeknek, így az otthonban több 5, 6, 7 és 8 ágyas lakószoba van, mely nem teljesíti azt a követelményt, mely szerint lakószobákban legfeljebb 4 személy helyezhető el. A fenntartó az épület korszerűtlenségének megszüntetése érdekében több ízben sikerrel pályázott, melyek eredményeként 2003-ban megkezdődhetett az intézmény több ütemben tervezett, bővítéses rekonstrukciója, amely végeztével a tárgyi hiányosságok 2005 őszére véglegesen felszámolhatóvá válhatnak. A vizsgálat a személyi feltételekben is hiányosságokat tárt fel, az előírt létszámnorma biztosításához plusz 5 fő ápoló-gondozó, 2 fő fejlesztő pedagógus, 1 fő mozgásterapeuta alkalmazására lenne szükség.

Az élelmezéssel összefüggésben a vizsgálat rámutatott arra, hogy az intézmény biztosítja a napi háromszori étkeztetést, valamint valamennyi igény szerinti diétát. Az étlapok kellő változatosságról tanúskodtak. Az étkeztetéssel kapcsolatos panaszok nem bizonyultak megalapozottnak.

A vizsgálat megállapította, hogy csak néhányan voltak tisztában azzal, hogy létezik alapgyógyszer-lista, és a gondozási terv dokumentációkat sem ismerték az ellátottak. A vonatkozó jogszabály egyértelműen rendelkezik arról, hogy a gondozási tervet, annak módosítását az ellátást igénybe vevő személlyel, illetve törvényes képviselőjével közösen kell elkészíteni. A gondozási terv eredményességének feltétele az ellátást igénybe vevő aktív közreműködése. A vizsgálat feltárta, hogy nem valós a névtelen beadványban megfogalmazott azon kijelentés, miszerint valamennyi gondozott 1500 Ft-ot fizet havonta, függetlenül attól, hogy rendelkezik-e közgyógyellátási igazolvánnyal vagy sem.

A célvizsgálatot végzők kitértek arra, hogy a szakképzett dolgozók munkájuk során komoly erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy a tárgyi feltételek hiányosságai ellenére az intézményt otthonossá tegyék. Igyekeznek – a lehetőségeikhez képest – megelőzni a zsúfoltságból fakadó konfliktusokat, egyben

minden lakónak, korához és egészségi állapotához mérten elfoglaltságokat kínálnak. Különböző foglalkoztatási lehetőségekkel, rendezvényekkel, kirándulásokkal színesítik a gondozottak mindennapjait. A bánásmódra vonatkozó panaszt a biztos szintén megalapozatlannak találta.

Tekintettel arra, hogy a közigazgatási hivatal vezetője a feltárt hiányosságok megszüntetése érdekében a szükséges intézkedéseket megtette, a biztos a vizsgálatát lezárta, azonban a hivatalvezetőtől tájékoztatást kért a fenntartó által tett illetve tervezett intézkedésekről.

OBH 2094/2005.

Nem okoz visszásságot az egyetem, ha egyes nyelvszakjain a sikertelen nyelvi alapvizsga ismétlésére vonatkozó szabályozás a jóváhagyott tanulmányi és vizsgaszabályzata rendelkezései alapján eltérő.

Egy budapesti egyetem bölcsészettudományi karának neve elhallgatását kérő hallgatója kérte az általános helyettes vizsgálatát azt sérelmezve, hogy amíg az egyetem angol szakos hallgatóinak a nyelvi alapvizsga ismétlésekor lehetőségük van ugyanabban a vizsgaidőszakban ismétlő vizsgát tenniük, addig a német szakon hallgatóknak ez nem áll módjukban.

A biztos arra a megállapításra jutott, hogy mivel a tanulmányi és vizsgaszabályzat lehetővé teszi, hogy az egyes karok a nyelvi alapvizsga ismétlésével kapcsolatban korlátozásokat vezessenek be, indokolt és jogszerű is lehet ugyanazon az intézményen belül eltérő szabályok alkalmazása az eltérő nyelvi szakok esetében. A panaszos által felvetett probléma megítélésakor az általános helyettes figyelemmel volt az Alkotmánybíróság hátrányos megkülönböztetésről alkotott álláspontjára, és úgy ítélte meg, hogy a vizsgált esetben a szabályozás nem volt diszkriminatív, alkotmányos jogokkal összefüggésbe hozható visszásságnak még a veszélyét sem rejtette magában, ezért intézkedést nem kezdeményezett.

OBH 2143/2005.

Az ellátottak testi és lelki egészséghez, emberi méltóságához és a szociális biztonságához való jogával összefüggő visszásságot okoz a bentlakásos intézmény, ha a tárgyi feltételek és a szakmai létszám hiányosak, a gondozási dokumentációk vezetése szabálytalan, az intézmény dolgozói pedig durva hangnemet és bánásmódot alkalmaznak.

A segesdi „Gondviselés” Szociális Otthonból a lakók és a dolgozók érdekében írt névtelen beadványban a panaszosok az intézmény működését és az ott tapasztalható visszaéléseket sérelmezték. Előadták, hogy az intézmény vezetősége a lakókat és az alkalmazottakat folyamatosan megalázza, és félelemben tartja. Az ellátottak nem vihetik fel a szobájukba az ételt, sőt ennek elkerülése érdekében az étkezések után az ápolók megmottózzák a lakókat. A panaszokat nem hallgatják meg, a lakók börtönben érzik magukat, a szóbeli figyelmeztetéseket indokolatlanul osztogatják. A beadvány szerint pénzügyi visszaélések történnek, a betegek nagy része nem kap pénzt a gondnokától, akik nem tudnak elszámolni feléjük. Elhalálozás esetén pedig előfordul, hogy amennyiben nincs

közvetlen hozzátartozója az elhunyt személynek, a takarékbetétkönyvét az intézmény tovább használja.

A biztoshoz érkezett beadványhoz hasonló tartalmú levelek az intézményvezetőhöz és a fenntartóhoz is eljutottak. Az intézményvezető ezért fenntartói, ÁNTSZ és pénzügyi vizsgálatot kezdeményezett. Az otthonban a módszertani intézmény helyszíni ellenőrzést tartott, a panaszokat az ellátottjogi képviselő is vizsgálta.

Az intézmény kastélyépületében a folyamatos felújítás ellenére is zsúfoltak a lakószobák, 6 ill. 12-13 ágyasok. A műemléki védetség miatt nagyobb átalakítás nem hajtható végre. Az intézményhez tartozó telephelyen található 80 fogyatékos személy ápolására, gondozására szolgáló kolostorépület a műemléki jellege, leromlott állaga, egészségtelen vizes és salétromos falai miatt nem alkalmas a feladat ellátására. Mindkét épület kiváltása indokolt, amelyre azonban csak pályázatok benyújtásával, és címzett támogatások elnyerése esetén lenne lehetőség. A személyi feltételek hiányosak, a jogszabályban előírtak teljesítéséhez 16 fő ápoló-gondozóra lenne szükség. A vizsgálat feltárta, hogy a mentálhigiénés ellátás dokumentációja keveredett az ápolási iratokkal, és a vezetésében is hiányosságok voltak.

A biztosi vizsgálat az élmezéssel, a motozással, a szóbeli figyelmeztetésekkel, valamint a takarékbetétkönyvek használatával kapcsolatos panaszokat nem igazolta, azonban a bánásmódra és hangvételre vonatkozó panasz részben megalapozottnak bizonyult. A durva hangnem és bánásmód három dolgozóra volt jellemző, amit az ellátottjogi képviselő javaslata alapján lefolytatott intézményvezetői vizsgálat megerősített, ezért az érintett dolgozókat fegyelmi eljárás keretében megrovásban részesítettek, és munkakörük változatlanul hagyása mellett az intézmény más részlegére helyezték át őket. Az intézményvezető munkaértekezleten nyomatékosan felhívta a dolgozók figyelmét a szakmai és etikai szabályok betartására.

A biztos rámutatott arra, hogy a durva hangnem és bánásmód alkalmazása a lakók legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez fűződő jogát, valamint az emberi méltósághoz való jogát sértette, de arra tekintettel, hogy az intézményvezető időközben a szükséges intézkedéseket megtette, nem élt ajánlással. A visszasságok orvoslása érdekében felkérte a megyei önkormányzat közgyűlésének elnökét, hogy tájékoztassa a feltárt hiányosságok megszüntetésére tett, illetve tervezett intézkedéseikről, kiemelten a fogyatékos személyek ápolására, gondozására szolgáló épület kiváltását illetően. A közigazgatási hivatal vezetőjét felkérte, hogy az otthonban folytatott pénzügyi ellenőrzés eredményéről, valamint az intézményvezető által megtett intézkedésekről adjon tájékoztatást.

A fenntartó a jelentésben foglaltakkal egyetértett és tájékoztatta a biztost, hogy a tárgyi feltételek javítása, az épületek korszerűsítése érdekében a továbbiakban is pályázni fognak. A pénzkezelés gyakorlatában feltárt hiányosságok felszámolására intézkednek.

OBH 2150/2005.

A diszkrimináció tilalmának elvébe ütközik, ha a hitelező a nyilvántartásában szereplő több száz adós közül kettőt kiemel, és azok nevének, székhelyének, tevékenységi körének valamint tartozásuk összegének megjelölésével, hirdetésben hozza nyilvánosságra.

Az országgyűlési biztos hivatalból indított eljárást annak vizsgálatára, hogy megfelelt-e az alkotmányos követelményeknek a Széchenyi Kártya Hitelkonstrukció lebonyolításával megbízott KA-VOSZ Rt. eljárása, amikor két vállalkozó nevét, továbbá székhelyét, tevékenységi körét, valamint a tartozása összegét megyei terjesztésű lapokban, féloldalas hirdetésben hozta nyilvánosságra, kiemelve őket azon több száz vállalkozó közül, akik nem tettek eleget a Széchenyi Kártya hitelszerződésben foglalt kötelezettségeiknek.

A biztos a vizsgálat első szakaszában áttekintette, hogy vizsgálati jogköre kiterjed-e a KA-VOSZ Rt. eljárására. Az országgyűlési biztosok következetes gyakorlatuk során közszolgáltatónak tekintik a hatóságnak nem minősülő, állami vagy önkormányzati feladatot ellátó azon szervezetet, amelyek esetében a kérelmezőnek nincs lehetősége annak megválasztására, hogy az általa igényelt szolgáltatás igénybevételére kivel szerződjön, tekintettel arra, hogy azt csak korlátozott számú vagy csak kizárólag egyetlen szervtől veheti igénybe.

A KA-VOSZ Rt. – mint a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium képviselőjében eljáró közreműködő szervezet – a hitel folyósítása tekintetében monopolhelyzetben van. Kizárólag a hozzá benyújtott hiteligénylések alapján, az általa előszűrt és megfelelőnek minősített vállalkozásokkal köthetnek a bankok hitelszerződést. Az így megkötött hitelekre a Hitelgarancia Rt. készfizető kezességét vállal, amely szintén a konstrukciót biztosító állami szerepvállalást, azaz a közfeladat ellátását bizonyítja.

A hitelkonstrukcióban való részvétel feltétele volt, hogy a vállalkozás a támogatás igénylésekor írásbeli nyilatkozatában hozzájáruljon ahhoz, hogy meghatározott feltételek fennállása esetén adósságának tényét nyilvánosságra hozzák. A KA-VOSZ Rt. élt is ezzel az eszközzel, hiszen a tartozást felhalmozó ügyfelekről a Széchenyi Kártya Hitelkonstrukció honlapján a „nem fizetők feketelistája” címen adólistát tart nyilván. Az így megjelentetett adósok közül, választották ki véletlenszerűen azt a kettőt, akit nagyobb nyilvánosság előtt, féloldalas újsághirdetésben is nyilvánosságra hoztak.

Az emberi méltósághoz való jog egyenlőségi, komparatív funkciójából következően minden embert másokkal egyenlő méltóságú személyként kell kezelni, vagyis az egyes emberek és embercsoportok között tilos indokolatlanul, ésszerűtlenül különbséget tenni. Ezt az elvet az Alkotmány 70/A §-a a hátrányos megkülönböztetés tilalmaként is rögzíti. Az azonos helyzetben lévő jogalanyok közötti különbségtétel csak abban az esetben megengedett, amennyiben a megkülönböztetésnek „kellő súlyú alkotmányos indoka” illetve „tárgyilagos megítélés szerint ésszerű indoka” van. A vizsgált esetben azonban nincs olyan indok, amely ezt a megkülönböztetést alátámasztotta volna. Az újságban is megjelentetett adósoknak az adósok homogén csoportjából történő kiemelése kizárólag azt a célt szolgál-

ta, hogy ezáltal előmozdítsák a többiek fizetési hajlandóságát. Ez a bánásmód azonban az érintettekre nézve sértő, megalázó, sérti az emberi méltóságukat.

Az országgyűlési biztos a KA-VOSZ Rt. illetékes döntéshozó szervét a diszkriminatív gyakorlat felülvizsgálatára kérte, amire a vezérigazgató arról tájékoztatta, hogy a „Közzétételi Eljárási Rend és Sorsolási Szabályzat” szövegének végleges kialakítása során a Társaság figyelemmel volt az országgyűlési biztos által tett ajánlásokra.

OBH 2248/2005.

Nem okoz alkotmányos joggal összefüggő visszásságot az idegenrendészeti hatóság, ha azért utasítja el a családegyesítési célú tartózkodási engedély iránti kérelmet, mert a külföldi nem jogszerűen tartózkodik az országban. A nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangjához, a gyermeki jogokhoz, az alapvető jogok tiszteletben tartásához és védelméhez, valamint a család védelméhez való alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot okoz az idegenrendészeti hatóság, ha az országban nem jogszerűen tartózkodó kiskorú külföldi tartózkodási engedély iránti kérelme elutasítását követően nem vizsgálta a családegyesítési célú tartózkodási vízum kiadásának feltételeit, és az ország elhagyására kötelezi. A jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a másodfokú idegenrendészeti hatóság, ha a fellebbezési eljárásban csak a tartózkodási engedély elutasításának feltételeit vizsgálta, a családegyesítési célú tartózkodási vízum kiadásának feltételeit azonban nem. A nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangjának kötelezettségével összefüggő visszásságot okoznak az idegenrendészeti hatóságok, ha elmulasztják vizsgálni, hogy a kiskorú külföldinek az ország elhagyására kötelezése összhangban áll-e annak érdekeivel.

A magyar nemzetiségű román állampolgár panaszos azért fordult az országgyűlési biztoshoz, mert a Belügyminisztérium Bevándorlási és Állampolgársági Hivatala a román állampolgárságú 13 éves kislánya családegyesítési célú tartózkodási engedély iránti kérelmét elutasította, és a gyermeket arra kötelezte, hogy a Magyar Köztársaság területét – rövid határidőn belül – hagyja el.

Az országgyűlési biztosnak általános helyettese a család védelméhez való jog sérelmének gyanúja indított vizsgálatot, amely szerint, a kislány a panaszos korábbi, egy román állampolgárral fennálló, élettársi kapcsolatából 1991. július 4-én született. A panaszos jelenlegi férje magyar állampolgár, akitől 1995. szeptember 29-én megszületett a második gyermeke. Időközben mind a panaszos édesanyja, mind a kislány román állampolgár édesapja elhunyt, így további neveléséről és ellátásáról az édesanyjának kellett gondoskodnia. A kislány 2003. december 20-án érkezett Magyarországra. Beutazásakor a kislány sem beutazásra és tartózkodásra jogosító engedéllyel, sőt életkorára tekintettel még önálló úti okmánnyal sem rendelkezett, adatait a román hatóság a panaszos útlevelebe jegyezte be. A kislány nevében, a panaszos családegyesítési célú tartózkodási engedély iránti kérelmet nyújtott be a BM Bevándorlási és Állam-

polgársági Hivatal Budapesti és Pest Megyei Regionális Igazgatóságán. Az Igazgatóság a kislány tartózkodási engedély iránti kérelmét elutasította, és kötelezte, hogy a Magyar Köztársaság területét hagyja el. A határozat indokolása szerint az elutasító döntés indoka az volt, hogy a kislány – tartózkodási vízum hiányában – a tartózkodási engedély előterjesztésének időpontjában nem jogszerűen tartózkodott az országban. Az Igazgatóság felhívta a panaszos figyelmét arra, hogy amennyiben a gyermek „az ország elhagyására vonatkozó kötelezettségének a rendelkező részben meghatározott időpontig nem tesz eleget, az ldtv. 32. § (2) bekezdésének a) pontja alapján beutazási és tartózkodási tilalom elrendelésének és kiutasításának is helye van”. Egyúttal tájékoztatták őt arról is, hogy a tartózkodási céljának megfelelő vízum birtokában nem lesz akadálya annak, hogy a kislány az országba ismételten beutazzon, sőt a családegyesítési célú vízumkérelmét majd az Igazgatóságnál is előterjesztheti.

Az általános helyettese felhívta a figyelmet arra, hogy a Magyar Köztársaság Kormánya és Románia Kormánya között a vízumkötelezettség kölcsönös megszüntetéséről szóló, Budapesten, 2003. április 9. napján aláírt Megállapodás kihirdetéséről szóló 171/2003. (X. 27.) Korm.rendelet 3. Cikk (1) bekezdésének értelmében azoknak a román állampolgároknak, akik a Magyar Köztársaság területére 90 napnál hosszabb tartózkodás céljából kívánnak beutazni, előzetesen beszerzett vízummal kell rendelkezniük. A kislányt a – szülői felügyeleti jogot egyedül gyakorló – panaszos nyilvánvalóan 90 napot meghaladó időtartamú, családegyesítési célú tartózkodás céljából hozta az országba, így részére még a beutazását megelőzően családegyesítési célú tartózkodási vízumot kellett volna beszereznie. A panaszos a hiányzó vízumot a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2001. évi XXXIX. törvény (Itv.) végrehajtásáról szóló 170/2001. (IX. 26.) Korm.rendelet 10. § alapján a kislány beutazását követő kilencven napon belül pótolhatta volna, amit nem tett meg. A kislány a beutazását követő 90. nap elteltével már jogellenesen tartózkodott az országban. Figyelemmel arra, hogy a családegyesítési célú tartózkodási engedély iránti kérelmet az országban jogszerűen tartózkodó külföldi jogosult a Magyar Köztársaság területén benyújtani, helytálló volt az Igazgatóság azon megállapítása, hogy a kislány – vízum hiányában – a tartózkodási engedély kiadási feltételeinek nem tett eleget, és ezért a kérelmet elutasította. A vizsgálat a családegyesítési célú tartózkodási engedély elutasítása kapcsán alkotmányos joggal összefüggő vizs-zásságra utaló körülményt nem észlelt.

Az Áe. 16. § (3) bekezdése alapján a közigazgatási szervhez, államigazgatási ügyben benyújtott kérelmet a tartalma szerint kell elbírálni. A tartózkodási engedély iránti kérelemből egyértelműen kiderült a panaszos azon szándéka, hogy kislányát a saját háztartásában, a Magyar Köztársaság területén kívánja nevelni. Az említett okból már az első fokon eljáró Igazgatóságnak hivatalból kellett volna vizsgálnia, hogy a kislány a családegyesítési célú tartózkodási vízum feltételeinek megfelel-e. A külföldi állampolgár magyarországi beutazása és tartózkodása csak akkor engedélyezhető, ha – egyebek mellett – a beutazásához és a meghatározott célú és időtartamú tartózkodásához szükséges érvényes

vízummal rendelkezik. A beutazáshoz szükséges vízum hiányában, a külföldi beutazása csak humanitárius megfontolásból, nemzeti érdekből vagy nemzetközi szerződésben vállalt kötelezettség teljesítése céljából engedélyezhető. Az Igazgatóság elmulasztotta azt tisztázni, hogy a kislány magyarországi tartózkodásának elbírálása kapcsán fennáll-e olyan humanitárius ok, vagy van-e olyan, a Magyar Köztársaság által nemzetközi szerződésben vállalt kötelezettség, amelynek teljesítése céljából a beutazáshoz szükséges vízumtól indokolt eltekinteni. Mulasztásával az Igazgatóság az Alkotmány 7. § (1) bekezdésében biztosított nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangjához valamint az Alkotmány 67. §-ában biztosított gyermeki jogokkal összefüggő visszasságot okozott, továbbá nem tett eleget az Alkotmány 8. §-ában előírt, az alapvető jogok tiszteletben tartásához és védelméhez, valamint az Alkotmány 15. §-ában előírt, a család védelmére vonatkozó kötelezettségnek.

Az első fokú döntés ellen a panaszos fellebbezett, és kérte, hogy a kislány magyarországi tartózkodását az idegenrendészeti hatóság méltányossági alapon engedélyezze. A Hivatal a fellebbezést elutasította, azonban a másodfokú hatóság sem vitatta, hogy a kislány eltartásáról a panaszos gondoskodik, aki családegyesítési célú tartózkodási engedéllyel tartózkodik az országban. A panaszos és a kislány között fennálló rokonsági kapcsolatot a kislány születési anyakönyvi kivonata igazolja. Az érvényes tartózkodási vízum hiányára hivatkozva, a Hivatal az elsőfokú hatóság döntését annyiban megváltoztatta, hogy a családegyesítést, mint a kislány magyarországi tartózkodásának célját nem „fogadta el igazoltnak”. A másodfokú hatóság a kislánynak az ország elhagyására vonatkozó kötelezettsége határidejét módosította, és ő is felhívta a panaszos figyelmét arra, hogy amennyiben a kislány az ország elhagyására vonatkozó kötelezettségének a kijelölt időpontig nem tesz eleget, kiutasításának is helye van.

Az Áe. 66. § (2) bekezdése értelmében a felettes szerv mind a fellebbezéssel megtámadott határozatot, mind az azt megelőző eljárást köteles megvizsgálni. Bár a másodfokú határozat indokolása szerint a fellebbezés alapján a Hivatal mind az elsőfokú eljárást, mind az ügyben keletkezett iratokat megvizsgálta, mégsem észlelte, hogy az Igazgatóság a családegyesítési célú tartózkodási vízum kiadásának, illetve az Itv. 4. § (1) bekezdése alkalmazhatóságának körülményeit elmulasztotta vizsgálni. A másodfokú határozat alapján megállapítottam, hogy az elsőfokú határozat, illetve az azt megelőző eljárás vizsgálata valószínűleg arra korlátozódott, hogy a kislány esetében a családegyesítési célú tartózkodási engedély kiadásának jogszabályi feltételei fennállnak-e, vagyis a fellebbezés az érdemi jogorvoslat követelményeinek nem tett eleget. Az említett okból a jogorvoslati eljárás nem észlelte, hogy az Igazgatóság az elsőfokú eljárásban az Áe. 16. § (3) bekezdésében előírt, a kérelem tartalma szerinti elbírálására vonatkozó kötelezettségének nem tett eleget. Mulasztásával a Hivatal az Alkotmány 57. § (5) bekezdésében biztosított jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszasságot okozott.

A fellebbezés elbírálása során a Hivatal is megállapította, hogy a kislány eltartásáról a panaszos gondoskodik. Miután a kislány érvényes tartózkodási vízummal nem rendelkezett, a Hivatal úgy ítélte meg, hogy magyarországi tartózkodásának célját – a családi együttélés szándékát – nem tudta igazolni. Az Alkotmány 67. § (1) bekezdése értelmében, a Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családja, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges. Az Alkotmány hivatkozott rendelkezésével összhangban, a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (Csjt.) 77. § (1) bekezdése általános érvényű kötelezettségként írja elő, hogy a „szülők a saját háztartásukban kötelesek gondoskodni a kiskorú gyermekük tartásáról”. Az Alkotmánybíróság 57/1991. (XI. 8.) AB határozatában kifejtett álláspontja szerint az Alkotmány 67. § (1) bekezdésének rendelkezéséből „a tényleges családi gondoskodáshoz való jogosultság következik”. A családi gondoskodás a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltétel, amelynek biztosítása a kiskorú hozzátartozóinak, elsősorban a szüleinek alkotmányos kötelezettsége. A családi együttélést biztosító idegenrendészeti jogszabályok célja, hogy az ott felsorolt családi kapcsolatban lévő személyek a Magyar Köztársaság területén közös háztartásban éljenek. Az idézett jogszabályi rendelkezésekből látható, hogy a családi együttélést biztosító idegenrendészeti jogszabályok alkalmazása esetén a jogszabályban felsorolt családi kapcsolatok fennállása mellett mindössze azt kell vizsgálni, hogy a kérelmező, illetve az érintett személyek a kérelem előterjesztésekor közös háztartásban élnek-e vagy annak pozitív elbírálása esetén valószínűsíthetően közös háztartásban élnek majd. Egyrészt a panaszos a közte és a kislány között fennálló anya–gyermek kapcsolatot közokirattal igazolta, másrészt – különösebb bizonyítás nélkül is – belátható, hogy a 13 éves kislány a létfenntartását önjelől nem képes biztosítani, sőt a panaszosnak törvényi kötelezettsége, hogy keresőképtelen gyermeke eltartásáról saját háztartásában gondoskodik. A család-egyesítés mint tartózkodási cél tehát nem a vízum – mint hatósági engedély – birtoklásához kötődik. A Hivatal az Alkotmány 15. §-ában előírt, a család védelméhez, továbbá, az Alkotmány 67. §-ában biztosított gyermeki jogokkal összefüggő visszásságot okozott, azzal, hogy az elsőfokú hatóság határozatának indokolását megváltoztatva, a 13 éves kislány magyarországi tartózkodásának családi együttélési célú szándékát a család-egyesítési célú tartózkodási vízum hiányára hivatkozva, nem fogadta el.

A Gyermekjogi Egyezményről szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény) 7. cikk 1. pontja alapján minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy lehetőség szerint a szülei neveljék. Az említett jog biztosítása érdekében a részes államok kötelesek gondoskodni arról, hogy a gyermeket szüleitől, ezek akarata ellenére, ne válasszák el, kivéve, ha az illetékes hatóságok, úgy döntenek, hogy ez az elválasztás a gyermek mindenek felett álló érdekében szükséges. Miután a kislány feletti szülői felügyeleti jogot kizárólag a pa-

naszos gyakorolta, nyilvánvaló, hogy kiutasítása nem a gyermek mindenek felett álló érdekében volt szükséges. A Gyermekjogi Egyezményben foglalt jogok – állampolgárságától függetlenül – minden, a Magyar Köztársaság joghatósága alá tartozó kiskorút, így a kislányt is megilletik. A Gyermekjogi Egyezmény alkalmazása szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a kislány jogszerűen tartózkodik-e az országban. Őt a szüleitől kizárólag a „gyermek mindenek felett álló érdekében” lehet elválasztani. Amennyiben az idegenrendészeti eljárásnak ilyen körülményt nem sikerül feltárnia, a kislány családegyesítési célú tartózkodási vízum iránti kérelmének elbírálását pusztán azon az alapon nem lehet megtagadni, hogy annak előterjesztésekor jogszerűtlenül tartózkodott az országban. Sem az első-, sem a másodfokú határozat nem részletezte azokat a körülményeket, amelyek alapján kétséget kizárólag megállapítható, hogy az idegenrendészeti hatóság a még önálló úti okmánnyal sem rendelkező 13 éves kislányt a „gyermek mindenek felett álló érdekében” kívánta az egyetlen tartásra kötelezhető hozzátartozójától, a panaszostól elválasztani. Miután az Alkotmány 8. § (1) bekezdése értelmében az alapvető jogok tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége, sajnálatos, hogy – az elsőfokú hatósághoz hasonlóan – még a fellebbezés nyomán eljáró Hivatal is elfeledkezett arról, hogy a 13 éves kislány esetében, az idegenrendészeti jogszabályokon túlmenően, a Gyermekjogi Egyezményt is alkalmaznia kell. Tekintettel arra, hogy a határozathozatalhoz szükséges tényállást a közigazgatási szerv köteles tisztázni, mulasztásukkal az ügyben eljáró idegenrendészeti hatóságok az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében biztosított jogállamiságból, az Alkotmány 15. §-ában előírt, a család védelméhez, továbbá, az Alkotmány 67. §-ában biztosított gyermeki jogokkal összefüggő visszásságot okoztak.

A vizsgálat során feltárt, alkotmányos joggal összefüggő visszásságok megszüntetése érdekében az országgyűlési biztos általános helyettese a Hivatal főigazgatójának intézkedését kezdeményezte annak érdekében, hogy az Igazgatóság elsőfokú határozatát vonja vissza és utasítsa az elsőfokú idegenrendészeti hatóságot arra, hogy a kislány családegyesítési célú magyarországi tartózkodása iránti kérelmet a tartalma szerint bírálja el, továbbá a megismételt eljárásban a Gyermekjogi Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény 9. cikk 1. pontjának alkalmazását megalapozó tényállási elemek felderítésére vonatkozó kötelezettségének tegyen eleget.

Válaszában a főigazgató tájékoztatta az országgyűlési biztos általános helyettesét arról, hogy az Igazgatóság a vizsgálat tárgyát képező elsőfokú határozatát úgy módosította, hogy a kislány esetében a családegyesítést, mint tartózkodási célt igazoltnak fogadta el és esetében – a Gyermekjogi Egyezményre figyelemmel – az ország elhagyására előírt kötelezettséget törölte.

Az általános helyettes a választ tudomásul vette.

OBH 2258/2005.

A külföldi az idegenrendészeti eljárásban az állampolgársága szerint állam által kibocsátott úti okmányban szereplő nevet viseli. Az emberi méltósághoz, és jogbiztonsághoz való jog részét képező névviselés jogával összefüggő visszasságot okoz az idegenrendészeti hatóság, ha a külföldit az érvényes útlevéle cseréjére kötelezi, és megtagadja a letelepedési engedélynek az érvényes úti okmányban történő elhelyezését.

Egy magyar nemzetiségű román állampolgár azért fordult az országgyűlési biztoshoz, mert a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal Budapesti és Pest Megyei Regionális Igazgatóságának VI. számú Ügyfélszolgálati Irodája a matrica formátumú letelepedési engedélyokmányt nem hajlandó a leánykori nevére kiállított útlevélben elhelyezni.

A biztos általános helyettese a jogbiztonsághoz, valamint az emberi méltósághoz való alkotmányos jogok sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálatot az ügyben.

A panaszos 2004. szeptember 4-én házasságot kötött egy magyar állampolgárral. A házasságkötést követően a panaszos a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) 25. § (1) bekezdésének c) pontjában szabályozott házassági nevet választotta, azaz a férje családi nevét viseli a házasságra utaló toldással, és ehhez kapcsolja a saját teljes nevét. A panaszos a házasságkötést Romániában is anyakönyveztette, ahol – az ott érvényben lévő jogszabályokra tekintettel – a házassági családi nevének első tagja a férje családi neve, és ezt követi az ő születési családi neve. Miután a román jog a magyar Csjt. 25. § (1) bekezdésének c) pontjában szabályozott házassági nevet nem ismeri, Romániában a panaszos számára nem állítottak ki olyan útlevelet, amelyben a házassági neve a magyar házassági anyakönyvi kivonattal megegyező módon szerepelt volna, tehát abban továbbra is a születési neve szerepel. A panaszos letelepedési kérelmet nyújtott be, amit a Bevándorlási Hivatal engedélyezett, és tájékoztatta őt arról, hogy az általa bemutatott, a magyar hatóság által kiállított házassági anyakönyvi kivonatra figyelemmel, a matrica formátumú okmányt a Csjt. 25. § (1) bekezdése szerinti házassági nevére állították ki. A Bevándorlási Hivatal a matricát a panaszos érvényes útlevelébe kívánta elhelyezni, ezért tájékoztatták, hogy a korábbi nevére kiállított útlevélbe a kiállított férjzett nevére szóló okmány nem helyezhető el. A Bevándorlási Hivatal felszólította a panaszost, hogy a személyazonosító okmányai cseréjéről gondoskodjon, aminek nem tett eleget. 2005. április 28-án a Bevándorlási Hivatal levélben értesítette a társszerveket arról, hogy miután a panaszos a házassági nevére kiállított érvényes útlevéllel nem rendelkezik, a letelepedési engedélyokmányt a birtokában lévő úti okmányba nem ragasztották be.

Az általános helyettes megállapította, hogy a házasságkötés időpontjában román állampolgár panaszos és magyar állampolgár férjének, házasságkötése, valamint a házastársak személyi és vagyoni jogviszonyai tekintetében a nemzetközi magánjogról szóló 1979. tvr. (a továbbiakban: Nmj.) vonatkozó rendel-

kezéseit kellett alkalmazni. Miután tartózkodási engedéllyel rendelkező külföldiként a panaszos magyarországi lakóhellyel nem rendelkezett, a házastársi névviselés kérdésében az eljáró hatóság államának – vagyis a Magyar Köztársaság – jogát kellett alkalmazni. A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) 25. § (5) bekezdése alapján a házasságkötés megelőző eljárás során kell dönteniük arról, hogy a Csjt. 25. § (1)–(3) bekezdéseiben biztosított névviselési formák közül melyiket választják. Mivel a panaszos a Csjt. 25. § (1) bekezdésének c) pontja szerinti névviselési formát választotta, házassági nevét az említett módon jegyezték be a házassági anyakönyvbe, illetve a házassági anyakönyvi kivonatba. Az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a névviselésről szóló 1982. évi 17. törvényerejű rendelet (At.) 27. § (1) bekezdésének értelmében, a „hatósági eljárásban, igazolásban, igazolványban, nyilvántartásban a magyar állampolgár a születési, illetőleg a házassági anyakönyv szerint őt megillető születési vagy házassági nevet viseli”. Miután az At. 27. § (1) bekezdése kizárólag a magyar állampolgárokra vonatkozik, ezt a rendelkezést a panaszos esetében nem lehet alkalmazni. A külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2001. évi XXXIX. törvény (Itv.) 2. § (1) bekezdésének h) pontja értelmében a külföldiek személyazonosságukat és állampolgárságukat „az arra jogosult külföldi hatóság által kiállított és a Magyar Köztársaság által elismert” érvényes úti okmánnyal igazolják. Előfordulhat olyan eset, amikor a külföldi számára a magyar hatóság által kiállított házassági anyakönyvi kivonatban szereplő házassági név, illetve az állampolgársága szerinti állam hatósága által kiállított érvényes úti okmányban szereplő név nem azonos. Arról, hogy az említett esetben melyik állam jogát kell alkalmazni az At. 29. § (1) bekezdése rendelkezik. A külföldi állampolgárok névviselésénél az állampolgárságuk joga – tehát a panaszos esetében a román jog – az irányadó. Miután az Itv. 2. § (1) bekezdésének h) pontja értelmében a külföldi személyazonosságát a birtokában lévő érvényes úti okmány igazolja, törvényes vélelem áll fenn arra nézve, hogy az állampolgársága szerinti állam joga szerint őt az úti okmányban szereplő név illeti meg, tehát az érvényes útlevelemben szereplő nevet viseli. Jogalkalmazási hibát vétett a Bevándorlási Hivatal azzal, hogy a panaszos letelepedési engedélyokmányát nem az érvényes útlevelemben, hanem a házassági anyakönyvi kivonatban szereplő névre állította ki.

A jogállamiság alapvető követelménye, hogy a közhatalommal rendelkező szervek a jog által meghatározott szervezeti keretek között, a jog által megállapított működési rendben, a jog által a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki a tevékenységüket. A tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülése érdekében mellőzhetetlen, hogy amennyiben a Bevándorlási Hivatal az ügyfél számára kötelezettséget ír elő, akkor annak jogalapját, továbbá a teljesítésre nyitva álló határidőt, illetve határnapot is megjelölje. Sem az Itv.-ben, sem más hatályos magyar jogszabályban nincs rendelkezés arra nézve, hogy a külföldinek a magyarországi házasságkötését az állampolgársága szerinti államban is jelentenie vagy regisztr-

rátatni kellene. Olyan jogszabályi rendelkezés sincs, amely alapján az útlevelet kiállító állam hatóságának a külföldi nevét a magyar jog szabályainak megfelelően kellene az úti okmányába bejegyeznie. A jogbiztonsághoz, illetve az emberi méltósághoz való jog részét képező névviseeléshez való joggal összefüggő visszásságot okozott a Bevándorlási Hivatal azzal, hogy panaszost a birtokában lévő, érvényes útlevele cseréjére kötelezte, továbbá azzal, hogy a matrica formátumú letelepedési engedély okmányának az érvényes úti okmányban történő elhelyezését megtagadta.

Az általános helyettese a visszásság megszüntetése érdekében felkérte a BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal főigazgatóját, hogy a Hivatal a panaszos letelepedési engedély okmányát az érvényes útlevelében szereplő névre állítsa ki, és az okmányban elhelyezze, továbbá gondoskodjon arról, hogy a jelentés tartalmát mind az általa irányított hivatal, mind a regionális igazgatóságok letelepedési kérelmek elbírálásával foglalkozó ügyintézői megismerjék.

A főigazgató az ajánlást határidőben elfogadta és végrehajtotta.

OBH 2305/2005.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz a hatóság, ha a pályázati feltételeket pontatlanul, nem egyértelműen és kiszámíthatatlanul fogalmazza meg.

Egy Kft. ügyvezetője az országgyűlési biztoshoz intézett beadványában sérelmezte, hogy a Regionális Fejlesztés Operatív Program keretei között meghirdetett, „Turisztikai fogadóképesség javítása” című felhívásra a Kft. által benyújtott pályázatokat elutasították. A Kft. a pályázatot egy szálloda fejlesztése céljából nyújtotta be, de azt az Országos Területfejlesztési Hivatal (volt Magyar Terület-és Regionális Fejlesztési Hivatal) Regionális Fejlesztés Operatív Program és INTERREG Közösségi Kezdeményezés Irányító Hatósága elutasította, mert a pályázat szerint a háromcsillagos szállodát oly módon akarta a pályázó fejleszteni, hogy a későbbiekben lehetővé váljon a kategóriaváltás, azaz a szálloda négycsillagossá minősítése.

Az országgyűlési biztos a jogbiztonság követelménye, illetve a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének közvetlen veszélye miatt indított vizsgálatot.

A Kft. a pályázat benyújtását követően annak formai és jogosultsági megfelelőségéről és befogadásáról értesítést kapott, majd azt követően kapta meg a hatóság pályázatot elutasító levelét, amelynek indokolása szerint az intézkedés keretében az 1–3 csillagos szállodák, panziók, kempingek, turistaszállók kategóriájában volt lehetséges az új szálláshelyek építése, a pályázó azonban 4 csillagos szálláshelyek kialakítását tervezte, ami a kiírás értelmében nem volt támogatható.

A Kft. ügyvezetője által benyújtott pályázat szerint a meglévő szálláshely kapacitásnövelése és minőségének fejlesztése 3 csillagos szállodát érintett volna. A benyújtott pályázat 5.1 célkitűzések pontjában az szerepelt, hogy a fejlesztéssel – több mint 50 szállóvendégnek a kellő számú saját parkolóhelyet is biztosítva – a 4 csillagos kategóriára lehet tovább lépni. A Kft. a hatóság főigazga-

tója részére címzett levélben a döntés felülvizsgálatát kérte. A kapott válasz szerint a pályázati felhívás és útmutató együttes értelmezése alapján arra lehetett következtetni, hogy a pályázat kiírója – a pályázati felhívásban megfogalmazott céloknak megfelelően – azokat a fejlesztéseket kívánta támogatni, amelyek eredményeképpen legfeljebb háromcsillagos szálláshelyek jöttek létre. Erre tekintettel a pályázat elutasítását megalapozottnak ítélte meg.

A pályázati kiírás nem tartalmazta azt, hogy a háromcsillagos szállodák fejlesztése esetén, amennyiben a szálloda a fejlesztés eredményeképp magasabb – négycsillagos – kategóriába lép, a pályázat nem támogatható. A pályázati útmutató 5. 2. 4. „Értékelés szakmai szempontból” c. pontja szerint értékelendő szempont volt az is, hogy történik-e kategóriaváltás a fejlesztés következtében. A kategóriaváltás 0–3 pontig volt értékelhető. Ezen pontozás, valamint a pályázati kiírás és a pályázathoz kapcsolódó Programkiegészítő Dokumentum együttes értelmezése alapján joggal következtethetett a pályázó arra, hogy mivel pályázata három csillagos szálloda fejlesztését érintette és annak eredményeképp esetleg lehetőség adódott volna egy későbbi időpontban a négycsillagos, magasabb kategóriába való lépéshez is, pályázata pozitív elbírálásban fog részesülni és a támogatást meg fogja kapni. Ezt sugallhatta számára az is, hogy a pályázat megfelelőségéről és befogadásáról pozitív választ kapott. A jogbiztonság elvéből levezethetően a hatóság által kiírt szóban forgó pályázatnak a címzettek számára egyértelműnek, világosnak kellett volna lennie, az azonban félreérthető, nem pontosan értelmezhető feltételeket állapított meg a támogatás megszerzéséhez, amelyet a hatóság vezetője a megkeresésemre adott válaszában el is ismert.

A hatóság vezetőjétől kapott tájékoztatás szerint a meglévő szálláshelyek fejlesztése bekövetkezhetett kategóriaváltással vagy anélkül is. A 2004. évben benyújtott pályázatok esetén a hatóság és a pályáztatásban közreműködő más szervezetek egységes álláspontja és gyakorlata az volt, hogy a háromcsillagos szálláshelyek fejlesztése esetén csak azon pályázatok támogathatók, amelyek nem valósítanak meg kategóriaváltást, mivel a pályázati felhívás, az útmutató és a Regionális Fejlesztés Operatív Program együttes értelmezése alapján a legfeljebb három csillagos szálláshelyek létrejötte volt kívánatos. E körülményről az illetékes regionális fejlesztési ügynökségek – a pályázó kérdésére – tájékoztatták a pályázókat, maga a pályázati kiírás azonban nem tartalmazta ezt a feltételt.

A vizsgálat feltárta, hogy a pályázat nem pontos, nem egyértelmű, nem számítható megfogalmazása a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő viszásságot okozott.

A hatóság vezetőjétől kapott tájékoztatás azt is tartalmazta, hogy szakértők-ből álló munkacsoport a pályázat újbóli meghirdetése előtt felülvizsgálta a kiírás egyes rendelkezéseit, és éppen a korábbi, nem teljesen egyértelmű rendelkezésekre tekintettel úgy határozott, hogy a szállodákra vonatkozó, háromcsillagos korlátozást módosítja, a kiírást pontosítja, azt egyértelművé teszi az esetleges pályázók részére is. A vizsgálat ezek ismeretében kiterjedt az új pályázati

feltételekre is, melynek során megállapítható volt, hogy az új pályázati kiírás szövege már megfelelően, pontosan értelmezhetően, világosan és egyértelműen tartalmazza a pályázati feltételeket.

Tekintettel arra, hogy a kiíró a tapasztalt visszasságokat saját hatáskörben orvosolta, az országgyűlési biztos további intézkedést nem tartott szükségesnek, de felhívta a hatóság vezetőjének figyelmét arra, hogy a jövőben meghirdetésre kerülő pályázatok megfogalmazása során – azok garanciális jelentőségére figyelemmel – fordítson különös figyelmet a jogbiztonság követelménye, valamint a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülésére.

OBH 2315/2005.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszasságot okoz a közigazgatási szerv, ha a határozathozatalhoz szükséges tényállást nem tisztázza, ha a határozata indokolásában nem tér ki az ügyfél által felajánlott, de mellőzött bizonyításra és a mellőzés indokaira.

A fővárosi kerületében lakó panaszosok előadták, hogy szomszédjuk hulladék égetését sérelmező panaszukat az önkormányzat környezetvédelmi irodája és a közigazgatási hivatal is elutasította. A panaszosok sérelmezték, hogy bejelentésük alapján a helyszíni szemlére indokolatlanul későn került sor, valamint azt is, hogy a hatóság sem őket, sem az általuk megnevezett tanúkat nem hallgatta meg, a határozathozatalkor csak a szomszéd tanújának vallomását vette figyelembe.

Az országgyűlési biztos a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálatot, és tájékoztatást kért a jegyzőtől a panaszokkal kapcsolatos álláspontjáról.

A közigazgatási szerv köteles a határozathozatalhoz szükséges tényállást tisztázni. Ha ehhez a rendelkezésre álló adatok nem elegendőek, hivatalból vagy kérelemre bizonyítási eljárást folytat le. Az elsőfokú hatóság a tényállás tisztázása érdekében helyszíni szemlét tartott, iratot kért be és tanút hallgatott meg.

Környezetvédelmi ügyekben legtöbbször elengedhetetlen a helyszíni szemle lefolytatása. Sokszor különösen fontos a szemle mielőbbi megtartása, mert a bizonyítékok eltűntethetők, ezért a több nappal későbbi helyszíni szemle eredménytelen lehet. A biztos megállapította, hogy a Környezetvédelmi Iroda köztisztviselői ugyan nem, de a közterület-felügyelet képviselői a bejelentés napján jártak a helyszínen. A panaszolt által bemutatott, a kötelező köztisztasági szolgáltatás igénybevételét igazoló dokumentum (az augusztusi háztartási szemétdíjról kiállított számla) még nem zárja ki a saját ingatlanon való égetést. A hatóság a panaszolt személy szomszédját hallgatta meg tanúként, a panaszosok beadványában megjelölt személyeket nem, arra hivatkozással, hogy ők nem ott laknak, ezért nem tudhatják, hogy a panaszolt hány alkalommal, mikor és milyen hulladékot éget. A tanúként meghallgatott személy a panaszolt égetési szokásairól nyilatkozott, a konkrét esetről nem, vallomása csak közvetetten értelmezhető úgy, hogy az adott napon nem történt égetés.

A panaszosok a környéket beborító sűrű füstől számoltak be, ezért a hatóság a közvetlen szomszédon kívül további, környéken lakó személyeket is meghallgathatott volna arról, hogy az adott időpontban észlelték-e a füstöt.

Az Áe. szerint a közigazgatási szerv határozatának – az indokolási részben – tartalmaznia kell a megállapított tényállást és az annak alapjául elfogadott bizonyítékokat. Ki kell térni az indokolásban az ügyfél által felajánlott, de mellőzött bizonyításra, a mellőzés indokaival együtt. A panaszosok két tanút jelöltek meg, akik meghallgatására nem került sor. A Környezetvédelmi Iroda határozata nem szól a panaszosok által megnevezett személyekről és meghallgatásuk mellőzésének okáról.

Az országgyűlési biztos álláspontja szerint az Áe. egyes rendelkezései, mint a tényállás tisztázási kötelezettség, a határozat indokolásának tartalmi elemei, nem érvényesültek maradéktalanul az eljárás során, ami a vizsgálattal érintett alkotmányos jog sérelmét idézte elő. Az időmúlásra tekintettel később már nem deríthető ki teljes bizonyossággal, hogy történt-e égetés, ezért a biztos a vizsgálatát azzal a megállapítással zárta le, hogy felhívta a jegyző figyelmét az eljárási jogszabályok maradéktalan betartására.

OBH 2323/2005.

Az ügyfelek szociális biztonsághoz való jogával összefüggő visszáságot okoz a nyugdíjbiztosítási igazgatóság, ha a nyugdíjelőleg folyósításáról nem rendelkezik.

A panaszos öregségi nyugdíj megállapítása iránti kérelmét a vonatkozó kormányrendelet értelmében a kizárólagos illetékességgel rendelkező igazgatósághoz továbbították.

Ott, miután észlelték, hogy az ügyfél nem töltötte ki az igény elbírálásához a közvetlenül alkalmazandó 1408/71/EGK és az 574/72/EGK rendeletek alapján szükséges nyomtatványt, felkérték ennek megtételére, illetve arra, hogy nyilatkozzék, kéri-e a nyugellátás megállapítását a kérelmezés előtti időponttól, mivel a rendelkezésre álló adatok szerint már korábbi időponttól fennáll jogosultsága. Panaszos a hiánypótlási felhívásnak részben tett csak eleget, ugyanis a nyomtatványokat 2004 novemberében kitöltötte és visszaküldte, a nyugellátás korábbi időponttól való megállapításának kérvényezéséről azonban nem nyilatkozott egészen 2005 márciusáig. Ekkor az Igazgatóság a panaszos részére folyamatos előleg folyósításáról határozott, a beérkezett nyilatkozatot pedig már korábban továbbította a külföldi szervnek, és kérte a kapcsolódó igazolás megküldését.

A panaszos ügyét az országgyűlési biztos vizsgálatával egy időben hivatalból felülvizsgálat alá vonták, mert az EGK rendeletek és a nemzetközi szociális biztonsági egyezmények alapján korábban megállapított nyugellátásokat felül kell vizsgálni. Mindezeket túl az igazgatóság igazgatója is elismerte, hogy mulasztottak, amikor nem válaszoltak írásban az ügyfél által feltett kérdésekre, holott erre jogszabály kötelezi. Elismerte továbbá azt is, hogy felróhatóan késedelmesen állapított meg előleget az ügyfél részére, aki emiatt egy ideig ellátatlan volt.

A biztos már több korábbi ügyben is vizsgálta a nemzetközi elemmel is érin-

tet nyugellátások megállapításának elhúzódását, és következetes azon álláspontjában, hogy amennyiben az eljárás lezárásának elhúzódását a külföldi fél hallgatása, adatszolgáltatásának elhúzódása okozta, nem állapítja meg a magyar közigazgatási szerv tevékenységével, illetve elhúzódó eljárásával összefüggésben alkotmányos jog sérelmét. Ebben az esetben azonban a külföldi fél hallgatását nem fogadta el elégséges kimentési indokként arra, hogy miért mulasztott el az igazgatóság előleg folyósításáról rendelkezni, illetve, hogy miért nem válaszolt a panaszos által levélben feltett kérdésekre.

Mivel az igazgatóság az ismételt vizsgálata során megállapította és elismerte a biztos jelentésében is megfogalmazott hibákat és hiányosságokat, a biztos nem tett kezdeményezést. Felkérte azonban, hogy a jövőben fokozottan figyeljen arra, hogy amennyiben az arra elegendő indokot adó körülmények fennállnak, haladéktalanul hozzon határozatot a nyugellátás vagy előleg folyósításáról.

OBH 2328/2005.

A lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez és az emberi méltósághoz fűződő alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot okoz a szociális intézmény, ha a járdák és az utak állapota, a kapaszkodók hiánya, a magas küszöbök, a fölépcső rossz megvilágítása, a lift hiánya a korlátozza a lakók szabadsághoz és személyi biztonsághoz, valamint a szabad mozgáshoz való jogát. A zsúfoltság, a mesterségesen megvilágított és kizárólag a folyosóra nyíló lakoszobák kialakítása, az egymásból nyíló helyiségek, a betegszobák ágyainak megközelíthetlensége járókerettel vagy kerekesszékekkel, illetve a fürdőszobák és illemhelyek hiánya, a nővérhívó jelzőkészülékek hiánya, a lakoszobák és helyiségek műszaki állapota, a penészes falak, a közösségi helyiségek, a látogatók fogadására, valamint a mentálhigiénés ellátás biztosítására alkalmas helyiségek hiánya szintén visszásságot okoz. A szakmai létszámbeli hiány, valamint az éjszakai felügyelet hiánya veszélyezteti az otthon lakóinak életét és testi épségét, és visszásságot okoz az ellátottak lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez fűződő jogával összefüggésben.

Több neve elhallgatását kérő panaszos fordult az országgyűlési biztoshoz a Nagymágocson működő, Csongrád Megyei Önkormányzat fenntartásában álló Kastélyotthon és Részleg idősek otthonából. Előadták, hogy emberi méltóságot sértő bánásmódban részesítik a gondozottakat, az ellátottak áldatlan körülmények között élnek, 10–14 fő lakik 30 m²-es lakóhelyiségekben. Az ablakokat beszögelték, ezért szellőztetni sem tudnak. A gondozottak nem kapják kézhez a nyugellátásukat, annak ellenére, hogy nem állnak cselekvőképességüket kizáró vagy korlátozó gondnokság alatt. A beadvány pénzügyi visszaélésekre is utalt, sérelmezték továbbá, hogy az otthonban működő büfében szeszes italokat árusítanak.

A biztos felkérésére a megyei közigazgatási hivatal helyszíni vizsgálatot tartott az intézményben. A vizsgálat megállapította, hogy az intézményen kívül és belül sem biztosított az akadálymentes közlekedés. Kapaszkodókat csak a für-

dőszobákban és a feljáróknál szereltek fel. A lakóhelyiségek bejáratainál küszöbök találhatóak. A kastélyépületben egy rosszul megvilágított falépcsőn lehet az emeletre feljutni, amely rendkívül balesetveszélyes. Tekintettel arra, hogy lift nincs, a mozgáskorlátozott személyek szabad helyváltoztatása lehetetlen. Kizárólag az ápolási részlegen szereltek fel nővérhívó jelzőkészüléket. Figyelemmel erre, valamint arra, hogy a kastélyépület 2 szintjén csupán egy-egy nővérszoba található, a lakók egészségügyi és fizikai ellátása, és szükség szerinti sürgősségi ellátása jelentősen nehezített.

Az intézményben 2–4, 5–7, 8–12 és 13 ágyas lakószobák találhatóak. A kastélyépület szobáinak egy része csak a zárt folyósóra néző ablakkal rendelkezik, ezért ezekben a helyiségekben nappal is folyamatos mesterséges megvilágítás szükséges. Az idősek ellátása okán ez baleseti veszélyforrást jelenthet. Az intézmény egészét tekintve problémát jelent a zsúfoltság, intim tér kialakítására nincs lehetőség. Több lakószoba egymásból nyílik. A betegszobák ágyait sem járókerettel, sem kerekesszéssel nem lehet megközelíteni. A helyszíni vizsgálat rámutatott arra, hogy az intézmény berendezési tárgyai nem felelnek meg az ellátottak életkorának, egészségi és mozgásállapotának. A tavalyi évben új szekrényeket és székeket szereztek be, azonban az ellátottak létszámának megfelelő számú szekrénnel továbbra sem rendelkeznek.

A fürdőszobák és illemhelyek száma a vonatkozó jogszabályban előírt alsó határ alatt van, s egy részük rossz műszaki állapotú. A felújított ápolási osztályon a fürdőszobák és néhány lakószoba fala is penészes. Itt csak az egyik fürdőhelyiség felújítása történt meg. A helyszíni vizsgálat rámutatott arra, hogy az intézmény valamennyi helyisége rossz műszaki állapotban van, közösségi együttlétre, mentális gondozásra, látogatók fogadására alkalmas helyiséggel nem rendelkeznek.

A telephelyen lévő épület falai salétromosak és vizesek. A lakószobák fekete falait poszterekkel próbálják eltakarni az ott lakók. A vizesblokkok állapota nagyon rossz, itt festést és meszelést nem végeztek az elmúlt években. Mindezekre figyelemmel az ÁNTSZ megyei intézete is megállapította, hogy az épület adottságai miatt nem alkalmas a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézménykénti működésre. Kiemelte, hogy a kastélyépülethez tartozó Pavilon épületben két helyiség olyan penészes, hogy az az egészségre ártalmas. A telephelyen is alapvető probléma az épület salétromossága. Rámutattak arra, hogy összesen 12 fő látja el az egész intézmény takarításának feladatát, mely rendkívül kevés.

A szakmai létszám tekintetében is hiányosságokat tárt fel a vizsgálat. Az ápolási részleghez tartozó önálló épületrészben nincs állandó éjszakai felügyelet. Problémaként jelentkezett, hogy a gyógyszerek kiadagolása sorszámozott, hitelesített gyógyszerelőfüzetből történt, melyet ceruzával vezettek és a bekövetkezett változásokat kiradírozták. Valószínűleg bizonyult az a panasz miszerint több szobában beszögelték a nyílászárókat. A pénzügykezeléssel kapcsolatban megállapítást nyert, hogy a mindennapos munkavégzést, az átláthatóságot, az ellenőrizhetőséget nehezíti az intézmény által alkalmazott manuális nyilvántar-

tás és a számítógépes adtfeldolgozás hiánya, a Pénzkezelési Szabályzatot aktualizálni szükséges. A pénztáros munkakört ellátó személy nem ismeri teljes körűen a házi pénztár működésével kapcsolatos intézményi szabályozást.

Az ellátottak közül kb. 80 fő szenved alkoholbetegségben és a hozzá kapcsolódó társbetegségekben. Általános probléma, hogy együttélési gondok jelentkeznek azokban az intézményekben, ahol az idős ellátottak alkoholbetegségben szenvedőkkel vannak közösen elhelyezve. Az ő ellátásukra szolgálna a szenvedélybetegek otthona, azonban ezek hiányát már több megyében tapasztaltuk. Az OBH 3184/2005. számú ügyben indított vizsgálat rámutatott arra, hogy a speciális intézményi ellátás kiépítése országos szinten indokolt és szükséges, mely oldaná a bentlakásos intézményekben tapasztalt zsúfoltságot és a vegyes elhelyezésből adódó konfliktusokat, s egyúttal az ellátás színvonala is emelkedhetne. A biztos a több megyét is érintő szakosított ellátási hiányosságok orvoslására a szakminisztert kérte fel.

A nagymágocsi otthonban feltárt alkotmányos jogokkal összefüggő visszasságok orvoslása érdekében a biztos a fenntartót és az intézményvezetőt kérte fel. A biztos felépítés eredményeként a telephelyen lévő egészségre ártalmas lakószobákat bezárták, a halaszthatatlan felújításokat elvégezték. A fenntartó tájékoztatást nyújtott arról, hogy az épületek kiváltását napirenden tartják és a költségvetési lehetőségek függvényében a tárgyi és személyi feltételeket folyamatosan javítják.

OBH 2342/2005.

A szabadságvesztésre átváltotatott pénzbüntetés végrehajtásával kapcsolatos jogi szabályozás hiányossága visszasságot okoz a személyes szabadsághoz való joggal és a jogbiztonság követelményével összefüggésben.

A panaszos beadványában – fogva tartott hozzátartozója szabadítása kapcsán – a Fővárosi Bv. Intézet eljárását sérelmezte.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a jogbiztonság követelményét és a személyes szabadsághoz való jogot érintő visszasság gyanúja miatt rendelt el vizsgálatot, és megkereste a büntetés-végrehajtás országos parancsnokát.

A panaszos előadta, hogy hozzátartozóját – 50 ezer Ft-os pénzbüntetés meg nem fizetése miatt – 2005. február 11-én (pénteken) 22.30-kor, a százhalombattai lakásukról elővezették. A panaszos – a feladóvevény másolata szerint – másnap 12 órakor Budapesten befizette a pénzbüntetést, majd a Fővárosi Bv. Intézet Nagy Ignác utcai objektumához ment. Ott – állítása szerint – azt a tájékoztatást kapta, hogy a hozzátartozója nincs a bv. intézetben, de egyébként is hiába fizette be a csekket, csak hétfőn tudnak intézkedni az ügyben. Később megtudta, hogy a hozzátartozója mégiscsak a kérdéses objektumban tartózkodik. A panaszos hétfőn reggel 8-kor ismét megjelent a bv. intézetnél, de közölték vele, hogy a hozzátartozóját csak 15.30 után tudják szabadon bocsátani.

Az országos parancsnok tájékoztatása szerint a panaszos hozzátartozóját 2005. február 12-én (szombaton) 0.15-kor fogadták be a Fővárosi Bv. Intézetbe. A bv. intézet a pénzbüntetés megfizetése esetén nem jogosult önállóan intéz-

kedni a fogva tartott szabadítására, mert a 9/2002. (IV. 9.) IM rendelet 80. § (2) bek. értelmében a BGH-nak azonosítania kell a befizetést, és csak ezt követően lehet szabadítani a fogva tartottat. A Fővárosi Bíróság Gazdasági Hivatala 2005. február 14-én, hétfőn a déli órákban igazolta vissza a befizetés azonosítását. Ezt követően a bv. intézet intézkedett a fogva tartott szabadítására (ruházat, felszerelés visszavétele, szabadulási igazolás elkészítése, egyéb adminisztratív feladatok). A nyilvántartás szerint a fogva tartott kilépését 18-kor rögzítették a rendszerben.

Az 1979. évi 11. tvr. 69. § (2) bek. kimondja, hogy ha a pénzbüntetést a szabadságvesztés végrehajtása alatt fizetik meg, az elítéltet nyomban szabadon kell bocsátani. A pénzbüntetést a megyei bíróság gazdasági hivatala hajtja végre, és a gazdasági hivatal végzi a befizetés azonosításával kapcsolatos teendőket. A gyakorlatban a gazdasági hivatal munkarendje miatt a bv. intézetbe hétfőn (vagy péntek délután) befogadott fogva tartottak szabadítására – a szabadságvesztésre átváltoztatott pénzbüntetés megfizetése esetén – csak hétfőn kerülhet sor. Ennélfogva nem érvényesül a Bv. tvr. azon rendelkezése, mely szerint a pénzbüntetés befizetését követően a fogva tartottat azonnal szabadon kell bocsátani.

Az államnak alkotmányos kötelessége a személyes szabadsághoz való alapvető jog védelme, és az ennek érvényesülését biztosító – jogi, technikai, egyéb – feltételek megteremtése. A személyes szabadsághoz való jog természetesen korlátozható, de a jogkorlátozásnak törvényben szabályozottnak, szükségesnek és arányosnak kell lennie, az nem függhet véletlenszerű, előre nem látható körülményektől.

Mindezekre tekintettel az általános helyettes megállapította, hogy a pénzbüntetés végrehajtásával kapcsolatos jogi szabályozás hiányossága a személyes szabadsághoz való alkotmányos joggal és a jogbiztonság elvével összefüggő visszásságot okozott, ezért az igazságügy-minisztertől a törvényi előírással összhangban álló jogi szabályozás kidolgozását kérte.

Az ügyben egyeztetés van folyamatban.

OBH 2356/2005.

A jogbiztonság követelményével és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az adóhatóság, ha nem törli az eladott gépjármű utáni adókötelezettséget.

A panaszos sérelmezte, hogy Budapest IX. kerület Polgármesteri Hivatala annak ellenére kötelezte gépjárműadó fizetésére, hogy a gépkocsit értékesítették, és azt a hivatalnak be is jelentették.

Az általános helyettes a jogbiztonsághoz fűződő jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított, és tájékoztatást kért a jegyzőtől.

A panaszos 1999-ben, az akkor hatályos jogszabályi előírásoknak megfelelően bejelentette a polgármesteri hivatalban, hogy értékesítette a gépjárművét. Az eljáró ügyintéző ezt helytelenül vezette át a gépi nyilvántartásban, így a számítógépes program nem törölte a panaszos adókötelezettségét. A hibát a pa-

naszosok 2005. március 20-án kelt levele alapján a hivatal észlelte és törölte az előírt gépjárműadót és a késedelmi pótlékot.

Az általános helyettes vizsgálata megállapította, hogy a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott a hivatal azzal, hogy nem törölte az eladott gépjármű utáni adókötelezettséget, de arra tekintettel, hogy a hivatal a panaszt a tudomására jutáskor orvosolta, az ajánlástól eltekintett.

Felhívta azonban a jegyző figyelmét a hasonló adminisztrációs hibák jövőbeli elkerülésére.

OBH 2558/2005.

A szociális biztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az önkormányzat, ha a rendeletében – a törvényben a bérbeadás feltételeként meghatározott szempontokon túl – olyan feltételt is szab a tulajdonában álló lakás bérbeadásához, amire nincs törvényi felhatalmazása.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa, és a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa (NEK 6053/2004.) közös vizsgálatot folytatott két roma jogvédő szervezet panaszra kapcsán. A panaszosok azt sérelmezték, hogy több fővárosi kerületi önkormányzat a helyi lakásrendeletében úgy zárta ki a szociális bérlakáshoz jutás lehetőségéből az önkényes lakásfoglalóként nyilvántartott személyeket, hogy tőlük még a bérbeadásra vonatkozó igényt sem fogadták be.

Az országgyűlési biztosok a vizsgálat eredményeképpen közös jelentésben fordultak a belügyminiszterhez, intézkedését kérve. Az Alkotmánybíróságnak azokra a határozataira hivatkoztak, amelyekben három fővárosi kerületi önkormányzat lakásrendeletének ilyen kizáró rendelkezést tartalmazó előírását minősítette alkotmányellenesnek és semmisítette meg [4/2005. (II. 25.) AB hat; 5/2005. (III. 3.) AB hat; 10/2005. (III. 31.) AB hat].

A biztosok felkérték a belügyminisztert, hogy hívja fel a megyei közigazgatási hivatalokat, hogy országosan tekintsék át a helyi önkormányzatok lakásrendeleteinek törvényességét, és vizsgálatuk eredményétől függően intézkedjenek annak érdekében, hogy a tulajdonos önkormányzatok a lakások bérbeadását csak a jogszabályokban meghatározott – vagyoni, jövedelmi, szociális, családi – feltételekhez kössék.

A biztos a jelentés készítésekor észlelte, hogy az ügyben alkotmányos jogok ütköznek. Az önkormányzatok a tulajdonhoz való jogukkal élve, az önkényes lakásfoglalók „lakásigénylési”, pályázati lehetőségének korlátozásával az elszaporodó lakásfoglalásokat kívánták csökkenteni, és ezzel is jogkövető magatartásra ösztönözni.

Ugyanakkor a lakhatás olyan szociális szükséglet, amelyben a bérbevételi kérelem – „lakásigénylés” – benyújtásának joga nem tehető attól függővé, hogy egy családon belül az elmúlt néhány évben követett-e el valaki szabálysértést vagy esetleg kisebb súlyú bűncselekményt.

A rendeletek ilyen tartalmú részletei eleve kizárják a kérelmek elbírálására jogosultak – főként az önkormányzati bizottságok – tagjainak mérlegelési jogát és lehetőségét.

A belügyminiszter az ajánlásnak eleget tett, és a közigazgatási hivataloknál az országos vizsgálatot kezdeményezte, de a vizsgálat eredményéről a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának írásbeli felkérése ellenére nem számolt be. Ellenben a Belügyminisztérium önkormányzati helyettes államtitkára 2005 novemberében arról tájékoztatta a biztosokat, hogy a kérdés egyértelmű rendezése érdekében a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvény módosítását kezdeményezték. A 2006. március 31-én hatályba lépő 2005. évi CXXXII. törvény azonban erre vonatkozóan nem tartalmaz semmiféle módosító rendelkezést.

OBH 2576/2005.

A szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskola egyik vezető oktatója fordult hozzám és a Főiskola közéletében tapasztalható visszásságokat, szabályozási problémákat, illetve azok rendezetlenségét panaszolta arra tekintettel, hogy a visszásságok károkat okoznak a szakmai munkában, a közéleti és a munkahelyi demokrácia terén.

A panaszos számos kifogást fogalmazott meg a rektori pályázattal kapcsolatban. Szerinte a pályázati eljárás nem felelt meg a nyilvánosság és a jelöltek esélyegyenlősége követelményének, sőt, az intézmény vezetői nyomásgyakorlással is igyekeztek befolyásolni a választás kimenetelét. A Főiskola alkotmányos jogokat sértő Média Kódexe alapján az intézmény vezetése rendszeresen – de különösen a rektorválasztási időszakban – korlátozta a vélemény- és szó-lás szabadságát.

A rektorválasztási kampány elején a két rektorjelölt között egyeztetésre került sor. Ezen a megbeszélésen nem született megegyezés a választás időpontját és programok ismertetésének, illetve megvitatásának módját illetően.

A panaszos állítása szerint a rektorjelöltek pályázatait ezt követően kerültek fel a Főiskola belső számítógépes hálózatára, de a hozzáférés csak jelszó alapján volt lehetséges, így azokról az oktatók és a hallgatók nem vagy csak nehezen értesülhettek. A panaszhoz fűzött észrevételében a rektor rámutatott, hogy a belső számítógépes hálózat – amely az intézményen belüli évek óta használt kommunikációs csatorna – mintegy négyszáz hozzáférési ponttal rendelkezik, s a belépéshez, mint ahogy ez általában szokásos, felhasználói jelszó szükséges. Ez a jelszó azonban éppen a felhasználó számára nem titkos, így kizárt, hogy a pályázatok közzétételének módja bárkit is korlátozott volna a hozzáférésben. Emellett a pályázatok a Személyügyi Irodán hagyományos (nyomtatott) formában is betekintheők voltak. A kampány időszakában információim szerint nem merült fel olyan észrevétel, amely a pályázati anyagok hozzáférhetőségét kifogásolta volna, így utólag nem állapítható meg, hogy a pályázati anyagok nyilvánosságra hozatalának módja valakinek aránytalan nehézséget okozott volna vagy lehetetlenné tette volna a pályázatok megismerését. Azt is figyelembe kell venni, hogy mindkét kandidáló személy pályázata azonos módon lett hozzáférhetővé téve, így a nyilvánosságra hozatal módja

diszkriminációt nem okozott. Az egyetlen ellenvetést a pályázatok közzétételével kapcsolatban a nemzetközi diákszervezet képviselője tette, aki azt kifogásolta, hogy a főiskolai adminisztráció nem bocsátja a pályázatokat külön is rendelkezésre egy tervezett hallgatói fórum számára. A megismerhetőséget azonban ez a momentum nem befolyásolta, a fórum szervezői nem voltak elzárva a lehetőségtől, hogy a pályázatokat a résztvevők számára prezentálják.

Az általam ismert információk szerint vitát váltott ki a rektorválasztási eljárás néhány kampányfogása is. A Főiskola épületében olyan plakátok jelentek meg, amelyek a jelöltek versenyét egy bokszmeccs képével szimbolizálták. Nézetem szerint alapvetően izlés kérdése, hogy egy fontos főiskolai eseményre a figyelmet milyen módon kívánják ráirányítani, s a „de gustibus non est disputandum” elve jegyében a plakátolás csak azért nem tiltható meg, mert valakinek nem tetszik a vizuálisan megjelenített üzenet, például azért, mert nem egyeztethető össze a rektorválasztás nimbuszával. Az sem gátja a véleménynyilvánításnak, hogy az adott vélemény egy döntési folyamat menete és végeredménye szempontjából irreleváns a vélemény kifejezésének módja, ideje vagy más sajátossága. Bár a rektort nem a hallgatók demokratikus közössége választja, hanem az intézményi tanács, mégsem lehet a választási kampányban azt az elvet követni, hogy a hallgatói vélemények nem ügydöntő jelentőségűek, ezért a véleménynyilvánítás e fajtájára korlátozó befolyást lehet gyakorolni. A hallgatói véleménynyilvánítás akkor is szabad, ha az adott kérdés szempontjából annak tartalma nem releváns. Más kérdés, hogy a vélemény kifejezésére szolgáló plakátok és más propagandaanyagok elhelyezése területileg korlátozható, és a mozgósítás e módja egyébként sem sérthet személyiségi jogokat és nem válhat olyan módon tömegessé, hogy mások hasonló véleménynyilvánítási lehetőségét eleve kizárja. A most vázolt keretek között a mindenkori intézményi vezetésnek toleránsnak és semlegesnek kell lennie a véleménynyilvánítás e sajátos formájával szemben, minthogy az a véleményszabadság része, s annak a maga hatókörében háborítatlanul érvényesülnie kell. Ez azt is jelenti, hogy az intézményi hierarchiának tartózkodnia kell a jogszerű hallgatói véleménynyilvánítás tartalmának és formájának helytelenítésétől. A hallgatói vélemények értékelése, minősítése – különösen, ha egy hierarchikus szervezet „dologi kényszereinek” egyéb formáival is találkozik – alkalmas lehet a véleménynyilvánítás szabadságának szubjektív befolyásolására, korlátozására.

A véleménynyilvánítás jogának súlyos sérelme, ha valakit kifejtett nézetei miatt fenyegetnek vagy hátránnyal sújtanak. A panasz szerint a rektorválasztási kampányban tevékenyen részt vevő egyik hallgatót megfenyegették magatartása és véleménye miatt. A panaszos azt állította, hogy a Főiskola egyik vezetője a hallgatóval kiabálva és fenyegetőzve beszélt telefonon a rektorválasztási kampány bizonyos eseményei miatt és az intézmény más vezetőinek magatartása is alkalmas volt arra, hogy a hallgatóban a fenyegetettség érzését tartsa fenn. Bármennyire védettek is az oktatási intézményekben a diákok jogai, az oktatók és a hallgatók közötti viszonyrendszerben bizonyos egyensúlytalanság mindig van, amelyet jogszabályok nem képesek teljesen kiiktatni. Az egyensúlyt

a másik emberi méltóságának személyes viselkedésben megnyilvánuló tisztelete képes megteremteni; ennek szükségességét a jogszabályok csak jelzik, de nem kényszeríthetik ki minden esetben. A fenyegetés olyan súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen. Azt a sértett helyzetéből kiindulva kell vizsgálni, hogy a fenyegetés alkalmas-e komoly félelem keltésére, de az értékelés személyes eleme ellenére a fenyegetésnek meghatározott súlyt kell képviselnie, nem lehet túlságosan általános. Fenyegetésről tehát akkor beszélhetünk, ha az objektíve alkalmas arra, hogy a sértettet a szabad akaratával ellentétes magatartásra készítse a benne kelt alapos és komoly félelem miatt. A fenyegetés fogalmának értelmezésére irányuló bírói gyakorlat sem állapít meg jogsértést olyan esetekben, amikor valakit azzal félemlítene meg, hogy „jó lesz vigyázni”, „ennek következményei lesznek”, „vigyázzon, ha kedves az élete”.

Az emberi jogok sérelmével kapcsolatba hozható fenyegetés kiegészítő fogalom, akkor lehet rá hivatkozni, ha más jogsérelem nem valósult meg. Ha tehát valakit szólás- vagy gyülekezési szabadsághoz való jogában ért sérelem, nem fenyegetés, hanem az adott jog sérelme miatt kell a visszásságot megállapítani. A panaszból megállapítható eseményekből nem lehetett arra a következtetésre jutni, hogy a rektorválasztás folyamán valakit olyan atrocitás ért volna, amely lehetetlenné tette volna, hogy alapvető jogait gyakorolja. Természetesen az alapvető jogok – különösen a szabadságjogok – gyakorlása feltételezi egy közösség demokratikus, nyílt és informált működését. A demokratizmus, a nyilvánosság és az informáltság követelményeinek szinte mindig vannak szervezeti, dologi és emberi korlátai, az elvek tökéletes, maradéktalan megvalósulásáról éppen ezért általában nem beszélhetünk. Ez a deficit akár a közösség tagjainak rossz közérzetét is előidézheti, amely nem kellemes és nem is kívánatos jelenség. A rossz hangulat, a rossz közérzet és az ezekből következő sikertelenség érzése pszichológiai értelemben akár fenyegetés is lehet az emberre nézve, de ez a fenyegetés nem éri el azt a mértéket, amely alkotmányos visszásságnak lenne minősíthető.

Az emberrel való durva, indulatos bánásmód önmagában nem fenyegetés ugyan jogi értelemben, de érintheti az emberi méltósághoz való jogot. Az emberi méltóság a személyes szabadság legtágabb kerete, amelybe olyan elvek is beletartoznak, mint a másik körütekintő és teljes körű tisztelete, a tapintatos bánásmód, a vele való civilizált érintkezés. A durvaság vagy a verbális agresszió sérti az emberi méltóságot, mert azt fejezi ki, hogy a másik nem ismeri el teljes és vele egyenértékű embernek azt, akit ilyen bánásmódban részesít. Annak tényállásszerű részleteit, hogy a panaszban említett durva hangú telefonbeszélgetés hogyan zajlott, a vizsgálat során nem sikerült megnyugtatóan tisztázni. Az érintett felek beszámolóit ellentmondanak egymásnak, s ezt az ellentmondást az ombudsman rendelkezésére álló eszközökkel nem sikerült úgy feloldani, hogy állást foglalhassak valamelyik fél mellett vagy ellen. Mindemellett ezúton is felhívom a figyelmet arra, hogy az emberi méltóság sokrétű követelményeinek maradéktalan megtartása különösen jelentős olyan személyek között, akik kö-

zül az egyiknek lehetősége van a másik sorsát, eredményességét, pályafutását érintő döntéseket meghozni. Ha az emberi méltóság sérelmét okozó visszásság fordul elő, a tisztességes eljárás követelményeit szem előtt tartó vizsgálatot kell folytatni az intézményben, s a vizsgálat során törekedni kell az állítások közötti ellentmondások feloldására. Az a módszer, amely nem teszi eldönthetővé, hogy a szemben álló állítások közül melyik fogadható el valóságosnak, nem felel meg a jogbiztonság eljárási követelményének sem. Általában is szükséges, hogy minden olyan ügy, amelyben szemben álló vélemények alapján kell dönten, a lehető legteljesebb nyilvánosság mellett és az érintettek legkörülményesebb tiszteletével nyerjen megoldást.

A panasztevő kifogásolta, hogy a Főiskola Média Kódexe olyan tartalommal jött létre, amely korlátozza a nyilvánosságot és a véleményszabadságot. A Média Kódex egyrészt szabályozza, hogy a Főiskolát érintő kérdésekben kik tehetnek nyilatkozatot, másrészt meghatározza a kinyilvánítható vélemények tartalmát. A panasz szerint a nyilatkozattételre jogosultak köre szűk, és nem felel meg annak a követelménynek, hogy az intézmény és annak polgárai szabadon vehessenek részt a demokratikus közéletben. A Kódex szabályainak megfogalmazása – folytatódik a panasz – annyira általános, hogy a visszaélészerű alkalmazásra is módot ad. További kifogás, hogy a Média Kódex előírásainak megsértése fegyelmi felelősségre vonással járhat, amely ugyancsak eszközként használható bizonyos vélemények képviselőivel szemben.

A Média Kódex előírásainak tanulmányozása során arra a következtetésre jutottam, hogy a szabályok egy része valóban szükségtelenül és aránytalanul korlátozza a főiskolai polgárok véleményének kifejezését a nagy nyilvánosság előtt, az írott, illetve az elektronikus sajtó útján. A véleménynyilvánítás szabadságának szükségtelen és aránytalan korlátozása mindenekelőtt a szabályok sokféleképpen értelmezhető, nem egyértelmű és világos megfogalmazási módjából adódik. A Kódex egyik szabálya rendezi, hogy „a főiskola egészét érintő kérdésekben általános és átfogó tekintetben” mely intézményi vezetők tehetnek nyilatkozatot. Az idézett szabály tendenciózus értelmezése arra a következtetésre is alapot adhat, hogy például a rektorválasztás folyamán – minthogy az intézmény egészét érintő kérdéstről van szó – kizárólag a hivatalban lévő rektor vázolhatja elképzeléseit a sajtó nyilvánossága számára az intézmény jövőjét illetően. Ez a lehetséges értelmezés viszont a véleményszabadság indokolatlan, szükségtelen és aránytalan korlátozása lenne. Egy további előírás szerint „szakmai kérdésekben” nyilatkozattételre jogosult személyek megnevezéséről szól. Megítélésem szerint a szakmai kérdésekben nyilatkozni jogosult személyek köre egyáltalán nem szabályozható a vélemény- és szólásszabadság sérelme nélkül. Szakmai kérdésben mindenki jogosult nyilatkozni, aki szakembernek tartja magát és akinek véleményére a sajtó kíváncsi. Ha az illető véleményét megfelelő szakmai alaposság nélkül hozza nyilvánosságra, azzal saját szakmai presztízsét kockáztatja, erről viszont csak a megkeresett személy jogosult dönten.

Nem értelmezhető a jogállami jogbiztonság követelményeivel összhangban az a tilalom, amely szerint nem lehet a Főiskola „belső információit” engedély

nélkül kiadni. Ha ugyanis a „belső információ” azt jelenti, hogy az a Főiskolán belül keletkezett, akkor minden az intézményt érintő információ belső információ, közlése tehát eleve engedélyhez kötött. Végképp értelmezhetetlenné teszi a „belső információ” fogalmát a Kódex azon további megfogalmazása, miszerint belső információ alatt azt kell érteni, ha az információ az 1986. évi II. törvény 3. § (1) bekezdésében foglalt tilalomba ütközik. A felhívott törvényhely ugyanis azt mondja ki, hogy a sajtószabadság gyakorlása nem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást, nem sértheti a közérkölcset, valamint nem járhat mások személyhez fűződő jogainak sérelmével. A törvényi tilalom nem a „belső információk” átadására és közlésére vonatkozik, hanem meghatározott tartalmú, minőségű megnyilatkozásokra. Az ilyen tartalmú közlések esetében közömbös, hogy azok információtartalma hol keletkezett, és értelemszerűen engedéllyel sem hozhatóak nyilvánosságra vagy közölhetőek a sajtó útján.

Végezetül aggályosnak tartom a Média Kódex kríziskommunikációra vonatkozó előírásait, amelyek alapján ilyen helyzetben a nyilatkozattételre jogosultakat a rektor jelöli ki. A Kódex szerint krízishelyzetnek tekintendők az olyan események, amelyek előre meg nem határozható módon alakulnak és lényegileg veszélyeztetik a Főiskola pozitív megítélését. Egy oktatási intézmény lényegi pozitív megítélését sok és sokféle esemény veszélyeztetheti (pl. felvételi vagy vizsgáztatási botrány, az oktatás színvonalára vonatkozó kritika, személyek közötti nyilvánosságra került konfliktusok). Az elképzelhető krízishelyzetek jó része olyan, amelyben alapvető érdeke az érintett félnek, hogy véleményét szabadon kifejezhesse. Erre tekintettel aránytalan az a korlátozás, amely a rektor kezében összpontosítja a nyilatkozattételre jogosultak kijelölésének jogát. Egszersmind szükségtelen is, mert nem igazolható, hogy az intézmény jó hírét veszélyeztető helyzet elhárítására a kommunikáció irányítása a megfelelő eszköz.

OBH 2595/2005.

Ha a jogalkotó a felhatalmazó szabály hatályon kívül helyezését követően a jogviszonyra vonatkozó új szabály megalkotásakor nem gondoskodik újabb felhatalmazó szabály alkotásáról, és így nincs lehetőség az elavult rendelkezések hatályon kívül helyezésére vagy módosítására, mulasztása a jogbiztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz.

Az országgyűlési biztos egy hozzá érkezett olyan állampolgári beadvány kapcsán, amelynek elintézésére nem volt hatásköre, szembesült azzal, hogy az ittas személy kijózanító állomásra szállításáról szóló BM-SZEM együttes rendelkeznek a kijózanító állomásra bevitt személy kötelező alkoholológiai gondozásának feltételeiről szóló rendelkezései olyan megoldási módot tartalmaznak, amelynek intézményi háttere már megszűnt az új egészségügyi törvény hatálybalépésével, ezért saját hatáskörben vizsgálatot rendelt el.

Vizsgálata során az Egészségügyi Minisztérium állásfoglalását kérte, amelyből kiderült, hogy sem a kötelező alkoholológiai gondozásra történő beutalás, sem a kötelező gondozás intézménye a gyakorlatban már nem léteznek, mégis

ezt a nem létező eljárást őrzi a jogszabály, amit korábban elmulasztottak hatályon kívül helyezni. A minisztérium megállapította azt is, hogy a rendeletnek más szakaszai sem illeszkednek az egészségügyi törvényhez, mivel még az 1972. évi II. tv. alapján alkották őket. A korábbi törvény rendelkezéseinek hatályon kívül helyezésével azonban a felhatalmazó jogszabályt is hatályon kívül helyezte a jogalkotó, az új egészségügyi törvényben azonban nem gondoskodott új felhatalmazó szabály megalkotásáról.

Mindezekre tekintettel a biztos megállapította, hogy mivel a hatályos törvényben nem található jogalkotásra szóló felhatalmazó rendelkezés, a jelenlegi jogi helyzet szerint sem a minisztériumnak, sem pedig az első helyi felelősséggel bíró Belügyminisztériumnak nincs lehetősége az elavult, a jogrendbe nem illeszkedő szabályt sem módosítani, sem hatályon kívül helyezni.

A biztos alkotmányos joggal összefüggő visszásságot állapított meg, amelynek megszüntetése érdekében, kezdeményezte az egészségügyi miniszternél és a belügyminiszternél, hogy megfelelő kodifikációs eljárás keretében kezdeményezzék olyan felhatalmazó szabály megalkotását, amellyel elhárul a jogi akadály a valóságban már nem létező intézményt őrző rendelkezések deregulációja elől.

Az egészségügyi miniszter az országgyűlési biztos jelentésében foglaltakkal egyetértett, és levelében arról is beszámolt, hogy a vonatkozó rendelet tárgykörének újraszabályozását szakmai és jogi szempontból is indokoltnak tartja, ezért kezdeményezte az egészségügyi törvény olyan módon történő módosítását, amely lehetővé teszi majd a felhatalmazó rendelkezés normaszövegbe való beillesztését. A kezdeményezést az országgyűlés elfogadta, és a 2005. évi XLIX. törvény 31. § (4) bekezdése módosította a törvény 247. § (4) bekezdését, és felhatalmazást adott az egészségügyi miniszternek és a belügyminiszternek az ittas személyek kijózanítás céljából az illetékes egészségügyi szolgáltatóhoz történő szállítása szabályainak meghatározására.

OBH 2685/2005.

Az országgyűlési biztos alkotmányos joggal összefüggő visszásság hiányában zárja le a vizsgálatát, ha azt állapítja meg, hogy a bentlakásos intézményben az ételmezésre, a gyógyszerellátásra, bánásmódra utaló panaszok alaptalanok.

Az acsádi Időskorúak Szociális Intézetének lakója sérelmezte, hogy az intézményben folyamatosan romlik az ételmezés minősége, diétás étkezést az ott hon nem biztosít, az ellátottak tejet nem kapnak. Kifogásolta ezen felül a gondozottak gyógyszerellátását, valamint azt, hogy csupán egy napilap áll a lakók rendelkezésére. Sérelmezte a bánásmódot is, mert a véleménye szerint az idősek személyekkel ridegen, megalázóan beszélnek. Jelezte, hogy észrevételeivel fordult a Vas Megyei Önkormányzathoz is, a levelére azonban nem kapott választ. A biztos a megyei közgyűlés elnökétől kért tájékoztatást a panaszokkal kapcsolatban.

A vizsgálat megállapította, hogy az élelmezés során az intézményben kiemelt figyelmet fordítanak a változatos étrend kialakítására, a diétás menü összeállítását dietetikus szakember végzi, az étkeztetést a lakók igényeinek megfelelően biztosítják. Hetente kétszer, illetve azon személyek részére, akiknél indokolt, minden reggel és este adnak tejet a reggeli és a vacsora mellé. A tejtermékekből készült ételféleségek heti rendszerességgel szintén biztosítottak.

A vizsgálat feltárta, hogy az intézmény gondoskodik a mozgást, hallást, látást javító segédeszközök beszerzéséről és biztosítja a testközeli és test távoli segédeszközöket is. Az alap-gyógyszerlistán szereplő gyógyszereket a lakók ingyenesen kapják. Az egyéni gyógyszerükséglet költségeit a jogszabályban előírtak szerint az ellátást igénybe vevők, bizonyos esetekben viszont az intézmény és az ellátottak megosztva viselik. Az egyéni gyógyszerükségletet az intézmény szerzi be. Az egyéni gyógyszernyilvántartóban rendszeresen vezetik a gyógyszerfelhasználást.

Az intézmény egy megyei napilapot és egy nyugdíjasoknak szóló folyóiratot rendel meg, melyek a lakók által hozzáférhető helyen kerülnek közzétételre. A panaszos által hiányolt lapok előfizetését az intézmény költségvetése nem teszi lehetővé.

A fenntartó rámutatott arra, hogy a dolgozók empátiával, elfogadással viselkednek a lakók iránt, és igyekeznek megteremteni a humánus, családi légkört. Az intézmény a teherbíró képességeihez mérten, a lehetőségek figyelembevételével próbál eleget tenni a lakók kéréseinek, figyelmet fordítanak az ellátottak észrevételeire és javaslataira, és legfőképp arra, hogy az intézményben élők békés, biztonságot nyújtó környezetben tölthessék a mindennapjaikat. A közigazgatási hivatal ellenőrzésének eredménye is azt igazolta, hogy az adott intézményben jó szakmai munka folyik. A dokumentációk vezetése pontos és szakszerű, a szakmai munkavégzés ennek megfelelően jól nyomon követhető. A lakók számára folyamatosan szerveznek szórakoztató és kulturális, fizikai és szellemi programokat, foglalkoztatásokat rendszeresen tartanak. A fenntartó a panaszos beadványaira minden esetben részletes választ adott.

Mindezek alapján a biztos megállapította, hogy a felvetett panaszok nem bizonyultak megalapozottnak, az intézmény a panaszos alkotmányos jogaival összefüggésben visszásságot nem okozott.

OBH 2701/2005.

A rendszeres szociális segély iránti kérelem érdemi intézkedés nélküli irattározása, a határozathozatal elmulasztása, a jogbiztonsághoz, valamint a szociális biztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz.

A panaszos rendszeres szociális segély iránti kérelmet nyújtott be az önkormányzathoz, a kérelme 2004-ben megérkezett a körjegyzőségre. A beadvánnyal kapcsolatban azonban semmilyen intézkedésre nem került sor, a jegyző tájékoztatása szerint azt „véletlenül, vagy talán figyelmetlenség miatt” ügyintézés nélkül irattárazták.

Az országgyűlési biztos megkeresését követően a polgármester 2005-ben intézkedett a rendszeres szociális segély visszamenőleges megállapításáról.

A polgármesteri hivatalnak az eljárási szabályt sértő azon eljárása, hogy a panaszos beadványát a körjegyzőségen érdemi intézkedés nélkül irattárazták, a tisztességes eljáráshoz fűződő alkotmányos joggal összefüggő visszásságot okozott. A közigazgatási szervnek alkotmányos kötelessége, hogy hatáskörét gyakorolja, azaz illetékességi területén a hatáskörébe utalt ügyben az erre megszabott idő alatt érdemi döntést hozzon. Mivel a kérelmező a határozathozatal elmulasztása miatt elesett az adott ellátási formától, a szociális biztonsághoz való joggal összefüggő visszásság is megállapítható volt.

Tekintettel azonban arra, hogy a vizsgálat ideje alatt a polgármester az említett alkotmányos visszásságokat orvosolva határozatot hozott, és visszamenőlegesen intézkedett a rendszeres szociális segély megállapításáról, a konkrét ügyben az országgyűlési biztos nem élt kezdeményezéssel. Felkérte azonban a körjegyzőt, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy munkatársai a jövőben minden tekintetben a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően járjanak el, és különösen ügyeljenek arra, hogy elintézetlen beadványok ne kerülhessenek figyelmetlenségből irattárazásra.

OBH 2718/2005.

A gyermekek kiemelt védelemhez való jogával összefüggő visszásságot okoz az oktatási intézmény, ha nem biztosítja a tanulói jogok gyakorlásához a megfelelő tájékoztatást.

A panaszos sérelmezte, hogy kiskorú gyermekével a püspökladányi Karacs Ferenc Gimnáziumban tanítási idő alatt az iskolában – az ő tudomása és hozzájárulása nélkül – a Generáli Providencia Biztosítótársaság biztosítási tanácsadói magánnyugdíjpénztári tagságról szóló belépési nyilatkozatot töltetett ki.

A panaszos gyermeke, valamint tanuló társai által aláírt magánnyugdíj pénztári tagságról szóló belépési nyilatkozattal kijelentették, hogy az Évgyűrűk Magánnyugdíjpénztár tagjai kívánnak lenni, és arra vállaltak kötelezettséget, hogy munkába álláskor pénztárválasztásukat minden foglalkoztatójuknál bejelentik, a nyugdíjpénztár Szervezeti és Működési Szabályzatának rendelkezéseit magukra nézve kötelezően elismerik.

Az általános helyettes a tisztességes eljáráshoz, valamint a gyermeki jogok sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított.

A püspökladányi jegyző – megkeresés alapján – az ügyben vizsgálatot folytatott. A vizsgálat eredménye szerint az iskola igazgatója valóban hozzájárult ahhoz, hogy a biztosítási tanácsadók részt vegyenek a tanítási órán (osztályfőnöki órán), de csak tájékoztatásra adott lehetőséget, a belépési nyilatkozat aláírására nem. A két osztályfőnök nem az igazgató útmutatásának megfelelően és nem felelősségük teljes tudatában járt el, amely a nyilatkozatok aláírásához vezetett.

A jegyző – eljárása során – felhívta az iskola igazgatójának a figyelmét, hogy hasonló esetben írásbeliséghez kösse az engedély megadását, abban rögzítse a feltételeket. Kezdeményezte, hogy az igazgató nyomatékosan hívja fel a pedagógusok figyelmét, hogy a tanítási órán a tanár felelőssége az órának arra az időtartamára is kiterjed, amikor külső személy működik közre. Kezdeményezte továbbá, hogy hasonló esetben az igazgató vagy valamelyik felelős vezető legyen jelen a tanítási órán akkor, amikor külső személyek engedélyhez kötött, a tanítási órához nem tartozó célra veszik igénybe azt.

Az általános helyettes megállapította, hogy a gimnázium pedagógusai a tanulói jogok sérelmét okozták azzal, hogy nem biztosították a rendeltetésszerű joggyakorláshoz megfelelő tájékoztatást, és ezzel gyermekek kiemelt védelemhez való jogával összefüggő visszásságot okoztak.

Az általános helyettes arra tekintettel, hogy a jegyző saját hatáskörben megtette a szükséges intézkedéseket, a vizsgálatát intézkedés nélkül lezárta.

OBH 2745/2005.

Nem okoz visszásságot az önkormányzat, ha a szakhatóságok véleményét is figyelembe véve nem módosítja rendezési tervét, és nem teszi lehetővé erdőterület építési célú igénybevételét.

A panaszosok azt kifogásolták, hogy az önkormányzat kérésük ellenére nem módosította a rendezési tervét, és nem tette beépíthetővé az erdőterületet. Ugyanakkor a határos ingatlanok „más irányú felhasználása megengedett”.

Az országgyűlési biztos annak feltárására indított vizsgálatot, hogy az önkormányzat eleget tett-e a településrendezési feladatának, eljárása vagy mulasztás okozott-e visszásságot állampolgári jogokkal összefüggésben, és a vizsgálata során az érintett település jegyzőjétől kért tájékoztatást. A biztos megállapította, hogy az 1993-as és 1996-os szerzés idején – és azóta folyamatosan – a panaszosok területei erdő művelési ágúak voltak. Azokhoz beépítési jog soha nem tartozott. Az átminősítést kemping, egészségügyi centrum, öregotthon, parkoló kialakítása céljára kérték. Az önkormányzat az erdészeti és környezetvédelmi hatóságok álláspontjától tette függővé döntését, amelyek elutasították az erdőterület építési célú igénybevételére vonatkozó kérelmet. A polgármester az elutasításokat mellékelve tájékoztatta a panaszosokat, hogy a szakmai álláspontok alapján az önkormányzat nem kezdeményez rendezési tervmódosítást ezekre a területekre. A hatóságok döntései kapcsán a jogorvoslatot biztosították, azzal a panaszosok éltek is.

Az országgyűlési biztos nem vizsgálta, hogy a panaszosok ingatlanaival szomszédos területnek a rendezési tervvel korábban építési területté kijelölése elkerülhetetlen volt-e a gyógyfürdő kialakításához, így azt a panasz megítélésénél már adottságnak kellett tekinteni, feltételezve, hogy a terület szakmai kiválasztása a hidrológiai adottságok és a meglévő település egészéhez való illesztés szándékával történt. Ez azonban nem jelentheti a településrendezésben, sem a környezet-, és természetvédelmi, illetve erdővédelmi eljárásban azt, hogy ha egy bizonyos be nem építhető területet beépíthetővé tettek, akkor az összes többit is beépíthetővé kellene tenni. A hátrányos megkülönböztetés ezért nem állapítható meg.

A településrendezésben az „azonos helyzetben lévők” pl. egy utcásor azonos nagyságú telkeinek tulajdonosai, meghatározott telektömb utcanyitással egyformán érintett telkeinek tulajdonosai, de nem azok a település teljes kül- és belterületén ingatlanokkal rendelkezők.

Az országgyűlési biztosok töretlenül képviselt álláspontja szerint a természeti környezet, a zöldterületek megőrzése rendkívüli fontosságú, mert annak minden ma élő ember és jövő generációk javát kell szolgálnia. A biztos ezért egyetértett az erdészeti és környezetvédelmi hatóságok szakmai álláspontjával, a fürdő kijelölése után megmaradt valamennyi erdőterület erdőkénti megtartásával.

Az országgyűlési biztos már több ügyben kifejtette, hogy: „A tulajdonnal összefüggő alkotmányos garanciák a meglévő tulajdon (és a hozzá fűződő jogok) sérthetlenségét mondják ki. A tulajdont csak törvényben, közérdekből elkerülhetetlenül szükséges mértékben és arányban lehet korlátozni, illetve kártalanítás ellenében elvonni. Nincs azonban alkotmányos kötelezettsége sem az államnak, sem az önkormányzatnak arra nézve, hogy egy adott, konkrét ingatlan tulajdon érték növekedését a tulajdonhoz fűződő jogok (pl. megközelíthetőség, beépíthetőség) kiterjesztésével megvalósítsa.”

Mindezek alapján megállapította, hogy a panaszosokat alkotmányos jogaikkal összefüggő sérelem nem érte. Az önkormányzat mint közszolgáltatást nyújtó szerv a feladatának eleget tett. A panaszosoknak az ingatlanaihoz fűződő jogai nem csökkentek a területek megszerzése óta, és nem kevesebbek a község rendezési terve következtében, mint anélkül, az országos jogszabályok alapján lennének. A biztos ezért a panaszt elutasította.

OBH 2774/2005.

Nem okoz visszásságot az önkormányzat, ha az ingatlantulajdonos kérését nem teljesíti, és szabályozási tervében, helyi építési szabályzatában a külterületi ártéri erdő besorolását nem változtatja meg, a területet nem teszi beépíthetővé.

A panaszos azt kifogásolta, hogy az önkormányzat kérése ellenére nem módosította a rendezési tervi elképzelését, és nem tette beépíthetővé az árterületen fekvő ingatlanát. Később kiegészítette panaszát, és kérte az önkormányzat „szabályozási tervének és helyi építési szabályzatának elkészíttetésére” vonatkozó polgármesteri előterjesztés törvényességének vizsgálatát.

A biztos a polgármesteri hivatalától kapott tájékoztatás alapján megállapította, hogy a panaszos 2000-ben adásvétellel szerezte meg az „erdő, árterület” megjelölésű földet, majd 2003-ban kérte, hogy az önkormányzat a készülő rendezési tervben a területen kemping megvalósítását tegye lehetővé. A terület ténylegesen és az ingatlan-nyilvántartás szerint is a Rába árterületén található, külterületi ingatlan. Az volt a szerzés idején, és az ma is. A területhez soha nem tartozott beépítési jog. A településszerkezeti terv egyeztetése folyt, a kérést a tervvel kapcsolatos észrevételként kezelték. A panaszost értesítették, hogy a képviselő-testület határozattal úgy döntött, hogy a külterületi ingatlan besorolása véderdő maradjon, mivel ártéri területen fekszik.

Időközben a panaszos a különböző szakhatóságokat megkereste, a területet az erdő művelési ágból kivonatta, „művelés alól kivett” művelési ágba „építési terület” megnevezéssel. A területre elvi építési engedélyt kért, de nem kapott. Az ügyben ezért közigazgatási per van folyamatban. A bírósági eljárásra tekintettel a biztos az elvi engedélyezés ügyében hatásköre hiányát állapította meg.

A panasz-kiegészítésben szereplő polgármesteri előterjesztésről megállapította, hogy az a településrendezési eszközök elkészíttetésére vonatkozó szerződés megkötésével kapcsolatos, így úgyszintén a hatásköre hiányát állapította meg.

Az országgyűlési biztos annak feltárására indított vizsgálatot, hogy az önkormányzat eleget tett-e a településrendezési feladatának, eljárása vagy mulasztás okozott-e visszásságot állampolgári jogokkal összefüggésben.

Az országgyűlési biztosok többször vizsgálták az önkormányzatoknak a helyi építési szabályzat és településrendezési tervek megalkotásával kapcsolatos önállóságát. Az Alkotmánybíróság állásfoglalásait is figyelembe véve a biztos megállapította, hogy az önkormányzat szabadon dönt a település területének felhasználásáról. Azt, hogy területének melyik részét milyen övezetbe sorolja, hogy kívánja-e belterületbe vonni a külterületét, hogy fent kívánja-e tartani az erdőterületet stb. – meghatározott garanciális szabályok között, de – maga dönti el.

A település területének felhasználásáról nem az egyes ingatlantulajdonosok döntenek. Nem az ingatlantulajdonos dönti el, hogy a be nem építhető területe a továbbiakban beépíthető, és nem is az egyes hatóságok egyedi aktusai, hanem az önkormányzat rendelete. A korábban be nem építhető terület beépíthetővé tétele az önkormányzat rendeletén kívül más hatóságok hozzájárulását,

engedélyét is igényelheti, de a rendelet nélkül vagy ellenére nincs olyan hatósági aktus, amely be nem építhető területet beépíthetővé tehetne. (Meghatározott feltételekkel egyes esetekben a rendeletben nem tiltott beépítést megtilthatja hatóság, de a rendeletben tiltottat nem engedélyezheti.)

Az önkormányzat helyi rendelete azonban nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal, jelen esetben az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény elírásaival. Megállapítható, hogy a terület be nem építhetőként való kezelése nem önkényes és nem alaptalan. Továbbá nem jár a panaszos jogainak megvonásával vagy korlátozásával, hiszen az a terület mindenkori – egyúttal a szerzőségi – ártéri helyzetének megfelelő. A panaszos annak ismeretében és tudatával vásárolta a területet, hogy az ártér és erdő.

Az országgyűlési biztosok több hasonló ügyben is kifejtették álláspontjukat: „A tulajdonnal összefüggő alkotmányos garanciák a meglévő tulajdon (és a hozzá fűződő jogok) sérthetlenségét mondják ki. A tulajdont csak törvényben, közérdekből elkerülhetetlenül szükséges mértékben és arányban lehet korlátozni, illetve kártalanítás ellenében elvonni. Nincs azonban alkotmányos kötelezettsége sem az államnak, sem az önkormányzatnak arra nézve, hogy egy adott, konkrét ingatlan tulajdon érték növekedését a tulajdonhoz fűződő jogok (pl. megközelíthetőség, beépíthetőség) kiterjesztésével megvalósítsa.”

Mindezek alapján a biztos megállapította, hogy a panaszost a földterületének árterületként és véderdőként való besorolásával kapcsolatos eljárásból következő, alkotmányos jogaival összefüggő sérelem nem érte. Az önkormányzat, mint közszolgáltatást nyújtó szerv a feladatának eleget tett. A panaszosnak az ingatlanhoz fűződő jogai nem csökkentek a terület megszerzése óta, és nem kevesebbek a város rendezési terve következtében, mint anélkül, az országos szabályok alapján az ártéren lennének.

A biztos ezért a vizsgálatot intézkedés kezdeményezése nélkül lezárta, a panaszt elutasította.

OBH 2784/2005.

A jogbiztonság követelményével, valamint az egészséges környezethez való joggal összefüggő visszásságot okoz a környezetvédelmi hatóság, ha kivizsgálja ugyan a hulladékkezelést végző társaság tevékenységét, de a vizsgálata eredményeként nem tesz megállapítást és intézkedést amiatt, hogy a társaság a begyűjtött hulladékot nem a „közelség elvének” megfelelően a termelők telephelyéhez legközelebb lévő hulladék begyűjtésére és szállítására vonatkozó engedélyben meghatározott területre szállítja.

A Köztisztasági Egyesülés beadványában általában a gazdálkodó szervezetek hulladékgazdálkodással kapcsolatos kötelezettségét, valamint Tatabánya megyei jogú városban az EURAL Kft. által kialakított azon gyakorlatot kérte felülvizsgálni, amely szerint a Kft. a települési szilárdhulladék kezelését úgy oldja meg, hogy a környezetvédelmi szempontból a közszolgáltatást végző RWE Umwelt Tatabánya Rt.-nél kedvezőtlenebbnek minősített Varga és társa Kft.-vel kötött szerződést hulladékkezelésre (szállításra). A tatabányai jegyző – pénz-

bírság kiszabása mellett – kötelezte az EURAL Kft.-t, hogy az RWE Umwelt Tatabánya Rt-vel kössön szerződést. Az EURAL Kft. fellebbezése nyomán eljáró közigazgatási hivatal a jegyző határozatát megsemmisítette és új eljárás lefolytatására utasította, melynek során a jegyző az eljárást megszüntette.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a jogbiztonság követelménye, a tisztességes eljáráshoz való jog, valamint az egészséges környezethez való jog sérelmének veszélye miatt indított vizsgálatot, mely során tájékoztatást kért Tatabánya jegyzőjétől.

A hulladékkal kapcsolatos nyilvántartási és adatszolgáltatási kötelezettségeket a 164/2003. (X. 19.) Korm.rendelet szabályozza, mely alapján a hulladék termelőjének, birtokosának és kezelőjének – a szállító kivételével – telephelyenként napra kész nyilvántartást kell vezetnie a tevékenysége során képződő, vagy egyéb módon birtokába jutott, valamint a mástól átvett és az általa kezelt, illetve másnak átadott hulladék mennyiségéről és fajtánkénti összetételéről.

A környezetvédelmi felügyelőség a Varga és Társa Kft. hulladékkezelési tevékenységének ellenőrzését dokumentációkon keresztül elvégezte. Megállapította, hogy a cég „a begyűjtött hulladékot Bicskére szállította”, tehát a Tatabánya területén begyűjtött hulladék lerakását nem a hulladék begyűjtésére és szállítására vonatkozó engedélyben meghatározott területen és nem a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvényben (Hgt.) meghatározott „közelség elvének” megfelelően végezte és végzi. Az engedély szerint a hulladék begyűjtése csak a termelők telephelyein és a Kft. telephelyén történhetne.

Az országgyűlési biztos helyettese megállapította, hogy a jogbiztonság követelményével, valamint az egészséges környezethez való joggal összefüggő visszásságot okozott az Észak-Dunántúli, Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség azzal, hogy a jogszabályban foglaltaknak megfelelően kivizsgálta ugyan az eljárást, de a vizsgálata eredményeként nem tett megállapítást és intézkedést arra, hogy a Varga és Társa Kft. a begyűjtött hulladékot nem a „közelség elvének” megfelelő területre szállította.

A Hgt. 13. § alapján a hulladék termelője, birtokosa a tevékenysége gyakorlása során keletkező, illetőleg más módon a birtokába kerülő hulladékot köteles gyűjteni, továbbá hasznosításáról vagy ártalmatlanításáról gondoskodni. A hasznosításra vagy ártalmatlanításra vonatkozó kötelezettségét a kötelezett vagy a jogszabályokban meghatározott feltételekkel megfelelő hasznosító vagy ártalmatlanító eljárás, berendezés, létesítmény alkalmazásával saját maga teljesíti, vagy az erre feljogosított és engedéllyel rendelkező kezelőnek történő átadással, a kezelés költségeinek megfizetésével teljesíti. A 21. § szerint a gazdálkodó szervezet akkor köteles a közszolgáltatás igénybevételére, ha a gazdasági tevékenységével összefüggésben keletkezett települési hulladékának kezeléséről nem gondoskodik, vagy azon a településen, ahol a gazdálkodó szervezet települési hulladéka keletkezik, a közszolgáltatás keretében nyújtott települési hulladékkezelés – a környezetvédelmi felügyelőség által igazoltan – környezeti szempontból a 13. §-ban meghatározottnál lényegesen kedvezőbb megoldással történik.

A környezetvédelmi hatóság igazolása szerint a közszolgáltatást végző RWE Umwelt Tatabánya Rt. „által nyújtott települési hulladékkezelési közszolgáltatás, a hulladékkezelési tevékenysége környezeti szempontból a legkedvezőbb”.

Az országgyűlési biztos helyettese megállapította, hogy visszásságot okoz a jogbiztonság követelményével és az egészséges környezethez való joggal összefüggésben a Komárom-Esztergom Megyei Közigazgatási Hivatal II. fokú döntése, valamint a Tatabánya Város Jegyzője által megismételt eljárása és annak során hozott eljárást megszüntető határozata, mert a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvényben foglaltaknak nem feleltek meg.

Az országgyűlési biztos helyettese a feltárt visszásság orvoslása érdekében felkérte az Észak-Dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség igazgatóját, hogy intézkedjen a Varga és Társa Kft. által begyűjtött és szállított hulladékok engedélyben meghatározottak szerinti telephelyeken (a „közelség elvének” megfelelően) történő elhelyezésének biztosítása iránt. Felkérte továbbá a közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy vizsgálja felül a döntését, és az ezt követő eljárást megszüntető jegyzői határozat jogszerűségét, és tegye meg a szükséges intézkedéseket a jogszabálynak megfelelő eljárás lefolytatására és döntés meghozatalára.

A környezetvédelmi felügyelőség az ajánlást elfogadta, és jelezte, hogy a továbbiakban a határozatok előírásai között szerepeltetni fogják, hogy a begyűjtött hulladékot a legközelebbi engedéllyel rendelkező hasznosítóhoz, illetve ártalmatlanítóhoz kell eljuttatni.

A közigazgatási hivatal vezetője a kezdeményezést nem fogadta el, és azt megküldte állásfoglalásra a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumnak.

A minisztérium állásfoglalása megerősítette a vizsgálat megállapításait, így az országgyűlési biztos helyettese ismét felkérte a közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy tegye meg a korábban kért jogszerű intézkedéseket.

OBH 2793/2005.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a rendőrség, ha – a szakértők leterheltsége, és a forráshiány miatti késedelmes eljárása következtében – a rendkívüli haláleset ügyében folytatott államigazgatási eljárása elhúzódik.

A panaszos az édesapja eltűnése, illetve a Tiszában talált férfi holttest rendkívüli halála ügyében folytatott államigazgatási eljárás elhúzódását sérelmezte.

A panasz alapján az országgyűlési biztos általános helyettese a tisztességes eljáráshoz való alkotmányos jogot érintő visszásság gyanújára tekintettel vizsgálatot rendelt el, és megkereste a Belügyminisztérium helyettes államtitkárát, valamint a Szerencsi Rendőrkapitányság vezetőjét.

A megállapított tényállás szerint 2004. június 6-án a Tiszában, Tiszaladány külterületén egy férfi holttestet találtak, az ügyben a Tokaji Rendőrőrs intézkedett. Az elhunyt személyazonosságát nem tudták megállapítani, ezért kiemelt körözését rendelték el, és június 8-án elrendelték a holttest hatósági boncolását. A boncolás végrehajtásával a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapit-

tánság Egészségügyi Osztályának vezetője által kijelölt igazságügyi orvosszakértőt bízták meg. A hatóság vezetője június 8-án telefonon felvette a kapcsolatot a kirendelt szakértővel, aki tájékoztatta, hogy leterheltség miatt nem tudja vállalni a boncolást. Ezt követően felhívta az Igazságügyi Orvosszakértői Intézet vezetőjét, aki szintén nem tudta elvállalni a boncolást. A kirendelt szakértő végül 2004. július 6-án elvégezte a boncolást, a szakvéleményt pedig november 30-án készítette el. A vélemény szerint az ismeretlen férfi halála vízbe fulladás következtében állhatott be.

A panaszos nagynénje 2004. május 29-én bejelentést tett a Miskolci Rendőrkapitányságon a testvére május 26-i eltűnése miatt. A Szerencsi Rendőrkapitányság által kiadott körözést követően a két esetet kapcsolatba hozták egymással, és 2004. június 10-én felismerésre bemutatták a holttestet a panaszosnak és a nagynénjének. A panaszos valószínűsítette, hogy az elhunyt az édesapja, de kérte a hatóságtól, hogy végezzenek genetikai vizsgálatot. A hatóság vezetőjének hozzájárulásával a holttest eltemetésére augusztus 4-én, Tokajban került sor.

2004. július 18-án a hatóság – a BM Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet (intézet) vezetője által kijelölendő – igazságügyi hemogenetikus szakértő kirendeléséről határozott. A belügyminiszter irányítása alá tartozó intézet Hemogenetikai Osztályának vezetője július 19-én tájékoztatta a hatóságot az eljáró szakértő kijelöléséről, valamint arról, hogy a megadott határidőt nem tudják tartani, és kérték a határidő meghosszabbítását. Jelezte, hogy az osztály folyamatos anyag- és eszközellátását finanszírozási problémák nehezítik. A rendelkezésre álló, fenntartási keret összege a kirendelésekben igényelt bűnjelminták kb. 20%-ának laboratóriumi feldolgozását teszi lehetővé, az intézetet ugyanakkor nem tájékoztatták pontosan arról, hogy a laboratóriumok folyamatos működtetését milyen formában fogják biztosítani. A hatóság erre tekintettel július 23-án az eljárást felfüggesztette. A hemogenetikai szakértői vélemény végül 2005. május 27-én készült el. (A szakértői vélemény költsége összesen 267 740 Ft volt; ebből 254 800 Ft költségátalány, 8000 Ft szakértői munkadíj és 4940 Ft egyéb díj). A szakvélemény szerint az elhunyt személy azonos a panaszos édesapjával. A hatóság – bűncselekmény gyanújának hiányában – 2005. június 13-án az eljárás befejezéséről határozott.

A BM rendészeti és bűnmegelőzési helyettes államtitkárának tájékoztatása szerint a szakértői vélemény rövidebb időn belül történő elkészítését akadályozta az intézet nagyszámú ügyhátraléka, a növekvő létszámban beküldött vizsgálati anyag, valamint a laborkapacitás szűkössége. Az államtitkár mindazonáltal ígéretet tett arra, hogy a jövőben fokozott figyelmet fordítanak a szakértői vizsgálatok teljesítésére.

Az OBH 3178/2004. számú ügyben az általános helyettes már megállapította, hogy a rendkívüli haláleset miatt államigazgatási eljárást folytató rendőri szervek, valamint az eljárásba szakértőként bevont SOTE Igazságügyi Orvostani Intézet késedelmes eljárása súlyos visszásságot okozott a jogállamiság, jogbiztonság követelményéből levezethető tisztességes eljáráshoz való joggal

összefüggésben. Figyelemmel arra, hogy álláspontja szerint a feltárt visszásság a jogi szabályozás hiányosságaira is visszavezethető volt, javasolta a belügyminiszternek, hogy – az igazságügyi orvosszakértőkre tekintettel az igazságügy-miniszterrel és a pénzügyminiszterrel együttesen – fontolja meg a rendkívüli halálesetekben folytatott államigazgatási eljárásra vonatkozó szabályok felülvizsgálatát, ill. új szabályok alkotásának a szükségességét.

A belügyminiszter tájékoztatása szerint a 2005. november 1-jétől hatályos 2004. évi CXL. törvény (Ket.) 32. § (6) bek. alapján „jogszabály lehetővé teheti, hogy a szakértői vélemény megérkezéséig a hatóság a közigazgatási eljárást felfüggeszse”. Ennek érdekében intézkedett a 34/1994. (X. 26.) BM rendelet módosítására. A Ket. lehetővé teszi, hogy a szakvélemény előterjesztésével indokolatlanul késedelmeskedő szakértővel szemben megfelelő szankciót (akár 500 ezer Ft-ig terjedő eljárási bírságot) alkalmazzanak. Az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló törvényjavaslat indoklása szerint pedig piaci alapokra helyeződne a szakértői tevékenység, ami kedvezően befolyásolhatja a közigazgatási eljárások gyors, eredményes lefolytatását.

A 34/1994. (X. 26.) BM rendelet 2005. november 1-jétől hatályos módosítása már valóban tartalmazza azt a lehetőséget, hogy a szakértő kirendelésével egyidejűleg a hatóság az eljárást felfüggeszse. A Ket. szabályai alapján a kirendelt szakértő nyilatkozhat úgy, hogy nem vállalja a kirendelést, vagy kérheti a határidő meghosszabbítását, ill. akadályközléssel is élhet. Ezek elmulasztása esetén – amennyiben késedelmesen terjeszti elő a szakvéleményét – eljárási bírsággal sújtható. Az új jogszabályi előírások ugyanakkor önmagukban nem tudják megakadályozni az eljárások elhúzódását. A vizsgált ügyben ugyanis a megkeresett orvosszakértők (szakértői intézet vezetője) leterheltségre, ill. finanszírozási problémákra hivatkoztak, és nem, vagy határidőben nem tudták elvállalni a kirendelést. A boncjegyzőkönyv és a szakvélemény a kirendelést követő hat hónap elteltével, a hemogenetikai szakértői vélemény pedig tíz és fél hónap múlva érkezett meg az eljáró hatósághoz. A 2004. június 6-án indult államigazgatási eljárást a hatóság így csak 2005. június 13-án tudta befejezni. A BM helyettes államtitkára tudomással bírt az intézet működését akadályozó finanszírozási problémákról.

Az általános helyettes megállapította, hogy a rendkívüli haláleset ügyében folytatott államigazgatási eljárás elhúzódása súlyos visszásságot okozott a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben. A visszásság alapvetően a szakértők – előzetesen jelzett – késedelmes eljárása miatt következett be. A Ket. 7. §-ában foglalt eljárási alapelv szerint a közigazgatási hatóság úgy szervezi meg a tevékenységét, hogy az eljárás a lehető leggyorsabban lezárható legyen. Mindezekre figyelemmel az általános helyettes ajánlást tett a belügyminiszternek, hogy biztosítsa az irányítása alá tartozó szakértői és kutatóintézet folyamatos működéséhez szükséges anyagi feltételeket; továbbá vizsgálja meg a rendőr-főkapitányságokon tevékenykedő orvosszakértők leterheltségét, és tegyen intézkedéseket a hasonló esetek jövőbeni elkerülésére.

A belügyminiszter az ajánlást elfogadta, és közölte, hogy 2005 végén soron kívül 80 millió Ft-ot utaltak át a kutatóintézetnek, 2006-ban pedig 200 millió Ft-ot biztosítanak anyagellátás céljára.

OBH 2880/2005.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz a kórház, ha elmulasztja a beteg írásbeli tájékoztatását a gondnokság alá helyezés szükségességéről.

A panaszos beadványában előadta, hogy férjét, D. G.-t 2005. február 25-től, március 8-áig a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Pszichiátriai Szakkórházában kezelték. A kórházban a bíróság személyes meghallgatást tartott, ennek során az igazságügyi orvos-szakértő megállapította, hogy szükséges D. G. gondnokság alá helyezése. A panaszos sérelmezte, hogy a kezelőorvos sem őt, sem férjét nem tájékoztatta a gondnokság alá helyezésének szükségességéről, arról csak 2005 márciusában – a nagykállói gyámhivatal idézéséből – szereztek tudomást.

Az általános helyettes a jogbiztonsághoz fűződő jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított. D. G.-t a nyíregyházi kórház belgyógyászati osztályán kezelték. Magatartása 2005. február 25-én zavart és agresszív volt, ezért a kórház kérte sürgősségi felvételét a pszichiátriára.

A pszichiátriai osztály kórház a felvételt követő napon kezdeményezte a bíróságon D. G. sürgősségi pszichiátriai intézeti gyógykezelésének elrendelését. A pszichiátrián a bíróság 2005. február 28-án helyszíni meghallgatást tartott. Az igazságügyi elmeorvos szakértő ezen a napon töltötte ki a „Szakértői véleményi adatlap kötelező pszichiátriai gyógykezelés elrendeléséhez” című nyomtatványt. Az adatlap – többek között – azt is rögzítette, hogy D. G. gondnokság alá helyezése indokolt. A rendelkezésemre álló iratok között nem volt D. G. erről való tájékoztatását igazoló dokumentum.

A kórház főigazgatójának tájékoztatása szerint a tervezett gondnokság alá helyezésről a panaszost nem, de D. G.-t az őt vizsgáló orvos szóban tájékoztatta. A szakvélemény alapján a bíróság határozatlan időre elrendelte D. G. sürgősségi pszichiátriai intézeti gyógykezelését.

Az elmeorvos szakértő javasolta gondnokság alá helyezését. A bíróság a gondnokság alá helyezési eljárás megindítása céljából a szakértői véleményt megküldte a gyámhivatalnak.

A gyámhivatal a panaszost 2005 márciusában idézte férje gondnokság alá helyezése tárgyában. A gyámügyi ügyintéző tájékoztatta a panaszost arról, hogy ha ő férje gondnokság alá helyezési eljárását nem indítja meg 60 napon belül, akkor a pert a gyámhivatalnak kell megindítania.

A vizsgálat megállapította, hogy a kórház azon eljárása, mely során D. G. pszichiátriai osztályra való felvételét követő 24 órán belül kezdeményezte a bíróságnál a beszállítás indokoltságának megállapítását és a kötelező pszichiátriai intézeti gyógykezelés elrendelését, az egészségügyi törvény előírásainak megfelelt, alkotmányos joggal összefüggő visszásságot nem okozott.

A vizsgálat nem igazolta a panaszos azon állítását sem, hogy 2005. február 28-án nem vizsgálta férjét elmeorvos. A beadvány ezen részében alkotmányos joggal összefüggő visszásságot ezért az általános helyettes nem tárt fel.

Az általános helyettes megállapította, hogy a kórház azzal, hogy elmulasztotta a beteg írásbeli tájékoztatását a gondnokság alá helyezés szükségességéről jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott.

A gyámhivatal jogszabályszerűen járt el, amikor a bíróság végzésének kézhezvételét követően idézte a panaszost, és tájékoztatta arról, ha ő nem indítja meg a pert, akkor az a gyámhivatal kötelessége.

Az általános helyettes a pszichiátriai kórház főigazgatójánál kezdeményezte, hogy a jövőben maradéktalanul tegyenek eleget az egészségügyi törvényben előírt tájékoztatási kötelezettségüknek. A főigazgató a kezdeményezést elfogadta.

OBH 2921/2005.

A vagyonbiztosítás döntően önkéntes alapon történő biztosítása éppen a legnagyobb és legsúlyosabb katasztrófakárok, elemi csapások esetére nem bizonyultak elegendőnek, ezért szükség van ezeket kiegészítéseként egy Katasztrófavédelmi Alap létrehozására.

Az országgyűlési biztos a Fejér megyei munkalátogatása során a katasztrófavédelmi igazgatóság a megyei vezetőivel is találkozott, akikkel a természeti csapások következtében kialakult károk kompenzációjának megyei tapasztalatait beszélték meg, és folytattak egyeztetést egy sárbogárdi és egy perkáti konkrét panasz ügyében.

A panaszokat tekintve, a helyreállítási feladatok közül (amely jól elkülöníthető a kárfelmérésre, a helyreállítás és a végelszámolás ellenőrzésére) a legtöbb állampolgári kifogás a károk összegszerű meghatározása és a helyreállítási támogatás mértéke között mutatkozó különbség miatt érkezett. A panaszosok általában azt kifogásolták, hogy a kapott támogatás összegéből nem fedezhető a helyreállítás, illetve egyáltalán nem részesültek helyreállítási támogatásban.

Az országgyűlési biztosok az elmúlt években több jelentésben megállapították, hogy a kárt szenvedett állampolgárok ügyeiben nincs egyértelmű eligazító jogszabály, amely mindenkor teljes bizonyossággal és egyértelműen meghatározza, hogy a katasztrófasegély milyen feltételekkel illeti meg az állampolgárokat. Az erre vonatkozó jogalkotási javaslatot a kormány elfogadta, de átfogó jogszabály megalkotására még nem került sor. A jogalkotási javaslatok alapján a kormány az egyes természeti csapások következtében károsodott ingatlanok helyreállítása érdekében több ízben is kormányrendelet kiadásával döntött a károk enyhítése és a szükséges eljárások lefolytatására. Ilyen volt például a Hernád folyói áradásával, majd a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei jégkárral, vihar-kárral, illetve a Mátra északi térségében lehullott nagy mennyiségű csapadék miatt keletkezett károk enyhítéséről szóló kormányrendelet. Ezek a jogszabályok jól körülhatárolják a kedvezményezettek körét, a támogatás hozzájárulásának feltételét, és e körben az önkormányzat feladatát.

A helyszíni vizsgálat során az országgyűlési biztos ismételtlen meggyőződött, hogy a települési önkormányzatoknak és a katasztrófavédelmi szervezeteknek a vis maior események következtében követendő eljárásáról, a felmérések alapján elvégzendő kárenyhítési támogatások elbírálásakor mennyire fontos és elengedhetetlen a mindenre kiterjedő szabályozás. Csak ennek alapján történő eljárás és döntés eredményezhet alkotmányos működést, és az állampolgárok számára ez biztosíthatja a jogorvoslati jog mindenkori érvényesítését. A megyéből érkezett korábbi kárenyhítési panaszok ügyében készült vizsgálati jelentéseket a biztos megküldte a katasztrófavédelmi igazgatóságnak, és tájékoztatta a belvív- és árvízkárokkal és más természeti, ipari katasztrófákkal kapcsolatos jogalkotási kezdeményezéséről is, a Katasztrófavédelmi Alap létrehozásáról.

A vagyonbiztosítás döntően önkéntes alapon történő biztosítása mellett (lakásbiztosítás, nyaralóbiztosítás, mezőgazdasági biztosításfajták, casco biztosítás, a különböző kötelező biztosítások), éppen a legnagyobb és legsúlyosabb katasztrófakárokat, elemi csapások esetére azonban ezek a tradicionális – egyébként nagyon fontos – nagy súlyú jogintézmények nem bizonyultak elegendőnek. Ezért vált szükségessé, mintegy ezeket kiegészítendő, a Katasztrófavédelmi Alap létrehozása. A kárfedezési technikára az ipari katasztrófák bekövetkezése miatt is szükség van. Pl. a törökbálinti petárdaraktár felrobbanásakor számos ház romba dőlt vagy súlyosan károsodott. Az özönszerű esőzések nyomán sárlavinák, földcsuszamlások okoztak súlyos károkat, löszfalomlás történt, vasúti és közúti veszélyes szállítmányok robbanása vagy tüzesete, esetleg súlyos közlekedési baleset okán ugyanilyen súlyos katasztrófák következtek be, amelyek mind emberéletben, mind dologi javakban súlyos károkat okoztak. A klímaváltozás egy külön nyomós ok, amely előre vetíti hasonló súlyos környezeti katasztrófák veszélyét, és ez az alap alkalmasnak tűnik az ebből eredő károk legalább részleges, utólagos kezelésére, de finanszírozhat megelőző intézkedéseket is.

A Kormány az 1048/2005. (V. 19.) Korm. határozatával elfogadta a 2005. évi katasztrófavédelmi feladatokról szóló kormányhatározatot.

Elrendelte, hogy a költségvetési fejezetek katasztrófavédelmi célú alcímei tervezési rendszerére az illetékes tárcák bevonásával készüljön javaslat a kormány részére. Elrendelte, hogy az érintett tárcák és országos hatáskörű szervek, megyei védelmi bizottságok és szervezetek a szükséges mértékben vegyenek részt a különböző nemzetközi nukleárisbaleset-elhárítási gyakorlatokon. Elrendelte, hogy a belügyminiszter koordinációjával az érintett tárcák, országos hatáskörű szervek vegyenek részt a Nemzeti Katasztrófa-előrejelzési Rendszerek és az Európai Unió katasztrófa-előrejelző és segítségnyújtó szervezetei létrehozásában, és kérje fel a Magyar Tudományos Akadémiát az ebben a munkában történő közreműködésre.

OBH 2937/2005.

A jogbiztonság elvével összefüggő visszásságot okoz, ha a jogszabály a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvényben foglalt előírásnak nem felel meg.

Egy országgyűlési képviselő fordult az országgyűlési biztoshoz a települési hulladékkezelési közszolgáltatási díj megállapításának részletes szakmai szabályairól szóló 242/2000 (XII. 23.) Korm.rendeletnek, a települési folyékony hulladékkal kapcsolatos egységnyi díjtétel meghatározására vonatkozó, 2005. január 1-je óta hatályos szövegezését tartva aggályosnak.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a jogbiztonság követelményének lehetősége miatt indított vizsgálatot, és a jogalkalmazás kiszámíthatósága érdekében megvizsgálta a kormányrendelet előírásait. A 7. § (2) bek. b) pontja szerint „az egységnyi díjtétel a települési folyékony hulladékkal kapcsolatos közszolgáltatás esetén: ba) a bb) pontban foglalt kivétellel, az elszállításra kerülő folyékony hulladék egységnyi térfogatának kezelési díja, bb) az ingatlanon keletkező folyékony hulladékmennyiség egységnyi térfogatának, illetve külön jogszabály alapján engedélyezett szennyvíz-elszikkasztás esetében az elszállításra kerülő folyékony hulladék egységnyi térfogatának kezelési díja. Az ingatlanon keletkező folyékony hulladék mennyiségének kiszámításánál, az ingatlanon fogyasztott (számlázott) vízmennyiséget kell alapul venni”.

A kormányrendelet vizsgált szakaszai nem adnak egyértelmű választ arra, hogy a települési folyékony hulladékkal kapcsolatos közszolgáltatás esetén az egységnyi díjtétel megállapítása során az önkormányzatok főszabályként az elszállításra kerülő folyékony hulladék egységnyi térfogatának kezelési díját, valamint kivételként az ingatlanon keletkező folyékony hulladékmennyiség egységnyi térfogatának kezelési díját együttesen alkalmazhatják-e, vagy a két jelzett szabályozás alternatív lehetőséget ad a részükre.

A Kormányrendelet 7. § ba) pontja ugyan 2007. július 1-jén hatályát veszti. Ez valószínűsíti azt is, hogy a jogalkotó felkészülési időt kívánt biztosítani az önkormányzatoknak – az engedélyezett szennyvízelszikkasztás esetét kivéve – a vízfelhasználás mennyiségével arányos díj megállapítására való áttérésre. Ezen szándék azonban a jogalkalmazásra nem hat ki, ugyanis ez a norma szövegének jelenleg nem egyértelmű, nem világos megfogalmazásán nem változtat.

Az általános helyettes megállapította, hogy a kormányrendelet megfogalmazása nem egyértelmű és nem kiszámítható, ezért az a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz, ezért annak orvoslása érdekében felkérte a környezetvédelmi és vízügyi minisztert, hogy vizsgálja meg a kormányrendelet jelzett szakaszai jogalkalmazásának gyakorlatát. Amennyiben úgy ítéli meg, hogy a szabályok alkalmazásának helytelen, eltérő gyakorlata valóban a norma nem világos, nem egyértelmű szövegezésére vezethetők vissza, úgy kezdeményezze annak módosítását.

A miniszter a jogszabály módosítását nem tartotta indokoltnak, mert tapasztalataik szerint nem jelenten nehézséget a jogszabály értelmezése. Az általános helyettes a miniszter álláspontját tudomásul vette, de jelezte, hogy amennyiben

a problémát érintő újabb panasz érkezik a hivatalba, úgy nem zárkózik el annak ismételt vizsgálatától és az újabb jogalkotással összefüggő javaslattételtől.

OBH 2977/2005.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz közgyűlés, ha a tervezett lakásotthoni átalakítások során – az eredeti előterjesztéstől eltérően más lakásotthont szüntet meg – a módosított előterjesztést nem véleményezteteti, ha a lakásotthon megszüntetéséről döntő határozata meghozatala után szerzi be a szükséges szakvéleményeket, és az új szakvélemények ismeretében nem hoz új – akár a korábbival megegyező – határozatot. A gyermekek tájékoztatáshoz és véleménynyilvánításhoz való jogát sérti, és az őket megillető kiemelt védelemhez fűződő jogokkal összefüggő visszásságot okoz, ha a lakásotthon megszüntetése során gyámhivatali határozat nélkül helyezik őket új gondozási helyükre, azzal kapcsolatban nem kéri ki véleményüket, a költözésre nem készítik fel őket, továbbá nincs tudomásuk arról, hogy panasszal fordulhatnak a gyermekjogi képviselőhöz.

A panaszos beadványában a több telephelyen működő Fejér Megyei Lakásotthon-hálózat átszervezésével kapcsolatban sérelmezte, hogy az egyes lakásotthonok gondozottjainak áthelyezése gyámhivatali határozat nélkül, a gyermekek érdekeit figyelmen kívül hagyva történt. Sérelmezte továbbá, hogy annak ellenére, hogy az előterjesztésében a Rácalmási Lakásotthon megszüntetését nem is tervezték, a közgyűlés módosított előterjesztésében ennek az intézménynek a megszüntetése mellett döntött. A Rácalmási Lakásotthonban gondozottak 80%-a a roma kisebbséghez tartozott, ezért a panaszos véleménye szerint az intézkedés kisebbségi jogokat is sértett.

A gyermeki és kisebbségi jogok sérelmének gyanúja miatt az általános helyettes és a kisebbségi biztos közös vizsgálatot indított.

A biztosok rendelkezésére bocsátott dokumentumok szerint az ügyben érintett lakásotthonokból a gondozottak áthelyezése nem volt összefüggésbe hozható kisebbségi származásukkal, tehát nem történt hátrányos megkülönböztetés. A vizsgálat ezért a gyermeki jogok érvényesülése szempontjából tekintette át a lakásotthon átszervezése során tett intézkedéseket.

A közgyűlés 2004 áprilisában tárgyalta a lakásotthonok átalakítására vonatkozó javaslatokat. A Fejér Megyei Lakásotthon-hálózat gondozási helyei közül – a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedők létszámának csökkenése miatt – mintegy 50 férőhelyet tartósan nem tudtak betölteni. A közgyűlés megállapította, hogy a takarékos gazdálkodás érdekében a férőhelyek számának a gyermeklétszámhoz kell igazodnia.

A közgyűlés javaslata szerint Mezőfalván két, Lepsényben és Sárosdon egy-egy lakásotthont kellett volna megszüntetni. A javaslatot a megyei gyámhivatal a gyermekvédelmi törvény (Gyvt.) előírása alapján véleményezte. Véleményéhez mellékelte az Nemzeti Család és Szociálpolitikai Intézet véleményét is. Az intézet véleményében közölte, hogy a tervezett – jelentős mértékű átalakítást –

a rendelkezésére álló idő rövidege miatt nem tudta felelősen értékelni, ezért csupán néhány, nem szakmai, hanem jogértelmezési problémát, kérdést elemzett. A tervezett racionalizálásról az intézet átfogó szakmai véleményt nem tudott alkotni.

Az eredeti tervtől eltérően a közgyűlés 2004. november 25-én kelt határozatával a rácalmáson működő négy lakásotthon megszüntetéséről döntött. A közgyűlés a módosított előterjesztést – amely eredményeként a Rácalmási Lakásotthonokat megszüntették – sem a megyei gyámhivatallal, sem az intézettel nem véleményeztette.

A biztosok megállapították, hogy a közgyűlés ezzel a mulasztásával a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott.

A közgyűlés döntését az érintett lakásotthonok dolgozói és a megyei gyámhivatal vezetője is – elsősorban eljárási hibákra hivatkozva – sérelmezte. A közgyűlés a mulasztást pótolta, a módosított előterjesztést mind a megyei gyámhivatallal, mind pedig az intézettel véleményeztette. A vélemények a Rácalmási Lakásotthon megszüntetését nem támogatták. A közgyűlés a vélemények ismeretében a Lakásotthoni-hálózat racionalizálásáról szóló előterjesztésről nem szavazott újra, korábbi határozatát hatályban tartotta. A rácalmási lakásotthonokban gondozott gyermekek új gondozási helyét 2005. december 31.-éig kellett.

A megyei önkormányzat a tulajdonával szabadon rendelkezik, tulajdonosként dönthet lakásotthonai megszüntetéséről, átalakításáról is. Az önkormányzati ellátó rendszerek átalakítására vonatkozó javaslatokat az önkormányzatnak döntése előtt véleményeztetnie kell, de azok nem kötik, és nem kötelezik. A közgyűlés a lakásotthon megszüntetéséről döntő határozata meghozatala után szerezte be a szükséges szakvéleményeket. Azzal, hogy az új szakvélemények ismeretében a Lakásotthoni-hálózat átalakításával kapcsolatban a közgyűlés nem hozott új – akár a korábbival megegyező határozatot –, a jogbiztonság sérelmének közvetlen veszélyét keletkeztette.

A biztosok rendelkezésére bocsátott dokumentumok tanúsága szerint 2004. december elején a lakásotthon-hálózat több lakásotthonából egyes gyermekek gondozási helyét gyámhivatali határozat nélkül változtatták meg. A közgyűlés elnöke a törvénysértést megállapította, az intézmény igazgatóját figyelmeztetésben részesítette.

Azok a jegyzőkönyvek, amelyek a gyermekek áthelyezésével kapcsolatban készültek, rögzítették, hogy a gondozási hely megváltoztatása több gyermek esetében iskolaváltással is járt. Volt olyan gyermek, akinél kétszeri iskolaváltás történt. Ez új tankönyvek beszerzését tette szükségessé. Több esetben – a beilleszkedési gondok mellett – a kényszerű változtatás a gyermekek tanulmányi eredményét is negatív irányba befolyásolta.

A jegyzőkönyvek arról is tanúskodtak, hogy a gyermekeknek nem volt módjukban választani, hogy hová szeretnének kerülni, sőt egyes esetekben egy nappal a költözés előtt tudatták velük, hogy másik lakásotthonba helyezik őket. A gyermekeket nem készítették fel a gondozási hely megváltoztatására, hanem

kész tények elé állították őket. A gyermekek elmondása szerint senki nem adott tájékoztatást nekik arról, hogy panasszal fordulhatnak a gyermekjogi képviselőhöz.

Az előzőekre figyelemmel a biztosok megállapították, hogy a gyámhatósági határozat nélkül hozott döntések nem „csupán” eljárásjogi, hanem tartalmi szempontból is sértették a gyermeki jogokat. Az intézkedés sértette a gyermekek tájékoztatáshoz és véleménynyilvánításhoz való jogát, továbbá visszásságot okozott az állam és a társadalom részéről őket megillető – a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésükhöz szükséges – kiemelt védelemhez fűződő jogukkal összefüggésben.

Az időmúlásra és arra való tekintettel, hogy a megyei gyámhivatal vezetőjének tájékoztatása szerint az áthelyezett gyermekek mára megszokták az új gondozási helyüket, ezen gyermekeket érintő, konkrét intézkedést nem kezdeményeztek.

A feltárt alkotmányos joggal összefüggő visszásság jövőbeli elkerülése érdekében a biztosok a közgyűlés elnökénél kezdeményezték, hogy jelentésüket ismertesse a közgyűléssel, a jövőben a tervezett átalakítások előtt minden tervezet véleményeztessen, csak az előzetesen véleményezett előterjesztésekről hozzon határozatot. Végül, hogy hívja fel a közgyűlést, hogy a jövőben körültekintőbben, a gyermeki jogok tiszteletben tartásával hozza meg döntését, és azok végrehajtását közvetlenül ellenőrizze.

A biztosok a lakásotthon-hálózat igazgatójánál kezdeményezték, hogy a jövőben a gyermekvédelmi gondoskodásban élő kiskorúak gondozási helyének megváltoztatását kezdeményezzék az illetékes gyámhivataloknál. Gondoskodjon arról, hogy gondozottjait a róluk szóló és őket érintő döntésekről ésszerű időpontban kapjanak tájékoztatást és a gyermekjogi képviselő személyét, eljárásának feltételeit és a vele való kapcsolat felvételének módját megismerhessék.

Az érintettek a kezdeményezést elfogadták.

OBH 2987/2005.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha birtokvédelmi eljárása három és fél hónapig tart, és ha a feleket nem a törvényben rögzített szabályok alapján idézték a hatóság helyszíni szemlájére.

A panaszos lakása felső szomszédja felől beázik, ezért birtokvédelmet kért a jegyzőtől. Véleménye szerint az eljárás jelentősen elhúzódott, a szomszédja lakásában tartott helyszíni szemlérről nem értesítették, az ügyintéző előzetes tájékoztatása ellenére az ügyben szakértő bevonására nem került sor.

Az országgyűlési biztos a tisztességes eljáráshoz való jog érintettsége miatt vizsgálatot indított. A panaszos 2004. november 23-án szóban terjesztett elő birtokvédelmi kérelmet, melyet jegyzőkönyvbe foglaltak. A hatóság következő intézkedésére azonban csak 2005. január 5-én került sor, ekkor született az eljárási határidőt meghosszabbító határozat. Az egyes eljárási cselekmények lefolytatását követően a panaszos kérelmét a 2005. március 4-én kelt határozattal utasították el.

Az Áe. lehetővé tette az eljárási határidő indokolt esetben egy alkalommal 30 nappal történő meghosszabbítását. Problémát vetett fel azonban, hogy a hatóság első eljárási cselekményének foganatosítására, nevezetesen az eljárási határidő meghosszabbítására csak a panaszos kérelmének jegyzőkönyvbe vétele után hét héttel került sor. A kérelem tárgyról döntő határozat pedig csak további két hónappal később született meg. Így összességben az eljárás majdnem három és fél hónapig tartott.

Az aljegyző álláspontja szerint az ügyintézési határidő elhúzódsát az indokolta, hogy az eljárásba szakértő bevonása vált szükségessé. Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a második alkalommal megtartott helyszíni szemlérről készült jegyzőkönyv nem tartalmazott utalást szakértő jelenlétére, továbbá az ügyet lezáró határozat indoklásában sem hivatkozott a hatóság szakértői véleményre. A biztos álláspontja szerint így ellentmondás merült fel annak kérdésében, hogy az eljárásban egyáltalán került-e sor szakértő bevonására.

Végül a biztos vizsgálata megállapította, hogy a második alkalommal megtartott helyszíni szemlére szóló idézést a megküldött iratanyag nem tartalmazta. Az aljegyző álláspontja szerint „az eljárási határidő lerövidítése érdekében a feleket telefonon értesítettük.” Erről azonban feljegyzés az iratok között nem szerepelt. Ez ellentétes volt az Áe. szabályaival, amelyek értelmében idézni írásban vagy távbeszélőn lehet, a távbeszélőn történő idézésről pedig feljegyzést kell készíteni.

A feltárt alkotmányos joggal összefüggő visszásságok orvoslása érdekében az országgyűlési biztos felkérte a jegyzőt, hogy a birtokvédelmi ügyek intézése során a jövőben fokozottan figyeljen a 2005. november 1-jével hatályba lépett, a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvénynek az ügyintézési határidőre és az idézésre vonatkozó szabályaira. A válaszára nyitva álló határidő még nem telt le.

OBH 2999/2005.

Nem okoz visszásságot, ha a sürgősségi betegellátó rendszer keretében az egészségügyi szolgáltató a külön jogszabályban meghatározott szakmai minimumfeltételeknek megfelelő szolgálatot alakít ki.

Az országgyűlési biztos Fejér megyei munkalátogatása során hivatalból folytatott vizsgálatot a megyei mentés és sürgősségi betegellátás működését, az esetlegesen fellelhető problémákat, az egészségügyi szolgáltatók közötti együttműködés intenzitását feltárva. Vizsgálata célja a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való alkotmányos jog, illetve az élethez való alkotmányos jog érvényesülése a sürgősségi ellátás kapcsán egy-egy kiemelt intézmény működésén keresztül.

A mentés és sürgősségi ellátás Fejér megyei gyakorlatának megismerése érdekében az országgyűlési biztos munkatársai helyszíni vizsgálatot folytattak az Országos Mentőszolgálat Székesfehérvári Központjában, valamint a Fejér Megyei Szent György Kórházban.

2005 tavaszától megkezdődött az Országos Mentőszolgálat átszervezése. A statisztikai régióknak megfelelő ellátási területre alakul át az egész rendszer, ezzel szervezetenként megszűnt a régi megyei struktúra. A volt Fejér megyei mentő szervezet 2005. április 15.-től a Közép-Dunántúli Régió szervezeti részeként működik tovább. Az OMSZ Székesfehérvári Központja külön erre a célra épült épületben, közvetlenül a Megyei Kórház mellett működik. A megyében 35 kocsi (ebből: 1 rohamkocsi, 3 esetkocsi) áll a szolgálat rendelkezésére. A gépkocsik műszaki állapota megfelelő, és a gépkocsik technikai mentőfelszereltsége is megfelel a jogszabályi követelményeknek. Az ún. konténeres állomásokat a finanszírozás hiánya miatt felszámolták. Az azonnali feladatok esetében az európai normának tartott, 15 perces helyszínre érkezési időt az országos átlagnak megfelelően tudja tartani a szolgálat. A mentési és betegszállítási feladatok megoszlása a megyében: 30 a 70%-hoz. Ez megfelel az OMSZ hasonló országos adatának.

A mentőszervezet az egészségügyi ellátókkal kitűnő kapcsolatban végzi a munkáját, a struktúraváltás pedig nem érinti az ellátás minőségét. Ugyanakkor a mentőszolgálatnál is érződnek a rezidensképzés anomáliái. A kivonuló orvosok között részmunkaidős orvosok is dolgoznak, akik a megye területén működő kórházak valamelyikében töltenek be állást. A vonuló állomány tagjai mentőtisztek, mentő ápolók, gépkocsivezetők. A jelenleg érvényes rendeleteknek megfelelő képesítéssel rendelkezik a szervezet minden dolgozója.

A Fejér Megyei Szent György Kórház megyei fenntartású és ellátási területű kórház, 11 telephelyén látja el a rászorulókat. Az országban elsőként – és ez idő szerint – egyetlenként hozta létre a gyermek sürgősségi betegellátó osztályát. Impozáns új épületegyüttesben alakították ki a sürgősségi osztály mellett a gyermek ambulanciát, a gyermek és újszülött intenzív részleget, természetesen a gyermekosztályt és a szülészeti is. A kisgyermek melletti folyamatos szülői jelenlétet az erre rendszeresített fürdőszobás szobák teszik lehetővé. Az intézményben (az anonimitás egyidejű biztosításával) babamentő inkubátor is működik.

A kórház hozzávetőleg kétszázezer, de például az idegsebészet tekintetében közel négyszázezer rászorulót lát el. A vizsgált intézményen túl, kisebb kapacitással működnek más kórházak is a megyében. A jelenlegi struktúrában 11 éve működő sürgősségi ellátás (SBO) a jónak mondható tárgyi feltételek mellett, meglehetősen kevés szakemberrel működik. Nagy kihívás a kórház vezetése számára a szakember-utánpótlás, hiszen közel háromszáz főre lenne szükségük. Ugyancsak anomáliák jellemzik a rezidens képzést. Ezzel együtt nincs elegendő jelentkező a kórházba. Így, a hiányszakmák tekintetében nem ritka a 70 évesnél idősebb orvos, például a radiológusok között. A kórház fenntartási költségeihez egyéb forrást sem a megyei, sem a városi önkormányzat nem biztosít, a kórház kizárólag az OEP finanszírozási keretéből gazdálkodik. A tárgyi feltételeket pedig pályázatok útján tudják biztosítani.

Összességében a megfelelő működéshez szükséges műszerezettség és diagnosztikai háttér mindkét intézményben megoldott, bár az évkorlátozás (sza-

vatosság lejárt) miatt a kórház – ideértve természetesen a sürgősségi osztályt is – műszerparkjának cseréje akuttá vált. Úgy a mentőszervezetnél, mint a Megyei Kórházban a működési problémák részben az állandósult létszámhiányból adódnak. Mindkét egészségügyi szolgáltatónál, minden területen küzdenek a munkaerőhiánnyal, ennek következtében az egészségügyi szakemberek rendkívül túlterheltek.

Az egészségügyről szóló törvény deklarálja a mentés és a sürgősségi ellátás igénybevételéhez való jogot, ami a Magyar Köztársaság területén állampolgárságra vagy egészségbiztosítási jogviszony fennállására való tekintet nélkül mindenkit megillet. A sürgősségi ellátás pedig a mentés szerves része, ami annyit jelent, hogy a beteg a legrövidebb időn belül (ún. „arany óra”) megkapja az állapotának megfelelő ellátást, ennek elengedhetetlen feltétele a sürgősségi osztályok, más néven diagnosztikai centrumok létrehozása. Az egészségügyi törvény meghatározza az állam felelősségét a lakosság egészségi állapotáért. Az állam kötelezettségét képezi különösen az egészségügyi ellátórendszer, az egészségügyi ellátási kötelezettség és felelősség meghatározása, az egészségpolitika céljait szolgáló finanszírozási, fejlesztési és információs rendszer kialakítása és fejlesztése, ideértve az egészségügyi szolgáltatások minőségének biztosítását és ellenőrzését is. A mentés biztonságos, egységes és összehangolt működéséhez szükséges feltételrendszer biztosítása és megszervezése ugyancsak állami feladat. A helyi önkormányzat feladata biztosítani a tulajdonában vagy használatában levő járóbeteg-szakellátást, illetőleg fekvőbeteg-szakellátást nyújtó egészségügyi intézmények működését.

A helyszíni vizsgálat tapasztalatai alapján az országgyűlési biztos megállapította, hogy a vizsgált egészségügyi intézmények tekintetében mind a mentés, mind pedig az ezzel szorosan összefüggő sürgősségi betegellátás a megyében kiegyensúlyozottan működik. Mindkét vizsgált intézmény szakszerű és összehangolt tevékenysége, valamint a megyei kórházban létrehozott sürgősségi betegellátó osztály működése lehetővé tette az ellátás színvonalának és hatékonyságának zökkenőmentessé válását. A vizsgált alkotmányos jogok szempontjából visszásságot nem tárt fel.

OBH 3013/2005.

A hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha az azonos élethelyzetben lévő önkormányzati képviselő építész-tervezőket hatósági eljárása során eltérően kezel.

A panaszos – önkormányzati képviselő – azt sérelmezte, hogy a magántervezői tevékenysége keretében tervezett épületek építési ügyében a jegyző más hatóság kijelölését kérte, míg a szintén magántervező képviselőtársa által tervezett épületek esetén nem így tett.

Az országgyűlési biztos a vállalkozáshoz és a gazdasági verseny szabadságához való jog, valamint a hátrányos megkülönböztetés tilalma sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálatot, és megállapította, hogy az összeférhetlenséggel kapcsolatos ügyek közül a legtöbb a jegyzők sajátos helyzetéből követ-

kezik. A biztos korábban is vizsgálta már az építésztervező önkormányzati képviselők ügyében ugyanazon önkormányzat jegyzőjének mint építési hatóságnak az eljárási jogosultságát, és leszögezte, hogy a képviselő-tervező által tervezett építkezések engedélyezési eljárásában az ugyanazon önkormányzat jegyzőjétől az ügy tárgyilagossága megítélése nem várható el.

Az Alkotmány és az államigazgatási eljárási törvény (Áe.) megfogalmazza a törvény előtti egyenlőség, és pártatlan eljárás követelményét. Ennek érdekében az Áe. a kizárás intézményével gondoskodik arról, hogy az általános illetékségi szabályoktól el kell térni, ha az adott szervnél nem biztosítható a részrehajlás nélküli ügyintézés.

A képviselő-testület hivatala, amelyet a jegyző vezet, a képviselő-testületnek alárendelt szerv. Feladatait jelentős mértékben a képviselő-testület határozza meg, a jegyző köteles a testület döntéseit előkészíteni és végrehajtani.

A helyi önkormányzatok építésügyi feladatai jelentős kihatással vannak a jegyző feladatellátására. A területrendezéssel, különböző (épületekben megvalósítható) tevékenységekkel (állattartás, ipar stb.) kapcsolatos önkormányzati rendeletalkotás előkészítésében (testület elé terjesztésében) a jegyzőnek meghatározó szerepe van. A képviselő részt vesz a testületi döntésekben. A döntésben ésszerűen meghatározó szerepe lehet a testületen belül annak a képviselőnek, akinek magántervezői, építészeti-építésügyi felkészültségénél fogva a legmagasabb fokú a hozzáértése. Mindezen túl még a hivatal működési feltételei (pénzügyi lehetőségei) is a képviselő-testülettől függenek, amely hivatalt a jegyző vezeti.

A fentiekből kitűnően az önkormányzati képviselő-testületi, valamint jegyzői, államigazgatási és polgármesteri hivatali igazgatási feladatok, döntési kompetenciák jelentős mértékben egybekapcsolódnak. Így nemcsak elfogadható, hanem az Alkotmány és az Áe. előírásainak, a pártatlanság követelményének egyedül megfelelő a jegyző eljárása, ha jelentős ügyben más eljáró hatóság kijelölését kéri.

A biztos szerint tehát a közigazgatási hivatal az Áe.-nek megfelelő döntést hozott a kizárás és a más hatóság kijelölése ügyében, és helyes volt a jegyzőnek tett javaslata, mely szerint valamennyi építésügyi ügyet, amelyben az önkormányzati képviselők tervezőként vagy ügyleti képviselőként eljárnak, más eljáró hatósághoz tegyen át. A jegyző azonban ezzel nem értett egyet, és nem is követte a gyakorlatában ezt az utat.

A biztos a hátrányos megkülönböztetést vizsgálva megállapította, hogy ez esetben a panaszos helyzetét nem a többi magántervezőével, hanem az olyan önkormányzati képviselő magántervezőével lehet csak összehasonlítani, akiknek építési terveit önkormányzatuk jegyzőjének kellene elbírálnia.

Az Alkotmánybíróság ugyanis több határozatában foglalkozott a munkavégzéssel, foglalkozással, vállalkozással összefüggésben a személyek közötti hátrányos megkülönböztetés kérdésével. Megállapította, hogy összehasonlítani, alkotmányosan egy összetartozó csoportként értékelni azonos élethelyzetben

lévő, a csoportba azonos ismérvek alapján besorolható helyzetű embereket, foglalkozásokat, vállalkozásokat (vállalkozókat) lehet, illetve kell.

Nem fogadható el tehát a jegyző azon álláspontja, hogy „ugyanakkor bármely települési képviselő-építészmérnök Úr szerepeinek keveredése esetén az áttételről intézkedni fogok”.

Az Áe. nem az ügyfél szerepeinek a keveredését kívánja – mint szubjektív elemet – kizárni az eljárásból, hanem az eljáró hatóságét, jelen esetben a jegyzőét, mint elsőfokú építési hatóságét.

A jegyző az őt alkalmazó önkormányzat képviselő-testületének tagjaival sajátos (ha nem is közvetlen) függő viszonyban áll. Hogy ez indokolja más eljáró hatóság kijelölését, a panaszos által becsatolt – az ő ügyében a jegyző kizárási kérelmének helyt adó – határozatból is kitűnik: „(...) tekintettel arra, hogy az épület tervezője (...) önkormányzat képviselő-testületének tagja (...)”

Az eljárásból akkor kell kizárni az alapesetben eljárásra jogosult személyt vagy szervet, ha az ügy tárgyilagossága megítélésére tőle nem várható el. Nem képezheti a jegyző egyedi megítélésének tárgyát, hogy mikor következik be a „képviselő-építészmérnök szerepeinek a keveredése”. E szerepkeveredés nem csak akkor következik be, ha a képviselő e pozíciójából adódóan megtesz, vagy nem tesz meg valamit, hanem már azzal is megvalósult, hogy ez a módjában áll. Nincs tehát alapja olyan különbségnek, amelyben a köztisztviselő az önkormányzati képviselő – egyben építésztervezők közül „viselkedésük” alapján egyesek ügyében kéri más eljáró hatóság kijelölését, mások esetében nem. A tárgyilagossága megítélésének ellehetetlenülése nem egyesek konkrét ügyekben bekövetkezett magatartásától, hanem helyzetük kettősségéből automatikusan következik.

Mindezek alapján a biztos megállapította, hogy a panaszosnak a hátrányos megkülönböztetés tilalmához fűződő állampolgári jogaival kapcsolatban visszasszűrés keletkezett, és ez a visszasszűrés a jegyző azon gyakorlatára vezethető vissza, hogy az azonos élethelyzetben lévő tervezőket hatósági eljárásaiban nem azonos módon kezelte.

Az országgyűlési biztosok már több korábbi vizsgálatukban – OBH 3735/1998., 8565/1998., 5920/1999., 4680/2000., 4113/2004. – foglalkoztak az építészeti hatósági feladatok ellátásával kapcsolatban a jegyző sajátos helyzetével. Ezen ügyekben tett ajánlásaikban már felhívták a figyelmet arra, hogy szükség lenne az építési hatóság függetlenségének erősítésére, az összeférhetlenség és a kizárási helyzet csökkentésére. Az ajánlásokat a Kormány, az érintett tárcák elfogadták. Az építési törvény ilyen értelmű módosítása folyamatban van, ezért a biztos erre vonatkozóan újabb ajánlást nem tett.

A konkrét panasz megoldására kezdeményezte, hogy a jegyző a képviselő-testület valamennyi építésztervező tagjának hatósági ügyeit egyformán intézze, a hasonló ügyekben minden esetben kérje más eljáró hatóság kijelölését.

A közigazgatási hivatal vezetőjének javasolta, hogy szerezzen érvényt az általa is helyesnek ítélt gyakorlatnak, és a képviselő-tervezők hatósági ügyeiben minden esetben jelöljön ki másik eljáró hatóságot.

Az érintettek az ajánlással egyetértettek.

OBH 3040/2005.

A jogbiztonsághoz, az emberi méltósághoz és a legmagasabb szintű testi és lelki egészségéhez fűződő jogokkal összefüggő visszásságot okoz a bentlakásos intézmény, ha a lakószobákban több mint négyen laknak, és ezen szobák alapterülete nem éri el a jogszabály által előírt minimális lakóterület nagyságot, ha nem alakítanak ki a látogatók fogadására alkalmas helyiséget, ha az intézmény a cselekvőképességet érintő gondnokság alatt álló személyt a költőpénze, a munkajutalma kezelése és felhasználása kérdésében önálló – gondnoka nélküli – nyilatkozat megtételére kötelezi, és ha a gondozottak költőpénzét az otthon folyószámláján kezelve a kamatokat az intézet a gondozottak közösségi céljaira használja fel, illetve ha az Érdekképviseleti Fórum a jogszabályi, illetve az intézmény saját szabályzata rendelkezései ellenére sem működik.

Az országgyűlési biztoshoz egy névtelen és egy neve elhallgatását kérő panaszos által benyújtott beadvány érkezett, amelyekben a Fejér Megyei Ápoló Gondozó Otthon polgárdi intézmény működését sérelmezték. A panaszok szerint a gondozók bántalmazzák a lakókat, nem engedik őket kimenőre, a ruházatakat elzárják, a higiéniai szabályokat nem tartják be, az ápolók végzettsége nem megfelelő. Kifogásolták, hogy az intézmény vezetőjének lánya kozmetikai szalont alakított ki az intézetben. A beadványok alapján a 2005. májusában tartott Fejér megyei munkalátogatás keretében, a biztos helyszíni vizsgálatot végzett az otthonban. Az intézményben lévő körülmények az 1997-ben végzett vizsgálathoz képest jelentősen javultak, az ellátottak jóval emberibb, állapotukat fejlesztő körülmények között élnek.

Az otthon fogyatékos személyek szakosított ellátását, ápolását, gondozását nyújtó intézmény, 120 fő egy évnél idősebb értelmi fogyatékos gyermek és felnőtt ellátását biztosítja. Fejér megyében kizárólag ez az otthon látja el a fiatalok fogyatékkal élők gondozását. A lakók többsége cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt áll. A lakószobák 2, 3, 4 és 6 ágyasak, vannak szobák, ahol négyenél többen laknak, és a szobák alapterülete nem biztosítja a jogszabály által előírt minimális lakóterület nagyságot. Tekintettel az intézmény fizikai lehetőségeire, és a fenntartó által is ismert túlzúsúfoltságra – melyre megoldást az intézmény új helyen történő kialakítása ad –, a szobák kialakítása és a rendelkezésre álló lakóterület nagyság biztosítása érdekében a biztos nem élt kezdeményezési jogával. A kapott tájékoztatás szerint az intézmény egy szakminisztériumi pályázaton lakóotthon kialakítására pályázott, mely csökkentheti majd a zsúfoltságot. Megállapítást nyert, hogy az étterem funkcionál egyúttal a látogatók fogadására alkalmas helyiségként is.

Problémaként értékelte a biztos azt a gyakorlatot, mely szerint a beköltözéskor a lakóktól nyilatkozatokat kérnek, melyben ők hozzájárulnak ahhoz, hogy a költőpénzüket az intézet kezelje és annak kamatait az intézet a gondozottak közösségi céljára használja fel. A nyilatkozatot tevő hozzájárul ahhoz is, hogy munkajutalom esetén ezt az összeget az intézmény számlájára utalják, vagy kisebb összegekben a pénztárból önállóan felvehesse, és saját céljaira fordít-

hassa. A vizsgálat kiemelte a Ptk. cselekvőképtelenekre vonatkozó szabályait, mely szerint a cselekvőképtelen személy jognyilatkozata – a törvényben meghatározott kivételekkel – semmis, az ő nevében a gondnoka jár el. A szabály alóli törvényi kivételekre is kitért a vizsgálat. A korlátozottan cselekvőképes személy jognyilatkozata – szintén törvényben rögzített kivételekkel – csak akkor érvényes, ha azt a gondnoka beleegyezésével vagy utólagos jóváhagyásával tette.

A vizsgálat megállapította, hogy nincs az intézménynek olyan lakója, aki a költőpénze és a munkajutalma kezelése és felhasználása kérdésében önállóan – a gondnoka nélkül – nyilatkozatot tehetne. Úgyszintén problémaként merült fel a nyilatkozatoknak azon kitétele, mely értelmében a lakók költőpénzét az otthon folyószámláján kezelik, és a gondozott hozzájárul ahhoz, hogy költőpénze kamatait „az intézet a gondozottak közösségi céljaira használja fel”.

A biztos rámutatott arra, hogy a számlán kezelt pénzüsszegek kamatai minden esetben a pénz tulajdonosát illetik, függetlenül attól, hogy az összeg tulajdonosa cselekvőképes, cselekvőképességében korlátozott vagy cselekvőképtelen (ez utóbbi két esetben azonban a gondnok kezeli a pénzüsszeget).

Problémaként jelölte meg a vizsgálat, hogy az Érdekképviselői Fórum a jogszabályi, illetve az intézmény saját szabályzata rendelkezései ellenére nem működik az otthonban.

A feltárt alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságok orvoslása érdekében az országgyűlési biztos felkérte az intézmény vezetőjét, hogy gondoskodjon az Érdekképviselői Fórum megfelelő működéséről; szabályozza úgy az ellátottak költőpénze és munkajutalma intézményi kezelését, hogy az megfeleljen a Ptk. korlátozottan cselekvőképes, valamint a cselekvőképtelen személyekre vonatkozó rendelkezéseinek; gondoskodjon a látogatók fogadására alkalmas helyiség kijelöléséről.

Az intézményvezető a jelentésben foglaltakkal egyetértett és a szükséges intézkedéseket megtette.

OBH 3068/2005.

A tisztességes eljárással összefüggő visszásságot okoz az oktatási intézmény, ha nem biztosítja a tanulói jogok rendeltetésszerű gyakorlásához megfelelő tájékoztatást, és ha a tanulói jogviszony megszüntetéséről szóló döntését nem foglalja határozatba.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a Csonka János Műszaki Szakközépiskola tanulói jogviszonyát orvosi alkalmatlanság miatt év közben megszüntette.

Az általános helyettes a tisztességes eljáráshoz, valamint a jogorvoslathoz való jogok sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálatot, és a pest megyei főjegyzőt kérte fel vizsgálatra.

A szakiskola annak alapján létesített tanulói jogviszonyt a panaszossal, hogy a házi orvos számára „karosszerialakatos szakmára alkalmas” igazolást állított ki. Az iskolaorvos a szakiskolai pályaalkalmassági vizsgálaton azonban a panaszost alkalmatlannak minősítette, amit a másodfokú egészségügyi vizsgálat is helyben hagyott. A szakiskolában csak karosszerialakatos szakmában folyik szak-

mai képzés, ezért a panaszost nem tudták más szakképző évfolyamra átvenni. A szakiskola a panaszos tanulói jogviszonyát megszüntette.

A vizsgálat eredménye szerint a szakiskola a tanulói jogviszony létesítésekor jóhiszeműen járt el. A tanulói jogviszony megszüntetése ugyan jogszerű volt, de a szakiskolában nem volt felelhető olyan dokumentum, amely a panaszos egészségügyi alkalmatlanságát igazolta volna. A szakiskola továbbá az egészségügyi alkalmassági vizsgálatról, a vizsgálat eredményeinek következményeiről nem tájékoztatta a panaszost, azaz nem biztosította a tanulói jogok rendeltetészerű gyakorlásához megfelelő tájékoztatást. A tanulói jogviszony megszüntetésével kapcsolatban a törzskönyvben csak az „egészségügyi alkalmatlanság miatt kimaradt”, a beírási naplóban pedig a „szakmai alkalmatlanság” bejegyzés található. A szakiskola ezzel tanügy-igazgatási tartalmi és eljárási hibákat követett. A főjegyző felszólította a szakiskola vezetőjét a tanügyi dokumentáció törvényes rendjének betartására, melyet vizsgálat keretében a jövőben ellenőrizni fog.

Az általános helyettes – a főjegyző által tett megállapításokon túl – megállapította azt is, hogy a szakiskola a tanulói jogviszony megszüntetéséről szóló értesítése nem felelt meg a vonatkozó jogszabályoknak, azt ugyanis nem foglalta határozatba, nem indokolta, továbbá nem tájékoztatta a tanulót jogorvoslati lehetőségeiről sem. A Csonka János Műszaki Szakközépiskola eljárása során jogállamiság részét képező tisztességes eljáráshoz, a tanulói jogviszony megszüntetésére vonatkozó határozat meghozatalának elmulasztásával pedig a jogorvoslathoz való joggal összefüggésben is visszásságot okozott.

Az általános helyettes a főjegyző megállapításait és intézkedését elfogadta, így csak az általa tett külön megállapításra vonatkozóan kezdeményezte a Csonka János Műszaki Szakközépiskola igazgatójánál, hogy a jövőben az eljárási cselekményeknél – a vonatkozó jogszabályi előírások garanciális jelentősége miatt – a tanulók érdekeinek a figyelembevételével járjon el, függetlenül attól, hogy a tanulóra nézve kedvező vagy kedvezőtlen döntést hoz.

A címzett a kezdeményezéssel egyetértett. A panaszos ismételt egészségügyi vizsgálaton vett részt, melyen alkalmasnak minősítették karosszerialakatos szakma tanulására, ezért szakiskolai tanulói jogviszonyát visszaállították.

Az általános helyettes az érintett válaszát elfogadta.

OBH 3069/2005.

A gyermeki jogokkal összefüggő alkotmányos követelmények érvényesülése közvetlen veszélyét okozza, ha az oktatási intézmény illetve a szülők közötti együttműködési kötelezettség nem valósul meg.

A panaszos sérelmezte, hogy gyermeke a kőbányai általános iskolában vallási meggyőződése miatt folyamatos bántalmazásnak van kitéve, az iskola sérti szabad vallásgyakorláshoz fűződő jogukat.

Az általános helyettes a vallásszabadsághoz való jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított.

A vizsgálat eredménye szerint az iskola, illetve a panaszos között jelentős nézetkülönbség volt mind a gyermek bántalmazása, mind a szabad vallásgyakorlás akadályoztatása tekintetében. A gyermek bántalmazására vonatkozóan megkeresett szerv tájékoztatása, valamint a csatolt dokumentumok tartalma elentétben álltak a panaszos beadványában foglaltakkal, ezért a panasz ezen részében alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszásság megállapítása nem volt lehetséges.

A panaszosnak a gyermeke vallásgyakorlásával kapcsolatos kérelmeit, hogy ne vonják be a vallásukkal össze nem egyeztethető iskolai rendezvényekbe, ünnepekbe, az iskola az oktatás során eleget tett, tehát az iskola nem okozott visszásságot a szülő és a gyermek szabad vallásgyakorláshoz való jogával összefüggésben. A gyermek azonban éppen azzal, hogy az iskolai programokon nem vett, vehetett részt, többször került olyan helyzetbe, amely a kiközösítés érzését keltette benne. Az általános helyettes megítélése szerint a kiközösítés érzetének kialakulásához az iskola is hozzájárult, pl. akkor, amikor az iskola nem tisztázta a szülőkkel, hogy a gyermek a farsangon részt vehet-e, vagy sem, így az előkészületekbe bevonta, de már az ünnepségen nem volt jelen. Egy gyermek esetében a nem megfelelő nevelési, oktatási módszer kiválasztása alkalmas lehet arra, hogy a gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődésében sérülést okozzon. Az iskola nevelési, oktatási kötelezettsége nem egy objektív és kizárólagos pontossággal meghatározható mérce, hanem a tanulók nevelési szükségletei, és más pedagógiai szempontok szerint változhat. Az iskola tanulókkal szembeni kötelezettsége mindig egyedi és személyre szabott. Ha egy adott képzési, oktatási feladat ellátása az iskolától többet kíván, akkor nem okoz alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot, ha az iskola szükséges és a jogszabályok adta lehetséges mértékben figyelembe veszi a szülő kérését, és személyre szabottan alakítja ki a gyermek oktatását és nevelését. A gyermek megfelelő testi, szellemi, erkölcsi fejlődésének biztosítása alkotmányos követelmény, mely a pedagógusok és a szülők együttes feladata és felelőssége. A szülőknek ezt a nevelés, az iskolának pedig az oktatás és nevelés során kell biztosítania.

Az általános helyettes megállapította, hogy az iskola és a panaszos közötti kölcsönös együttműködési kötelezettség nem valósult meg, amely a gyermeki jogok alkotmányos követelményének veszélyeztetését idézte elő. Tekintettel arra, hogy magánszemélyek magatartásának, mulasztásainak vizsgálatára nincs hatásköre, ilyen irányú vizsgálatot nem folytatott, és csak az iskola vonatkoz-

sában állapította meg a gyermeki jogokkal összefüggő alkotmányos követelmények érvényesülése veszélyét. Ezért az iskola igazgatóját olyan szempontok és elvek megfogalmazására, és a pedagógusok körében való ismertetésére kérte, amelyek a panaszos gyermekével kapcsolatos személyre szabott bánásmód fontosságát és követelményeit tartalmazzák. A címzett a kezdeményezéssel egyetértett.

Az általános helyettes az érintett válaszát elfogadta.

OBH 3116/2005.

Nem okoz visszásságot a Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság, ha az átmeneti járadék megállapításánál az átlagkereset kiszámításához szükséges bér-adatok hiánya miatt – annak felkutatása érdekében jogszerűen és kellő gondossággal eljárva – a hiányzó időre az akkor érvényes minimálbért alkalmazza.

A panaszos a Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság határozatát sérelmezte, mivel az alacsonyabb összegű átmeneti járadékot állapított meg, mint a rendszeres szociális járadéka volt, mert az 1980-tól 1986-ig eltöltött 6 év béradataival nem rendelkeztek, így azt nem vették figyelembe. A panaszos az akkori munkáltatójának felszámolójától sem tudta beszerezni a vonatkozó iratokat. Az Igazgatóság a panaszos által bemutatott munkakönyvben szereplő béradatokat nem fogadta el, fellebbezését is elutasította.

A panasz alapján felmerült a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének lehetősége, ezért az országgyűlési biztos vizsgálatot indított, melynek lefolytatására a Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság igazgatóját kérte fel.

Az 1946. augusztus 30-án született panaszos 1990. március 1-jétől rendszeres szociális járadékban részesült. A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény (Tny.) szabályai szerint az 1946-ban született nők öregségi korhatára 61 év. A megváltozott munkaképességű dolgozók foglalkoztatásáról és szociális ellátásáról szóló 8/1983. (VI. 29.) EüM-PM együttes rendelet (Rehab.R.) szabályai értelmében átmeneti járadékra jogosult, aki az öregségi nyugdíjhoz szükséges szolgálati idővel rendelkezik és a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt öt éven belül eléri, és a munkaképesség-változásának mértéke az OOSZI orvosi bizottságának véleménye szerint legalább 50%. Az átmeneti járadék a megváltozott munkaképességű dolgozó várható öregségi nyugdíjának 75%-a, de a rendszeres szociális járadék havi összegénél kevesebb nem lehet. A panaszos átmeneti járadékigényét az Igazgatóság megállapító határozatával elbírálta.

Elismert szolgálati idő: 23 év 256 nap, 1960. január 1-jétől 1986. december 17-ig. Havi átlagkereset az 1975–2004-ig terjedő évek alapján 38 433 Ft. A rendszeres szociális járadék összege 2004. november 4-én 20 920 Ft volt.

Az átlagkereset és a szolgálati idő alapján az átmeneti járadék összege 18 259 Ft. Mivel azonban az átmeneti járadék összege a rendszeres szociális járadék összegénél kevesebb nem lehet, ezért az átmeneti járadékot 20 920 Ft-ban kellett megállapítani.

A havi átlagkereset megállapításában az irányadó időszak 1988. január 1-jétől 2004. november 3-ig terjedő idő. Az 1988. január 1. nappal kezdődő átlagszámítási időszaknak legalább a felében nem rendelkezett a nyugdíjszámítás alapjául szolgáló keresettel, jövedelemmel. A hiányzó időre eső napokra a keresetet, jövedelmet az 1988. január 1. előtti legközelebbi időszak keresete, jövedelme alapján kellett megállapítani. Amennyiben ez sem áll rendelkezésre, keresetként – a nyugellátás megállapításának kezdő napjától folyamatosan visszszámítva – a hiányzó időre érvényes, külön jogszabályban meghatározott minimálbér harmincad részét kell figyelembe venni azokra a naptári napokra, amelyekre nyugdíjalapot képező kereset, jövedelem nem volt, és ezek a napok egyébként osztószámnak minősülnek.

A panaszos az I. fokú határozat ellen fellebbezéssel élt, melyben kérte a saját munkabérei alapján az ellátás megállapítását, becsatolva a munkáltató igazolását a besorolási alapbére vonatkozóan. A becsatolt okmányokból a kereseti adatokat, a kieső időket az Igazgatóság megnyugtatóan nem tudta megállapítani, mivel a megszűnt munkáltatóra vonatkozó béradatokat az Igazgatóság megkeresésére sem tudta az iratmegőrző cég szolgáltatni, ezért a II. fokú határozattal a fellebbezést el kellett utasítani.

Az Igazgatóság a II. fokú eljárás keretében próbaszámítást végzett a panaszos által bemutatott besorolási alapberek figyelembevételével, mely szerint nyugellátása 23 200 Ft lenne, tehát kevesebb, mint a határozatban megállapított 23 345 Ft, mely az átmeneti járadék alapja. A próbaszámítás eredményét tartalmazó jegyzőkönyvet azonban a panaszos személyes megjelentésekor nem írta alá.

Mindebből következően a vizsgálat alkotmányos jogokkal összefüggésben nem állapított meg visszásságot. A Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság jogszerűen járt el a panaszos igénye elbírálásához szükséges és hiányzó adatok felkutatása érdekében. Az ellátás megállapítása pedig a hatályos jogszabályoknak megfelelően történt.

Az országgyűlési biztos a vizsgálatot lezárta.

OBH 3129/2005.

A tulajdonhoz való joggal összefüggő visszásságot okoz, hogy a Magyar Köztársaság az ún. svájci alvószámlákon elhelyezett pénzösszegekre vonatkozó tulajdoni igények elbírálási feltételeit nem határozta meg, illetve e tulajdoni igényeket nem bírálta el.

Több panaszos sérelmezte, hogy az ún. svájci alvószámlák ügyében az igénybejelentések megtörténte – 1997 – óta a jogos igények kifizetése érdekében semmilyen érdemi lépés nem történt. A panaszok alapján felmerült a tulajdonhoz való jog sérelmének, illetve közvetlen veszélyének gyanúja, ezért az országgyűlési biztos általános helyettese az ügyben vizsgálatot rendelt el.

A vizsgálat során kiderült, hogy a Svájci Államszövetség és a Magyar Népköztársaság 1950-ben és 1973-ban vagyoni jogi kérdéseket érintő megállapodásokat kötött. Az 1973-ban megkötött megállapodásba foglalt elszámolás alapján

magyar állampolgárok Svájcban lévő olyan ingóságainak értékét, amelyekre tulajdonosaik, vagy azok leszármazói igényt nem jelentettek be, globális kártalanítási értéként a Magyar Állam megkapta. Ebből adódóan a Magyar Állam köteles helytállni a II. világháborút megelőzően svájci bankokban betétet elhelyezett betét/számla-tulajdonosokkal szemben. A Svájci Külügyminisztérium 1997-ben átadott egy 33 nevet tartalmazó listát a Magyar Külügyminisztériumnak, amelyet később további 4 névvel egészített ki, és amely egykori magyar számlatulajdonosok nevét tartalmazta. A Kincstári Vagyoni Igazgatóság a sajtó útján tett felhívásában szólította fel a tulajdonosokat, illetve örökösüket igényeik bejelentésére.

Az ügy rendezése érdekében az érintett minisztériumok között az elmúlt években folyamatos egyeztetések történtek a megfelelő jogi megoldás megtalálása, kialakítása végett, de ezek az egyeztetések nem vezettek eredményre. Mindez ideig nem sikerült meghatározni az ügy rendezéséhez szükséges eljárási kereteket és a jogos igények elfogadására vonatkozó döntés kritériumait.

A tulajdonhoz való jog, mint az egyéni cselekvési autonómia alapja alapjog [7/1991. (II. 28.) AB határozat, 64/1993. (XII. 22.) AB határozat]. A tulajdonjog csak más alapjog, vagy alkotmányos érték védelme érdekében korlátozható. Ilyen korlátozási ok lehet a közérdek is azzal a megszorítással, hogy minden tulajdonjogi korlátozásra csak teljes, feltétlen és azonnal kártalanítás mellett kerülhet sor. Az országgyűlési biztos általános helyettese a vizsgálata során megállapította, hogy a svájci alvószámlák ügyének érdemi rendezése, e körben különösen a tulajdoni igények elbírálási feltételei – jogszabályi vagy bármely más formában történő – meghatározásának, illetve a tulajdoni igények elbírálására vonatkozó érdemi döntésnek az elmaradása a tulajdonhoz való jog mint alkotmányos alapjog sérelmét okozza, és nem egyeztethető össze a jogállamiság elvével sem.

Minderre tekintettel, mivel a feltárt alkotmányos jogokkal összefüggő visszasságok az ügyben érintett minisztériumok eljárásának, érdemi döntésének, valamint a jogalkotás elmaradására, hiányára vezethető vissza javaslatot tett a miniszterelnöknek, hogy gondoskodjon az ügy rendezéséhez szükséges jogszabályok megalkotásáról, és hívja fel a pénzügyminisztert és az igazságügyminisztert, hogy hozzák meg saját hatáskörben azokat a döntéseket, amelyek mielőbb érdemben megoldják a szóban forgó problémát.

A miniszterelnök nem vitatta, hogy a fennálló helyzet alkotmányos joggal összefüggő visszasságot eredményez, elismerte a követelések fennállását és kinyilvánította az állam fizetési hajlandóságát. Tájékoztatott arról, hogy a közeljövőben kormány-előterjesztés készül, amely fel fogja hatalmazni a pénzügyminisztert arra, hogy a svájci alvószámlák tulajdonosainak, illetve ezek örökösinek a svájci fél által közölteken alapuló összegek kifizetését bírósági letét útján teljesítse. Erről az érintetteket közlemény formájában fogja a pénzügyminiszter tájékoztatni. A konkrét igények jogosságáról a bíróság fog dönteni.

A visszasságot okozó helyzet rendezésének fent vázolt módja kétségtelen előrelépést jelent a probléma megoldása felé, az azonban továbbra sem derült ki, hogy a helyzet rendezésére a „közeli jövőben” pontosan mikor fog sor kerülni.

OBH 3132/2005.

A tisztességes eljáráshoz, a jogorvoslathoz, valamint az egészséghez és az egészséges környezethez való joggal összefüggő visszásságot okoz az ÁNTSZ városi intézete, ha nem gyakorolja hatáskörét, nem hoz érdemi döntést, vagy nem tartja be a szakvéleménye megadására vonatkozó határidőt. Az ÁNTSZ megyei intézete is ilyen visszásságot okoz, ha hatósági ellenőrzéséről nem készít jegyzőkönyvet, csak feljegyzést.

A panaszos a hatóságok eljárását sérelmezte, mert 2003-ban az ÁNTSZ városi intézetéhez, 2004-ben pedig az önkormányzathoz fordul azzal, hogy szomszédja a lakásában állatokat tart, azt nem takarítja, az erkélyén nagy mennyiségű limlomot, lejárt szavatosságú élelmiszert halmozott fel, az odaszoktatott madarak ürüléke fertőzésveszélyes, a társasház folyosója pedig bűzös, ezért azt, a terjengő bűz miatt nem tudják használni, de érdemi előrelépés nem történt az ügyben. Az panasz kapcsán már másik kijelölt jegyző jár el, de a szomszédos lakás teraszán egyre több szemét található és egyre nagyobb a bűz.

Az országgyűlési biztos vizsgálatot indított, és a kijelölt jegyzőtől tájékoztatást kért, aki előadta, hogy a közigazgatási hivatal 2004. március 25-én jelölte ki a birtokvédelmi eljárás lefolytatására. Ennek során személyesen meghallgatta a kérelmezőket, majd az ÁNTSZ városi intézetét az eljárásba szakhatóságként bevonta és felkérte helyszíni ellenőrzésre. A városi intézet véleményében kifejtette, hogy a „lakás rendkívül elhanyagolt. Oda belépve, az ajtó előtt kellemetlen szag érződik. A lakásban különféle lomok, ruhaneműk, cipők, üres üvegek vannak felhalmozva. A lakás hónapok óta nem volt takarítva. A tapéta elpiszkolódott. A tavalyi év folyamán egyszer már tartottunk a lakásban helyszíni szemlét. Az akkor tapasztaltakhoz képest a lakás állapota jelentősen romlott. A lakás jelen állapotában a szomszédos lakásban élőket a normál életvitelükben gátolja, a szaghatás révén folyamatos zavaró hatást fejt ki”. A jegyző ezt követően 2004. július 6-án határozatban kötelezte a szomszédot, hogy a lakásában szüntesse meg a kellemetlenül erős szaggal járó és ezzel más lakók nyugodt birtoklását zavaró tevékenységét.

A kérelmezők 2004. augusztus 13-án a végrehajtás megindítását kérték, mivel a panaszolt a határozatban foglaltaknak önként nem tett eleget. A végrehajtási eljárás során az önkormányzat köztisztviselői több alkalommal helyszíni szemlét tartottak, a lakókat személyesen meghallgatták, illetve a kérelmezettet végrehajtási bírsággal sújtották. Végül a jegyző elrendelte a lakás lomtalanítását, annak lebonyolítására egy kht.-t kért fel, amely arról tájékoztatta a jegyzőt, hogy felszólításukat követően a kötelezett a lakását 2005. július 28-án kiürítette.

Az ÁNTSZ városi intézetének a helyszíni szemlék alapján tudnia kellett, hogy a lakás egyre rosszabb állapotban van. Az ÁNTSZ a törvény értelmében meghatározott ügyekben hatósági jogosítványokat gyakorol. Ennek ellenére a városi intézet egy alkalommal sem hozott a panaszos és szomszédjai által benyújtott beadványokat követő eljárásai lezárásaként határozatot. Ezzel egyrészt figyelmen kívül hagyta mind az Áe, mind pedig ÁNTSZ törvény határozathozatali kötelezettségét előíró rendelkezéseit, másrészt a helyzet folyamatos rosszab-

bodása ellenére sem élt az ÁNTSZ törvényben biztosított jogosítványával. Nem tette meg azokat az intézkedéseket, amelyekre a törvény 11. §-a alapján jogosult lett volna, és amely révén a hatóság korábbi beavatkozásával a 2005. június 16-i állapotok elkerülhetőek lettek volna. Az érdemi intézkedés hiánya alkotmányos joggal összefüggő visszásságot okozott.

Az országgyűlési biztos megállapította azt is, hogy az önkormányzat birtokvédelmi eljárásában a szakhatóságként részt vevő városi intézet az Áe. szabályaival ellentétesen szakvéleményét nem 15, hanem csak 29 nap alatt készítette el, mely úgyszintén visszásságot okozott.

Az ÁNTSZ megyei intézetének 2005. június 16-i helyszíni szemléje kapcsán az országgyűlési biztos megállapította, hogy a szemléről csupán feljegyzés készült, annak ellenére, hogy az ÁNTSZ törvény értelmében a lakás megtekintése hatósági ellenőrzésnek minősült, amelyről jegyzőkönyvet kellett volna felvenni. Ez úgyszintén alkotmányos joggal összefüggő visszásságot okozott.

A feltárt visszásságok orvoslása érdekében az országgyűlési biztos az ÁNTSZ városi intézetét felhívta, hogy a jövőben hatósági eljárása során az ÁNTSZ törvény szabályait teljes körűen alkalmazza, és a szakhatósági nyilatkozatait a törvényi határidőnek megfelelően tegye meg. Az ÁNTSZ megyei intézete vezetőjét arra kérte, hogy a hatósági ellenőrzésen tapasztaltakat minden alkalommal foglalja jegyzőkönyvbe.

A kezdeményezésben foglaltakkal mind a két szerv egyetértett.

OBH 3141/2005.

A gyermek kiemelt védelemhez és tisztességes eljáráshoz való jogával összefüggő visszásságot okoz, valamint művelődéshez való jogát veszélyezteti az oktatási intézmény, ha a tanulót fegyelmi eljárás lefolytatása nélkül, azonnali hatállyal kizárja a kollégiumból.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a gyermekét a fegyelmi eljárás utólagos lefolytatásával, azonnali hatállyal kizárták a kollégiumból.

Az általános helyettes a vizsgálat során a fenntartó önkormányzat főjegyzőjétől kért tájékoztatást, amiből kiderült, hogy a panaszos gyermekét a kollégium igazgatója verekedés miatt, az azt követő napon azonnali hatállyal kizárta, majd a fegyelmi eljárást lefolytatta. A főjegyző megállapította, hogy a kollégium eljárása jogszabálysértő volt, és erre fel is hívta a kollégium vezetésének a figyelmét, de miután a fegyelmi eljárást már lefolytatták, és a fegyelmi ügyben határozatot hoztak, további intézkedést nem tartott szükségesnek. A főjegyző ezért az azonnali végrehajthatás miatt sem látott okot intézkedésre.

A panaszosok fellebbezését a főjegyző elutasította.

Az általános helyettes a főjegyző megállapításait csak részben fogadta el. Egyetértett azzal a megállapítással, hogy a kollégium nem a jogszabályoknak megfelelően járt el, de azt is megállapította, hogy a főjegyző sem kellő gondossággal járt el, amikor nem gondoskodott az azonnali végrehajtás felfüggesztéséről. Részletesen kifejtette a jogerő intézményének garanciális jelentőségét és rámutatott arra, hogy a fegyelmi eljárás azonnali végrehajtását a vonatkozó jog-

szabályok nem teszik lehetővé. Felhívta a figyelmet arra is, hogy az eljárás alá vont személy tankötelezett. A vizsgálat szempontjából ennek azért volt jelentősége, mert a tanuló tankötelezettségének a teljesítése elsőbbséget élvez az esetleges magatartásával összefüggő fegyelemsértésekkel szemben. A tankötelezettség fennállásáig meglévő elsőbbséget jogszabály is nevesíti; a kizárás fegyelmi büntetés nem alkalmazható akkor, ha a kollégiumi tagsági viszony fennállása nélkül a tanuló nem tudja teljesíteni tankötelezettségét. A fegyelmi eljárásra vonatkozó kogens szabályok a jogállam, jobbiztonság követelménye mellett, tehát a tankötelezettségből származó kötelezettségre is visszavezethetők. Ebből következik, hogy a fegyelmi eljárás lefolytatása nem mellőzhető, a fegyelmi döntés meghozatalakor mérlegelni kell, hogy a kollégiumból való kizárás veszélyezteti-e a tanuló tanulmányi kötelezettségének a teljesítést, valamint hogy a fegyelmi döntés azonnali végrehajtása kizárt.

Az általános helyettes összességében megállapította, hogy a kollégium eljárása több ponton megszegte a fegyelmi eljárásra vonatkozó jogszabályokat. Megállapította továbbá, hogy a főjegyző eljárása során jogszabályi előírásokból származó kötelezettségét nem teljesítette, tévesen ítélte meg a végrehajtással kapcsolatos intézkedései indokolatlanságát. Az érintettek ezzel a gyermek kiemelt védelemhez és tisztességes eljáráshoz való jogával összefüggő visszásságot okoztak.

Az általános helyettes a főjegyzőt arra kérte, hogy a jövőben tevékenysége során a jogszabályokat maradéktalanul tartsa be. Jogsértés esetén haladéktalanul tegye meg a szükséges intézkedéseket kiemelten akkor, ha eljárása kiskorú és tankötelezett személyt érint. A kollégium igazgatóját felhívta, hogy a jövőben, fegyelmi ügyekben különös gondot fordítson a jogszabályi előírások betartására, különös gondossággal járjon el fegyelmi büntetés kiszabásakor, mivel a fegyelmi eljárás lefolytatása kötelező, a fegyelmi döntés azonnali végrehajtása pedig a jogszabály erejénél fogva kizárt.

A főjegyző a kezdeményezéssel egyetértett, és az általános helyettes a választ elfogadta. A kollégium igazgatójának válasza szerint az eddig felmerült fegyelmi ügyek intézése során megtartották a fokozatosság elvét, de ebben az esetben a tanuló kihívóan súlyos kötelezettségszegést követett el. Az általános helyettes válaszában hangsúlyozta, hogy a fegyelmi eljárást minden esetben – kihívóan súlyos kötelezettségszegés esetén is – a vonatkozó eljárási szabályok megtartásával kell lefolytatni.

OBH 3162/2005.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha az országgyűlési biztos megkeresésére nem ad érdemi választ, mert azal akadályozza alkotmányos feladatának ellátásában.

A panaszos azt sérelmezte, hogy egy álláshely betöltésével kapcsolatban fordult beadvánnyal az önkormányzathoz, de annak ellenére, hogy a beadványának átvételét igazolták, nem kapott választ.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálata során az önkormányzat jegyzőjét kereste meg, de a levelére több mint három hónapig nem kapott választ.

Ezt követően a polgármestert kereste meg, és magyarázatot kért a válasz elmaradásának okára, és a panaszos ügyében korábban feltett kérdéseire is választ várt. A polgármester közölte, hogy a jegyzőt a mulasztásért figyelmeztetésben részesítette.

A panaszos jelentkezése kapcsán előadta, hogy a panaszos egy 16 tagú kistérségi szövetség pályázatára jelentkezett, amelyet nem ő nyert el. A panaszos a Munkaügyi Központtal több éve együttműködő, regisztrált munkanélküli volt, akit jelenleg az önkormányzat közcélú munkásként foglalkoztat.

A polgármester válaszával egy időben – tehát négy hónap elteltével – a jegyzőtől is válasz érkezett, amelyben a jegyző arról számolt be, hogy a panaszos érdekeit szem előtt tartva igyekezett elhelyezkedését segíteni, és felvette a kapcsolatot egy PHARE pályázat keretében dolgozó programvezetővel, és a polgármester által is ismertetett kistérségi szervezet munkatársával. Lehetővé tette, hogy a panaszos e-mailben figyelemmel kíséresse pályázatát. Hozzáfűzte, hogy a panaszos foglalkoztatására figyelemmel úgy érezte, hogy az írásos válasza csak bonyolította volna a helyzetet, mert nem tudott olyan állapotról beszámolni, ami érdemben segítette volna a munkájukat.

Az általános helyettes megállapította, hogy a jegyző – a hozzá intézett megkeresés válasz nélkül hagyásával – sértette az országgyűlési biztos vizsgálati jogosultságát, akadályozta alkotmányos feladatának ellátásában, ezáltal a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott, de tekintettel arra, hogy a polgármester a jegyzőt a mulasztásért már figyelmeztetésben részesítette, a további felelősségre vonás érdekében ajánlással nem élt.

Felhívta azonban a jegyző figyelmét arra, hogy a jövőben mindenkor határidőben gondoskodjon a megkeresések megválaszolásáról, és a polgármestertől ennek figyelemmel kísérését kérte.

Az általános helyettes a jelentését megküldte a közigazgatási hivatal vezetőjének is.

OBH 3179/2005.

A tulajdonhoz való alkotmányos joggal összefüggő visszásságot okoz a bentlakásos intézmény, ha cselekvőképességet érintő gondnokság alatt nem álló lakó a jövedelmével nem rendelkezhet szabadon.

A Tolna Megyei Önkormányzat Hétszínvilág Otthonának lakója panaszolta, hogy nem rendelkezhet szabadon a keresetével annak ellenére, hogy gondnokság alatt nem áll, mert annak csak a felét kapja kézhez, azt is részletekben, és a fennmaradó összeget az otthon kezeli.

Az általános helyettes a tulajdonhoz való jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított, a beadványban foglaltakról az otthon igazgató főorvosától tájékoztatást kért.

Az igazgató főorvos a beadványban foglaltakat kivizsgálta. A vizsgálat a beadvány valóságtartalmát igazolta, vagyis a panaszos valóban nem áll gondnokság alatt, keresetével nem rendelkezhet szabadon. Korábban a panaszos fizetését bankszámlájára kapta, azzal szabadon rendelkezett. A panaszos azonban képtelen volt fizetését beosztani, bankszámláját – az ő beleegyezésével – megszüntették. A bankszámla megszüntetését követően a panaszos fizetése 50%-át kézhez kapta, 50%-át az otthon egy elkülönített számlán gyűjtötte számára. A panaszost egyedileg, egyéni foglalkozás keretében tanítják a pénz beosztására, önálló gazdálkodásra.

Az általános helyettes megállapította, hogy az intézmény – előzőekben ismertetett – eljárása a tulajdonhoz való alkotmányos joggal összefüggő visszásságot okozott.

Az otthon igazgatója a vizsgálat lezárása után munkatársait utasította a jogszabálysértő gyakorlat megszüntetésére. A panaszos 2005. június 1-jétől havi fizetését, a bérfizetés napján egy összegben felveszi.

Tekintettel arra, hogy a feltárt visszásságot az igazgató főorvos saját hatáskörében orvosolta, az általános helyettes további intézkedést nem tett, az otthon igazgató főorvosának azonban javasolta, hogy ha a jövőben intézményük valamelyik lakója segítséggel sem képes a jövedelmét beosztani a gondnokság alá helyezés szükségességét jelezzék az illetékes gyámhivatalnak.

OBH 3183/2005.

Az országgyűlési biztos nem tapasztalt alkotmányos jogsérelmet a Fejér megyei FM Hivatal működésének ellenőrzése során.

Az országgyűlési biztos Fejér megyei 2005. májusi látogatása alkalmával a Megyei Földhivatalnál (FM Hivatal) vizsgálta a földrendező és a földkiadó bizottságokról szóló 1993. évi II. törvény (Fkbtv.) egyes rendelkezései végrehajtását.

A vizsgálat azt kívánta feltárni, hogy a földkiadási munka hol tart a megyében, továbbá, hogy a védelemre tervezett természeti területek kiadása milyen tapasztalatokkal járt, a nemzeti földalap termőföldkészletéből hány arra jogosult, mennyi aranykorona értékű termőföldet igényelt, a termőföld értékesítés céljából tartott árverések száma hogyan alakult, és az árveréseken értékesített termőföld után befolyt és a költségekkel csökkentett összeg érdekeltek közötti

felosztása megtörtént-e. Továbbá arra is, hogy az FM Hivatal – és a földkiadási munka során vele együttműködő szervek – és a földkiadásra jogosultak kapcsolata hogyan alakult, valamint hogy a földkiadási munkához biztosított anyagi, technikai és személyi feltételekkel hogyan gazdálkodtak.

A vizsgálat feltárta, hogy a földkiadó bizottságok tevékenysége a megyében 68 gazdálkodó egység gazdálkodási területén lévő termőföld kiadására terjedt ki. A földkiadó bizottságok működésük megszűnéséig – 1996. december 31. napjáig – a megye közigazgatási területén a részarány föld-magántulajdonosok részére elkülönített 127 580 hektár térmértékű és 2 962 771 aranykorona értéknek megfelelő termőföldből 79 044 hektár térmértékű és 1 702 092 aranykorona értékű termőföldet adtak ki 67 800 jogosult részére.

A földkiadó bizottságok tevékenységének megszűnését követően a megyében a földkiadási feladatokat a 68 gazdálkodó egység gazdálkodási területén 1997. január 1. napjától az FM Hivatal vette át, és egyebek mellett feladatát képezte ettől az időponttól a földkiadó bizottságok által ki nem adott részaránytulajdonnak megfelelő 48 415 hektár területű és 1 258 449 aranykorona értékű termőföld kiadása is, amely 14 079 részarány-tulajdonost érintett.

A földkiadási munka során az FM Hivatal – az Fkbtv. 7/A. § (3) bekezdése szerinti – jogosultakat összesen 2400 aranykorona értékű részarány-tulajdonnak megfelelő termőföld fejében részesítette kártalanításban. E munka során a kártalanításra jogosultak felkutatása nem kis gondot okozott, azonban e feladatot az FM Hivatal a települési önkormányzatok jegyzőinek segítségével eredményesen oldotta meg.

Az FM Hivatal az Fkbtv. szabályainak betartásával a 2000., illetve a 2001. évben 17, a 2004. évben pedig további egy árverésen összesen 570 aranykorona értékű termőföldet árverezett el 2 187 722 Ft értékben, mely összegből a költségeket levonta, s az így megmaradó összeget 699 jogosult között – tulajdoni hányaduk arányában – felosztotta.

A vizsgálat megállapította azt is, hogy az Fkbtv. 9/D. § (1) bekezdésében megfogalmazottnak megfelelő kérelmet – mely szerint meghatározott részarány-tulajdonos választása szerint a Nemzeti Földalap termőföldkészletéből termőföldet igényelhet, vagy pénzbeli kártalanításra tarthat igényt 4000 Ft/aranykorona értékben –, az FM Hivatalnál nem tartanak nyilván, s oda ilyen kérelem nem is érkezett. Nem fordult elő olyan eset, hogy a földkiadási munka során magántulajdonba adtak volna olyan védett vagy védelemre tervezett területet, amelyek kisajátítás alóli felmentéshez az illetékes nemzeti park hozzájárulását nem adta.

A vizsgálat azt tapasztalta, hogy az FM Hivatal vezetője és illetékes munkatársai a földkiadási munkára vonatkozó Fkbtv. szabályait ismerik, s azokat a gyakorlatban is helyesen alkalmazták. A törvényben foglalt feladatok végrehajtása érdekében elismerésre méltó szervezőmunkát végeztek. A földkiadási munkához biztosított anyagi, technikai feltételeket jól használták fel. A törvényben foglalt feladatok megvalósítására kellő időben képesek voltak mozgósítani a földkiadási munkában résztvevőket (földhivatal, önkormányzat, gazdálkodó szervek), velük jó kapcsolatot alakítottak ki és tartanak fenn ma is.

A vizsgálat megállapította, hogy a megyében a földkiadási munka lényegében már 2001. év végén befejeződött. A vizsgálat időpontjában csak egyetlen földkiadással kapcsolatos ügyben folyik peres eljárás a Legfelsőbb Bíróság előtt. Az ügyben döntés még nem született.

A földkiadási munka befejezését, a színvonalas szervezőmunkán túl az említett szervekkel kialakult jó együttműködés mellett a földkiadásra jogosultakkal való megfelelő bánásmód (tájékoztatás, egyeztetés, gyors ügyintézés) is elősegítette. A földkiadási munka során a termőföldhöz jutott tulajdonosok az FM Hivatal tevékenységét elismerik. Jellemző, hogy a földkiadásra jogosultak közül az Fkbtv. 9/C. § (10) bekezdése szerinti kifogással – az FM Hivatal által vezetett sorsolás ellen – egyetlen jogosult sem élt. A vizsgálat megállapította azt is, hogy az FM Hivatal által 14 079 jogosult részére hozott földkiadási határozat ellen mindössze 145 jogosult élt fellebbezéssel, melyből 31 esetben a jogorvoslati kérelmet az FM Hivatal saját hatáskörében orvosolta. A Hivatal által hozott határozatok ellen benyújtott fellebbezések másodfokú elbírálásra való felterjesztésére mindössze 114 esetben került sor, mely a jogosultak részére kiadott határozatok 0,8%-a.

Arra is tekintettel, hogy a megyében a földkiadási munka befejeződött, s hogy a vizsgálat nem tárt fel olyan, az alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot, melyek kiküszöbölése a vizsgált szerv vezetőjének, illetve felettes szerve vezetőjének intézkedését igényelné, ezért az országgyűlési biztos a vizsgálatról készült jelentésében – melyet mind az FM Hivatal vezetőjének, mind a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszternek megküldött – ajánlást nem tett.

OBH 3184/2005.

A szociális biztonsághoz, a legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez, az élethez és az emberi méltósághoz fűződő jogokkal összefüggő visszásságokat okoz az Ápoló-Gondozó Otthon, ha nem biztosított a portaszolgálat vagy más ellenőrző rendszer; ha nagy a zsúfoltság, és a tárgyi körülmények hiányosak; ha az otthon bútorzata és berendezési, felszerelési tárgyai, az életvitelhez szükséges körülmények nem felelnek meg az ellátottak életkori sajátosságainak, egészségi és mozgásállapotának; ha hiányoznak a nővérhívó jelzőcsengők, a kádak és zuhanyzók, és a mellékhelyiségeket nem egyértelműen különítik el; ha a zuhanyzóban az intimitás alapfeltételül szolgáló elválasztó függönyök hiányoznak; ha az alkoholbetegséggel küzdő személyek illetve a mentálhigiénés ellátás rendszere nem megfelelő; ha hiányzik a közösségi együttlétre szolgáló, a látogatók fogadására alkalmas, a mentális gondozásra szolgáló helyiség.

Az országgyűlési biztos és munkatársai 2005 májusában általános vizsgálatot végeztek Fejér megyében, melynek keretében került sor a Fejér Megyei Ápoló-Gondozó Otthon (2433 Sározd, Szabadság tér 1.) helyszíni vizsgálatára.

A biztos megállapította, hogy nem tisztázott pontosan az intézmény ellátási területének kérdése. A vizsgálat feltárta, hogy az intézményben hiányzik a portaszolgálat vagy más ellenőrző rendszer kialakítása, az egyik ellátott szokott

a portán tartózkodni napközben, a feladata ellátásáért díjazásban részesül. A főbejárat előtt közvetlenül egy forgalmasabb úttest található, mely balesetveszélyesnek tűnt, eddig ebből probléma nem adódott, mégis igényként merült fel egy gyalogos átkelőhely létesítése.

A kastélyépületben a gondozottak átlagosan 8-10-12 ágyas termekben vannak elhelyezve. A kastély építészeti adottságai miatt a szobák az épület egyes szárnyaiban egymásból nyíltak, több szobának nincs folyosóra nyíló ajtaja, így azok csak másik szobán áthaladva közelíthetők meg. Külön bejáratral csak néhány lakóhelyiség rendelkezik. A vizsgálat megállapította, hogy az intézmény az épület jellegéből adódóan nem felel meg a jelenlegi funkciójának, a lakóhelyiségek rendkívül zsúfoltak.

A nagy belmagasságra tekintettel a lámpák nem tudják bevilágítani a szobákat, több helyiségnek csak a folyosóra nyílnak ablakai, ezért szép időben is félhomály van, természetes napfény ezeket a szobákat nem éri, a szellőztetésük is kizárólag a folyosóról oldható meg. A vizsgálat szerint a szobák bútorzata és berendezési, felszerelési tárgyai, az életvitelhez szükséges körülmények csak részben feleltek meg az ellátottak életkori sajátosságainak, egészségi és mozgásállapotának. A betegszobák szintén 8-10 ágyasak, ahol körülbelül 50 fekvőbetegét látnak el, mely szintén zsúfoltságot eredményez. Nővérhívó jelzőcsengőket nem szereltek fel.

A mellékhelyiségek nemenkénti elkülönítése nem volt egyértelmű. Szappan, WC papír, törölköző több helyen hiányzott. Nem alakítottak ki megfelelő számú zuhanyzót, és ezeket nem különítették el nemek szerint. A zuhanyzóknak magas peremük volt, elválasztó függönyöket nem szereltek fel.

Az ebédlő nagysága a gondozotti létszámhoz viszonyítva nem elegendő. Egyúttal jelentős problémát okoz az alkoholbetegek jelenléte az otthonban, a mindennapi együttélés során több konfliktus ebből adódik. Az ittas állapotban lévő lakók agresszívek és megfélemlítik a gondozottakat. A probléma elsődleges oka az, hogy a megyében nincs külön szenvedélybetegek ápolását, gondozását végző szakosított intézmény.

A biztos vizsgálati során több megyében tapasztalta a szenvedélybetegekre, különösen az alkoholbetegséggel küzdő célcsoportra koncentráció és segítő személyes gondoskodást nyújtó bentlakásos intézmények hiányát. Rámutatott arra, hogy a speciális intézményi ellátás kiépítése országos szinten indokolt és szükséges, mely oldaná a bentlakásos intézményekben tapasztalt zsúfoltságot és a vegyes elhelyezésből adódó konfliktusokat, s egyúttal az ellátás színvonalát is emelkedhetne.

Az intézményben nincsenek az ellátotti létszámhoz igazodó közösségi együttlétre szolgáló helyiségek. Nem található az otthonban sem látogatók fogadására alkalmas, sem mentális gondozásra szolgáló helyiség. A mentálhigiénés csoport mindössze 3 ápolóból áll, akik a lakók pénzkezelésével, gyógyszerek kiváltásával, bevásárlással, ezek adminisztrációjával, szociális ügyintézésrel is foglalkoznak. Évek óta problémát jelent a csoport alacsony létszáma, amely miatt nem tudják megfelelően ellátni az előírt mentálhigiénés feladatokat. Ennek kö-

vetkezménye az is, hogy a gondozási tervek csak részben készültek el. A vizsgálat szerint a csoport jelenlegi működése aggályosnak tekinthető. A vizsgálat megállapította, hogy a személyi, szakdolgozói feltételek is hiányosak az intézményben: az ápolói létszám alacsony, diétás nővért, foglalkoztatás-szervezőt nem foglalkoztatnak. A szakdolgozókon felül 15 fős technikai személyzet segíti az intézmény zavartalan működését, mindössze 6 fő látja el az épületek takarítását, mely az ellátotti létszámhoz viszonyítva alacsonynak tekinthető.

A folyamatos erőfeszítések, valamint a rendelkezésre álló csekély összegekből kivitelezett kisebb-nagyobb felújítások ellenére a vizsgálat szerint az épület nem alkalmas idős otthoni feladatok ellátására, a szenvedélybetegekkel történt elhelyezés pedig az idősekkel történő foglalkozástól vonja el a szakdolgozók energiáit.

Az országgyűlési biztos felkérte az ifjúsági, családügyi, szociális és esélyegyenlőségi minisztert, hogy a szenvedélybetegek (különös figyelemmel az alkoholbetegséggel küzdők) ellátása kapcsán felmerült helyzetet tekintse át és vizsgálata eredményeként, a több megyét is érintő szakosított ellátási hiányosságok megoldása érdekében tegye meg a szükséges intézkedéseket. A vizsgálat során feltárt további visszasságok orvoslása érdekében felkérte a megyei önkormányzat közgyűlésének elnökét, hogy fontolja meg a kastélyépület kiváltását. A jelenlegi intézmény kapcsán pedig felhívta a fenntartót és az intézményvezetőt a szükséges intézkedések megtételére. Felkérte továbbá a sárosdi polgármestert, hogy az érintett szervek bevonásával tartsanak egyeztetést, s vizsgálják meg az adott intézmény előtti útszakaszon a gyalogos-átkelőhely kijelölésének lehetőségét.

Az érintettek a jelentésben foglaltakkal egyetértettek, a feltárt hiányosságokat a költségvetési keretek függvényében orvosolták. A miniszter asszony arról tájékoztatta a biztost, hogy a szenvedélybetegek ellátása kapcsán felmerült helyzet áttekintése érdekében a Szendélybetegek Országos Módszertani Intézetét kutatás folytatására kérték fel, melynek eredményeit összefoglaló helyzetértékelés alapján az intézkedési javaslatok elkészítése folyamatban van.

OBH 3237/2005.

A fogyatékos személyeknek joguk van a számukra akadálymentes és biztonságos épített környezethez.

Az országgyűlési biztos 2005 májusában Fejér Megyében munkalátogatást tartott, melynek keretében hivatalból vizsgálta a DDGÁZ Rt. székesfehérvári ügyfélszolgálatán tapasztalható munkakörülményeket, az ügyfelek fogadását és a kiszolgálás körülményeit.

A biztos vizsgálatot a tisztességes eljáráshoz és a panaszhoz fűződő joggal összefüggésben indított.

A vizsgálat alkotmányos jogokkal összefüggő visszasságot nem tárt fel.

Az ügyfélfogadási idő, a munkatársak felkészültsége megfelelő, az ügyfélkapcsolatok működtetéséhez a személyi, tárgyi és technikai feltételek adottak. Az iroda jól megközelíthető helyen van, kialakítása kulturált, modern, a tágas terek biztosítják az ügyintézés során a diszkréciót. A panaszok intézése az egész régióban egységes eljárás szerint történik.

A vizsgálat során feltárt egyetlen hiányosság, hogy a mozgáskorlátozottak segítség nélkül nem jutnak be az épületbe, továbbá, hogy részükre nincs mosdó kialakítva, ahogy nincs kifejezetten az ügyfelek részére szolgáló mosdó sem, az ügyfelek a munkatársak mosdóját vehetik igénybe. Ez a megoldás azonban a nagy ügyfélforgalom miatt mind a dolgozók, mind az ügyfelek részére kényelmetlen és kellemetlen lehet.

Az országgyűlési biztos felhívta a szolgáltató figyelmét, hogy a fogyatékos személyeknek joguk van a számukra akadálymentes, továbbá érzékelhető és biztonságos épített környezetre. Az akadálymentesítéshez hozzátartozik a nemektől független, kerekesszéket használó személyek részére alkalmas illemhely létesítése is.

A vizsgálat által érintett szolgáltató vezérigazgatója a jelentésben tett figyelemfelhívásra nem reagált.

OBH 3238/2005.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az önkormányzati szabálysértési hatóság, ha az eljárása jelentősen túllépi az ügyintézési határidőt. Ugyanilyen visszásságot okoz a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség mulasztása is, ha az internetes honlapján a fogyasztókat félreinformáló, téves tájékoztatását késedelmesen javítja ki.

A panaszos a IX. kerületi Rendőrkapitányság, a Ferencvárosi Önkormányzat szabálysértési hatósága, valamint a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség eljárását, ill. mulasztását sérelmezte.

Az országgyűlési biztos általános helyettese a tisztességes eljáráshoz való jogot érintő visszásság gyanújára tekintettel vizsgálatot rendelt el, és megkereste az érintett szervek vezetőit.

A panaszos korábbi, OBH 6517/2004. számú beadványában előadta, hogy 2004. március 31-én a Spar kft. egyik boltjában egy vagyonőr felszólította, hogy mutassa meg a táskáját, majd – miután erre nem volt hajlandó – feltartóztatta és rendőrt hívott. A panaszos a kiérkező rendőröknek megmutatta a táskáját, melyben máshol vásárolt áruk voltak; ezt állítása szerint a helyszínen blokkal is igazolta. Miután a személyazonosságát nem tudta igazolni, előállították a IX. kerületi Rendőrkapitányságra. A rendőri intézkedésről készült jelentés szerint a boltban igazoltatták a panaszost, majd átvizsgálták a csomagját, melynek során 3 tábla, 637 Ft összértékű csokoládét találtak nála. A panaszos azt állította, hogy a termékeket máshol vásárolta. A rendőri jelentés ugyanakkor nem tartalmazta, hogy a panaszos a termékek blokkját felmutatta volna. A panaszost – adatai egyeztetését követően – szabadon bocsátották. A IX. kerületi Rendőrkapitányság feljelentést tett a panaszos ellen, mely alapján az illetékes Ferencvárosi Önkormányzat tulajdon elleni szabálysértés miatt eljárást indított. A hatóság az eljárást 2004. szeptember 22-én – szabálysértés hiányában – megszüntette.

Tekintettel arra, hogy a Spar kft. tevékenységét az általános helyettes – hatastör hiányában – nem vizsgálhatta, a beadványt – a kft. tevékenységére vo-

natkozó részben – áttette az illetékes Fogyasztóvédelmi Felügyelőségéhez. A felügyelőség igazgatójának tájékoztatása szerint a hatályos jogszabályok az üzlet részére nem írnak elő határidőt a vásárlók könyvébe tett bejegyzések megválaszolására, ennek ellenére 2005. február 14-én határozatban kötelezték a kft.-t a válaszadásra. A kft. 2005. március 11-én ismételt megküldte a panaszosnak a 2004. szeptember 15-én kelt – nem kereste jelzéssel visszaérkezett – levelét, melyben tájékoztatták a panaszost, hogy nem kívántak ellene eljárást kezdeményezni. A kft. 2000 Ft-os vásárlási utalványt ajánlott fel a panaszosnak, és elnézést kértek tőle. A panaszost az általános helyettes tájékoztatta a vizsgálat eredményéről.

A panaszos ezt követően újabb beadványában kifogásolta, hogy a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség honlapján a vásárlók könyvével kapcsolatban továbbra is az az információ található, hogy a bejegyzésre a bolt vezetője köteles 30 napon belül írásban választ adni. A panaszos írásban kérte a felügyelőségtől a félrevezető tájékoztatás módosítását, de – állítása szerint – telefonon azt válaszolták neki, hogy semmit sem tudnak tenni az ügyben. Az önkormányzat eljárásával kapcsolatban a panaszos sérelmezte, hogy a 2004. szeptember 22-én kelt határozatot csak november 5-én postázták a részére, valamint, hogy a szabálysértési eljárás indokolatlanul elhúzódott. A panaszos azt is kifogásolta, hogy a rendőrség annak ellenére tett feljelentést vele szemben, hogy a nála levő blokkot bemutatta.

A főfelügyelőség főigazgatója 2005 júliusában arról tájékoztattott, hogy korábban valóban adódtak nehézségeik a honlapon szereplő jogszabályi tájékoztatás frissítésével kapcsolatban, de időközben megtörtént a jogszabályi tájékoztatás aktualizálása.

A rendőri feljelentés 2004. április 19-én érkezett meg a hatósághoz, a szabálysértési eljárás pedig április 20-án indult. Az eljárás során meghallgatták a panaszost, aki bemutatta a kérdéses termékek blokkját (a 3 tábla csokoládét március 30-án vásárolta a Profi egyik üzletében), és az eljáró vagyontört. A Spar kft. ügyvédje – írásbeli megkeresést követően – szeptember 15-én kelt levelében azt a tájékoztatást adta, hogy félreértés történt, mert nem kívántak feljelentést tenni a panaszos ellen. Az eljárást a hatóság 2004. szeptember 22-én kelt határozattal – szabálysértés hiányában – megszüntette. A határozatot – a térítvény szerint – november 5-én postázták, a panaszos pedig november 11-én vette át.

A jegyző tájékoztatása szerint adminisztrációs hiba miatt került sor a határozat késedelmes kézbesítésére. Megállapította, hogy az ügyben jelentős mulasztás történt, és az eljárás indokolatlanul húzódott el. Mindezért a panaszos elnézését kérte.

Az első fokú, eljárást megszüntető határozat valóban jelentős késedelemmel, az eljárás megindulásától számított öt hónap elteltével született meg; az iratokban a határidő 30 napos meghosszabbításának sem volt nyoma.

Az általános helyettes mindezekre tekintettel megállapította, hogy a szabálysértési hatóság eljárása, ill. mulasztása – az eljárási határidő túllépése, ill.

a határozat késedelmes kézbesítése miatt – a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott. Felkérte a jegyzőt, hogy a szabálysértési eljárások lefolytatása során minden esetben tartsák be a törvényes eljárási határidőt. A jegyző a kezdeményezést elfogadta.

A rendőrség eljárása tekintetében az általános helyettes visszásságot nem állapított meg, figyelemmel arra, hogy sem a boltban készült jegyzőkönyv, sem a rendőri jelentés nem tartalmazta azt az információt, hogy a panaszos a helyszínen a termékek blokkját felmutatta volna, és ezt a körülmény utólag már nem lehetett bizonyítani.

Az általános helyettes megállapította, hogy a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség mulasztása – az internetes honlapján a fogyasztókat félreinformáló, téves tájékoztatását késedelmesen javította ki – visszásságot okozott a jogbiztonság követelményével összefüggésben. A megtett intézkedésre tekintettel az ügyben kezdeményezéssel nem élt, de felhívta a figyelmet a fogyasztók pontos tájékoztatásának szükségességére.

OBH 3266/2005.

A jogbiztonság követelményét sérti az érettségi vizsga szervezésével megbízott szervezet, ha a hiányos jogi szabályozásra visszavezethető okok miatt az érettségi vizsgakérdések nyilvánosságra kerülhettek.

Több panaszos fordult beadvánnyal az országgyűlési biztos általános helyetteséhez a 2005. évi középszintű magyar nyelv és irodalom, illetve matematika érettségi vizsga lebonyolításával kapcsolatban.

Az általános helyettes a jogbiztonság követelménye, és a művelődéshez való jog sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot rendelt el, amely szerint a középszintű magyar nyelv és irodalom érettségi vizsgakérdések a vizsga időpontját megelőzően nyilvánosságra kerültek, majd később a középszintű matematika és történelem vizsgakérdésekkel is ez történt.

Az oktatási miniszter határozatával megsemmisítette a középszintű matematika érettségi vizsga eredményét, és a vizsgázóknak alternatív lehetőségként biztosította, hogy megismételhetik a vizsgát, vagy kérhetik, hogy a középiskola utolsó évfolyama végén elért osztályzatot ismerjék el középszintű matematika érettségi vizsga eredménynek. A középszintű magyar nyelv és irodalom érettségi vizsga eredményeit azonban nem semmisítette meg, történelemből pedig új kérdéssor alkalmazását rendelte el.

A biztos azt vizsgálta, hogy sérült-e az érettségizőknek művelődéshez való joga. Az állampolgárok tanuláshoz való jogát az állam intézményfenntartói kötelezettsége alapozza meg, amelynek keretében az államnak mindenki számára – hátrányos megkülönböztetés nélkül – biztosítania kell e jog gyakorlását lehetővé tevő szervezeti és jogszabályi feltételeket. E jogszabályi feltételeket a közoktatásról szóló törvény, valamint az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló kormányrendelet (Évsz.) szabályai jelentik.

A közoktatási törvény szerint az érettségi vizsgát országosan egységes vizsgakövetelmények szerint kell megtartani, a vizsgakövetelményeket a vizsgasza-

bályzat és az érettségi vizsga vizsgakövetelményei alapján kell meghatározni. A vizsgát főszabályként az iskola szervezi. Az érettségi vizsga megszervezésére, lebonyolítására, az érettségi vizsga vizsgatantárgyaira, az érettségi vizsga vizsgatantárgyainak követelményeire, a vizsgázók teljesítményének értékelésére, a jelentkezésre és az ügyvitelre vonatkozó rendelkezéseket az Évsz. határozza meg.

A vizsgálat megállapította, hogy noha az Évsz. elkülönülten utal az érettségi vizsga előkészítésére, megszervezésére, illetve lebonyolítására, e fogalmakat azonban – az előkészítést kivéve – nem határozza meg egzakt módon. Emellett rendszertanilag sem rögzíti egy jogszabály sem, hogy a vizsga megszervezése és lebonyolítása pontosan kinek – oktatási minisztérium, OKÉV, vagy az oktatási intézmények – hatáskörébe tartozik, hanem egy ettől eltérő fogalmi struktúrában szabályozott a vizsga megszervezése, lebonyolítása, és ezzel összefüggésben ezen intézmények feladatköre. Ez azért lényeges, mert a közoktatási törvény 95. § (7) és (9) bekezdéséből nem derül ki világosan, hogy a miniszter mikor (országos illetve ennél kisebb probléma esetén elkülönülten) és pontosan milyen intézkedést tehet, vagyis túl tág teret enged a miniszter egyedi, de adott esetben az összes vizsgázót érintő mérlegelési jogkörben hozott döntésének. Nincs meghatározva az sem, hogy a megszervezés fogalma alatt pontosan mely cselekményeket kell érteni, illetve hogy a megszervezés miben különbözik a vizsga megtartásától, valamint lebonyolításától, avagy ezek egymással szinonim fogalmak-e. Mindez a szabályozás tartalmi bizonytalanságát eredményezi, és ezáltal – a normavilágosság követelményének eleget nem téve – a szabályozás sérti a jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelményét. A szabályozásnak biztosítania kellene, hogy akár az oktatási miniszter, akár más intézmények milyen esetekben milyen intézkedéseket tehetnek az érettségi vizsga tisztaságának biztosítása érdekében. A szabályozás nem tudja megfelelően kezelni a vizsgakérdések esetleges országos szintű nyilvánosságra kerülésének problémáját.

A vizsgálat során nyilvánvalóvá vált, hogy az a döntés, hogy a vizsgát meg kell ismételni, nem tekinthető semmilyen szempontból alkotmányellenesnek, hiszen a felvételi eredményt befolyásoló vizsgakövetelmény az egyszerre felvételiző, de eltérő években érettségizettek esetében is más és más lehet. Az általános helyettes nem tartotta helyállónak azt az érvelést sem, hogy nyilvánosságra került magyar nyelv és irodalom érettségi vizsga eredményének meg nem semmisítése sértette a vizsgázók esélyegyenlőségét. Tekintettel azok kis számára, akik a feladatsort el tudták érni, továbbá a feladatok jellegére, a biztos szerint nem volt jogszerűtlen az oktatási miniszter azon döntése, hogy a vizsga eredményeket nem semmisítette meg. Minden ilyen döntésnél ugyanis mérlegelni kell azt is, hogy mi okoz nagyobb hátrányt, a vizsga eredményének megsemmisítése vagy az ezzel ellentétes döntés. A biztos álláspontja szerint ebben a helyzetben a vizsga eredményének megsemmisítése okozta volna a nagyobb hátrányt.

Az oktatási miniszter hivatkozva a közoktatási törvény, valamint az Évsz. módosítására arra az álláspontra helyezkedett, hogy a jogszabály-módosítások a jelentésben felvetett problémákra választ adtak.

Az általános helyettes a miniszter válaszát nem fogadta és ajánlásait továbbra is fenntartotta.

OBH 3273/2005.

Az országgyűlési biztos nem tapasztalt alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot a Fejér megyei látogatásakor a Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság és a kihelyezett ügyfélszolgálati tevékenységében.

Az országgyűlési biztos a helyszíni vizsgálat alapján megállapította, hogy jól szervezett, magas színvonalon működő ügyfélszolgálati munka folyik a Fejér Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóságon. A kihelyezett ügyfélszolgálatok az ügyfelek tájékoztatását és kényelmét szolgálják.

A munkakörülmények és a technikai felszereltség jónak mondható, a munkatársak biztonságára beépített riasztórendszer vigyáz. Bár az ügyfélfogadást gyakorlott, korábban az igényelbírálás területén dolgozó munkatársak végzik, munkájuk sokrétűsége mellett közvetlenül az ügyfelekkel történő tevékenységük pszichikailag is megterhelő.

A korábbi évekhez viszonyítva pozitívan változott az ügyfélszolgálat helyzete, azonban a jelenlegi létszám-lehetőségek miatt a rendszeresen ügyfeleket fogadó munkatársak száma kevés. Fejlesztésre csak az igényelbírálás területéről volna lehetőség, ami jelenleg szintén megoldhatatlan problémát jelent.

A fent vizsgált tárgykörben az Igazgatóság lehetőségét és hatáskörét meghaladó problémákra az országgyűlési biztos szükségesnek tartotta felhívni az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság főigazgatójának figyelmét.

OBH 3274/2005.

Alkotmányos jogokkal összefüggésben visszásságot okoz a Megyei Egészségbiztosítási Pénztárnál a korszerű ügyfélszolgálattal szemben támasztható körülmények hiánya.

Az országgyűlési biztos és munkatársai 2005. májusban általános ellenőrzést végeztek Fejér megyében. Ennek keretében a Megyei Egészségbiztosítási Pénztár ügyfélszolgálati munkájának vizsgálatára is sor került.

A biztos a helyszíni vizsgálat során megállapította, hogy a Megyei Egészségbiztosítási Pénztár, valamint az irányítása alatt működő dunaújvárosi kihelyezett osztályon a korlátozott anyagi, személyi és technikai feltételek mellett is jól szervezett és magas színvonalú az ügyfélszolgálati munka. Az ügyfélszolgálat munkáját akadályozó létszám gondokon, a helyhiányon, és az ügyfelek által is kifogásolt sorban álláson a Megyei Egészségbiztosítási Pénztár a korlátozott lehetősége miatt saját erőből nem tud segíteni.

Az országgyűlési biztos ezért az OEP főigazgatójának azt javasolta, hogy vizsgálja meg – a Megyei Egészségbiztosítási Pénztár lehetőségeit meghaladó – korszerű ügyfélszolgálat megteremtésének lehetőségét.

A főigazgató szerint erre a 2006. évi költségvetés keretében lesz lehetőség.

Az országgyűlési biztos a választ elfogadta és a vizsgálatot lezárta.

OBH 3297/2005.

A kérelemhez és a panaszhoz, a szabad mozgáshoz, a szociális biztonsághoz, a legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez, az élethez és az emberi méltósághoz fűződő jogokkal összefüggő visszásságokat okozó bentlakásos idősok otthona, ha lakóépületének kialakítása nem felel meg az akadálymentesítés követelményének. Továbbá, ha az idős emberek a szobájuk és az épület más emeletén lévő közösségi helyiségek között kizárólag lépcsőn tudnak közlekedni; ha nem alkalmaznak diétás nővért, mozgásterapeutát, mentálhigiénés munkatársat és foglalkoztatás-szervezőt; ha a mellékhelyiségekben penészesek a falak, nincsen fürdetést segítő fürdetőszék és az alapvető intimitást biztosító zuhanyfüggöny; ha nincs megfelelő jelzőrendszer; ha nem alakítanak ki a látogatók fogadására, a mentálhigiénés foglalkoztatás biztosítására alkalmas helyiséget, nincs orvosi szoba, illetve elkülönítő helyiség; továbbá, ha nem biztosított a mentálhigiénés foglalkoztatás; ha a gyógyszereket nem elzárva tárolják; ha nem ülésezik az érdekképviseleti fórum. Nem okoz azonban visszásságot az intézmény fenntartója, ha a személyi térítési díj mértékét a szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározottaknak megfelelően az ellátottak jövedelme 80%-ának mértékéig emeli fel.

Egy országgyűlési képviselő juttatta el az országgyűlési biztoshoz a zebegényi Időskorúak Otthonában élő asszony panaszbeadványát, aki a személyi térítési díj mértékének emelkedését sérelmezte. A biztos vizsgálatot indított és a közigazgatási hivatal vezetőjétől, illetve a megyei önkormányzat főjegyzőjétől kért tájékoztatást, és helyszíni vizsgálat keretében is megtekintette az Otthont.

Az intézmény korábbi fenntartója, a Katolikus Kereszt Alapítvány csődhelyzete miatt 2003. május 20.-tól a megyei főjegyzőtől kérte az ellátás biztosítását. A biztos az OBH 2945/2003. számú jelentésében a Katolikus Kereszt Alapítvány által létrehozott és 2003. májusáig fenntartott idősok otthona helyzetét már vizsgálta az alapítvány csődjét követően.

Az országgyűlési biztos a jelen vizsgálatában megállapította, hogy az ellátottak által fizetendő térítési díj emelkedésének mértéke nem haladta meg a szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározott százalékarányos határt, ezért a térítési díjak emelkedése nem okozott visszásságot.

Az országgyűlési biztos 2005. október 12-én helyszíni vizsgálatot végzett az intézményben. Ennek során megállapította, hogy az intézmény lakóépületének kialakítása nem felel meg az akadálymentesítés követelményeinek.

Az ellátottakkal közvetlenül foglalkozó szakdolgozók képzettségének aránya az intézményben megfelel a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló SzCsM rendeletben előírtaknak. Hiányos azonban az intézmény szakmai személyzete, ugyanis nem foglalkoztatnak diétás nővért, mozgásterapeutát, mentálhigiénés munkatársat, továbbá foglalkoztatás-szervezőt.

A mellékhelyiségek száma megfelel az SzCsM rendeletben előírtaknak, állapotuk azonban már problémákat vet fel. A zuhanyzó fal penészes, a nehezen

mozgó idősök számára nincs fürdetőszék, hanem egy kerti műanyagszéket állítanak be a zuhanyzóba, zuhanyfüggönyök nincsenek a helyiségben, mindez az ellátottak alkotmányos jogait sérti.

A lakószobákban nincs nővérhívó csengő, így pl. a ház emeleti szintjén egyedül élő idős, vak és folyamatos segítséget igénylő asszonyra úgy figyelnek az ápolók, hogy óránként felmennek és ellenőrzik az állapotát.

További hiányossága az intézménynek, hogy nincs a látogatók fogadására és a mentálhigiénés foglalkoztatás biztosítására alkalmas helyiség, nem létezik a mentálhigiénés foglalkoztatás, továbbá nincs orvosi szoba és elkülönítő helyiség.

A gyógyszerek tárolásának módja sem felel meg a vonatkozó jogszabályban előírtaknak, a gyógyszereket ugyanis a főnővér szobájában egy nyitott polcon található dobozban tárolják, nincsenek külön szekrényben elzárva.

Bár megalakult, ténylegesen azonban nem működik az intézményben érdekképviseleti fórum, mely hiányosság az ellátottak alkotmányos jogaival összefüggésben szintén visszásságot okoz.

Összességében a vizsgálat megállapította, hogy az intézményben a feltételek a korábbi ombudsmani vizsgálathoz képest javultak, mely betudható a fenntartó folyamatos odafigyelésének és komoly anyagi hozzájárulásának, valamint az intézményt működtető Magyar Vöröskereszt szakmai munkájának.

A feltárt alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságok orvoslása érdekében a biztos felkérte az intézmény fenntartóját, hogy gondoskodik a hiányzó szakszemélyzet mielőbbi pótlásáról, a jelzőrendszer kialakításáról, a gyógyszerek szakszerű tárolásáról, a csökkenő ellátotti létszámra tekintettel a most még hiányzó helyiségek ki- és átalakításáról, a közös mellékhelyiségek megfelelő állapotának biztosításáról, és az idősök igényeinek megfelelő felszereltségéről, valamint az érdekképviseleti fórum szabályszerű működtetéséről.

A válaszára nyitva álló határidő még nem telt le.

OBH 3326/2005.

Nem okoz alkotmányos joggal kapcsolatban visszásságot, ha az éjjeli menedékhelyen ellátást igénybe vevőt magaviselete miatt huzamosabb ideig kizárják az ellátást igénybe venni jogosultak köréből, amennyiben erre az intézmény házirendje lehetőséget biztosít, és a házirendben foglaltakat bizonyíthatóan az ellátott tudomására hozzák.

A panaszos egy budapesti éjjeli menedékhelyen öt ért sérelemmel összefüggésben fordult az országgyűlési biztoshoz, és arról számolt be, hogy intézményi jogviszonyának megszűnéséhez és a menhelyről öt évre szóló kitiltásához egy félreértés vezetett, amelynek tisztázására nem kap lehetőséget. A menhelyre történő befogadásra várva egy alkalommal a sorban állók közt dulakodás kezdődött, és a szociális munkás helyszínre érkezésekor a panaszossal dulakodó másik személy volt a földön, ezért a szociális munkás panaszost nem engedte be a szállóra. Később az ellátást igénybe vevő ismerőseitől arról értesült, hogy öt évre kitiltották, de erről semmilyen határozatot, írásbeli tájékoztatást nem kapott. Utóbb panaszos arról is beszámolt, hogy az országgyűlési biztosnak cím-

zett panaszbeadványára küldött első válaszlevelet beleegyezése és tudta nélkül felbontották.

A biztos tájékoztatást kért a szálló intézményvezetőjétől is, amely eltért a panaszos állításaitól. Mivel a biztos megállapította, hogy az ellentmondások feltárása semmiképpen nem tartozik hatáskörébe, vizsgálata megállapításait csak a kitiltás alapjául szolgáló szabályzat vizsgálatára korlátozta.

Így vizsgálta a szálló házirendjének azon kitételét, mely szerint az intézménnyel jogviszonyt létesítők köréből, az intézmény munkatársainak döntése által meghatározott ideig lehetséges a kitiltás. A szálló házirendjének értelmében az intézményi jogviszonnyal összefüggő intézkedés ellen 8 napon belül panasszal fordulhat a fenntartóhoz az, akinek a szociális ellátását felfüggesztették. A panaszos ezt nem tette meg, ezért a konkrét sérelmének vizsgálatával kapcsolatban a biztos hatáskörének hiányát állapította meg.

Az intézményi jogviszony felfüggesztésének időtartamával, az időtartam felső határával kapcsolatban a házirend nem tartalmazott pontos szabályozást. Az erre vonatkozó döntést az intézmény Team-ülésének hatáskörébe utalta, de nem rendelkezett arról, hogy a „Team”-nek nevezett csoportnak kik a tagjai, milyen gyakran tart ülést és milyen szabályok vonatkoznak eljárására. Ellentmondásosnak találta a biztos a házirendnek azt a fordulatát, amely a felfüggesztés időtartamáról rendelkezett, de mégsem tartotta visszásnak oly mértékben, hogy alkotmányos joggal összefüggő visszásságot állapítson meg, egyrészt, mivel biztosított volt a jogorvoslati jog a döntés ellen, másrészt, mivel az intézménnyel való szerződés-kötés lehetőségéből kizárt panaszosnak lehetősége volt más intézményekkel is hasonló szerződéses jogviszonyt létesítenie.

Az országgyűlési biztos alkotmányos joggal összefüggő visszásságot nem állapított meg, és intézkedést nem kezdeményezett, de a hasonló panaszok megelőzése érdekében felkérte az intézmény vezetőjét, hogy fontolja meg a házirend módosításának lehetőségét.

OBH 3343/2005.

A jogbiztonsághoz és a tulajdonhoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a földhivatal, ha az eljárása során nem vizsgálja a földhasználatban történt változást, a földhasználati szerződés tényének megszűnéséről nem vesz tudomást, és elutasítja a tulajdonos földhasználatra vonatkozó szabályszerű bejelentését.

A panaszos azért fordult az országgyűlési biztoshoz, mert a saját tulajdonában álló földjének használatára vonatkozó bejelentését az Encsi Körzeti és a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Földhivatal is elutasította azzal az indokkal, hogy az ingatlanra, mely a panaszos és társai közös tulajdonában áll, az Ináncsi Mezőgazdasági-Ipari és Kereskedelmi Szövetkezet is bejelentette a földhasználatot. A panaszos azért tartja sérelmesnek az eljárást, mert a szövetkezettel kötött haszonbérleti szerződése 2003. szeptember 30-án megszűnt, és a részarány-tulajdona alapján kapott osztatlan közös tulajdonú termőföld ingatlanon gazdálkodni szeretne. Az országgyűlési biztostól a földhivatal eljárásának

kivizsgálását kérte, és segítséget az ingatlanra vonatkozó földhasználat bejelentéséhez. Az országgyűlési biztos a vizsgálathoz az Encsi Földhivataltól kért iratokat, ami alapján a következőket állapította meg:

A panaszos és felesége társtulajdonos az osztatlan közös tulajdonú, ináncsi 043 hrsz.-ú termőföld ingatlanon. A tulajdonostársak külön-külön kötött szerződéssel a teljes ingatlant a szövetkezetnek haszonbérletébe adták. A panaszos és a felesége is rokkantnyugdíjas, és amikor a növénytermesztő és növényvédelmi technikus fiúk munkanélkülivé vált, elhatározták, hogy családi gazdálkodásba kezdenek az ingatlanon. Ezt közölték a szövetkezettel, amikor az új szerződés megkötése érdekében hívták meg őket. A szövetkezet földügyi előadója az előkészített szerződés 2. pontját ezek alapján úgy javította, hogy a haszonbérlet idejét 2003. január 1-jétől 2003. szeptember 30-ig állapították meg.

A panaszos megkereste a földhivatal egyik földmérő mérnökét, aki elkészítette a jogszabály szerint megkívánt vázlatot, és figyelmeztette őket, hogy a kitűzés csak ideiglenes jellegű, nem jelenti a közös tulajdon megszüntetését, mert ahhoz valamennyi tulajdonostárs hozzájárulása szükséges. A közös tulajdonú ingatlan megosztása során előfordulhat, hogy az ő területük máshová kerül. A panaszos ezt tudomásul vette, szándéka nem az ingatlan megosztására, csak használatára irányult. A földmérő ideiglenesen kitűzte a terület határait jelző karókat, a panaszos ezután benyújtotta a földhasználati nyilvántartásba vételhez szükséges adatlapot és vázlatot a földhivatalhoz.

Augusztus végén a szövetkezet azonban felszántotta az egész ingatlant, és levélben közölte a panaszossal, hogy csak a közös tulajdon megszüntetése után adja át a területet.

A földhivatal hiánypótlási felhívásban értesítette a panaszost, hogy az ingatlanra a szövetkezet is földhasználati jogot jelentett be újabb 5 évre, és hogy földhasználatának bejegyzése csak akkor lehetséges, ha a szövetkezet a bejelentését csökkenti a szükséges AK értékkel. A panaszos ekkor bemutatta a földhivatalban a 2003. január 15-én kötött szerződéseket, de tájékoztatták, hogy a szövetkezet a régi szerződéseket nyújtotta be a földhasználat bejelentéséhez.

A panaszos birtokvédelmet kért, de kérelmét a jegyző elutasította azzal, hogy a panaszos és felesége a Ptk. közös tulajdonra vonatkozó szabályainak figyelmen kívül hagyásával, a tulajdonostársak hozzájárulása nélkül méretett ki területet az ingatlanból.

A földhivatal a panaszos és a szövetkezet kérelmét is elutasította. A megyei földhivatal az elutasító határozatot helybenhagyta, és az indokolásban kifejtette, hogy a földhasználati nyilvántartás hitelességének, valamint a földhasználatok jogszerűségének biztosítása érdekében a földhivatal nem regisztrálhat olyan földhasználatot, mely jogcím nélküli, vagy annak jogszerűsége vitatható.

A fenti tényállás alapján az országgyűlési biztos megállapította, hogy a vizsgált esetben különbséget kell tenni a közös tulajdonú ingatlan megosztása iránti kérelem és a földhasználatra vonatkozó bejelentés között. Az ingatlan megosztásához szükséges okiratokról és műszaki munkarészekről az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény, a földhasználati nyilvántartásba vé-

telhez benyújtandó okiratokról a 184/1999. (XII. 13.) Korm.rendelet tartalmaz szabályokat. Ez utóbbi nem írja elő valamennyi társtulajdonos hozzájáruló nyilatkozatát a regisztrációhoz.

A panaszost mint tulajdonost megilleti a birtoklás, használat és a rendelkezés joga. A szövetkezet haszonbérleti jogának megszűnését követően nem volt alapos indok arra, hogy a panaszos kérelmét a földhivatal elutasítsa. Az arra való hivatkozás, hogy a felek a hiánypótlási felhívásnak nem tettek eleget, nem volt jogszerű, mert a feleket olyan hiány pótlására hívták fel (ti., hogy egyezzenek meg a földhasználat kérdésében), mely már a 2003. január 15-én megkötött haszonbérleti szerződésben teljesült. Szükségtelen, hogy ezt a felek újabb szerződésben megerősítsék.

A földhivatal eljárása során nem vizsgálta a földhasználatban történt változást, a szerződés tényének megszűnéséről nem vett tudomást. A szövetkezet által kötött szerződés megszűnésének tényét a megyei földhivatal sem vette figyelembe. A földhivatal és a megyei földhivatal e mulasztásának következtében a panaszost a jogbiztonsághoz való joggal és a tulajdonhoz való joggal összefüggésben sérelem érte.

A megyei földhivatal határozata a panaszos fellebbezésének hiányában jogerőre emelkedett. Ezért az elutasító határozat megváltoztatására már nincs mód, a panaszos azonban kérelmét ismételten előterjeszheti.

Az országgyűlési biztos az alkotmányos visszásság orvoslása érdekében felkérte a földhivatal vezetőjét, hogy a jövőben a vizsgált ügyszámhoz hasonló esetekben, ha a benyújtott okiratokból vagy a termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény 25/A. §-ának (4) bekezdésében foglalt ellenőrzési kötelezettségével élve a földhivatal megállapítja, hogy a korábban bejelentett földhasználóval kötött haszonbérleti szerződés megszűnt, a tulajdonos földhasználati nyilvántartásba vételi kérelmének tegyen eleget. Ennek megfelelően járjon el akkor is, ha a panaszos kérelmét a földhivatalhoz ismételten benyújtja.

A hivatalvezető jelezte, hogy a panaszos újabb földhasználati bejelentést tett, melynek alapján földhasználati jogát a földhasználati nyilvántartásba bejegyezték.

OBH 3360/2005.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz az adóhatóság, ha különböző dokumentumok benyújtására vonatkozó határidő elmulasztása esetén úgy szab ki mulasztási bírságot, hogy az adózónak nincsen lehetősége annak bizonyítására, hogy a kérdéses dokumentumot az adóhatóság részére megküldte, benyújtotta.

A panaszos – egy betéti társaság ügyvezetője – az APEH mulasztási bírságot kiszabó határozata miatt nyújtotta be panaszát. Abban azt kifogásolta, hogy az APEH adatszolgáltatási kötelezettség elmulasztása miatt mulasztási bírságot szabott ki a Bt.-vel szemben, mivel a hozzájuk beérkezett borítékban az adatszolgáltatási nyomtatványt nem lették fel. Holott a panaszos egyazon boríték-

ban nyújtotta be az adóbevallási és az adatszolgáltatási nyomtatványt az APEH részére, így véleménye szerint a nyomtatvány csak postabontáskor tűnhetett el.

A biztos általános helyettese a jogbiztonság követelménye sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot rendelt el. A vizsgálat során alapvető kérdés az volt, hogy az adóhatóság részére postai úton megküldött dokumentumok érkeztetése, iktatása, és nyilvántartása garantálja-e a jogbiztonság érvényesülését az adóhatóság eljárása során.

Az Alkotmány 70/I. §-a mindenki részére előírja a jövedelem és vagyonarányos közteherviselési kötelezettséget. Az adófizetési és eljárási kötelezettségek részletes szabályait az adózás rendjéről szóló törvény határozta meg, amely eme adókötelezettségek teljesítésének elmulasztása esetére különböző szankciók alkalmazását írja elő az adóhatóságok részére.

A közteherviselési kötelezettséggel kapcsolatban fontos követelmény, hogy e kötelezettség teljesítése mind anyagi, mind eljárási szempontból az egyes adótörvényekben meghatározott mértékig várható el az adózóktól. A vonatkozó szabályozásnak értelemszerűen ki kell terjednie, és ki is terjed az adókötelezettségek teljesítése elmulasztásának szankcionálására, így a mulasztási bírság kiszabásának feltételeire is. A szankció azonban akkor hatékony és célravezető, ha kiszabására teljes körűen feltárt, és bizonyítékokkal alátámasztott tényállás alapján kerül sor.

Az adóhatóság az általa megállapított tényállás alapján – kifogásolva az adatszolgáltatási nyomtatvány be nem nyújtását – határozott a Bt.-vel szembeni mulasztási bírság kiszabásáról. Az adóhatóság, valamint a Pénzügyminisztérium is a tényállás tisztázása szempontjából megfelelő bizonyítéknak tekintette az APEH iktatási rendszerében alkalmazott „garanciákat”. Ugyanakkor az adózók visszaigazolást nem kapnak az általuk benyújtott dokumentumok, illetve azok mellékleteinek nyilvántartásba vételéről.

A biztos általános helyettese vizsgálata során megállapította, hogy sem a vonatkozó szabályozás, sem az adóhatóság gyakorlata nem biztosít megfelelő garanciákat a tekintetben, hogy bármelyik fél – vagyis az adózó és adóhatóság – megfelelően bizonyítani tudja bármilyen dokumentum határidőben történő benyújtását/beérkezését, avagy ennek elmaradását. Az APEH iktatási-nyilvántartási rendszere nem nyújt védelmet az iktatás, nyilvántartásba vétel során, vagy azt közvetlenül megelőzően esetlegesen bekövetkező hibák feltárására, kiküszöbölésére, és mint ilyen a jogbiztonság sérelmének közvetlen veszélyét hordozza magában.

A dokumentumok iktatásának megtörténteire vonatkozó tájékoztatás lehet az a garanciális elem, amely lehetővé teszi a panaszos által sérelmezett hasonló helyzetben a jogbiztonság érvényesülését, és ezáltal minimálisra csökkenti annak az esélyét, hogy az adózó már csak egy bírságot kiszabó határozatból értesüljön arról, hogy valamely általa benyújtott dokumentum az adóhatósághoz nem érkezett meg.

Tekintettel arra, hogy a jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelménye sérelmének közvetlen veszélye az Art. és az adóhatóság eljárásának

hiányosságára vezethető vissza, a visszásság jövőbeni elkerülése érdekében a biztos általános helyettese javasolta a pénzügyminiszternek, hogy kezdeményezze az Art. módosítását, kiegészítését olyan rendelkezésekkel, amely kötelezővé teszi az adóhatóságok részére benyújtott dokumentumok, és azok mellékletei iktatásának visszaigazolását az adózók részére, illetve ajánlást fogalmazott meg az APEH elnökének, hogy hagyományos, vagy elektronikus módon tegye kötelezővé, hogy az állami adóhatóság az általa átvett és iktatott dokumentumokról adjon igazolást az adózók részére.

Az ügyben a biztos általános helyettese, a Pénzügyminisztérium és az APEH között a visszás helyzet megoldása érdekében egyeztetés van folyamatban.

OBH 3412/2005.

A jogbiztonsághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a polgármester, ha az országgyűlési biztos megkeresésére nem ad érdemi választ.

A panaszos az árvízvédelemmel kapcsolatos kárigénye ügyében első ízben 2003 októberében fordult az országgyűlési biztoshoz, amikor azt panaszolta, hogy a 2002. évi dunai árvíz során alkalmazott védekezési munkálatokkal kapcsolatban felmerült kárait az esztergomi önkormányzat nem térítette meg. Az országgyűlési biztos leveleire azonban nem kapott választ.

Az ombudsman már a korábbi vizsgálata során megállapította, hogy a polgármesterhez intézett megkeresései teljesítésének megtagadása sérti az országgyűlési biztost a vizsgálati jogosultságát, korlátozza az országgyűlési biztost alkotmányos feladatának ellátásában, ezáltal visszásságot okoz, ezért felkérte a közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy szólítsa fel a megkeresett polgármestert, hogy a feltett kérdéseire válaszoljon, és intézkedjen a szükséges döntés meghozatala és a keletkezett kár megtérítése érdekében.

Az önkormányzat osztályvezetőjétől 2005. év elején mindössze annyi válasz érkezett, hogy „2004. december végén felvettük a kapcsolatot a panaszossal. A kár mértékének megállapítása folyamatban van.”

A panaszos 2005 májusában arról értesítette a biztost, hogy panasza még mindig nem rendeződött.

Az országgyűlési biztos az ismételt beadványt követően újra megkereste a polgármestert. Az ügyben minden fontos előzményt részletezett, és ismételten kérte a választ arra vonatkozóan, hogy miért nem rendeződött a három éve húzódó panasz, és milyen intézkedéssel, mely időpontig kívánja azt véglegesen megoldani.

Az új eljárásban négy hónap elteltével sem érkezett válasz. Az országgyűlési biztos ezért ismételten megállapította, hogy a polgármesterhez intézett megkeresések teljesítésének megtagadása sérti a törvényben meghatározott vizsgálati jogosultságát, korlátozza az alkotmányos feladatának ellátásában, ezzel a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okozott.

Ismételten felkérte a közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy vizsgálja ki a polgármester és a jegyző felelősségét, szükség esetén gondoskodjon más önkor-

mányzat kijelölésével az eljárás mielőbbi lefolytatására, illetve kezdeményezzen felelősségre vonást a panasz orvoslása érdekében.

A polgármester késedelmesen megküldte az ügyben kiadott határozatot.

OBH 3503/2005.

A tulajdonnal, a jogorvoslattal, valamint a jogbiztonság követelményével és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha a hatósági eljárás során a határozat meghozatalát elmulasztja.

A panaszos azt sérelmezte, hogy a lakásával egybeépített presszó működtetője elzárja lakásában a víz- és gázszolgáltatást, valamint azt, hogy a presszóból jövő zaj miatt esténként és hétvégeként sincs nyugalma.

Az országgyűlési biztos Berettyóújfalu jegyzőjétől kért tájékoztatást.

A panaszos először 2001. november 15-én kelt levelében fordult a jegyzőhöz, aki azóta több birtokvédelmi eljárást folytatott le közte és a közben elhunyt férje között, rendszerint a két közös gyermekük tulajdonában lévő lakás és az azzal egybeépített presszó üzemeltetése, közös víz- és gázfogyasztása miatt. A panaszos 2004. december 9-én kelt levelében a korábbi panaszait ismételte meg. A panaszos 2005. január 11-én megjelent a hatóság előtt, ahol tájékoztatták arról, hogy a kötelezett halála miatt vele szemben már nem lehet a követelését érvényesíteni. A presszó újabb üzemeltetőjével szemben indíthatna birtokvédelmi eljárást, de mivel a probléma már évek óta fennáll, erre a bíróságon van lehetősége. Az ismételt birtokvédelmi kérelem ügyében tehát érdemi döntés nem született. A jelzett szóbeli tájékoztatás a határozatot nem pótolja, tekintettel arra, hogy birtokvédelmi ügyben határozatot kell hozni, melyben rendelkeznie kell a jegyzőnek arról, hogy biztosít-e újabb birtokvédelmet, illetve a kérelmet elutasítja. Ezt a döntését a közigazgatási szerv indokolni köteles az igénybe vehető jogorvoslati lehetőség megjelölése mellett.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a jegyző a mulasztásával visszásságot okozott, mivel a hatósági eljárása során nem hozott érdemi határozatot.

Az országgyűlési biztos a visszásságok orvoslása érdekében felkérte a jegyzőt, hogy hozzon határozatot az ügyben, aminek a címzett eleget is tett.

OBH 3543/2005.

A megválasztott képviselő-testület, annak bizottsága, illetőleg a polgármester eljárása nem valósítja meg az országgyűlési biztos által vizsgálható alkotmányos visszásságot, hanem politikai és törvényességi ellenőrzési ügy.

A panaszos – mint a község egyetlen gyógyszertárának gyógyszerésze – azt kifogásolta, hogy az önkormányzat a község közforgalmú gyógyszertárának bezárásával a lakosság gyógyszerellátását veszélyezteti.

Az országgyűlési biztos a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog sérelmének gyanúja miatt indított vizsgálat során a polgármestertől kért állásfoglalását. A dokumentumok alapján megállapította, hogy az önkor-

mányzat a jogszabályokban foglalt előírásoknak megfelelően gondoskodott a lakosság gyógyszerellátásáról. Biztosította az ellátás tárgyi feltételeit, valamint a gyógyszerész személyes szükségleteit. A működése megkezdését követő fél évig eltekintett a helyi adó, lakbér és gyógyszerár-bérlet, közüzemi díjak fizetésének kötelezettségétől. A gyógyszerész személye körül ellentmondásos helyzet alakult ki, a patika nyitva tartásának körülményei, a háziorvossal való rossz szakmai és munkakapcsolat, a különböző díjak, tartozások nem fizetése miatt, ami megosztotta a község lakosait is. Az ezzel összefüggésben keletkezett indulat, és etikai kifogás nem került el ugyan az országgyűlési biztos figyelmét, de a reá vonatkozó hatásköri szabályok nem teszik lehetővé az alapjogi vizsgálat erkölcsi-etikai tárgyú kiterjesztését.

Ezzel összefüggésben az a tény, hogy az önkormányzat lehetőséget biztosított a gyógyszerész részére a megfelelő működésre, ezzel lehetőséget kínált a lakosság számára a gyógyszerész munkájának elfogadására, az általa nyújtott ellátás tekintetében semmiképpen sem jelenti a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog sérelmét. A patika működési engedélyének ÁNTSz Megyei Tisztiorvosi Szolgálat általi bevonása, és a bérleti jogviszony felmondása után, a polgármester a falugondnoki szolgálat segítségével enyhítette a legrászorultabb lakosok gyógyszerbeszerzési gondját úgy, hogy a távolabbi községben lévő gyógyszerárból beszerzik a rendelt patikaszeret. A polgármester hangsúlyozta, hogy a hátrányok enyhítése, illetve az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatáshoz való hozzájutást mindaddig biztosítja, míg a közösségi szintű szükségletek teljesítése elől elhárul minden jogi akadály és a gyógyszerészi állásra ismét pályázatot írhat ki.

Mindebből következően az egészségügyi – azaz a gyógyszer – ellátást érintő panasz tekintetében a biztos megállapította, hogy az egészségügyi alapellátásra vonatkozó és ehhez kapcsolódó gyógyszerellátási feladatának eleget téve az önkormányzat nem idézte elő a felhívott alkotmányos alapjog sérelmének a veszélyét.

Mivel panaszos a község önkormányzata képviselő-testületének, a képviselő-testület bizottságának, illetőleg a polgármesternek az eljárását is kifogásolta ezzel kapcsolatban a biztos a következőket fejtette ki. Az Obtv. értelmében az országgyűlési biztos feladata, hogy az állampolgár alkotmányos jogait védje a hatóságokkal szemben, nem feladata viszont az egész államszervezet, a társadalom jogszerű működésének felügyelete. Ennek értelmében az országgyűlési biztos hatásköre nem az önkormányzat szerveinek belső működésére, hanem az állampolgárok felé ható tevékenységükre terjed ki, azt vizsgálhatja. Mindezt az Obtv. 16. § (1) bekezdése egyértelműen kifejezi, s erre utal az is, hogy a 29. § (1) bekezdése hatóságként jelöli meg a felsorolt szerveket, közöttük a helyi önkormányzatot.

A helyi önkormányzás Alkotmányban foglalt joga – áll a jelentésben – valójában a központi államhatalommal szemben védi a helyi közösséget. Erre tekintettel tehát az jelentené az alkotmányos visszasság megvalósulását, ha az állam

alkotmányellenesen korlátozná az önkormányzat számára biztosított jogokat, például valamely önkormányzati jogot elvonna.

A helyi önkormányzat alkotmányos, törvényes működésének vizsgálatára az Alkotmány és a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény értelmében az Alkotmánybíróság, a bíróság jogosult, az eljárást a közigazgatási hivatal vezetője kezdeményezheti. A képviselő-testület és a polgármester működésének törvényességi szempontból történő vizsgálatát ugyancsak a közigazgatási hivataltól lehet kérni, s ha a közigazgatási hivatal eljárását nem tartják kielégítőnek, a belügyminiszterhez lehet fordulni. Az előbbiek alapján a közigazgatási hivatal köteles vizsgálni azt is, hogy a testületi döntésben érdekelt személy részt vett-e.

Mivel a képviselő-testület a gyógyszertár épületére vonatkozó döntését mint tulajdonos hozta meg, e tekintetben a Polgári Törvénykönyv általános és a bérleti szerződésre vonatkozó különös szabályai hívhatók fel. Alapjogi szempontból tehát nem vitatható a gyógyszertár épületének, illetve a szolgálati lakás bérleti szerződésének sorsa. Az ilyen, ún. civiljogi ügyletek felülbírálására ugyancsak nincs jogi felhatalmazása az országgyűlési biztosnak, hiszen ezzel az igazságszolgáltatásra hivatott bírósági szervezet feladat- és hatáskörét vonná el, azaz sértené a bírák függetlenségét s ugyancsak a jogállamiság alapjogi doktrínáját.

A biztos végül kiemelte, hogy a személyi jog jogosultja (gyógyszerész) és a helyi autonómia letéteményese (képviselő-testület) közötti együttműködésből fakadó megállapodásnak részletes, körültekintő és elsősorban a lakosság, a betegek érdekeit szolgálónak kell lennie. Abban az esetben azonban, ha a gyógyszerész ellen szakmai kifogások (is) merülnek fel, a megyei tisztifőgyógyszerész, illetve a gyógyszerész kamara etikai bizottsága hívható fel a szükséges intézkedések megtételére.

OBH 3666/2005.

A tisztességes eljáráshoz és a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszasszámítást okoz a másodfokú hatóság eljárása, ha a fellebbezéssel megítélt határozatot érdemben nem vizsgálja ki, és az ügy szempontjából lényeges kérdésben levélben közli álláspontját.

A panaszos az ábrahámhegyi kishajó-kikötő működésének környezetvédelmi engedélyezése, valamint az ügyféli jogállásának el nem ismerése miatt fordult a biztoshoz, aki az országos környezetvédelmi főfelügyelőségtől kért tájékoztatást.

A panaszolt ügy tárgyában az országgyűlési biztosok már korábban is folytattak vizsgálatot, és annak eredményeként készült jelentés az OBH 848/1995. és az OBH 8945/1996. számú ügyekben. A biztos ezért a vizsgálata megkezdésekor kifejtette, hogy a korábbi biztosi jelentéseket nem vizsgálja felül, mert az ügyben azóta jogerős határozat született, és az országgyűlési biztoshoz annak közlésétől számított egy éven belül lehet beadvánnyal fordulni.

A biztos azonban megállapította az is, hogy az elsőfokú környezetvédelmi hatóság engedélyt adott a kishajó-kikötő üzemelésére. A határozatot a panaszossal nem közölték. A határozatról értesültek fellebbezése hiányában a határozat jogerőre emelkedett.

A panaszos a megyei főügyészség révén vette kézhez a határozatot, amely ellen fellebbezést terjesztett elő az elsőfokú hatóságnál. Annak felterjesztése alapján a másodfokú környezetvédelmi hatóság a fellebbezést „fellebbezés tárgyú” közérdekű bejelentésnek tekintette. A beadvány érdemi vizsgálatába nem bocsátkozott. Levélben arról tájékoztatta a panaszost, hogy az ügyféli minőségét az engedélyezési eljárás során nem igazolta. A levél tartalmában meggyezett a felterjesztésében foglaltakkal.

A vitorláskikötő földrajzi elhelyezkedését meghatározó iratok és térképek tanúsága szerint a kikötő ingatlanának területe határos a 898/2 helyrajzi telkekkel.

A biztos által bekért ingatlan-nyilvántartási adatbázisból (TAKARNET) származó tulajdoni adatok alapján az ingatlan tulajdonosai: G. G. és G. Sz. 1/2–1/2 tulajdoni arányban, a panaszos és G. G.-né haszonélvezeti jogával terhelt 2009. 12. 20-ig.

A biztos jelentésében leszögezte, hogy a környezet védelmének általános szabályairól szóló törvény külön is kimondja, hogy a környezetvédelmi hatósági eljárásokra – az e törvényben foglalt eltérésekkel – az Áe. szabályait kell alkalmazni.

A törvény kommentárja szerint „ügyfél azonban az államigazgatási eljárásban az is, akinek jogát vagy jogos érdekét az ügy érinti”. A Legfelsőbb Bíróság következetes álláspontja szerint (BH 1994.453) például építési eljárásban a szomszéd ügyfél. Ugyancsak a hivatkozott bíróság a 20/2004. Közigazgatási jogegységi határozatában kimondta, hogy az ügyféli érintettségnek mindig a közigazgatási határozattal összefüggésben kell fennállnia, továbbá ügyfél az, akire a határozat rendelkezésének közvetlen hatása van. A környezetvédelmi joggal foglalkozó szakirodalomban az ügyféli joggal kapcsolatban a szerzők kifejtették azt is, hogy az ügyféli jog valójában nem jog, hanem jogok összességét jelentő státusz.

A biztos álláspontja szerint az elsőfokú környezetvédelmi hatóság nem tett eleget a tényállás tisztázását előíró törvényi kötelezettségének és nem vizsgálta a panaszos ügyféli jogosultságát. Nem gyakorolta továbbá a másodfokú hatósági jogkörét, amiért az elsőfokú környezetvédelmi hatóság határozatát és az azt megelőző eljárást nem vizsgálta meg.

A fentiekén kívül az ügyféli jogról való döntés – véleménye szerint – az ügy szempontjából olyan érdemi kérdésben való döntés, amelyet határozatba kellett volna foglalnia a másodfokú hatóságnak, a határozat tartalmára vonatkozó szabályok betartásával.

A vizsgálat megállapításaira tekintettel kezdeményezte az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség főigazgatójánál az alkotmányos jogokkal kapcsolatos visszasságok orvoslását. A beszámoló készítésekor a válaszadásra nyitvaálló határidő még nem telt el.

OBH 3674/2005.

Az állampolgárok jogbiztonságát jelentősen érinti, hogy a személyes okmányokkal való ellátásuk során ügyfélként milyen kapcsolatba kerülnek az okmányirodákkal, ahol évek óta egyre több, nélkülözhetetlen okmányaik – a személyazonosító igazolványtól a gépkocsi forgalmi engedélyig – kiadását kell kérelmezniük.

Az országgyűlési biztos a Fejér megyei és a Jász-Nagykun-Szolnok megyei munkalátogatásai keretében a munkatársaival a székesfehérvári, bicskei, jászberényi és a szolnoki körzetközponti okmányirodákon is tájékozódta az egyes feladatok ellátásának körülményeiről, az ügyintézés módjáról, illetőleg lakossági szolgáltatás megszervezésének helyi lehetőségeiről.

A biztos megállapította, hogy a települési önkormányzatok az állami feladatok ellátásában a kormányzati szervekkel együttműködnek és saját pénzügyi forrásaik terhére is segítik, illetve kiegészítik az állami finanszírozást. Ezzel kapcsolatban a személyes konzultáció alkalmával az önkormányzat jegyzői és az okmányiroda vezetői külön is kitértek arra, hogy az okmányirodai személyi és tárgyi feltételek biztosítása – állami szinten – a lakosok számának arányában történik, holott a feladatok ellátása ennél szélesebb körű munkatevékenységet jelent a valóságban. Ezért is minden feladatnövekedés komoly próbatétel, és a települési önkormányzat segítő együttműködését igényli.

A biztos álláspontja szerint a bővülő feladatokhoz igazodóan a tervezett és finanszírozott személyi és technikai feltételek biztosítása azért is kiemelt jelentőségű, mivel a közigazgatási szakma nagy kihívással szembesült az új közigazgatási hatósági eljárási törvény (2004. évi CXL tv. Ket.) hatálybalépése miatt, amelynek ha nem tud megfelelni, hátrányos következményekkel járhat a polgárok számára. E körben az okmányirodák kiemelten érintettek, mint a lakosság részére közvetlenül szolgáltatást végző szervezetek.

A biztos megállapította, hogy az ügyfélforgalom koordinálására és a lakosság tájékoztatására a rendelkezésre álló internetes szolgáltatórendszer és a helyi médiák által kínált lehetőségeket az okmányirodák jól kihasználják. Az ügyintézők szakmai képzettségüknél és jártasságuknál fogva egymás helyettesítését is végezhetik. A teljes ügymenetet ismerik, így az ügy érdemi elintézésére, a jogszabályok alkalmazására önállóan képesek. Az önkormányzatok jegyzői és az okmányirodák vezetői kiemelt figyelmet fordítanak a szakmai továbbképzésre, és minden esetben konzultációs segítséget nyújtanak egy-egy bonyolultabb jogi probléma megoldásában. A feladatok állandó bővülése miatt ugyanakkor a naprakész ügyintézés a legjobb munkaszervezéssel is lehetetlen, az ügyintézők túlterheltek. Szükségük lenne az önkormányzatoknak arra, hogy megismerhesék az okmányirodai fejlesztések hosszú távú koncepcióját, hogy arra kellő időben felkészülhessenek.

Az egyes ügykörökben jelentkező ügyforgalmi-mutatók alapján a közlekedési igazgatási feladatok vannak többségben az okmányirodákon. A biztos kifejtette, hogy a közúti közlekedési-igazgatási feladatokról és a közlekedési okmányok

kiadásáról szóló jogszabály gyakori változása a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot idézhet elő.

A biztos a megyei munkalátogatások tapasztalatairól készült jelentéseit tájékoztatásul megküldte a belügyminiszternek azzal, hogy az abban foglaltakat szíveskedjék figyelembe venni az okmányirodák tevékenységének jövőbeni tervezése, illetőleg alakítása során.

A belügyminiszter válaszaiban megköszönte a biztosnak a tárca számára hasznos megállapításait. A jelzett problémákkal kapcsolatban arról értesítette, hogy jelentős erőfeszítéseket tesznek az ügyfélbarát okmányirodai ügyintézés javítására, egyidejűleg részletes tájékoztatást adott az ezt alátámasztó konkrét intézkedésekről. A biztos a miniszteri válaszokat tudomásul vette, és további együttműködéséről biztosította a minisztert.

Kapcsolódó ügy: OBH 4723/2005.

OBH 3797/2005.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az építési hatóság, ha a fennmaradási engedélyezési eljárásban nem veszi figyelembe azt a tényt, hogy az építető a telekalakítással megszüntette a szabálytalanságot, amit azzal idézett elő, hogy a törvényi előírásokkal ellentétben a telekhatárra építkezett.

A panaszosok autójavító műhelyt építettek Tiszakécskén, az épület azonban nem a jogerős építési engedély szerinti 6 méteres hátsókerület-mérettel, hanem a telekhatáron került elhelyezésre. A panaszosok szerint a szomszédos telek megvásárlása folyamatban volt. A Bács-Kiskun Megyei Közigazgatási Hivatal építésfelügyeleti helyszíni ellenőrzés során észlelte a szabálytalanságot, a jegyző ezt követően fennmaradási engedélyezési eljárást folytatott le. A földhivatal időközben bejegyezte az ingatlan-nyilvántartásba, hogy az építetők telke a szomszédos telek rovására megnőtt, mert az építetők egy 6 méteres sávot megvásároltak a szomszédos telekből. A panaszosok azt sérelmezték, hogy ennek ellenére a fennmaradási engedély megadásával egyidejűleg építésügyi bírságot is kiszabtak az ügyben. A döntés ellen fellebbeztek, a közigazgatási hivatal a bírság összegét megemelte, egyebekben a határozatot helyben hagyta. Megállapította, hogy a telekalakítás a fennmaradási engedély megadásának egyik feltétele volt, ez azonban nem változtat azon a tényen, hogy az építmény elhelyezése eltér a tervezett és jóváhagyott állapottól.

Az Étv. 49. § (2) bekezdése értelmében, a bírság elengedésére akkor van mód, ha az építető a szabálytalanul megépített építményt, építményrészt a kiszabott építésügyi bírság megfizetésére előírt határidő lejárta előtt lebontja, vagy a szabálytalanságot megszünteti. Az építési engedély az OTÉK rendelkezéseinek érvényre juttatása érdekében rendelkezett úgy, hogy az épület nem kerülhet a telekhatárra. Mivel a szabálytalanságot jelen ügyben az jelentette, hogy az építmény elhelyezése nem felelt meg az építési engedéllyel érvényre juttatott jogszabályi rendelkezéseknek, a telek 6 méterrel történő megnövelése – amely lényegében az építkezés fizikai paramétereinek a megváltoztatását is jelenti –

a szabálytalanság megszüntetésének tekinthető. Az épület elhelyezése jelenleg azért nem ütközik jogszabályba, mert a szabálytalanságot az építető a telekalakítással megszüntette, a jogsértést kijavította.

A fennmaradási engedélyezési eljárásban kiszabott építésügyi bírság – amely objektív közigazgatási jogi szankció – nem csupán a jogellenes magatartás egyszerű következménye, a jogsértés ára, hanem represszív, illetve preventív funkciója is van. Amennyiben a szankció végeredményben – mint jelen esetben is – olyan cselekmény következménye, amely érdemben semmilyen magán- vagy közérdeket nem sért, és az eljáró hatóság nem veszi figyelembe a jogsértőnek a szabálytalanság megszüntetése érdekében tett erőfeszítéseit, úgy a szankció diszfunkcionálisan hat, és nem a törvény tiszteletét mozdítja elő.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy az építésügyi hatóság alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot okozott azzal, hogy a fennmaradási engedélyezési eljárásban nem vette figyelembe azt a tényt, hogy az építető mindent megtett a jogsértés megszüntetése érdekében: a telekalakítással lényegében megszüntette a szabálytalanságot, amit azzal idézett elő, hogy a törvényi előírásokkal ellentétben a telekhatárra építkezett. A biztos a közigazgatási hivatal vezetőjét felkérte, hogy a visszásság orvoslása érdekében tegye meg a szükséges intézkedéseket. De a hivatalvezető nem értett egyet a javaslattal.

A biztos vizsgálatával párhuzamosan az OLÉH – a panaszosok erre irányuló kérelmére – felügyeleti jogkörben eljárva megvizsgálta a másodfokú határozatot, és azt megsemmisítette. Nem osztotta ugyanis a közigazgatási hivatal álláspontját a bírság alapjául szolgáló építményrész térfogatának a kiszámítása, az alapozás beszámítása tekintetében. Az ügyben 2005. december 13-án született új másodfokú határozat, a közigazgatási hivatal a bírság összegét csökkentette. A panaszosok a határozat bírósági felülvizsgálatát kérték.

OBH 3881/2005.

Nem okoz alkotmányos jogokkal összefüggésben visszásságot, ha a nyugdíjbiztosító a különböző ellátásokra benyújtott igényeket a jogszabályban előírt jogosultsági feltételek hiányában elutasítja, illetőleg a pontatlanul benyújtott igények elbírálása elhúzódik.

A panaszos a MÁV Rt. Nyugdíj Igazgatóságához ellátásokra benyújtott igényei elbírálásának elhúzódását és a számára anyagi hátrányt okozó döntéseket kifogásolta. Az országgyűlési biztos vizsgálatot indított, és annak lefolytatására a panaszolt szerv igazgatóját kérte fel.

A vizsgálat feltárta, hogy a panaszos 2003. október 16-án érkezett rokkantsági nyugdíj megállapítása iránti igényét az Igazgatóság a 2004. február 10-én kelt határozatával elutasította, mivel az Országos Orvosszakértői Intézet I. fokú orvosi bizottsága szakvéleménye szerint munkaképesség-csökkenésének mértéke 50% (nem rokkant). A határozat tartalmazta a rendszeres szociális járadékra jogosultság feltételeiről szóló tájékoztatást.

A panaszosnak a 2004. július 23-án érkezett rendszeres szociális járadék iránti igényét az Igazgatóság megállapító határozattal elbírálta. A rendszeres

szociális járadékot az Igazgatóság 2004. április 24-től 2004. november 31-ig folyósította.

A fenti igény benyújtásakor a panaszos nem jelezte a munkanélküli járadékra benyújtott igényét, az erről tett nyilatkozata csak a határozat meghozatalát követően érkezett meg az Igazgatósághoz.

A panaszos fellebbezéssel élt a rendszeres szociális járadékot megállapító határozat ellen, és kérte szolgálati ideje felülvizsgálatát. Majd a fellebbezése kiegészítéseként a panaszos a 2002. és 2003. évi béradatainak felülvizsgálatát kérte. A rendszeres szociális járadék igényének elbírálása alatt 2004. június 29-én a panaszos állapotrosszabbodás címén új rokkantsági nyugdíjigényt nyújtott be. Az Igazgatóság két ízben tájékoztatta a panaszost, hogy a nyugellátásának megállapítása és a szolgálati idejének kiszámítása az utólag kért adatok alapján folyamatban van. Kérelme csak részben, a szolgálati idő tekintetében vezetett eredményre.

A panaszos állapotrosszabbodásra tekintettel benyújtott rokkantsági nyugdíjigényét az Igazgatóság megállapító határozatával elbírálta. A rokkantsági nyugdíjat az Igazgatóság 2005. január 23-tól havi 50 415 Ft összegben folyósította.

A fentiekre tekintettel a panaszos nem volt jogosult munkanélküli járadékra, ezért amikor visszafizetésre kötelezte a munkaügyi központ az Igazgatóságnak a rokkantsági nyugdíjat megállapító határozatát módosítani kellett. A jogosultság kezdő napja 2004. május 7-re változott visszamenőleg, ezért a szolgálati idő és a nyugdíj alapját képező átlagkereset is módosult. Továbbá, mivel a panaszos egyidejűleg két ellátásra nem jogosult, a 2004. május 7. után folyósított rendszeres szociális járadék nem illette meg. Az új határozat 2005. október 6-án kelt, mely ellen a jogorvoslati határidő a vizsgálat idején még nem telt el, ezért az országgyűlési biztos hatáskör hiányára tekintettel a vizsgálatot lezárta.

OBH 3941/2005.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz a földhivatal, ha egy olyan ingatlant tart nyilván útként, amely nem vezet sehova, az országos közúthálózatnak nem része, és egyetlen funkciója az, hogy egy magántulajdonú útról más tulajdonosok ingatlanjai megközelíthetőek legyenek, illetve ha a magántulajdonú területet anélkül tünteti fel az ingatlan-nyilvántartásban közterületként, hogy a közhasználatra való átadásáról szóló dokumentummal rendelkezne.

A panaszos beadványában a Galyatetőn működő szálloda tulajdonosának eljárását sérelmezte. Előadta, hogy a szálloda felújítását követően a szállodához, illetve a Kodály Zoltán sétányhoz vezető utat a szálloda tulajdonosa sorompóval lezárta. Ezzel, a panaszos véleménye szerint, a Kodály Zoltán sétány melletti ingatlanok tulajdonosai számára szinte lehetetlenné vált az általuk működtetett üzletek áruval történő ellátása. Problémája megoldása érdekében a Gyöngyösi Körzeti Földhivatalhoz (körzeti földhivatal) fordult, melynek vezető-

je arról tájékoztatta, hogy a Mátraszentimre (Galyatető) belterületi 907 hrsz.-ú ingatlan tulajdonosa egy Kft., az ingatlan megnevezése közút.

Az országgyűlési biztos – a körzeti földhivatal vezetőjének válasza alapján – megállapította, hogy a 907 hrsz.-ú út megnevezése az ingatlan-nyilvántartás tanúsága szerint közterület. Felhívta a panaszos figyelmet arra, hogy a tulajdonszerzésekor „tudomása lehetett arról, hogy az út, illetve a közterület kinek a tulajdonát képezi és, hogy az ingatlan csak ezen keresztül közelíthető meg”.

A jegyző tájékoztatása szerint a tömegközlekedést biztosító busz megállója és fordulója a szálló előtt a 907 hrsz.-ú úton volt éveken át. Az új autóbuszforduló kialakításának igénye már több éve felmerült a lakosok körében, a menetrendszerű buszjáratok vezetői is több alkalommal jelezték, hogy a buszokat és a parkoló autókat veszélyeztető módon tudnak csak közlekedni, továbbá a szálloda tulajdonosa is kifejtette, hogy le kívánja zárni a tulajdonában álló 907 hrsz.-ú utat. A buszmegálló és az autóbusz-forduló létesítésére építési engedélyt a Heves Megyei Közlekedési Felügyelet 2005. február 10-én kelt határozatával adott, az engedély március 1-jén emelkedett jogerőre. Álláspontja szerint az új buszforduló kialakításának célja a tömegközlekedés szálloda előli kiszervezése volt, így a helyközi járatok nem veszik igénybe a 907 hrsz.-ú utat. Kifejtette, hogy a gépjármű-forgalom kizárását nem támogatja, mivel az út lezárása több, az önkormányzat tulajdonában álló létesítmény megközelíthetőségét lehetetlenítené el. Végül közölte azt is, hogy a 907 hrsz.-ú utat nem zárták le.

Az ingatlanok elhelyezkedése a következő. A panaszos tulajdonában álló ingatlan egy, a Magyar Állam tulajdonában lévő útra nyílik (1182/11 hrsz.), amely út a 907 hrsz.-ú, a Kft. tulajdonában álló úttal párhuzamosan fut. A biztos megállapította, hogy a 1182/11 hrsz.-ú ingatlan egyetlen végpontján sem kapcsolódik más úthoz, ezért gyakorlatilag kizárt, hogy az országos úthálózatnak a része legyen, az út – a közúti közlekedésről szóló törvényben, illetve a közúti közlekedés szabályairól szóló KPM-BM együttes rendeletben rögzített – fogalmi elemeinek az ingatlan nem felel meg. Álláspontja szerint nem nevezhető útnak egy olyan ingatlan, amelynek kizárólagos funkciója az, hogy egy magántulajdonú útról más tulajdonosok ingatlanjai megközelíthetőek legyenek, az ilyen nyilvántartás a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz.

A 907 hrsz.-ú magánkézben lévő út megnevezése az ingatlan-nyilvántartás szerint közterület. A vonatkozó jogszabályok szerint a közterület vagy állami, önkormányzati tulajdonban álló földterület, vagy külön szerződésben a közhasználat céljára átadott területrészt. A hivatalvezető által megküldött iratok között nem szerepelt a magántulajdonban álló terület közhasználatra való átadásáról szóló szerződés. Amennyiben ilyen szerződés a 907 hrsz.-ú út kapcsán nem lelhető fel a körzeti földhivatalnál, akkor az ingatlan közterületként való megnevezése az Alkotmányban deklarált jogállamiságból fakadó jogbiztonság követelményének közvetlen veszélyét hordozza magában.

A visszásság orvoslása érdekében az országgyűlési biztos felhívta a jegyzőt és a körzeti földhivatal vezetőjét, hogy gondoskodjanak az ingatlanok rendeltetésének tisztázásáról, illetve tényleges helyzetének megfelelő nyilvántartásáról.

A megkeresettek egyetértettek az országgyűlési biztos álláspontjával, és az ingatlan-nyilvántartásban átvezetésre került a két ingatlan – tényleges funkcióinak megfelelő – megnevezése.

OBH 4011/2005.

A tulajdonhoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az építési hatóság, ha a szabálytalan építkezés fennmaradásának megítélésében a tűztávolság megtartását mint közérdeket nem vizsgálja.

A panaszos a szomszédja engedély nélkül és szabálytalanul épített melléképülete miatt fordult több ízben az országgyűlési biztoshoz, mert az építési hatóság elrendelte a szabálytalanul épített épület bontását, a bíróság azonban a határozatot megsemmisítette és új eljárás lefolytatását rendelte el. A megismételt eljárásban az építési hatóság kiadta a fennmaradási és továbbépítési engedélyt.

A panasz benyújtásakor a másodfokú eljárás még folyamatban volt, de a biztos megítélése szerint az ügyben a panaszos alkotmányos jogai sérelmének közvetlen veszélye fenyegetett, vizsgálatot indította, és tájékoztatást kért a közigazgatási hivatal vezetőjétől.

Megállapította, hogy az elsőfokú hatóság 2001 decemberében kötelezte a panaszos szomszédját az engedély nélkül és szabálytalanul megépített melléképület elbontására. A másodfokú hatóság a határozatot új eljárás elrendelése mellett megsemmisítette. Az új eljárásban a hatóság ismét bontásra kötelezte az ingatlan tulajdonosait. A közigazgatási hivatal határozatot helybenhagyó döntését a bíróság megsemmisítette, és az elsőfokú építési hatóságot új eljárás lefolytatására kötelezte.

2004. januárban a jegyző végleges fennmaradási engedélyt adott, és a továbbépítést engedélyezte. A határozat indokolása szerint az oldalkertben szabálytalanul bővített tároló esetében a „szabálytalansággal okozott érdeksérelem jelentéktelen és közérdeket nem sért”. A közigazgatási hivatal megállapította, hogy az elsőfokú hatóság elmulasztotta indokolási kötelezettségét, mivel nem fejtette ki, hogy a „szabálytalan épület milyen érdeksérelmet okoz (pl. a szomszédos ingatlanra nézve), ez a sérelem jelentős-e vagy nem, és miért, valamint sérül-e a közérdek az épület fennmaradása esetén”, ezért a határozatot megsemmisítette.

A biztosi vizsgálat közben ismételten lefolytatott elsőfokú eljárásban, 2004. júniusában az építési hatóság kiadta a fennmaradási engedélyt, engedélyezte továbbá a befejező munkák elvégzését. A közigazgatási hivatal a döntést helybenhagyta.

A biztosnak el kellett fogadnia a hatóságok azon megállapításait, amely szerint az épületnek a szomszédos ingatlan felé eső fala – egy rövid szakaszt leszámítva – nem új építésű, és az ügyben lényegében csupán egy évtizedek óta fennálló épület átalakításáról van szó, ezért a szomszédos ingatlan használatára kiható körülmények alapvetően nem változtak meg. Ennek, valamint annak

a felülvizsgálatára nincs lehetősége, hogy a hatóság szerint nem nyert bizonyítást, hogy a szabálytalanul (át)épített épület túlnyúlna a telekhatáron.

Megállapította ugyanakkor azt, hogy az építési hatóság az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény 48. § (2) bekezdésére hivatkozott, amely úgy rendelkezik, hogy a fennmaradási engedély akkor is kiadható, ha a szabálytalansággal okozott érdeksérelem jelentéktelen, közérdeket nem sért. E rendelkezés értelmében tehát a hatóság nem adhatja ki a fennmaradási engedélyt a szabálytalanul épített ingatlanra, amennyiben az közérdeket sértene.

Az ügyben érintett két épület távolsága nem éri el az egy métert, felmerült a tűzvédelmi előírások sérelmének lehetősége. A tűzbiztonsági követelmények be nem tartása pedig nem csupán egyéni érdeksérelemként jelentkezhet, hanem adott esetben a közérdek sérelmét is jelentheti. 2002. augusztusi határozatában még maga a közigazgatási hivatal hivatkozott arra, hogy a tűzvédelmi előírások szerint az épületek közötti tűzvédelmi távolság nem éri el a szükséges tűzvédelmi távolságot, a bíróságnak címzett beadványában megállapítja, hogy egyik épület falazata sem tűzfal-as kialakítású. A határozatot a bíróság hatályon kívül helyezte, azonban a megismételt eljárásban ezeknek a tűzvédelmi szempontoknak a vizsgálatára nem került sor.

A biztos megállapította, hogy a hatóság az engedély megadása során nem vizsgálta érdemben a közérdek esetleges sérelmét, amelyet a tűzvédelmi előírások be nem tartása okozhat, és ezzel a tulajdonhoz való alkotmányos joggal összefüggő visszásságot okozott. Tekintettel azonban arra, hogy a határozat módosítása vagy megsemmisítése jóhiszeműen szerzett és gyakorolt jogot sértene, kezdeményezéssel, illetve ajánlással nem élt, de felkérte a jegyzőt, és a közigazgatási hivatal vezetőjét, hogy a jövőben lefolytatott engedélyezési eljárásaik során – a közérdek védelmében – minden esetben a tűzbiztonsági követelmények szem előtt tartásával hozzák meg határozataikat.

OBH 4140/2005.

A hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszásságot okoz az okmányiroda, ha településen – település-szintű – lakcímbjelentéssel rendelkező személytől nem fogadja be a vezetői engedély kiadása iránti kérelmet. A lejárt „kategória érvényességű” vezetői engedélyek cseréjének – a BM rendelet hiányosságára visszavezethető okból – alkalmazott módszere a jogbiztonság követelményével, és a szabad mozgáshoz való joggal, és – a gépjárművet munkavégzéssel összefüggésben használók esetében – a foglalkozás szabad megválasztásához való joggal összefüggő visszásságot okoz.

Több panaszos fordult az országgyűlési biztos általános helyetteséhez, mert a gépjárművezetői engedélyek kiadásával kapcsolatban az okmányirodák eljárását kifogásolta. Sérelmezték, hogy a vezetői engedélyeket annak ellenére, hogy az okmányon feltüntetett érvényességi idő még nem járt le, a kategória érvényesség lejártja miatt nem hosszabbítják meg, hanem cserélik. Ezzel kapcsolatban többen is felvetették, hogy a vezetői engedélyeken a legkésőbb lejáró

„kategória érvényesség” lejártánál több évvel hosszabb érvényességi időt tüntetnek fel, ami – álláspontjuk szerint – alkalmas arra, hogy az állampolgárokat megtéveszse. Sérelmezték továbbá, hogy eltérő életkorú személyek eltérő egészségi érvényességi időre kapnak vezetői engedélyt. Az egyik panaszos a „kategória érvényesség” lejártát megelőzően kérte vezetői engedélye meghosszabbítását (tulajdonképpen új vezetői engedély kiadását), de erről csak adatlapot kapott nem ideiglenes vezetői engedélyt. Hajléktalanok jogvédelmével foglalkozó társadalmi szervezet beadványa szerint egyes okmányirodák csak település, utca, házszám megjelölésű lakcím esetén fogadják be a vezetői engedély iránti kérelmeket, település-szintű lakcím esetén nem, lakcím rovatot azonban a vezetői engedély nem tartalmaz. Ugyancsak többen sérelmezték, hogy a régi típusú vezetői engedélyeket a lejárt egészségi alkalmassági idejét követően – annak ellenére, hogy az okmányban még van „üres ablak” – új típusúra kell cserélni, nem hosszabbítják meg. Volt olyan panaszos is, aki az új, illetve a meghosszabbított vezetői engedélyek kiállításának időtartamát hosszúnak tartotta.

Az azonos tárgyú panaszokat az általános helyettese együtt vizsgálta, és a belügyminisztert kérte fel vizsgálatra.

A miniszter nem vitatta, hogy egyes okmányirodákban települési szintű lakcímbejelentéssel rendelkező személyektől valóban nem fogadták be a vezetői engedély kiadása iránti kérelmeket. Az ilyen eljárás a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszásságot okoz, a miniszter ezért az egységes jogalkalmazói gyakorlat kialakítása érdekében intézkedett arra, hogy a települési szintű bejelentést igazoló hatósági igazolvány bemutatása esetén a vezetői engedély kiadására irányuló eljárás minden esetben meginduljon. Felhívta a körzetközponthoz jegyzők figyelmét arra is, hogy a közlekedési igazgatási eljárás során a magyarországi lakóhely igazoltnak tekintendő, így a vezetői engedély kiadására irányuló kérelem elutasításának nincs helye.

Az általános helyettes vizsgálata kiterjedt arra is, hogy a különböző életkorú gépjárművezetőkre vonatkozó eltérő egészségi alkalmassági vizsgálatról szóló szabályok okozhatnak-e a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggésben alkotmányos visszásságot. Ennek során az általános helyettes megállapította, hogy az eltérő életkorú gépjárművezetők – figyelemmel arra, hogy az életkortól függően jelentős eltérés tapasztalható a járművezetési képességekben beálló változás lefolyásának időtartamában – nem alkotnak homogén csoportot, így közöttük életkoruk és egészségi állapotuk szerint tehető különbség.

A belügyminiszter szerint a lejárt vezetői engedély, az adatlap és a megfelelő egészségi vélemény együttes bemutatása igazolja a közúti forgalomban való részvétel jogszerűségét. A BM rendelet 2. § a)–c) pontjai szerint járművezetésre jogosító okmány a vezetői engedély, az ideiglenes vezetői engedély, valamint a nemzetközi vezetői engedély. A BM rendelet nem szabályozza azonban azt az esetet, amikor csak a vezetői engedély „kategória érvényességének” lejártá után kerül az új vezetői engedély kiállításra. A belügyminiszteri válaszban foglaltak tehát nincsenek teljes összhangban a BM rendelet előírásaival.

Az általános helyettes megállapította, hogy a lejárt „kategória érvényességű” vezetői engedélyek cseréjének – a BM rendelet hiányosságára visszavezethető okból – alkalmazott módszere a jogbiztonság követelményével, a szabad mozgáshoz való joggal, és – a gépjárművet munkavégzéssel összefüggésben használók esetében – a foglalkozás szabad megválasztásához való joggal összefüggő visszásság közvetlen veszélyét idézi elő.

A biztos ezért arra kérte a belügyminisztert, hogy egészítse ki a közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról szóló 35/2000. (XI. 30.) BM rendeletet, és ellenőrizze a Központi Okmányirodában és a körzetközponti okmányirodáknak a felhívása érvényesülését.

Kapcsolódó ügyek: OBH 2591/2003.; 5226/2003.; 2415/2004.; 1560/2004.; 1957/2004.; 2777/2004.; 6106/2004.; 6673/2004.

OBH 4174/2005.

A gyermekek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez való jogával és a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő visszásságot okoz, ha a családi házat gyámhivatali engedéllyel elhagyó fiataikorú után – jogszabályi rendelkezés alapján – senki sem jogosult családi pótlékot igényelni, és az is ha a jogszabály nem szabályozza a szülő tartási kötelezettségét a szülői házat elhagyó 16 éves fiataikorú esetén.

A panaszos fiát a bíróság az édesanyjához helyezte, de a 16 éves fiú a gyámhivataltól kérte, hogy apai nagymamához költözhessen. A gyámhivatal az engedélyt megadta, és a fiú a szülői házat elhagyta. Ettől kezdve a 18. életéve betöltéséig senki sem kapott utána családi pótlékot.

A nagyanya előbb azt jelezte a gyámhivatalnak, hogy unokája édesanyja nem adja át neki a családi pótlékot és a gyermek tartásához semmilyen módon nem járul hozzá, ezért az unokája után bejelentette a családi pótlékra az igényét. A családtámogatási osztály a kérelmét elutasította, amivel szemben fellebbezést nyújtott be, de a Magyar Államkincstár az első fokú határozatot helybenhagyta.

A gyámhivatal bejelentésre észlelte, hogy a családi pótlékot senki nem veszi fel, ezért az anyát levélben felszólította, hogy igényelje meg visszamenőleg is a családi pótlékot, és azt adja át a fiának, de az nem járt eredménnyel. A fiú nagykorúságát elérve 2005-ben már saját jogán igényelte a családi pótlékot, és a fel nem vett családi pótlékot visszamenőlegesen is kérte. A panaszos apa, akinek a háztartásában a fiú tartózkodott, szintén igényelte a családi pótlékot. A családtámogatási osztály a panaszos és fia visszamenőleges megtérítés iránti kérelmét elutasította, a családi pótlékot csak 2004. december 1-jétől – két hónapra visszamenőleg – folyósította az apának. A panaszos a határozatot megfellebbezte, méltányos elbírálást kért.

A családtámogatási osztály azonban levelében arról tájékoztatta a panaszost, hogy a családok támogatásáról szóló törvény alapján a családi pótlékot csak a benyújtást megelőző két hónapra folyósíthatnak visszamenőleg. A pa-

naszost tájékoztatták arról is, hogy fia 2003 decemberében elhagyta édesanyja háztartását, az anya ettől kezdve nem kaphatta a családi pótlékot, a nagyszülő igénylését pedig gyámnevezés hiányában kellett elutasítani. A hatályos jogszabály sem az első-, sem a másodfokú eljárásban nem teszi lehetővé a méltányossági elbírálást. A családtámogatási osztály a családi pótlékot a fiú középszkolai tanulmányainak befejezéséig folyósította.

A kormányrendelet szerint a szülői házat elhagyó fiatalkorú szülőjének szülői felügyeleti joga a gondozás nevelés tekintetében szünetel, törvényes képviselői joga, továbbá tartási kötelezettsége azonban továbbra is fennáll. A családjogi törvény kimondja, hogy „a kiskorú gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll”. Tekintettel arra, hogy a szülői házat elhagyó fiatalkorú továbbra is szülői felügyelet alatt állt, számára a gyámhivatal nem rendelhetett gyámot.

A törvény alapján családi pótlékra a vér szerinti szülő a közoktatási intézményben tanulmányokat folytató saját háztartásában nevelt gyermekre tekintettel jogosult. A vér szerinti szülő tehát nem igényelhet családi pótlékot a vele életvitelszerűen nem egy háztartásban lévő, gyámhivatali engedéllyel a szülői házat elhagyó, 16. életévét betöltött gyermeke után. Nem teszi lehetővé a jogszabály, hogy a szülői házat elhagyó fiatal befogadó, őt nevelő, gondozó személyt a gyámhivatal gyámul rendelje. Tehát, ha a szülői házat elhagyó fiatal közoktatási intézményben folytatja tanulmányait, családi pótlékot az őt gondozó személy jogszabályi felhatalmazás hiányában nem kaphat, azt a vér szerinti szülő sem igényelheti.

A vizsgálat megállapította, hogy a konkrét ügyben a gyámhivatal, a családtámogatási osztály és a Magyar Államkincstár határozatai a vonatkozó jogszabályoknak megfeleltek, alkotmányos joggal összefüggő visszásságot nem okoztak, de az általános helyettes megállapította azt is, hogy jogszabály nem rendelkezik arról, hogy a szülői házat gyámhivatali engedéllyel elhagyó fiatal családi pótlékát – a jogosultság fennállása esetén – ki igényelheti. A jogszabályi hiányosság miatt a panaszos gyermeke 12 havi családi pótléktól esett el.

Végül a vizsgálat megállapította azt is, hogy a kormányrendelet rendelkezik a szülő tartási kötelezettségének fennállásáról a 16. életévét betöltött fiatalkorú szülői ház elhagyása esetén, de annak módját nem szabályozza.

Összességében a jogi szabályozás hiányossága visszásságot okoz a gyermekeket megillető megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez való jogával. Sérti a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, hogy a családi házat engedéllyel elhagyó fiatalkorú után 18. életévének betöltéséig senki nem jogosult családi pótlékot igényelni.

Az általános helyettes az ifjúsági, családügyi, szociális és esélyegyenlőségi miniszternek javasolta, fontolja meg a családok támogatásáról szóló törvény oly módon való módosítását, hogy ha a gyámhivatali engedéllyel a szülői házat elhagyó fiatalkorú tanulmányait közoktatási intézményben folytatja, akkor az őt nevelő, gondozó személy legyen jogosult a családi pótlék igénylésére. A gyámügyi eljárásról szóló kormányrendelet kiegészítését azzal, hogy a gyámhivatal

a szülői ház elhagyását engedélyező jogerős határozatot – a tartásdíj megállapítása céljából – küldje meg az illetékes bíróságnak.

A miniszter a jogi szabályozás hiányosságát elismerte, de az általános helyettes javaslatát nem fogadta el, helyette megoldást nem ajánlott. Az általános helyettes javaslatát fenntartotta, a miniszter 2006 januárjában egyeztető tárgyalást kíván összehívni.

OBH 4251/2005.

A jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz a főiskola kari tanácsa, ha előírja, hogy határozatát visszamenőlegesen is alkalmazni kell, és ezzel a hallgatókat a jogviszonyuk létesítésekor ismert követelménynél nehezebb helyzetbe hozza a képzettséget igazoló oklevél megszerzése tekintetében.

A panaszosok főiskolájuk nyelvvizsga letételére vonatkozó követelményrendszerét, és annak kapcsán a főiskolai végzettséget tanúsító oklevél kiadásával kapcsolatos eljárást sérelmezve fordultak az általános helyetteshez.

A vizsgálat feltárta, hogy a panaszosok hallgatói jogviszonyának létesítésekor kiosztott tájékoztatóban nem szerepelt nyelvvizsga megszerzésére vonatkozó kötelezettség sem a záróvizsgára bocskítás feltételei, sem az oklevél kiadásának feltételei között.

A hallgatói jogviszony létesítésekor hatályban lévő szabályanyag vizsgálata kapcsán a biztos az akkor hatályos felsőoktatási törvény, valamint a panaszosok szakjára nézve további feltételeket előíró kormányrendeletet vizsgálva megállapította, hogy a bizonytalanságot előidézı helyzetet nem önmagában a két eltérı szintı jogszabály látszólag ellentmondó rendelkezési okozták, hanem a főiskola szabályzata, illetve a pontos normaszöveg megalkotásának elmulasztása.

Az általános helyettes vizsgálta a főiskola Kari Tanácsának egy határozatát, amely a panasszal érintett évfolyam tekintetében a hallgatókra eredetileg előírt-nál nehezebb követelmény teljesítését határozta meg az oklevél kiadása feltételeként, és megállapította, hogy a határozat rendelkezéseinek panaszosokra történı kiterjesztése ellentétes a visszamenőleges hatály tilalmának elvével. Az pedig, hogy hibás jogértelmezése következtében a főiskolán záróvizsgára engedték a hallgatókat, nem indokolta, hogy visszatartsák az eredményesen záróvizsgázott hallgatók oklevelét. A biztos megállapította, hogy az oklevelek visszatartása ellentétes a jogbiztonság követelményével, ezen túlmenően önkényes és méltánytalan jogalkalmazáson alapul, de arra is felhívta a figyelmet, hogy záróvizsgájuk utólagos érvénytelenítése ugyancsak méltánytalan lenne, figyelemmel arra is, hogy az országgyűlési biztoshoz fordulás miatt senkit nem érhet hátrány.

A feltárt visszásság a panasszal érintett évfolyam esetében nem volt orvosolható a tanulmányi és vizsgaszabályzat módosításával. Az egyetemi autonómiát tiszteletben tartva a biztos csak azt kezdeményezte, hogy a főiskola igaz-

gatója fontolja meg a vizsgálattal érintett évfolyam hallgatói oklevele kiadásának lehetőségét.

Az igazgató a jelentésben foglalt érveléssel egyetértett, és az okleveleket kiadta.

OBH 4376/2005.

A jogbiztonság és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha a birtokvédelem iránti kérelem beérkezésétől számított három hónapon túl hoz határozatot.

A panaszos Berettyóújfalu Város Önkormányzatának eljárását sérelmezte. Előadta, hogy 2005 márciusában a települési rendőrkapitányságon feljelentést tett volt férje ellen a közös tulajdonukat képező ingatlanon lévő növényzet „megcsonkítása” miatt. A rendőrség az ügyet áttette a polgármesteri hivatalhoz, ahonnan választ nem kapott.

Az országgyűlési biztos a jogbiztonság sérelmének gyanúja miatt vizsgálatot indított. A jegyző által megküldött iratok szerint a panaszos birtokvédelmi kérelme 2005. április 5-én érkezett a Polgármesteri Hivatalhoz. Az ügyintéző a panaszost és férjét április 29-én személyes meghallgatásra idézte, és meghallgatásuk május 11-én megtörtént, nyilatkozataikat jegyzőkönyvben rögzítették. Az ügyintéző helyszíni szemlét tartott, melyről jegyzőkönyv is készült, majd a hatóság a panaszos kérelmét a július 22-i határozatában elutasította.

A biztos megállapította, hogy az eljárás formailag és tartalmilag is megfelelt a hatályos államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló törvény (Áe.) tényállás tisztázására vonatkozó szabályainak.

Problémát vetett fel azonban az eljárási határidő. Az Áe. értelmében az érdemi határozatot a kérelem előterjesztésétől számított harminc napon belül kellett meghozni, az eljárás idejét a közigazgatási szerv vezetője indokolt esetben egy alkalommal legfeljebb harminc nappal meghosszabbíthatta. A vizsgált iratanyagban a határidő meghosszabbításáról rendelkező irat nem volt fellelhető, így a hatóságnak legkésőbb a kérelem beérkezését követő 30. napon meg kellett volna hoznia a határozatát. A polgármesteri hivatal érkeztető bélyegzője tanúsága szerint a panaszos beadványát 2005. április 5-én vették nyilvántartásba, a határozat kelte július 22-e, a hatósági eljárás tehát három és fél hónapig tartott. Az eljárás elhúzódása a jogbiztonság és az annak részét képező tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozott.

A feltárt visszásság orvoslása érdekében az országgyűlési biztos felkérte a jegyzőt, hogy a jövőben fokozottan ügyeljen az eljárási határidők betartására, és erre a munkatársait is figyelmeztesse.

A jegyző a kezdeményezésben foglaltakkal egyetértett.

OBH 4482/2005.

A jogbiztonsághoz való alapjogot sérti, ha a lakáscélú állami támogatásokról szóló kormányrendelet a jogalkalmazók számára nem egyértelmű, nem kiszámítható.

A panaszos – három gyermeket nevelő – házaspár azért fordult kérelemmel az országgyűlési biztoshoz, mert a nagyszülők tulajdonában álló családi házban a tetőtér beépítéséhez nem kapták meg a lakásépítési kedvezményt, mivel a bank szerint „a tetőtérben kialakítandó lakás nem lesz önállóan forgalomképes”.

Az országgyűlési biztos az OBH 3693/2004. számú jelentésében a lakáscélú állami támogatásokról szóló kormányrendelet alkalmazása kapcsán számos visszasságot tárt fel. A tetőtérbeépítés és az emeletréépítés elhatárolásának ellentmondásai miatt is a miniszterelnök intézkedését kérte. A kormány nevében adott válaszban ígéretet tettek arra, hogy „a kormány áttekinti a rendelet módosításának szükségességét”.

A vizsgált panasz szintén a tetőtérbeépítés és az emeletréépítés elhatárolásának olyan újabb megoldandó problémájára hívta fel a figyelmet, amelyre a jogszabálymódosítás során, szintén figyelmet kell fordítani.

A panaszosok számára adott banki tájékoztatás feltehetően azért hangsúlyozta az újonnan épülő tetőtéri lakás önálló forgalomképtelenségét, mert a családi ház – amelynek a tetőtérét be kívánják építeni – nem az igénylő házaspár, hanem azok szülei tulajdonában állt.

A kormányrendelet a három gyermeket nevelők számára több kedvezményt is biztosít, így olyat is, amikor a támogatást a saját tulajdonukban lévő lakás bővítésére, tetőtér beépítésére is felhasználhatják, addig ezt a támogatást nem igényelhetik azok, akiknek korábban nem volt saját tulajdonuk, és a tetőtérbeépítéssel a szülőkkel közös tulajdonú ingatlan jönne létre.

A jogszabály ellentmondásosságát fokozza, hogy miközben a tetőtér ilyen beépítéséhez a bankok biztosítják a hitel felvételének lehetőségét, az állami támogatások kifizetésére a kiemelten támogatott három, vagy több gyermeket nevelő családok számára nincs lehetőség.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a hivatkozott jogszabály alapján alkalmazott korlátozások alkalmasak a jogbiztonsághoz, a jogi normák kiszámíthatóságának követelményéhez fűződő állampolgári jogokkal kapcsolatos visszasság előidézésére, ezért az OBH 3693/2004. számú jelentésben foglalt ajánlását kiegészítette, és arra kérte a miniszterelnököt, hogy fontolja meg a lakástámogatásokról szóló kormányrendelet tervezett módosítása során az osztatlan közös tulajdonú ingatlanokra vonatkozó támogatási szabályok rendezését.

A válaszadásra nyitvaálló 60 napos határidő eltelt, de válasz még nem érkezett.

OBH 4490/2005.

A jogbiztonsághoz, valamint a tulajdonhoz való joggal összefüggő visszásságot okoz az építési hatóság, ha fennmaradási engedély iránti kérelem elutasítása után nem rendeli el a közös tulajdonban álló telken szabálytalanul épült épület lebontását.

Egy esztergomi ingatlan tulajdonosai a telket egymás között természetben megosztva birtokolják és használják, közöttük – bírósági végzéssel jóváhagyott – egyezség van érvényben, amely szerint bármilyen melléképületet csak az ingatlant megosztó kerítéstől mért 50 cm-es távolságra fognak elhelyezni. A panaszosok tulajdonostársai építési engedély nélkül létesítettek kamrahelyiséget a kerítéstől néhány centiméterre. Mivel a kamra az egyezséggel ellentétes módon épült, panaszosaink nem adták meg a fennmaradási engedélyhez szükséges tulajdonosi hozzájárulásukat. Kifogásolták, hogy a tulajdonostársaik folyamatosan nagy mennyiségű szemetet tárolnak és égetnek az udvarban.

Az esztergomi jegyző a fennmaradási engedély iránti kérelmet két ízben is elutasította, határidőben érkezett fellebbezés hiányában mindkét határozat első fokon jogerőre emelkedett. Fennmaradási engedély hiányában az engedély nélkül épített kamrahelyiséget le kellett volna bontani. A jegyző azonban azt követően sem intézkedett határozatai végrehajtásáról, hogy a Komárom-Esztergom Megyei Bíróság 2005. április 13-án jogerősen elutasította a tulajdonosi hozzájárulás – mint jognyilatkozat – ítélettel történő pótlása iránt indított keresetet, és a panaszosok 2005. május 17-én kelt beadványukban a végrehajtás elrendelésére irányuló felhívással éltek az építési hatóság felé.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy az építési hatóság eljárása – jelesül az, hogy hatóság a panaszosok kifejezett kérésére sem kényszerítette ki a fennmaradási engedélyt elutasító határozatát – a jogbiztonsághoz fűződő alkotmányos joggal összefüggő visszásságot okozott. Tekintettel továbbá arra, hogy a szabálytalanul épült építmény közös tulajdonban álló telken áll, mulasztásával a hatóság a tulajdonhoz való joggal összefüggő visszásságot is okozott.

Az országgyűlési biztos kezdeményezte, hogy az esztergomi jegyző hajtsa végre a fennmaradási engedély iránti kérelmet elutasító határozatát, a beadványnak a panaszolt szeméttárolásra és égetésre vonatkozó részét pedig vizsgálat céljából az ÁNTSZ illetékes területi szervéhez áttette. A jegyző a kezdeményezésnek eleget téve 2006. január 10-én kelt határozatával a végrehajtást elrendelte.

OBH 4550/2005.

A jogbiztonság követelményével, és a gyermek családi kapcsolathoz fűződő jogával összefüggő visszásságot okoz a gyámhivatal, ha a kapcsolattartás újraszabályozásáról a kérelem benyújtása után csak nyolc hónappal hoz határozatot. A jogorvoslathoz való jogot sérti a gyámhivatal, ha nem határozati formában, hanem levélben figyelmezteti az ügyfelet magatartása következményeire

A panaszos a gyermeke apai kapcsolattartása ügyében eljáró gyámhivatalok eljárásait sérelmezte, mert amikor a gyermek apja és az apai nagyszülők 2004 áprilisában a gyermek lakóhelye szerint illetékes gyámhivatalnál kérték az apai és nagyszülői kapcsolattartás újraszabályozását, a gyámhivatal a kérelem iktatását követően közel két hónapig semmilyen eljárási cselekményt nem tett. A kapcsolattartás újraszabályozását 2004 júniusában a panaszos anyja is kérte, és a gyámhivatal 2004 júniusában megkísérelt a felek között egyezséget létrehozni. A panaszos, valamint az apa és az apai nagyszülők azonban nem kötöttek egyezséget. A vonatkozó jogszabály értelmében, egyezség hiányában a kapcsolattartás újraszabályozásáról a gyámhivatalnak döntenie kellett volna, de a következő eljárási cselekményét – az apa és a nagyszülők lakóhelyéről környezettanulmány kérését – csak egy hónap múlva foganatosította, és további egy hónap múlva ismét idézte az apát és az apai nagyszülőket. Pszichológus szakértő kirendelésére a kérelem benyújtását követő közel öt hónap múlva, a kapcsolattartás újraszabályozására pedig mintegy nyolc hónap múlva került csak sor.

Az általános helyettes megállapította, hogy a gyámhivatal az indokolatlanul elhúzódo eljárásával a jogbiztonságot érintő visszásságot okozott. A határozatot a gyermek apja, az apai nagyszülők és a panaszos is megfellebbezték. A fellebbezésről a megyei gyámhivatal is csak az ügyintézési határidőn túl hozott érdemi döntést, amivel szintén a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét okozta.

Az apa és a nagyszülők elfogultságra hivatkozva kérték a gyámhivatal kizárását. A megyei gyámhivatal az apai és nagyszülői kapcsolattartás ügyében eljárásra másik gyámhivatalt jelölt ki.

Az apa a kijelölt gyámhivatalnál is jelezte, hogy a panaszos nem biztosítja számára a jogerős határozatban foglalt kapcsolattartást, amire a gyámhivatal a panaszost levélben, azaz nem határozati formában figyelmeztette annak következményeire, ha a kapcsolattartást nem biztosítja.

A gyámhivatal – figyelmeztetést követően – az anyát pénzbírsággal sújtotta, majd kezdeményezte a gyermek védelembe vételét. Az anya írásban közölte, hogy a gyermeket nem hajlandó átadni kapcsolattartásra. A további pénzbírság kiszabásától eredmény nem volt várható, ezért a szeghalmi gyámhivatal a panaszos ellen kiskorú veszélyeztetése vétségének gyanúja miatt feljelentést tett. A vizsgálat idején még folyamatban volt mind a gyermek védelembe vétele tárgyában indult, mind a rendőrségi eljárás.

Az általános helyettes megállapította: azzal, hogy a gyámhivatal nem a vonatkozó jogszabályi előírásának megfelelően, határozatban figyelmeztette a pa-

naszost a kapcsolattartás meghiúsításának következményeiről, ezért az eljárása a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot okozott. Megállapította azt is, hogy a gyámhivatal további eljárási cselekményei, a panaszos bírságolása, a gyermek védelembe vételének kezdeményezése, a büntetőeljárás kezdeményezése megfeleltek a jogszabályoknak, azok a gyermek családi kapcsolathoz való alkotmányos jogának érvényesülését szolgálták.

A biztos a gyámhivatalok vezetőit arra kérte, hogy a jövőben az érdemi döntéseiket az eljárási törvény betartásával hozzák meg. A megyei gyámhivatal vezetője a kezdeményezést elfogadta, az elsőfokú gyámhivatal vezetője a biztos kezdeményezésére nem adott választ.

OBH 4639/2005.

A jogbiztonság és a jogorvoslathoz való jog sérelmét okozza a vámhatóság, ha a fellebbezések elintézése során, a nyilvánvalóan alaptalan, elkésett, vagy egyéb okból hibás fellebbezéseket érdemben nem bírálja el, és a döntésről nem hoz határozatot.

A panaszos szerint gyermeke jóhiszeműen aláírt egy képviseleti meghatalmazást, amely alapján a meghatalmazott személy – az adatokkal visszaélve – a vámhatóságnál egy személygépkocsi vámkezelését kezdeményezte. Az ügyben eljáró vámhatóság 632 999 Ft különbözeti vámterhet és 316 500 Ft vámigazgatási bírságot szabott ki a panaszos gyermekére, aki a határozatot megfellebbezte és egyúttal az ügyben illetékmentességet, illetékfeljegyzési jog megadását kérte.

Az általános helyettese vizsgálatot rendelt el, és megállapította, hogy a panaszos gyermeke szívességi alapon megadta nevét és egyéb személyi adatait egy ismerősének, valamint aláírt egy teljes hatályú, határozatlan időre szóló meghatalmazást és egy gépjármű adásvételi szerződést. E dokumentumok alapján az ügyben eljáró vámhivatal a panaszos gyermeke nevére személygépkocsit vámkezelt. A vámkezelés során felmerült a gyanú arra vonatkozóan, hogy a benyújtott adásvételi szerződésen szereplő számlanyilatkozat nem valódi, ezért VPOP a számlanyilatkozat megerősítésére kérte a holland vámhatóságot, mivel az eljárás tárgyát képező gépjárművet Hollandiából hozták be Magyarországra. A holland vámhatóság arról tájékoztatta a magyar vámszerveket, hogy a származási nyilatkozat szabálytalanul lett kiállítva, a számlán az eladó vonatkozásában az adatokat meghamisították.

Az ügyben eljáró vámhivatal a fenti összegű vámteher megfizetésére kötelezte a panaszos gyermekét, majd annak meg nem fizetése miatt vámigazgatási bírság megfizetését is előírta. A két határozat ellen a panaszos gyermeke fellebbezést terjesztett elő, amelyben az eljárás megszüntetését, az ügy érdemi felülvizsgálatát, valamint illetékmentességet, és illeték-feljegyzési jog megadását kérte. A vámhatóság az ügy érdemére és az illeték-feljegyzési jog megadására vonatkozó fellebbezést elutasította. Nem döntött ugyanakkor az illetékmentesség iránti kérelem tárgyában.

Az általános helyettes megállapította, hogy a vámhatóság az ügyben döntően a vonatkozó jogszabályi rendelkezések szem előtt tartásával járt el, de nem

határozott a fellebbezésében előterjesztett illetékfizetés alóli mentesítés iránti kérelemről is. Nem fogadta el ezzel kapcsolatban a vámhatóság azon álláspontját, amely szerint a kérelmet azért nem bírálta el, mert az illetéktörvény szerint vámigazgatási ügyben illetékmentes eljárásnak csak a vámhatóságnál kezdeményezett elsőfokú eljárás minősül, a jogorvoslati eljárás nem. A vámhatóság akkor járt volna el helyesen, ha a kérelmet elutasító határozatot hoz. E mulasztással a jogorvoslathoz való joggal összefüggő visszásságot okozott. Az általános helyettes a visszásság jövőbeni elkerülése érdekében felkérte a vám és pénzügyőrség országos parancsnokát, hogy a vámhatóság érintett szervei a hatáskörükbe tartozó vám- és adóigazgatási ügyekben előterjesztett fellebbezések elintézése során, a nyilvánvalóan alaptalan, elkésett, vagy egyéb okból hibás fellebbezéseket is érdemben bírálják el, és a döntésükről hozzanak a jogszabályoknak megfelelő határozatot.

OBH 4853/2005.

A jogorvoslathoz, illetve a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a gyámhivatal, ha a beadványról nem határozatban dönt, és a jogorvoslat jogszabályi lehetőségéről tévesen tájékoztatja az ügyfelet. Nem okoz visszásságot, ha a gyámhivatal a minisztérium állásfoglalásának és a másodfokú hatóság utasításának megfelelően eljárási hibáit maga kijavítja.

A panaszos válásakor a bíróság a két közös gyermeküket az édesanya gondozásába helyezte. Az anya a jogerős bírói végzésben megállapítottaktól eltérő helyen és időben biztosítja az apa számára a kapcsolattartást. A panaszos két éve többször kérte – hiába – az eljáró gyámhivatalok segítségét.

Az általános helyettes vizsgálatot indított, és a beszerzett iratok alapján megállapította, hogy a panaszos 2004 szeptemberében kérte a gyámhivataltól, hogy gyermekei anyját 2002 októberétől kezdődően tételesen számoltassák el a mintegy 2,5 millió forint gyermektartásdíj felhasználásáról. A panaszos sérelmezte, hogy az anya a kapcsolattartás helyszínét önkényesen megváltoztatta, a 2002. augusztus 14–15-én esedékes kapcsolattartást megakadályozta, lehetlenné tette az időszakos kapcsolattartásokat. A panaszos novemberben kelt levelében korábbi kérelmeit megismételve arra is kérte a gyámhivatalt, hogy az anyát szólítsa fel arra, hogy a gyermekek TAJ-számát közölje vele, továbbá születési anyakönyvi kivonatuk és útlevelük másolatát adja át neki.

A gyámhivatal az elmaradt apai kapcsolattartások pótlásának elrendelését, az anya figyelmeztetését, gyermektartásdíj felhasználásáról tételes elszámoltatását, továbbá gyermekei iratainak fénymásolata átadására kötelezést határozatban elutasította. A határozat indoklása szerint a 2004. augusztus 14–15-ei kapcsolattartás elmaradásáról az anya tájékoztatta a panaszost, azt a következő héten pótolta. A panaszos és volt felesége között érvényben levő egyezség az időszakos kapcsolattartást nem szabályozta, így annak pótlását sem rendelhette el a gyámhivatal. Az anya gyermektartásdíj-felhasználásról való tételes elszámoltatásának elutasítását a gyámhivatal a gyermekjóléti szolgálat véleményé-

nyére alapozta, jogszabályi felhatalmazás hiányában pedig nem kötelezhette az anyát a gyermekek okmányai másolatának átadására. A panaszos a határozatot megfellebbezte, egyúttal kérte a gyámhivatal ügyintézésből való kizárását.

A megyei gyámhivatal az első fokú határozatot helyben hagyta, a panaszos kizárási kérelmét elutasította. 2005 januárjában a gyermekek anyja jelezte, hogy a panaszos nem a jogerős bírói végzésben meghatározott időpontban viszi vissza a gyermekeket. A gyámhivatal levélben felhívta a panaszos figyelmét, hogy ha nem a végzésben meghatározottak szerint él a kapcsolattartási jogával, a bíróság – kérelemre – a már megállapított kapcsolattartási jogot korlátozhatja.

A panaszos az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztériumtól a gyámhivatali határozatok megsemmisítését, és a városi gyámhivatal kizárását kérte. A megyei gyámhivatal a minisztérium szakmai álláspontja alapján a városi gyámhivatal határozatát megsemmisítette, és új eljárásra utasította. Felhívta a gyámhivatal figyelmét arra, hogy az új eljárás során külön kell választania az érdemi és a végrehajtás körébe tartozó intézkedéseket, azokat külön eljárásban, önálló határozatban kell elbírálnia. Az elsőfokú gyámhivatal az új eljárásban a panaszos – elmaradt apai kapcsolattartása pótlására, volt felesége figyelmeztetésére, valamint gyermekei iratai fénymásolatának átadására – vonatkozó kérelmét elutasította. Külön határozatban utasította el a gyermektartásdíj felhasználásának tételes igazolására irányuló, továbbá a panaszos volt felesége valótlan állítása miatti bírságolását célzó kérelmét. A panaszos a határozatot megfellebbezte, kérte a megyei gyámhivatal ügyintézésből való kizárását. A megyei gyámhivatal az első fokon hozott döntést helyben hagyta. A minisztérium a panaszos megyei gyámhivatal kizárására irányuló kérelmét elutasította.

A vizsgálat megállapította, hogy az első fokon eljáró gyámhivatal a minisztérium állásfoglalásának és a másodfokú hatóság utasításának megfelelően eljárási hibáit kijavította, döntései a jogszabályoknak megfeleltek, alkotmányos joggal összefüggő sérelmet nem okoztak. Figyelemmel arra, hogy mérlegelési jogkörben hozott döntések vizsgálatára az országgyűlési biztos hatásköre nem terjed ki, erre vonatkozólag vizsgálatot nem folytatott.

A panaszos volt felesége ezt követően is több alkalommal jelezte, hogy a panaszos nem a szabályozásnak megfelelően él kapcsolattartási jogával, kérte a panaszos figyelmeztetését, bírságolását. A gyámhivatal a panaszos figyelmét először levélben hívta fel a kapcsolattartást szabályozó végzésben foglaltak betartására, majd a panaszos volt feleségének kérelmét határozatban azzal az indoklással utasította el, hogy a vonatkozó jogszabály a kapcsolattartásra vonatkozó szabályozás megszegése esetén csak a gondozó szülő figyelmeztetését, bírságolását teszi lehetővé, a jogosultét nem. A jogosulttal szemben alkalmazható szankció a kapcsolattartás korlátozása. A jogi szabályozás szerint *„ha a gyermeket nevelő szülő vagy más személy a kapcsolattartást szabályozó határozatnak önhibájából nem tesz eleget, a gyámhivatal határozatban figyelmezteti magatartásának következményeire”*. Az általános helyettes álláspontja szerint a hivatkozott jogszabály a figyelmeztethetők, illetve a bírsággal sújthatók körét nem szűkíti a kötelezett oldalra. Értelemszerűen a „más személy” nem

csak a kötelezett, hanem a jogosult is lehet. A vizsgált esetben, ahol a kapcsolattartás szabályozásáról két éven belül a bíróság döntött, a bírói végzésben foglaltak be nem tartása esetén a bíróság csak a kapcsolattartás korlátozásáról dönthetne, azt nem előzhetné meg enyhébb szankció (a jogosult figyelmeztetése, bírságolása).

Az általános helyettes megállapította, hogy a pécsi gyámhivatal azzal, hogy a panaszos volt feleségének kérelméről nem határozatban döntött, hanem levélben hívta fel a panaszost kötelezettsége teljesítésére, a jogorvoslathoz való joggal összefüggésben okozott visszásságot.

A határozatot a panaszos és volt felesége egyaránt megfellebbezte, azt a megyei gyámhivatal helybenhagyta. A határozat rendelkező része a következőképpen zárul: „A határozatom jogerős, ellene fellebbezésnek helye nincs.” Az indoklásban a megyei gyámhivatal tájékoztatást adott arról, hogy a jogorvoslat lehetőség az akkor hatályos eljárási törvényen alapul. A hivatkozott törvényhely az államigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát teszi lehetővé, amiről az ügyfélnek nem kell, hogy tudomása legyen, arról a határozat rendelkező részében kell tájékoztatást adni.

Az általános helyettes megállapította, hogy az első és másodfokon eljáró gyámhivatal a tisztességes eljárással összefüggésben visszásságot okozott azzal, hogy téves jogszabályi tájékoztatást adott az ügyfélnek minősülő panaszos volt feleségének.

Az általános helyettes a gyámhivatal vezetőjét kérte fel, hogy ha a kapcsolattartásra jogosult személy önhibájából nem tesz eleget a kapcsolattartást szabályozó jogerős határozatnak, akkor határozatban figyelmeztessék magatartása következményeire. A határozatok meghozatalakor fordítson kiemelt figyelmet a helyes jogszabályi hivatkozásra

A megyei gyámhivatal vezetőjénél kezdeményezte, hogy a határozataikban az ügyfelet megfelelő módon tájékoztassák a jogorvoslat lehetőségéről, illetőleg annak kizártságáról.

A kezdeményezésre válasz még nem érkezett.

OBH 4875/2005.

A jogbiztonsághoz, az egészséges környezethez és a tulajdonhoz való alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot okoznak a természetvédelmi hatóságok, ha a Natura 2000 területek kijelöléséről szóló jogszabály részszabályainak hiányában nem képesek eleget tenni a velük szemben támasztott követelményeknek.

A panaszos azt kifogásolta, hogy az Ercsi Város Önkormányzata a tulajdonában lévő európai jelentőségű természetvédelmi területekből kívánja az ipari területet bővíteni. Az országgyűlési biztos az egészséges környezethez való joggal kapcsolatos visszásság gyanúja miatt vizsgálatot indított, és megkereste a Természetvédelmi Hivatal Natura 2000 Osztályát és felvilágosítást kért valamennyi hazai nemzeti park igazgatóságának a Natura 2000 hálózattal foglalkozó köztisztviselőjétől.

A biztos az ügyben hivatalból indított vizsgálatot annak tisztázására, hogy – figyelemmel a Natura 2000-rel életre hívott és képviselt, a jövő generációk érdekében is álló természetvédelmi célkitűzésekre – a települési önkormányzatoknak, illetve egyéb érintetteknek volt-e megfelelő információjuk az ökológiai hálózat életre hívásáról.

Megállapította, hogy a jogalkotói szándék a tervezett ökológiai hálózatról és az ehhez kapcsolódó korlátozásokról már 2004-ben nyilvánosságot kapott. Az érintett ingatlanok tulajdonosai, használói számíthatnak többek között a terület-felhasználási előírások megváltozására, és arra is, hogy az előírások a természet védelmét szolgáló szigorúbb feltételeket fognak meghatározni. Hangsúlyozta, hogy eszközei nem elégségesek annak teljeskörű felderítéséhez, hogy az érintettekhez kellő információ, kellő időben eljutott-e, vagy sem, továbbá azt sem vizsgálhatja, hogy mi az esetleges hiányosságok oka, illetve okai.

A földrészesletek pontos meghatározására azok természeti értékei alapján került sor, függetlenül attól, hogy volt-e valamilyen eljárás ezeket érintően folyamatban, illetve van-e már kiadott érvényes (szerzett) joga ezekre valakinek.

Aggályosnak tartotta, hogy a hatóságok – illetve a nemzeti park igazgatóságok – hogyan tudják érvényesíteni a környezeti és természeti érdekeket, ha a Natura 2000 területeken lévő földek használata nincs megfelelően szabályozva, illetve kérdéses, hogy a meglévő korlátozások a kártalanítási rend megléte nélkül mennyire jogszerűek. Az említett részletszabályok hiánya álláspontja szerint mind a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló Tanácsi Irányelv, mind az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló kormányrendelet céljainak a megvalósulását veszélyeztetheti.

Jelezte azt is, hogy a kormányrendelet nem rendelkezik arról, hogy ki, milyen eljárásban dönthet a Natura 2000 területekkel érintett földrészesleteket tartalmazó, miniszteri közleményben szereplő lista jogszerűségéről, illetve a későbbiekben felvetett hibák a jövőben miként korrigálhatók. E körben hangsúlyozta, hogy a kormányrendelet nem ad olyan eljárási szabályokat, melyek a listán szereplő területek és az életkörülmények esetleges változásához kötődnek. Utalt arra, hogy a jogalkotó elmulasztotta szabályozni, hogy mi a teendő akkor, ha a valakinek a tulajdonában álló földrészeslet indokolatlanul van a listán, vagy éppen ellenkezőleg, a listán kellene lennie.

A biztos megállapította, hogy a Natura 2000 ökológiai hálózat kiépítése és védelme olyan közérdekű célnak tekintendő, amelynek vonatkozásában a jogalkotó alkotmányosan rendelhet bizonyos korlátozásokat, tekintettel arra, hogy a természeti környezet minőségének védelme, a természeti feltételek megőrzése és javítása össztársadalmi érdek. Hangsúlyozta, hogy bár megtörtént a Natura 2000 területek kijelölése, ezzel az aktussal azonban még nem biztosított, hogy a hálózat betöltse célját.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa a feltárt visszásság orvoslása érdekében javasolta a környezetvédelmi és vízügyi miniszternek és az igazságügyi miniszternek, hogy együttműködve szabályozzák, hogy a Natura 2000 lis-

tával kapcsolatos kifogásokról ki, milyen eljárási rendben jogosult dönteni. Javasolta, hogy szükség esetén dolgozzák ki a megfelelő hatósági eljárást, illetve jelöljék ki a hatósági jogkör gyakorlóját.

A környezetvédelmi és vízügyi miniszter közölte, hogy a Natura 2000 terület-té történő kijelölés nem érinti a már érvényesen kiadott engedélyeket, a már jogszerűen engedélyezett tevékenységeket, sem a folyamatban lévő engedélyezési eljárásokat. Megítélése szerint a jóhiszeműen szerzett jogok nem sérülnek. Közölte, hogy a Natura 2000 területen folytatott földhasználat részletes szabályairól szóló kormányrendelet jelenleg előkészítés alatt áll, ezen túl álláspontja szerint az élőhelyvédelmi irányelv céljainak megvalósulása a kártalanítás kérdésben nem akadályozott. Jelezte, hogy várhatóan 2006 első félévében miniszteri rendeletben kerül kihirdetésre a Natura 2000 területek korrigált helyrajzi számos jegyzéke. A kifogások elbírálásról rendelkező eljárási szabályoknak a kormányrendeletben való megalkotását sem tartja indokoltnak.

Az igazságügyi miniszter egyetértett azzal, hogy a kijelölt földrészek jegyzéke a változásokra tekintettel korrigálható legyen. Kifejtette, a Natura 2000 területek mintegy fele nem tartozik a védett természeti területek körébe, s ezeken a területeken a védelem az élőhelyre alapozott. Állatfajok egyedei esetében az élőhely természetes módon változékony lehet, ami a kijelölés (minősítés) felülvizsgálatát teheti szükségessé. A miniszter egyetértett a kártalanítás szabályozásának, valamint az érintett területekre vonatkozó használati szabályozás megalkotásának szükségességével is. Utalt arra, hogy a Natura 2000 területek rendkívül sokfélék, a problémát a védett természeti területnek nem minősülő természeti területek használati és kártalanítási szabályai jelentik. Végül tájékoztatta a biztost, hogy felhívta a környezetvédelmi és vízügyi minisztert a hiányzó szabályozások fokozott ütemű, a garanciális szempontokat szem előtt tartó előkészítésére, szorgalmazta, hogy tételes szabályozás készüljön a kijelölt területek minősítése megváltoztatásának eljárási rendjére is.

OBH 4921/2005.

A legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való joggal összefüggő visszásságot okoz a bentlakásos intézmény, ha nem alakít ki a látogatók fogadására, és a mentálhigiénés ellátás biztosítására alkalmas helyiségeket. Az otthon lakóinak testi épségét, életét veszélyezteti, ha nem hoz létre portaszolgálatot, vagy más ellenőrző rendszert.

Az országgyűlési biztos a 2005 szeptemberében Jász-Nagykun-Szolnok megyében tartott általános vizsgálata során munkatársaival a megyei önkormányzat fenntartásában álló fegyverneki „Angolkert” Csecsemőotthon és Idősek Otthonában is előre be nem jelentett vizsgálatot végzett. A biztos a vizsgálat során az intézmény tárgyi és személyi feltételeit, valamint az ellátottak állampolgári jogainak érvényesülését tekintette át. Megállapította, hogy az intézmény eleget tesz a vonatkozó jogszabályi követelményeknek, az ellátás körülményei, tárgyi és személyi feltételek megfelelőnek, a szakmai munka magas színvonalúnak bizonyult. Az egyszintes épületben az akadálymentes közlekedés feltételeit biz-

tosítják. A főbejáráshoz a lépcső mellett rámpa vezet, az épületen belül küszöbök nincsenek, kapaszkodókat szinte mindenhova felszereltek, a vizesblokkokban egy-két helyen hiányoztak ezek. Nővérhívó jelzőcsengőket kialakítottak, azonban a biztos problémaként jelölte meg ezek elérhetőségét, tekintve, hogy az ajtók mellé kerültek, s nem az ágyakhoz, ahol az idősek könnyebben használhatnák.

A vizsgálat feltárta, hogy az intézményben nem alakítottak ki külön a látogatók fogadására és a mentálhigiénés ellátás biztosítására alkalmas helyiségeket, amit már a közigazgatási hivatal is észlelt és több ízben jelzett. A látogatókat a szobákban, a kertben és a társalgóban szokták fogadni. A hozzátartozók kapuzárásig szabadon bejárhatnak, portaszolgálat viszont nem működik, a bejárási kaput csak éjszakára zárják be. Portaszolgálati épület található a főbejáratnál, de évek óta nincs használatban.

A biztos felkérte a megyei közgyűlés elnökét, hogy gondoskodjon az otthon portaszolgálatának megszervezéséről, vagy olyan ellenőrző, biztonsági rendszer kialakításáról, amely az otthon zavartalan működésének biztosítása mellett alkalmas az ellátottak bejelentés nélküli eltávozásának észlelésére, a nővérhívó jelzőcsengők átszerelési lehetőségének tisztázásáról, a hiányzó kapaszkodók felszereléséről, a látogatók fogadására és a mentálhigiénés ellátás biztosítására alkalmas helyiségek kialakításáról és rendeltetésszerű használatának biztosításáról.

A fenntartó tájékoztatta a biztost, hogy az intézmény kettős szakmai profiljának átalakítása jelenleg folyamatban van. 2006 őszétől az egész épületegyüttes idősek tartós bentlakásos ellátását szolgálná. A biztos jelentésében megjelölt hiányosságokat részben már fel is számolták, és a beruházás keretében a továbbiakat is orvosolni fogják.

OBH 4922/2005.

A jogbiztonsághoz és a tulajdonhoz való, valamint a diszkrimináció tilalmára vonatkozó joggal összefüggő visszásságot okoz a földügyi szakigazgatási szerv, ha a földrendező és a földkiadó bizottságokról szóló jogszabályok egyes rendelkezéseinek végrehajtása során hatályba sem léptetett miniszteri utasítás rendelkezéseit alkalmazza.

Az országgyűlési biztos 2005 szeptemberében Jász-Nagykun-Szolnok megyében tartott látogatása során a Megyei Földhivatalnál is vizsgálatot végzett, aminek lényegi kérdése a földkiadás során keletkezett osztatlan közös tulajdon megszüntetésének a földrendező és földkiadó bizottságokról szóló 1993. évi II. törvény (Fkbtv.) egyes rendelkezései – valamint a végrehajtására kiadott 63/2005. (IV. 8.) kormányrendelet (R.) szabályai – szerint történő végrehajtásának megyei helyzete volt.

A vizsgálat azt kívánta feltárni, hogy a megyében mennyi az élő részaránylapok száma, az azokon szereplő aranykorona értéke; mennyi az ingatlannyilvántartásba még be nem jegyzett osztatlan közös tulajdonnal rendelkezők száma, azok aranykorona értéke; illetve hány földrészlet megosztására kerül

sor, és ezek utóbbiak mekkora aranykorona-értékkel bírnak. A biztos azt is vizsgálta, hogy e munka elvégzésére milyen összegű forrás áll rendelkezésre, az mikorra fejeződik be, és annak végrehajtását mely tényezők akadályozzák.

Az osztatlan közös tulajdon megszüntetése a megyében 77 településen lévő, az ingatlan-nyilvántartásba osztatlan közös tulajdonként már jogerősen bejegyzett 2475 földrészletet érint. Összesen 85 ezer hektár területű, 1,7 millió aranykorona-értékű földrészlet megosztása iránt nyújtottak be kérelmet. Az osztatlan közös tulajdon megszüntetésével járó feladat összetettségét és mértékét jól mutatja, hogy a részarány-tulajdonnak megfelelő aranykorona-értéke a megyében összesen közel 4 millió. Az R.-ben szabályozott elsőbbségre igényt tartó kérelmezők száma 987. A kérelmek átvizsgálása során az is megállapításra került, hogy közülük az R. szabályainak 322 felel meg. Ez a szám megegyezik az elsőbbségi kérelmek teljesítése során kialakítandó földrészletek számával. Megállapítható, hogy a megyei földművelésügyi hivatal által hozott osztatlan közös tulajdon bejegyzésére alkalmas – de az ingatlan-nyilvántartásba még be nem jegyzett – földkiadási határozatok száma mindössze 22, ami jól mutatja, hogy a határozatokban szereplő termőföldek tulajdonjogának az ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzése naprakész.

A vizsgálat időpontját megelőzően már a megye valamennyi településén – körzeti földhivatalonként, kirendeltségenként – közjegyző jelenlétében – sorolás útján – elvégezték a települések R.-ben előírt módon való sorrendjének meghatározását. Ezt követően helyrajzi számonként meghatározták az elsőbbségi kérelemmel rendelkezők tulajdoni hányadának – az ilyen kérelemmel nem rendelkezők tulajdoni hányadához viszonyított – arányát. A körzeti földhivatalok a megye valamennyi településén nyilatkozattételre szólították fel az elsőbbségi kérelemmel érintett földrészletek jogosultjait. A beérkezett nyilatkozatok feldolgozása részben megtörtént, illetve folyamatban van, ugyanis a földrészlet megosztására csak abban az esetben kerülhet sor, ha ahhoz a megosztandó ingatlant terhelő és az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett jogok jogosultjai valamint az érintett szakhatóságok hozzájárultak.

Az elsőbbségi követelményeknek meg nem felelő kérelmek elutasítása megtörtént, egyes hivatalok már túljutottak a jogosultak nyilatkozatának elemzésén is, már a megosztás kiindulási helyéről és irányáról is határoztak, és e határozatokat ki is függesztették. A vizsgálat időpontjában e határozatok még nem emelkedtek jogerőre. Megállapítható, hogy az osztatlan közös tulajdon megszüntetésére irányuló elsőbbségi kérelmek teljesítésére a megyei földhivatal részére előirányzott 58,2 M Ft-ból 24,8 M Ft-ot már a vizsgálat előtt visszavontak.

A megyei földhivatal vezetőjének tájékoztatása szerint az elsőbbségi kérelmek jogosultjai részére a földek kimérésére és birtokba adására – különösebb akadályozó tényezők hiányában – várhatóan 2006 márciusában kerül sor.

A feladat végrehajtását akadályozó, hátráltató tényezők, amelyek a jogszabályok egyes rendelkezéseiből fakadnak, és amelyek alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot idéznek elő, a következők:

Az Fkbtv. 12/F §. (9) bekezdésében foglalt rendelkezés állja útját annak, hogy az egyébként jogosult részére a részarány-tulajdonának megfelelő földet az állami költségvetés terhére kimérjék. Ez az eljárás azért okoz az alkotmányos jogokkal összefüggő visszásságot, mert az említett rendelkezés diszkriminatív azokra nézve, akik az ingatlan megosztását kérték; ugyanis egyetlen jogosult (az ingatlan megosztását nem kérő társtulajdonos, vagy haszonélvező) tiltakozása is elegendő ahhoz, hogy a földrészlet megosztása megghiúsuljon.

A 12. § (4) bekezdése szerint „A kialakítandó földrészletek megközelíthetősége érdekében kitűzött helyi közutak a települési önkormányzat tulajdonába kerülnek, azokat a földhivatal önálló földrészletként jegyzi be az ingatlan-nyilvántartásba. A földrészletek megközelítésére szolgáló közutak kialakításához szükséges terület AK értékével a kiadásra kerülő részarány földtulajdonokat kártalanítás nélkül arányosan csökkenteni kell.” Ettől eltérő a vizsgált eset, amikor hatósági határozattal a jogosult tulajdonába adott termőföld út céljára történő elvonására kártalanítás nélkül kerül sor. Erre az Fkbtv. nem tartalmaz rendelkezést.

A 9/C. §-ának (2) bekezdésében foglalt rendelkezés egyet jelent azzal, hogy az osztatlan közös tulajdon megszüntetését eredményező önálló ingatlanok kialakítását a törvény a földügyi szakigazgatási szervekre bízta, továbbá azzal, hogy ezzel egyidejűleg a földmérési tevékenységet egyéni vállalkozóként vagy társasági formában gyakorló jogalanyokat e tevékenységből kizárta, mely a diszkrimináció tilalmával összefüggő visszásságot eredményez.

Az R. 4. § (1) bekezdése szerint: „A körzeti földhivatal a talajvédelmi, megközelíthetőségi, és művelhetőségi szempontoknak megfelelően – figyelemmel a helyszínen kialakult használati állapotra is – meghatározza a kiindulás helyét és irányát. Az erről szóló határozatot – az illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál, illetve a körjegyzőségnél – közszemlére tétel útján kell közzélni. Az eljárás csak a határozat jogerőre emelkedése után folytatható.” A R-nek a megosztás kiindulási helyére és irányára, valamint a birtokbaadásra vonatkozó szabályai nem veszik figyelembe az Fkbtv. 7. § (5) bekezdésében foglaltakat.

Az R. 5. § (6) bekezdése szerint: „A sorsolási jegyzőkönyvet 48 órára közszemlére kell tenni a települési önkormányzatnál, vagy a körjegyzőségen. Az eljárás csak abban az esetben folytatható, ha a sorsolás ellen ezen időtartamon belül kifogás nem érkezett, vagy a kifogással kapcsolatos eljárás befejeződött”. A vizsgálat tapasztalatai szerint bizonytalanság mutatkozott abban a kérdésben, hogy a hirdetmény levételét követően lehet-e még kifogást elfogadni.

A vizsgálók találkoztak olyan konkrét – az üggyel kapcsolatos – miniszteri utasítás-tervezetnek nevezett irattal, amelynek kiadmányozására nem került sor. Tapasztalatuk szerint a földhivataloknak tartott eligazítás során ezt felhasználták. Az alkotmányos visszásságot az okozza, hogy az említett iratban – mely nem jogszabály – olyan normatív rendelkezések is találhatóak, amelyek nem felelnek meg a jogalkotásról szóló törvény garanciális szabályainak, továbbá az eligazítások során anélkül használták fel a miniszteri utasítás tervezetet, hogy az hatályba lépett volna.

A visszasságok megszüntetése érdekében az országgyűlési biztos felkérte a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert, hogy kezdeményezze az Fkbtv. olyan módosítását, amely szerint, ha a kérelmező igazolja, hogy a jogosultnak a földrészlet megosztásához szükséges nyilatkozata pótlására keresetet nyújtott be a bírósághoz, az eljárást fel kell függeszteni, melyet a bírósági döntés szerint kell folytatni. Olyan módosítását, amely – az alkotmányos követelményeknek megfelelően – rendezi a közös tulajdon megszüntetése során kialakítandó utak tulajdoni helyzetét. Az R.-nek a megosztás kiindulási helyének és irányának meghatározására, valamint a birtokba adásra vonatkozó szabályainak és az Fkbtv.-ben említett, a tárgyra vonatkozó szabályainak összhangba hozatalát. Az R. tartalmazzon utalást arra, hogy az 5. § (6) bekezdésében említett határidők számításánál az Áe. 39. §-ában, illetve a majd hatályba lépő Ket. 65. §-ában foglaltak szerint kell eljárni, továbbá hogy az R. 5. § (6) bekezdésének szövegéből a „vagy a körjegyzőségen” szövegrész törlésre kerüljön. A földmérési munkákra – mint már említett szakmai tevékenység elvégzésére vonatkozó – szabályok olyan módosítását, hogy a tevékenység végzéséből ne zárja ki a gazdaság más földmérésre jogosult alanyait.

A miniszter a válaszában kifejtette: egyetért – a törvény azon módosításával, amely rendezi az új önálló ingatlanok megközelítéséhez szükséges úthálózatok kialakításának kérdését, és amely pontosítja a jogok jogosultjainak hozzájárulását szabályozó rendelkezést, továbbá az R. 4. § (1) bekezdés olyan módosításával, hogy az „önkormányzat polgármesteri hivatalánál, illetve a körjegyzőségnél” szövegrész helyébe „az önkormányzat hirdető táblájára” szövegrész kerüljön. A miniszter közölte, hogy 2005. évben kiadni tervezett miniszteri utasítást felülvizsgálják, hogy ne tartalmazzon az állampolgárokra vonatkozó normatív rendelkezéseket, és az majd a sorsolás elleni kifogás benyújtásával kapcsolatos szabályokat illetően kellő eligazítást ad a földhivataloknak.

A miniszter azt is kifejtette, hogy az R.-nek a megosztás kiindulási helyének és irányának meghatározására, valamint a birtokba adásra vonatkozó szabályainak és az Fkbtv.-ben említett tárgyra vonatkozó szabályainak összhangba hozatalára irányuló ajánlással nem értett egyet. A miniszter indokaira tekintettel ezt az ajánlást az országgyűlési biztos visszavonta.

A miniszter nem fogadta el az R.-nek, mint földmérési munkákra vonatkozó szabályainak olyan módosítására irányuló ajánlást, hogy e tevékenységből ne zárják ki a más földmérésre jogosult alanyokat. Az országgyűlési biztos az említett ajánlásra adott választ nem fogadta el, s ajánlását változatlan formában fenntartotta, melyről a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert írásban tájékoztatta. Az országgyűlési biztos fenntartott ajánlását – a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter által megfogalmazott indokokra tekintettel – visszavonta.

Az ajánlások elérték céljukat.

OBH 4923/2005.

Nem okoz visszásságot az egészségügyi szolgáltató, ha a sürgősségi betegellátó rendszer keretében a külön jogszabályban meghatározott szakmai minimumfeltételeknek megfelelő szolgálatot alakít ki.

Az országgyűlési biztos a Jász-Nagykun-Szolnok megyei munkalátogatása során – a testi és lelki egészséghez és az élethez való alkotmányos jog érvényesülése kapcsán – megvizsgálta a megyei mentés és a sürgősségi betegellátás működését, az esetlegesen fellelhető problémákat és az egészségügyi szolgáltatók közötti együttműködés intenzitását is. A biztos munkatársai helyszíni vizsgálatot folytattak az Országos Mentőszolgálat Szolnoki Központjában, valamint a megyei Hetényi Géza Kórház-Rendelőintézetben.

Az OMSZ átszervezése miatt a megyei mentő szervezet ma az Észak-Alföldi Régió szervezeti részeként működik, és a régió három megyéjét Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Hajdú-Bihar megye és Jász-Nagykun-Szolnok megye területét látja el. Jelenleg még a régi megyei struktúra szerint működnek, csak a felső vezetői szinten történt meg az átalakulás. A régióban három vezető megyei mentőtiszt van, ők intézik megyei szinten az irányítást. Az eddigi tapasztalatok szerint az átszervezés a betegellátást nem befolyásolja. A megyében 13 mentőállomás van, ami megyei szinten jó „lefedettséget” mutat. A jászapáti önkormányzat által saját költségen létrehozott új épületben a mentőállomás egyben orvosi ügyelet is. Újabb mentőállomások létesítésére úgy van lehetőség, ha az OMSZ vagy az önkormányzat létesít, vagy összefogva együtt létesítenek.

A régiósítás során a mentőállomásokat A-B-C típusok szerint sorolták be, a C számít a legkorszerűbbnek. A megyében egy rohamkocsi áll rendelkezésre, és a 13 állomásból négy rendelkezik csak esetkocsival, ami az országos átlag fele. A megyében három főállású oxyológus teljesít szolgálatot, e mellett még három részállású orvos is dolgozik, valamint közel húsz mentőtiszt. A kocsi-parkhoz képest kevés a személyi állomány létszáma, ezért 45-ről 41-re kellett csökkenteni a futó kocsik számát. A megyében az OMSZ-tól elkülönülten, az országos lefedettséget biztosító rendszerben önállóan működik a Magyar Koraszülött Mentő Közalapítvány. A két szervezet között jó a kapcsolat. Az OMSZ feladatainak megoszlásában a mentés a feladatok 25%-át, a betegszállítás pedig a feladatok 75%-át tették ki, ez megfelel az országos átlagnak. Ugyanakkor a mentőszolgálatnál is érződnek a rezidensképzés anomáliái, és ebben a pályáiv kilátástalansága, illetve a szakvizsgák elismerésének megváltoztatása miatt (oxyológus nem lehet második szakma!) belátható időn belül nem is várható változás.

Mindkét egészségügyi intézményben felvetették a betegszállítással kapcsolatos anomáliákat. 2004-ben átszervezésre került az OMSZ betegszállítással kapcsolatos feladatainak az ellátása, vagyis ez a tendencia jól láthatóan arra irányul, hogy az OMSZ elsődlegesen a sürgősségi feladatokat lássa el. Gyakran okoz gondot a betegszállításra lekötött mentőkapacitás – főként egy akut mentési hívás teljesítésekor – és a mentőorvos/mentőtiszt számarány eltolódása miatt is.

A megyei kórház vezetői által elsőként feltárt problémák is éppen a betegszállítással kapcsolatban merültek fel. Tekintettel arra, hogy az általuk megren-

delt betegszállításra gyakran napokat is várni kell, a már „elbocsátott” beteg helyére másik beteg elhelyezése okoz gondot. Mindezekből következően mind a mentő, mind a kórház vezetői felvetették egy a fekvőbeteg-ellátó intézmények számára létrehozandó ún. saját beteg(haza)szállító szolgálat indokoltságát, amelyhez azonban szükséges vagy az OEP általi befogadás (ti. finanszírozás), vagy a fenntartó költségvetésének erre irányuló bővítése.

A Sürgősségi Betegellátó Osztály átlagosan 126 beteget lát el naponta, ebből 45-60 fő drog, alkohol, vagy egyéb pszichiátriai jellegű akut igénylő. A kórház megyén belüli topográfiai elhelyezkedése folytán (vasúti és főközlekedési csomópont, közeli katonai bázis) felkészült sürgősségi katasztrófa ellátási stratégiával, és ennek megfelelő infrastruktúrával rendelkezik. Ugyanakkor a működését – csakúgy mint az ország valamennyi kórházának – a finanszírozási volumenkorlát miatti 2003. évi kerettel finanszírozza az OEP. Ebből következően fejlesztésekre csak pályázati forrásokból, valamint a város áldozatkész vállalkozóinak köszönhetően tervezhetnek.

Összességében a megfelelő működéshez szükséges műszerezettség és diagnosztikai háttér mindkét intézményben megoldott, bár az évkorlátozás (szavatosság lejárt) miatt a kórház – ideértve természetesen a sürgősségi osztályt is – műszerparkjának cseréje akuttá vált. Ugyanakkor úgy a mentőszervezetnél, mint a Megyei Kórházban az volt a tapasztalt, hogy a működési problémák részben az állandósult létszámhiányból adódnak. Mindkét egészségügyi szolgáltatónál, minden területen küzdenek a munkaerőhiánnyal, ennek következtében az egészségügyi szakemberek rendkívül túlterheltek.

Az egészségügyről szóló törvény deklarálja a mentés és a sürgősségi ellátás igénybevételéhez való jogot, ami a Magyar Köztársaság területén állampolgárságra vagy egészségbiztosítási jogviszony fennállására való tekintet nélkül mindenkit megillet. Sürgős szükség, illetve veszélyeztető állapot fennállása esetén, a beteget az egészségi állapota által indokolt sürgősségi ellátásban kell részesíteni. Az egészségügyi törvény meghatározza az állam felelősségét a lakosság egészségi állapotáért. Az állam kötelezettségét képezi különösen az egészségügyi ellátórendszer, az egészségügyi ellátási kötelezettség és felelősség meghatározása, az egészségpolitika céljait szolgáló finanszírozási, fejlesztési és információs rendszer kialakítása és fejlesztése, ideértve az egészségügyi szolgáltatások minőségének biztosítását és ellenőrzését is. A mentés biztonságos, egységes és összehangolt működéséhez szükséges feltételrendszer biztosítása és megszervezése ugyancsak állami feladat.

A helyszíni vizsgálat tapasztalatai alapján az országgyűlési biztos megállapította, hogy a vizsgált egészségügyi intézményekben mind a mentés, mind az ezzel szorosan összefüggő sürgősségi betegellátás kiegyensúlyozottan működik. Szakszerű és összehangolt a tevékenységük, a megyei kórházban létrehozott sürgősségi betegellátó osztály működése pedig lehetővé tette az ellátás színvonalának és hatékonyságának zökkenőmentessé válását.

A vizsgált alkotmányos jogok szempontjából visszásságot nem tárt fel.

OBH 4926/2005.

A tisztességes eljáráshoz és az emberi méltósághoz való joggal összefüggő visszásságot okoz a Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság, és az Egészségbiztosítási Pénztár is, ha az ügyfélszolgálatukon nem biztosítják a váróhelyiségtől elkülönített ügyfélfogadás lehetőségét.

Az országgyűlési biztos 2005. szeptemberben a Jász-Nagykun-Szolnok megyei munkalátogatása során munkatársaival az alkotmányos jogok érvényesülését vizsgálta a Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság és a Megyei Egészségbiztosítási Pénztár ügyfélszolgálati munkájának ellenőrzése keretében.

A biztos a helyszíni vizsgálat alapján megállapította, hogy jól szervezett, magas színvonalon működő ügyfélszolgálati munka folyik mind a Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóságon (MNYI), mind a Megyei Egészségbiztosítási Pénztárnál (MEP). A kihelyezett ügyfélszolgálatok az ügyfelek tájékoztatását és kényelmét szolgálják.

A vizsgálat feltárta, hogy az alkotmányos jogok érvényesülését korlátozza, hogy nem biztosított a váróhelyiségtől elkülönített ügyfélfogadás lehetősége. Továbbá javításra szorulnak a kihelyezett ügyfélszolgálatok (különösen a karcagi) körülményei, technikai felszereltsége is. Az alkotmányos visszásság megszüntetése azonban a MNYI és a MEP szándékát, anyagi lehetőségét és hatáskörét meghaladó intézkedést igényel.

A feltárt alkotmányos visszásság megszüntetése érdekében az országgyűlési biztos kezdeményezte az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság (ONYF) főigazgatójánál, valamint az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP) főigazgatójánál, hogy vizsgálja meg a jelenlegi egy légtérű, ablakos rendszerű ügyfélszolgálatot kiváltó korszerű körülmények megteremtéséhez, valamint a kihelyezett ügyfélszolgálati munka technikai feltételeinek javításához szükséges – a MNYI és a MEP erejét meghaladó – segítségnyújtás lehetőségét.

Mindkét főigazgató elfogadta a kezdeményezést, az anyagi lehetőségek függvényében végrehajtásra kerülnek a szükséges változtatások. A vizsgálat eredménnyel zárult.

Kapcsolódó ügy: OBH 4927/2005.

OBH 4969/2005.

Alkotmányos visszásság veszélyét idézi elő a jegyző, ha környezetvédelmi ügyben nem él a hatáskörével.

Szolnoki panaszos azt kifogásolta, hogy a Holt-Tisza partján több kilométer hosszan üdülőterület épült anélkül, hogy szennyvízcsatorna-hálózat létesült volna, és több ingatlan tulajdonos az érintett területen a szennyvizet a „zárt-szigetelt szennyvíztárolókból” a talajba juttatja, szennyezve ezzel a környezetet.

Az országgyűlési biztos vizsgálatot indított, és a szolnoki polgármestertől kért tájékoztatást.

A vizsgálat megállapította, hogy az önkormányzat teljesítette a vízgazdálkodásról, továbbá a hulladékgazdálkodásról szóló törvényekben foglalt kötelezettségeit. Szolnok város lakóterületeinek 98%-a csatornázott, azokon a területe-

ken, ahol nincs csatornázás, a hulladékgazdálkodásról szóló törvény szerint előírt folyékony hulladék kezelési közszolgáltatással gondoskodik az önkormányzat a szennyvizek megfelelő kezeléséről. Az önkormányzat tudatában van annak, hogy az érintett területen – vízbázis-védelmi okokból – a csatornázás preferálandó cél, ez szerepel az önkormányzat tervei között is, de a megvalósításának anyagi gátjai vannak.

A panaszos további kifogásával kapcsolatban az országgyűlési biztos jelezte, hogy a panaszolt ingatlantulajdonosok nem tekinthetők sem hatóságnak, sem közszolgáltatónak, ezért tevékenységük nem tartozik az általa vizsgálható szervezetek közé. A kérdéssel kapcsolatban csupán a polgármester válasza alapján merült fel, hogy a szennyvíz talajba történő bevezetésének ügyét az önkormányzat esetleg nem a jogszabályoknak megfelelően kezelte.

A biztos a megkeresésére ugyanis azt a tájékoztatást kapta, hogy „Környezetterhelés esetén az önkormányzatnak szankcionálásra nincs jogosultsága, az a Környezetvédelmi Felügyelőség hatáskörébe tartozik.”

A biztos ezzel kapcsolatban hangsúlyozta, hogy amennyiben az önkormányzat jegyzőjének a tudomására jut, hogy valamely ingatlan tulajdonosa, használója (stb.) a folyékony hulladékát a talajba vezeti, többirányú eljárási lehetőséggel – és így szankcionálási móddal – is rendelkezik. A biztos jelentésében ismertette, hogy a jegyzőnek – egyebek mellett – milyen hatásköri lehetőségei vannak a kifogásolt magatartást tanúsítókkal szemben.

A vizsgálat feltárta, hogy a Vízpart körutat nyugatról a Holt-Tisza határolja, mely terület ennél fogva vízbázis-védelmi okokból kiemelkedő jelentőségű, ezért amíg ezen a területen nem történik meg a csatornázás, különösen fontos közérdek – így a környezeti elemek védelme, valamint azokon keresztül a jövő generációk életfeltételének biztosítása – fűződik a vízbázishoz közeli ingatlanok védelméhez.

A biztos hangsúlyozta, hogy az önkormányzatnak szükség esetén fel kell ismernie a hatáskörét a szennyezőkkel szemben, hiszen a települési folyékony hulladék nem megfelelő szintű kezelése környezeti problémát indukálhat, így például kedvezőtlen hatással lehet a felszín alatti vizek, vízbázisok és a talaj minőségére is.

Az országgyűlési biztos felkérte a szolnoki jegyzőt, hogy ismertesse munkatársaival jelentése megállapításait, aki felhívásnak eleget is tett.

OBH 5016/2005.

A tisztességes eljáráshoz, valamint a szociális biztonsághoz való joggal összefüggő visszasságot okoz a Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság, ha a 100%-os rokkant ügyfél rokkantsági nyugdíjigénye elbírálásakor a jogi rokkantság hiányát vélelmezi, ezért nem vizsgálja az orvosi feltételeket, illetve egy korábbi, más célból készült orvosi szakvéleményt vesz figyelembe.

Az 1979. február 9-én született – születésétől 100%-os hallássérült – panaszos azért kért segítséget, mert 16 050 Ft fogyatékosági támogatása mellett munkanélküli lett, ezért kérte a rokkantsági nyugdíja megállapítását. A Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság azonban a rokkantsági nyugdíjigényét azzal az indokkal utasította el, hogy nem rendelkezik a jogszabályban előírt rokkantsági nyugdíjra jogosultsághoz szükséges szolgálati idővel.

Az országgyűlési biztos a szociális biztonsághoz való jog sérelmének gyanúja miatt soron kívüli vizsgálatot tartott. Megkereste a Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóságot, az Államkincstár Megyei Területi Igazgatóságát, valamint a Megyei Munkaügyi Központot, és megállapította, hogy a Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság a panaszos rokkantsági nyugdíjigényét elutasította, mert ismereteik szerint 2 év 251 nap szolgálati idővel rendelkezett a jogszabályban életkorához előírt 6 év helyett.

A határozat nem tartalmazott adatokat az orvosi bizottság vizsgálatáról és véleményéről. Az Igazgatóságtól kapott információ szerint nem tartották szükségesnek az orvosi bizottság vizsgálatát, mert a rendelkezésre álló 1997. február 26-án kelt orvosi bizottsági vélemény szerint a panaszos munkaképesség-csökkenése 67%, mely 18 éves kora előtt keletkezett. A fentiekre, valamint arra is tekintettel, hogy ismereteik szerint az igénylő munkaviszonya még fennállt, nem vizsgálták az egyéb ellátásra való esetleges jogosultságát sem.

Az Államkincstár Megyei Területi Igazgatósága a panaszosnak fogyatékosági támogatást állapított meg a 2002. március 14-én kelt Országos Orvosszakértői Intézet szakvéleménye alapján, mely szerint munkaképesség-csökkenése 100%-os, II. csoportos rokkant, rokkantsága 18 éves kora előtt keletkezett.

Az országgyűlési biztos a rendelkezésére bocsátott fenti orvosi véleményt rövid úton továbbította a Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság igazgatójának.

A Megyei Munkaügyi Központtól kapott információ szerint a panaszosnak a fennállott jogviszonya megszűnését és a táppénzre jogosultsága lejártát követően 122 naptári napra munkanélküli járadék került megállapításra, így több mint 3 évre nőtt a megszerzett szolgálati ideje.

Az országgyűlési biztos a vizsgálat eredményeként megállapította, hogy súlyosan sérült a panaszos tisztességes eljáráshoz való alkotmányos alapjoga, mivel a Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság (MNYI) a panaszos benyújtott rokkantsági nyugdíjigénye elbírálásakor a jogi rokkantság hiánya miatt nem vizsgálta az orvosi feltételeket, illetve egy több mint 8 éves, más célból készült orvosi szakvéleményt vett figyelembe, mely szerint a munkaképesség-csökkenés mértéke 67%, III. csoportos, végleges.

A fentiek miatt az Igazgatóság nem ismerte a 2002. március 14-én kelt orvosi bizottsági szakvéleményt, és ezért nem tájékoztatta a panaszost a rokkantsági járadékra jogosultság, valamint – arra hivatkozással, hogy az igény benyújtásakor a panaszos munkaviszonya fennállt – a méltányossági nyugdíj lehetőségéről sem.

Tekintettel azonban arra, hogy a panaszos nem volt ellátatlan, valamint hogy a vizsgálat során az MNYI aktívan közreműködött a tényállás tisztázása érdekében, a 2002. március 14-én kelt orvosi bizottsági vélemény megismerését követően pedig a rokkantsági járadék igénylő lap megküldésével soron kívül tájékoztatta a panaszost a jogosultságáról, az országgyűlési biztos ajánlást nem tett. Azonban az ügy összes körülményeire, a panaszos fiatal korára, egészségi állapotára és az ebből adódó sajátos életkörülményeire tekintettel felkérte az Igazgatóság vezetőjét, hogy hívja fel munkatársai figyelmét a törvényben előírt segítségnyújtási kötelezettség gondosabb és körültekintőbb betartására.

A vizsgálat eredményes volt.

OBH 5086/2005.

Az értelmi fogyatékos személyek elleni büntetőeljárásban a jogállamiságot sértő alkotmányos visszasságot okoz, hogy nem érvényesülnek a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény alapelvei és rendelkezései.

Az Értelmi Fogyatékosok és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége kérte az értelmi fogyatékos személyek ellen folytatott büntetőeljárások, illetve ezzel összefüggő fogvatartásuk vizsgálatát. A panaszra egy közepesen súlyos értelmi fogyatékos előzetes letartóztatása szolgáltatott okot, akit fogvatartása során bántalmaztak és védő jelenléte nélkül olyan jegyzőkönyveket írtak alá vele, amelyek tartalmát nem értette, fogvatartása pedig indokolatlanul elhúzódott.

A Szövetség véleménye szerint az értelmi fogyatékos személyekkel szembeni büntetőeljárásokban a hatóságok által tanúsított magatartás nem felel meg a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény alapelveinek és rendelkezéseinek.

A panaszban foglaltak alapján az élethez és az emberi méltósághoz való jog sérelmének gyanúja miatt az országgyűlési biztos általános helyettese vizsgálat tartására kérte fel a legfőbb ügyészt.

A Legfőbb Ügyészség vizsgálata a panaszban foglaltakat megerősítette. A szemérem elleni erőszak büntetével gyanúsított értelmi fogyatékos őrizetbe vételekor részletes beismerő vallomást tett. Kihallgatásán védő nem vett részt. Ügyében a nyomozás két hét alatt befejeződött, ennek ellenére további négy hónapig letartóztatásban maradt, az elmeorvos-szakértői szakvélemény elkészítésének késedelme miatt.

A gyanúsítottat több esetben kellett bántalmazásra utaló sérülések miatt orvosi kezelésben részesíteni. Az ügyészi meghallgatást követően a bántalmazások gyanúja miatt ismeretlen tettesek ellen nyomozás indult, amely a vizsgálat időpontjáig nem vezetett eredményre, mivel a fogva tartott – éppen szellemi ké-

pességei miatt – nem volt képes (vagy a retorzióktól való félelmében nem mer- te) azonosítani bántalmazóit.

A Legfőbb Ügyészség szerint „megfontolandó lehet a büntető és a büntetés- végrehajtási szabályok olyan irányú kiegészítése, amely az állam büntetőjogi igényének maradéktalan érvényesítése mellett a fogyatékos személyek jogai- nak gyakorlását is előmozdítja.”

A fogvatartás során elszenvedett bántalmazás és a bánásmód sértette a fog- va tartott emberi méltósághoz való jogát, továbbá az Alkotmány 54. § (2) be- kezdésében deklarált, a kínzás és a kegyetlen, embertelen, megalázó bánás- mód tilalmát.

A vizsgált ügyben megállapítható volt, hogy a fogyatékos személyek jogai – különösen az értelmi fogyatékosok tekintetében – a büntetőeljárás során csak szűk körben érvényesülnek, sőt fogvatartásuk esetén, ezek a személyek mások- hoz képest kifejezetten hátrányos helyzetbe kerülnek. Ennek egyik oka, hogy elmaradt a büntetőeljárás törvény és a fogyatékos személyek jogairól szóló tör- vény összhangjának megteremtése, ugyanakkor az alacsonyabb szintű jogsza- bályok is csak a fogyatékosok meghatározott csoportjával foglalkoznak.

Az általános helyettes javasolta az igazságügyi miniszternek, hogy az Orszá- gos Fogyatékosügyi Tanács, valamint az érintett társadalmi szervezetek bevo- násával kezdeményezze a büntetőeljárásra, valamint a fogvatartásra vonatkozó jogszabályok olyan kiegészítését, amely eleget tesz a fogyatékos személyek jo- gairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény követelményeinek. Je- lentését megküldte az esélyegyenlőségi miniszternek is.

A válaszadás határideje még nem telt le.

OBH 5118/2005.

A tulajdonhoz fűződő joggal összefüggő visszásságot okoz a bentlakásos idősök otthona, ha elhunyt lakója hozzátartozóinak az elhunyt pénzének hollétéről nem tud érdemi tájékoztatást adni. A szociális biztonsághoz és a legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez fűződő jogokkal össze- függő visszásságot okoz az intézmény, ha az ellátottakkal közvetlenül fog- lalkozó alkalmazottak végzettsége és a gazdasági személyzet létszáma nem felel meg a jogszabály előírásainak.

A Kállói Idősök Otthona működésével kapcsolatban az otthon egy volt mun- katársa kért segítséget. Előadta, hogy az intézményben a szakképzett ápolók száma nem éri el a jogszabályi minimumot. Kifogásolta, hogy egy gondozottnak eltulajdonították 2 millió Ft-ját, az esetről jegyzőkönyv készült, de további érde- mi intézkedés nem történt. Az országgyűlési biztos tájékoztatást kért a Nógrád Megyei Közigazgatási Hivatal vezetőjétől.

A közigazgatási hivatal a 2005. február 15-én tartott szakmai ellenőrzés al- kalmával megállapította, hogy az otthonban a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló SzCsM rendeletben előírt 7 fő ápoló helyett 6 dolgozott, nem alkalmaztak diétás nővért, mozgásterapeutát, mentálhigiénés, valamint gazdasági munkatársakat.

A dolgozók munkaszerződéseivel kapcsolatban az ellenőrzés számos munkajogi problémát tárt fel. Megállapították, hogy a munkaszerződések, illetve azok módosításai a munkavállalók számára megterhesztőek. Tekintettel arra, hogy az országgyűlési biztos hatásköre munkajogi kérdésekre nem terjed ki, a biztos a panasz ezen részét áttette a Nógrád Megyei Munkabiztonsági és Munkaügyi Felügyelőségnek.

A közigazgatási hivatal az országgyűlési biztos megkeresésére 2005. október 25-én rendkívüli ellenőrzést tartott az otthonban. A vagyon elleni bűncselekmény gyanúja kapcsán a hivatalvezető arról tájékoztatta a biztost, hogy egy – időközben elhunyt – lakó lánya kért segítséget édesapja fel nem lelhető érték tárgyairól. A vizsgálat megállapította, hogy az elhunyt iratai eltűntek, a pénz sorsát nem lehet nyomon követni. A hatóság ismeretlen tettes vagy tettesek ellen büntetőeljárást kezdeményezett a Pásztói Rendőrkapitányságon.

A vizsgálat – a dolgozók szakképzettségével, illetve a szaklétszámmal kapcsolatban – megállapította, hogy az intézményben 10 fő dolgozik, a szakképzettek aránya alatta marad a jogszabályban előírt 80%-nak. Továbbra is hiányosság, hogy szociális, mentálhigiénés munkatárs, diétás nővér, mozgásterapeuta az intézményben nem áll alkalmazásban, és a gazdasági személyzet létszáma is hiányos.

A feltárt alkotmányos joggal összefüggő visszásságok orvoslása érdekében az országgyűlési biztos a Kállói Idősek Otthona Szociális Kht. vezetőjét arra kérte, hogy a személyi hiányosságok megszüntetése érdekében haladéktalanul intézkedjen. A közigazgatási hivatal vezetőjét felkérte, hogy a 2005 decemberére tervezett céll ellenőrzése keretében, a megyei módszertani intézet bevonásával vizsgálja felül az intézményi alap és kiegészítő dokumentációt, és tegye meg a korrekcióra vonatkozó javaslatait is.

A válaszadásra nyitva álló határidő még nem telt le.

OBH 5533/2005.

A tulajdonhoz, a jogorvoslathoz, a jogbiztonsághoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő joggal összefüggő visszásságot okoz a jegyző, ha a birtokvédelmi eljárás keretében elmulasztja a határozat meghozatalát.

Több környéken élő panaszos kifogásolta, hogy a Zalaapátiban működő Csali büfé éjjel-nappali nyitva tartása és zajos működése zavarja a nyugalmukat. Azt sérelmezték, hogy a körjegyző a lakossági bejelentéseket, panaszokat nem vizsgálta ki, az ügyben nem intézkedett, határozatot nem hozott.

Az országgyűlési biztos a jogorvoslathoz, a jogbiztonsághoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő joggal összefüggő visszásság gyanúja miatt vizsgálatot indított, és tájékoztatást kért Zalaapáti Község Önkormányzatának körjegyzőjétől.

A büfé éjszakai zajos működésével kapcsolatban a panaszosok 2005 márciusában fordultak a körjegyzőhöz, aki ennek alapján felszólította az üzemeltetőt, hogy intézkedjen, hogy az üzlet működése ne zavarja a környéken élők nyugalmát. Figyelmeztette, hogy amennyiben ennek nem tesz eleget, úgy bizonyí-

tási eljárást követően az üzlet nyitva tartását korlátozza, illetve a zenei szolgáltatást megtiltja.

A felek között ezt követően birtokvédelmi eljárás keretében egyezség született, de a panaszosok két hónap múltán ismét a körjegyzőhöz fordultak, jelezve, hogy a büfé üzemeltetője az egyezségben foglaltaknak nem tesz eleget, így kérték a szükséges intézkedés megtételét. A körjegyző az üzemeltetőt ismét csak figyelmeztette, hogy amennyiben nem az egyezség szerint jár el, úgy ismételt bejelentés esetén megteszi a megfelelő birtokvédelmi intézkedést. A panaszosok ezt követően is jelezték, hogy a büfé éjszakai működése miatt nem tudnak pihenni és kérték a körjegyző intézkedését, ami azonban nem történt meg.

A körjegyzőnek az egyezség végrehajtásáról a jogosultak kérelme alapján gondoskodnia kellett volna, illetve ha az egyezséghez képest új tény tartalmaz vagy más, az egyezség megkötésében részt nem vevő panaszos fordul a körjegyzőhöz, akkor birtokvédelmi eljárás keretében határozatot kellett volna hoznia.

Az országgyűlési biztos megállapította, hogy a körjegyző a panaszosok ügyében többszöri kérelmük ellenére sem tett érdemi intézkedést, határozatot nem hozott. Ennek elmulasztásával a panaszosok alkotmányban deklarált tulajdonhoz, jogorvoslathoz, jogbiztonsághoz és tisztességes eljáráshoz fűződő jogával összefüggő visszásságot okozott.

Az országgyűlési biztos a visszásság orvoslása érdekében felkérte a körjegyzőt, hogy az ügyben hozzon határozatot, amit az elfogadott, és annak megfelelően intézkedést hozott.